

Handelingen

van de

Geschied- en Oudheidkundige Kring

*van OUDENAARDE, van zijn Kastelnij
en van den Lande tusschen Maercke en Ronne.*

Deel XLVI

Oudenaarde, januari 2009

Handelingen

van de

Geschied- en Oudheidkundige Kring

*van OUDENAARDE, van zijn Kastelnij
en van den Lande tusschen Maercke en Ronne.*

0 1 SEP. 2011

Streekmuseum
Oudenaarde
Centrum voor
Oudheidkunde

Deel XLVI

Oudenaarde, januari 2009

P B 1 1 1 0 2 9 6

CLANS, CABALES EN COTERIEËN: DE SLAG BIJ OUDENAARDE EN DE PERMANENTE MACHTSSTRIJD IN DE GRAND SIÈCLE

In onze eerdere bijdragen¹ over de Slag bij Oudenaarde gingen we reeds uitgebreid in op het algemene en internationale kader van deze voor Oudenaarde, België en Europa op diverse vlakken relevante gebeurtenis. Nu de groots opgevatte driehonderdjarige herdenking achter de rug is en dus ook op weg om op haar beurt deel uit te maken van ons collectieve geheugen, leek het relevant in deze pagina's van de *Handelingen* de aandacht te vestigen op de politieke fenomenen die onderhuids gespeeld hebben in de beruchte veldtocht van 1708.

Het onderzoek dat we afgelopen academiejaar (2007-2008) konden voeren voor de Gentse geschiedenismasterproef² in het kader van het Erasmusprogramma op de Franse archieven in Vincennes³ en de Quai d'Orsay⁴ heeft (onder andere) toegelaten om door te dringen tot een van de voor Belgische historici minst ontgonnen terreinen van de Successieoorlog: de interne rivaliteiten in het Franse oppercommando. In het klassieke verhaal over de Slag bij Oudenaarde voeren (overwegend Angelsaksische) historici de ongelukken van het Franse leger terug op de slechte verstandhouding tussen de hertog van Bourgondië⁵ en die van Vendôme⁶.

Verklaringen voor hun rivaliteit komen meestal niet uit boven de karikatuur. Bourgogne is arrogant, overdreven vroom en twijfelziek, Vendôme dan weer een ervaren ijzervreter, maar te vulgair en impulsief om te kunnen samenwerken met de eerste. Dit soort elementaire psychologische typering lijkt overeen te stemmen met de observatie van het Franse leger door externe, geallieerde bronnen. De uitgegeven bronnenselectie van Pelet

- 1 F. DHONDT, "De Slag bij Oudenaarde en de Spaanse Successieoorlog," in *Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer*, LACHAERT, P.-J. ed., Leuven, Davidsfonds, 2008, F. DHONDT, "De Spaanse Successieoorlog en de slag bij Oudenaarde," *Handelingen van de Geschied- en oudheidkundige kring van Oudenaarde, van zijn kastelnij en van den lande tusschen Maercke en Ronne* XLIV (2007): 23-74, F. DHONDT, "Een andere 11 juli: de slag bij Oudenaarde, 11 juli 1708" (ASO-Eindwerk, Sint-Bernarduscollege, Oudenaarde, 2002).
- 2 F. DHONDT, *Nec Pluribus Impar ? De campagnes en onderhandelingen van Lodewijk XIV in de Zuidelijke Nederlanden, 1707-1708*, Gent, Universiteit Gent (Masterproef; Vakgroep Nieuwe Geschiedenis), 2008. Een exemplaar berust in de leeszaal van het Stadsarchief te Oudenaarde en bij de historische kring Eigefolk.
- 3 Service Historique de la Défense, Direction de l'Armée de Terre (DAT), Château de Vincennes. Series A¹ (correspondance militaire: 2017-2020, 2023, 2075, 2080-2085, 2108); *Mémoires et Reconnaissances*.
- 4 Ministère des Affaires Étrangères et Européennes, Archives Diplomatiques, Series Correspondance Politique (Hollande, Pays-Bas, Angleterre); *Mémoires et Documents*.
- 5 Louis de France, hertog van Bourgogne (1682-1712). Zie recent nog S. MELCHIOR-BONNET, *Louis et Marie-Adélaïde de Bourgogne: la vertu et la grâce*, Paris, Robert Laffont, 2002.
- 6 Joseph-Louis de Bourbon, hertog van Vendôme (1654-1712). Meest recente biografie : J.-P. DESPRAT, *Les bâtards d'Henri IV. L'épopée des Vendôme 1594-1727*, Paris, Perrin, 1994.

en de Vault⁷ (waar de meeste historici zich op baseren) brengt ons een paar argumenten uit hun onderlinge woordenwisseling aan, maar gaat niet al te diep in op de kwestie. Over het geheel van de veldtocht van 1708 bekeken is de lijn in de meeste gevallen wel door te trekken. Maar als de vraag comparatief gesteld wordt, naar andere handelingssferen waar beiden hun invloed laten gelden, dan blijkt dit ruim onvoldoende te zijn.

De Slag bij Oudenaarde ziet met Bourgogne en Vendôme ongeveer *het beste* verschijnen wat Frankrijk op dat moment te bieden heeft. De tentoonstelling in de Lakenhalle heeft een elders enigszins verwaarloosd aspect goed naar voor gebracht. Het is niet omdat de veldslag verloren gaat, dat het Franse leger in de Zuidelijke Nederlanden in 1708 niet veruit het grootste of meest prestigieuze zou geweest zijn. Bij de verklaring voor de positie die de twee bevelhebbers innemen, gaan de eerste indicaties naar hun afstamming. Bourgogne is de oudste kleinzoon van Lodewijk XIV (1638-1715) en Vendôme de bastaard-achterkleinzoon van Hendrik IV (1553-1610).

Het kader van de tentoonstelling en de herdenking liet niet toe om verder te gaan dan deze eerste, biologische vaststelling. Toch moet het de ambitie van de historicus zijn om de netwerken rond deze figuren in kaart te brengen en te kijken hoe ze zich situeren in de bestuurlijke en maatschappelijke cultuur van de *Grand Siècle*. De tijd van Lodewijk XIV is een transitiefase. Middeleeuwse opvattingen over goddelijk geïnspireerd staatsrecht, familiale overerving van belangrijke gebieden en hiërarchie in allerlei titels sporen samen met (pogingen tot) administratieve centralisering en rationalisatie, juridische reorganisatie en een systeem van Europees machtsevenwicht.

De positie van Bourgogne als toekomstige troonsopvolger draagt bijvoorbeeld nog kenmerken van zijn voorgangers, door het inherent terugkijkende karakter van de Ancien Regimemaatschappij. Tegelijk maakt de politieke context waarin hij optreedt dat de basisnormen misschien nog wel van toepassing zijn, maar dat hun effect significant verschilt van voorgaande situaties. Vendôme is als Koninklijke bastaard dan weer het centrum van een controverse rond de bevoegdheid van de vorst om de fundamentele normen van het koninkrijk bij te stellen.

Het is onze bedoeling eerst in te gaan op de herkomst en achterban van beide prominenten. Wat onderscheidt Bourgogne van een “gewoon” troonsopvolger van zijn generatie? Wat is de rol van Vendôme in de dynastische politiek van Lodewijk XIV en wie zijn de personen waarop hij terugvalt?

Vervolgens, eens het kader geschetst, zal dit artikel de “affaire d’Oudenaarde” behandelen vanuit een ongewoon perspectief, dat van de clans die in het eerste stuk naar voor zijn gebracht. De slag wordt nog eens overgedaan in de gangen van Versailles en op Parijse straten en pleinen. Heeft deze politisering van de kwestie een weerslag op de voor ons beschikbare bronnen? Een vondst in het archief van Vincennes kan ons een stuk dichterbij de correcte afweging van de teksten brengen. Hoe verloopt de wisselwerking tussen het Hof, de opinie en het slagveld? Dankzij een aantal oudere Franse werken worden de correspondentiecorridors duidelijk die de kemphanen gebruikt hebben. Het is afrondend belangrijk om de aftocht van Vendôme te bekijken door het oog van het andere kamp,

7 F.E. DE VAULT en J.-J.G. PELET, *Mémoires militaires relatifs à la succession d’Espagne sous Louis XIV*, vol. VIII, (Collection de documents inédits sur l’histoire de France; première série: histoire politique), Paris, Imprimerie Nationale, 1835.

via de scherpe pen van Saint-Simon.

Tenslotte is het opmerkelijk dat de controverses die in Oudenaarde leven, overleefd zijn door Lodewijk XIV. Zowel Bourgogne als Vendôme maken de dag niet mee dat de zon op 76-jarige leeftijd definitief ondergaat. Hoe komen de clans door de laatste jaren van de Spaanse Successieoorlog en in welke mate overleven ze de verdwijning van hun boegbeelden?

I. Twee personages en hun achterban

On ne peut, sire, trop louer l'ardeur que monseigneur le duc de Bourgogne témoigne pour la gloire, et pour chercher dans le commandement de vos armées, les occasions et moyens de suivre les traces de votre majesté, et de faire connaître qu'il est digne petit-fils du plus grand roi du monde"

Boufflers over Bourgogne⁸

"Il faisait la guerre en héros, en grand homme, et en honnête homme [...] Il était bon citoyen, bon Français, et attaché véritablement à son prince, et si peu intéressé que ses affaires particulières en souffraient beaucoup. Adoré du soldat, il ne servait que pour sa gloire, celle du Roi et celle de sa nation"

Quincy over Vendôme⁹

A. De vroomste prins ter wereld?

1. Een prins met een lotsbestemming¹⁰

Wanneer Bourgogne in 1682 geboren wordt als zoon van Louis de France, *Grand Dauphin*, oudste en enige overlevende zoon van Lodewijk XIV (1661-1711), maakt de vorstelijke propagandamachine meteen gebruik van de gelukkige gebeurtenis om de tijdloze grootheid van "Louis le Grand" kracht bij te zetten. Voor het eerst sinds de heilige Lodewijk beschikt de Franse koning immers zowel over een levende Dauphin als over een kleinzoon die hem kan vervangen. Frankrijk komt na een periode van instabiliteit boven als de grootste macht in Europa. Terugkijkend over het regentschap van Anna van Oostenrijk en de Fronde bij het begin van Lodewijks regeerperiode, die van Maria de' Medicis na de moord op Hendrik IV en uiteindelijk de lange godsdienstoorlogen in de zestiende eeuw, die zijn uitgelopen op een andere koningsmoord en de inknelling van Frankrijk tussen een Spaans en een Oostenrijks Habsburgs blok, marcheert Lodewijk XIV rechtstreeks de geschiedenisboeken binnen.

1682 is een "topjaar" voor Lodewijk. Drie jaar eerder dicteerde hij de vrede aan

8 Boufflers aan Lodewijk XIV, 15 februari 1702, gepubliceerd bij PELET en DE VAULT, I, 161.

9 Geciteerd bij F. BLUCHE, *Louis XIV*, Paris, Fayard, 1986, 452.

10 We verwijzen naar de genealogieën in bijlage.

Europa, in het congres van Nijmegen, bijeengeroepen na de snelle val van Gent en Ieper¹¹. De realiteit is genuanceerder¹², maar de schilderingen van Charles Le Brun in de Spiegelzaal geven goed weer in welke mate de koning op zijn apex zit. Terwijl de Keizer in het oosten in problemen komt met een (onverstandig) offensief van de Ottomanen, kan de Franse koning comfortabel stukken van de Elzas inpalmen met de politiek van de Réunions¹³. In Engeland houdt hij met subsidies koning Karel II en zijn opvolger Jacobus II in het zadel tegen het Parlement. De naar het beeld van haar kreupele monarch vermolmde en uitgedroogde Spaanse monarchie kan niets tegen hem beginnen wanneer hij twee jaar later Luxemburg opeist en Oudenaarde bombardeert¹⁴.

2. De leermeester: Fénelon

Vastbesloten om bij de opvoeding van Lodewijk niet dezelfde fouten te maken als zijn moeder bij de zijne, brengt de koning zijn kleinzoon onder bij een van de meest geroemde theologen aan zijn hof. Onder invloed van zijn voormalige maîtresse madame de Maintenon, die de koning huwt na het overlijden van zijn vrouw in 1683, wordt François de Salignac de la Mothe-Fénelon (1651-1715)¹⁵, aartsbisschop van het rijke, op de Spaanse Nederlanden veroverde Cambrai, aangeduid als mentor voor de prins. Net zoals Bossuet dat moest doen voor de kroonprins, heeft Fénelon de opdracht de prins godsdienstig te vormen vanaf zijn zevende jaar. De leermeester kwijt zich zo grondig van zijn taak, dat Lodewijk nooit zal uitgroeien boven een beate aanbidding voor de clericus en een zeer rigoristische opvatting rond de taken van de monarch.

Fénelon waagt zich immers op politiek terrein¹⁶. Hij klaagt Lodewijks talloze usurpaties van de fundamentele rijksnormen aan. Voor Fénelon moet de monarch regeren als een christelijke koning-filosoof *onder* goddelijk recht. De koning heeft de principes uit zijn *Mémoires* voor de opvoeding van de Dauphin (1668¹⁷) volledig laten varen. Frankrijk gedraagt zich als de onruststoker in Europa en heeft zonder enige dwingende noodzaak de hand gelegd op aangrenzende gebieden. De monarch moet zijn onderdanen beschermen, door rechtvaardige en billijke wetgeving en lage belastingen. Oorlog is een *ultima regum ratio*, geen eerste keuze, zoals dat bij Lodewijk slag om slinger het geval is.

Wanneer Bourgogne in september 1708 Rijsel moet komen ontzetten met een van de meest kolossale legers die Lodewijk ooit in het veld gebracht heeft, zou de prins zich laconiek laten ontvallen *que l'Etat a subsisté des siècles entiers sans avoir cette ville, ni même Arras et Cambrai*¹⁸. De invloed van Fénelon op Bourgogne reikt uiteraard verder dan

11 Een van de weinige echte “Blitzkrieg”-campagnes uit de oorlogen van Lodewijk XIV. Zie J.A. LYNN, *The Wars of Louis XIV, 1667-1714*, ed. SCOTT, H.M. en COLLINS, B.W., (Modern Wars in Perspective), London, Longman, 1999.

12 Zie W. TROOST, *Stadhouder-koning Willem III. Een politieke Biografie*, Hilversum, Verloren, 2001.

13 G. LIVET, “Louis XIV and the Germanies,” in *Louis XIV and Europe*, HATTON, R. ed., London, MacMillan, 1976.

14 B. JEANMOUGIN, *Louis XIV à la conquête des Pays-Bas espagnols : la guerre oubliée, 1678-1684*, (Campagnes et stratégies: les grandes batailles), Paris, Economica, 2005.

15 Meest recente biografie: S. MELCHIOR-BONNET, *Fénelon*, Paris, Perrin, 2008. We verwijzen ook naar de correspondentieuitgave van J. ORCIBAL, J. LE BRUN, en I. NOYE, ed., *Correspondance de Fénelon*, vol. XIV (Guerre, négociations et théologie, 1708-1711) Genève, Droz, 1992.

16 D.J. STURDY, *Louis XIV*, Basingstoke, MacMillan, 1998, 118.

17 Meest recente editie: P. GOUBERT (ed.), *Mémoires pour l'instruction du Dauphin*, Paris, Imprimerie Nationale, 1992.

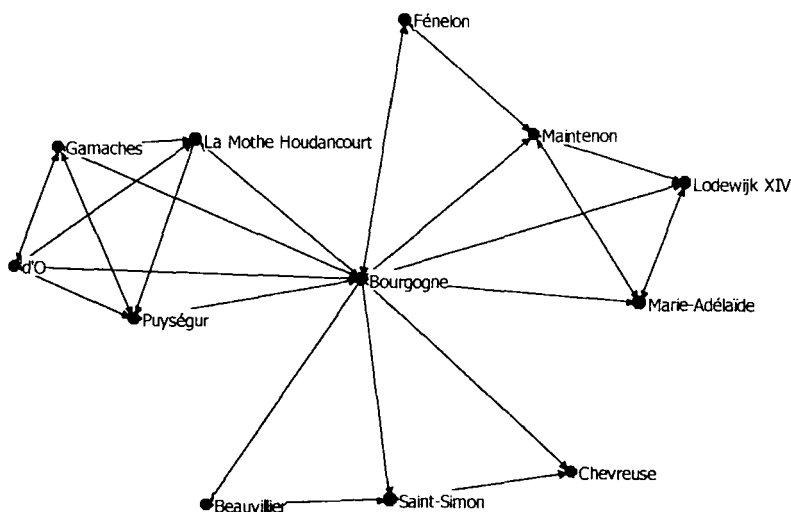
18 Het citaat wordt door Gaxotte toegeschreven aan Bourgogne, evenwel zonder expliciete bronvermelding (P. GAXOTTE, *La France de Louis XIV*, Genève, Famat, 1946, 369).

het slagveld alleen. In zijn *Télémaque*, vorstenspiegel voor de verwachte troonsopvolger van Lodewijk XIV, bundelt de instructeur zijn kritieken op de koning. Fénelon komt te dicht bij de zon en brandt zich de vleugels: na een incident met de quietisten rond Madame Guyon, dat hem tot voor de paus brengt, rest hem enkel nog de (zachte) ballingschap in Cambrai. In 1699 speelt hij de functie van *précepteur* kwijt, maar dat verhindert niet dat tussen leermeester en pupil een omvangrijke correspondentie blijft bestaan.

Rond hen vormt zich de partij van de *pacifisten* aan het Hof. Maintenon, die Fénelon de hand boven het hoofd blijft houden wanneer hij in ongenade valt en hem aan het comfortabele ballingsoord in Cambrai helpt, duwt de hele Successieoorlog door verder om Frankrijk uit de oorlog te krijgen en de invloed van de kroonprins zo veel mogelijk te reduceren ten koste van die van zijn zoon. De plaats van de verbannen Fénelon wordt ingenomen door de hertog van Chevreuse¹⁹ en Beauvillier, voormalig gouverneur van de jonge kroonprins²⁰. Bourgogne moet voor hen Frankrijk de vrede brengen, wat ten koste mag gaan van een aantal provincies. Terugkeren tot de grenzen van 1648 of 1659 vormt in dat opzicht geen bezwaar. Lodewijks handelen, enkel geleid door *raison d'état*, kan de Franse veroveringen tot in China brengen²¹! Eens de externe zaken op orde zijn gebracht, moet de macht van adel en functieclerus worden hersteld.

3. Het netwerk: de devoten en de oude orde

In 1698 huwt Bourgogne de 13-jarige dochter van hertog Victor Emmanuel van Savoye, Marie-Adélaïde. De entourage van de toekomstige koningin, die na de overlijdens van Marie Thérèse en de vrouw van de Dauphin de eerste dame in rang aan het hof is, wordt gevuld met creaturen van Lodewijks clandestiene echtgenote. Naarmate de prinses ouder wordt, wordt haar een zekere koninklijke sympathie toegeschreven, die het haar mogelijk maakt een aan haar positie proportionele invloed uit te oefenen op Lodewijk en Maintenon.

Figuur 1 Het netwerk rond Bourgogne in het leger en aan het hof

19 Charles Honoré d'Albert, hertog van Chevreuse, van Chaulnes en Luynes, gouverneur van Guyenne (1646-1712). Invloedrijk figuur in Versailles: hoewel hij geen lid is van de *Conseil d'en Haut* (de hoogste regeringsgraad), heeft hij recht op aparte werksessies met Lodewijk XIV.

20 Paul, hertog van Beauvillier (1648-1714). Voorzitter van de Raad van Financiën, lid van de *Conseil d'en Haut* vanaf 1691. Zie ook M. DE VOGUË, *Le duc de Bourgogne et le duc de Beauvillier: lettres inédites : 1700-1708*, Paris, Plon, 1900.

21 W.F. CHURCH, "Louis XIV and Reason of State," in *Louis XIV and the craft of kingship*, RULE, J.C. ed., Columbus, Ohio State University Press, 1969, 397.

Bourgogne zelf toont zich, nog meer in zijn officieuze dan zijn politieke correspondentie, bijzonder onzeker. Onstandvastig in zijn meningen, ervan overtuigd dat hij niet opgewassen is tegen de taak die hem wacht, vraagt hij op campagne voortdurend om advies aan Lodewijk XIV, Fénelon (die hij bezoekt op weg naar het front) en Beauvilliers. Hoewel het voor een eerder ervaren bevelhebber aantrekkelijk lijkt over de prins heen te lopen en zelf in discussie te gaan met de vorst, is een conflict met Bourgogne een tijdbom. De steun die de prins aan het hof geniet, leidt tot de dichtste omgeving van de koning. Zo komt de *Conseil d'en haut*, het meest restrictieve regeringsorgaan, frequent samen in de appartementen van Maintenon en beschikt Marie-Adélaïde over een zekere invloed bij de koning.

B. Het bloed van Hendrik IV en het geld van Crozat

“indigne d'intérêt, tel le crapaud gonflé d'air de la fable”
Saint-Simon over Vendôme

De Vendômes komen voort uit een buitenechtelijke relatie van de eerste Bourbonkoning Hendrik IV met Gabrielle d'Estrées, een van zijn meest bevoordeelde maîtresses. Ook vier generaties later blijft veel over van deze hoge achting: Vendôme telt in zijn bezittingen de Loirekastelen van Anet en Chenonceaux en het hertogdom Vendôme, dat oorspronkelijk aan de Bourbons toebehoorde, maar door Hendrik werd toevertrouwd aan zijn bastaard César. Toch is Hendrik er niet in geslaagd zijn wensen volledig ten uitvoer te leggen. Wanneer de koning wordt vermoord door de fanaticus Ravaillac (14 mei 1610), heeft hij nog een belangrijk project op stapel staan: de Bourbon-Vendômes in de lijn voor de Franse troonsopvolging plaatsen. Hendrik laat daartoe een *lettre patente* opstellen, die door zijn overlijden evenwel niet door het Parlement van Parijs geraakt.

Wanneer Fénelon zich weert tegen de bevoegdheidsoverschrijdingen waaraan Lodewijk XIV zich bezondigt, slaat dat ook op de bevoordeling van zijn bastaarden. Net als de koning zich bedient van eigenhandig gecreëerde ministerdynastieën om niet op de te machtige grote families van Frankrijk te hoeven leunen bij het rijksbestuur, wil hij rivalen in het eigen dynastieke huis balanceren door er zijn creaturen te plaatsen. In de Ancien Régimemaatschappij, waar de koning de *enveloppe charnelle* van het publiekrechtelijk systeem vormt²², hangt alles immers samen met zijn fysieke welzijn. Verdwijnt de vorst, dan dreigen periodes van instabiliteit en crisis, met de mogelijkheid van een buitenlandse overname steeds dreigend op de achtergrond. Lodewijk heeft concrete plannen om zijn bastaarden uit een verhouding met Athénaïs de Montespan rechtstreeks in de tweede lijn voor de troon te plaatsen.

Het inpassen van nieuwe troonsopvolgers betekent in een *préséance*-samenleving concreet dat alle volgende categorieën een rij naar achter worden gezet in het politieke theater. Dit politieke theater vindt men in de laatste decennia van Lodewijks Frankrijk bij uitstek aan het hof in Versailles, Fontainebleau, of –voor een selecte groep uitverkorenen– in Marly²³. De slachtoffers van een aanpassing van de voorrangsregels vallen in de rangen van de hoge adel: de *ducs et pairs de France*, die Fénelon terug in ere wil herstellen, krijgen klappen toegediend door de koning, die hen figuren voor de voeten schuift die

22 L. BÉLY, *La société des princes XVIe-XVIIIe siècle*, Paris, Fayard, 1999, 30.

23 Zie meer algemeen over de op Norbert Elias geïnspireerde antropologische interpretaties van deze prima facie puur formalistische regels J. DUINDAM, *Vienna and Versailles: The Courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780*, (New studies in European history), Cambridge, Cambridge University Press, 2003.

desnoods instant geadeld kunnen zijn, of toevallig zijn bloed in de aderen hebben door een verhouding met een maîtresse.

De meest fervente pleitbezorger van de oude, aristocratische gemeenschap is de hertog van Saint-Simon²⁴. Met groot ongenoegen valt hij de pogingen van de hertog van Luxembourg, Lodewijks meest succesvolle generaal uit de Negenjarige Oorlog, aan, om in de pikorde in het Parlement buitensporige vooruitgang te maken. Het geval van de Vendômes is een oud zeer, dat in geen geval tot een precedent mag worden. Als Hendrik verdwijnt in 1610, zijn de grote families, niet in het minst de Bourbon-Condés (de familie van Louis II de Condé, ander illustre militair in dienst van Lodewijk), bijzonder gretig om de verheffing van de Bourbon-Vendômes te blokkeren. In de instabiele regentschap van Maria de' Medicis is het niet mogelijk om het Parlement van mening te doen veranderen.

Desondanks wordt César de Vendôme samen met Lodewijk XIII opgevoed in het kasteel van Saint-Germain-en-Laye²⁵ en blijven zijn kleinkinderen Louis-Joseph en Philippe belangrijke figuren aan het hof van Hendrik IV's kleinzoon. De oudste brengt het via een van kindsbeen af gestarte militaire carrière, via passages onder Turenne, Créquy, Luxembourg en Catinat, tot luitenant-generaal in 1684 (na de val van Luxemburg) en *général des galères* in 1694. Als opperbevelhebber van het Franse leger in Spanje en van de Middellandse Zee-vloot neemt hij in 1697 in een grote amfibische operatie Barcelona in. De hertog wordt door Lodewijk XIV bejegend als *mon cousin*, geniet een goede reputatie en plaatst zich als een van de meest luidruchtige stemmen in het netwerk van de Dauphin. De tweede Vendôme²⁶ volgt, evenzeer als zijn broer, de militaire carrière en gaat met even grote sprongen vooruit (in 1693 bereikt ook hij de graad van luitenant-generaal)²⁷.

De clan van de Dauphin wordt bevolkt door figuren die in de ogen van de clan van Saint-Simon symbool staan voor alle gevaarlijke ontsporingen van de *Grand Siècle*. Vendôme en zijn broer (die hem op campagne vergezelt tot hij zich misdraagt in de slag bij Cassano) worden geassocieerd met de meest onbehoorlijke bacchantische uitpattingen,

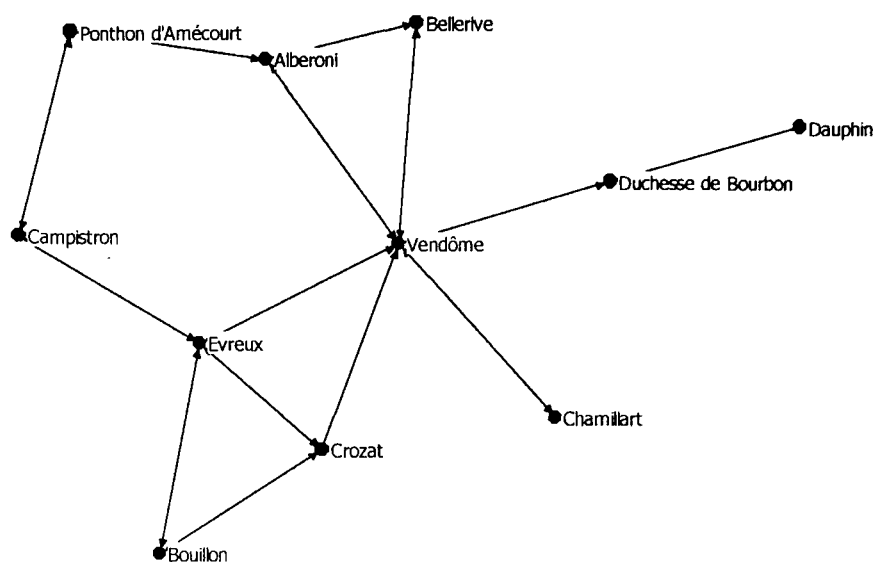
24 De mémoires van Saint-Simon (1675-1755) worden pas in de veertiger jaren van de achttiende eeuw op papier gesteld, op basis van de nota's die de hertog verzamelde vanaf zijn achttiende. Het *Journal* van Dangeau, dat de dagelijkse gebeurtenissen aan het hof weergeeft en als leidraad heeft gediend voor de kolossale mémoires, is om die reden feitelijk betrouwbaarder dan de overdaad aan gekleurde details die Saint-Simon levert. Bovendien koestert de hertog een grote wrok tegenover Lodewijk XIV, onder andere door een gemiste benoeming als luitenant-kolonel in het leger. Hij maakt na 1715 deel uit van de regeerraad van de regent, maar brengt de volgende decennia tot aan zijn dood dan weer buiten de kringen van de echte macht door. Gezien zijn puntige, subjectieve en ronkend barokke *Mémoires* een van de meest virtueuze werken uit de Franse literatuur zijn, bestaan er ook omvangrijke navolgende wetenschappelijke publicaties. Het veertigduizend folio's tellende manuscript berust in de Archieven van Buitenlandse Zaken. Voor de citaten hier hebben we ons gebaseerd op de editie van Chéruel (1856). Van de navolgende edities zijn die van Yves Coirault (Gallimard, 1984) en de Boislisle (1920, die meer politiek relevante informatie bevat, onder andere de transcriptie van Bellerive, Vendômes secretaris, van de slag bij Oudenaarde) de meest interessante. Een on-line versie van de editie-Chéruel kan ook worden teruggevonden op <http://rouvroy.medusis.com>.

25 Zie DESPRAT, *Les bâtards...*

26 Ibid. 1655-1727, Groot-Prior in de orde van Malta, luitenant-generaal in het Franse leger tot 1706. Saint-Simons in vitriool gedempte pen typeert hem als volgt: "*Sur la débauche il avait de plus que lui [Louis-Joseph] d'être au poil et à la plume, et d'avoir l'avantage de ne s'être jamais couché le soir depuis trente ans que porté dans son lit ivre mort [...] menteur, escroc, fripon, voleur [...] la plus méprisable et en même temps la plus dangereuse créature qu'il fût possible*" (L. DUC DE SAINT-SIMON, *Mémoires (III)*, ed. CHÉRUEL, M., Paris, Hachette, 1856, 26-27).

27 Zie F. BLUCHE (ed.), *Dictionnaire du Grand Siècle*, Paris, Fayard, 1990, pp. 1574-1575.

frequenteren de libertijnen in de Parijse Marais en hebben hun status enkel te danken aan de buitenechtelijke avonturen van Hendrik IV, die zelf het staatspatrimonium uitkleedde naar zijn persoonlijke impulsen.

Figuur 2 Het netwerk rond Vendôme

Een interessante tweede tak in het netwerk van Vendôme vormen zijn connecties met de financier Antoine Crozat²⁸. De aanvaarding van het testament van Karel II in november 1700, dat de politieke aanleiding en juridische legitimatie vormt voor de Spaanse Successieoorlog, kwam er immers ook op economische gronden. De druk van de Franse financiersmilieus, die als geldschietter voor de schatkist institutioneel vervlochten zaten met de adellijke en ambtsdynastieën, om de exclusiviteit voor de koloniale handel op te eisen, wordt traditioneel gezien als de reden waarom Jérôme de Pontchartrain, Lodewijks secretaris van Marine en Koloniën, zich achter de oorlog schaaft²⁹.

Net Antoine Crozat zal zijn fortuin na de Successieoorlog bouwen op de exploitatie van de handel met de Amerikaanse kolonies. Vendôme zit op die manier niet enkel vervlochten met de troonsopvolger, maar ook met de materieel sturende krachten achter de Franse politiek. In de campagne van 1708 zal Samuel Bernard, een ander belangrijk man uit dezelfde sector, herhaaldelijk het leger in de Nederlanden ter hulp schieten door zijn kredietlijnen in Amsterdam aan te spreken³⁰. Vendôme verblijft dan weer regelmatig op het

28 1655-1738, "Le Riche". Klimt op van algemeen ontvanger van de directe belastingen (de taille) in de generaliteit van Bordeaux, over schatbewaarder van de staten van de Languedoc, tot een van de belangrijkste financiers van Lodewijk XIV (Zie d'HAUSSONVILLE, *La duchesse de Bourgogne et l'alliance Savoyarde*, vol. III, Paris, Calman-Lévy, 1903, 189, DHONDT, *Nec Pluribus Impar?*, 261-273). Desprat brengt de frequente Parijse verblijven en die bij de financiers in verband met Vendômes delicate pecuniaire situatie (Chenonceaux, het kasteel dat de familie via de erfenis van Gabrielle d'Estrées in haar bezit heeft, ligt in 1708 al twintig jaar onbewoond, DESPRAT, *Les bâtards...* 600).

29 D.C. BAXTER, "Asiento," in *The treaties of the war of the Spanish Succession*, FREY, M. en FREY, L. ed., London, Greenwood, 1995, 17-19, O. CHALINE, *Le règne de Louis XIV*, Paris, Flammarion, 2005, 131.

30 Frans financier (1651-1739), zoon van een naar Frankrijk gevluchte Arminiaan. *Le plus fameux et le plus riche banquier d'Europe* (Saint-Simon). Mede dankzij hem en Antoine Crozat overleeft Lodewijk XIV de Successieoorlog, wat goed is voor een aantal lucratieve wederdiensten. Wanneer controleur-generaal

kasteel van Clichy, waar Crozat zijn eigen hofhouding onderhoudt.

C. Orléans, Maine, Toulouse: Vendôme als precedent voor Lodewijk

Lodewijk zou zijn kleinzoon in de troonsopvolging niet benadelen ten gunste van zijn bastaarden, maar wil wel een te sterke invloed van de grote families breken en verhinderen dat Philippe d'Orléans, de zoon van zijn eigen broer, een te grote invloed krijgt. Precies ten tijde van de Fronde beslist Mazarin om de jongere broer van Lodewijk zo ver mogelijk van staatszaken te houden. Het risico is te groot, dat een nieuwe Gaston d'Orléans (de jongere broer van Lodewijk XIII) opstaat, die bij een eventuele verzwakking van zijn oudere broer, het land in rep en roer kan zetten met eigen partijgangsters.

Filips van Orléans lijkt inderdaad geen enkele bedreiging te vormen voor Lodewijks positie. Hij houdt zich op in het Palais-Cardinal (Richelieu's paleis, naast het Louvre, vandaag het Palais-Royal), bij voorkeur in het gezelschap van de chevalier de Lorraine, zijn favoriet. Wanneer hij in de Hollandse Oorlog bij de Kasselberg een belangrijke militaire overwinning behaalt, kan Lodewijk zich niet snel genoeg haasten om zijn broer voortaan enig militair commando te ontzeggen. Zijn tweede huwelijk, met Elisabeth Charlotte van de Palts³¹, brengt wel opvolging.

De nieuwe hertog van Orléans (1701), die vanaf 1715 als regent Frankrijk zal besturen tot kleine Lodewijk XV de leeftijd van dertien jaar bereikt, weet zich evenzeer als zijn vader te onderscheiden op het slagveld, wanneer Lodewijk vanaf 1706 terug verwante prinses van den bloede aan het hoofd van het leger zet³². Wanneer hij bij Tortosa in Spanje op dezelfde dag als Oudenaarde een overwinning boekt, wordt die in Versailles slechts knarsetandend gevierd.

Vandaar dus de noodzaak om de hertog van Maine³³ en de graaf van Toulouse³⁴ een stevigere inplanting te geven. Lodewijk beschikt als vorst over de mogelijkheid om de bastaarden per rescript te legitimeren naar civielrecht, maar kan dat niet wanneer zijn beslissing de organisatie van het koninkrijk raakt. De fundamentele wetten van de Franse troonsopvolging, die gegroeid zijn uit het gewoonterecht en uitsluitend door rechtsleer en een beperkt aantal beslissingen van het Parlement van Parijs kenbaar zijn, sluiten uit

Desmarests voor 30 miljoen tournois papiergeld laat drukken, koopt Bernard alles op aan een derde van de waarde. De minister verspreidt het valse gerucht dat de koning alles terugkoopt aan 85% van de nominale waarde, waardoor de trouwe Bernard de biljetten met 200% winst terug kan verkopen (J. CELLARD, *John Law et la Régence*, Paris, Plon, 1996, 24).

31 1652-1712, huwt met Filips van Orléans om redenen van buitenlandse politiek. De Palts is sinds de dertigjarige oorlog een wespennest, waar bij eventuele successietwisten zowel voor de Franse koning als de Keizer een goede aanleiding kan liggen om een breder conflict te starten. Bij de "Oorlog van de Liga van Augsburg" (1688-1697) zal Lodewijk dan ook de Palts laten verwoesten, onder het juridische voorwendsel de aanspraken van zijn schoonzus hard te maken. De plompe en onbeholpen "Madame Palatine", politieke domino in een zeer concurrentiële omgeving, onbemind door haar man en het geraffineerde Franse hof, heeft tienduizenden brieven nagelaten, waarin ze op ongezouten wijze haar mening neerschrijft over de belangrijkste figuren in Versailles. Zie het uitstekende werk van Dirk Van der Cruysse (UA): D. VAN DER CRUYSSSE, *Madame Palatine, princesse européenne*, Paris, Fayard, 1988.

32 In 1706 krijgt Vendôme Filips van Orléans toegewezen als medebevelhebber in Noord-Italië, maar de samenwerking is – gezien de gebeurtenissen in de Nederlanden – van korte duur. Zie G. ROWLANDS, *The dynastic state and the army under Louis XIV : royal service and private interest, 1661-1701*, (Cambridge studies in early modern history), Cambridge, Cambridge university press, 2002, 307).

33 Louis-Alexandre, hertog van Maine (1670-1736).

34 Louis-Alexandre, graaf van Toulouse et hertog van Penthièvre (1678-1737).

dat hun voornaamste subject hen amendeert. De macht van de monarch komt immers wel voort uit het sacrale karakter van zijn persoon, maar de wijze waarop de schakels in de dynastieke ketting op elkaar aansluiten, liggen buiten zijn bevoegdheid.

Concreet betekent dit dat een select aantal principes als de Salische Wet (bovengehaald naar aanleiding van de Honderdjarige Oorlog, om de claim van Edward III van Engeland via zijn moeder, Isabella, ten nadele van Philippe de Valois, de neef van de overleden Charles IV, af te wijzen), de onbeschikbaarheid van het territorium (in de rechtsleer geformuleerd om het verdrag van Troyes, waarbij Charles VI afstand doet van de troon ten gunste van de Engelse koning Hendrik V, ongeldig te verklaren) of nog de katholiciteit van de functie (ad hoc ingevoerd bij de conversie van Hendrik IV) buiten de macht van elke sterveling, zelfs de vorst, liggen³⁵.

Lodewijk ziet evenwel een precedent in de zaak van de Vendômes, die zelf met veel aandrang de patentzaak op de agenda plaatsen. Op 3 en 4 mei 1697, nog voor de val van Barcelona, vaardigt Lodewijk XIV het bevel uit aan het Parlement (dat in principe nog over een beperkt remonstrantierecht beschikt) om de Vendômes in hun midden op te nemen, met rang voor de *ducs et pairs de France*, na de prinsen van den bloede³⁶. De koning triomfeert en ziet zijn verwanten plaats nemen in het hoogste rechtsorgaan. De volgende dag volgt een nieuwe patentbrief, waarbij Maine en Toulouse moeten volgen. Op 8 mei installeren de twee prinsen zich, onder groot tumult van de Bourbon-Condés, de Condés en de prinsen van Conti, die de zaal verlaten.

II. De affaire van Oudenaarde

“Eh bien, Monseigneur, si Henri IV avait fait ce qu’on vient d’exécuter, le roi notre maître serait-il sur le trône et vous-même où seriez-vous ?”

Toegeschreven aan Vendôme

(tegen Bourgogne, op 11 juli 's avonds)³⁷

De verhouding tussen Bourgogne en Vendôme wordt door Lodewijk nooit uitgeklaard. Bij het begin van de veldtocht geeft hij aan de eerste de bevoegdheid om beslissingen te nemen (*voix de décision*), maar aan de tweede tegelijk het recht om bij elke stap geconsulteerd te worden en om de prins initiatieven te doen nemen (*voix d'exhortation*)³⁸. We brengen hier enkel in herinnering dat Vendôme tijdens de eerdere campagnes in 1706 (waar hij in allerijl uit Italië naar de Nederlanden wordt overgebracht om de falende Villeroi te vervangen na de slag bij Ramillies) en 1707 zonder problemen in tandem functioneerde met keurvorst Max Emmanuel van Beieren. Bourgogne uitsturen, is een grote test. Maar betekent dit anderzijds ook niet dat Vendôme met een aanzienlijk groter leger plots minder

35 E. BARNAVI, “Mythes et réalité historique: le cas de la loi salique,” *Histoire, Economie et Société*, no. 3 (1984): 323-337. Zie ook J. BARBEY, “Loi Salique,” in *Dictionnaire de l'Ancien Régime*, BÉLY, L. ed., Paris, PUF, 1996, 752-753.

36 ROWLANDS, *The dynastic state and the army under Louis XIV : royal service and private interest, 1661-1701*, 307.

37 DESPRAT, *Les bâtards...* 604.

38 Er is veel discussie over de precieze plaats waarin Lodewijk XIV deze bevoegdheidsverdeling aanbrengt. De eerste concrete verwoording komt er pas na de Slag bij Oudenaarde, in een brief van Bourgogne (geciteerd bij C. OURY, *Blenheim, Ramillies, Audenarde. Les défaites françaises de la guerre de Succession d'Espagne (1704-1708)*, Paris, Ecole des Chartes, 2005, 294).

bewegingsruimte zal hebben, en de koning meer³⁹ ?

A. Een nieuwe bron: het manuscript-Barbier in Vincennes

1. Een nobele onbekende ?

Het concrete verloop van de Slag bij Oudenaarde is recent nog in vraag gesteld in de thesis van Clément Oury aan de Ecole Nationale des Chartes. Oury analyseerde hierbij de in het bestand S.H.D., D.A.T., A¹, serie 2108 (brieven uit Vlaanderen aan de hertog van Maine, 1708) opgenomen brieven van diverse hogere officieren aan de hertog van Maine. In het bijzonder uit het verslag van een Jacobitisch officier zou moeten blijken dat het Franse leger op 11 juli al veel vroeger in het getouw was dan tot nogtoe werd aangenomen, wat een aantal van de gekende hypothesen uit de *Mémoires* van Saint-Simon sterk in vraag stelt. Zo lijkt het zeer onaannemelijk dat Vendôme pas tegen het middaguur, na de derde boodschapper van Biron, op de hoogte zou zijn gebracht van de opmars van de geallieerden. Zijn “*Le diable devait les avoir emmenés*” lijkt dan ook erg onwaarschijnlijk te worden⁴⁰.

Het is in geen geval onze bedoeling geweest het hoger geciteerde werk opnieuw uit te voeren. Een bijkomende bron uit de serie *Mémoires et Reconnaissances* heeft ons toegelaten om de veldtochten van 1707 en 1708 op ongezien gedetailleerde wijze in kaart te brengen. Het *Champ de Mars, ou les campagnes en Flandre, 1702-1713* van Barbier⁴¹ bevat een minutieus overzicht van alle troepenbewegingen en helpt ons vooral een chronologisch correcte lijn uitzetten in de verwarrende dagen in aanloop naar Oudenaarde. Met zeer grote toponymische precisie worden defensieve organisatie, ravitaillering en troepenontploffingen uitgezet op de kaart van de Zuidelijke Nederlanden. Hoewel een dergelijke reconstructie ook mogelijk is aan de hand van de ellenlange memoranda van de graaf van Chamlay, de officieuze stafchef in Versailles, die evenmin de geografische particulariteiten van de Zuidelijke Nederlanden verwaarloost, brengt Barbier de benodigde synthese⁴². De tekst is, naar de vermelding op het laatste deel, afgesloten in april 1713.

Over Barbier vonden we geen biografische details terug. Het standaardwerk voor de grote officieren van Lodewijk XIV, de *Chronologie historique-militaire* van Pinard⁴³, vermeldt hem niet in de hoge officieren (vanaf de graad van maréchal de camp) die rond

39 Versailles is van oordeel alle baat te hebben bij een onduidelijke balans tussen beide generaals, aangezien dat de rechtstreekse controle op een nabij slagveld vergroot. Over de polemiek rond de effectiviteit van deze “stratégie de cabinet”, zie E. PÉNICAUT, *Faveur et pouvoir au tournant du grand siècle, Michel Chamillart : Ministre et secrétaire d'état de la guerre de Louis XIV*, (Mémoires et documents de l'Ecole des Chartes), Paris, Ecole des Chartes, 2004, 197 e.v., G. ROWLANDS, “Louis XIV et la Stratégie de Cabinet,” *Revue Historique des Armées*, no. 222/1 (2001): 25-34. De opdeling tussen *voix d'exhortation* en *voix de décision*, die de vaakst geciteerde is, maar nooit letterlijk door Lodewijk is gebruikt, valt terug te voeren op DE VOGUE, *Le duc de Bourgogne*, 213.

40 Specifiek hiervoor, zie OURY, *Les défaites françaises...* 39-41.

41 BARBIER, “Le champ de Mars, ou les campagnes en Flandre, 1702-1713: Journal exact des campagnes de 1707 et 1708,” (S.H.D., D.A.T., Mémoires et Reconnaissances, 1 M 73-74; 1 M 75-76 (kopie): 11 april 1713).

42 Jean-Louis Bolé, marquis de Chamlay (1650-1719). Zie J.-P. CÉNAT, *Stratégie et direction de la guerre à l'époque de Louis XIV: Jean-Louis Bolé de Chamlay, conseiller militaire du Roi (diss. doc.)*, Paris, Université Paris I-Panthéon-Sorbonne, 2006, M.A. DE BOISLISLE, *Le Marquis de Chamlay*, Paris, H. Menu, 1877.

43 PINARD, *Chronologie historique-militaire, contenant l'histoire de la création de toutes les charges, dignités et grades militaires supérieurs, de toutes les personnes qui les ont possédés*, 8 vols., Paris, C. Hérisart, 1760-1778.

1708 dienden. De precieuze *Etat de la France* van Trabouillet⁴⁴ of de handgeschreven notities in de referentiezaal van Vincennes brengen evenmin uitsluitsel.

2. De feiten bij Barbier, Saint-Simon en Alberoni

In tegenstelling tot die andere belangrijke contemporaine bron, de *Histoire Militaire* van de markies van Quincy⁴⁵, houdt Barbier zich niet beperkt tot het vermelden van de hoogste in rang als initiator van belangrijke strategische beslissingen. We krijgen meer inzage in de besluitvorming in het Franse leger, zonder dat evenwel tot in de details men en paard worden genoemd. Het effectieve nut van het manuscript situeert zich tussen de (over-) gedetailleerde militaire correspondentie in Vincennes (waar men per dag al gauw een twintigtal brieven uitgaande van *officiers généraux*, minister of Versailles kan repereren) en de negentiende-eeuwse uitgaven van Pelet en de Vault⁴⁶.

In het bijzonder met betrekking tot de aanloop naar en de afwikkeling van de Slag bij Oudenaarde wordt o.i. duidelijker dat het verhaal veel genuanceerder is dan wat totnogtoe werd aangenomen. In het traditionele relaas van de slag is er (1) onenigheid binnen het Franse opperbevel over de wenselijkheid van een beleg van Oudenaarde, en wordt uiteindelijk voor deze laatste optie gekozen; is het Franse leger, op de bende van Biron na, te laat op het slagveld op 11 juli (2); wordt Vendôme voortdurend tegengewerkt door Bourgogne en de hogere officieren die rond hem samenklitten (3) en zou de eerste op het einde van de dag helemaal alleen staan met zijn beslissing om door te vechten (4).

Uit de vergelijking van de diverse beschikbare bronnen is naar voor gekomen dat de gangbare synthese een gemakkelijksoplossing is. Op zich is dit niet ongebruikelijk: veldslagen zijn altijd complexe gebeurtenissen, wat nog veel meer het geval is bij een ontmoetingsslag als Oudenaarde. We zijn evenwel van oordeel dat de toepassing van de historische kritiek op de slag bij Oudenaarde verplicht om ook intern-politieke Franse argumenten in rekening te brengen. Zonder deze onontbeerlijke tussenstap, worden de chaotische gebeurtenissen van 11 juli in een soort vanzelfsprekende rationaliteit aaneengeregen. Die rationaliteit was er in de feiten niet: al onze bronnen zijn bijzonder partijdige verslagen.

1. Een eerste probleem betreft de geringe ontsluiting van de Franse bronnen: gezaghebbende buitenlandse auteurs baseren zich op de hoger geciteerde uitgave van Pelet en de Vault, die evenwel onvolledig en selectief is; het onderzoek van Clément Oury (hoger geciteerd) brengt ons op dit niveau de transcriptie van de hoger geciteerde brieven aan de hertog van Maine, die grote vraagtekens zetten bij het *feitelijke verloop* van de gebeurtenissen, die tot nogtoe enkel vanuit het perspectief van de geallieerde bronnen (brieven van prins Eugenius, Weense⁴⁷ en recent ook Turijnse⁴⁸ archieven – brieven van Churchill, papieren

44 L. TRABOUILLET, *L'Etat de la France, contenant tous les princes, ducs et pairs, et maréchaux de France* vol. II, Paris, Henry Charpentier, 1708. Bibliothèque Historique de la Ville de Paris, 3871.

45 Charles Sevin, markies van Quincy (1660-1728). MARQUIS DE QUINCY, *Histoire Militaire du règne de Louis le Grand*, vol. V, Paris, D. Mariette, 1726.

46 DE VAULT EN PELET, *Mémoires Militaires (VIII)*.

47 A. KIRCHHAMMER, *Feldzüge des prinzen Eugen von Savoyen nach den Feld-Acten und anderen authentischen Quellen*, vol. X, (Geschichte der Kämpfe Österreichs), Wien, Verlag des K.K. Generalstabes, 1885.
A. KIRCHHAMMER, *Militärische Correspondenz des Prinzen Eugen von Savoyen (1708)*, vol. X (suppl), (Geschichte der Kämpfe Österreichs), Wien, Verlag des k. k. Generalstabes, 1885.

48 C. PAOLETTI, *Il Principe Eugenio di Savoia*, Roma, Stato Maggiore dell'Esercito, 2001, C. PAOLETTI, "Prince

op Blenheim Palace⁴⁹, Nederlandse militaire archieven⁵⁰) werd bestudeerd.

2. Verder dan de archiefbronnen, komt men bij de *interpretaties* door elk van de betrokken partijen: elk woord van Saint-Simon of Giulio Alberoni⁵¹ is propaganda, met drie doelen: 1) het beheersen van het Franse hof, in het licht van de opvolging van Lodewijk XIV 2) de persoonlijke rehabilitatie van een hoofdrolspeler en het afschuiven van verantwoordelijkheid 3) rationaliseren van het geharrewar op 11 juli, om –bij gebrek aan duidelijkheid uit de initiële verslagen- de eigen versie als de gangbare te kunnen lanceren, omdat ze de meest aannemelijke lijkt.

De relevantie van Barbier situeert zich op het tweede niveau: hij neemt telkens positie tegen de Franse generaals *samen*, waar elke andere bron hetzij Bourgogne, hetzij Vendôme in het vizier neemt. In Barbiers verslag is de verantwoordelijkheid collectief en wordt niet gerefereerd aan zaken die door de teksten van Vendôme, Alberoni en Saint-Simon deel zijn gaan uitmaken van het vaste slagrelaas. Noch het boodschapperverhaal, noch de laattijdige reactie van Vendôme komen ter sprake. Barbier legt wel de nadruk op de *nalatigheid* van de Franse staf om de holle weg tussen Bevere en Ooike af te schermen, waarlangs Ouwerkerk door Marlborough wordt gestuurd om de slag met een omtrekkende beweging te beslissen.

Ligt net hier niet het enige vaststaande en meteen ook beslissende moment uit de slag bij Oudenaarde? Wat baten immers discussies over de al dan niet laattijdige of kleinschalige Franse interventie aan de beken, als de achilleshiel van hun opstelling de openliggende rechterflank is? Waar bij een hypothetische vroegere en grootscheepsere Franse reactie het mogelijk kan geweest zijn de Hannoveranen, Hessen en Pruisen terug de Schelde over te drijven, valt het omgekeerde ook aan te voeren voor de aanval van Ouwerkerk, Willem Friso, Tilly en Oxenstierna. Ook bij de geallieerden is er immers vertraging opgetreden, door een ingestorte brug in Oudenaarde. Wat was er gebeurd als de omtrekkende beweging *vroeger* was ingezet?

Het tijdslement en het gebrek aan steun, waar Vendôme zich op wil beroepen,

Eugene of Savoy, the Toulon Expedition of 1707, and the English Historians-- A Dissenting View," *Journal of Military history* 70, no. 4 (2006).

49 W. CHURCHILL, *Marlborough: His Life and Times (II)*, Chicago, Chicago University Press, 2002, G. MURRAY, *The Letters and Dispatches of John Churchill, first Duke of Marlborough, from 1702 to 1712*, vol. III, London, John Murray, 1845.

50 J.W. WIJN, *Het Staatsche Leger. Deel VIII (Band 2: De veldtochten van 1706-1710)*, Den Haag, Martinus Nijhoff, 1959.

51 Giulio, Kardinaal Alberoni (1664-1752). Wordt volgens Saint-Simon door Vendôme gerekruteerd wanneer hij optreedt als gezant van de hertog van Parma, Francesco Farnese, tijdens de Italiaanse campagne van 1702. Als zoon van een ordinaris tuinier zou Alberoni als enige geestelijke niet zijn weggelopen van de gewoonte van de hertog *de se torcher le cul devant lui* (sic). Giulio Alberoni veroverd het hart van zijn nieuwe meester door zijn culinaire talenten, maar ook door zijn grondige kennis van de intern-Italiaanse intriges. In 1706 volgt hij hem naar de Nederlanden, in 1709 in de eenzame ongenade in Anet. Le cher abbé doet ook de Spaanse campagnes vanaf 1710. Wanneer de hertog sterft in Vinaros, blijft hij actief aan het hof in Madrid. Hij suggereert de hertog van Parma zijn dochter uit te huwelijken aan de Spaanse koning. In 1715 wordt hij de voornaamste minister van Filips V en kardinaal gewijd door paus Clemens XI. Vijf jaar later wordt Alberoni de laan uitgestuurd, nadat zijn ambitieuze Italiaanse politiek op een (voorlopig) echec voor zijn meester uitdraait. Zie X., *Dizionario Biografico Degli Italiani*, Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1960, S. HARCOURT-SMITH, *Cardinal of Spain: the Life and Strange Career of Giulio Alberoni*, New York, Knopf, 1955, I, 662-668.

behoren beiden tot de normale *fog of war* bij een veldslag, waar allerlei plannen de mist in kunnen gaan door praktische bezwaren. De aanval van Ouwerkerk is echter een *strategische* kwestie, die door Marlborough van uren op voorhand is vastgelegd en waartegen geen enkele Franse bevelhebber op voorhand, tijdens de slag, of achteraf een antwoord heeft geformuleerd. In wat volgt is het dan ook zeker niet onze bedoeling verder in te gaan op de feitelijke basis van de interne Franse discussies, maar net om naar haar interpretatie te peilen.

B. De confrontatie in Parijs en Versailles

1. De activering van Vendômes netwerk

*Près d'Oudenarde, en un moulin
aux soldats il crioit de loin:*

Louisot

Louisot reviendra bientôt

bientôt reviendra Louisot

Louisot revenant du moulin

dit: Messieurs, je me porte bien.

Les sots,

les sots se battoient tantost,

tantost se battoient les sots;

Jeune Louisot de sainte renommée

soyez dévot comme à l'accoutumée,

mais

mais

priez dieu pour notre armée

ne la commandez jamais

“Pierrot revenant du Moulin”, spotlied op Bourgogne⁵²

Na de onheilstijding van Bourgognes eerste boodschapper op Fontainebleau, ontspint zich vrijwel onmiddellijk een *politiek* gevecht om de aanduiding van de zondebok. Het verslag dat Saint-Simon neerpent, is in hoofdzaak gebaseerd op het verhaal dat Biron⁵³, gevangen genomen en op erewoord vrijgelaten door de geallieerden, in Fontainebleau op 25 juli komt doen aan Lodewijk. Ook Ruffey, maréchal de camp en een van Biron's lotgenoten⁵⁴, of Puységur⁵⁵, die aan het einde van de campagne zich wil weren tegen de aanvallen van

52 Weergegeven bij d'Haussonville, *La duchesse de Bourgogne*, III, 270.

53 Armand-Charles de Gontaut, markies van Biron, op het moment van de slag bij Oudenaarde nog luitenant-generaal (1663-1756). Achterkleinzoon van de eerste maarschalk van Biron, wordt in 1706 aan Villeroi toegewezen in de Nederlanden, organiseert de terugtocht van het Franse leger na Ramillies. Keert in 1712 terug uit gevangenschap, verliest zijn linkerarm bij het beleg van Landau (1714) en zetelt uiteindelijk in de Regentschapsraad onder Filips van Orléans (G. MAZE-SENCIER, ed., *Dictionnaire des maréchaux de France*, Paris, Perrin, 2000, 91).

54 Anne-Marie-Louis Damas, markies van Ruffey (+ 1722). Luitenant-generaal in 1710, bij Dangeau genoemd als onderhandelaar over het lot van de Oudenaardse gevangenen.

55 Jacques François de Chastenot, Marquis de Puységur (1656-1743). Wordt tijdens de Negenjarige Oorlog Maréchal des logis in de Nederlanden, een functie die hij behoudt in de Spaanse Successieoorlog. Wordt samen met Boufflers ingezet bij het overrompelen van de Barrièrevestingen. Spendeert vervolgens de eerste drie jaar van de oorlog in Spanje als directeur-generaal van Filips' infanterie en cavalerie. Wordt

Vendôme, kunnen bronnen uit eerste hand zijn.

De eerste berichten na Oudenaarde worden uitgewisseld tussen Lodewijk, Chamillart en de twee bevelhebbers. Naarmate de eerste ontkenningen van Vendôme minder geloofwaardig worden, eist het hof bijkomende informatie. Wanneer duidelijk wordt dat Vendôme begint weg te glijden op het hellende vlak van zijn vorige argumenten, heeft hij nood aan een publieke verdediging. Zijn secretaris, Alberoni, verspreidt daarop een pamflet om zijn broodheer vrij te pleiten. Los van de argumenten die hij ontwikkelt (Vendôme werd geblokkeerd door Puységur en Matignon, de meerderheid van de officieren weigert de volgende dag verder te zetten, gebrek aan steun van de prinsen door een gedode boodschapper), is het interessant de *verspreiding* van de tekst in rekening te brengen.

De brief van Alberoni duikt immers op... in de *Gazette van Amsterdam* ! Nummer LVIII van de jaargang 1708 bevat de letterlijke weergave van een voor inter-Franse doeleinden bestemde tekst⁵⁶. Alberoni gebruikt Vendômes netwerk om zijn verdediging te organiseren. De tekst wordt opgestuurd naar Charles Ponthon d'Amécourt⁵⁷, vennoot van Antoine Crozat. Samen met een satire op Bourgogne door Campistron⁵⁸, succesvol toneelauteur en beschermeling van de hertog en een brief van de graaf van Evreux⁵⁹, een van de weinige aan Vendôme loyale generaals in het leger, wordt de opinie aan het hof en in Parijs bestookt met argumenten tegen Bourgogne. De hovelingen van Monseigneur lenen op zijn verblijf in Meudon hun pen voor spotliederen⁶⁰. De bibberende prins zou zich hebben teruggetrokken in een molen op het platteland, biddend tot God dat hij zijn veel te dierbare christenen zou sparen en de nalatigen zou redden die niet te biecht waren gegaan... Bourgogne maakt dus een wel zeer slechte beurt. Dat de gezwinde publicatie in Holland ook in de kaart van de geallieerde aanvoerders speelt, tast bovendien ook het internationale prestige van de kroonprins aan.

Tegelijk met deze openlijke *cabale* tegen de prins, valt Vendôme in zijn correspondentie rechtstreeks aan: Berry en Bourgogne zijn het leger tot last en moeten zo vlug mogelijk weg⁶¹. Dat een groot deel van het Franse leger heeft toegekeken vanop de hoogten van Huise als vanuit de derde loge in de opera, is toe te schrijven aan Puységur

tijdens de Regentschap van Filips van Orléans opgenomen in de Oorlogsraad (L. DUSSEIX, *Les Grands Généraux de Louis XIV*, Paris, Victor Lecoffre, 1888, 292-303).

56 Vandaar ook dat een kopie van de brief aanwezig is in de Hollandse series in de Quai d'Orsay (AE, CP, Hollande, 216, ff. 70r-71v (kopie)).

57 1667-1713, raadsheer in het Parlement van Metz. Zie D'HAUSSONVILLE, *La duchesse de Bourgogne*, 264-266.

58 Jean Galbert de Campistron (1656-1723). Lid van de Académie française in 1701, zijn broer dient als aalmoezenier in Vendômes eigen regiment. Campistron haalt de prins en zijn verwaande entourage, waaronder de "nulliteiten" Gamaches en d'O, zwaar door de mangel. Zie ook J.-G. DE CAMPISTRON, *Epistre à Son Altesse Monseigneur le duc de Vendosme*, Paris, J.-B. Coignard, 1708. (bewaard in de Bibliothèque Historique de la Ville de Paris, 106 245).

59 Henri Louis de la Tour d'Auvergne (1679-1753), achterneef van Turenne en als dusdanig ook telg uit een van de meest vooraanstaande Franse families. Wordt bevorderd tot luitenant-generaal in de cavalerie in juni 1708, op voorspraak van Vendôme (MARQUIS DE SOURCHES, *Mémoires* (11), 110). Gehuwd met een dochter van Crozat en via zijn moeder, Madame de Bouillon (een tante van de hertog), verwant aan Vendôme. De brief van Evreux is gericht aan Crozat en opgesteld alsof hij niet bedoeld is in de openbaarheid te raken. Het tegendeel is uiteraard het geval.

60 d'Haussonville schrijft er een aantal toe aan de hertogin van Bourbon. De teksten waarvan sprake bevinden zich in de Franse manuscriptencollectie van de Bibliothèque Nationale de France (BNF Ms. Fr 12 626: 173, 195, 265, 281 en 300).

61 Vendôme aan Lodewijk XIV en Chamillart, 14 juli 1708, S.H.D. (Service Historique de la Défense), DAT (Département de l'Armée de Terre), A¹, 2081, nr. 109.

en Bourgogne⁶². Om zijn woorden kracht bij te zetten, verspreidt de clan van Meudon een valse ontslagbrief van de hertog, waarbij hij zich beklagt over de tegenwerking waarmee hij te maken krijgt.

2. De reactie

a. Het onwaarschijnlijke terugroepen

Bourgogne vangt achter het kanaal Gent-Brugge in Lovendegem, waar het Franse leger tot eind augustus gekampeerd blijft, echo's op van wat er gaande is. Geïrriteerd door de geruchten over de publicatie van een brief van Alberoni in Amsterdam, schrijft hij naar Beauvillier met het verzoek om een uittreksel uit de brief⁶³.

De zaak komt intussen op de *Conseil d'en Haut*. Bij gebrek aan geschreven neerslag van deze voor de Franse buitenlandpolitiek kardinale samenkomsten zijn we aangewezen op bronnen uit de tweede hand. Grosso modo circuleren twee versies: in de eerste roept Lodewijk XIV zijn kleinzoon onmiddellijk terug uit de Nederlanden, om Vendôme verder alleen de zaken te laten beredderen. Maintenon, bij wie de vergadering doorgaat, brengt evenwel onmiddellijk Marie-Adélaïde op de hoogte, die de koning voor de voeten valt om haar echtgenoot geen dergelijke oneer te laten lijden, wat hem de beslissing terug doet intrekken.

Er vertrekt echter nooit een dergelijke ontslagbrief naar Bourgogne. Meer nog, er zijn redenen om aan te nemen dat het verhaal verzonnen is. In 1703 –toen Bourgogne eveneens in naam het bevel voerde over de troepen in het Rijngebied– wist maarschalk Tallard zich van hem te ontdoen door de lastige prins voor het belangrijke beleg van Landau terug naar het hof te sturen, met de boodschap dat de campagne er toch al op zat. De reactie van Lodewijk XIV op de premature terugkeer van zijn kleinzoon toen, was furieus⁶⁴. Deze versie van de feiten komt dan ook enkel voor bij de versie van Bellerive, Vendômes secretaris, die de Boislisle in zijn Saint-Simonuitgave in extenso heeft weergegeven⁶⁵.

b. De bewuste keuze voor het status-quo

In een tweede versie brengt Torcy, die niet rechtstreeks deel uitmaakt van de devotenclan, maar er wel dichter aan verwant is dan aan die van de Dauphin, met grote verontwaardiging de brief van Alberoni, die hem door zijn contacten in Amsterdam en Den Haag is doorspeeld, op de vergadering. Lodewijk XIV grijpt hier in *tégen* Vendôme en in het voordeel van zijn kleinzoon: de geruchten moeten stoppen. Chamillart krijgt het bevel Alberoni, Crozat en Evreux in sterke bewoordingen de mantel uit te vegen en verdere publicaties te staken. Onder indruk van de vorstelijke toorn zou de moeder van Evreux, de hertogin van Bouillon, vervolgens Crozat de mantel hebben uitgeveegd. Vandaar ook dat Bourgogne geconfronteerd wordt met een ontwijkende Evreux, die hem een tweede (aangepaste) brief voorlegt⁶⁶. Zoals uit het vervolg van de campagne blijkt, is het maar een wapenstilstand in de interne Franse oorlog binnen het commando.

62 Vendôme aan Lodewijk XIV, 19 juli 1708, S.H.D., A¹, 2081, nr. 170 (“justification sur le combat d’Oudenarde”).

63 Bourgogne aan Beauvillier, 7 augustus 1708, gepubliceerd uit de particuliere archieven van Beauvillier bij DE VOGUË, *o.c.*, 246 als nr. 46.

64 DE VOGUË, *o.c.*, 35 en 36.

65 Zie ook D’HAUSSONVILLE, *La duchesse de Bourgogne*, III, 253.

66 Bourgogne aan Beauvillier, 11 augustus 1708, gepubliceerd bij DE VOGUË, *o.c.*, 255, nr. 71.

Het moment was rijp geweest voor de clan van de Dauphin om, na de slag bij Oudenaarde, aan invloed te winnen in het leger en Bourgogne te discrediteren. Het lijkt ons alleszins duidelijk dat Lodewijk niet is ingegaan op de suggestie. Het komt ons niet toe om te oordelen over de vermeende invloed van Marie-Adélaïde van Savoye op Maintenon en de koning. d'Haussonville en de Vogüé (een these die recent is hernomen in de biografie van Melchior-Bonnet⁶⁷) schrijven het behoud van Bourgogne aan de top van het leger toe aan haar interventie. Alle aspecten van het probleem-Oudenaarde zijn politiek: zowel de aanleiding (de aanduiding van de twee bevelhebbers), de feiten (verwarring en tegenspraak tussen Vendôme en Bourgogne), de uitbuiting van de verwarring achteraf (met de circulatie van de versie-Alberoni en die van Saint-Simon), als de uiteindelijke beslissing van Lodewijk XIV om niets te ondernemen.

Het lijkt ons waarschijnlijker dat Lodewijk hier optreedt als *arbiter* tussen twee clans. Zonder de schuld op een van de twee generaals te willen leggen, wil hij beide gewichten intact houden. Het is een constante doorheen de *Grand Siècle* om de fracties in Versailles intact te laten en slechts tijdelijke voorkeuren voor de ene, dan wel de andere te laten blijken. De enige bestendige factor in het bestuur is dat Lodewijk finaal de knopen doorhakt die zijn adviseurs hem voorleggen. Voor het overige is het absurd om te stellen dat hij persoonlijk in alle dossiers kan tussenkomen. De teugels aan de grote beleidslijnen zijn strak. Maar eens ze dat kader respecteren, hebben de hofintriges vrij spel.

Het concept van *stratégie de cabinet*, waarbij grote instructies centraal gebundeld worden door Lodewijk, Chamillart en de markies van Chamlay, kan overigens ook pas werken onder twee voorwaarden. De eerste wordt opgedrongen door natuurlijke beperkingen in tijd en ruimte: een te grote communicatie- of reisafstand tussen Parijs en het front maakt prompt ingrijpen bijzonder moeilijk. Een tweede is het initiatief en de mogelijkheid om doortastend op te treden voor de bevelhebber op het terrein. Vendôme in de Nederlanden “tegenbalanceren” met Bourgogne komt neer op het installeren van extra tegengewicht voor overhaaste beslissingen met het gros van de militaire middelen die Lodewijk ter beschikking heeft.

Bourgogne laten waar hij is, is *geen* neutrale keuze. Lodewijk bevestigt dat de fundamentele opties niet veranderd zijn. Hoewel Oudenaarde een nederlaag is, zijn de feitelijke gevolgen niet zo groot. Het Franse opperbevel redeneert (net als het geallieerde) in *geografische* termen. 11 juli verliezen betekent dat de controle over de Schelde niet volledig aan het Franse leger toevalt. Anderzijds blokkeert Vendôme met Gent en Brugge zowel de geallieerde verbinding naar Nederland (over de Schelde naar Antwerpen), als die naar Engeland (over Oostende). Bovendien zijn de Franse verliezen bij de slag niet zo aanzienlijk als wordt aangenomen: een aanzienlijk aantal soldaten vlucht in de donkere nacht van 11 op 12 juli in alle mogelijke richtingen, om uiteindelijk in Ieper, Rijsel of Doornik terug de Franse garnizoenen te integreren⁶⁸.

Lodewijk gaat er met andere woorden vanuit dat de breuk in het Franse commando *niet structureel of definitief* kan zijn. Als Bourgogne en Vendôme beter overleggen, is er niets aan de hand⁶⁹. Hier faalt zijn politieke analyse: ze zijn onverzoenbaar. Ondanks een

67 MELCHIOR-BONNET, *Louis et Marie-Adélaïde de Bourgogne: la vertu et la grâce*.

68 We refereren ons aan de verliezenstaat van Contades, inspecteur-generaal van de infanterie (S.H.D., D.A.T., A¹, 2081, nr. 89).

69 Lodewijk XIV aan Bourgogne, 23 juli 1708, S.H.D., D.A.T., A¹, 2081, nr. 148.

korte periode van beterschap, slaat de vlam terug in de pan wanneer maarschalk Berwick in september zijn leger bij Doornik moet verenigen met het andere om Rijsel te ontzetten. Het conflict laait terug in alle hevigheid op, precies omdat Vendôme nu geconfronteerd wordt met een figuur die zijn hiërarchische voorrang in het Franse leger niet aanvaardt.

c. Berwick en Vendôme, of de doodsteek voor de campagne

“J’avois fait mon possible pour ne pas venir en Flandre, par la raison que je ne croyois pas qu’un maréchal de France pût obéir à d’autres qu’à un prince du sang.”

“[...] une mortification qui me mettra le poignard dans le sein et me mettra malgré toute ma bonne volonté et mon zèle hors d’état ny de penser ny d’agir”

Berwick⁷⁰

Wanneer Berwick eind augustus het verzoek krijgt om het Noordelijke Franse leger tegemoet te trekken, vormt de aanwezigheid van Vendôme voor hem een belangrijk struikelblok. Na de afgang in Oudenaarde wankelt de positie van de hertog als belangrijkste generaal immers. Zijn Italiaanse wapenfeiten tegen Eugenius bij Cassano (16 augustus 1705) en Calcinato (19 april 1706) liggen intussen al een paar jaar achter de rug. Berwick en Villars kijken vol afgunst naar de positie van de bevelhebber op het belangrijkste front. In 1707, wanneer Vendôme weliswaar verdienstelijk Marlborough op afstand houdt, ligt de klemtoon van de Franse inspanning op Spanje en Zuid-Frankrijk. Laat Berwick net daar een eclatante overwinning behalen bij Almanza (25 april 1707), waarna Karel van Habsburg op een half jaar vijfhonderd kilometer noordwaarts wordt gedreven. Villars bestookt dan weer Madame de Maintenon met kritiek op Vendôme, die met hem net hetzelfde deed in het voorgaande jaar⁷¹.

Berwick speelt het hard en weigert onder de orders van Vendôme te vechten. Waar de clan van Bourgogne staat voor de algemeen-politieke oriëntatie, symboliseert Berwick het ongemak van de andere bevelhebbers. Op welke grond mag een luitenant-generaal het bevel voeren over maarschalken van Frankrijk? Enkel de wil van de koning heeft Vendôme aangesteld als bevelvoerend generaal in de Nederlanden. De suggestie dat Berwick, maarschalk van Frankrijk, zich onder hem zou moeten scharen, is een schending van de gebruikelijke hiërarchie en een aantasting van de privileges van de maarschalken. Opnieuw, net als in de kritiek van Fénelon, krijgt de koning het verwijt dat hij een loopje neemt met de belangen en voorrechten van de gevestigde orden in de maatschappij.

De bastaardzoon van Jacobus II kan zijn verzet niet aanhouden, maar ziet zijn bezwaren wel gesust met een compromisoplossing. Als maarschalk van Frankrijk is hij bereid te dienen onder een prins van den bloede (Bourgogne), aan wie hij als adviseur wordt toegevoegd. Bourgogne zelf is verplicht het advies van Vendôme in te winnen, voor

70 Eerste fragment: *Mémoires*, 121. Tweede: Berwick aan Chamillart, 13 augustus 1708, S.H.D., D.A.T., A¹, 2082, nr. 148.

71 Vendôme aan Chamillart, 24 juli 1707, S.H.D., D.A.T., A¹, 2019, nr. 190: Villars plundert in Duitsland om de plaatselijke bevolking te eigen bate uit te zuigen. Zie ook de kritiek van Villars op Vendôme in 1703, wanneer hij er niet in slaagt om vanuit de Italiaanse Alpen door te stoten naar Beieren: *“La jonction était aussi facile que d’envoyer un courrier de Paris à Orléans”* (F. ZIEGLER, *Villars, le centurion de Louis XIV*, Paris, Perrin, 1996, 118).

hij overgaat tot het nemen van enige beslissing⁷².

De gevolgen laten zich raden: het conflict laait terug op. Van zodra de honderdduizend Franse soldaten over Doornik en Orchies naar Mons-en-Pévèle trekken, om tegenover half zo talrijke geallieerde belegeringstroepen te komen, ontstaat ruzie tussen een onstuimige Vendôme, die ten aanval wil trekken, en de groep rond Bourgogne, die zich met Berwick versterkt ziet. Uiteindelijk raakt de Franse staf er niet uit en gaat een belangrijke gelegenheid voorbij om de Engelsen aan te vallen. In zijn kwade brieven naar Chamillart blameert Vendôme de luitenant-generaals, die zich onder leiding van Berwick en Bourgogne tegen hem keren, en biedt hij zijn ontslag aan⁷³. Een bezoek van de secretaris van oorlog en Chamlay aan het front kan geen oplossing bieden: het grote Franse leger blaast de aftocht. Berwick wordt op eigen verzoek overgeplaatst naar de Rijn.

C. Na de blunders: de val van Vendôme

Monseigneur le Duc de Vendosme, tout couvert de gloire par tant de belles actions qu'il avoit faites en Allemagne, en Flandres, en Savoye, & par tant d'heureux succès qui avoient couronné ses travaux héroïques dans les affaires épineuses, en Catalogne, et Italie, en Piémont & en Flandres, se retira à la fin de l'année 1708, après la Campagne de Lille, dans sa Principauté d'Anet, pour jouïr d'une douce tranquillité, & pour se délasser de ses longues & pénibles fatigues

Bellerive, *Histoire des dernières campagnes de M. de Vendosme*, 1714⁷⁴

De rest van de campagne verloopt dramatisch: de Fransen verliezen alles⁷⁵. Het plan van Vendôme om de Engelse konvooien uit Oostende te blokkeren voor ze geëscorteerd over land tot in Roeselare kunnen worden gebracht, mislukt. Luitenant-generaal La Mothe Houdancourt⁷⁶ verliest door tactische blunders een ontmoetingsslag bij Wijnendale,

72 De Vogüé vermeldt een brief van Bourgogne aan Maintenon (24 juli 1708, nr. 64, *o.c.*, 239), waarbij hij haar dankt om voor hem de *voix décisive* te hebben verkregen bij Lodewijk XIV. Niets uit de correspondentie in Vincennes laat uitschijnen dat dit betekent dat hij niet met Vendôme moet overleggen. Integendeel. Uiteindelijk meldt Bourgogne in september aan Fénelon dat hij de bevoegdheid alleen te beslissen nooit heeft gebruikt.

73 Vendôme aan Chamillart, 6 september 1708, S.H.D., D.A.T., nr. 29. Luitenant-generaal Saint-Frémond, die eerder in Italië onder Vendôme diende, krijgt een speciale missie om Berwick en Vendôme te verzoenen, maar kan enkel constateren dat de generaals als water en vuur zijn. Zegt de ene zwart, dan antwoordt de andere wit (*ibid.*, nr. 32).

74 J.-A.-B. BELLERIVE, CHEVALIER DE, *Histoire des dernières campagnes de Monseigneur le duc de Vendosme*, Paris, P. Huet, 1714, 4-5.

75 DHONDT, *Nec Pluribus Impar?*, 214-244, M. SAUTAI, *Le siège de la ville et de la citadelle de Lille en 1708*, Lille, Lefebvre-Ducrocq, 1899, M. SAUTAI, *Une opération militaire d'Eugène et de Marlborough. Le forçement du passage de l'Escaut en 1708*, Paris, 1905.

76 Charles, graaf (later markies) van La Mothe-Houdancourt (1643-1728). Stammt uit een geslacht van maarschalken en een van de meest gezaghebbende families van Frankrijk. De ongelukkige voorvallen die zijn campagne in 1708 kenmerken beschadigen zijn reputatie heel erg.

waardoor de geallieerde konvooien zonder problemen de belegeraars kunnen versterken (28 september⁷⁷). Bij een volgende poging, in oktober, is het al te laat: Puyguion neemt pas Leffinge wanneer Boufflers de sleutels van Rijsel aan Eugenius van Savoye overhandigt en zich terugtrekt op de citadel voor de laatste grote gevechten (24 oktober 1708).

Het Franse leger laat na om haar strategisch comfortabele positie uit te buiten: zowel de oost-west-transporten (Brussel – Ath – Rijsel) als de noord-zuidlijn (Oostende – Roeselare – Rijsel) komen ongeschonden door de controles. Op een plunderincursie in Zeeland na (die enkel een reactie is op een geallieerde aanval in Artesië eind juli) gaat nagenoeg geen dreiging uit van Lodewijks grootste leger. Als klap op de vuurpijl breekt Marlborough nog tijdens het beleg van de citadel van Rijsel door het uitgestrekte Franse verdedigingsgordijn langs de Schelde (26 november 1708). Keurvorst Max Emmanuel, die in een wanhoopsactie Brussel probeert in te nemen, moet op die manier halsoverkop de benen nemen.

Lodewijk XIV laat begin december het leger dan ook ontbinden. Bourgogne en Berry vertrekken met de *Maison du Roi* terug naar Frankrijk. Op 11 december capituleert Boufflers in de citadel Rijsel, de volgende dag gaat Vendôme terug naar zijn kasteel aan de Loire. De episode die nu volgt, komt integraal uit de gecontesteerde *Mémoires* van Saint-Simon. Geen enkele andere bron informeert ons met hetzelfde detail over de val van de hertog. Bellerive staat er, zoals in de bovenstaande verbloemende passage moet blijken, om begrijpelijke redenen niet al te lang bij stil.

a. De uitsluiting uit het leger

Wanneer Vendôme terugkeert in Anet, wordt hij verder bezoldigd zoals een dienstdoend generaal. Hij brengt nog regelmatig bezoeken aan Marly, bij de intimi van de koning en Meudon, bij die van Monseigneur, waar de vaste klik zich als vanouds rond hem verzamelt. Wanneer hij zich in Versailles aanbiedt voor de *cérémonie de l'ordre*, krijgt hij echter te horen dat hij niet meer zal dienen als generaal en ook niet meer betaald zal worden.

Ogenschijnlijk onbewogen, komt Vendôme in grote financiële problemen terecht: volgens Saint-Simon moet hij zijn équipages verkopen, om zich terug te trekken op het familiekaasteel, waar het gras begint te groeien, teken van de nadering van een nieuw veldtochtseizoen⁷⁸. De reden voor de eerste etappe van Vendômes val zou liggen bij de combines tussen Maintenon, Marie-Adélaïde van Savoye en de hertog van Maine, die ook de correspondentie van ondergeschikte officieren aan het front ontvangt⁷⁹. Het volgende slachtoffer van hun acties is d'Evreux, die geen commando meer krijgt in het leger, omwille van zijn brief na de slag bij Oudenaarde⁸⁰.

Saint-Simon brengt de val van de generaal in verband met zijn eerste onderhoud met Lodewijk XIV in december 1708. In een korte audiëntie zou hij al het slechte dat hij dacht over Puységur de vrije loop hebben gelaten tegenover de koning en hem

77 BARBIER, "Relation véritable du combat près de Winendal", *Le Champ de Mars...*, 142-147.

78 Bevestigd en gedateerd op 9 februari 1709 bij MARQUIS DE DANGEAU, *Journal*, vol. XII (1707-1709), Paris, F. Didot, 1857, 327. Vendôme bewoont al twintig jaar het kasteel van Chenonceaux niet meer, precies omwille van geldgebrek (DESPRAT, *Les bâtards...* 600).

79 S.H.A.T., A¹, serie 2108 (brieven uit Vlaanderen aan de hertog van Maine, 1708).

80 MARQUIS DE DANGEAU, *Journal* (XII), 359. Lodewijk XIV stuurt de graaf van Toulouse uit om het nieuws over te brengen. Zie ook de toevoegingen van Saint-Simon bij Ibid., 386-387.

verantwoordelijk hebben gesteld voor de verziekte sfeer in de entourage van Bourgogne. Vendôme zou hiermee in een beweging ook Beauvillier willen treffen, met wie Puységur, net als met diens pupil, goede banden onderhoudt.

Het duurt evenwel een tijd voor de luitenant-generaal zelf terug aan het hof verschijnt. Na afloop van de ellendige campagne heeft Puységur zich *en panne* gezet op zijn slot in de streek van Soissons. Pas na twee maanden verschijnt hij in Versailles, waar Lodewijk XIV, die de gewoonte heeft regelmatig met de man te overleggen⁸¹, hem persoonlijk ontvangt. Puységur verklaart zijn wekenlange afwezigheid door zijn verstoorde relatie met Vendôme en de vele problemen gedurende de veldtocht. Hij krijgt de kans om uitgebreid de *fautes, inepties, obstinations et insolences* uit de doeken te doen, van een generaal die Frankrijk wel honderd veldslagen had kunnen doen verliezen, was er niet de wijsheid van andere raadgevers geweest. Na gedetailleerde tegenvragen en enig onbegrip, wil hij de koning volledig over de streep halen.

Puységur laat geen komma onvermeld uit het zedeloze en immorele leven dat de hertog al twee jaar in de Vlaamse kampementen leidt. Hij schildert in zwarte verf zijn eigengereide, arrogant onwetende persoonlijkheid en onnozele tot zelfs gevaarlijke beslissingen, die in elke campagne al tot een zware nederlaag hadden kunnen leiden. Twee uur later is Lodewijk overtuigd om zijn *cousin* uit de gratie te laten vallen⁸².

Na afloop van het onderhoud met Lodewijk, dartelt Puységur de Spiegelzaal binnen, waar hij onmiddellijk zijn gesprek in alle conversaties rondstrooit. De kliek rond Vendôme kookt van woede en probeert tegengestelde beweringen te verspreiden, terwijl de generaal omhelsd wordt door Maintenon, Beauvillier en Marie-Adélaïde⁸³.

b. Tweede fase: l'affaire du brelan

De gevallen Vendôme vraagt de koning om hem nog toe te laten aan het hof en in de twee belangrijke bijresidenties, wat hem wordt toegestaan. Wanneer de hertog net zijn arrogantie en door alle vertrekken galmende, zelfverzekerde stem terugkrijgt, haalt de vrouw van Bourgogne een tweede mes boven. Bij de eerste Marly na Pasen, zit Monseigneur met een gezelschap van drie personen, waaronder Marie-Adélaïde, *brelan* te spelen. Een vijfde speler is evenwel noodzakelijk, en Vendôme, fervent kaarter, biedt zich graag aan. De Grand Dauphin wil zijn vertrouweling wenken, maar zijn schoondochter laat duidelijk verstaan dat de loutere aanwezigheid van de hertog haar al zwaar valt en ze hem in geen geval als medespeler wil.

De afwijzing doet haar schoonvader een ander personage uit het vertrek uitnodigen, maar Vendôme heeft de suggestie niet goed begrepen. Hij biedt zich toch opnieuw aan bij de tafel, maar krijgt de nijdige opmerkingen van de hertogin recht in het gezicht. Rood

81 Gezien de eerdere staat van dienst van Puységur als *maréchal des logis* tijdens de campagnes van Luxemburg in de Negenjarige Oorlog, waarvoor Saint-Simon hem met alle lof overlaadt, en zijn positie als luitenant-kolonel in het (niet-venale) régiment du roi.

82 Het is dus niet zo, zoals Falkner beweert, dat Vendôme elders wordt ingezet (J. FALKNER, *Great and Glorious Days: The Duke of Marlborough's Battles 1704-09*, London, Spellmount, 2003, 165).

83 Dangeau meldt dat Vendôme (zonder appartement in het paleis sinds hij niet meer in het leger dient) op 1 april terug in Versailles verschijnt, naar daar gelokt door een tijdelijke ziekte van Lodewijk XIV (in de wetenschap dat de Dauphin hem dan opvolgt), om er meteen in de Spiegelzaal Puységur aan te vallen, die hem zou belastend hebben (Brief van markiezin d'Huxelles aan Dangeau, 10 april 1709, geciteerd bij MARQUIS DE DANGEAU, *Journal* (XII), 379-380).

aangelopen van woede keert hij terug naar zijn appartement, *où il ragea à son loisir*. De volgende dag wordt hij gewekt door Bloin, die hem meedeelt dat de koning hem verzoekt zich voortaan niet langer op Marly te vertonen, waar alleen al zijn aanwezigheid de hertogin in een ongemakkelijke situatie kan brengen. De financieel gefragiliseerde generaal vertoont zich vanaf dan enkel nog bij Antoine Crozat op Clichy. Wanneer in Parijs het gerucht de ronde doet dat hij is verwijderd uit Marly, keert hij er twee dagen terug, om het nieuws te ontkrachten. Na achtenveertig uur ongemak trekt hij naar Anet, terwijl het hof naar Versailles gaat: Vendôme, die uitgaven moet schrappen nu hij in geldnood zit, laat zijn appartement in het paleis over aan Madame de Montbazon.

c. Derde fase: l'affaire du papillon

De afwijzing van de koning slaat niet op Meudon, dus laat Vendôme zich daar nog steeds zien. Monseigneur merkt evenwel dat zijn gekrenkte schoondochter niet van plan is om haar aanvallen te staken. Twee maanden na zijn verwijdering uit Marly, probeert Vendôme de brokken te lijmen wanneer de Dauphin op reis is, maar dat veroorzaakt enkel meer tegenwerking: Marie-Adélaïde, die op het kasteel met Maintenon en Lodewijk XIV komt dineren in afwezigheid van haar schoonvader, beklaagt er zich over dat Vendôme van Meudon een asiel maakt voor samenzweerdere tegen haar echtgenoot.

Monseigneur neemt bij zijn terugkeer de kritiek over, en maant de hertog aan om haar voortaan niet meer te kruisen. Amper een dag later wordt Vendôme tijdens een partij *papillon* op Meudon door d'Antin⁸⁴, die uit Versailles terugkomt, apart genomen. Lodewijk XIV draagt zijn zoon op om Vendôme voortaan te weren uit Meudon, zoals hij hem zelf weert uit Marly. Vendôme probeert de kroonprins nog aan te klampen, maar tevergeefs.

In woede en schaamte rest er hem niets anders meer dan terug naar Anet te trekken. Wanneer hij met zijn honden gaat jagen in zijn domein van Ferté-Allais, gebeurt dat alleen. Evreux laat zich niet meer zien en ook Crozat, die het financiële beheer van zijn zaken in het begin van het jaar waarnam, wil zich niet meer verbranden⁸⁵. Verlaten door iedereen, richt hij wanhopige brieven tot prinses Orsini om in Spanje te mogen dienen. Niemand komt nog naar de feesten⁸⁶ die hij organiseert in Anet, onder het voorwendsel van de slechte staat van de wegen, wat voorheen nooit werd ingeroepen⁸⁷.

Het belang van deze details ligt in de relevantie van de hof-coterieën voor intern-politieke kwesties. Het aan de kant schuiven van Vendôme wordt in de eerste plaats gezien als eerherstel voor de gefragiliseerde Bourgogne. Onrechtstreeks volgt daar ook uit dat hij zijn fysieke *toegang* tot het hof, en de daar aanwezige machtsgroepen, verliest. Hij moet zijn appartement in Versailles ontruimen en naar de provincie trekken, waar hij terugvalt op een correspondentienetwerk. Er zijn, zoals verder zal blijken, evenwel redenen om te twijfelen aan de impact van de ongenade die Vendôme volgens Saint-Simon te beurt valt.

84 Figuur uit de clan-Saint Simon.

85 MARQUIS DE DANGEAU, *Journal* (XII), 387.

86 "Orgieën" (C. PAMPAGNIN, *Le duc de Vendôme et la campagne d'Espagne de 1710 à 1712 (Maîtrise)*, Paris, Université Paris IV-Sorbonne, 1999, 11).

87 E. MORET, *Quinze ans du règne de Louis XIV (1700-1715)*, vol. III, Paris, Didier et co., 1859, 40.

III. Overleefd door Lodewijk XIV

Na de dramatische campagne van 1708, die begin januari 1709 als een complete mislukking de annalen ingaat met het ultieme verlies van Gent⁸⁸, waar La Mothe Houdancourt capituleert voor Marlborough en Eugenius, een dag voor het invallen van de vreselijke winterkou die de komende maanden alle activiteit onmogelijk maakt, komt Frankrijk in bijzonder delicaat vaarwater terecht. De dramatische staat van de Koninklijke financiën, die al van bij het begin van de oorlog voor meer dan een jaar op voorhand verpacht waren, verbetert er uiteraard niet op. Slechte oogsten leiden tot hongersnoden en een achteruitgang van de rekruteerbare bevolking. Versailles probeert dan ook om de draad van de onderhandelingen tussen de veldtochten terug op te pikken.

Lodewijk XIV toont zich in 1709 en 1710 dan ook bijzonder inschikkelijk tegen de voorwaarden die de bondgenoten stellen⁸⁹. Aan het hof wint de clan-Fénelon dus heel duidelijk terrein. Onder invloed van de Grand Dauphin, die het niet kan verdragen dat zijn tweede zoon, Filips van Anjou, uit Spanje verjaagd zou worden met Franse fondsen en troepen, kiest Lodewijk voor verder vechten. Wanneer het er bovendien op aankomt om te knagen aan de *pré carré*, is hij de toegeeflijkheid ver voorbij. Het gevolg is bekend: ondanks een alweer indrukwekkende reeks geallieerde overwinningen (inname van Doornik en Bergen, gevangenschap van de graaf van Bergeyck), bijten Marlborough en Eugenius zich de tanden stuk op de vestingen van Vauban⁹⁰. De bloedige patstelling van Malplaquet (11 september 1709) maakt duidelijk dat het Franse doorzettingsvermogen groter is dan de mogelijkheid van de geallieerden om middelen te blijven mobiliseren.

A. Vendôme in eer hersteld

“Toutes les fautes de M. de Vendôme sont oubliées, et c’est un héros: il n’aurait aucun talent, s’il était malheureux”

Madame de Maintenon aan maarschalk
Noailles, 7 maart 1711⁹¹

Aan het einde van 1709 komt Vendôme terug op de voorgrond. In tegenstelling tot de hoger weergegeven dramatische beschrijvingen van Saint-Simon, werkt de hertog met Bellerive en Alberoni in Anet driftig aan zijn terugkeer. Zijn entourage bestookt alle mogelijke kanalen met vragen om militair emplot, terwijl de hertog geleidelijk terug in de gunst komt aan het hof. In mei 1710 huwt Vendôme de drieëntwintig jaar jongere Marie-Anne de Bourbon-Condé, telg uit een van de geslachten die eerder de klim van Hendrik IV's bastaarden bestreden. Lodewijk XIV valideert het huwelijkscontract in persoon⁹². De slechte veldtocht in Spanje doet Filips V⁹³ Lodewijk om zijn beste generaal verzoeken. Op aanstoken van

88 DHONDT, *Nec Pluribus Impar?*, 245-248.

89 Zie L. BÉLY, “Les larmes de Monsieur de Torcy, essai sur les perspectives de l’histoire diplomatique, à propos des conférences de Gertruydenberg, mars-juillet 1710,” *Histoire, Economie et Société*, no. 3 (1983), J.-B.C. MARQUIS DE TORCY, *Mémoires du marquis de Torcy pour servir à l’histoire des négociations depuis le traité de Riswick jusqu’à la paix d’Utrecht*, ed. PETITOT EN MONMERQUÉ, (Collections des mémoires relatifs à l’histoire de France; LXVII), Paris, Foucault, 1828.

90 We verwijzen naar het zeer waardevolle J. OSTWALD, *Vauban under Siege*, Boston, Brill, 2007.

91 Geciteerd bij A. NIDERST, “Madame de Maintenon et la Guerre de Succession d’Espagne,” in *Autour de Françoise d’Aubigné Marquise de Maintenon*, NIDERST, A. ed., Paris, Honoré Champion, 1999, 272.

92 BLUCHE, *Louis XIV*, 814.

93 H. KAMEN, *Philip V of Spain: the king who reigned twice*, New Haven, Yale University Press, 2001.

Vendômes secretaris, die correspondeert met de hertog van Alva, ambassadeur in Parijs, maar ook evengoed door de goede herinneringen aan de veldtocht van 1701, waar beiden samen het Frans-Spaanse leger in Italië aanvoerden.

De veldtochten van 1710 en 1711 zijn door Bellerive in een meest krullende hagiografie van meer dan 400 pagina's neergepend⁹⁴. Filips V wordt verslagen bij Almenara op 27 juli en daarna bij Saragossa op 20 augustus. Hij moet in december Madrid voor de tweede keer ontruimen voor de troepen van Karel van Habsburg. Drie dagen later behaalt Vendôme echter twee belangrijke overwinningen bij Brihuega (9 december 1710) en Villaviciosa (de volgende dag). Spanje is definitief geconsolideerd, Vendôme wordt *grande* van Spanje gemaakt en na zijn overlijden in Vinaros (11 juni 1712) naar het Escorial gebracht, om er te worden begraven⁹⁵. Een tastbaar resultaat van Vendômes aanwezigheid in Spanje is de merkwaardige opgang van Alberoni: als vertrouwensfiguur van koningin Elisabeth Farnese, dochter van zijn vorige broodheer, de hertog van Parma, domineert hij het beleid en groeit hij uit tot feitelijke eerste minister.

B. Het Franse prinsendrama

Na de grote overwinning in Spanje draait de internationale constellatie opnieuw. Lodewijk van Bourgondië wordt plots in de eerste positie voor de troon gekatapulteerd, wanneer zijn vader aan de pokken overlijdt (14 april 1711). Lodewijk XIV verliest zo zijn enige overlevende wettige kind uit zijn huwelijk met Maria Theresia⁹⁶. Trekt de clan van Fénelon uiteindelijk aan het langste eind? Met het verdwijnen van de Dauphin en de afwezigheid van Vendôme lijkt Versailles door een unipolair-conservatieve klik te worden gedomineerd. De voortdurende aderlatingen van Lodewijk XIV, die in een rolstoel door de tuinen moet worden geduwd, zijn een blijvend aandachtspunt in Dangeau's *Journal*⁹⁷.

Bourgogne lijkt te kunnen gaan regeren als een *anti-Louis XIV*: de vrede komt nog een stap dichterbij door het overlijden van de Oostenrijkse keizer Jozef. Zijn broer Karel verovert de Keizerskroon, wat op termijn de Engelsen uit de coalitie en in de armen van de Fransen naar een voortijdig akkoord drijft. In november 1711 stellen Chevreuse en Fénelon de Dauphin de *Tables de Chaulnes* voor. Het twintig bladzijden tellende document moet de nieuwe kroonprins leiden naar een waarlijk koninklijke politiek, weg van de lijn die Frankrijk sinds Richelieu is ingeslagen. Een gelimiteerde monarchie, waar alle provincies eigen staten kennen en bisschoppen ook wereldlijke macht krijgen en de Staten-Generaal

94 BELLERIVE, *Histoire des dernières campagnes de Monseigneur le duc de Vendosme*, 20-402. Zie recenter de studie van PAMPAGNIN, *Le duc de Vendôme*.

95 Zie ook P. GRAMAIN, *Oraison funebre du tres-haut, tres-excellent, tres-puissant prince, Louis-Joseph de Vendosme, duc d'Estampes, &c. Prononcée à Estampes dans l'église collegiale de Nostre-Dame le 13. de septembre 1712*, Paris, François Fournier. (collectie oude drukken van de Bibliothèque Interuniversitaire de la Sorbonne; Salle de Réserve, LFO 4= 18. Pièce 26).

96 Lodewijk XIV en Maria Theresia verliezen vijf van hun zes kinderen. De enige die de volwassen leeftijd bereikt, is de *Grand Dauphin*. Ter illustratie: wanneer een van de vijf overlevende kinderen van Max Emmanuel overlijdt in maart 1709, draagt de Beierse ambassadeur Monasterol zelfs geen uiterlijke rouwtekenen, aangezien de overledene de leeftijd van zeven jaar nog niet bereikt heeft (MARQUIS DE DANGEAU, *Journal* (XII), 356).

97 Philippe de Courcillon, Markies van Dangeau (1638-1720). Noteert nauwgezet alles wat aan het Hof gebeurt. Lange tijd verwaarloosd, gezien ook het zeer negatieve oordeel van Saint-Simon over het overdreven detail van zijn kronieken, wordt Dangeau door cultuurhistorici en antropologen opnieuw gebruikt, precies omwille van de rijkdom van zijn beschrijvingen, die toelaten door te dringen tot de nuances van de ceremoniesamenleving in Versailles.

opnieuw bijeenkomen, moet het model van de hovelingen en intendanten vervangen: Frankrijk moet geregeerd worden door *les hommes les plus sages et les plus considérables de la nation*⁹⁸.

Het lot slaat echter ook bij Bourgogne toe. Op een paar dagen tijd worden Marie-Adélaïde en de nieuwe Dauphin getroffen door roodvonk. Wanneer het vredescongres in Utrecht al bijeen is, op 12 februari 1712, overlijdt de prinses, herhaalde behandelingen met kokend hete baden en aderlatingen ten spijt. Op 8 maart 1712 volgt de derde Dauphin op twee jaar, de hertog van Bretagne (°1707), omringd met de meest vooraanstaande medische zorgen. Enkel de 2-jarige hertog van Anjou, de latere Lodewijk XV, houdt stand. Op de achttiende volgt ook haar echtgenoot. Weg is het triomferende beeld van 1682, met een Lodewijk op het toppunt van zijn macht, die zijn opvolging over drie generaties verzekerd ziet.

De dynastieke problemen van de Habsburgers leken nochtans bij de geboorte van de prins van Asturië, zoon van Filips V en zijn eerste echtgenote Marie-Louise van Savoye (25 augustus 1707) verder weg dan ooit. Op dat ogenblik beschikte Lodewijk XIV over een weelde aan mogelijke opvolgers: Monseigneur, Bourgogne, de hertog van Bretagne, Filips V, de prins van Asturië en de hertog van Berry zijn samen zes kinderen en kleinkinderen uit zijn eigen bloed. De zoon van Monsieur, de gewantrouwde Filips van Orléans, komt pas in een verder stadium in aanmerking. Wanneer de kroonprins in februari 1710 nog een tweede kleinkind te beurt valt, lijkt de situatie steviger dan ooit.

In de plaats komt een hoogst onzekere situatie, die garant staat voor successieproblemen: Lodewijks dichtste zijverwant is Filips van Anjou, die in Spanje verscheurd wordt tussen zijn wens om te blijven in het land waar hij al meer dan tien jaar voor vecht, en zijn ambitie om ook in de grootste Bourbon-monarchie zijn rechten te laten gelden. Druk van de Engelsen zal er evenwel toe leiden dat hij voor de Cortes verzaakt aan zijn rechten op de troon. Een stap verder staat de alom voor onbekwaam aanziene hertog van Berry, die evenwel een paar maanden later van zijn paard valt en sterft. Na Berry zijn de rechtstreekse nazaten van Lodewijk uitgestorven en belandt de kroon bij... Filips van Orléans. Om tenslotte bij Maine en Toulouse te komen. Lodewijk brengt zijn beide zonen in de opvolging per edict (23 juli 1714) en verplicht het Parlement van Parijs om zijn beslissing te registreren.

Het wegvallen van Bourgogne doet de clan-Fénelon uiteenspatten: de hertog van Chevreuse verdwijnt in 1712, Fénelon zelf geeft in 1715 de geest⁹⁹. In het meest waarschijnlijke scenario komt een regentschapsraad na Lodewijk XIV en liggen de machtsverhoudingen terug helemaal open. Lodewijk heeft evenwel het probleem dat zijn laatste twee belangrijke beslissingen (het inschrijven van Toulouse en Maine in de erfopvolging en zijn testament, dat een individueel regentschap in de handen van Filips van Orléans uitsluit ten voordele van een collectieve regentschapsraad) raken aan de fundamentele wetten van het rijk. Als de koning ze zelf kan aanpassen, kan zijn opvolger dat ook.

98 L. BÉLY, "Fénelon face à la guerre et à la frontière," in *Fénelon: évêque et pasteur en son temps, 1695-1715*, DEREGNAUCOURT, G. en GUIGNET, P. ed., Villeneuve d'Asq, Centre d'Histoire de la Région du Nord et de l'Europe du Nord-Ouest, Université Charles de Gaulle - Lille 3, 1996, 255.

99 Zie ook CHALINE, *Le règne de Louis XIV*, 704-709.

Conclusie

Net als het globale politieke schema voor de *Grand Siècle* verfijnder is dan een karikaturaal beeld van Lodewijk XIV als feestend en oorlogvoerend absoluut monarch doet vermoeden¹⁰⁰, verbergt ook de ruzie na het incident bij Oudenaarde veel meer dan enkel persoonlijke antipathieën. De libertijnse Vendôme staat voor een verderzetting van Lodewijks beleid door zijn zoon, de atavistische Bourgogne voor een radicale terugkeer naar een corporatistische samenleving. Hun persoonlijke ruzies zijn niet te herleiden tot louter botsende karakters, maar spelen door de mobilisatie van alle belangrijke partijen aan het Hof op de diepere breuklijnen van het Franse politieke leven. Na Lodewijk XIV komt immers ook nog een wereld.

Dit brengt onvermijdelijk in de analyse van de gebeurtenis zelf een extra observatieniveau, dat op zijn beurt een determinerende weerslag heeft op het wegen van de feiten. Als het de missie van de historicus moet zijn om naar objectiviteit te zoeken, dan is die voor 11 juli 1708 moeilijk te vinden. Anderzijds maakt deze gelaagdheid het onderwerp net veel interessanter. Gebeurtenissen die bij tijdgenoten geen emoties of scherpe stellingnames uitlokken, vergaren veel gemakkelijker stof. Een correcte interpretatie vergt dan wel een gedetailleerd kritisch uitspitten van die uitvoerig neergepende emoties: wie wat zegt, en op welk moment, is relevant en zelfs onontbeerlijk om de kampen te onderscheiden. Een bron die buiten het strijdgewoel aan de top staat, zoals het manuscript van Barbier, kan in dat opzicht helpen om de draden te ontrafelen.

Vendôme en Bourgogne gaan na Oudenaarde elk aparte wegen op: de partij van de eerste lijkt uitgeteld. Frankrijk zakt weg in de harde winter van 1709 en Lodewijk XIV verzoekt chronisch om vrede. De harde afwijzing van de geallieerden doen de strijd echter verder aanslepen. Voor de militair Vendôme lonkt een nieuwe kans om op het slagveld zijn persoonlijke positie te verbeteren, Bourgogne is machteloos om zijn vader, die uiteindelijk Lodewijk overtuigt om verder te vechten voor Filips V, te stoppen. Voor hij kan regeren, maakt de ziekte een einde aan zijn bestaan als nieuwe Dauphin.

Hoe de periode na Lodewijk wordt ingevuld, hangt af van zijn opvolger. Die opvolger is een 5-jarig kind. Hoewel hij nog geen dertien en dus minderjarig is, maakt een precedent dat hij zelf het Parlement kan vragen om de schrapping van de laatste wil van de koning. Het testament van Lodewijk XIII, gericht tegen de toenmalige regente, zijn eigen vrouw Anna van Oostenrijk, werd immers vernietigd door een *lit de justice* van de 4-jarige Lodewijk XIV¹⁰¹.

Lodewijk XV verschijnt op 2 september 1715, de dag na het overlijden, voor het hoge rechtcollege en verzoekt het een uitspraak te doen over de vraag van zijn oom, Filips van Orléans. Het Parlement van Parijs wordt al de dag na zijn overlijden gesommeerd het testament van de overleden vorst te vernietigen en eist in ruil terug het remonstrantierecht op. En passant wordt het edict over Maine en Toulouse geschrapt. De dynastie van de Colberts krijgt klappen, individuele secretariaten worden vervangen door een regeringsradenstelsel, waarin Vendômes rivaal Villars het voorzitterschap van de oorlogsraad krijgt. Een radicale terugkeer naar het systeem dat Fénelon en Bourgogne willen, komt er echter niet. Door de

100E. LAVISSE, *Louis XIV: histoire d'un grand règne 1643-1715* (ed. R. en S. Pillorget), Paris, Robert Laffont, 1989.

101Zie J.-L. HAROUEL, "Lit de justice", in L. BÉLY, ed., *Dictionnaire de l'Ancien Régime*, Paris, PUF, 1996, 748.

turbulente politieke en financiële omstandigheden zal Filips van Orléans, net als Lodewijk XIV, moeten schipperen tussen de aanwezige fracties.

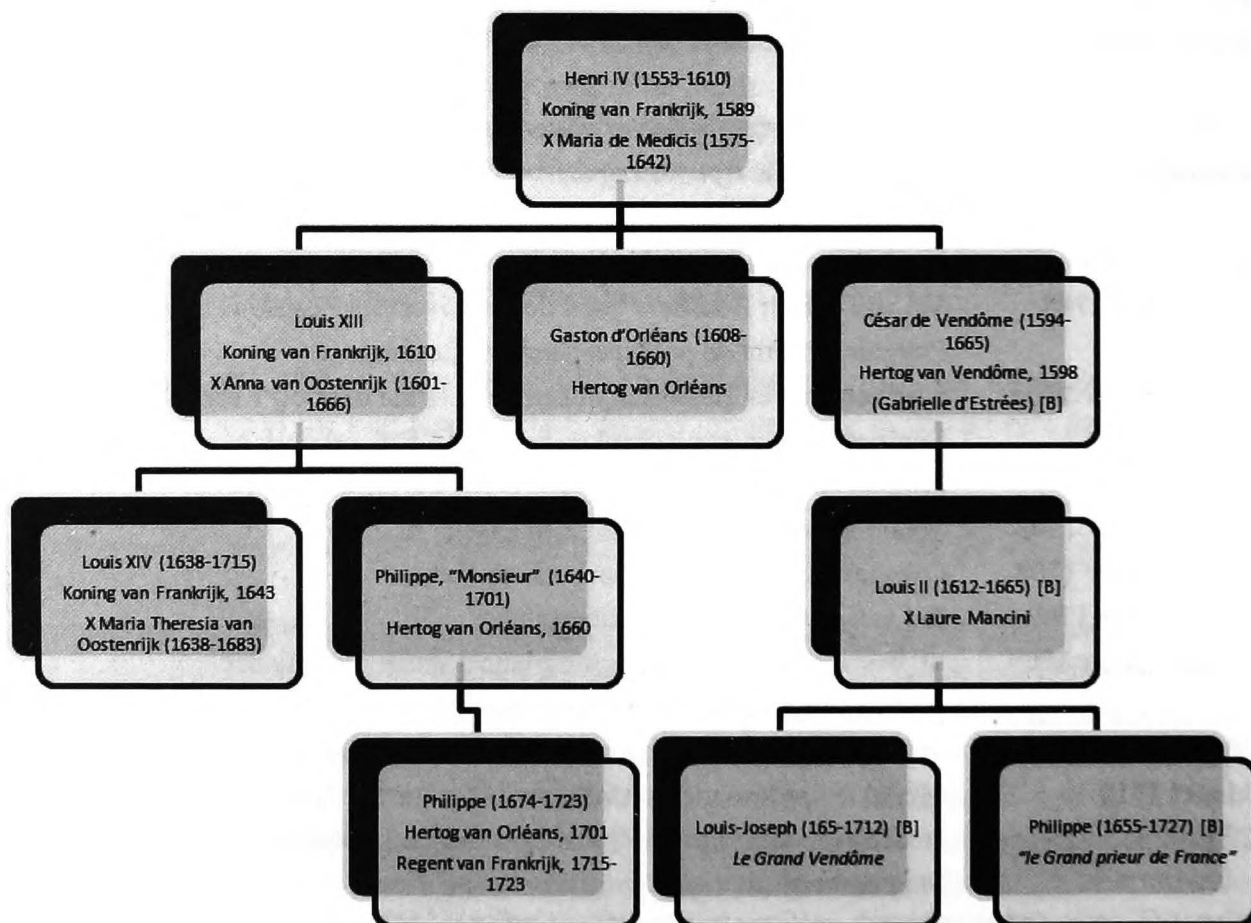
Chronologie

1702	Anonieme campagne van Bourgogne met Boufflers in de Nederlanden; campagne van Filips V en Vendôme in Italië
13 november 1703	Capitulatie van Landau voor Tallard, terwijl Bourgogne eerder naar het Hof terugkeert
16 augustus 1705	Slag bij Cassano: Vendôme verslaat Eugenius
19 april 1706	Slag van Calcinato: Vendôme en Eugenius houden elkaar in evenwicht
23 mei 1706	Slag van Ramillies: Marlborough verslaat Villeroi, overrompelt Brabant en grote delen van Vlaanderen
1 augustus 1706	Vendôme vertrekt naar de Nederlanden
25 april 1707	Slag van Almanza: Berwick verslaat Galway en veroverd de komende maanden 500 kilometer terrein voor Filips V
21 mei 1708	Bourgogne en Vendôme beginnen hun campagne in de Nederlanden
5 juli 1708	Chemerault en Grimaldi nemen Gent in voor Lodewijk XIV
6 juli 1708	La Mothe Houdancourt neemt Brugge
11 juli 1708	Slag bij Oudenaarde; Eugenius van Savoye en Marlborough verslaan de Fransen
19 juli 1708	Vendôme vraagt om de verwijdering van de prinsen
6 september 1708	Vendôme biedt zijn ontslag aan, vertrek Chamillart naar de Nederlanden
28 september 1708	Nederlaag van La Mothe Houdancourt in Wijnendale
24 oktober 1708	Val van Rijsel: Boufflers geeft de stad over aan Eugenius van Savoye – Puyguion neemt de polderversterking Leffinge
26 november 1708	Marlborough en Eugenius steken de Schelde over bij Kerkhove, Berchem en Gavere; opbreken beleg van Brussel door Max Emmanuel van Beieren
12 december 1708	Vendôme vertrekt terug naar zijn kasteel in Anet
30 december 1708	Overgave La Mothe Houdancourt in Gent
31 augustus 1709	Val van Doornik voor Marlborough
11 september 1709	Villars verliest de slag van Malplaquet, maar met minder slachtoffers dan Marlborough en Eugenius
20 oktober 1709	Val van Bergen, aftocht van het hof van Max Emmanuel naar Namen
Maart 1710	Mislukte vredesonderhandelingen in Geertruidenberg
27 juli	Nederlaag van Filips V bij Almenara tegen Oostenrijkse generaal Starhemberg
9-10 december 1710	Dubbeloverwinning Vendôme bij Villaviciosa
14 april 1711	Overlijden Grand Dauphin, “Monseigneur”; Bourgogne wordt de nieuwe Dauphin
17 april 1711	Overlijden keizer Jozef I in Wenen

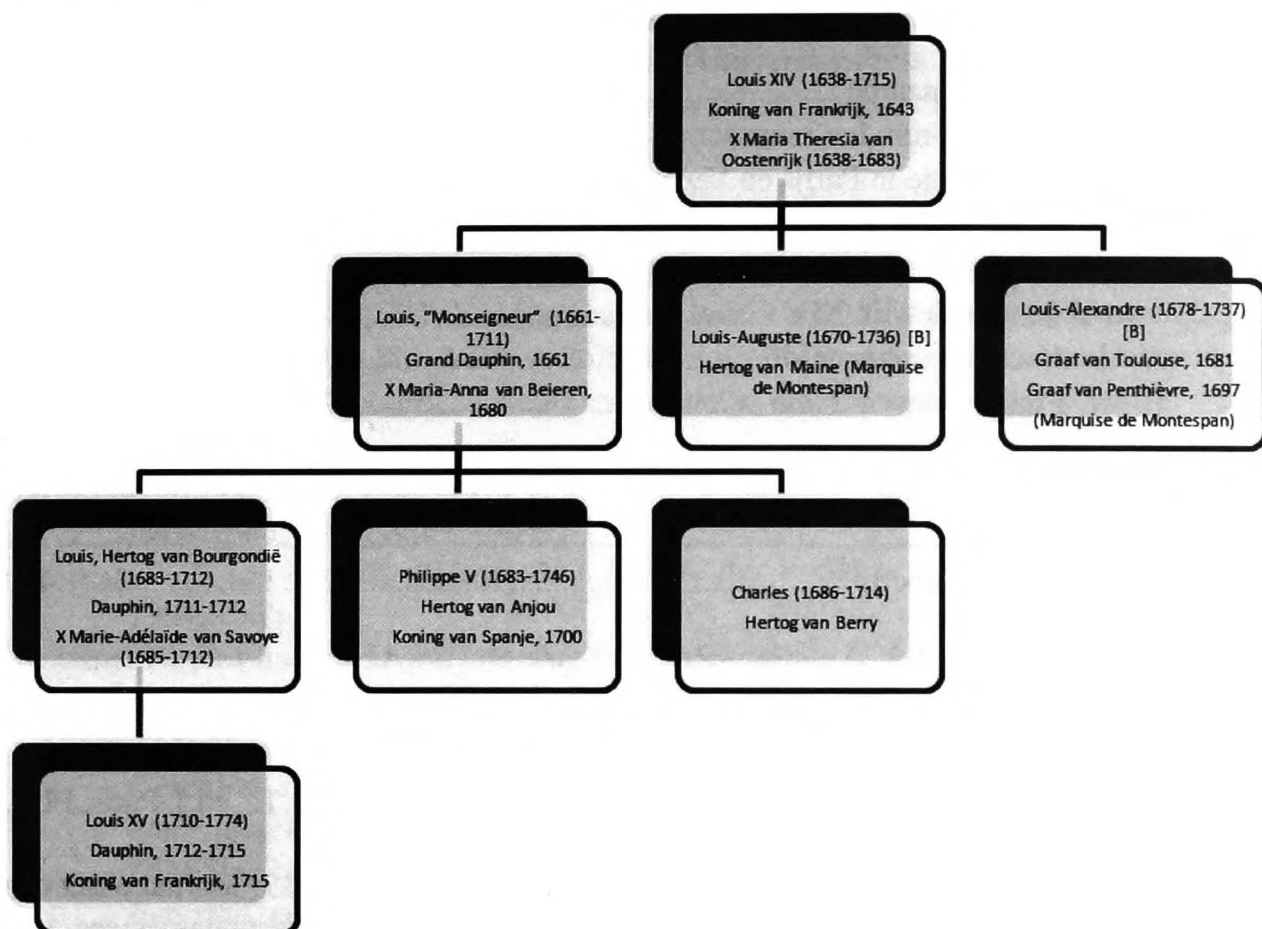
8 oktober 1711	Engeland sluit een aparte vrede met Frankrijk
18 februari 1712	Overlijden Bourgogne
8 maart 1712	Overlijden hertog van Bretagne
11 juni 1712	Overlijden Vendôme in Vinaros
11 april 1713	Vrede van Utrecht (alle partijen, behalve Karel VI en Filips V)
6 maart 1714	Vrede van Rastatt (Lodewijk XIV/Karel VI)
1 september 1715	Overlijden Lodewijk XIV
2 september 1715	Verbreking van Lodewijk XIV's testament door het Parlement van Parijs

Genealogie van de Bourbons

Lodewijk XIV de Vendômes en de Orléans

Lodewijks Bastaarden, kinderen en kleinkinderen

Inhoudsopgave

I. Twee personages en hun achterban	3
A. De vroomste prins ter wereld?	3
B. Het bloed van Hendrik IV en het geld van Crozat.....	6
C. Orléans, Maine, Toulouse: Vendôme als precedent voor Lodewijk	9
II. De affaire van Oudenaarde	10
A. Een nieuwe bron: het manuscript-Barbier in Vincennes	11
B. De confrontatie in Parijs en Versailles	14
C. Na de blunders: de val van Vendôme.....	19
III. Overleefd door Lodewijk XIV	23
A. Vendôme in eer hersteld	23
B. Het Franse prinsendrama	24
Conclusie	26
Chronologie	27
Genealogie van de Bourbons	28

Bibliografie

- BARBEY, J., "Loi Salique," in: *Dictionnaire de l'Ancien Régime*, (BÉLY, L., ed.), Paris, PUF, 1996, pp. 752-753.
- BARBIER, "Le champ de Mars, ou les campagnes en Flandre, 1702-1713: Journal exact des campagnes de 1707 et 1708," (S.H.D., D.A.T., Mémoires et Reconnaissances, 1 M 73-74; 1 M 75-76 (kopie), 11 april 1713), 50 + 243 f.
- BARNAVI, E., "Mythes et réalité hystorique: le cas de la loi salique," *Histoire, Economie et Société* (1984), 323-337.
- BAXTER, D.C., "Asiento," in: *The treaties of the war of the Spanish Succession*, (FREY, M. en FREY, L., ed.), London, Greenwood, 1995, pp. 17-19.
- BELLERIVE, J.-A.-B., CHEVALIER DE, *Histoire des dernières campagnes de Monseigneur le duc de Vendosme*, Paris, P. Huet, 1714, 479 p.
- BÉLY, L., "Les larmes de Monsieur de Torcy, essai sur les perspectives de l'histoire diplomatique, à propos des conférences de Gertruydenberg, mars-juillet 1710," *Histoire, Economie et Société* (1983), 429-456.
- — —, "Fénelon face à la guerre et à la frontière," in: *Fénelon: évêque et pasteur en son temps, 1695-1715*, (DEREGNAUCOURT, G. en GUIGNET, P., ed.), Villeneuve d'Asq, Centre d'Histoire de la Région du Nord et de l'Europe du Nord-Ouest, Université Charles de Gaulle - Lille 3, 1996, pp. 243-257.
- — —, *La société des princes XVIe-XVIIIe siècle*, Paris, Fayard, 1999, 651 p.
- BLUCHE, F., *Louis XIV*, Paris, Fayard, 1986, 1040 p.
- CAMPISTRON, J.-G.D., *Epistre à Son Altesse Monseigneur le duc de Vendosme*, Paris, J.-B.

Coignard, 1708, 8 p.

CELLARD, J., *John Law et la Régence*, Paris, Plon, 1996, 454 p.

CÉNAT, J.-P., *Stratégie et direction de la guerre à l'époque de Louis XIV: Jean-Louis Bolé de Chamlay, conseiller militaire du Roi (diss. doc.)*, Paris, Université Paris I-Panthéon-Sorbonne, 2006, 637 p.

CHALINE, O., *Le règne de Louis XIV*, Paris, Flammarion, 2005, 808 p.

CHURCH, W.F., "Louis XIV and Reason of State," in: *Louis XIV and the craft of kingship*, (RULE, J. C., ed.), Columbus, Ohio State University Press, 1969, pp. 362-406.

CHURCHILL, W., *Marlborough: His Life and Times (II)*, Chicago, Chicago University Press, 2002, 1 080 p.

D'HAUSSONVILLE, *La duchesse de Bourgogne et l'alliance Savoyarde*. Vol. III Paris, Calman-Lévy, 1903, 442 p.

DE BOISLISLE, M.A., *Le Marquis de Chamlay*, Paris, H. Menu, 1877, 17 p.

DE VAULT, F.E., en PELET, J.-J.G., *Mémoires militaires relatifs à la succession d'Espagne sous Louis XIV*. Vol. VIII, ("Collection de documents inédits sur l'histoire de France; première série: histoire politique"), Paris, Imprimerie Nationale, 1835, 711 p.

DE VOGUË, M., *Le duc de Bourgogne et le duc de Beauvillier: lettres inédites : 1700-1708*, Paris, Plon, 1900, XII + 432 p.

DESPRAT, J.-P., *Les bâtards d'Henri IV. L'épopée des Vendôme 1594-1727*, Paris, Perrin, 1994, 706 p.

DHONDT, F., *Een andere 11 juli: de slag bij Oudenaarde, 11 juli 1708*. (ASO-Eindwerk, Sint-Bernarduscollege, Oudenaarde, 2002), 86 p.

— — —, "De Spaanse Successieoorlog en de slag bij Oudenaarde," *Handelingen van de Geschied- en oudheidkundige kring van Oudenaarde, van zijn kastelnij en van den lande tusschen Maercke en Ronne XLIV* (2007), 23-74.

— — —, "De Slag bij Oudenaarde en de Spaanse Successieoorlog," in: *Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer*, (LACHAERT, P.-J., ed.), Leuven, Davidsfonds, 2008, pp. 51-78.

— — —, *Nec Pluribus Impar ? De campagnes en onderhandelingen van Lodewijk XIV in de Zuidelijke Nederlanden, 1707-1708*, Gent, Universiteit Gent (Masterproef; Vakgroep Nieuwe Geschiedenis), 2008., iv + 371 + xl p.

DUC DE SAINT-SIMON, L., *Mémoires (III)*, (CHÉRUEL, M.: "ed.") Paris, Hachette, 1856.

DUINDAM, J., *Vienna and Versailles: The Courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780*, ("New studies in European history"), Cambridge, Cambridge University Press, 2003, XI + 349 p.

DUSSIEUX, L., *Les Grands Généraux de Louis XIV*, Paris, Victor Lecoffre, 1888, 420 p.

FALKNER, J., *Great and Glorious Days: The Duke of Marlborough's Battles 1704-09*, London, Spellmount, 2003, 256 p.

GAXOTTE, P., *La France de Louis XIV*, Genève, Famat, 1946, 379 p.

GRAMAIN, P., *Oraison funebre du tres-haut, tres-excellent, tres-puissant prince, Louis-Joseph de Vendosme, duc d'Estampes, &c. Prononcée à Estampes dans l'église collegiale de Nostre-Dame le 13. de septembre 1712*, Paris, François Fournier, 43 p.

HARCOURT-SMITH, S., *Cardinal of Spain: the Life and Strange Career of Giulio Alberoni*, New York, Knopf, 1955.

- JEANMOUGIN, B., *Louis XIV à la conquête des Pays-Bas espagnols : la guerre oubliée, 1678-1684*, “Campagnes et stratégies: les grandes batailles”), Paris, Economica, 2005, xii + 235 p.
- KAMEN, H., *Philip V of Spain: the king who reigned twice*, New Haven, Yale University Press, 2001, VII + 277 p.
- KIRCHHAMMER, A., *Feldzüge des prinzen Eugen von Savoyen nach den Feld-Acten und anderen authentischen Quellen*. Vol. X, (“Geschichte der Kämpfe Österreichs”), Wien, Verlag des K.K. Generalstabes, 1885, 561 p.
- — —, *Militärische Correspondenz des Prinzen Eugen von Savoyen (1708)*. Vol. X (suppl), (“Geschichte der Kämpfe Österreichs”), Wien, Verlag des k. k. Generalstabes, 1885, 407 p.
- LAVISSE, E., *Louis XIV: histoire d'un grand règne 1643-1715*, (PILLORGET, R. en PILLORGET, S. ed.) Paris, Robert Laffont, 1989, 1 222 p.
- LIVET, G., “Louis XIV and the Germanies,” in: *Louis XIV and Europe*, (HATTON, R., ed.), London, MacMillan, 1976, pp. 60-81.
- LYNN, J.A., *The Wars of Louis XIV, 1667-1714*, (SCOTT, H. M. en COLLINS, B. W. ed., “Modern Wars in Perspective”), London, Longman, 1999, XIII + 421 p.
- MARQUIS DE DANGEAU, *Journal*. Vol. XII (1707-1709), Paris, F. Didot, 1857, 483 p.
- MARQUIS DE QUINCY, *Histoire Militaire du règne de Louis le Grand*. Vol. V., Paris, D. Mariette, 1726, 606 p.
- MARQUIS DE TORCY, J.-B.C., *Mémoires du marquis de Torcy pour servir à l'histoire des négociations depuis le traité de Riswick jusqu'à la paix d'Utrecht*, (PETITOT en MONMERQUÉ, “Collections des mémoires relatifs à l'histoire de France; LXVII”), Paris, Foucault, 1828, 429 p.
- MAZE-SENCIER, G., ed., *Dictionnaire des maréchaux de France*. Paris, Perrin, 2000, 453 p.
- MELCHIOR-BONNET, S., *Louis et Marie-Adélaïde de Bourgogne: la vertu et la grâce*, Paris, Robert Laffont, 2002, 298 p.
- — —, *Fénelon*, Paris, Perrin, 2008, 464 p.
- MORET, E., *Quinze ans du règne de Louis XIV (1700-1715)*. Vol. III, Paris, Didier Hatier, 1859, 475 p.
- MURRAY, G., *The Letters and Dispatches of John Churchill, first Duke of Marlborough, from 1702 to 1712*. Vol. III, London, John Murray, 1845, 720 p.
- NIDERST, A., “Madame de Maintenon et la Guerre de Succession d'Espagne,” in: *Autour de Françoise d'Aubigné Marquise de Maintenon*, (NIDERST, A., ed.), Paris, Honoré Champion, 1999, pp. 269-279.
- ORCIBAL, J., LE BRUN, J., en NOYE, I., ed., *Correspondance de Fénelon*. Vol. XIV (Guerre, négociations et théologie, 1708-1711), Genève, Droz, 1992, 503 p.
- OSTWALD, J., *Vauban under Siege*, Boston, Brill, 2007, XII+ 390 p.
- OURY, C., *Blenheim, Ramillies, Audenarde. Les défaites françaises de la guerre de Succession d'Espagne (1704-1708)*, Paris, Ecole des Chartes, 2005, 322 + 343 + 137 p.
- PAMPAGNIN, C., *Le duc de Vendôme et la campagne d'Espagne de 1710 à 1712 (Maîtrise)*, Paris, Université Paris IV-Sorbonne, 1999, 221 p.
- PAOLETTI, C., *Il Principe Eugenio di Savoia*, Roma, Stato Maggiore dell'Esercito, 2001, VI + 638 p.
- — —, “Prince Eugene of Savoy, the Toulon Expedition of 1707, and the English

- Historians-- A Dissenting View," *Journal of Military history* 70 (2006), 939-962.
- PÉNICAUT, E., *Faveur et pouvoir au tournant du grand siècle, Michel Chamillart : Ministre et secrétaire d'état de la guerre de Louis XIV*, ("Mémoires et documents de l'Ecole des Chartes"), Paris, Ecole des chartes, 2004, X + 518 p.
- PINARD, *Chronologie historique-militaire, contenant l'histoire de la création de toutes les charges, dignités et grades militaires supérieurs, de toutes les personnes qui les ont possédés*. 8 vol., Paris, C. Hérisart, 1760-1778.
- ROWLANDS, G., "Louis XIV et la Stratégie de Cabinet," *Revue Historique des Armées* (2001), 25-34.
- — —, *The dynastic state and the army under Louis XIV : royal service and private interest, 1661-1701*, ("Cambridge studies in early modern history"), Cambridge, Cambridge university press, 2002, XXI + 404 p.
- SAUTAI, M., *Le siège de la ville et de la citadelle de Lille en 1708*, Lille, Lefebvre-Ducrocq, 1899, 434 p.
- — —, *Une opération militaire d'Eugène et de Marlborough. Le forcement du passage de l'Escaut en 1708*, Paris, 1905, 111 p.
- STURDY, D.J., *Louis XIV*, Basingstoke, MacMillan, 1998, 202 p.
- TRABOUILLET, L., *L'Etat de la France, contenant tous les princes, ducs et pairs, et maréchaux de France*, Vol. II, Paris, Henry Charpentier, 1708, 690 p.
- TROOST, W., *Stadhouder-koning Willem III. Een politieke Biografie*, Hilversum, Verloren, 2001, 331 p.
- VAN DER CRUYSE, D., *Madame Palatine, princesse européenne*, Paris, Fayard, 1988, 748 p.
- J.W. WIJN, *Het Staatsche Leger. Deel VIII (Band 2: De veldtochten van 1706-1710)*, Den Haag, Martinus Nijhoff, 1959
- X., *Dizionario Biografico Degli Italiani*, Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1960.
- ZIEGLER, F., *Villars, le centurion de Louis XIV*, Paris, Perrin, 1996, 348 p.

OVER DE TALRIJKE OPEISINGEN IN DE KASSELRIJ OUDENAARDE IN DE JAREN 1701 - 1713

Vlaanderen is in de loop der geschiedenis dikwijls het strijdtoneel geweest, waar de buurlanden hun oorlogen kwamen uitvechten.

De bevolking had daar stevast onder te lijden, niet alleen door de vernielingen die werden aangericht tijdens de gevechten, maar ook door de schade die werd berokkend aan de wegen en aan de gewassen, die op het veld stonden, bij de doortocht van de legers. De bevolking zelf had daarenboven af te rekenen met talrijke opeisingen. Mannen, 'keurlingen' of 'pioniers' geheten, werden door de legers opgevorderd om te helpen bij het aanleggen van versterkingen of bij het herstel van de wegen. Paarden en wagens werden opgeëist voor het vervoer van voorraden, van kanonnen, van munitie en van soldaten en hun bagage. De plaatselijke bevolking moest daarbij ook nog instaan voor het levensonderhoud van de legers, wanneer die in hun streek kwamen kamperen. Daarvoor werden soms grote hoeveelheden graan, stro, hooi en hout opgevorderd.

De diverse opeisingen werden door het college van hoogpointers zo gelijkmatig mogelijk verdeeld, over de verschillende parochies van de Neder- en de Opperkasselrij, in verhouding tot het aantal inwoners (1). De burgers van de stad Oudenaarde bleven vrijgesteld van opeising.

De kasselrij zelf moest zorgen voor de vergoeding van de opgeëiste mannen, de paarden en de karren, afhankelijk van het aantal dagen dat ze wegbleven. Deze bedragen die ze uitbetaalden mochten achteraf worden afgehouden van het belastinggeld dat de kasselrij jaarlijks verschuldigd was aan de Staten Generaal.

Alsof de talrijke opeisingen niet volstonden, werden daar bovenop zowel door de bevriende als door vijandelijke troepen regelmatig strooptochten uitgevoerd. Dit gebeurde dikwijls omdat de soldaten onvoldoende werden bevoorraad. Soms gebeurde dit ook als represaille, wanneer de brandschatting niet of niet tijdig werd betaald. Daarbij werden soms huizen vernield of in brand gestoken. Het betalen van de brandschatting of contributie voor het onderhoud van de legers, was voor de locale overheid dan ook misschien de beste van twee kwalen. In ruil kregen de bewoners althans de garantie dat de soldaten niet gingen plunderen. Een belofte die spijtig genoeg niet altijd kon worden waargemaakt.

1 DE JAREN VÓÓR DE SLAG BIJ OUDENAARDE. DE OPRICHTING VAN EEN ZUIDNEDERLANDS LEGER. DE ANDERE OPEISINGEN

Na de Vrede van Rijswijck, die in 1697 een einde stelde aan de Negenjarige Oorlog, deed zich de nood voelen aan een eigen sterk en goed georganiseerd Zuid-Nederlands leger (2). Voor de verdediging van de landsgrenzen tegen de erfvijand Frankrijk kon men immers niet veel staat maken op de zwakke regering in Madrid (3).

De herinrichting en de uitbreiding van het leger kwam er vooral onder impuls van Jan van Brouckhoven, graaf van Bergeyck (4). Naast het oprichten van barrièresteden en de reorganisatie van de staatsstructuren, was dit een van zijn hoofdbekommernissen (5).

Wegens financiële moeilijkheden kwam de oprichting van een eigen leger pas op gang in de lente van 1701. Op dat ogenblik had Philips van Anjou, “par la grâce du Divin, Roy de Castille, de Leon, d’Arragon etc”, de Spaanse troon reeds bestegen, in opvolging van Karel II, die op 1 november 1700 kinderloos was gestorven (6). Het oorspronkelijke doel van een Zuid-Nederlands leger - het verdedigen van de landsgrenzen tegen Frankrijk - was dan in feite achterhaald. De Fransen waren immers rond die tijd de meeste Zuid-Nederlandse barrièresteden reeds binnengetrokken.

Op de belofte van Lodewijk XIV, dat hij na de oorlog erfelijk stadhouder zou worden van de Zuidelijke Nederlanden, koos Maximiliaan-Emmanuel van Beieren, die in 1691 door Karel II tot landvoogd van de Zuidelijke Nederlanden was aangesteld, bij het uitbreken van de Successieoorlog, na enig aarzelen, de kant van Frankrijk. Ook de graaf van Bergeyck bleef de Spaanse kroon getrouw en koos in 1701 resoluut de zijde van Frankrijk (7).

1701

In de loop van dat jaar vertrok de Hertog van Beieren met zijn leger naar zijn eigen land, dat bedreigd werd door Oostenrijk. Hij keerde pas terug naar de Nederlanden na de Slag bij Blindheim in 1704. Als landvoogd van de Nederlanden werd hij al die tijd vervangen door Don Isidoro dela Cueva y Bonavides, markies van Bedmar, “Comte de villa Nova... commandeur del Orvajo de Las Torres dans l’ordre de Saint Jacques, gentilhomme de la chambre du Roy etc”. Als plaatsvervangend landvoogd was hij in die tijd ‘Commandant Generael’ van het (Spaanse) leger in de Zuidelijke Nederlanden.

De hervorming van het Zuid-Nederlandse leger werd onder diens toezicht doorgevoerd. Eerst werd begonnen met de oprichting van nieuwe ‘Waalse’ cavalerieregimenten (8). Daarvoor werd overal in het land een groot aantal paarden opgeëist.

Op **16 maart** kregen de hoogpointers van de kasselrij “ordre van sijne hoocheit elect... dat het conveniert voor den dienst vanden coninck te remonteren metten eersten de cavaillerie”. Daarvoor moesten “de provincien van de ghehoorsaemheijt van sijne Majesteyt... (leveren) den nombre van 2460 peerden, waerin onse quote (van de kasselrij Oudenaarde) soude commen te bedraeghen den nombre van seventseventich peerden” (9).

De paarden moesten worden geleverd “an het regiment van den heere Prince de Chimay” (10). Deze zou op 2 mei 1701 “binnen Oudenaarde wesen om deselve peerden te visiteren...”. Na repartitie over de verschillende parochies van de kasselrij, moesten de paarden voor keuring worden aangeboden, “ten acht uren voor noene, op de prochie van Bevere, ontrent de kercke...”. Het “collegie (heeft) deselve peerden bijeen doen blijven tot ontrent den drij uren naer noene, sonder datter iement vande officieren van het voornoemde regiment hem heeft ghepresenteert...” (11). De paarden werden dan maar terug naar huis gestuurd. Ze dienden zich opnieuw voor keuring aan te bieden op 5 mei. Van alle paarden die werden voorgeleid waren er maar vijf die voldeden: het paard van de pastoor van Moregem, een

paard van Joos Vanden Broucke van Otegem, een paard van Jan De Bleecker van Bevere, een paard van Pieter Vergucht van Nazareth en een paard van Frans De Groote van Anzegem. De vergoede waarde voor ieder paard schommelde tussen 25 en 31 pond parisis (12).

Op **22 mei** 1701 werden de hoogpointers van de kasselrij door de landvoogd, markies de Bedmar, op de vingers getikt omdat “de remonsterijnghe vande cavaillerie ten grooten nadeele vande dienst van sijne Majesteijt gheretardeert wort, ter causen dat de prochien alleenlijck soudén gheproduceert hebben de quaetste peerden ende achtergehauden de beste”. Daarop kregen ze de opdracht “alle de peerden deser casselrije te doen vergaederen op de plaetse, daeghe ende ure als den heere lieutenant generaël van de cavaillerie Chacon sal denomineren...” (13).

De keuring van alle paarden van de kasselrij vond plaats van 31 mei tot 3 juni daaropvolgend. “Ende sijn daarvan ghenommen... den nombre van drijentachtich peerden, wesende ses meer als bij de voorgaende ordre”. Nauwelijks een paar dagen later kwam het bevel om daar bovenop nog eens tien paarden bij te leveren... (14).

Behalve paarden werden vanaf juni 1701 ook mannen opgeëist om te gaan werken aan de verdedigingslinie, die ten noorden van het Land van Waas, werd opgetrokken tegen invallen vanuit de Hollandse Republiek. Deze verdedigingslinie was een gordel van forten tussen Langerbrugge, bij Gent, al over Stekene tot Kallo, bij Antwerpen, en een onderdeel van een linie die zich in het noorden van het land uitstreckte van de Maas tot de Schelde (15).

Op **17 juni** werden in de kasselrij 900 mannen, keurlingen, opgevorderd, “voorsien met spaen, hauweelen ende haumessen”. Ze moesten zich op 20 juni naar Stekene begeven, onder de begeleiding van de hoogpointer van Anzegem, van Jan van Wynghene van Bevere, en van de zoon van Jacques Landrieu, griffier van Asper en Zingem en broeder van de baljuw van Eine (16).

Op **2 augustus** kwam er een nieuwe eis “van sijne excellentie den heere Marquis de Bedmar... waerbij sijne excellentie ons schrijft dat er noch manqueren elf compagnies van cavaillerie... ende dat de quote deser casselrije daerinne is bedraeghende tot elf peerden”. Aan de hoogpointers was echter de mogelijkheid geboden om “deselve te redimeren... in ghelde ten advenante van 75 patacons ider”. De hoogpointers opteerden voor deze laatste mogelijkheid (17).

Een van de regimenten van de Zuid-Nederlandse cavalerie stond onder het bevel van colonel Eugène-Jean-Philippe, graaf de Merode-Westerloo, die in januari 1702 tot brigadier-generaal van de cavalerie werd bevorderd (18).

In dat jaar werden grote voedselvoorraden binnen de stad Oudenaarde opgeslagen. Daarover schreef B. De Rantere: “*geduerende dit jaer wierden binnen Audenaerde aengeleijt groote magasijnen, soo van haever, hoy ende graen, soo men voorgaf om het Fransch leger te spijsen, hetwelck naer Vlaenderen in antogt was*” (19).

1702

In de eerste dagen van januari 1702 werden in alle provincies van de Spaanse Nederlanden

- in Vlaanderen, Brabant, Opper-Geldre, Limburg, Henegouwen, Namen en Luxemburg - jonge weerbare mannen oproepen om soldaat te worden in het Zuid-Nederlandse leger. Deze oproep gebeurde via een schrijven van **4 januari** van de markies van Bedmar “messire commandant général des Pays-Bas etc ... au nom et de la part de sa Majesté” (20).

De provincie Vlaanderen (West en Oostvlaanderen) was verplicht vier infanteriebataljons te leveren, elk 650 man sterk. Van dat totale aantal van 2.600 soldaten was de kasselrij Oudenaarde “belast mette leverijnghe van eenhondertsevenenvijftich mannen”. Iedere parochie van de kasselrij Oudenaarde kreeg van de hoogpointers de opdracht in te staan voor een bepaald aantal soldaten dat volgens een repartitiesysteem werd vastgelegd.

De duur van de dienstdienst was drie jaar. Na deze termijn kon de dienst op aanvraag met twee jaar worden verlengd. Wanneer een soldaat uit dienst trad, of deserteerde, waren de parochies verplicht een plaatsvervanger aan te duiden. De centrale regering stond in voor de uitbetaling van de soldij, de voeding, de kledij en de bewapening van iedere soldaat. De parochies zelf waren daarenboven verplicht aan elke soldaat die ze leverden, een jaarlijkse toeslag te betalen. Meestal bedroeg deze zestien patacons per jaar (21). Deze toeslag werd door de parochies dikwijls zeer onregelmatig uitbetaald zodat veel soldaten regelmatig naar huis schreven om financiële steun te vragen (22).

De soldaten die voor de dienst werden aangewezen moesten worden gekozen uit “les gens à marier, de l’âge depuis 20 jusqu’à 40 ans, de taille et d’activité pour le service” en ze moesten “goet ende bequaem (zijn) om sijne Majesteijt mette wapenen te dienen”.

Bij ontvangst van voormelde oproep lieten de hoogpointers weten aan “den heere graeve de Bergeyck... datte het ordre totte leverijnghe vande 157 mannen seer quaelijck gheperceveert sal worden, mits op tgeruchte alleene dat sulck een ordre ghecommen was, alle de jongheyt begonst te vertrecken” (23).

Dit bezwaarschrift van de hoogpointers bleef uiteraard zonder gevolg en was eigenlijk ook niet terecht. Uit de “declaratie van alle soldaten die de casselrije heeft moeten leveren” blijkt immers niet dat velen zich aan de dienst probeerden te onttrekken. Integendeel. In veel parochies hebben zelfs alle soldaten, zich “voluntairelijck ende cloeckmoedich tot den dienst ghepresenteerd... voor gheldt”. Dit was het geval in Petegem, Wortegem, Ooike, Zingem, Heurne, Mullem e.a. In andere parochies moesten er, naast de vrijwilligers, ook enkele soldaten bij loting worden aangeduid. Dit was zo in Eine, waar drie van de zeven soldaten “bij lote” moesten worden oproepen (24).

Op **28 januari** deed “den heere marquis de Bournonville, gouverneur der stede van Audenaerde” een eerste “monsterrijnghe” van de gerekruteerde mannen (25). Deze eerste inspectie bleek eerder een ramp: “veele vande gheproduceerde mannen (werden immers) niet bequaem ghevonden totten dienst vande Majesteijt” en werden terug naar huis gestuurd. “Ande prochien die onbequaeme mannen ghelevert hebben” werd opdracht gegeven zo vlug mogelijk “andere mannen in de plaetse te procureren” (26).

Uiteindelijk werden op **13 februari** alle soldaten die door de kasselrij moesten worden geleverd gekeurd en aanvaard, “tot Huysse opde plaetse... ten acht uren voor noene... door den heere hoochbailluy van Ghent... totte tformeren van sijnen bataillon, ende naer visitatie vandien heeft den heere hoochbailluy een groot deel bij provisie anveert met ordre

deselve op morghen vroegh inde Bijloke tot Ghent te doen wesen” (27) (28) (29).

Op **5 maart** was er een nieuw bericht van “sijne excellentie, den Heere de Bedmar... datter een erreur calculaire” was gebeurd. De provincie moest 3250 soldaten leveren in plaats van 2600. Er moesten in Vlaanderen nog eens 650 mannen worden gerekruteerd, om daarmee een supplementair bataljon te vormen. De quote van de kasselrij daarin bedroeg 39.

In datzelfde bericht was er ook een vraag om te weten of er “edelen (waren) ofte wel hebbende persoonen, die gheneghen sijn tot capiteyn, lieutenant ende onderlieutenant om graduelijk volghens hun afcompste ofte personele merite gheemployeert te worden” (30).

Op **9 mei** kwam er een aanvullend schrijven in verband met het supplement rekruten dat moest worden geleverd. Het ging uit van “den heere hoochbailluy van Ghent ende colonel van een regiment voetvolck ten dienste van sijne Majesteyt”, waarin hij liet weten dat de nieuwe rekruten zich de vrijdag daarop moesten aanmelden in de Bijloke te Gent.

Een deel van de opgeroepen soldaten werd in de eerste weken van hun diensttijd ingezet om te werken aan de verdedigingslinie in het noorden van het Land van Waas, meer bepaald aan het fort ‘La Perle’ in Kallo, omdat “de desertie van onse pioniers, werckende an het fort La Perle, heeft gheretardeert de wercken an hetselve fort, ten grooten nadeele van sijne majesteijt” (31).

De keurlingen die na de winter waren opgeroepen om te gaan werken aan de fortificaties in het land van Waes “en souden aldaer maer gheresteert hebben tot veerthien daeghen”. Aan de hoogpointers van de kasselrij werd opgelegd dat zij “de 400 ceurlijnghen sonder uijtstel weder souden senden oft ghelt voor de mancquirende, naer advenante van 12 stuijvers ider, op peyne van executie militaire” (32).

Bovenop de levering van keurlingen en soldaten, moesten de verschillende dorpen op het platteland vanaf juni 1702 ook wachten organiseren:

Op **31 mei 1702** kwam er een order “van wegghen den heere graeve de la Mothe Houdencourt, lieutenant generael van de leghers van sijne alderchristelijcke Majesteijt ende commandant in Vlaenderen vande Leye tot ande zee, daerbij hij tcollegie versouckt dat hetselve sou ordonneren de wacht te doen hauden bij d’insetenen derselve casselrije jegghens de desorders die somwijlen eenighe quaetdoenders ofte soldaeten die ghesonden souden moghen wesen van de hollanders”. Daarop werd in de verschillende dorpen van de kasselrij een bestendige wacht opgericht (33).

In het kader van de administratieve vereenvoudiging die de graaf van Bergeyck wilde doorvoeren, had hij voorgesteld om de ontvangerijen op de kleinere parochies af te schaffen. De plaatselijke besturen stribbelden tegen. In verband daarmee kwam er op **27 december** een vraag van “den heere graeve de Bergeyck te betaelen eene somme van vijftich duysent guldens”, ten einde de ontvangerijen in de verschillende parochies van de kasselrij te kunnen behouden. De hoogpointers antwoordden dat dit niet mogelijk was, omdat “de insetenen, door de groote lasten die sij daeghelijcx moeten betaelen ende daertoe sij met alle rigueur ghepraemt worden, ghereduciert sijn inde uijtterste extremiteit inde armoede, soo verre datter menighe van d’insetenen al vercoopen dat sij hebben ende in corten tijt

hun sullen vinden ontbloot van middelen tot subsistentie van hun eigghen huishauden”. Het bedrag werd een maand later verminderd tot 20.000 gulden (34).

1703

Op **27 maart** 1703 vroeg “sijne excellentie den heere marquis de Bedmar” vijf soldaten te leveren “om te dienen in de guarden van sijnen royallen persoon”. De hoogpointers van Anzegem, Eine en Huise werden verzocht hiervoor het nodige te willen doen. Een week later deden ze rapport op het collegie, “dat sij alle mogelijcke devoiren ghedaen hadden tot het becommen van de soldaeten... sonder dat sij iemant hebben connen becommen” (35). Daarop besliste het college over te gaan tot een repartitie met loting.

Op **3 augustus** voerde de graaf van Bergeyck een nieuw reglement in ivm de werking van de kasselrijbesturen. Voortaan moest het bestuur van de kasselrij bestendig verzekerd zijn door een commissie van twee hoogpointers. Deze werden volgens een beurtrol aangesteld. Deze commissie, waarvan ook de griffier deel uitmaakte, moest tweemaal per dag samenkomen. Het voltallig kasselrijbestuur – het college van hoogpointers – zetelde elke eerste dinsdag van de maand, of meer, indien de noodzaak zich voordeed (36).

Behalve voormelde oproep is het jaar 1703, althans in onze streek, rustig verlopen. “*Gheduerende dit jaer wierd de groote brugge gemaekt aen de Baerpoorte*” vernemen we via B. De Rantere.

1704

Ook in 1704, in het jaar dat de Slag bij Blindheim plaats vond, bleef op militair gebied alles relatief rustig in onze streken. Al was het voor kooplieden die door het land trokken blijkbaar niet zo veilig, want ze durfden zich meestal niet ongewapend verplaatsen. Op **15 maart** kwam er echter een verbod, uitgaande van de Raad van Vlaanderen, aan “alle coopliden, voorlieden ende andere persoonen, door de landen vande ghehoorsaemheijt van sijne majesteijt, hunne coopmanschappen te doen gheleijden met ghewaepent volck” (37).

Een ander feit dat er op wijst op onzekere tijden is het volgende verhaal: “*Op den twaelfsten september nam men in de herberge ‘Den Lovenae’ eenen onbekenden persoon, die hem uijt gaf voor koopman. Maer hem visiterende vond men in de kraege van zijn casaque het plan van Audenaerde, Ath, Doornijck ende Meenen. Des anderendaeghs vergaederde den krijgsraed op het stadhuijs en hij wierd verwezen om opgehangen te worden. Hij onderstond opden seshienden zijne doodstraffe en was genaemd Pauwel Ducan*” (38).

Op **5 augustus** werd de kasselrij gevraagd om 310 pioniers te leveren, “om te wercken an de lignien die de generaels gheresolveert hebben te maecken, om de stadt Ghent te garranderen van een bombarderijnghe”. De hoogpointers waren bereid de gevraagde pioniers te leveren, op voorwaarde dat hun uitbetaling in mindering zou komen van de contributie van het lopende jaar, die 177.246 gulden bedroeg (39).

Op **13 augustus** vond de Slag bij Blindheim plaats, die een einde stelde aan de mythe van

de onoverwinnelijkheid van het Franse leger. In deze slag onderscheidde Prins de Merode-Westerloo zich met zijn Waalse ruitery. Maximiliaan van Beieren verloor al zijn Beierse steden en keerde met wat nog van zijn leger overbleef terug naar Vlaanderen.

Op **21 november** werden door “den heer du Chambye”, gedelegeerd intendant van het Zuid-Nederlandse leger in de kasselrij Oudenaarde, 137 paarden opgeëist, om te worden toegewezen “ande de twee compagnies van de garde van sijne hoocheijt elect”. Omdat de kasselrij deze paarden moeilijk kon missen werd, na overleg met “den heere graeve de Bergeyck”, besloten dat “de leverijnghe vande selve peerden afghecocht wierde in ghelde ten advenante van tachentich patacons ider peert” (40).

1705

Ook in het jaar 1705 verliep alles meestal rustig. Wel waren er in dat jaar verscheidene soldaten die uit het Zuid-Nederlandse leger deserteerden. Daarom kregen op **21 maart**, de baljuws, burgemeesters en schepenen van de diverse parochies in de kasselrij, van de hoogpointers “ordre van te vanghen ende in vanghenisse te nemen ende leveren ande selve heeren hoochpointers, de militairen ... van het regiment vanden heere della Faille, hoochbailluy van Ghent, die hunnen dienst willen verlaeten ende hun gheweir ende cleederen sijn afwerpende...” (41).

Op **31 maart** was er een opeising van werklieden. Op voornoemde dag werden tweehonderd pioniers opgevorderd “om te wercken ande lignien die sijne hoocheijt elect gheresolveert heeft te doen maecken van de Dijle tot ande Nete”. Omdat er enkele van de voorgestelde pioniers “te cleijne waeren” werden ze terug “naer huijs ghesonden” met de opdracht er “andere in de plaetse te senden” (42).

“Opden 15den augustus kwamen de geallieerden, onder het beleid vanden generael Spar voor Audenaerde, brandschattende de gansche casselrije derselver stad... omdat zij het gepasseert jaer aen de vraege der geallieerden niet volkomen en hadde” (43). Er wordt niet bij verteld of de brandschatting al dan niet werd uitgevoerd.

1706

In dat jaar kwam in april het “messagierschap van het collegie vande hoochpointers” vrij. Daarin werd benoemd “Jan Baptist de Cocq, fs Jans, op de prouffijten, baeten ende emolumenten daertoe staende, op conditie nochtans dat hij naer het overlijden van sijnen vader verobligeert sal sijn te onderhouden... sijnen broeder Franchois de Cocq, wesende onnoosel ende creupele” (44).

Op **12 mei**, een tiental dagen vóór de Slag bij Ramillies, werden 15 wagens opgeëist, ieder ingespannen met vier paarden, die op 20 mei in Mechelen moesten zijn. Het is niet bekend of ze ooit zijn teruggekeerd.

Op **23 mei**, op de zondag van Pinksteren 1704, vond de Slag bij Ramillies plaats. Het Franse leger dat aangevoerd werd door generaal de Villeroy en Maximiliaan van Beieren werd er verpletterend verslagen door het leger van de Geallieerden onder leiding van Marlborough.

Ook “Waalse” en “Vlaamse” regimenten van de Spaanse Nederlanden hebben aan deze slag deelgenomen.

In de verwarring van de terugtocht van de Fransen, veroverden de Geallieerden in de eerste dagen en weken na de slag nagenoeg alle Vlaamse steden: Brussel, Leuven, Mechelen, Aalst... Gent capituleerde op 1 juni. Het Franse garnizoen en het stadsmagistraat van Oudenaarde zou zich twee dagen later overgeven. Oostende capituleerde op 9 juli, na een beleg dat bijna drie weken had geduurd. Menen, “one of Vaubans masterpieces” viel op 22 juli. Dendermonde werd pas op 9 september ingenomen en Ath op 1 oktober (45). Doornik en Bergen, waarheen de Spaanse-Zuidnederlandse regering was gevlucht, en in Vlaanderen de steden Ieper en Veurne, werden om onduidelijke redenen met rust gelaten (46).

Na de inname van Gent week kolonel della Faille, met zijn gezin en allicht ook met een deel van zijn regiment, uit naar Bergen, waar het Anjouaanse bestuur van de Zuidelijke Nederlanden, met de graaf van Bergeyck, zich had teruggetrokken. Twee jaar later zou kolonel della Faille, net voor de Slag bij Oudenaarde, in de nacht van 5 op 6 juli 1708, met zijn ‘Waals’ regiment Gent bij verrassing innemen (47).

Op **28 mei**, vijf dagen na de Slag bij Ramillies, kwamen enkele vluchtende Franse legereenheden aan in Oudenaarde: “ten voornoemden daeghe, binnen Audenarde ghecommen sijnde drij bataillons voetvolck om alhier guarnison te hauden ende eenighe detachementen cavaillerije ende dragonders, die morghen moeten vertrecken naer Aeth, ende alsoo sij gheene fouragie en condon crijghen uijt het magasijn, als daertoe gheen ordre hebbende, waren sij den (Franse) heere gouverneur deser stadt ansouckende om te moghen fouragieren buijten de poorten”. Daarop heeft de hoogpointer van Kruishoutem besloten “terstonts te gaen vinden den heere gouverneur om sulcx te beletten, hem verthoonende de groote schade die daeruijt soude connen resulteren ende hem bidden dat de fouragie soude moghen ghenomen worden uijt het magasijn”. Hetgeen werd toegestaan (48)

Op **29 mei** werden door “den heere graeve de Bergeyck” vanuit Gent tweehonderd pioniers opgevorderd om die “te doen wesen op morghen ten vijf uren recht over tcasteel van Gaevere” om versterkingen aan te leggen “om te beletten de passagie van het legher vanden vijandt” (49).

Op diezelfde dag werden eveneens acht wagens opgeëist, “ider inghespannen met drij peerden, om eenighe boomen te vervoeren... tot het maecken van eenighe balcken, dienstigh tot fortificatie der stede van Audenaerde” (50).

Veel zal het niet meer hebben uitgehaald. Nadat Gent zich aan de Geallieerden had overgegeven, verscheen luitenant-generaal Scholten op 2 juni voor de stad Oudenaarde met zeven bataljons infanterie, vier stukken kanon en drie mortieren. Ze “*namen plaats op den Keezerberg... om de stad te beschieten*”.

’s Anderendaags, op **3 juni**, gingen de burgemeester en de schepenen, de geestelijkheid, de edelen en de notabelen van Oudenaarde en de hoogpointers van de kasselrij naar het Geallieerde leger om te onderhandelen over de overgave van de stad en die te stellen “onder de ghehoorsaemheijt van sijne catholique Majesteijt Carel den derden” (51). Ze bekwamen dat de stad en de kasselrij “sullen blijven in alle hemlieden privileges ende gherechtigheden... (en) dat het magistraet ende de respectieve collegies... sullen sijn ende

blijven in hemlieden immuniteijten” (52). Ze bekwamen ook “dat de bezetting onverhindert uijt mogt trecken, ten waere de gone die dienst wilden nemen onder koning Carel den derden, hetwelk de Spaensche deden”. De twee Franse bataljons die deel uitmaakten van het garnizoen, trokken naar het zuiden. Daarop nam voornoemde generaal Scholten nog op diezelfde 3 juni bezit van de stad. Hij liet er vier bataljons infanterie achter en stelde brigadeofficier Chanclos aan tot gouverneur (53). De dag daarop, 4 juni, zijn het stadsmagistraat en de gedeputeerden van het collegie van hoogpointers naar de nieuwe gouverneur gegaan om hem “te congratuleren” (54).

“Den zevensten juni kwam den hertogh van Marlborough binnen Audenaerde, met een groot getal officieren. Hij wierd ingehaelt door de wet en de vier gilden... Hij nam zijnen intrek in het kasteel van Paemele en bezigtigde des naemidaeghs de vestingswerken” (55).

In de ‘bevrijde’ gebieden werd het Spaans-Frans-Anjouaans bestuur vervangen door een Anglo-Bataafs Condominium. De oude Staten Generaal, die door Bergeyck waren afgeschaft, werden opnieuw ingesteld. Ze stonden evenwel onder de controle van de Hollandse Republiek (met twee députés) en van Engeland (met één afgevaardigde). Zij vormden de Ministerraad of Conferentie en hadden in feite het bestuur in handen.

Met de oproeping van soldaten was het voortaan gedaan. De Geallieerden zouden daarentegen, veel meer dan dat onder de Franse bezetting het geval was, herhaaldelijk beroep doen op mannen om allerlei karweien uit te voeren voor het leger. Tevens eisten ze veel meer dan de Fransen, paarden en karren op om soldaten en oorlogsmateriaal te vervoeren.

Op **17 juni** overlegden de hoogpointers over een brief van de “edele heeren vanden Raede in Vlaenderen, waarbij sij schrijven datter daeghelijcx desorders ghebeuren, ja selfs rooverijen ende moorden, door vaghebonden, afghescheede soldaeten ende andere deughnieten”. Daarom vroegen zij aan de parochies opnieuw wachten op te richten (56). Nauwelijks een paar weken na de overgave van Oudenaarde kwam er een schrijven op de kasselrij aan, van markies de Bagnols, intendant van het Franse leger in de Zuidelijke Nederlanden, waarbij hij de kasselrij belastte te betalen “de somme van 44.375 guldens over ‘teerste jaer contributie... tot doen van welcken sij ghecontraigneert sullen worden met alle rigueur van oorloghe”. Er werd geïnformeerd bij de gedeputeerden van de Raad van Vlaenderen “of men met de franchoyen daerover soude moghen traiteren”. Waarop deze antwoordden “dat wij daerinne souden doen het gonne wij geraedigh sullen vinden het beste te wesen” (57).

De opeisingen door het Geallieerde leger gebeurden meteen al na de ‘bevrijding’:

- op **22 juni** moesten de parochies Eine en Heurne “promptelijck ende sonder eenigh uijtsel opden Eijndries voor de cavallerije aldaer leveren den nombre van seven hondert strootghoet, sonder dies te blijven in gebrecke, op peijne dat deselve bij deselve cavallerije ghehaalt sal worden (58).

- op **30 juni** werd nogmaals gevraagd groene ‘fouragie’ te leveren aan de cavalerie, gekampeerd op de Eindries en aan de infanterie gekampeerd in de meersen van Ename (59).

- op **15 juli** moesten twintig wagens klaar staan, ingespannen met drie paarden om bagage van soldaten te vervoeren van Oudenaarde naar Bergen.
- op **14 augustus**: werden 500 pioniers gevraagd “die op morghen moeten wesen in Avelghem anden meulen”, vermoedelijk om te gaan werken naar Helkijn-Spiere, waar een groot legerkamp werd opgericht.
- op **28 september**: honderd wagens ieder ingespannen met vier paarden om munitie te vervoeren naar Ath, dat zoals reeds vermeld op 1 oktober door de Geallieerden zou worden ingenomen. Het college van hoogpointers liet echter aan “sijne excellentie den heer veltmaerschalk auwrequerque (weten dat) ande voorseijde orders niet voldaan en conde worden... gheconsidereert den miserabelen staet waerinne d’insetenen deser casselrije hun sijn vindende door de continuele fouragierijnghe ende pielierijnghe vandien, door de leghers op deselve casselrije... ende daerdoor sij soo verre ghebracht sijn dat sij geene de minste fouragie meer en hebben tot subsistentie van hunne bestiaelen, waardoor de sieckte onder deselve is ghecommen ende daeghelijckx sijn sterfvende...”. De aanvoerder van het Staatse leger stelde zich daarop tevreden met de levering van twintig wagens (60).
- op **24 oktober**: werden nogmaals 145 pioniers of keurlingen gevraagd, op een totaal van 2.000 te leveren door de ganse provincie Vlaanderen, om te gaan werken aan de verdedigingswerken in Kortrijk, omdat “het seer nootsaeckelijck is de stadt Cortrijcke te stellen in staet van defentie, opdat daerdoor de landen deser provintie min souden sijn gheexponeert ande courssen der vijanden” (61).

“Den **vijfden november** kwam hier aan de hertog van Marlborough. Den zelven wierd ter maeltijd onthaeld door jonkheer Frans de Castro, burgemeester der stadt” (62).

Op **7 november** werd door het college beslist gedeputeerden naar Rijsel te sturen om te proberen een akkoord te bereiken met de intendant van het Franse leger over de betaling van de lopende contributie, “alsoo men bevreest is van executie die de Franschen souden moghen doen... (maar) dat tot betaelijnghe van dien luttel ghelt in casse is ter causen vande ruijnen deser casselrije...” (63). Ook de gedeputeerden van de provincie probeerden tot een algemeen akkoord te komen met de intendant generaal, de markies de Bagnols (64). Hij ging daar echter niet op in. De Bagnols dreigde er zelfs mee, dat indien niet vlug werd betaald, “hij niet en soude dilajieren van executie te doen doen...”. Waarop de hoogpointers besloten twee gedeputeerden naar Gent te sturen “om te sien of wij noch eenigh credit souden crijghen om eenigh ghelt te lichten ende tselve tot Rijssel over te doen maecken...” (65).

Op **2 december** werden nogmaals 61 keurlingen opgeëist “om te gaen wercken tot het fortificeren van Deijnse” en op 24 december nog eens vier wagens met twee paarden... (66)

1707

Nog in volle winter, op **2 februari** 1707, werden in de kasselrij niet minder dan honderd wagens opgeëist, ieder ingespannen met vier paarden. Ze moesten zich tegen vier februari in Gent bevinden, “dix doivent se rendre à la cour ou maison de Charles Quint... dixneuf autres couverts de bonne toile pour garantir de pluie ou de neige doivent se rendre sur la place devant les casernes... et les autres chariots, sur la place de Charles Quint 51, et

devant l'abbaye de St. Pierre 20... ". Daar bovenop moesten nog eens twintig paarden worden geleverd, "inghespannen met strijnghe ende gareelen" (67). Eine en Heurne moesten daarvan leveren "den nombre van seven waeghens ider inghespannen met vier peerden ende twee peerden met hunne armassure" (68).

"Den **9 meije** vertoonden zich de Fransche voor Audenaerde op Bevere, sommerende den gouverneur van hem over te geven... maer den gouverneur eene weijgerende antwoorde gegeven hebbende... sijn deselve ten zes uren vanden avont vertrocken, naer de prochie van Bevere bijnaer uijtgeplundert te hebben" (69).

Op **8 juni** moesten nog eens twaalf wagens klaar staan om de bagage van een Hollands regiment naar de versterkte stad Menen te vervoeren (70).

Op **9 juni**: "Ten voornoemden daghe hebben de commissarissen vande maent - op de compste vanden heer brigadier Vegelin, commanderende ses bataillons voetvolck ende eenighe dragonders, camperende opden Eijndries, versouckende dat wij de noodighe fouragie voor de peerden vande selve bataillons ende dragonders soudentournieren oft bij faute van dies dat sij soudent moeten fourageeren - gheordonneert ande prochie van Bevere dadelijck te leveren den nombre van achthondert rations groene fouragie, ieder gecomponeert van drie bundelen goet gers ieder weghende dertigh pont... ende van ghelijcken is gheordonneert an die van Eijne dat sij op morghen voor noene ghelijcken nombre van fouragie soudent leveren" (71).

Op **16 juni** zijn een paar hoogpointers den voornoemden brigadier Vegelin gaan spreken, "hem recommanderende goede orders te willen hauden ende beletten het uijtloopen van sijne soldaeten, mits die waeren loopende inde hoven rondomme de stadt ende oock afcappende de jonghe plantboomen... ende sal hem ghepresenteert worden een stuck witten wijn..." (72).

Diezelfde avond nog kreeg brigadier Vegelin order om te vertrekken naar Gent, "anden ontfanghere de Castro (was hij) versouckende dat hij in de plaetse vanden ghepresenteerden wijn, die hij seijde niet te connen medevoeren ende mits denselven noch niet afgetapt en was, te willen geven de somme van dertigh patacons in specie... ende oock hem te leveren den nombre van twee wagens tot het vervoeren van sijne bagage... waarvan bij de commissarissen vande maent opden selven nacht goet gevonden is..." (73).

30 juni: "Ten voornoemden daeghe is 'tcollegie vergaedert ter causen vande beschrijvjnghe an diversche prochien deser casselrije, vanweghen den heer lieutenant-generael Spaar, deselve belastende, tot Deijnse ande trouppen aldaer camperende onder sijn commande, te leveren de fouragie tot subsistentie vande peerden, op peijne van militaire executie..." (74).

Drie weken later heeft het college "tjidinghe ontfanghen dat den heer lieutenant-generael Spaar niet en verstant noch langher groene fouraegie te ontfanghen als totten 24^e deser, 'tsedert wanneer hij verstone drooghe fouragie geleverd thebben... haut, hooi ende haever" (75).

Op **5 juli** heeft de Franse intendant de contributie van het lopende jaar, dat op 5 juni was ingegaan vastgelegd op 72.711 gulden. Daar de kasselrij dit bedrag onmogelijk

kon opbrengen, heeft de heer de Bagnols, “naer diversche discoursen ons niet minder willen stellen als op 32.412 guldens”. Toch wel een mooie geste vanwege een vijandelijk legerintendant (76).

Op **22 augustus** was er een petitie van “de heer Anthone Sersanders de Luna, president van sijne Majesteijts provinciaelen Raede in Vlaenderen tot Gent, (om) voor de jaerlijcx ordinaire subsidie (te willen leveren) den nombre van 20.000 rations ‘sdaeghs van vijf stuijvers ieder...”. Daarop vergaderden de Edelen en de Notabelen van de kasselrij, “die eenpaerelijck te kennen gaven de groote ellende ende miserien waerinne alle d’insetenen vanden hun vinden gereduceert door de groote ende swaere lasten daermede sij gedurende dese orloge belast sijn gheweest ende oock door de noijt dierghelijcke fouragierijnghe ende pillierijnghe bij hun ten voorleden campagne onderstaen door de leghers van de hooghegeallieerde op ende ontrent de voorseijde casselrije ghecampeert geweest sijnde... dat sij, eene partije (soldaten) commende op de prochie, wel souden moeten abandonneren hunne woonijnghe om t’eviteren de stockslaghe... die sij van deselve partijen sijn crijghende tot aldertijt sij hun gheven al tgone sij in huijs sijn hebbende ende ja selfs niet hebbende op andere plaetsen moeten haelen...” (77).

Op **1 september** liet dezelfde heer Sersanders weten dat “de casselrije belast (is) met de betaelijnghe van 120 pond grooten maendelijcx, over d’onkosten vande leverijnghe vande waeghens die sijne majesteijt gheduerende dese campagne heeft ghelieven te doen leveren ten dienste van het gheallieert leger”. Hij stipte daarbij aan “dat men bevint dat de voorseijde onkosten alleenlijck ghereparticieert sijn op het plat lant sonder daermede eenighsints te belasten de steden, soo laet sijne Majesteijt weten... dat het niet redelijck en is dat de goederen gheleghe ten platten lande meer den last moeten draeghe als de steden, daer in teghendeel de steden door den oorloghe verrijckt ende de platte landen ghedevasteert worden ghelijck daghelijcx ghesien wort...” (78).

Op **3 september** was het Geallieerde leger “commen camperen opde prochie van Eenaeme ende daer ontrent, met intentie van morghen de Schelde te passeren ende opde casselrije te commen camperen, ende alsdan (heeft het college besloten) te gaen vinden eenighe generaels van tselve legher... Den quartiermeester generael Cadogan... versocht te hebben den nombre van 125 pioniers omme morghen te wercken inde meerschen bij Eenaeme, alwaer de brugghen geslaeghe sullen worden. Dewelcke hem toegestaen sijn ende daertoe beschreven de naervolghende prochien... te weten de prochie van Bevere 10, Peteghem 25, Elseghem 20, Mooreghem 10, Oycke 15, Eijne-Heurne 30... welcke ceurlijnghe den messagier Pieter de Worme leijden sal...” (79) (80).

Op **5 september** stak het Geallieerde leger de Schelde over en kwam het kamperen op de kasselrij Oudenaarde. Brigadier Chanclos, gouverneur van Oudenaarde, verzocht “te doen leveren den nombre van drij voeren hoij ende thien sacken havre, tot subsistentie vande peirden vanden heere prince ende hertogh van Marlborough ende andere groote heeren generaels van ‘tlegher, die hij opden 4^e deser tsijnen huijse heeft ghetracteert” (81).

Op **28 september** verzocht de Raad van State 162 gulden invaliditeitsgeld uit te betalen aan acht officieren en achtentwintig soldaten die op de kasselrij verbleven (82).

Op **3 oktober** werd gevraagd “te doen ronden ende patrouillen bij daege ende bij nachte op de conincklijke wegghen, daer alsoo de leghers nogh sijn ghecampeert op dese casselrije ende dat d’insetenen vandien alsnogh gevlucht sijn” (83).

Op **4 oktober** verzocht “de heer Chanclos te leveren den nombre van dertigh pioniers om int legher eenighe wercken te doene” (84).

Vanaf begin oktober zochten de troepen opnieuw hun winterkwartieren op. Een deel van het Hollands leger, onder het bevel van luitenant-generaal Spar overwinterde in de buurt van Deinze en van Kortrijk en voor een gedeelte ook op de Eindries (85).

1708

Op **4 januari** kwam er een brief op ’t college “gisteren des avonts laete ontfanghen, commende van hunne excellenties, ghecommitteert tot het gouvernement generael van dese Nederlanden, waarmede dese casselrije belast wort ghereet te hauden... den nombre van een hondert drijenvijftigh waegghens, ieder inghespannen met vier peirden ende bovendien neghen peirden voorsien alleenlijck met garreelen ende strijngghen om, binnen tweemael vierentwintigh uren naer ‘tdepecheren van het ordre, hun te begeven naer de stadt Ghent ofte Leuven” (86).

Op **14 januari** vernamen de hoogpointers “datter ghevraeght is opde provincie van Vlaenderen, wesende onder de ghehoorsaemheijt van sijne majesteijt, de somme van een miljoen guldens voor een extraordinaire secours... omme daarmede ten betaelen de militairen gheassigneert opde provincie” (87).

Drie dagen nadien volgde er een schrijven van “den heer quartiermeester generael Cadogan, alsnu resident ordinaire van sijne majesteijt van Groot Brittannië tot Brussel”, waarbij hij vroeg dat het college zou “accorderen het voorseijde ghevraeghde subsidie extraordinaire... waerop tcollege gheresolveert heeft dat den greffier sal schrijven andwoorde... dat het collegie altijt ghetoot heeft eenen extraordinair iever tot de Majesteijt ende altijt geirne gheaccordeert heeft tgonne tselve conde gheven, maer dat d’insetenen deser casselrije alsnu totaliter gheruijneert sijn door de leste campementen, fouragierijngghen ende pillierijngghen, soo dat het ons onmoghelijck sal wesen in het connen contribueren in het voorseijde subsidie” (88). Op 15 mei kwam er antwoord “dat deselve casselrije niet en sal moeten betaelen...”.

Op **2 april** was er een schrijven vanwege “Le Roy en son Conseil” gericht aan zijn “Chers et bien aimés”, waarbij hij hen vraagt “de faire livrer encore le nombre de deux cent cinquante chariots pour le service de l’armée pendant la prochaine campagne” (89).

In de loop van de maand mei kwamen de legers weerom in beweging.

Zo ontving de casselrij op **22 mei** het bericht dat “het garnisoen van Meenen ende van Cortrijcke morghen ontrent dese stadt staet te commen camperen ende bijdien groote confusie, desorders ende schaede sal commen te causeren heeft men goet ghevonden te gaen spreken den heere Chanclos... dat hij deselve trouppen soude willen doen camperen opden Eijndries...”. Chanclos bekwam van generaal Murray dat alleen de troepen die van Meenen kwamen zouden kamperen op de Eindries. Die van Kortrijk zou hij doen “passeren door Audenaerde ende camperen op d’ander sijde vande stadt” (90).

In de laatste dagen van mei vertrok gouverneur Chanclos met zijn garnizoen uit Oudenaarde om deel te nemen aan de nakende veldtocht van de hertog van Marlborough. Als gouverneur werd hij vervangen door Jan-Albert Sichterman, “ter causen vanden dienst die hij alreede ande casselrije heeft ghedaen... om welck recognaissance te doene hem (zijn) ghedeputeert gheworden de hoogpointers van Asper en van Avelgem” (91).

In diezelfde maand mei droeg de heer François-Dominique della Faille, heer van Huise, Jacques Bauwens voor tot het bedienen van zijn erfachtig hoogpointerschap, en jonkheer Pieter Du Jardijn, heer van Emsrode stelde Ferdinand De Schietere voor in diezelfde functie.

Op 14 juni werd de Bagnols vervangen door de markies de Bernières als intendant van het Franse leger in het Noorden.

Nog op **8 juli** werden op de parochies Eine en Heurne “28 goede, werckbaere mannen (opgeëist) om alhier te wercken aende fortificaties der stede van Audenaerde... diesvolghende en sult niet laeten van morghen, wesende den neghenden deser met het openen vande poorte alhier te wesen voor het casselreije huijs...” (92). Veel zullen ze allicht niet hebben kunnen werken. Op 9 juli immers werd vóór Oudenaarde hevig gevochten tussen Geallieerde ruitery die door Marlborough ter versterking was gestuurd en Franse ruitery, die meende Oudenaarde even gemakkelijk te kunnen innemen als Gent een paar dagen voordien (93).

Twee dagen later vond de Slag bij Oudenaarde plaats.

2 DE OPEISINGEN IN DE KASSELRIJ NA DE SLAG BIJ OUDENAARDE

2.1 DE OPEISINGEN IN DE EERSTE DAGEN NA DE SLAG

Na de slag van 11 juli 1708 brachten de meeste soldaten de eerste nacht door op het slagveld, tussen de doden en de zwaargekwetsten, die klagend om hulp riepen (1). Ook de meeste officieren, waaronder ook Marlborough en prins Eugène de Savoye, bleven overnachten op het slagveld.

In de voormiddag van 12 juli reden beide laatste, samen met nog enkele hogere officieren, naar Oudenaarde. Ze hielden er krijgsraad in het kasteel van Bourgondië, de verblijfplaats van brigadier Chanclos, die sinds 1706 gouverneur van Oudenaarde was. In plaats van de Fransen aan te vallen vooraleer die de tijd hadden zich te reorganiseren en zich op te stellen achter het kanaal Gent-Brugge, werd besloten naar het zuiden te trekken en de versterkte stad Rijsel aan te vallen. Dit gebeurde echter met zoveel vertraging dat de Fransen al de tijd kregen om voldoende versterkingen naar deze stad aan te voeren.

De Geallieerden kampeerden nog twee volle dagen op het slagveld, in hoofdzaak op de Hoge Bunders en op de Heurnekouter. Ze “*deden groote schaede den dag naer dat sy gheslegen hadden*”, schrijft een ooggetuige, “*sij trocken veel huijsen ende schuren af op Eijne, sommighe gheheel ende soom het stroot*”. Ook werden van de bevolking “*eenighe perden ghenomen die sy hielden voor fransche perden, ende* (zij hebben die) *noyt weder ghehad*” (2).

In de 'Feuilles d'Annonces d'Audenaerde' van 12 juli 1829 is over die eerste dagen na de Slag bij Oudenaarde volgende tekst terug te vinden:

"...Gedurende de nacht en den geheelen dag van 12 july was men onophoudelyk bezig met de geblesseerden in de stad te brengen, tot welkers hulp ook de burgers gedwongen wierden mede te werken.

Deze ongelukkigen wierden gelogierd als volgt: de Keyserlijken in de kerke van Ste. Walburga en bij de P.P. Recoletten; de Engelschen in de kerk van Pamele, in de Abdij van Maegdendaele en bij de Zwarte Zusters; de Hollanders bij de Capucijnen en in het Zwart Zusterhuys in de Eynstraete; de Hannoverischen en de Hessenschen in het Sion; de Franschen bij de Grauwe Zusters of Penitenten, bij de Jesuïten en in het Begijnhof. De officieren der Geallieerden wierden geleyd in het Hospitael en in de voornaamste herbergen der stad; men plaatste de Franschen in het stadhuys en in het Hotel 'den Baron de Courrières' in de Nederstraete" (3).

Het verhaal gaat als volgt verder: "De schrijver die hier gevolgd wordt, zegt van den adjudant van den Prins van Savoyen persoonlijk gehoord te hebben dat de Geallieerden in de slag verloren hadden 1773 mannen, waeronder verscheydene stafofficieren (4).

Ten zelfden dage omtrent den avond maekte men verscheydene groote putten, namelyk in den hof van het hospitael, alwaer 51 soldaten wierden begraven die aen hunne wonden gedurende den dag waeren gestorven. Op de katterampaerde begraafde men nog 51 dooden. De overledene officieren, die van de Roomsche-Catholyke religie waeren, verkregen een sepulture op de kerkhoven van Oudenaerde en Pamele" (5).

In de loop van de dag van **12 juli** 1708 werden door de hoogpointers van Oudenaarde, in verschillende parochies die in de nabijheid van het slagveld lagen, een tweehonderdtal personen opgeëist, om de dag daarop te helpen bij het begraven van de vele doden.

Daartoe schreven de hoogpointers van de kasselrij een beveldschrift, dat nog dezelfde dag in de verschillende dorpen, werd bezorgd. In Eine en Heurne werden 24 mannen opgevorderd. In Mullem 8. Uit Kruishoutem kwamen 27 pioniers, uit Huise 87, uit Wannegem-Lede 10, uit Ouwegem 14, uit Zingem 17 en uit Asper 12.

Het begraven van de doden nam twee volle dagen in beslag, "tot den 14^e dito s'avons". De 87 pioniers van Huise hebben echter maar een halve dag moeten werken. Degenen die werden opgeroepen om de doden te begraven kregen 30 schillingen per dag en wat brandewijn (6). Ze moesten het aantal doden bijhouden en optekenen. "*Soo synder bevonden ontrent de 2500 man, (maar) de gheallieerde hebben hun volck meest (zelf) begraeven ende de fransche oock veele begraeven*", staat in het voornoemde ooggetuigenverslag over de veldslag.

In het Resolutieboek van de baronie Eine staat daarover nog het volgende:

"Bij laste der hoochpointers der casselrye van Audenaerde sullen de wethouderen der prochie van Eyne ende Huerne op morghe, den 13^e deser, met het opcomen vanden dach, binnen de prochie van Eyne, voor den huysen vanden burghemeestere aldaer, doen wesen den nombre van vierentwintigh pioniers om aldaer eenen dach of twee te wercken, ende sullen danof vande casselrye betaelt worden.

De ceurlynghe van iedere prochie sullen moeten byeen wercken ende notitie houden hoe vele dooden dat sy begraeven.

Actum den 12^e july 1708. Onderteeckent G. De la Bye” (7).

Verder werd gezegd: “de ceurlynghen opghenomen ten selven daeghe syn als volgt: eerst Jacobus Goemyne, fs Pieters; Pieter de Weert, d’oude; Pieter de Weert, fs Gillis; Gillis de Weert, fs Gillis; Adriaen de Weert; Pieter Seymortier; Franciscus Seymortier; Franciscus Viaene; Jooris Vertriest; Guillaume Becaert; Franciscus de Pourcq; Joos Ryckbosch, Pieter Ryckbosch, fs Arents; Franciscus Ryckbosch; Jacobus Dekens; Pieter Paemelaere; Adriaen de Mettere; Jan Vande Putte; Franciscus Ergo; Jan Ergo; Joos Verheyen; Joos de Kesne; Joannes Van Cauwenberghe; Christiaen Geeraert”.

Op diezelfde 12 juli werden ook wagens met paarden opgevorderd, “omme de siecke ende ghequetste soldaeten te voeren naer Oudenaerde... ende...te recommenderen int hospitael van Audenaerde”.

In andere dorpen van de kasselrij, zoals in Elsegem, Moregem, Ooike, Wortegem en Bevere, werden ‘keurlingen’ aangeduid om op 13 juli en op de volgende dagen de schade aan de wegen te herstellen.

In de loop van de volgende dagen en weken werden door het Geallieerde opperbevel herhaaldelijk wagens opgeëist, ingespannen met paarden, om soldaten en materieel van het Geallieerde leger naar Helkijn en Wervik te vervoeren, in het vooruitzicht van de belegering van Rijsel. Er werden ook regelmatig mannen opgeëist om te helpen bij het aanleggen van aanvalslinies voor het beleg van Rijsel. Dat dit niet altijd in de smaak viel van de bevolking bewijst het feit dat er velen na enkele dagen deserteerden.

Op **13 juli** kreeg o.a. Pieter Goeminne van Eine opdracht soldaten te vervoeren van Eine naar Doornik: “opden 14den july heeft Pieter Goemijne gheseyt, opden 13de juli 1708 bij ordre van Sr. Andries Seye, schepen, ghelevert te hebben sijn twee peerden tot dienst vande gheallieerden, tot Eyne ghecampeert. Upden selven 13de vertrocken naer Doornicke, mits sy meester waeren van ’t velt, naerdien de Franschen gheslaeghen t’hebben tot ’tselve Eyne upden 11de dito. Den dach vande peerden gaet inne van upden 13de july voorseyt. In teecken vandien heeft Goemijne dit onderteeckent. Blyven de peerden wich, moet de prochie die goet doen...” (8).

Achteraf is bijgeschreven: “De peerden syn wich gheweest opden 13, 14, 15 july, wesende drij daeghen”.

Op **14 juli** begonnen de eerste gelederen van het Geallieerde leger het slagveld te verlaten, om op te trekken in de richting van Rijsel, deels over Kortrijk en Wervik, deels over Helkijn en Doornik, welke stad ze echter links lieten liggen, omdat hij door de Fransen was bezet. Zowel in de buurt van Helkijn als van Wervik werd een legerkamp opgeslagen. Prins Eugène zelf reed naar Brussel, waar op de 15e het Oostenrijkse leger aankwam, na te zijn opgehouden door het leger van Berwick (9).

Eveneens op 14 juli werden gekwetsten vanaf Oudenaarde, over Geraardsbergen, naar Brussel overgebracht. Ook daarvoor werden meerdere wagens opgevorderd.

B. De Rantere schreef in zijn ‘Geschiedenis van Oudenaarde’ over beide aangelegenheden het volgende:

“Marlborough leyde binnen Audenaerde de regimenten die meest in den slag uytgemunt

hadden, doende de bezettinge te velde trecken en gaf order dat het leger op den veerthienden moest vertrekken naar Helchin en is des naemiddags vertrokken naer dezelve plaets. Op denzelven dito vertrokken uyt Audenaerde hondertzevenentsestig waegens met gekwetste soldaeten naer Geraersberghe, om ze van daaruit verder te vervoeren naar Brussel.”

In het reeds vernoemde ooggetuigenverslag staat dat de soldaten “*sijn vertrocken, naer dat sij ghecampeert geweest hadden, ontrent Curteryck tot Wervicq, een ure al dander seijde van Menen*” (10).

Op **16 juli** werden weerom wagens opgeëist, “ieder inghespannen met dry peerden”, om gekwetste soldaten van Oudenaarde naar Brussel te vervoeren. De parochies Eine en Heurne moesten samen vier wagens leveren, Mullem een.

In het resolutieboek van Eine handelt een brief van de hoogpointers van Oudenaarde, gericht aan de baljuw, burgemeester en schepenen van Eine, daarover als volgt:

“Lieve en Beminde,

Alsoo wij belast syn mette leverynghe van eenighe waeghens tot het vertransporteren vande ghequetste soldaeten, hebben wy goet gevonden daarmede te belasten de naest gheleghen prochien der stede van Audenaerde, mits sy daerover uytten generaliteyt vande casselrye betaelt sullen worden, soo sy het niet naelaeten up morghen, wesende den 17de deser, voor het sluyten vande poorte alhier voor het casselryehuys te doen wesen vier waeghens, yder inne ghespannen met dry peerden, sonder dies te blyven in ghebrecke up peyne van executie militaire.

Actum den 16de july 1708. Uw goede vrienden hoochpointers der casselrye van Audenaerde.

Onderteeckent G. De la Bye” (11).

Deze brief werd op 17 juli bekend gemaakt in het schepencollege van de baronie Eine. Op dezelfde dag nog werd “naer voorgaende convocaet vande peerdehauders der voornoemde prochie (Eine) bij wethauderen vande selve prochie bestedt dry waeghens, inneghespannen yder met drye peerden, over ende in voldoenynghe vande voorseyde beschryvynghe, mits den anderen vierden waeghen is bestedt ende anghenommen bij Vincent Ghyselynck tot Heurne ende Joseph Ronsse.

Dienvolghende syn by lote ghevallen als volgt, te weten:

- Andries Seye, den eersten waeghen met dry peerden
- Joannes Verleye den tweeden waeghen
- Frans Vander Straeten den derden waeghen

Alle inghespannen met dry peerden als voorseyt, dewelcke alghedent voor het sluyten vande poorte moeten wesen voor het casselryehuys tot Audenaerde, tot het vervoeren vande ghequetste soldaeten aldaer naer Brussee. Daeranne preciselyck te volcommen onder de respectie ghelotte peerdenhauders hiervoren vermelt, op peyne als bij de voorenstaende beschryvynghe” (12).

De **23^e juli** werden in de ganse kasselrij weerom, “uyt crachte van ordre vanweghen den heere prince ende hertogh van Marborough” 150 mannen opgevorderd om, in de buurt van Rijsel, tranchees en versterkingen aan te leggen voor het leger.

In het resolutieboek van Eine-Heurne staat daarover:

“Lieve en beminde,

Alsoo wij belast syn van weggen syne hocheyt den Prince ende Hertoghe van

Marlebourhouch, mette leverynghe van eenighe ceurlynghen met eene spaede ende byl, voor vier daeghen levensmiddelen, die hedent ontrent den noene moeten wesen aende kercke te Helckyn, hebben deselve ghenomen op eenighe prochies mits die betaelt sullen worden vande casselrye. Diesvolghens sult niet naelaeten met het ontfanghen desen te senden ontrent de kercke van Peteghem den nombre van tweeentwintigh ceurlynghen omme ghesaemdelyck met de andere ceurlynghen voorts te marcheren naer tselve Helckyn, sonder dies te blyven in ghebrecke, op peyne van militaire executie.

Actum int collegie den 23^e july 1708.

Uw edele goede vrienden hoochpointers der casselrye van Audenaerde.

Onderteeckent G. De la Bye" (13).

In Eine werden vijftien 'keurlingen' opgeëist en in Heurne zeven. Op diezelfde dag werden in Bevere 15 arbeiders opgeëist, in Ooike 9 en in Huise 22...

Door het feit dat de Fransen Gent bezet hielden, konden de Geallieerden geen gebruik maken van de Schelde en de Leie om hun oorlogsmateriaal te vervoeren. Alles moest over land gebeuren, wat enorme moeilijkheden meebracht en veel risico's inhield. Marlborough schreef daarover op 23 juli aan zijn beste vriend, lord Godolphin in Londen: "We moeten twintig batterijstukken laten komen van uit Maastricht en nog eens zestig uit Holland. We schatten het aantal trekpaarden dat nodig is om deze artilleriestukken over te brengen op nagenoeg zestienduizend..." Een onvoorstelbaar aantal paarden, dat werd opgeëist over een groot gedeelte van de Zuidelijke Nederlanden (14).

Van dat aantal werden op **27 juli** in de kasselrij 150 paarden opgevorderd. In het archief van Mullem is daarover het volgende terug te vinden:

"Lieve ende beminde,

Wij syn belast bij ordre vanden heer hertoghe ende graeve van het Heyligh Ryck etc. mette leverynghe van eene quantiteyt van goede peerden, ieder met een goet gareel ende stercke strynghen om te trecken, die alhier binnen Audenaerde voor het casselrye huys moeten wesen opden 31^e deser voor den noene. Ende de conducteuren, naerdien sy ses daeghen ghevaugiert sullen hebben, sullen ontfanghen het ammonitiebroot, ende voor hunne voordere nootsaekelyckheden tot subsistentie sullen sy huer voorsien van ghelt voor vyfthien daeghen... deselve prochie moet leveren den nombre van twee peerden..." (15).

Eine moest op die dag acht paarden leveren, Heurne drie en Bevere zeven...

Op **29 juli** werd voorgaande verordening als volgt gewijzigd: "dat in de plaetse van de leverynghe vande peerden bij de vorige beschryvynghe vermelt, (de kasselrij) moet leveren den nombre van vyftigh waeghens, ider inghespannen met dry peerden, die alhier moeten wesen morghen, wesende den 30^e deser, voor het sluyten vande poorten... dat de prochie (Mullem) moet leveren den nombre van eenen waeghen, inghespannen als vooren"... "ende die gheweest hebben naer Brussel om het convoy, is bygheleyt ten advenante van twaelf ponden par. iederen waeghen sdaeghs...

...Franchoy Tavernier met synen waeghen is opgetrocken den 31^e july 1708 ende wederghekeert den 22^e augusty daernaer, wesende dryentwintigh daeghen met den dagh retour... compt 276 pond" (16). Men zou kunnen veronderstellen dat François Tavernier gedurende die drie weken in Brussel de bloemetjes heeft buitengezet. Daar zal hij echter geen tijd voor hebben gehad. Vanaf Brussel is hij immers met een groot militair konvooi

meteen moeten vertrekken naar Rijsel (17).

Op **31 juli** werd de kasselrij verzocht “de fournir entre les mains des munitionnaires d’Angleterre et de Hollande à Menin, dans le terme de huit jours, quatre mille sacs de graines, soit siegle ou froment de 150 livres le sacq” (18).

In de stadsrekeningen van Oudenaarde van dat jaar 1708, lezen we daarover op f° 39v en 40r dat de stad Oudenaarde de “ordonnantie” kreeg om vierduizend zakken graan te leveren aan het Geallieerde leger, “ghecampeert synde tot Wervick”. Burgemeester Charles-François Vander Meere trok daarop persoonlijk naar Wervik, om er bij de legeroverheid te pleiten om hiervan “gheexcuseert te wesen ... ende (tevens te) solliciteren augmentatie vanden prys van eene voorgaende leverynghen”. Tevens vroeg hij “recompense vande fournituren vande stadt, ghelevert inde leghers hospitaelen ende bedorven door de ghequetste, ghecommen uyt de bataille bij dese stadt”. Of de levering van deze vierduizend zakken graan werd kwijtgescholden is niet duidelijk.

2.2 DE LATERE OPEISINGEN IN HET JAAR 1708

In de volgende weken en maanden gingen de opeisingen van stro, hooi en graan, voor de bevoorrading van de Geallieerde legers gewoon door, zonder veel rekening te houden met de ruïneuze situatie waarin de kasselrij zich bevond. Deze opeisingen door het leger waren zo groot dat men reeds tegen het einde van de maand oktober noodmaatregelen moest treffen om de hongerlijdende bevolking te helpen.

Ook in de loop van de daaropvolgende jaren zijn de opeisingen blijven doorgaan, ook al zat de kasselrij in die jaren financieel en economisch volledig aan de grond.

Op **2 augustus** kwamen “diversche insetenen der prochien van Peteghem, Elseghem, Castere, Tieghem, Oycke ende meer andere...” op de kasselrij hun beklag doen “dat eenighe bataillons, ghecampeert synde in de fortificaties van de stede van Audenaerde, daeghelycx quaemen fouragieren, plunderen ende huysen open smyten ende alsoo causerende nogh thienmael meer schaede, als sy noot hebben tot hunne subsistentie ende van hemlieden peerden... soo versochten sy dat het collegie de goetheyt soude willen hebben van de leverynghen te doen ghelyck in voorgaende jaeren noch gheschiet is...” (19). Daarop heeft het college van hoogpointers “goet ghevonden daeranne te doen volcommen ende daertoe te beschryven de prochien die noch eenichsints in staet syn ende fourage syn hebbende ende te beghinnen op morghen, wesende den derden deser”. Eine, Heurne, Mullem, Asper, Zingem, Huise en Ouwegem werden vrijgesteld van graanleveringen. Door de vernietiging van de meeste akkers op deze parochies tijdens de gevechten op 11 juli, zal de nood waarschijnlijk daar het hoogst zijn geweest.

Op **7 augustus** werden door het leger van de Geallieerden in de kasselrij weerom 500 keurlingen opgeëist, “goede mannen van aude van twintigh tot veertigh jaeren, bequam om te wercken... ider voorsien met een spae, haumes ende hauweel... ende te belasten de ceurlynghen alhier te doen wesen donderdach wesende den 9^e deser met het openen van de poorte... Dat sy daedelyck soudent vertrecken naer Haerlebecque om morghen hun te bevinden in tlegher te Wervicque... ende om die te conduisieren ende gaede te slaene is ghedeputeert den hoochpointer van Eyne” (20).

De dag daarna, op **8 augustus**, werden in de kasselrij, op last van de raadsheren van de Raden van State, nog eens 770 mannen opgeëist, om te gaan werken in de buurt van Rijsel, om daar in het vooruitzicht van een belegering, aanvalslinies rond de stad aan te leggen. In het archief van Mullem bevindt zich daarover volgende brief van de hoogpointers van de kasselrij, gericht aan het schepencollege van Mullem:

“Lieve ende beminde,

Wij hebben gisteren een ordre ontfanghen vande heeren raeden van staete, in daeten 8 deser, waarmede sy dese casselrye belasten ghereet te doen hauden den nombre van seven hondert seventhich pioniers, ider voorsien met eene spaede, hauweele ende haumes om aerde te connen lichten ende voor ses daeghen broot ende ghelt tot hunne subsistentie, onder de conducteurs ende officieren noodigh omme te reyden, die den heere prince ende hertogh van Marlborough sal marqueren... ende hebben deselve ghereparticieert ende bevonden dat de quote van uw parochie daerinne bedraecht den nombre van neghen ceurlynghen... Desen 10de augusti 1708” (21).

Na 22 dagen kwamen de negen opgeëisten van Mullem terug. Ze ontvingen daarvoor “ten advenante van 30 schillingen sdaeghs, ieder ceurlynck 33 pond parisis”.

De **18de augustus** werden door de leiding van de Geallieerde legers weerom wagens opgevorderd, ingespannen met paarden, evenals losse paarden, om materiaal en soldaten naar Rijsel te vervoeren. Je vraagt je af of er, na al die opeisingen, nog voldoende paarden en wagens in de kasselrij overbleven om de oogst binnen te halen. Op grote gedeelten van Eine, Heurne en Mullem waar de slag plaats had, zal er evenwel niet veel van de oogst zijn overgebleven. We kunnen ons de schaarste in de volgende wintermaanden nauwelijks voorstellen (22).

In de rekeningen van de heerlijkheid Mullem bevindt zich volgende brief van de hoogpointers:

“Lieve ende beminde,

Wij vinden ons belast, vanweghen den heere Prince (Eugène) van Savoyen ende Piemont, mette leveryinghe van veertich waeghens, ieder inghespannen met dry peerden ende twee voerlieden, daerboven noch veertich peerden met hunne armassure om te connen trecken ende eenen voerman tot ieder coppel peerden, welcke voerlieden voorsien moeten wesen van broodt voor den tydt van acht daeghen ende van ghelt voor hunne voordere subsistentie... die hier moeten wesen opden 19^e deser voordien noene, omme opden selven dagh voorts te marcheren... Ende bevinden dat ulieden quote daerinne bedraeghende is den nombre van twee waeghens inghespannen ende voorsien als vooren ende den nombre van twee peerden met hunne armassure als vooren gheseyt is.”

Bij hun terugkeer werden de voermannen vergoed “voor de waeghens ende de losse peerden die sy ghelevert hebben... in daeten 18^e augusty 1708 ende ghevaugheert hebben naer de stede van Ryssel, waerover hun toegheleyt is ten advenante van twee gulden voor ieder peert daeghs...”

... Olivier de Lepeleire (van Mullem) is opghetrocken met een peert den 19^e augusty ende wederghekeert den 7^e septembre, daermee compt twintigh daeghen 80 pond”.

Op **21 augustus** kwam er een bericht binnen op de kasselrij, waaruit bleek “dat meest al

de pionniers, daermede de casselrije belast is geweest te leveren int leger voor Rijssel, ghedeserteert sijn". De parochies van de kasselrij werden door de hoogpointers daarop aangemaand om "promptelijck" nieuwe arbeiders te leveren, "tot remplacement van de ghone die ghedeserteert hadden... ende hun is toegheleyt ten advenante van 15 stuyvers sdaeghs ende corporaels het dubbele, wesende drij pond par. sdaeghs".

In Mullem werden op die dag zeven mannen opgeëst. Het waren: Guillaume Van Beneden, Adriaen De Smet, Joannes De Bouvre, Jan Bekaert, Jacobus De Syde, Pieter Heyse en Joannes Schiettecatte. Ze zijn "als ceurlynck opgetrocken den 22^e augusty 1708 ende wederghekeert den 1^e septembre daernaer, saemen uytbrenghende elf daeghen met den daeghe de retour, compt ieder 16 pond, 10 schillingen".

Uit het Resolutieboek nr. 191 van de kasselrij worden volgende folia aangehaald (23): F° 84r-v: Op **29 augustus** ontvingen de hoogpointers van de kasselrij bericht "datter vande Fransche vant garnisoen van Iperen, genomen syn vijf peirden toebehoorende eenighe insetenen deser casselrije" (24). Er werd onderhandeld met de Franse commandant van Ieper "mits dese casselrye (nog steeds) gesubmitteert is ande Fransche contributie... dat hy de peirden soude willen slaecken (loslaten)". Daarop kwam er antwoord van de graaf Van Bergeyck, dat de eigenlijke beslissing daarover moest komen van de intendant van het Franse leger. Ofwel zouden de paarden worden teruggegeven, ofwel kon de inbeslagname worden gezien als een gedeeltelijke voorafbetaling van de jaarlijks verschuldigde contributie. Hij vroeg daarom de prijs van de paarden mee te delen (25).

In de loop van de maand september werden de vijf gedupeerden door de kasselrij vergoed voor het verlies van hun paarden. Ze kregen daarvoor gezamenlijk het bedrag van 100 pond.

Aan "Jan de Sloovere tot Cruijshoutem", werd in diezelfde maand "tot de somme van elf ponden (betaald), over syn peert, bij hem ten dienste van dese casselrye ghelevert, twelcke voor de stadt van Ryssel door eenen cannonbal ghedoot is gheworden" (26).

*"Op den **zevensten september** kwam binnen Audenaerde den graef van Albemarle, met dertigh escadrons peerden en tenzelven daege arriveerde hier een groot convooy, wel bestaende in tweeduysent karren ende waeghens... Hetzelve vertrok den **achtsten** dito naer Cortryck ende van daer naer Meenen..."*, schrijft B. De Rantere (27). Het ligt voor de hand dat de overgrote meerderheid van deze ruiters, niet in Oudenaarde zelf, maar buiten de stadsmuren zal hebben gekampeerd. Het is de plattelandsbevolking die in die oorlogsjaren het meest te lijden had en altijd het slachtoffer was, niet alleen van de herhaalde opeisingen van keurlingen, wagens, paarden en granen, en van plunderingen door 'fouragerende' soldaten, maar ook van de herhaalde passage van Geallieerde troepen.

F° 88r-v: Op **8 september** kregen de hoogpointers van de kasselrij een aanmaning om "te doen wederkeeren alle de gedeserteerde pionniers van vooren Rijssel". De hoogpointers antwoordden dat zij daar moeilijk gevolg konden aan geven omdat "...hier het gerucht loopt dat hier noch een leggher comt camperen op dese casselrye ende daerdoor alle de insetenen andermael syn vluchtende op sterckten ende in de steden, soo dat wy bevreest syn dat de voorseyde ceurlynghen niet en sullen ghelevert connen worden".

Later op de maand werd dan toch besloten een vijftigtal pioniers te leveren, "bevreest synde dat de weygherynghe van dies, meerder quaet aen de casselrye soude doen... ende

dat deselve maer en sullen moeten wercken twee à drye daeghen”.

In de loop van de maand september kwamen ook de Fransen terug in de streek. Ze vertrokken van uit Gent en bezetten de rechter oever van de Schelde, van Gavere tot Helkijn. De bedoeling was om aldus de bevoorradingslijnen van het Geallieerde leger bij Rijssel van uit Brussel af te snijden. B. De Rantere schreef daarover het volgende: *“Den sestienden dito verscheen de (Franse) graaf de Chemerault voor Oudenaarde... men zag voorbij de stad trecken vierendertigh bataillons voetvolck ende vierentwintigh escadrons ruiterte... Des anderendaegs hoorde men dat de Franschen hun hadden nedergeslaeghen tot Kerckhove, Berchem, Avelghem ende Elseghe, om de convooyen die door Audenaerde passeerden en naer Rijssel gevoert werden, te onderscheppen... Nu begonnen sy schepen, gelaeden met zwaere steenen en aerde te doen zincken opden grond vande Schelde om, indien het mogelijk was, het land te doen overwaeteren, dog den sterken val des waeters verhinderde hun voornemen...”*. Door het laten zinken van schepen kwam er wel geen overstroming, maar alle vervoer van oorlogsmaterieel over de Schelde werd onmogelijk. In de loop van het volgende jaar zou de Schelde ‘geruimd’ worden, zodat scheepvaart weer mogelijk werd.

De Fransen zouden pas tegen het einde van november van de rechter Scheldeoever worden verdreven, nadat Rijssel werd ingenomen en er zodoende Geallieerde troepen vrij kwamen (28).

Reeds vanaf eind september liet de hongersnood zich voelen in de kasselrij Oudenaarde. Vele graanvelden rond Oudenaarde waren vernield geworden bij de krijgsverrichtingen op 11 juli. Daarenboven stonden de dorpen bloot aan herhaalde plunderingen door soldaten. Daarom durfden de dorpelingen nauwelijks zelf nog voedselvoorraden in huis houden en brachten die in veiligheid naar de steden. De meeste van de voorraden graan e.a. werden opgeslagen in grote magazijnen binnen de stadsmuren van Oudenaarde. De vele opeisingen door het leger hadden echter bij het naderen van de winter deze beschikbare voorraden reeds nagenoeg volledig uitgeput.

F° 91r-v: Toch werden de hoogpointers op **24 september** “andermael beschreven... omme te leveren den nombre van dryduisent sacken graen van de gone die gevlucht syn binnen de stede van Audenaerde, soo by de insetenen deser casselrye als vanden Lande van Aelst... (Omdat) daermede bynaer alle de graenen, toebehoorende de insetenen deser casselrye gheconsumeert soudent wesen... (besliste het college) iemant vant collegie te deputeren naer de ghedeputeerde te velde van haere hooghmoghende ende hem te representeren de schaerscheyt vande graenen die binnen Audenaerde gevonden syn... consisterende alleenlyck in 1535 sacken graen... ende dat d’insetenen deser casselrye soudent moeten vergaen van honger, ja selfs niet ghesaeyt sal connen worden... dat de graenen die de insetenen noch hebben durfven buyten hauden, dagelycx genomen worden, gelyck gisteren noch gebeurt is, door de cavallerie, ligghende ghecampeert op de fortificaties, ende noch daegelycx staet te gebeuren ende selfs alles plunderen, sonder regard te nemen op kercken ofte cloosters” (29).

Om de nood enigszins te lenigen, richtte de Raad van Vlaanderen in het begin van oktober volgend schrijven aan het college van hoogpointers. Het is terug te vinden in het archief van

Mullem: “Sa Majesté et son Conseil d’ Estat... ayant esté informé des grandes quantités de bleds que ceux de Courtray et d’ Audenarde ont esté obligé de fournir... et que dans ces deux chastelenies les bleds y sont devenus fort rares... déclare que... l’ on pourra faire entrer de France et des villes et pays que cette couronne occupe, dans celles de Courtray et d’ Audenarde, toutes sortes de grains exempts de tous droits... et deffend tous les sujets d’ en distiller aucunes eaux de vie... Faits à Bruxelles le 9 d’ octobre 1708” (30).

Na een beleg van ruim twee maanden, had het garnizoen van Rijsel zich uiteindelijk op 25 oktober overgegeven. De citadel bleef echter nog in Franse handen tot begin december. Na de inname van Rijsel moesten alle rond de stad aangelegde loopgraven opnieuw worden gedempt. Daartoe werden weerom keurlingen opgevorderd om te gaan werken voor het Geallieerde leger bij Rijsel. Reeds op **23 oktober** werden daarvoor op de kasselrij 600 keurlingen opgeëist vanwege “syne hoogheyt den prince Eugene van Savoyen en den heere de gedeputeerde te velde van haere hooghmoghende staeten generael der Vereenighde Nederlanden... alle voorsien van eene spaede ende broot tot hemlieden subsistentie voordien tyt van ses dagen, om te gaen applaneren ende slechten de lignien ende trancheen voor Ryssel... ende die (zich) moeten adresseren anden commandant Esselincx, synde gelogeert inde abdye van Marquette” (31) (32).

Eine en Heurne leverden 35 keurlingen, Mullem 7 en Bevere 21.

Op **7 november** kregen de hoogpointers van de kasselrij een schrijven uit Brussel, vanwege “le Roi et son Conseil”... waarin hun werd opgelegd de invalide officieren en soldaten, die in de kasselrij verbleven, een pensioen uit te betalen. Er was een lijst bijgevoegd met 58 namen. De totale uit te betalen som bedroeg 723 gulden (33).

F° 100v-101r: Op **15 november** werden nog eens 200 mannen opgeëist “bij den heere generael majoor Cadogan... ende den brigadier Chanclos, commandant deser stede... ieder voorsien van eenen vlegchel om graen te gaen dersschen naer den cant van Armentières”.

Ondanks de schaarste aan levensmiddelen, kwam er begin november nogmaals een oproep om voor de bevoorrading te zorgen van de ruitery, die in Oudenaarde verbleef, zoals blijkt uit volgende brief van de hoogpointers van de kasselrij aan de inwoners van Mullem, Wannegem en Lede:

*“Lieve ende Beminde,
Alsoo de cavallerie ghecampeert in de fortificaties deser stede noch niet en is vertreckende, diesvolghens moet voorsien worden in de subsistentie van hunne paarden, soo dat wij geresolveert hebben de leverijnghe van fouragie te continueren ende dat uwlieden prochie, neffens de gone van Wanneghem ende Lede, op den achtsten deser sal moeten leveren deselve quantiteit van fouragie als sij lest tsaemen geleverd hebben...”*

Meestal werd aan deze opeisingen voldaan omdat anders de soldaten zelf het initiatief in handen namen en er op uit trokken om zichzelf te bevoorraden.

Om graan te vervoeren, moest er steeds toelating zijn van hogerhand en dikwijls moest daar voor worden betaald. Daarbij was het vervoer van graan op het platteland niet zonder

risico. Daardoor bleef de toestand in de dorpen op het platteland uitermate zorgwekkend.

F° 102r: Op **17 november** vroegen de hoogpointers aan de gouverneur van de stad, om graan, van de voorraden die in 't stad waren opgeslagen, naar het platteland te mogen brengen en uit te delen in de meest noodlijdende dorpen van de kasselrij:

“De commissarissen... vant collegie, siende den noodt vande graenen te laeten uytgaen vande stadt Audenaerde tot subsistentie vande insetenen deser casselrye, hebben goet gevonden te gaen vinden den heer Chanclos, gouverneur der stede van Audenaerde...”. Ze vreesden dat anders “alle de insetenen derselve casselrye sullen moeten vergaen van honger”. Een paar dagen later heeft de gouverneur “eyndelynghe geconsenteert dat er uyt soude gaen ontrent de twee hondert sacken...”.

F° 103r-v: Op **23 november** liet brigadier Chanclos aan het college weten “dat hy verstonc dat dese casselrye soude continueren inde leverynghen van fouragie aen de cavallerie, ofte by faute vandien, dat hy geene graenen uyt de stede soude laeten gaen... gevolghentlyck een groot peryckel van pillierynghen. Ende om tselve te prevenieren is goet gevonden vande voorseyde leverynghen te continueren...”.

Na de inname van Rijsel kwamen de meeste regimenten van het Geallieerde leger vrij, zodat ze konden worden ingezet tegen de Fransen, die sinds september op de rechter Scheldeoever verbleven en de streek tussen Gavere en Avelgem onveilig maakten.

Op **24 november** verspreidde zich het gerucht dat het Geallieerde leger in aantocht was. B. De Rantere schreef daarover: “*de samenkomst van een deel van het geallieerde leger was tegen de prochie van Kerckhove gerigt, alwaer de Franschen hun verschanst hadden... Opden zelve tijd was Eugenius met een deel van zijn leger getogen naer Escanaf, alwaer hij meijnde de Schelde te passeren... ondertusschen Marlborough en Tilly de Franschen aenrandende tot Kerckhove ende den graaf van Lottum tot Gaevere... Marlborough sloeg zijn bruggen tot Kerckhove ende Souternon, franschen generael, brak op van Berchem... Den generael Lottum was ten zelve tijde over zijn twee geslaegen bruggen de Schelde gepasseert tot Gaevere...*”. Verwonderlijk blijft daarbij dat de Geallieerden de Schelde konden oversteken, zonder dat daarbij door de Fransen een enkel schot werd gelost. Ze namen het zekere voor het onzekere en vluchtten hals over kop richting Frankrijk, met achterlaten van bijna al hun bewapening. De Geallieerden trokken verder in de richting van Brussel, dat sinds een paar weken werd bedreigd door een leger onder het bevel van Maximiliaan, de keurvorst van Beieren. Toen deze dit vernam vertrok ook hij vlug en verschanste hij zich in Namur. Blijkbaar zat de vrees voor een confrontatie met Marlborough en Prins Eugène er diep in.

Enkele regimenten van het Geallieerde leger bleven nog vier of vijf dagen in Ename. De reeds vermelde ooggetuige uit Eine schreef daarover: “*ende de gheallieerde die tot Eenaeme laeghen hebben een brughe gheslaeghen tusschen het clooster ende de kerck van Nedereenaeme om te connen fouragieren naer de casterije van Audenaerde, twees door de mees tEyne. De welcke op hun daeghen die sij daer laeghen groot quaedt deden, meer als de Franschen op hun thien wecken*” (34).

Ook in diverse andere dorpen van de kasselrij Oudenaarde bleven verschillende regimenten van het Geallieerde leger kamperen:

F° 106r-v: Op **3 december** besloot het college twee gezanten te sturen naar de commandant te velde, omdat “er opde casselrye syn camperende diversche troepen, van an dese stede tot by Cortrycke, op diversche prochien lancx den wegh naer het voorseyde Cortrycke ende dat men bevreest is datter door deselve grootte schaede sal geschieden, soo door het aftrecken van de huisingen, ’t afcappen van boomen als anderssints...” (35).

De bevrijding van het grondgebied door de Geallieerde legers verliep dus niet helemaal vlekkeloos. Het leek meer op een bezetting, die misschien nog erger was dan die onder het Spaans-Anjouaans bewind. De bevolking leed honger en moest daarenboven nog bijdragen tot de ravitaillering van de Geallieerde legers. Er werden regelmatig opeisingen gedaan van graan, stro, hooi, hout, fakkels enz., zoals blijkt uit een ‘cohier van onkosten’ van de gemeente Mullem. Alleen al door de vele opeisingen onderging de kasselrij in zijn geheel een belangrijke financiële aderlating. En daar bovenop moest de kasselrij ook nog jaarlijks de contributie betalen, als brandschatting aan zowel het Geallieerde als aan het Franse leger.

Pas op 10 december gaf generaal Boufflers de citadel van Rijsel over aan de Geallieerden. Op 18 december werd Gent ingenomen en op oudejaarsavond volgde Brugge. In Vlaanderen bleven alleen Ieper en Veurne in handen van de Fransen en dat bleef zo tot het einde van de oorlog.

2.3 DE OPEISINGEN IN DE LAATSTE JAREN VAN DE SUCCESSIEOORLOG

De winter van 1708-1709 blijkt extreem hard te zijn geweest. Ijsschotsen dreven in de Rhônemonding en pakijs belemmerde de scheepvaart op het Kanaal. Er werd zelfs verteld, allicht met een lichte overdrijving, dat op het kasteel van Versailles de wijn in de glazen bevroor (36). De reeds vermelde ooggetuige vertelt dat “*als het drij ofte vier daeghen ghevreesen (had) soo const de waeghens over de Schelde reijden met perden wel ghelaeden... (en) datter veel menschen vande aerme passanten vervroosen onder den wech... (en) veel cooyen stierven, sij vervroosen al aen hunne voeten dat sij niet op en consten staen...ende veele schoone boomen vervroosen van alle soorten... ende schaede dat het is op het lant, alle de vruchten vande gheheelen velden [...] sijn gans vervroosen...*” (37). Men mag geredelijk aannemen dat tijdens die winter meerdere inwoners van de kasselrij van de kou en/of van honger zullen zijn omgekomen.

1709

Na het rampjaar 1708 zat Frankrijk volledig aan de grond. Lodewijk XIV was bereid de oorlog te beëindigen en ook de Geallieerden waren oorlogsmoe. In januari werden vredesonderhandelingen opgestart in Den Haag. De eisen van de Geallieerden, vooral die van de raadspensionaris van Holland, Anthonie Heinsius, waren voor Frankrijk echter zo exorbitant hoog dat ze werden afgebroken.

In verband met die vredesonderhandelingen en als gevolg van de strenge winter en een zeer natte lente, hernamen de kriegsverrichtingen slechts laat dat jaar.

De oogsten van 1708 waren ten gevolge van de militaire activiteiten in de kasselrij voor

een groot deel vernietigd geworden en ingevolge de strenge winter waren de meeste uitgezaaide graangewassen bevroren. De vooruitzichten voor de oogst van 1709 waren daardoor bijzonder slecht. De voedingsmiddelen waren schaars en de prijzen rezen dan ook de pan uit. Men kon alleen nog tegen woekerprijzen aan eten geraken.

Fo 134r: Op **21 april** deelden de hoogpointers mee “dat nietteghenstaende alle de devoiren an d’heeren schepenen der stadt van Ghent door het college ghedaen tot den uijtvoer vande graenen voor d’insetenen deser casselrije tot hemlieden subsistentie, gheene permissie daertoe en hadden connen gheven ter causen vande schaersheijt der selven graenen, maer dat sij voor andworde hadden ghegheven dat sij de graenen van Hollandt souden doen commen ende dat sij alsdan de transitie souden gheven... sonder dien den meerderen deel vande insetenen deser casselrije souden moeten sterven van hongher ende gheen meerdere vruchten en souden connen ghesaeijt worden...”

Vanaf eind april 1709 begonnen de voorbereidingen voor de inname van Doornik. Daarmee namen ook de opeisingen van werkkrachten opnieuw een aanvang, zoals blijkt uit het resolutieboek van de kasselrij:

F° 136r-v, 137r-v: Op **25 april** was “tcollegie vergadert, als wanneer den heere commandant Chanclos dede exhiberen eene missive aen hem geschreven bij den heere generaal Cadogan in date 24 deser, waermede hij dese casselrye belast mette leveryinghe van hondert pioniers, om te traegelen de schepen, die heden van Ghent tot Deynse sullen arriveren, tot ande stadt Cortrycke. Waerop tcollegie goet ghevonden heeft te maecken de naervolghende repartitie...”. In Kruishoutem werden o.a. 27 mannen opgeëist, in Huise 23, in Asper en Zingem 24, in Eine en Heurne 23 en in Mullem 5.

Op diezelfde dag werden nog “ghevraeght acht waghens omme van hier tot Nazarette te vervoeren de bagagie van het regiment van collonel Van Donghen... alle met drye peerden... ende syn denselven dach wedergekeert”.

B. De Rantere schreef dat “opden **17de juni** passeerde het geallieerd leger door Oudenaarde, blijvende camperen op de prochien van Oycke, Wanneghem, Lede, Nokere en Waereghem. Hetzelve leger wierd gevolgd opden **19de** dito door het groot belegeringsgeschut, bestaende in wel honderdvijftigh stukken, benevens meer als duijsent poerwagens, dewelke gesteld wierden op Bevere. Voorders vertrokken sij naer Cortrijck”.

F° 150r-v: Op **21 juni** ontvingen de hoogpointers van de kasselrij een bericht “vanden heere hertoch van Malbrough, waerby de casselrye belast wort met de leveryinghe van drye hondert ceurlynghen, ider voorsien met eene spae, hauweel ofte schuppe, ende voor thien daeghen subsistentie van broot ende die tot Ryssel moeten wesen den **23^e** deser ende hun adresseren anden heere generael Cadogan”. Van Rijsel vertrokken ze naar Doornik om daar loopgraven rond de stad aan te leggen.

F° 151v, 152v, 153r: Op **1 juli** werd “dese casselrye belast metten nombre ende leveryinghe van vyfthien waeghens, ider inghespannen met vier peerden, die den derden deser moeten wesen binnen de prochie van Orcq, ligghende op de calsyde van Ryssel ende Doornick”. Op diezelfde dag werden op bevel van de hertog van Marlborough, nog andere opeisingen

gedaan:

- “nog vyfthien waghens ider inghespannen met vier peerden... die gheordonneert syn op morghen te wesen ande kercke te Pecq... oock 167 ceurlynghen... dewelcke ande plaetse (van Pecq) moeten syn opden 2^e deser”. De repartitie van de keurlingen en van de wagens gebeurde over de 18 parochies van de opperkasselrij (38).

- “hondert ceurlingen om te maecken eene coupure inden crinck vande Schelde, tusschen Avelghem ende Waermaerde, om daardore te connen passeren de schepen ghelaeden met ammonitie van oorloghe tot het belegheren vande stadt van Doornick” (39) (40)

De doorsteek van de Schelde moet waarschijnlijk in ijltempo gebeurd zijn, want twee weken later, namelijk op **15 juli** eiste de Hertog van Marlborough nogmaals 108 keurlingen op:

F° 154r-v, 155r: “om te wercken ende vullen vande aude Schelde ontrent de nieuwe coupure ende dat deselve aldaer moeten wesen op morghen, wesende den 16^e deser met het opcommen vanden dagh”.

De aanhoudende opeisingen werden door de bevolking van langs om meer met tegenzin beantwoord. Regelmatig waren er deserties: op diezelfde 15 juli was er een bericht “vande heeren ghedeputeerden deser provincie, waerby sy ons adviseren dat de vyfthien waeghens, die wy uyt crachte en ordre vanden heere van Malborouch hebben ghelevert int camp voor Doornick, allemael ghedeserteert syn...”.

F° 160r-v: Op **7 augustus** kregen de hoogpointers van de kasselrij een brief “geschreven den 2den deser byden heer Cadogan yut het legher voor Doornicke, waerby hy an tcollegie is schryvende, dat vande drie hondert pioniers, voor desen vande casselrye ghevraecht, maer twintigh meer en resteren, diesvolghens dat wy tsurplus moeten opleveren totten voorseyden nombre...”.

Het college antwoordde daarop “dat dese casselrye by naer een desert is door de continuele passagien ende repassagien vande volckeren van oorloghe ende (dat het) bydien ons onmoghelyck (is) daeranne te veldoene”. Daarop dreigde generaal Cadogan “dat de voorseyde ceurlinghen moeten ghelevert worden of dat wij daertoe militairelyck soudent gheexecuteert worden”. Waarop het college het zekere voor het onzekere nam en besliste de opgeëiste werkkrachten vooralsnog toch te leveren, verdeeld over de verschillende parochies van de kasselrij.

F° 161v: Op diezelfde 7 augustus werden weerom tien wagens opgeëist, “ider inghespannen met vier peerden, die binnen Doornicke moeten wesen den 6de deser”. Omdat de hoogpointers “maer syn ordre soo daedelyck hebben ontfanghen” lieten ze aan generaal Cadogan weten “dat de voorseyde waeghens op dien tyt niet tot Doornicke en hebben connen wesen”. Ze werden wel enkele dagen later gestuurd.

F° 165r: Op **25 augustus** kwam het bericht “dat vande thien waghens die wij hebben moeten leveren voor Doornicke, dienende tot het belech vande citadelle, dat deselve ghedeserteert soudent hebben, op dry naer ende dat wij de ghedeserteerde soudent hebben weder te senden, ofte by faute van dies, dat men deselve sal doen haelen door het garnizoen van Audenaerde”. Na onderzoek bleek “dat deselve desertie geschiet is ter causen dat an de peerden vande waeghens ydel souffisant fouragie ghelevert en wert tot hemlieden

subsistentie ende sy het surplus verobligiert syn te coopen.”

Na een moordend beleg dat twee maanden aansleepde, werd Doornik op 3 september 1709 door de Geallieerden onder Marlborough, ingenomen (41). De weg naar Bergen, waar de Raad der Zuidelijke Nederlanden, onder de leiding van Bergeyck toen verbleef, was vrij.

F° 172v: Op **4 september** werden 260 ‘pioniers’ gevraagd “die tot Doornicke moeten wesen opden 7de deser, om aldaer te effenen ende applaneren de lignien vande circumvallatie, die aldaer ghemaect syn tot het beleg van deselve stadt ende citadelle... ende hen te doen wesen opden 7de deser op de plaetse tAvelghem om alsdan voorts te marcheren naer de voorseyde stadt van Doornicke”.

Voor deze opdracht werden in Bevere 9 mannen opgeëist, in Eine 10, in Heurne 4, in Mullem 2, in Huise 16 en in Kruishoutem 18.

F° 176v-177r-v: Op **10 september** werd aan de hoogpointers van de kasselrij gevraagd te zorgen voor “de leverynghe van 250 peerden, om te trecken ande schepen, commende met d’artillerie van Doornicke tot Ghent... met ordre deselve peerden alhier te doen wesen den 12^e deser tsavonts, voorsien met dry daeghen fouragie”.

Vooraleer Bergen kon worden ingenomen, kwam het op 11 september 1709, tot een bloedig treffen tussen de Franse en de Geallieerde legers in de Slag bij Malplaquet, gelegen tussen Mons en Bavai. De strijd was zeer moordend. De Fransen, onder het bevel van maarschalk Villars, trokken zich uiteindelijk terug, waardoor de Geallieerden de overwinning mochten opeisen. Ze hadden nochtans veel meer doden en gewonden (16.000 tot 20.000 volgens de schattingen) dan de Fransen (11.000 tot 14.000) (42).

Enkele dagen na de Slag bij Malplaquet, “*op den sestiende september kwamen hier een drijentseventigh waegens met gekwetste en die wierden op den seventhienden gevoegd door nog sesentsestigh andere waegens. Al deze voornoemde gekwetste wierden hier te schepe gedaen en vertransporteert naer Gent en elders...*

Op den eenentwintigsten dito kwamen hier een eenenveertigh Engelsche officieren, alle gekwetst, waervan eenighe gelogiert wierden in het hospitael en de andere in de voornaamste herbergen” (43).

F° 179v: op **19 september** werd “bij den heer prince ende hertogh van Marlborough” om de levering gevraagd van nog eens “59 waeghens, ider inghespannen met drye tot vier peerden, die binnen Brussel moeten ghelevert worden sonder tyt verlies...”.

De hoogpointer van Avelgem werd meegestuurd “als ghedeputeert... met de waeghens deser casselrije naer Brussel, om aldaer te laeden eenighe artillerie om te worden vervoert naer het legher int beleghe vande stadt Berghen... ende heeft daertoe gheemployeert den tijt van derthien daeghen, te weten vanden 23 september tot ende met den 5 octobre 1709” (44).

Op **6 oktober** kwam er nog een laatste oproep tot de levering van nog eens “23 waeghens, ider inghespannen met drye peerden... ter causen dat alle de waeghens van de provincie soudent ghedeserteert syn, en dewelcke tot Brussel soudent moeten wesen den sesden

deser...”. Deze wagens moesten allicht ook artillerie en munitie vervoeren van Brussel naar Mons.

Mons viel pas op 20 oktober, na een beleg dat bijna zes weken duurde. Daarna zochten de legers hun winterkwartieren weer op.

F° 187v-188r-v: op **30 oktober** werden de commissarissen van het college ervan in kennis gesteld “datter in de marsch was een legher van twaelf a derthien duysent mannen... onder de commande van de heer lieutenant generael Muray... dat het voorseyde legher bleef camperen op Sint Cornelis Hoorebeke ofte daerontrent... ende dat daernaer hetselve legher soude commen camperen op dese casselrye op de prochie van Peteghem ende dat hy (generaal Muray) te vrede was mette leverynghe... (van) vier duysent rations haver ende hoy, elf duysent bundelen stroot ende dry duysent mutsaerts... ende hebben deselve commissarissen alsdan gehandelt metten quartiermeestere totten een uren inden nacht...”. Er werd overeengekomen “dat het voorseyde legher alhier maer en soude ghebleven hebben twee nachten ende dat wij de leverijnghe voor dien tyt soudent continueren...”.

Vanaf november 1709 werden de opeisingen iets minder frequent. De strijders waren moe gestreden en waren aan wat rust toe. De verschillende oorlogvoerende landen waren nagenoeg geruïneerd en verlangden naar vrede. In het najaar werden in Den Haag de vredesonderhandelingen tussen de Fransen en de Geallieerden hervat.

1710

Het jaar 1710 verliep iets rustiger. Het was bijna eind april wanneer de Geallieerden in de buurt van Doornik hun troepen begonnen te verzamelen. Grote veldslagen werden tijdens de campagne van 1710 door beide legers vermeden. De Geallieerden veroverden alleen een aantal kleinere versterkte stadjes in het noorden van Frankrijk, maar ook dit verliep tergend langzaam.

Daardoor werden de opeisingen door het leger iets minder talrijk en de bevolking kon eindelijk wat vrijer ademen.

In december van dit jaar zouden de Engelsen en de Oostenrijkers in Spanje nabij Villaviciosa hun eerste zware nederlaag lijden tegen de Fransen, onder het bevel van Vendôme.

F° 214v: in **maart 1710** kregen “eenighe wethauderen van de prochien van de heuverschelrijke” de opdracht “te leveren an een detagement van militairen, ligghende op het casteel van Bossuyt, fourage, haut, kerssen als andersints” (46). Wanneer dit ten gehore kwam van het College van Hoogpointers der kasselrij, besloten zij “te schrijven anden hoochpointer van Eyne, wesende alhier tot Pecq en somwylen tot Doornicke, dat hy de goetheyt soude hebben te spreken den milord Albemarle ofte desselfs secretaris, ende devoiren te doen dat de prochien daarvan ontslegghen werden”.

Vanaf april 1710 nam Marlborough voorbereidingen om vanaf Rijsel verder in Frankrijk door te dringen. In verband daarmee moest het nodige materiaal worden aangevoerd. Voor een groot deel gebeurde dat vanuit Gent, over de Schelde, naar Doornik. Vanuit Brussel gebeurde het vervoer van proviand en munitie meestel over de weg. Het eerste doelwit was de inname van Douai.

F° 223r en volgende: Op **21 april** was er “eene ordre commende vanden heere Lieutenant

Generael ende quartiermeestere Cadogan, uyten naeme van syne hoochheyt den hertogh van Marlborough, waerby hy ordonneert dat sy souden leveren de peerden, die sy vraeghen tot het traeghelen vande schepen naer Doornicke.... Sy hebben toeghestaen achtendetwintigh peerden...”.

Op de **26^e april** kreeg het college bericht “dat morghen gheheel vrouch, den heere prince ende hertoch van Marlborough alhier in ‘t stadt sal commen ende dat hy het collegie ansocht teghen alsdan ghereet te doen wesen achtthien peerden, met gareelen ende strynghe, om syne carosse te trecken naer Doornicke. Daertoe geschreven syn de prochie van Peteghem acht peerden, de prochie van Eyne twee peerden, de prochie van Mooreghem twee, Oycke twee ende Bevere twee”.

Op diezelfde 26 april was er een opeising “bij hunne excellenties de heeren raeden van staete” van nog eens “zesendevijftigh peerden, met hunne gareelen ende strynghe, tot het trecken vande artillerie... dewelcke binnen Aelst moeten wesen opden 28 deser...”.

Op **29 april** werd de kasselrij nog eens “belast te leveren achtthien peerden tot het trecken van eenighe schepen mette artillerie naer Doornicke, die tot Ghent moeten wesen den 30 deser op de vrydachmerckt...”

Op **30 april** werden nogmaals “tachentigh peerden (opgeëist) om te trecken eenighe schepen naer Doornicke, ghelaeden met haever ende hoy... “.

Op **2 mei** werden “tweehondert pioniers (opgevorderd) tot het ruymen vande Schelde, by het speye tot Audenaerde tot het passeren vande schepen vande artillerie, die alsdan moeten passeren... gaende naer Doornicke...” (47).

Op 25 juni werd Douai ingenomen, na een beleg dat twee maanden had geduurd.

F° 261v-262r: Op **6 juli** werden “achtendertigh waeghens (gevraagd), ider inghespannen met drye peerden... die morghen moeten wesen tot Doornicke, voorsien van fourage ende broot voor vier daeghen... ende is gheordonneert ande prochien van de heuercasselrye hunne waeghens te doen wesen op morghen ontrent den thien uren voor noene opde plaetse tot Avelghem ende ande prochien vande nedercasselrye hunne waeghens alhier binnen Audenaerde ten neghen uren voor noene”.

In de loop van de volgende maanden zouden achtereenvolgend nog Bethune (29 augustus) en twee stadjes op de Leie worden ingenomen, Saint-Venant (29 september) en Aire-sur-la-Lys, ten zuiden van St. Omer (8 november). Daarmee stonden de Geallieerden voor de Franse ‘Nec Plus Ultra linie’. Dit was een oninneembaar geachte linie, die bestond uit een aaneengesloten gordel van versterkte steden en forten. Deze versterkte linie liep vanaf Gravelines, over Saint-Omer en Arras, langs de Sensée tot Bouchain en vandaar langs Valenciennes tot voorbij Maubeuge. Het doorbreken van deze linie zou het volgende doel worden van het Geallieerde leger.

F° 281v-282r: Op **1 september** verscheen Guillaume Vandewostynen van Eine voor het college van hoogpointers, “te kennen ghevende datter eenighe militairen vant garnisoen van Audenaerde, by ordre vanden commandant aldaer, binnen Eyne ghecommen syn ende aldaer ghefouragiert hadden alle syne havere staende op ses hondert lants, consisterend in ontrent de ses hondert schooven, tgone hy kende daerover ghecompenseert te worden ende

dat het collegie soude willen voorsien dat deselve fouragierynghe niet voorder en gaet, mits de militairen hem gheseyt hadden dat sy noch souden fouragieren...”.

1711

In Frankrijk, maar ook in Engeland gingen van langs om meer stemmen op om de oorlog te beëindigen. In de lente van 1711 werden te Utrecht nieuwe vredesonderhandelingen opgestart.

Op 14 april 1711 overleed Le Grand Dauphin, Louis de Bourbon, die voorbestemd was voor de Franse troon. Drie dagen later overleed eveneens, vrij onverwacht op 33-jarige leeftijd, Jozef I van Oostenrijk, die in 1705 zijn vader, Leopold I, was opgevolgd als keizer van het Heilig Roomse Rijk. Daardoor kwam die troon vrij voor zijn broer, Karel VI, die eerst was aangeduid om de Spaanse troon te bekleden, als tegenkandidaat van de Franse pretendent, Philippe de Bourbon, hertog van Anjou. Daardoor verviel de interesse van de Oostenrijkse Habsburgers voor de Spaanse troon en de reden waarom het allemaal begonnen was.

Van krijgsverrichtingen kwam er dan ook in dat jaar niet veel in huis. De hertog van Marlborough en prins Eugène de Savoye zochten wel een gelegenheid om de Fransen te dwingen tot een nieuwe open veldslag, maar de Franse generaal Villars ontweek hen telkens. Zoals het jaar voordien moesten de Geallieerden zich beperken tot het innemen van enkele kleinere vestingsstadjes. Deze stadjes maakten deel uit van de ‘Nec Plus Ultra Linie’. Het doorbreken van deze linie kon eventueel van grote psychologische betekenis zijn om de Fransen tot overgave te bewegen.

In de Zuidelijke Nederlanden gingen de opeisingen opnieuw gewoon hun gang. Regelmatig werden door de Geallieerden wagens opgevorderd, om munitie en soldaten te vervoeren en de dorpen in de kasselrij moesten instaan voor allerlei fourage, wanneer troepen er kwamen kamperen.

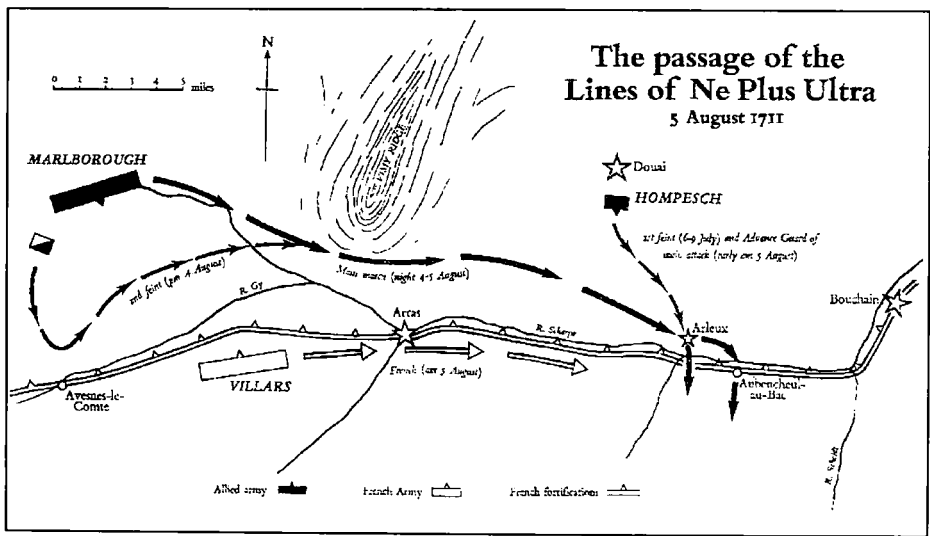
F° 10v-15v: In **maart 1711** werden door de “Heeren Raeden van Staeten... in de landen onder de ghehoorsaemheijt van sijne Majesteijt” 250 wagens opgeëist, om te “vertransporteren alle soorten van ammunitie van oorloghe”. De kasselrij Oudenaarde moest van dat aantal acht wagens leveren, “ieder inghespannen met vier goede peerden, overdeekt met eene goede grijse nieuwe weijte ende eene wissemande, so lanck als den waeghen is, gheteekent met een bourgoins cruijs ende de lettere F, ende gheconduijseert met twee knechten”. De parochies die daarvoor werden opgevorderd werden verzocht “deselve waeghens ende peirden alhier te produceren voor het casselrijehuijs... ende dat deselve waeghens hun selven moeten bevinden tot Doornijcke opden 21 april 1711”.

F° 29r-v: Op **21 april** werd er aan het college “ghecommuniqueert dat op de prochien van Aughem ende Huijse quam camperen eenen grooten hoop volck engelsche ende duijtsche trouppen ende dat men aen hen soude moeten leveren het noodige stroot, haut ende picquets ende dat sij van daer souden gaen camperen tot Avelghem ende Autrijve, alwaer van ghelijcken soude moeten ghelevert worden...”. Daarvoor waren nodig: “20.800 bunderen stroot, seven duijsent fagots ende 9300 piquets, ieder lanck vijf voeten... voor 23 bataillons ende escadrons soldaeten...”. Die grote hoeveelheid te leveren bundels stro, takkebossen en piketten werd verdeeld over de verschillende parochies van de kasselrij.

F° 31v-32r: Op **23 april** deelde Joseph Lanneau, burgemeester van Asper mede “dat op deselve prochie quaemen camperen vier regimenten infanterie ende twee regimenten cavaillerie ende dat sij daer op morghen souden wesen...”. De dag daarna “ontrent den noene heeft den bailluij van Mullem commen rapporteren dat aldaer quamen camperen ses regimenten engelsche infanterie”. Ook voor deze troepen moest voor de nodige voorraad stro en hout worden gezorgd.

F° 33r: Op **3 mei** werd “an die vanden lande van Aelst gheordonneert te leveren de nootsaekelijcke waeghens tot den transport vande bagagie van derthien escadrons pruisische troeppen, met alle hunne recruten, bestaende inden nombre van vijf duijsent mannen ende van drij duijsent vier hondert peerden... van ontrent Ninove tot de prochie van Kerckhove... ende (vandaar) den transport vande trouppen tot Doornijcke...”.

Op 4 augustus werd de ‘Nec plus ultra Linie’ bij Arleux doorbroken, een stadje op de Sensée, halfweg Arras en Bouchain. Vanaf Arleux werd marsch gezet in de richting van Bouchain.

Bron: D. Chandler. *Military Memoirs of Marlborough's Campaigns 1702*

F° 57r-v: Op **5 augustus 1711**, “des avonts, naer het scheeden van het collegie, ten voornoemden daghe, het collegie gescheet sijnde, heeft den commandant door den major ende diverse officieren vant regiment vanden heer colonel Salablanca an eenige heeren vant collegie die nogh niet vertrocken en waren, kenbaer ghemaect dat hetselve regiment ordre ghecreghen hadde om morghen te vertrecken naer Brussel, versouckende dat hun ghelevert soude worden veerthien waeghens die sij noodigh hadden totten marsch ende soo sij instantelijck deselve waghens versochten, sonder dewelcke sij niet en condon marscheren, ende selfs protesterende van ondienst ande majesteijt ende ongeval ten laste vande presente heeren, indien de waghens niet ghelevert souden worden, hebben de presente heeren hun toeghestaen te leveren seven waghens, ieder inghespannen, ende twee peerden met hunne gareelen ende strijngghen om eene cheese te trecken, ende diesvolghens sijn beschreven de naertvolghende prochien...”

De prochie van Bevere twee peerden om de cheese te trecken
Eijne ende Heurne met de leverijnghe van drij waghens
Peteghem met de leverijnghe van twee waghens
Mooreghem eenen wagen
Oycke oock eenen als voren.”

F° 59r: Een week later, op **12 augustus**, kwam er opnieuw een schrijven van “Hunne Excellenties de Heeren Raeden van Staete”. De kasselrij moest zorgen voor de “leverijnghe van tweeentwintich waegens, ider inghespannen met drij peerden, overdeekt met eene wijte ende van onder met eene mande, bequaem van alle soorten van mout ende oorloch amonitie te vervoeren, dewelcke het collegie heeft gheresolveert alhier te doen commen op sondach naestcommende, wesende den 16^e deser, smorghens vroeck, om daarvan te doen de prijsije ende alsdan noch voorts te margeren naer Rijssel, volghens den voorseijden brief.” Drie dagen later werden “hondertnegenentaghtigh keurlingen...” opgevorderd, “waervan een derde moet voorsien sijn van een hauweele ende de twee andere derden met eene goede spae... om te doen hunne voyagie tot Rijssel”.

Vanaf Rijsel werden de wagens en de keurlingen doorgestuurd naar Bouchain, een stadje gelegen aan de samenvloeiing van de Sensée met de Schelde, ten zuidwesten van Valenciennes. Bouchain werd belegerd vanaf 9 augustus door Staatse troepen onder generaal Fagel. In en rond de bolwerken werden dagenlang bloedige gevechten geleverd. Bouchain viel uiteindelijk op 13 september 1711 in Geallieerde handen (48).

De wagens en de paarden, die door de kasselrij waren uitgestuurd, werden tijdens de belegering van Bouchain door de Fransen in beslag genomen. De keurlingen deserteerden. Waarop de heren Raden van State op **11 september** aan de hoogpointers lieten weten dat de keurlingen “gheemployeert gheweest tusschen Marchienne ende Bouchain weder ghekeert sijn” en dat ze er moesten voor zorgen “denselven nombre te doen wesen voor de stadt van Bouchain...” (49).

In de loop van de maanden september en oktober kwamen nog herhaaldelijk troepen kamperen in de parochies van de kasselrij. Telkens opnieuw moest voor fourage gezorgd worden: haver, stro, hout, piketten...

Door de uitzichtloosheid van de oorlog gingen in Engeland van langs om meer stemmen op om de oorlog te beëindigen. Onder politieke druk werd Marlborough bij de jaarwisseling opzij geschoven en door koningin Anne uit al zijn functies ontheven. Aan het hoofd van het Geallieerde leger werd hij vervangen door James Butler, hertog van Ormond (1665-1745). Deze kreeg evenwel de opdracht “niets te ondernemen zonder expliciete toelating van Hare Majesteit” (50). Dit betekende dat in de praktijk de Engelsen vanaf januari 1712 niet meer deelnamen aan de gevechten.

1712

Op **20 maart 1712** werden 38 wagens opgevorderd, “die hedent moeten wesen tot Peteghem, om vandaer te vervoeren de bagagie vande trouppen die aldaer sijn logierende...”.

F° 115v: Op **22 maart 1712** werden nog eens acht wagens opgeëist, “soo vele is bedraeghende de quote deser casselrije inde leverijnghe van 250 waghens, daermede de landen onder de ghehoorsaemheijt van sijne keijserlijcke ende conincklijcke majesteijt belast sijn... omme te dienen ghedurende de campagne, emmers van sulcken tijdt als de majesteijt sal goet vinden...”

F° 122r: Op **12 april** kwam er een nieuw schrijven bij het college van hoogpointers binnen, “dat op dese casselrije, opde prochien van Eijne ende Heurne, opden 14^e deser ende des anderendaeghs opde prochien van Kerckhove ende Waermaerde, quaemen camperen dertigh escadrons ruijterije ende vijftentwintigh bataillons voetvolck... dat men deselve soude leveren het noodighe stroot, haut ende pisquets, om daerdoor proeven te beletten het uijtloopen ende plunderen vande soldaeten...”.

F° 126v-127r: Op **30 april** werd de kasselrij weerom “belast met de leverijnghe van vierentsestigh waegens ieder inghespannen met drij peerden... die moeten wezen binnen Douay, op den eersten van de naestcommende maent...”. Er werden vier wagens opgeëist in Heurne, Mullem en Ouwegem, acht in Bevere en Wannegem-Lede, twaalf in Asper, Eine, Petegem en Zingem. De hoogpointers gaven opdracht die “alhier voor het casselrijhuis te doen wesen opden eersten meije ten neghen uren voor noene... ende dadelijck te vertrecken lancx Cortryck ende Rijssel naer Douay”.

F° 146v-147r: Op **22 mei** werden 12 schippers opgevorderd “die van Audenaerde naer Doornijcke ghevaert hebben de bagagie vande troepen, commende van Ghendt ende passerende al Audenaerde...”

Nu generaal Marlborough ontslagen was en de Engelsen zich afzijdig hielden, hadden de Fransen, onder generaal Villars, in de late lente van 1712 het initiatief genomen om de vijandelijkheden opnieuw te openen (51). In het begin waren de Geallieerde Hollandse, Duitse en Oostenrijkse legers nog aan de winnende hand. Begin juli van dat jaar lukte het hen nog, onder het bevel van Eugène de Savoye, het vestingstadje Le Quesnoy in te nemen, ten zuidoosten van Valenciennes, zij het met zware verliezen.

Enkele dagen later, “*den thienden july kwamen hier (in Oudenaarde) zeven schepen met ontrent de twaelf hondert Fransche krijgsgevangenen, die in de stad Quesnoy genomen waeren. Dezelve vertrokken des anderendaeghs naer Gend.*”, schreef B. De Rantere (52).

F° 165v: Op **20 juli** werden zestien wagens opgeëist “ieder inghespannen met vier peerden... ende die te leveren op vrijdagh ontrent den noene binnen de prochie van Avelghem... ende tenselven dagh nogh voorts te marcheren om des anderendaeghs te wezen tot Marchiennes”.

“*Den tweeëntwingsten dito vertoonde hem een deel van het Engelsch leger voor Audenaerde. Hetzelve was gecommandeert door den hertogh van Ormond, want daer was eenen stilstand van waepen afgekondigt tusschen de Engelsche en Fransche legers...*” (53).

De toegang tot de stad werd hen echter ontzegd, zodat ze gingen kamperen op de kouters van Bevere. Van daar vertrokken ze 's anderendaags in de richting van Gent. Ze sloegen hun kamp op in de buurt van Drongen, waar ze meer dan twee maand verbleven. De ganse

tijd van hun verblijf aldaar moesten de verschillende kasselrijen uit de omgeving, als fourage leveren: “ontrent de derthien à veerthienduijsent rations haver ende hoy daeghs, ende achtduijsent fagotten ende sesthienduijsent bundelen stroot alle acht daeghen” (54).

De begeleiders van de zestien voornoemde wagens kwamen net op tijd in Marchiennes aan om er de ondergang van het Geallieerde leger mee te maken. Op 24 juli immers onderging het Hollands-Oostenrijkse leger, onder het bevel van Prins Eugène, in de Slag bij Denain, ten zuidwesten van Valenciennes, een verpletterende nederlaag tegen de Fransen, die onder het bevel stonden van generaal Villars (55) (56).

De Slag bij Denain was de laatste belangrijke veldslag van de Successieoorlog, maar het was een slag met verstrekkende gevolgen. Een week na de slag werd ook Marchiennes door de Fransen veroverd. Daar lagen enorme voorraden van het Geallieerde leger opgeslagen. In de daaropvolgende weken vielen achtereenvolgend nog Douai (8 september), Le Quesnoy (5 oktober) en Bouchain (19 oktober) opnieuw in Franse handen.

De begeleiders van de wagens kwamen pas op 15 september terug in Oudenaarde aan. Ze verklaarden aan de hoogpointers “dat hunne gheleverde waghens ende peerden, soo inden slagh van Denain als in het innemen van het fort van Marchiennes, alwaer deselve waghens gheretireert waren, ghenomen sijn vanden Franschen vijant, versouckende daarvan recompensie thebben” (57).

De soldaten van beide kampen waren sinds lang oorlogsmoe en verlangden enkel nog rustig het einde van de oorlog af te wachten in hun kampementen. Van daaruit trokken ze regelmatig de dorpen in om voedsel of paarden weg te halen bij de verpauperde bevolking.

F° 181v-182r-185r-v: Op **22 augustus** en **2 september** liet het college van de kasselrij weten “dat dese casselrije in de leverijnghe van fouragie ande Engelsche troepen, ligghende ghecampeert ontrent de stadt van Gendt... niet meer en conden continueren...ter causen van het vluchten van de landtslieden deser casselrije... ter causen vande gheduerende plunderijnghe ende fouragierijnghe die op dese casselrije daghelijcx is ghebeurende door de troepen van het groot gheallieerde legher, onder de commande vanden prins Eugène van Savoyen...”

F° 186v: Op **5 september** heeft “de vrouw prieuse van het Sion alhier int collegie ghesonden haeren castelijn, die te kennen gaf, dat hij commende ghevlucht met eenighe fouragie... ende commende ontrent de stadt, sijne waghens ghearresteert sijn gheworden van eenighe ruijters”.

F° 191v: Op **22 september** ontving het collegie van hoogpointers een brief van “mevrouw Chanclos... om thebben thien peerden, te weten sesse met strijnghe ende garreelen tot het trecken vande carosse vanden heer generael Albemarle, die morghen wesen moeten met den daghe, an het huijs van Ollaert Averlo tot Bevere... Waertoe beschreven sijn de prochie van Eijne ende Heurne om ses peirden, de wethouders van Bevere sijn beschreven tot de leverijnghe van de andere vier peirden, met de saele, waervan er drij met den dagh oock moeten wesen an het huijs van Ollaert Averlo, om te dienen voor de edelmannen vanden heere generael Albemarle ende het andere vierde peirt moet hedent wesen, sonder saele, in het gouvernement voor eenen edelman van sijn volck...”.

F° 194v: Op **24 september** kwam er “eenen vande schepenen van de prochie van Autrijve”, in het college der hoogpointers zijn beklag doen “datter op dese prochie desen nacht gelogiert hadde een regiment Hollanders... ende dat sij aldaer ghenomen hadden elf peirden”.

F° 203: Op **22 oktober** vroegen “de heeren Raeden van Staeten... op morghen den drijentwintigsten deser te doen wesen bij de brugghe tot Eenaeme, neghenveertigh waghens, overdeekt ende ieder inghespannen met vier peerden, om van daer voorts te transporteren de bagagie ende equipagie vande Pruysische troepen tot Brussel ” (58).

De dag daarna kwam er bericht “dat de wenschen vande troepen verandert waeren ende dat wij dese waeghens soudon leveren tot Peteghem...”.

In de maanden die volgden was er nog steeds veel beweging van troepen die in de buurt van Oudenaarde kwamen kamperen. Telkens moest de kasselrij instaan voor de levering van haver, hooi, stro en hout, of er moest gezorgd worden voor wagens en paarden om ‘ammonitie’ te vervoeren. Men kan zich terecht de vraag stellen hoe de kasselrij aan deze herhaalde opeisingen kon blijven voldoen.

1713

De vredesbesprekingen, die in de lente van 1711 waren begonnen tussen de Geallieerden en Frankrijk, sleepten twee jaar aan. Ze leidden uiteindelijk tot de Vrede van Utrecht van 11 april 1713, die een einde stelde aan een uitputtende en nutteloze oorlog.

Op diezelfde **11 april 1713** werden nog acht wagens opgeëist, “de quote van dese casselrije in de leveringhe van tweehondertendevijftigh waeghens, ieder inghespannen met drij peerden en twee knechten, overdeekt met eene wijte ende goede mande, om te dienen gheduerenden de anstaende campagne... ende die tegen het eijnde vande maent te senden tot Brussel; onder conductie van eenen goeden, fidelen ende diligenten conducteur”.

Het is niet duidelijk of die wagens ooit vertrokken zijn...

“Op den sesthienden april wierd binnen Audenaerde afgekondigt met trompetten en trommels den stilstand van waepenen met Vrankrijk, tot eene algemeijne vreugde van alle borgens en op den vijftwintigsten meije publiceerde men den langverwachten vrede. Ter welker gelegendheid er eene schoone verlichting plaets hadde en men zong den Te Deum Laudamus om den Allerhoogsten te danken, onder het geduerig gedommel van het geschut van de vesten...” (59).

Voor Vlaanderen was het enige resultaat na deze twaalf miserabele jaren, dat we in de plaats van onder de voogdij van de Spaanse Habsburgers, voortaan onder die van de Oostenrijkse Habsburgers kwamen te staan. Veel maakte dat niet uit. Het bood wel een betere bescherming tegen verdere annexatie van stukjes Vlaanderen bij Frankrijk.

Een hereniging van de 17 Provinciën werd bij de Vrede van Utrecht blijkbaar niet overwogen of althans niet wenselijk geacht. Misschien verkoos Holland Frankrijk niet als buur aan zijn zuidgrens te hebben en nam het vrede met een bufferstaat tussen hen beiden, mits het behoud van enkele barrièresteden in de Zuidelijke Nederlanden. Frans-Vlaanderen ging

voor Vlaanderen spijtig genoeg onherroepelijk en voor altijd verloren.

3 DE BRANDSCHATTINGEN DOOR HET FRANSE LEGER NA DE SLAG BIJ OUDENAARDE

Vanaf het begin van de 17e eeuw was het gebruikelijk dat de bevolking van de landen waar oorlog werd gevoerd, brandschatting of contributie betaalde, zowel aan de bevriende als aan de vijandelijke legers, die al dan niet op het grondgebied verbleven. Deze brandschatting kwam bovenop alle andere opeisingen en fourageringen. Het betalen van deze brandschatting of contributie bood een minimum aan zekerheid tegen plundertochten, die regelmatig door die legers werden uitgevoerd, hetzij spontaan wanneer de soldaten voedsel te kort hadden, hetzij op bevel wanneer de brandschatting niet betaald werd. Vooral de plattelandsbevolking had te lijden onder deze plunderingen, die dikwijls met brandstichting gepaard gingen.

Vanaf juli 1706 strekte het gezag van Philips de Bourbon, hertog van Anjou, over de Spaanse Nederlanden, zich nog enkel uit over de gebieden die niet door de Geallieerden veroverd waren: grote delen van Henegouwen, Namen en Luxemburg en in Vlaanderen, de versterkte steden Ieper en Veurne, gelegen in het zogenaamde 'Westkwartier'. Toch bleef de kasselrij Oudenaarde de contributie aan de Fransen verder betalen, bevreesd als men was voor raids, die soms zeer diep in vijandelijk gebied werden uitgevoerd (1).

Ook na de nederlaag die ze in 1708 ondergingen in de Slag bij Oudenaarde, bleef de Franse intendant bij de hoogpointers van de kasselrij aandringen om de contributie te betalen. Zelfs na de inname door de Geallieerden van Doornik en Mons in 1709 bleven de Fransen deze contributie opeisen. De Geallieerden gingen er blijkbaar mee akkoord dat de brandschatting aan de vijand, het Franse leger, door de kasselrijen verder werd uitbetaald.

Het bedrag van de contributie, werd ieder jaar in onderling akkoord vastgelegd, na onderhandeling met de lokale overheid. Voor de kasselrij Oudenaarde waren dit het college van hoogpointers. Voor de Geallieerden gebeurden de onderhandelingen met de "heeren Raeden van Staet, ghecommiteert tot het Gouvernement Generael vande Nederlanden" (2). Voor het Franse leger werd onderhandeld, namens 'Le Roi en son Conseil', met de intendant, die verantwoordelijk was voor de finances en de bevoorrading van het leger (3).

In dit artikel worden alleen de contributies vanaf juni 1708 besproken, en in hoofdzaak degene die aan het Franse leger moesten worden betaald. Terloops worden ook even de belastingen aangehaald, die de kasselrij schuldig was aan de Geallieerde legers, via de 'Raeden van Staete van de Nederlanden' (4).

1708

Een belastingsjaar voor de Franse contributie verstreek telkens op 5 juni. Bij het einde van het belastingsjaar dat per 5 juni 1708 was verstreken, enkele dagen voor de Slag bij Oudenaarde plaats had, was de kasselrij aan de Franse overheid nog een bedrag van 18.070 gulden verschuldigd. Omdat de kasselrij niet bij machte was dit vrij hoge bedrag

te betalen, hadden de hoogpointers gevraagd een vermindering van schuld te bekomen. Ze voerden daarbij aan “datter moderatie ghegheven was an die van Ryssel ende Doornick, naer proportie wel meerdere als wij waeren pretenderende ende nochtans meer redenen om deselve te ghenieten” en “dat die van Cortrycke vanden intendant de Bernières moderatie ghecreghen hebben van dhilft van hemlieden contributie...”.

Fo 53r: Op **22 juni 1708** ontvingen de hoogpointers van de kasselrij Oudenaarde een schrijven van de ontvanger van de belastingen, die een aanmaning had gekregen “van weghen den heer marquis de Chamillart tot het doen betaelen van de contributie die de casselrye schuldich is ende diesvolghens dat hij tcollegie raet sich te transporteren bijden marquis de Bernières om te reguleren de moderatie die sy daerover pretenderen”. De hoogpointers antwoordden “dat het collegie hem niet en durft gaen vinden bij faute van paspoort” (5).

Ze besloten meteen een schrijven te richten “anden heere intendant Bernières om paspoort thebben om hem te moghen gaen vinden ende onse pretensien van moderatie op deselve contributie te komen gheven ende dat wij verhoopten dat hij middelerlyc dese casselrije gheene oncosten en soude causen”. Ze stelden voor, de belasting met de helft te verminderen, tot 9070 gulden.

Na ontvangst van het vereiste paspoort werd een hoogpointer op weg gestuurd om met de intendant te gaan onderhandelen.

Fo 56r: Op **9 juli** was de hoogpointer terug in Oudenaarde. Aan het college van hoogpointers deelde hij mede dat hij “den heere intendant den marquis de Bernières niet en hadde connen vinden, mits het legher vande fransche vertrocken was ende niet en hadden connen achterhalen waer denselven intendant vertrocken was ende dat sij wederghekeert waeren tot Ghent... sonder dat sy hun hadden durfven alhier begheven mits de veranderynghe van ghehoorsaemheyt vande stadt van Ghent” (6).

Het collegie stelde daarop voor de hoogpointer van Eine te delegeren als nieuwe bemiddelaar, “opdat hij den voorseyden intendant soude gaen vinden daer hij is ende met hem tracteren over de voorseyde moderatie... ende is den volghenden morghen vertrocken” (7).

Fo 57r: op **15 juli**, vier dagen na de slag bij Oudenaarde, kwam er op de kasselrij weerom een brief aan “vanden ontfanghere vande (Franse) contributie, den heer Vanderlinden, waerbij hij laet weten dat den heer intendant de Bernières hem ten uystersten is belaeghende, ter causen wij hem gheene ghedeputeerde toeghesonden hebben, omme met hem te contracteren vande nieuwe contributie ingaende juni 1708 ende overbrenghe onse pretensen van moderatie op de geexpireerde contributie”. De hoogpointers waren verwonderd dat de intendant nog geen onderhoud had gehad met hun gezant, de hoogpointer van Eine. Daarop besloten ze “te senden eenen expressen naer Pecq, ten huysse vande moeder vanden hoochpointer van Eyne om tinformeren of hy apparentelyck aldaer niet en soude wesen” (8).

Fo 58r - 59r-v: Op de vergadering van de hoogpointers van **20 juli** verscheen de hoogpointer van Eine onverwacht en onaangekondigd op de vergadering van het college. Hij verklaarde dat hij “ten langhen lesten ghevonden hadde den heer intendant de Bernières inde stadt van Douay ende hem ghesproken om te vercryghen eene acte

van moderatie van tgone de casselrye noch schuldigh is... bedraeghende deselve reste noch 18.070 guldens". De intendant ging evenwel niet akkoord met het voorstel van de hoogpointers om de helft van de schuld kwijt te schelden. Hij deed wel een kleine tegemoetkoming in die zin dat "wij promptelyck souden hebben te betaelen de somme van acht duysent guldens ende dat hij alsdan het resterende in staete soude houden, met dreyghementen van als promptelyck daeranne niet en voldaeen werd, dat hy de casselrye by alle rigueur van oorloghe soude executeren, selfs willende daertoe gheen en tijt verleenen...". Maar na onderhandeling, "soo gaf hy hem (de hoogpointer) tyt om van syne negotiatie ende andworde an tcollegie rapport te doene met ordre dadelycx rapport te commen doene van de resolutie bij tcollegie daerop ghenomen".

De hoogpointers zagen de mogelijkheid niet in "om daeranne te voldoen ter causen van de aerme ghesteltenisse vande insetenen deser casselrye... ende gheen ghelt in casse vindende tot het betaelen vande voorseyde somme".

Daarop werd de hoogpointer van Eine teruggestuurd naar Douai, voor een tweede onderhoud met de intendant, marquis de Bernières. Deze bleef er echter bij dat de schuld niet kon worden kwijtgescholden. Wel kon hij er mee akkoord gaan dat er voorlopig een voorschot van 6.000 gulden werd betaald en "dat hij de reste saude in staete hauden".

Fo 68r-v: In die tussentijd kreeg het college van hoogpointers een schrijven, dat op **26 juli** was opgesteld "Au camp de Lovendeghem" (9). Het was ondertekend door een zekere heer Puech, met de vraag "de remettre cent louis à monsieur de la Vierge... pour le besoin de nos prisonniers". Daarop heeft het college "gheresolveert te segghen anden ontvanger de Castro, dat hij soude betaelen anden heer de la Vierge, tot 1100 ghuldens sterck ghelt, waermede betaelt sal wesen d'hilft vande voorseyde contributie" (10).

Fo 79r: Op de vergadering van **6 en 7 augustus** heeft het college uiteindelijk beslist te "betaelen tot de hilft van de contributie lest verschenen ende noch vijfhondert patacons ter rekenijnghe van de loopende contributie, op suppositie dat den intendant de Bernières van d'ander hilft van de voorseyde contributie moderatie sal verleenen, ter causen van de ruynen vande casselrye, waervan het college gheresolveert heeft anden voornoemden intendant kennis te gheven ende hem eenswichs te bidden de voorseyde moderatie te cleenen ende dese casselrye onder de contributie ende sauvegarde van syne alderchristeycke majesteyt te nemen ende ons te laeten weten met wat somme dese casselrye sal moghen ghestaen voor het loopende jaer, alles inghevolghe de messive byden greffier ghepresenteert, hier ghesien ende ghelesen ende gheresolveert alsoo op te senden".

Van begin augustus 1708 tot eind januari 1709, in de periode dat Rijsel werd belegerd en ingenomen door de Geallieerden, en tijdens de gure winter die er op volgde, werd er niets meer vernomen van de markies de Bernières.

In augustus 1708 kregen de hoogpointers van "de Heeren Raeden van Staeten, au nom du Roy et son Conseil" een vraag tot betaling van de gewone subsidie over de jaren 1706 en 1707 en daarbij ook nog een extraordinaire subsidie van 500 gulden (11).

Fo 83v - 84r: Op **24 augustus** antwoordden de hoogpointers dat de helft van de subsidie over het jaar 1706 reeds was betaald. Ze vroegen tevens moderatie van de rest van deze

belastingen “ter causen vande ruijnen ter selven jaere bij de insetenen derselve casselrije onderstaen... ende dat dese casselrije alsnu te reputeren doet voor een absolut desert ende consequentelijck datter gheen gelt becommelijck en is door de continele campementen ende pillierijnghe vande leghers”.

Fo 86r: Op **3 september** ontvingen de hoogpointers weer een schrijven van de “Heeren Raeden van Staete”, met de vraag van “payement van twee maenden vande invalide officieren ende soldaeten, ghereparticieert op dese casselrye”. Deze vraag was begeleid van een lijst met de namen van 58 officieren, die daarvoor in aanmerking kwamen. Het totale bedrag van het invaliditeitsgeld liep op tot 723 gulden. Het kasselrijbestuur meende ook hieraan niet te kunnen voldoen “alsoo de casselrye totaliter geruyneert is ende den ontfanghere vande casselrye daardoor nievers geen gelt connende becommen”. Op 7 november kwam er een tweede vraag om voornoemd bedrag toch uit te betalen (12).

Fo 89r-v en 90r-v: op **22 september** werd door de Raad van State gevraagd om twee gedeputeerden naar Brussel te sturen om over de subsidie te onderhandelen. Daarop antwoordde het college dat dit niet mogelijk was, aangezien: “les ennemys campent depuis Tournay jusques aux environs de la ville de Gand, ainsy que le passage d’icy vers Bruxelles est entièrement fermé et que l’intendant de France refuse de nous donner des passeports...” (13). Ze vroegen tevens opnieuw moderatie van de te betalen sommen “puisque pendant cette campagne elle (la châteltenie) se trouve si accablée qu’elle doit devenir un véritable désert et même le jour devant la réception de vos lettres la cavallerie campée sur les fortifications de cette ville sous les ordres de monsieur le commandant Chanclos, espionné que trois ou quatre villages avaient encore quelque reste de fourage ou de grains, y sont allés et (ont) tellement pillé les villages qu’ils n’ont eu égard ni aux personnes et lieux sacrés et ont pris tant graine que bestiaux, ainsi nous sommes réduits à la besace...”.

In verband met de lamentabele toestand van de kasselrij, kan ook nog worden aangehaald, dat op **7 november** 1708, de notabelen van de parochie Eine voor de schepenbank van Eine kwamen smeken, om aan “de insetenen deser prochie”, op zijn minst “quitschelt (te verlenen) van het maelghelt ende bestiaelghelt... dat omme dies dat binnen de prochie den elfden july 1708, de ghealieerde de fransche gheslaeghe hebben ende daerdoor alle de winter ende sommer vruchten totaliter gheplettert ende gheruyneert sijn soo danigh dat noch menschen nochte beesten daarvan profijt en hebben... ende dat sij onvoorsien sijn in gheld ende niet bestand en sijn omme hun levensmiddelen te coopen...” (14).

1709

Fo 108v: na nog een nieuwe vraag om de gevangen gehouden Franse officieren en soldaten financieel te helpen, werd op **8 januari** beslist 700 gulden te betalen aan “den heere brigadier de la Vierne, alhier ghevanghen sijnde ende sorge hebbende voor de andere ghevanghene fransche officieren ende soldaeten... op sijn obligatie dat hij sal doen valideren op de loopende contributie... op hope dat den voorseijden brigadier bij den heere intendant marquis de Bernières eenighe dienst sal doen voor de casselrije”.

Fo 112r-v : op **29 januari** was er dan opnieuw een schrijven “commende vanden heere marquis de Bernières”, vermoedelijk verstuurd vanuit Doornik, “luydende als volgt:

Messieurs, il est temps de régler vos contributions de l'année dernière et de l'année courante, ainsi je vous donne avis que vous m'envoyez des deputez ayant pouvoir de traiter... si par hasard je n'étois point en cette ville lorsque vos députez y arriveront, ils pourront se rendre à Valenciennes... Votre très humble serviteur, Signé Bernières”.

Daarop werden de hoogpointer van Asper-Zingem en de hoogpointer van Eine-Heurne afgevaardigd om te gaan onderhandelen met de intendant, om “aldaer soo vele te doen dat de casselrye magh ghestaen mette betalynghe van d'hilft vande gheaccordeerde contributie... mits de notoire ruyne deser casselrye” (15).

Fo 113r-v: op **4 februari** kwam de hoogpointer van Eine alleen terug om aan 't college te rapporteren “dat de voorseijden intendant in geender manieren en wilde tracteren van de moderatie vande contributie vanden voorgaenden jaere ten sij de ghedegnateerden oock gheautoriseert sijn om te contracteren vande contributie vanden loopenden jaere”. Hetgeen werd toegestaan.

Fo 115r-v: pas op **5 maart** waren beide hoogpointers terug op de vergadering van 't college van hoogpointers te Oudenaarde. Ze deden er rapport “dat sy tot Valencyne diversche conferenties ghehadt hadden metten heere intendant de Bernières nopende het accomodement van het loopende jaer contributie ende de remissie die de casselrye pretenderende is van het ghepasseerde jaer, die den voorseyden heere intendant verstont int gheheele te moeten betaelt worden, angesien die van Doornicke ghepraemt waeren... tot voldoenijnghe int gheheele van hun accord van tvoorgaende jaer... ende datter gheen accord vande teghenwoordighe contributie vooralsnoch en was ghemaect”.

Hernieuwde onderhandelingen van half maart tot half april van de twee voornoemde hoogpointers met de heer de Bernières, die op dat ogenblik in Doornik verbleef, hadden evenmin succes.

Op **16 april** deden zij daarvan verslag op de vergadering van het college. Ze verklaarden: Fo 123v - Fo 124r-v: “dat sij nietteghenstaende alle devoirs bijden voorseijden intendant ghedaen... gheene voordere moderatie en hebben connen becommen op de leste gheexpireerde contributie als eene somme van 6500 guldens, mitsgaeders de belofte int geschrifte van noch 6500 guldens te verleenen, naerdien de gheallieerden ande casselrijen onder de dominie van Vranckrijck, naer proportie sullen verleent hebben... ende dat sij ghecontracteert hadden over de contributie van desen teghenwoordighen jaere, expirerende 5 juny naestcommende voor de somme van 32.000 guldens, op belofte nochtans van daerop te cleven moderatie van d'hilft, indien de gheallieerden van ghelijcken doen...”.

Bij het verslag van voormelde vergadering is er een uitgebreid schrijven gevoegd van de markies de Bernières met de achttien artikelen van de met beide hoogpointers gesloten overeenkomst over de nieuwe subsidie. Daaruit citeren we het volgende:

“Art. 1: la ditte châteltenie d'Audenarde payera pour la contribution de la ditte année, commençee le 5 juin dernier, la somme de 32.000 florins, laquelle sera payée entre les mains de monsieur Vander Linden, receveur des contributions à Douay, en quatre paiements égaux...

Art. 3 : outre la ditte somme de trente deux mille florins, sera payé au dit receveur celle de 768 florins pour 32 sauvegardes à raison de 24 florins pour chacune...

Art. 4 : les habitants de la châteltenie pourront librement aller et venir dans les villes closes

et plats pays avec leurs chariots...

Art. 8: les blanchisseurs demeurant hors de l'enceinte de la fortification de la ville d'Audenarde, leurs femmes, enfants et domestiques... y seront en sécurité et sous la sauvegarde du Roy.

Art. 12: les habitants de la châteltenie pourront prendre les armes contre les maraudeurs

Art. 16: s'il arrive que les villages de la châteltenie fussent fouragés par les troupes du Roy ou de sa majesté catholique, on y aura les égards convenables

Art. 17 : il sera permis aux habitants de la ville d'Audenarde... d'aller avec leurs femmes et familles en toute sécurité sur les villages d'Eyne, Bevere et Mooreghem, de meme qu'à Kerselaere...".

Wel heel merkwaardig dat de Franse intendant zich inliet met het dagelijkse leven in de kasselrij, waar de Fransen sinds meer dan een jaar helemaal uit verdreven waren.

Fo 138r-v: op **6 mei** werd door het college beslist "om executie militaire te eviteren... dat men soude betaelen de 1270 guldens wisselghelt soo vele noch resteert vande contributie van het ghepasseerde jaer, mitsgaeders 6000 guldens ter rekeninghe vande loopende, ende alser daertoe gheen ghelt ghenouch in casse en is, soo heeft tcollegie op wissel voor een half jaer ghelicht van Sr. Joannes Van Verre tot twee duijsent gulden wisselghelt ende de heer Pieter Philipo sal oock ter hant doen voor drie maenden ghelijcke somme van 2000 guldens... met welck wisselbrief den hoochpointer van Eyne ghedeputeert is te gaen naar Valenchijn omme deselve over te leveren anden heer intendant de Bernières" (16).

Fo 143v - 144r: op **7 mei** richtte het kasselrijbestuur een schrijven aan "de heeren vanden Raede van Staete, ghecommiteert tot het Gouvernement Generael van de Nederlanden... dat er gheene apparentie en is van bij de insetenen deser casselrije iet ande majesteijt te connen toestaen voor eene subsidie expirerende october aenstaende". Daarbij wezen ze op de deplorabele toestand waarin de kasselrij verkeerde: "niet alleenlijk door hemlieden notoire ende noyt dierghelijcke gehoorde ruynen, maar wel ende principalijck om de toecommenden gefaelden ougst, waerdoor d'insetenen vande voornoemde casselrije in sulcke miserie sijn ghestelt dat bijnaer d'een hilft van dien van nu af hun broot moeten gaen haelen ende d'ander hilft in soo slechten staet sijn, dat sij hetselve niet lanck meer en sullen connen hauden ende allenxken sullen moeten vertrecken in andere quartieren, alwaer sij wat ghevoughelijcker hunnen cost sullen connen betraepen, soo dat deselve casselrije een desert sal worden...".

In de loop van de volgende weken zullen er nog enkele brieven volgen die op de ernst van de toestand in de kasselrij wijzen.

Fo 147r-v: op **13 mei** was er opnieuw een brief "vande selve heeren (Raden van State), waarbij sij tcollegie adviseren dat mijn heere Pesters, intendant over de hollandsche contributie, eene conferentie (heeft gehad) den 20e van de voorlede maent tot Saint Ghislain met den franschen intendant de Bernières, nopende de indemniteit van beide de sijden ghepretendeert van de leverijnghe ande leghers, ghedaen ghedurende de leste campagne tsij coorne fouragie, waghens als andersints. Waerop de commissarissen goet ghevonden hebben anden voornoemden heere Pesters te schrijven dat de casselrije effectievelijck ande fransche diversche leverijnghen hadden moeten doen... dat vanden anderen cant de casselrije totaliter gheruijneert was, niet alleene door de bataille die bij de leghers

op deselve casselrije ghebeurt was opden 11 july 1708, maer oock door de ghedurighe campementen, passagien ende repassagien van het gheallieert legher, ghedurende het belech van Rijssel, soo dat dese casselrije te reputeren doet voor de meeste gyheruyneerde van alle de casselrijen van gheheel Nederlant". Daarenboven zijn "de voorseijde insetenen gheexposeert ande plunderijnghe ende pillierijnghe, die daeghelijcx op dese casselrije sijn ghebeurende...".

Fo 163v: op **25 augustus** was er een nieuw schrijven van de intendant de Bernières, "dat wij moeten senden onse ghedeputeerde, om met hem te contracteren over de contributie, ingaende den 6 juny lestleden, daertoe hij is sendende een paspoort...". Het college besliste "te deputeren de hoochpointers van Peteghem ende Huijsse...".

Fo 166v tot 170r: op **28 augustus** werd door markies de Bernières het nieuwe contract overgemaakt, "over de contributie vanden jaere ingaende 5 juny lestleden". De overeengekomen contributie bedroeg opnieuw 32.000 gulden, maar zo besloot het schrijven, "nous, intendant en Flandre et des armées du Roy, certifions d'avoir promis à messieurs les députez de la châtellenie d'Audenarde, de leur faire modération de la moitié de leurs contributions de l'année courante en cas que les alliez fassent des modérations proportionnels pendant la mesme année aux pays de la domination du Roy et de sa majesté catholique".

Nadat Doornik op 3 september was ingenomen en sinds de bloedige Slag bij Malplaquet op 11 september 1709, bleef het weerom gedurende een zestal maanden stil rond de markies de Besnières. Ook daarna zouden de aanmaningen om te betalen zeldzamer worden.

1710

Het werd eind maart vooraleer er een nieuw schrijven kwam van de Franse intendant. Daarin maande hij de hoogpointers aan de belasting vooralsnog zo vlug mogelijk te willen betalen.

215 v: op **31 maart** werd deze brief in het college voorgelezen, "waerop het collegie goet ghevonden heeft op woensdaegh den 2den april ten een uren naer noene te doen vergaederen de edele ende notabele deser casselrye om hun te hauden de affaires ende staet van contributie... ende dat wij gheresolveert waeren, siende de menacen die den voorseyden intendant was doende, de twee deelen van drye te betaelen, behaudens daertoe hebbende redelyck tyt ende dat sij tselve souden alsoo kenbaer maecken anden voorseijden intendant...".

Voor het nieuwe contributiejaar, begonnen op 5 juni 1710, werd zoals het jaar voordien, de aanslag vastgelegd op 32.000 gulden, zoals blijkt uit een schrijven van de markies de Bernières:

Fo 265v tot 271v : **23 juni** 1710 : "Nous, Charles-Etienne Maignart, chevalier, marquis de Bernières, conseiller du roy, maistre des requestes ordinaires de son hostel, intendant de justice, police et finances en Flandres et des armées de sa Majesté... sommes convenu... de la contribution de la châtellenie pour la cinquième année, commencée le

cinquième du présent mois de juin et qui finira à pareil jour de l'année progaine mil sept cents onze... la somme de trente deux mille florins argent, laquelle somme sera payée entre les mains du receveur des contributions en quatre payements égaux... ”.

Deze brief eindigde nu ook weer met de toezegging : “Nous, intendant en Flandre et des armées du Roy, certifions d'avoir promis à messieurs les députez de la châteltenie d'Audenarde, de leur faire modération de la moitié de leurs contributions de l'année courante en cas que les alliez fassent des modérations proportionnels pendant la mesme année au pays de la domination du Roy et de sa majesté catholique”.

Wanneer op **24 augustus** de hoogpointers een aanslag kregen “van de heeren Raeden van Staeten... (tot) betalinghe van een extraordinaire subsidie, naest de gewone subsidie van verleden jaar”, vroegen zij aan de Heren Raden eveneens moderatie over de helft van deze subsidie... “ter causen vande ruijnen ter selven jaere bij de insetenen deser casselrije onderstaen... ende dat dese casselrije alsnu te reputeren doet voor een absoluut desert ende consequentelijck datter geen gelt becommelijck en is...”.

Blijkbaar ging het daarna met de financiën van de kasselrij toch iets beter.

Fo 288v: op **12 oktober** immers “is int collegie ghecompareert, heer Jan Mustelier, woonende te Valenchijn, exhiberende eene assignatie vanden heer intendant de Bernières, in voldoenijnghe van het derde payment vande contributie vanden loopenden jaere, die dese casselrije ande fransche moet betaelen... waerop het collegie goet ghevonden heeft de voorseijde assignatie te accepteren ende daervooren te leveren twee wisselbriefven, elck van vier duijsent gulden, den eersten te betaelen den 1^e januarij ende den tweeden den 1^e februarij 1711 binnen Ghent, welcke wisselbriefven geteeckent sijn bij den ontfanghere Lefevere...”.

Alhoewel, drie weken later...

Fo 296v: op **4 november** heeft het college het toch “goet ghevonden te deputeren de hoogpointers van Aspre ende Eyne om te voyagieren naer Valenchijne, om aldaer bij den intendant te solliciteren moderatie van het vierde vande loopende contributie, bedraeghende achtduijsent guldens...”.

1711

Zowel de Geallieerden als de Fransen zaten financieel aan de grond en de legers hadden steeds maar meer geld nodig om de oorlog te kunnen verder zetten. De vredesonderhandelingen die in verband daarmee in de vroege lente van 1711 in Utrecht werden opgestart, zouden evenwel nog twee jaar aanslepen.

Op **8 april** liet de intendant van het Franse leger, markies de Bernières, opnieuw van zich horen. In een brief aan de hoogpointers van de kasselrij vroeg hij:

Fo 25v: “naer hem te senden onse ghedeputeerde... om af te rekenen de openstaende contributie...” (17).

De hoogpointer van Huise en een van de twee ontvangers van de kasselrij, Joannes-Franciscus de Castro, werden aangesteld als gedeputeerden. Ze spraken markies de Bernières in Kamerrijk. Hij liet hen echter weten:

Fo 26v: **20 april** “datter gheene questie meer en was van moderatie te verleenen ghelijck hij toeghestaen hadde... omme dieswille dat de gheallieerden gheene ghelijcke moderatie en waren verleeneende ande casselrijen ande ghehoorsaemheijt van Vranckrijck... ende dat de casselrije van Bouchain intgeheele voldaan hadde vanden jaere 1709...”.

In mei werden de hoogpointers van Asper en Eine opnieuw naar Kamerrijk gestuurd, om te onderhandelen met markies de Bernières. Blijkbaar waren deze gezanten meer diplomatisch aangelegd.

Fo 48v: op de vergadering van **15 juni** konden ze aan het college van hoogpointers melden, dat ze “eene moderatie (hadden bekomen) van acht duijsent guldens opde contributie ghevallen vijf juny 1709 ende ghelijcke acht duijsent guldens opde contributie ghevallen vijf juny 1710... Voorders (had markies de Bernières) belooft eene moderatie te gheven op het jaer verschenen 5e juny 1711...”. De twee hoogpointers hadden nog verder onderhandeld over het bedrag van “twee ende dertgh duijsent guldens voor tjaer expirerende de vijfde juny 1712”, maar hadden geen verdere toegevingen kunnen bekomen.

Fo 68v: op **1 september** liet markies de Bernières aan het college van hoogpointers weten “dat hij anden coopman Leonard Colpaert ghesonden heeft eene assignatie van 4152 gulden inde plaetse van een meerdere, die hij ten laste vande casselrije was hebbende over de contributie vande jaeren eijndighende 1709 ende 1710... diesvolghens dat wij de somme souden betaelen ende afrekenen metten ontfanghere Vanderlinden... waerop het collegie goet ghevonden heeft den ontfanghere de Castro te doen schrijven dat de assignatie alreede voldaan was”.

Alhoewel de Fransen op het einde van 1711 nagenoeg volledig achter de ‘Nec Plus Ultra Linie’ waren teruggedreven, bleef men in de kasselrij nog steeds verder gaan met het betalen van de contributie.

1712

In het laatste oorlogsjaar zijn de correspondentie met markies de Bernières en de aanspraken op contributie bijna helemaal stilgevallen.

Enkel op **19 mei** ontvingen de hoogpointers van de kasselrij:

Fo 146r: “eenen brief in daeten 9 meije 1712 vanden heere marquis de Besnières, waerbij hij schrijft dat wij ghedeputeerden souden moeten senden naer Camerijcke, sendende ons daerbij de noodighe paspoorten, om te contracteren voor een jaer contributie, in te gaen vijf juni 1712...”.

Daarop werden de hoogpointers van Asper en van Eine naar Kamerrijk gestuurd om te onderhandelen over de belasting van het volgende jaar. Ze waren pas op **12 juni** terug. In het contract, dat over 18 artikelen is uitgeschreven, stond:

Fo 150v en vv: dat “de contributie is bedraeghende de somme van vijfenveertigh duijsent sesentwintigh guldens”. Artikel 5 van de overeenkomst bepaalde o.a. dat “ceux des habitants de la ditte châtellenie, occupant des terres sur le territoire de France, pourront les cultiver... et faire voiturer ce qui proviendra de leur récolte”.

Vermoedelijk werd er van voormelde belasting nooit een enkele gulden betaald. Althans is

er daarvan in de resolutieboeken geen enkel spoor van terug te vinden. Na juni 1712 wordt er trouwens ook helemaal niets meer gehoord van de intendant, markies de Bernières. Het jaar daarop was er eindelijk vrede.

Bronnen:

- de 'Rekeningen van de stad Oudenaarde' van 1708, die berusten in het stadsarchief.
- het 'Register en Resolutiebouck der Prochie van Eyne en Huerne 1708'. Rijksarchief Ronse. Baronie Eine, nr. 217
- de Rekeningen van de Baronie Eine-Heurne van 1708, nr. 91. Rijksarchief Ronse
- de Rekeningen van de Heerlijkheid Mullem van het jaar 1708. Heerlijkheid Mullem, nr.17. Rijksarchief Ronse.
- de Resolutieboeken van de Kasselrij Oudenaarde, nr 190 (1702-1707), nr 191 (1707-1710) en nr 192 (1711-1714). Rijksarchief Ronse.

VOETNOTEN

1 DE JAREN VÓÓR DE SLAG BIJ OUDENAARDE.

DE OPRICHTING VAN EEN ZUIDNEDERLANDS LEGER. DE OPEISINGEN.

- (1) De kasselrij Oudenaarde omvatte 33 parochies, verdeeld over de Opperkasselrij, ten zuiden van Oudenaarde, en de Nederkasselrij te noorden. In 1698 telde ze amper 21.235 inwoners. (G. JANSSENS. Inventaris van het Archief van de kasselrij Oudenaarde. Pag. 7)
- (2) Tijdens de Negenjarige Oorlog bestond het Zuid-Nederlandse leger uit Spaanse regimenten en zogenaamde Waalse regimenten, naast huursoldaten uit Duitsland, Denemarken, Zwitserland etc. Uit rekeningen van het hospitaal van Oudenaarde van de verzorging van zieke en gekwetste soldaten zijn de namen van enkele van deze Waalse regimenten bekend. Tijdens de Negenjarige oorlog waren dit o.a. het regiment van de graaf van Falay, van de graaf van Moeskroen, van de graaf van Grobbendonck, van de graaf van Hornes, van de markies van Lede, van de baron van Capre... Na de Vrede van Rijswijk waren deze regimenten niet meer of nog slechts zeer slecht georganiseerd.
- (3) In 1689 was Frankrijk nog maar eens opnieuw de Zuidelijke Nederlanden binnengavallen. Dit gaf aanleiding tot de Negenjarige Oorlog die tussen 1689 en 1697 werd gevoerd tussen Frankrijk enerzijds en een alliantie van diverse staten anderzijds, om de hegemonie van Frankrijk in Europa te stuiten. Deze alliantie van staten was gegroeid uit de liga van Augsburg, die in 1686 was tot stand gekomen. Daarvan maakten deel uit: het Heilige Roomse Rijk, Engeland, Holland, Spanje, Savoye, Denemarken en Zweden. De Geallieerden werden in hoofdzaak aangevoerd door Maximiliaan II van Beieren, die in 1691 landvoogd van de Spaanse Nederlanden werd en door Willem III van Oranje-Nassau, stadhouder van Holland en sinds 1689 ook Koning van Engeland. Deze oorlog eindigde in feite onbeslist.
- (4) Jan van Brouckhoven, graaf van Bergeyck (1644-1725) was een zoon uit het tweede huwelijk van Jan van Brouckhoven sr, met de weduwe van P.P. Rubens. Hélène Fourment (1613-1673). Hij was in die tijd de meest invloedrijke politicus in de

Spaanse Nederlanden. Hij was lid van de Raad van State en thesaurier-generaal. Hij verving de landvoogd, Maximiliaan van Beieren, bij diens afwezigheid. Samen met deze laatste bleef hij langs de kant van Spanje bij het uitbreken van de Successieoorlog in 1701. In de nieuwe Spaans-Anjouaanse regering werd hij in 1702 minister van oorlog.

- (5) In uitvoering van het Barrièrecontract dat werd goedgekeurd bij de Vrede van Rijswijk, bleven Staatse troepen ter bescherming van de Zuidelijke Nederlanden in de zogenaamde barrièresteden, zoals Nieuwpoort, Oudenaarde en Namen. Later zouden er ook nog Hollandse garnizoenen worden gelegerd in Kortrijk, Ath, Bergen, Charleroi en Luxemburg. (Zie 'Oudenaarde 1708'. Een stad, een koning, een veldheer. De Habsburgse Nederlanden in de overgang van Spanje naar Oostenrijk. K. VAN GELDER en R. VERMEIR)
- (6) Als opvolger van Karel II was oorspronkelijk Jozef-Ferdinand Wittelsbach aangeduid geweest. Hij was de zoon van Maximiliaan-Emmanuel, keurvorst van Beieren en Maria-Antonia, dochter van Leopold I van Oostenrijk. Het vroegtijdig overlijden van Jozef-Ferdinand van Beieren in 1699, op vijfjarige leeftijd, stuurde deze plannen voor de Spaanse opvolging in de war. Enkele maanden voor zijn dood wees Karel II het hele Spaanse imperium toe aan Philips van Anjou, een kleinzoon van Lodewijk XIV. Dit gaf aanleiding tot de Successieoorlog, die zou aanslepen van 1701 tot 1713. Bij de Vrede van Utrecht, die een einde stelde aan de Successieoorlog, mocht Philips van Anjou evenwel de Spaanse troon behouden. Hij moest wel o.a. de Zuidelijke Nederlanden afstaan aan Oostenrijk.
- (7) K. VAN GELDER. R. VERMEIR. De Habsburgse Nederlanden in de overgang van Spanje naar Oostenrijk. Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer. Pag. 37-43.
- (8) De Waalse regimenten werden ook soms Vlaamse regimenten geheten. De eerste Waalse regimenten stonden in dienst van het Franse leger en behoorden tot "les troupes auxiliaires du Roy". Er waren ook Waalse regimenten sinds 1701 als hulptroepen in dienst bij het Hollands leger. Enkele van deze regimenten, zoals de cavalerie van kolonel Walef, werden aan de Verenigde Provinciën geleverd door het Prinsbisdom Luik. (HAO. Rekeningen. Nr. 423). Ook na de Slag bij Ramillies in 1706 werden onder het bestuur van Karel VI van Habsburg nog Waalse regimenten opgericht, die meevochten met de Geallieerden.
- (9) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 9v-10r
- (10) Prins van Chimay was in die tijd Charles-Louis d'Alsace de Henin (1674-1740), fs Philippe-Louis en Louise Vereycken. Hij was prins van Chimay, graaf van Boussu en heer van Weert. Het prinsdom Chimay was hem in 1688 te beurt gevallen na het overlijden van Ernest de Croy d'Aremberg, die kinderloos was gestorven.
- (11) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 15r-v, 16r
- (12) Ibidem. Fo 16v
- (13) Ibidem. Fo 18v
- (14) Ibidem. Fo 18v - 19r
- (15) Van deze linie, die het Land van Waas beschermde, zijn het fort La Perle in Kallo en het fort St. Jan in Stekene bekend gebleven.
- (16) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 21v - 22r
- (17) Ibidem. F° 31v

- (18) D. CHANDLER. *Military Memoirs of Marlborough's Campaigns*. Memoirs of the Comte de Mérode-Westerloo. Eugène-Jean-Philippe de Mérode-Westerloo, fs Maximiliaan, werd geboren op 22 juni 1674 en overleed op 12 september 1732. Vanaf 1692 deed hij dienst in de Spaans-Waalse cavalerie. In 1694 werd hij door Karel II bevorderd tot ridder van het Gulden Vlies. Hij huwde in 1701 met de Spaanse edeldame Maria-Teresa d'Aragon y Pignatelli. Op 30 juni 1703 nam hij deel aan de Slag bij Ekeren en op 13 augustus 1704 vocht hij in Blindheim, waar hij ternauwernood aan de dood ontsnapte. In 1705 viel hij in ruzie met de Frans-Spaanse legerleiding, waarna hij zijn diensten aanbood aan de Oostenrijkse keizer. Zijn twee Waalse (Vlaamse) infanterieregimenten gingen met hem mee. Hij overleed op 12 september 1732.
- (19) Bartolomeus De Rantere leefde van 1775 tot 1831. Hij was stadsarchivaris van Oudenaarde. Hij schreef o.a. een 'Kroniek van Oudenaarde'. Een gedeelte van het handschrift werd uitgegeven door M. DE SMET.
Alle uit deze kroniek aangehaalde teksten worden cursief afgedrukt.
- (20) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 53 r-v en volgende
- (21) De patacon of patagon, ook Brabantse kruisdaalder genoemd, was een munt die vanaf 1612 in de Spaanse Nederlanden, onder het bestuur van Albrecht en Isabella, in gebruik kwam. Hij had een waarde van 50 stuivers of 100 schellingen, hetzij 5 pond parisis. (A.SCHREUDERS. Van Fiorino d'oro tot Euro).
- (22) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek nr. 215. Fo 30 r-v. Uit een van de vele brieven, die soldaten naar huis schreven : "... Ick ben ulderlieden biddende als dat ghe sout believen de goetheijt te hebben van mij vijf ofte ses patacons ghelt te senden, want het es mij onmoghelijck selve te commen ende sonder ghelt en can ick niet leeven...".
- (23) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek, nr. 190, f° 58r.
- (24) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Nr. 1419. 'Declaratie van alle soldaten die de casselrije heeft moeten leveren ten jaere 1702'. De namen van al deze soldaten zijn gekend.
- (25) Markies de Bournonville was door de Franse bezetter aangeduid als gouverneur van Oudenaarde.
- (26) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 61v
- (27) Ibidem. Fo 66r-v
- (28) Hoogbaljuw van Gent was in die tijd Ferdinand-Hippolyte della Faille. Hij was de zesde van de zeven zonen van J.B. della Faille, heer van Huise, die in 1654 het kasteel en het domein van Huise-Lozer had gekocht.
Zijn oudere broer, François-Dominique erfde de heerlijkheid Huise. Hijzelf werd in 1699 hoogbaljuw van Gent en baljuw van de Oudburg. Hij woonde met zijn gezin te Gent in het Hof van Fiennes. Hij werd brigadiergeneraal van het in 1701 opnieuw opgerichte Zuid-Nederlandse leger. In 1708 zou hij door Philips V bevorderd worden tot veldmaarschalk, vermoedelijk als dank voor de inname van Gent onder zijn bevel. Hij bleef in dienst van het Spaans-Franse leger tot bij de Vrede van Utrecht. Daarna vertrok hij voor drie Jaar naar Spanje. In 1717 kwam hij terug naar Gent, waar hij stierf in 1722. (Zie 'Het Kasteel van Lozer' van G. ROGIERS)
- (29) Andere aanvoerders van de Waalse infanterieregimenten tijdens de Successieoorlog waren o.a. de graaf van Grobbendonck, graaf Lannoy en baron Dumont... (HAO. Rekeningen. Nr. 423).

- (30) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 75r
- (31) Ibidem. Fo 83r
- (32) Ibidem. F° 95r
- (33) Ibidem. F° 84r-v
- (34) Ibidem. Fo 121v, 122r-v, 130r-v
- (35) Ibidem. F° 128v
- (36) RAR. G. JANNSENS. Inventaris van het archief van de kasselrij Oudenaarde
- (37) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 180r
- (38) M. DE SMET. B. De Rantere. Kroniek van Oudenaarde 1701-1786.
- (39) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 182r
- (40) Ibidem. Fo 191r-v en 195r
- (41) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek. Nr 215. Fo 11v - 12r
- (42) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 201v en vv.
- (43) M. DE SMET. B. De Rantere. Kroniek van Oudenaarde 1701-1786. Generaal Spar was niet de zachtzinnigste onder de militairen. Op 26 juni 1703 was hij naar de streek van Stekene gekomen met 16 regimenten. De Fransen, ondersteund door een 4.000 boeren uit de streek moesten wijken. Stekene werd ingenomen en de versterkte linie doorbroken. Alle gevangen genomen boeren werden zonder meer vermoord.
- (44) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 247 v. Guillaume de Labye ondertekent voor de eerste maal een dossierstuk.
- (45) D. CHANDLER. Military Memoirs of Marlborough's Campaigns 1702-1712. Memoirs of Cpt Robert Parker. Pag. 63.
- (46) De versterkte steden Ieper en Veurne maakten deel uit van het zogznaamde Westkwartier, in het zuidwesten van het graafschap Vlaanderen. Deze bestuurseenheid omvatte zeven kasselrijen: Ieper, Veurne, Belle (Bailleul), Broeckburg (Bourbourg), Kassel, St. Winoksbergen (Bergues) en Waasten (Warneton). Vijf van deze Vlaamse steden maken sinds de Vrede van Utrecht in 1713 deel uit van Frans-Vlaanderen.
- (47) D. CHANDLER. Military Memoirs of Marlborough's Campaigns 1702-1712. Memoirs of Count de Merode-Westerloo. Pag. 202.
- (48) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 255v
- (49) Ibidem. Fo 256v-257r.
- (50) Ibidem. Fo 256v
- (51) In die tijd was Guillaume Vander Meere, fs Emmanuel, burgemeester van Oudenaarde. Hij was heer van de Bruwaan, van de Torre t'Heurne etc Hij werd nog in datzelfde jaar als burgemeester van Oudenaarde opgevolgd door jonkheer François de Castro. Zijne Katholieke Majesteit Karel III, was de zoon van de Oostenrijkse keizer Leopold I, die als tegenkandidaat van de Franse pretendent, Philippe van Anjou, kleinzoon van Lodewijk XIV, was voorgesteld voor de Spaanse troon.
- (52) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 258r in de marge en resolutieboek nr 195. Fo 237r-v
- (53) M. DE SMET. B. De Rantere. Geschiedenis van Oudenaarde 1701-1786. Brigadeofficier Denis-François-Joseph de Retz de Briscola, graaf van Chanclos, die benoemd werd tot gouverneur van Oudenaarde in de plaats van de Bournonville, was brigadeofficier van de cavalerie bij het Hollandse leger. In 1709 werd hij bevorderd tot generaal-majoor. Van 1709 tot in 1712 was hij uit Oudenaarde weg om deel te nemen aan de militaire campagne. Op 23 augustus 1712 keerde hij met zijn Ruitersbrigade

in Oudenaarde terug. In zijn afwezigheid werd hij als gouverneur vervangen door Jan- Albert Sichterman. Sichterman stamde uit een voorname Hollandse familie. Hij stierf in 1709. Chanclos overleed in 1716.

(54) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 258r-v

(55) M. DE SMET. B. De Rantere. Geschiedenis van Oudenaarde 1701-1786.

(56) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 261r

(57) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 263r-v Markies de Bagnols werd soms met zijn volledige naam genoemd: “Dreux Louis, chevalier, seigneur de Bagnols, conseiller d’état et intendant de sa majesté en Flandres, etc...”

(58) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek 216. Fo 133r-v

(59) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 266v

(60) Ibidem. Fo 279r-v Veldmaarschalk Ouwerkerk, graaf Hendrik van Nassau-Ouwerkerk (1640-1708), was tijdens de successieoorlog opperbevelhebber van het Hollandse leger. Hij lag o.m. mede aan de basis van de overwinning van de Geallieerden in de Slag bij Oudenaarde. Hij stierf tijdens het beleg van Rijsel in het legerkamp nabij Roeselare in oktober 1708.

(61) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 282

(62) M. DE SMET. B. De Rantere. Geschiedenis van Oudenaarde 1701-1786.

(63) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 285v.

(64) Ibidem. Fo 288v-289r.

(65) Ibidem. Fo 292v

(66) Ibidem. Fo 293r en volgende

(67) Ibidem. fo 306v en volgende

(68) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek nr 216. Fo 200r-v

(69) M. DE SMET. B. De Rantere. edenis van Oudenaarde 1701-1786.

(70) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 319r

(71) Ibidem. Fo 319v – 320r-v. Frederik Vegelin van Claerbergen was brigadier van enkele Hollandse regimenten. Hij onderscheidde zich in de Slag bij Malplaquet in 1709, waarna hij tot generaal-majoor werd bevorderd.

(72) Ibidem. Fo 321r

(73) Ibidem. Fo 321v

(74) Ibidem. Fo 322r

(75) Ibidem. Fo 329r

(76) Ibidem. Fo 324r en volgende

(77) Ibidem. Fo 335r en volgende

(78) Ibidem. Fo 341r

(79) Ibidem. Fo 342r-v

(80) Generaal William Cadogan (1665-1726), was van Ierse afkomst. Hij was kwartiermeester en vertrouweling van Marlborough. Hij was de afgevaardigde voor Engeland van de ‘Hollands-Engelse Conferentie’ die de facto de Zuidelijke Nederlanden bestuurd van 1706 tot 1713. In die functie had hij de mogelijkheid zich extreem te verrijken. Hij was dan ook een allesbehalve graag geziene figuur.

(81) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 190. Fo 342v-343r

Gezien zijn verblijf alhier in september 1707, was Marlborough allicht niet onbekend met het terrein, waar een jaar later de Slag bij Oudenaarde zou worden uitgevochten.

- (82) Ibidem. Fo 346r-v
- (83) Ibidem. Fo 347v
- (84) Ibidem. Fo 348v
- (85) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 191. Fo 9v
- (86) Ibidem. Fo 6r-v
- (87) Ibidem. Fo 11v - 12r
- (88) Ibidem. Fo 14v
- (89) Ibidem. Fo 28r-v
- (90) Ibidem. Fo 40r.

Robert Murray of Melgum was een Schots officier in Hollandse dienst. In 1704 werd hij bevorderd tot generaal majoor. In 1706 werd hij gouverneur van Kortrijk, daarna van Doornik. Hij overleed in 1719.

- (91) Ibidem. Fo 44r-v.

Jan-Albert Sichterman stamde uit een voorname Hollandse familie. Hij organiseerde het verzet tegen een aanval van enkele Franse regimenten die Oudenaarde poogden in te nemen op 6 en op 9 juli 1708. Hij overleed (vermoedelijk) te Oudenaarde vóór december 1710. Daarna werd Chanclos opnieuw gouverneur.

- (92) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek. Nr 217. Fo 18r

- (93) Het cavalerieregiment dat door Marlborough werd gestuurd stond onder het bevel van kolonel Walef. Het was een Waals regiment dat aan Holland was geleverd door het Prinsbisdom Luik.

2 DE OPEISINGEN IN DE KASSELRIJ NA DE SLAG BIJ OUDENAARDE

- (1) De Geallieerden begroeven de meeste van hun doden reeds op de dag na de slag. De meeste Franse doden bleven liggen tot de daaropvolgende dag. Ook de meeste gekwetsten, die zich niet zelf konden verplaatsen, werden pas op de tweede dag na de slag voor verzorging naar Oudenaarde gevoerd, zoals verder zal blijken.
- (2) Uit het ‘Ooggetuigenverslag’ van de Slag bij Oudenaarde, berustend in het Stadsarchief Oudenaarde. Het volledige handschrift is opgenomen in ‘Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer’, in een omzetting door J.P. Lachaert.
- (3) Het hotel ‘De Baron van Courrières’ bevond zich in de Nederstraat. Tot voor kort was daar een wasserij gevestigd. Dit pand werd recent afgebroken om plaats te maken voor twee winkelpanden en appartementen.
Het originele gebouw achteraan bleef behouden. De baron de Courrières was in de tweede helft van de 17e eeuw hoogbaljuw, gouverneur en kapitein commandant van Oudenaarde. Vanaf 1689 werd hij bijgestaan door de graaf de Liberchies, “sergeant general de bataille”, wegens ziekte (SAO. Nr 1123, nr. 66)
- (4) Dit cijfer is veel groter dan de cijfers die ‘officieel’ werden medegedeeld en slechts 900 tot 1000 gesneuvelden bedragen, langs de kant van de Geallieerden, en zoals ze in de meeste rapporten over de Slag bij Oudenaarde zijn terug te vinden. Langs de kant van de Fransen zouden er meer dan 3000 doden zijn geweest.
- (5) Deze tekst is mogelijks van de hand van Bartolomeus De Rantere (1775-1831). Hij stemt in alle geval in grote lijnen overeen met de tekst die terug te vinden is in het ‘Handschrift De Rantere’, m.b. het deel dat handelt over de ‘Geschiedenis van Oudenaarde van 1701 tot 1786’, uitgegeven door M. DE SMET.

Volgens deze laatste auteur, waren de getuigenissen waarop De Rantere zich steunde voor het invullen van deze periode, afkomstig van een zekere De Bleecker, jezuïet, en van ene Pieter Vincent (1688-1777).

De Catterempaerde is het bastion dat op het einde van de Kattestraat lag. Het woord 'catte' heeft een militaire betekenis en duidt meestal op een (aarden) verhoging, waarop geschut kon worden opgesteld.

(Zie P. BORREMAN. Proeve van etymologische verklaring van enkele Oudenaardse straatnamen. GOKO. Deel XLIII.)

(6) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Nr. 2393 B. Rekeningen 1707-1710

(7) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek, nr 217, f° 19v-20r

De burgemeester van Eine woonde in die tijd in de hoeve-herberg 'De Graef van Hoochstraeten'. Deze hoeve was gelegen op de noordelijke hoek van het Akkerstraatje met de 'Calseijde' naar Gent, waar thans een appartementsgebouw staat. Het is in deze buurt dat op 11 juli 1708 de eerste schermutselingen plaats hadden tussen de Fransen en de infanterie van Cadogan. Guillaume De la Bye was de zoon van Pieter en Barbara Vander Meere, fa François, heer van de Torre 't Heurne. Zoals zijn vader was Guillaume De la Bye griffier van de kasselrij Oudenaarde. Zijn broeder, Leopold woonde vermoedelijk in Geraardsbergen. Een zoon van deze laatste, Philippe De la Bye werd in 1731 door de schatrijke Guillaume-Joseph Vander Meere, een verre achterneef, tot feodaal erfgenaam aangesteld van het Kleine Majoraat van voornoemde, dat o.a. de heerlijkheden De Torre 't Heurne, Halsput en Ten Hulle omvatte.

(8) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek, nr 217, f° 21v

(9) James-James-Fitzjames, hertog van Berwick (1670-1734), was een natuurlijke zoon van James Stuart II, koning van Engeland, die hij had bij Arabella Churchill, een zuster van de hertog van Marlborough. Bij zijn eerste huwelijk met Anna Hyde was James II tot het katholicisme overgegaan. Na zijn tweede huwelijk, met de katholieke Maria d'Este, prinses van Modena, moest hij in 1788 met zijn gezin de vlucht nemen naar Frankrijk. James-Fitzjames, hertog van Berwick, kreeg evenals zijn halfbroer, James-Francis, the old pretender, zijn opvoeding vooral in Frankrijk. Hij werd officier bij het Franse leger en werd in 1706 bevorderd tot maarschalk van Frankrijk. Tijdens de Slag bij Oudenaarde belemmerde hij de doortocht van het Oostenrijkse leger door de Ardennen. Hij sneuvelde bij het beleg van Philippsburg, ten noorden van Karlsruhe, in 1734.

(10) De Vauban-vesting Menen was op 5 september 1706 door de Geallieerden veroverd geworden, na een beleg van zes weken. Wervik, Ieper, Veurne en ook Doornik waren nog steeds bezet door de Fransen. Wervik zou in de loop van de maand augustus 1708 zonder moeite worden bevrijd. Doornik werd een jaar later ingenomen. Ieper en Veurne bleven in Franse handen tot aan de Vrede van Utrecht in 1713.

(11) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek, nr 217, f° 22r

(12) Convocaet: convocatie, oproeping. Besteden: vastleggen, verdelen, toewijzen. Beschryvynghe: verordening.

(13) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek, nr 217, f° 23r

(14) J. FALKNER. Marlborough's Wars. Eyewitness Accounts. P. 145. Zware artilleriestukken werden meestal, waar dit mogelijk was, over de rivieren vervoerd. Zo een konvooi over land was soms kilometerslang en was dan ook zeer kwetsbaar.

Zo werd in september 1708 een groot konvooi, dat van Oostende naar Rijsel trok, door de Fransen aangevallen bij Wijnendaele. De Fransen konden echter worden teruggeslagen.

- (15) Vaugieren, vaugeeren is een verbastering van het Franse 'voyager'. Ammonitiebrood: brood dat door het leger wordt uitgedeeld. Verwant met het Franse 'amunitionner': van oorlogsbehoeften voorzien, ravitailleren.
- (16) RAR. Mullem. Rekeningen. Nr 17. A° 1708. Franchois de Tavernier was in die tijd baljuw van Mullem.
- (17) C. BARNETT. Marlborough. Pag 218 Dit konvooi omvatte naast 16.000 trekpaarden, ook 3.000 wagens, geladen met poeder, munitie en etenswaren en was meer dan 15 mijlen lang!
- (18) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek nr. 191 (1707-1710). F° 73 v Een munitionnaire is een officier, die belast is met de voedselvoorziening van het leger.
- (19) RAR. Resolutieboek van de kasselrij, nr 191, f° 74 v en volgende.
- (20) RAR. Resolutieboek van de kasselrij, nr 191, f° 79v en volgende. In die tijd was Marie-Gabrielle de Lalaing barones van de heerlijkheid Eine-Heurne en daardoor één van de zeven erfelijke hoogpointers van de kasselrij Oudenaarde. Ze was tevens gravin van Hoogstraeten en van Rennebourg en barones van Leuze en van Pecq. Ze was gehuwd geweest met Charles-Florentin Rheingraf (†1676). De functie van hoogpointer werd toen evenwel waargenomen door haar zoon, Henri-Joseph Rheingraf, die in die tijd meestal in Pecq verbleef. Na het overlijden van zijn moeder in 1709, zou hij haar opvolgen als baron van Eine-Heurne, Pecq en Leuze en als graaf van Rennebourg. Vanaf september 1712 liet baron Rheingraf zich als wettelijk hoogpointer in het college vervangen door Jacques-Franchois de Croquillon.
- (21) RAR. Mullem. Rekeningen 1708. Zonder nummering. Ook de twee volgende brieven komen uit dit dossier
- (22) In het register van het Sint Elooiskapittel van Eine wordt gesteld dat de oogst in 1708 helemaal was verwoest door de legers en dat in 1709 de oogst zeer gering was door de uiterst strenge vorst in het begin van dat jaar: "cum fructus bonorum anno 1708 totaliter devastati fuerint per exercitus et anno 1709 partim devastati et partim congelati, ita ut proventus fuerint illis annis valde tenues...". (RAR. St. Elooiskapittel. Nr. 18, f° 50r.)
- (23) Tenzij anders aangegeven, komen vanaf hier alle aangehaalde oud-nederlandse teksten met de opgegeven folia, uit de resolutieboeken van de kasselrij Oudenaarde, nr. 191 (1707-1710) en 192 (1711-1713), die zich bevinden in het Rijksarchief te Ronse.
- (24) Van alle (nu nog) Vlaamse steden werden alleen Ieper en Veurne, twee steden van het 'Westkwartier', nooit ingenomen door Marlborough. De overige vijf Vlaamse steden met hun kasselrijen, die deel uitmaakten van het 'Westkwartier' en in het huidige Frans Vlaanderen lagen, Waasten (Warneeton), Belle (Bailleul), St. Winoksbergzen (Bergues), Kassel en Brouckburch (Bourbourg) bleven eveneens in Franse handen.
Ieper werd door de Fransen ingenomen op 25 maart 1678 en bij de vrede van Nijmegen in datzelfde jaar aan Frankrijk toegewezen. Veurne was een eerste maal in Franse handen van juni 1667 tot aan de Vrede van Aken, gesloten tussen Spanje en Frankrijk, op 2 mei 1668. In 1693 werd Veurne opnieuw door de Fransen veroverd.

Aan Vauban werd opdracht gegeven in deze steden uitgebreide versterkingen aan te leggen. Beide steden bleven in Franse handen tot 1713. Bij de Vrede van Utrecht in dat jaar werden ze, samen met o.a. Menen,

Komen en Wervik, aan de Oostenrijkse Habsburgers overgedragen. Op 4 juni 1713 rond 8u. 's morgens ontruimden de Franse troepen de stad Ieper en nog dezelfde dag kwamen de Hollanders met 6.000 man vanuit Rijsel de stad binnen. Ook Veurne werd op diezelfde dag vrijgegeven.

- (25) De Koninklijke Spaans-Anjouaanse Raad van de Zuidelijke Nederlanden, waar de graaf Van Bergeyck, deel van uitmaakte zetelde eerst in Brussel. Na de Slag bij Ramillies in 1706, werd hij overgebracht naar Mons. Militaire bescherming kreeg de Raad der Nederlanden in 1708 in Mons door een circa 30.000 man sterke Franse troepenmacht, die onder het bevel stond van de hertog van Berwick, zoon uit een verhouding van James II, hertog van York, met Arabella Churchill, een zuster van de hertog van Marlborough. Ook na de Slag bij Oudenaarde bleef de kasselrij Oudenaarde onderworpen aan de belastingen, die werden opgelegd, zowel door de Staten Generaal der Zuidelijke Nederlanden als door de Franse militaire overheid. Zie daarover verder, onder nr. 3: De Brandschattingen door het Franse Leger.
- (26) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Nr. 2393-B. Rekeningen 1708. Losse bladen, genummerd f° 89.
- (27) M. DE SMET. B. De Rantere. Geschiedenis van Oudenaarde 1701-1786. Arnold-Joost van Keppel, graaf van Albemarle (1669-1718), was luitenant-generaal van de Hollandse cavalerie. Hij vocht mee in de Slag bij Ramillies en in de Slag bij Oudenaarde. In 1709 kreeg hij het bevel over de pas veroverde vesting Doornik. In de Slag bij Malplaquet werd hij gekwetst. In de Slag bij Denain in 1712 werd hij krijgsgevangen genomen.
- (28) Rijsel werd op 25 oktober 1708 ingenomen, na een beleg dat ruim twee maanden duurde. De citadel kapituleerde pas zes weken later, op 9 december. (JAMES FALKNER. Great and glorious days).
- (29) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Nr. 191. F° 91r-v. Uit veiligheidsoverwegingen werden de meeste granen uit de kasselarij, tijdens de oorlogstroebelen, opgeslagen binnen de stadsmuren van Oudenaarde. Particulieren en ook kerken en kloosters, die hun voorraden zelf opsloegen, stonden bloot aan plunderingen door soldaten.
- (30) RAR. Heerlijkheid Mullem. Rekeningen. Nr. 17
- (31) De gedeputeerde te velde van de Staten Generaal der Nederlanden was Sicco van Goslinga (1644-1731). Goslinga had rechten gestudeerd en was gedeputeerde van Friesland bij de Staten Generaal. Hij was verantwoordelijk voor de logistiek van het Hollandse leger. Hij lag dikwijls overhoop met Marlborough. Hij nam deel aan de vredesbesprekingen in 1712-1713. Na de Vrede van Utrecht werd hij afgezant van de Republiek aan het hof van Versailles.
- (32) De abdij van Marquette, gelegen te Marquette-lez-Lille, bij de samenvloeiing van de Marque met de Deule, was een befaamd klooster van cisterciënzer monialen. De abdij werd gesticht door Johanna van Constantinopel, gravin van Vlaanderen (1206-1244), die er, samen met haar echtgenoot, Ferdinand van Portugal, werd begraven. Een afbeelding van deze abdij is terug te vinden in het Album de Croy (16^e eeuw). De abdij overleefde helaas de Franse Revolutie niet. Opgravingen in 2003, op de terreinen van de chemische fabriek Rhodia brachten grondvesten van

de oude abdijkerk aan het licht.

- (33) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Nr 2393-A. Rekeningen van het jaar 1708. Losse bladen, ongenummerd.
- (34) P.J. LACHAERT. Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer. Een manuscript uit Eine, over de Slag bij Oudenaarde. Pag. 95
- (35) Aftreken: afnemen, plunderen
- (36) JAMES FALKNER. Great and glorious days. Marlborough's Battles. Pag. 163-164
- (37) P.J. LACHAERT. Oudenaarde.1708. Een stad, een koning, een veldheer. Een manuscript uit Eine, over de Slag bij Oudenaarde. Pag. 96-99.
- (38) Zoals bekend was de kasselrij Oudenaarde ingedeeld in een Opperkasselrij of 'Heuverschasselrije' en een Nederkasselrij. De Opperkasselrij omvatte 18 dorpen die ten zuiden van Oudenaarde lagen, met de hoofdpointerijen Avelgem, Hemsrode en Petegem. In de Nederkasselrij, ten noorden van Oudenaarde, lagen de overige 15 dorpen van de kasselarij met de hoofdpointerijen Eine, Asper-Zingem, Huise en Kruishoutem.
- (39) Crinck: bocht
- (40) De reden tot het aanleggen van een coupure in de Schelde was het feit dat de Fransen daar, tussen Avelgem en Waarmaarde, in de loop van de maand september, schepen met stenen hadden laten zinken. Behalve bij De Rantere, wordt dit ook meegedeeld door de reeds vernoemde ooggetuige, alhoewel hij deze versperring verkeerdelijk in Berchem situeert: "... dat de schepen niet vaeren en consten als de Franschen tot Berghem de Schelde meenden op te stoppen, soo waeren daer eenighe schepen ende boomen versoencken ende sij consten de die niet uijt krijghen, soo hebben sij daer moeten een nieuwe Schelde maecken eer sij tot Doornicke met hun schepen gheraecten."
- (41) Het beleg van Doornik verliep zeer bloedig, met grote verliezen langs beide zijden. De Geallieerden alleen al verloren bijna 5000 man aan doden en gewonden (JAMES FALKNER. Great and glorious days).
- (42) De verliezen voor de Geallieerden waren zo groot, dat generaal Villars aan zijn koning kon schrijven: "Sire... Als God ons nog eenmaal zo'n nederlaag geeft, zullen Uwe Majesteijts vijanden zeker vernietigd zijn." Het was een van de redenen waarom Marlborough het jaar daarop in ongenade viel bij de Engelse regering.
- (43) M. DE SMET. B. De Rantere. Geschiedenis van Oudenaarde 1701-1786.
- (44) RAR. Rekeningen van de kasselarij Oudenaarde. Nr. 2394. 1707-1708.
- (45) Generaal Murray was gouverneur van Kortrijk. (Zie voetnoot (90) onder Hdst. I). Vermoedelijk was hij met zijn leger op weg naar Kortrijk.
- (46) Oorspronkelijk omvatte het later zogeheten 'kasteelleen' van Bossuit slechts een hoeve met de omliggende gronden. Het leen hing af van het baljuwschap van Doornik. In 1629 werd dit leen verkocht aan de familie Hovine. Antoine-Joseph Hovine bouwde er in de loop van de 17^e eeuw het bekende kasteel van Bossuit als buitenverblijf. In 1710 werd het kasteel met het neerhof en de tuin verkocht aan de familie Luytens. Deze breidde het kasteel uit en legde het park aan. Door huwelijk kwam het kasteel in de 19^e eeuw achtereenvolgend in het bezit van de families de Fourmestraux en de Beaufort. Thans is het eigendom van graaf Charles de Talhouet de Boisorhand. (R. CASTELAIN. 'Uit de Geschiedenis van Bossuit'. G. MARTYN. Enkele notities over het kasteel van Bossuit. Geschied- en Oudheidkundige Kring

Avelgem.)

(47) Ruymen: opruimen, kuisen.

(48) Bouchain, gelegen ten zuidwesten van Valenciennes, was sinds 1676 in Franse handen. Door Vauban werd het stadje uitgebouwd tot een echte vesting. Het maakte deel uit van de 'Nec plus Ultra' linie. Op 12 september 1711 werd het door de Geallieerden veroverd, na een beleg van nauwelijks een paar weken. De inname van Bouchain was het laatste wapenfeit van de hertog van Marlborough. Na de Slag bij Denain, op 24 juli 1712, werd het vestingstadje door de Fransen opnieuw ingenomen.

(49) Marchienne ligt aan de Scarpe, ten noorden van Bouchain, halfweg Lens en Valenciennes.

(50) Ormond voerde de opdracht van neutraliteit iets te strak uit. Zo werd hij medeverantwoordelijk voor de nederlaag van de Geallieerden bij Denain. Na de oorlog viel hij o.a. om deze reden in ongenade. Hij werd een vurig Jacobiet, aanhanger van de katholieke Stuarts. Hij stierf in verbanning in Spanje in 1745.

(51) Na geheime onderhandelingen tussen Engeland en Frankrijk in Utrecht werd begin mei 1712 een wapenstilstandsverdrag tussen beide landen gesloten, dat inging op 10 mei 1712. (D. CHANDLER. Military Memoirs of Marlborough's Campaigns. Pag. 121)

(52) M. DE SMET. B. De Rantere. Geschiedenis van Oudenaarde 1701-1786

(53) Ibidem

(54) RAR.Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek 192. F° 176r en vv

(55) Alhoewel Prins Eugène met aandrang aan de Hertog van Ormond had gevraagd de Engelsche pontonbruggen bij Denain nog enkele weken te laten liggen, gaf deze laatste, een paar dagen voor de Slag bij Denain, toch opdracht ze af te breken, bij de terugtocht van het Engelse leger uit Frankrijk. Zo bleef er maar één enkele brug voor de Geallieerden meer over, die dan nog vlug in het begin van de strijd in stukken brak. Dit was een van de hoofdoorzaken van de nederlaag van de Geallieerden bij Denain. De Geallieerden verloren bij die slag bijna een derde van hun manschappen aan doden, gewonden en krijgsgevangenen.

(56) In de verwarde terugtocht na de Slag bij Denain, werd graaf Cornelis van Nassau-Ouwerkerk doodgeschoten bij de brug over de Schelde. Hij was de zoon van graaf Hendrik van Nassau-Ouwerkerk, die het bevel voerde over de Hollandse strijdkrachten in de Slag bij Oudenaarde. Deze was na de Slag bij Oudenaarde, na een korte ziekte, gestorven te Roeselare op 18 oktober 1708.

(57) RAR. Kasselrij Oudenaarde. Resolutieboek 192. F° 190r.

(58) Er was geen vaste oeververbinding tussen Ename en Eine. De hier bedoelde brug is uiteraard een tijdelijke pontonbrug.

(59) M. DE SMET. B. De Rantere. Kroniek van Oudenaarde 1701-1786

3 DE BRANDSCHATTINGEN DOOR HET FRANSE LEGER NA DE SLAG BIJ OUDENAARDE

(1) Twee raids die plaats vonden in vijandelijk gebied in juli 1708 zijn berucht gebleven. Bij het begin van het beleg van Rijsel drongen enkele escadrons dragonders van de Geallieerden door tot in Artois en Picardië. Talrijke dorpen werden geplunderd. Twee buitenwijken van Arras, dat weigerde de contributie te betalen, werden in

brand gestoken en gingen in de vlammen op. Als vergelding vielen de Fransen in diezelfde maand het Land van Waes en in Zeeuws Vlaanderen binnen. Cadzand werd in brand gestoken. De Fransen keerden terug met 1.200 paarden en een grote hoeveelheid vee. (J. CAMPBELL. The military History of the late Prince Eugen de Savoie. Vol. II. London 1737.)

- (2) Zoals reeds vermeld, werd door Philips V het bestuurlijk apparaat van de Zuidelijke Nederlanden, dat uit drie Collaterale Raden bestond, In 1703 vervangen door één gecentraliseerde Koninklijke Raad, "Le Roi et son Conseil". In 1706 werden door de Geallieerden de voorheen bestaande Raden van State opnieuw ingericht. De beslissingen die deze Raad nam bleven echter ondergeschikt aan de beslissingen van de Ministerraad of 'Conferentie', waarin twee Hollandse en één Engelse gedeputeerde zetelden. Zie daarover het artikel van K. VAN GELDEREN en R. VERMEIR, 'De Habsburgse Nederlanden in de overgang van Spanje naar Oostenrijk', in 'Oudenaarde 1708, een stad, een koning, een veldheer'.
- (3) De intendant voor Frankrijk was Charles-Etienne Maignart, fs Etienne, markies de Bernières (1667-1717). Begin juni 1708 was hij markies de Bagnols opgevolgd als intendant van Vlaanderen. Voordien was hij achtereenvolgend intendant geweest van Henegouwen en van Frans-Vlaanderen. In zijn brieven noemt hij zich: "conseiller du Roy en ses conseils, maistre des requettes ordinaires de son hotel, intendant de justice, police et finances en flandres et des armées de sa Majesté". Als intendant van het leger was hij verantwoordelijk voor de inkwartiering, de bevoorrading van de troepen en de uitbetalingen. Hij moest daarvoor voor de nodige financiering zorgen. De familie Maignart de Bernières was sinds 1601 eigenaar van het kasteel 'La Rivière Bourdet' in Quevillon, een dorp gelegen ten westen van Rouen, op de rechter oever van de Seine.
- (4) De gegevens komen uit de resolutieboeken van de Kasselrij Oudenaarde. De opgegeven folio's bij de aangehaalde teksten verwijzen naar deze resolutieboeken, nr. 191 vanaf 1708 en nr. 192 vanaf 1711. Deze resolutieboeken bevinden zich in het Rijksarchief te Ronse. De meeste verslagen zijn ondertekend door J. Delabye, die destijds griffier was van de Kasselrij Oudenaarde.
- (5) Markies Michel de Chamillart (1651-1721) was tijdens de Successieoorlog minister van oorlog en minister van financiën en daarmee ook algemeen intendant van het Franse leger. Deze functies had hij te danken aan zijn vriendschap met Madame de Maintenon, tweede echtgenote van Lodewijk XIV. Vriendjespolitiek is van alle tijden. Markies de Bernières was in het begin van juni 1708 de Bagnols opgevolgd als intendant van het Franse leger in het noorden.
- (6) Gent viel in de nacht van 5 op 6 juli 1708 in Franse handen.
- (7) Henri-Joseph-Gabriël Wild Rheingraef was destijds baron van de baronie Eine-Heurne en daardoor erfelijk hoogpointer van de kasselrij. Zie (9) onder hoofdstuk 1. Uit de context blijkt dat Henri-Joseph-Gabriël Wild-Rheingraef nog zelf als hoogpointer de onderhandelingen met de markies de Bernières heeft geleid. In september 1712 zou hij aan het college het voorstel doen Jacques-François de Croquillon als hoogpointer in zijn plaats te willen aanvaarden. (Resolutieboek. Nr 192. Fo 189r.)
- (8) De hoogpointer van Eine was naar het Franse kamp vertrokken precies op de dag vóór de Slag bij Oudenaarde. Geen wonder dan ook dat hij er niet meteen in geslaagd is noch de intendant van het Franse leger, noch de ontvanger der belastingen te

- spreken. Dat lukte hem wel enkele dagen later. De ontvanger van belastingen, Vanderlinden, was “trésorier de France au bureau des finances des Flandres et receveur des contributions à Douay”. De moeder van Henri-Joseph Wild-Rheingraef, Marie-Gabrielle de Lalaing verbleef in de zomer meestal op haar kasteel in Pecq.
- (9) Na de Slag bij Oudenaarde had het Franse leger een verdedigingspositie ingenomen achter het kanaal van Brugge-Gent. Het bijzonderste kamp bevond zich in Lovendegem.
 - (10) Joannes-François De Castro was sinds 1703 ontvanger van de kasselrij, samen met Louis-Ignace Lefebvre. Algemeen wordt aanvaard dat er bij de Slag bij Oudenaarde 8.000 Fransen krijgsgevangen werden gemaakt. Uiteraard zijn niet al deze gevangenen op de kasselrij hebben gebleven, maar hoeveel en hoelang er gevangenen in Oudenaarde hebben verbleven is niet duidelijk.
 - (11) De jaarlijks door de kasselrij aan de Raad van Vlaanderen te betalen ‘ordinaire’ subsidie schommelde tussen 20 en 25.000 gulden.
 - (11) Van de 58 gekwetste officieren waren er in die tussentijd, tussen begin september en begin november 1708, 7 overleden. (SAO. Kasselrijrekeningen. Nr. 2393 B)
 - (12) Een deel van het Franse leger stond inderdaad opgesteld op de rechter Scheldeoever, van Spiere tot voorbij Gavere en blokkeerde aldus de bevoorradingsweg van het Geallieerde leger voor voorraden vanaf Brussel
 - (13) RAR. Baronie Eine. Resolutieboek van 1708. Nr. 217, f° 45r-v.
 - (14) Op dat ogenblik was Charles-François Van Hoobrouck heer van Asper-Zingem en daardoor hoogpointer van de kasselrij Oudenaarde.
 - (16) Joannes Van Verren, fs Pieter, behoorde tot een belangrijke Oudenaardse familie van tapijtwevers. Hij woonde op de Kleine Markt, in het huis naast de Boudewijnstoren. Dit huis werd later samengevoegd met de er naast gelegen woning en omgebouwd tot het bekende huis ‘Margaretha van Parma’.
 - (17) Vanaf hier komen de aangehaalde folia uit resolutieboek nr. 192

PLAATSNAAM BLOTE TE MATER NEVENEFFECT VAN SLAG BIJ OUDENAARDE IN 1708

Historische feiten blijven vaak “opspelen” in de hedendaagse werkelijkheid, o.a. in de toponymie, zonder dat daar nog iemand bij stilstaat. Zo zullen waarschijnlijk weinig of geen deelnemers aan de festiviteiten ter gelegenheid van de herdenking van 300 jaar Slag bij Oudenaarde een verband leggen met de plaatsnaam Blote te Mater. Bij geleide wandelingen in het Bos t’Ename durven deelnemers wel eens om voor de hand liggende redenen gniffelen bij het gelijknamig straatnaambordje. Nochtans heeft het niets met nudisme of met erotiek maar alles met historische ecologie te maken. Het verhaal gaat dan als volgt.

De eigenlijke slag bij Oudenaarde op 11 juli 1708 betekende niet het einde van de vijandelijkheden. Na de slag bij Oudenaarde belegerden de geallieerden Rijsel. Maximiliaan van Beieren trachtte ondertussen om Brussel naar het Franse kamp te doen overlopen. Om de geallieerde aanvoerlijnen af te sluiten, en de belegering van Brussel af te dekken bouwden de Fransen een verdedigingslinie langs de Schelde. Een absoluut bolwerk in deze verdedigingslinie was Ename. De Fransen onder D’Hautefort, waren er in drie linies ingegraven vanaf de Scheldeoevers “tot aan de eerste hoogten, waar ze een groter kamp hadden”. Voor de verdediging van de totale Scheldelinie waren 14 bataljons en 25 eskadrons (ongeveer 10000 man) ingezet. Dit blijkt echter onvoldoende om een geallieerde oversteek van de Schelde te beletten. Na de overgave van Rijsel slagen de geallieerden erin de linie in één nacht door te steken en wordt de belegering van Brussel ongedaan gemaakt (1).

Een getuigenis van een inwoner van Ename bezorgt ons bijkomende gegevens over het bolwerk Ename(2). De Fransen hadden “*hun sterck bedolven ende fortien ghemaect als of sij in een stede waeren en hebben tot Eenaeme hunnen fortien soo bij de fortien van Aedenaerde* (dat in geallieerde handen was) *ghemaect dat de scheltwaechten naar mallecanderen schieten consten ende tot Eeaeme was soo sterck dat het was ghelijck of sij* (de Fransen) *daer hun leven hadden moeten blijven ligghen...*”. “*...dat duerde thien wecken lanck dat sij daer laeghen*”.

Uit een andere bron kan afgeleid worden waar het groter kamp op de eerste hoogten zich precies bevond, namelijk op de Bouverijkouter te Mater, net boven de wand van de Scheldevallei en er op uitkijkend, aan de rand van het Bos t’Ename, er enkel van gescheiden door de straat die nu Blote heet (3). Deze kouter bood als open vlakte van ongeveer 30 ha een goeie plek voor een omvangrijk legerkampement. Hiervoor was steeds een grote hoeveelheid hout nodig, o.a. voor tentstokken en brandhout, en het bos aan de rand bood hiertoe uiteraard alle mogelijkheden. Dezelfde bron, een attest van “*wethauders ende inwoonders van Eenaeme, Maeter ende Welden*” uit 1710 stelt dat de abdij van Ename in haar Bos t’Ename in 1708 grote schade heeft geleden tijdens “*het campement vande vijanden lanckx de Schelde den tijdt van thien weken*” en dat er de komende jaren weinig

of geen opbrengst van dit bos te verwachten valt, de lasten (grondbelastingen) die zijn opgelegd kunnen niet gedekt worden. Deze bron wordt bevestigd door een andere (2) die een opsomming geeft van de oorlogsschade in deze periode, en te kennen geeft dat de abdijs van Ename *“een merckelijck verlies geleden heeft in haeren bosch dewelcke totaliter is ontbloot”* (let op de woordkeuze) *van alle de schoonste eecken ende andere soorten van boomen slachaut (hakhout) als anderssins ten minste tot den nombre van hondert duijsent boomen boven alle het slachaut bestaende in eene somme van 150.000 pattacons”*.

Behalve het gebruik van het werkwoord ontbloten is er voorlopig geen enkel verband met de plaatsnaam Blote te bespeuren. Maar dat verandert door een bron van vele decennia later. In 1785 worden een aantal officieren van de baron van Schorisse, heer van Mater betrappt al jagend in het deel van het Bos t’Ename aansluitend bij de huidige straat die Blote heet. De jurisdictie over dit deel van het bos op grondgebied Mater, maar deel uitmakend van de gronden geschonken in de stichtingsoorkonde van de abdijs uit 1063, staat op dat ogenblik al meer dan 700 jaar ter discussie. Het komt tot een rechtszaak voor de Raad van Vlaanderen, waar de abdijs van Ename wordt vertegenwoordigd door de bekende Oudenaardse advocaat-politicus Jan Jozef Raepsaet (5). Beide partijen proberen hun gelijk te halen, o.a. via getuigenissen van omwonenden. Zo getuigt Joseph Bouge, Waal geboren te Ghislenghien, door de abdijs gerecruteerd op haar bezittingen te Hellebecq, dat hij al *“omtrent de 50 jaeren”* jager-boswachter is in het Bos t’Ename, en dat hij de officieren heeft betrappt *“in den gemelden bosch alwaer men ’t noemt het Blootte omtrent de voetwegelkens die er door passeren”*.

Twee andere getuigen zijn Bartholomeus Meulenyser, 88 jaar, al 60 jaar wonende te Maeter *“tegen aen de bosschen van d’abdijs”*, en Joannes De Bock, 75 jaar, *“geboren twee tot driehondert stappen van den bosch t’Eenaeme”* en die *“omtrent de 40 jaeren is komen wonen tegen aen den daelbosch soo dat de straete wesende de Daelstraete maer tusschen zijn huijs enden voornoemden bosch en is”*. Zij verklaren dat het deel van het bos dat Blote wordt genoemd indertijd is kaalgekapt door de Fransen, en dat zij *“voorteijds hebben ghesien in hunne jonckheijt dat in de streke differente blooten of vaguen waeren, dat het een specie van heijde (6) was, die niet afgesloten en was, dat de jongens aldaer hunne koeijen drijfden en pastureerden en dat men het deel van die streke het blootte noemde...”*. Op Blote waren maar *“struijkelingen van hout”*, en de zone was pas herbeplant geworden onder proost de Bouzies (= tijdens de jaren 1750-1760). Op de bij de processtukken horende kaart, die een mooi beeld geeft van een groot deel van het Bos t’Ename in die periode, wordt de plek waar de *“twee voetwegelkens”* van hierboven uitgeven op de Blote(straat) omschreven als *“het mengat van den bosch gemeenlijck genaemd het gat van den blootte”*. Ook toen lag een erotische connotatie dus blijkbaar al niet meer veraf.

We kunnen dus samenvatten als volgt. In de nasleep van de slag bij Oudenaarde werd er door de Fransen duchtig gekapt in het Bos t’Ename, maar (geheel logisch) blijkbaar vooral in het deel aansluitend bij de huidige Blote (straat) en de Boeverijekouter, waarop het grootste deel van de troepen gelegerd was. Nadien verzuimde de abdijs het bosdeel af te sluiten en/of te herbeplanten, en profiteerden de omwonenden ervan om er hun koeien te laten op grazen, waardoor de bosregeneratie voortkomende uit vegetatieve hergroei van de hakhoutlaag en/of van spontane uitzaaiing van bomen en struiken verhinderd werd.

Daardoor bleef dit bosdeel bloot, m.a.w. onbezet met opgaande bomen en struiken tot als proost de Bouzies tot heraanplanting overging. De straatnaam Blote herinnert daar nog aan. De vergelijking ligt voor de hand met het Blote, de historische naam voor de open, bijna boomloze Vlaamse polders versus het Houtland, het indertijd druk met bossen, bomenrijen en houtkanten bezette Binnen-Vlaanderen onmiddellijk ten zuiden van de polders.

Of hoe de Slag bij Oudenaarde niet enkel zijn sporen naliet in de kouters van Eine, Heurne en Mullem.

Guido Tack

erfgoedconsulent landschappen Vlaamse Ardennen

conservator natuurreservaat Bos t'Ename

VOETNOTEN

1. Zie hiervoor en voor de details die volgen Sautai, M., Une opération militaire d'Eugène et de Marlborough. Le forçement du passage de l'Escaut en 1708, Paris, 1905 pp. 20-22. Met dank aan Frederik Dhondt voor deze referentie.
2. Stadsarchief Oudenaarde, Oud archief Oudenaarde, Vreemd Archief, nr. 32 Eine, nr. 16, gepubliceerd in Lachaert, P.-J., 2008, Leven langs de Schelde aan het begin van de 18^e eeuw. Een manuscript uit Eine over de slag bij Oudenaarde en de krijgsverrichtingen in de Spaanse Successieoorlog (1708-1711), in Lachaert P.-J. (red.), Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer. Leuven, Davidsfonds. Met dank aan Pieter-Jan Lachaert om mij op deze bron te wijzen.
3. Rijksarchief Ronse, Fonds Abdij van Ename 1220
4. Rijksarchief Ronse, Fonds Land van Aalst 2963.
5. Rijksarchief Ronse, Fonds Abdij van Ename 2012 en 2014
6. Niet letterlijk te nemen. *Heide* staat hier voor een vegetatietype intermediair tussen schraal grasland en verarmd bos, mnl. *wastine* cfr de vele heidetoponiemen in de regio op zandleem, leem of klei, o.a. ook op twee andere locaties aansluitend bij het Bos t'Ename

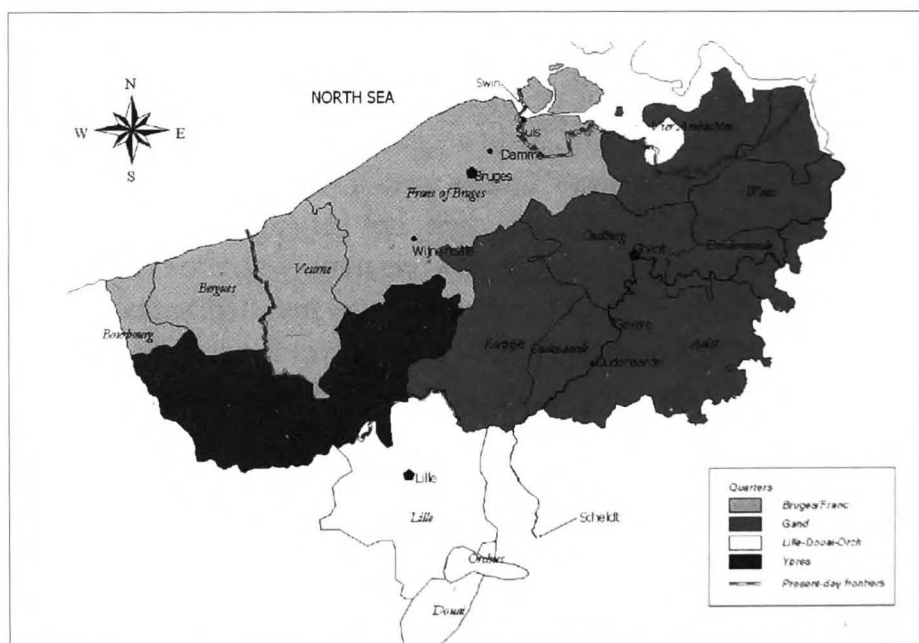
'IN DEN TIJDT DAT DE STEDE VAN AUDENARDE BELEIT WAS'. DE POLITIEKE EN MILITAIRE GESCHIEDENIS VAN OUDENAARDE OP DE KENTERING VAN MIDDELEEUWEN EN NIEUWE TIJDEN.

1708 is een belangrijk jaar in de Oudenaardse geschiedenis, dat doet althans de politieke en wetenschappelijke aandacht voor het herdenkingsjaar 2008 vermoeden. De veldslag tussen het Franse koningsleger en de 'geallieerde' troepen van Pruisen, Hollanders en Engelsen op 11 juli 1708 kon in 2008 op een ruime belangstelling rekenen. Publicaties, tentoonstellingen, lezingen, optochten, en een heuse historische evocatie van het krijgsgebeuren vulden de Oudenaardse feestkalender. Het recente boek dat uitgegeven werd door stadsarchivaris Pieter-Jan Lachaert en verscheidene andere publicaties belichten uitvoerig het krijgsgebeuren, zijn oorzaken en gevolgen.² In dit artikel is het niet de bedoeling een zoveelste bijdrage te leveren aan de geschiedenis van de befaamde veldslag. Met onze zoektocht naar historische precedents van de veldslag van 1708 hopen we het krijgsgewoel in Oudenaarde in een breder kader te plaatsen, en tevens na te gaan wat middeleeuwse veldslagen om de strategische stad opgeleverd hebben. Meer bepaald focussen we op het militaire treffen in 1382, 1452 en 1485, omdat deze veldslagen een belangrijke rol hebben gespeeld voor de staatkundige evolutie in Vlaanderen. Bovendien hopen we, in de mate van het mogelijke, in dit artikel uit te pluizen wat de veldslagen rond de stad betekend hebben voor de 'gewone' Oudenaardist. Militaire geschiedenis concentreert zich immers steeds op de veldheren, de tactiek, het krijgsgebeuren en de resultaten van veldslagen, maar amper op het leven van de gewone man. Werd de Oudenaardist misschien niet rechtstreeks getroffen door de gebeurtenissen op het strijdtoneel, dan is zijn leven onrechtstreeks toch beslissend beïnvloed door de vele veldslagen die in de middeleeuwen in en om zijn stad plaatsvonden. Een korte blik op de wat vergeten opstand van 1539 te Oudenaarde kan ons helpen deze stelling te verduidelijken. In deze opstand, waarvoor te Oudenaarde uitzonderlijke bronnen bewaard bleven, maakten de Oudenaardse ambachten in een rekest hun politieke wensen aan het stadsbestuur over. Dit rekest vormt de basis van het tweede deel van dit artikel. Richten we eerst onze blik op de woelige middeleeuwse geschiedenis van de Scheldestad.

¹ Dit artikel kwam tot stand in het kader van het IUAP-project 'Stedelijke samenleving in de Lage Landen (1100-1800)' aan de Universiteit Gent, gefinancierd door het Federaal Wetenschapsbeleid van België. De auteurs danken stadsarchivaris Pieter-Jan Lachaert hartelijk voor zijn hulp bij de totstandkoming van dit artikel.

² P.-J. Lachaert (ed.), *Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer*, Leuven, 2008; F. Dhondt, 'De Spaanse Successieoorlog en de slag bij Oudenaarde', *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde* (voortaan *HGOKO*), 44 (2007), p. 23-73; P. Vergracht, 'De slag bij Oudenaarde. Het verloop van de gevechten op 11 juli 1708', *HGOKO*, 45 (2008), p. 45-71.

Reeds van bij zijn stichting was Oudenaarde een strategische stad. Al dan niet door inmenging van de graaf van Vlaanderen ontstond Oudenaarde op het einde van de tiende of in het begin van de elfde eeuw.³ Indien Oudenaarde een grafelijke stichting was, dan had de stad de bedoeling een tegengewicht te vormen tegen het 'Rijkse' Ename, een militaire voorpost annex haven van de Duitse Keizer. De Schelde vormde de grens tussen het Heilige Roomse Rijk van de Duitse Keizer en het Franse koninkrijk. De stichting van Oudenaarde, aan de 'Franse kant', was in dat geval een bewuste ingreep van de Vlaamse graaf om aan de Duitse Keizer of lokale vazallen zijn toenemende politieke macht te tonen.⁴ Indien er in het stichtingsverhaal van Oudenaarde van grafelijke inmenging geen sprake was, dan nog bewijst het zelfstandige ontstaan van een handelsnederzetting aan de Schelde dat de geografische setting van het toekomstige Oudenaarde een belangrijke strategische, namelijk economische functie had in het groeiende handelsnetwerk in Vlaanderen.⁵ De Schelde was namelijk niet alleen een politieke grens, haar economisch belang was voor het organisch gegroeide stedelijke netwerk in Vlaanderen cruciaal (afbeelding 1). In een periode waarin wegen quasi onbestaande, of onveilig waren, was een goed bevaarbare waterloop dé verbindingsweg bij uitstek tussen de economisch belangrijke streek rond Amiens-Boulogne-Rijsel enerzijds en anderzijds de steden van de Scheldedelta en de Zwinmonding, zoals Gent, Damme en Brugge. Een burcht en een nederzetting op deze levensader van de toenmalige Vlaamse economie was, enkel al door zijn strategische ligging, een beloftevolle toekomst beschoren.

Afbeelding 1: Kaart van het graafschap Vlaanderen in de late middeleeuwen.
(copyright: Tim Soens)

3 M. Vanwelden, 'Facetten van een stadsgeschiedenis', in Lachaert, *Oudenaarde 1708*, p. 10-12; L. Dhondt, 'Een schets van de stadsgeschiedenis en van een bijzondere symbiose met haar platteland', in I. De Meuter & M. Vanwelden (eds.), *Oudenaardse wandtapijten van de 16de tot de 18de eeuw*, Tielt, 1999, p. 15-21; G. Berings, *Landschap, geschiedenis en archeologie van Oudenaarde*, Oudenaarde, 1989.

4 D. Callebaut, L. Milis, P. Devos & J.-P. Van Der Meiren, *Ename - Oudenaarde - Mullem, Archeologisch-historische route*, XVI Archaeologicum Belgii Speculum, 1988.

5 P. Stabel, *Dwarfs among giants: the Flemish urban network in the Late Middle Ages*, Leuven, 1997.

Betekende de strategische ligging van Oudenaarde de verklaring voor zijn stichting, en de economische bloei in deze vroege periode, dan is deze tevens verantwoordelijk voor de talrijke militaire conflicten rond de stad. Een politieke en militaire controle van de handel op de Schelde was voor Gent immers van onschatbare waarde. In de volle middeleeuwen was Gent dé grootste handelsmetropool te noorden van de Alpen.⁶ Niet enkel de voor de stad vitale graanhandel, maar ook de regionale en lokale economie hadden de Schelde als levensader. Maar naast Gent had ook de Vlaamse graaf enkel te winnen bij een verregaande politieke invloed in Oudenaarde. Omwille van de ligging ten opzichte van het Duitse Rijk – weliswaar een reus op lemen voeten die na de elfde eeuw geen politieke rol van betekenis meer speelde in de Lage Landen – maar evenzeer omwille van de vele tollens die in zijn voordeel op de Schelde geheven werden, ging de aandacht van de graaf uit naar de bloeiende Scheldestad. In een soort van gezamenlijke samenwerking moedigden Gent en de Vlaamse graaf de economische trafiek op de Schelde aan (door infrastructuurwerken, beveiliging van het handelsverkeer enzovoort) omdat beide spelers hierbij belang hadden.⁷ Maar soms trad een kortsluiting op in dit doorgaans minnelijke verstandshuwelijk tussen Gent en de Vlaamse graaf. Op het moment dat de graaf uit was op directe geldwinst door verhoging van indirecte belastingen op handelstrafiek van de Schelde, of indien zijn dynastieke oorlogen de Gentse handel schaadden, trachtte de Gentse elite de grafelijke politiek bij te sturen. Of andersom. In periodes dat de Gentse macht een alternatief vormde voor het grafelijke bestuur in Vlaanderen, probeerde de graaf op zijn beurt het Gentse ‘gevaar’ in te dammen. Oudenaarde werd, om de vermelde strategische redenen, vaak het slachtoffer van de constante rivaliteit tussen de graaf en de grootste stad van zijn territorium.

Telkens Oudenaarde het toneel werd van krijgsgewoel, valt op dat niet zozeer een conflict tussen de stad en de Gentse machtspool de inzet van het gebeuren was, noch tussen de Oudenaardse bestuurders en de graaf. Integendeel, telkens was Oudenaarde het slachtoffer van een politiek conflict tussen Gent en de graaf van Vlaanderen. De Vlaamse graaf en Gent vochten nooit *tegen* Oudenaarde, maar telkens opnieuw *om* de stad. De strategische ligging op de Schelde deed Oudenaarde de das om. Wilde de graaf de politieke situatie te Gent beïnvloeden, of wilde Gent zijn bevoorrading verzekeren, dan was een controle over de strategische burcht en handelsnederzetting aan de voet van de Edelareberg een onmisbare schakel. De eerste belegering van Oudenaarde – of althans het oudst bekende spoor van een belegering – dateert uit 1127. In het conflict tussen graaf Willem Clito en de steden Gent en Brugge, slaagden laatstgenoemden en de graaf er om de beurt in de stad in te nemen – enkel met de bedoeling om de tegenpartij politiek en economisch te treffen.⁸ Het zou een constante in de Oudenaardse geschiedenis worden. Uiteindelijk sneuvelde graaf Willem in het beleg van Aalst van juli 1128. De dood van de graaf luidde een periode van ruim twee eeuwen van stedelijk zelfbestuur voor Gent in. Weliswaar bleef Vlaanderen

6 L. Milis, ‘De middeleeuwse grootstad (twaalfde en dertiende eeuw)’, in J. Decavele (ed.), *Gent, apologie van een rebelse stad*, Antwerpen, 1989, p. 61-79.

7 Zie o.a. E. Thoen, *Landbouweconomie en bevolking in Vlaanderen gedurende de late Middeleeuwen en het begin van de moderne tijden. Testregio: de kasselrijen Oudenaarde en Aalst (eind 13de – eerste helft 16de eeuw)*, Gent, 1988.

8 De wederzijdse verovering van Oudenaarde had op 1 mei 1127 tot een groot drama geleid. Volgens Galbert van Brugge, onze enige bron voor dit gebeuren, had de graaf de stad gebrandschat en werden driehonderd mensen in een kerk verkoold. Wel dient te worden opgemerkt dat Galberts ‘dagboek’ van de opstand van 1127 partijdig is, en in de eerste plaats als doel had de bestuursdaden van Willem Clito in een slecht daglicht te stellen (R. Van Caenegem (ed.), *De moord op Karel de Goede*, Leuven, 1999, p. 207, 213, 220).

bestuurd door een grafelijke dynastie, de steden hadden in 1128 een verregaande politieke zelfstandigheid gewonnen. Oudenaarde en zijn omliggende kasselrij maakten voortaan deel uit van het Gentse kwartier. Dat betekende dat grafelijke belastingen via de grootstad geïnd werden, politieke beslissingen in verband met de economische trafiek op de Schelde konden niet om Gent heen, juridisch gezien was Oudenaarde afhankelijk van de Gentse schepenbanken, de stad was voor de militaire verdediging van zijn omgeving aangewezen op Gent, enzovoort. Het is precies tegen deze Gentse machtsaanspraak dat de Vlaamse graaf vanaf de veertiende eeuw opnieuw zou optreden. Oudenaarde werd in het daaropvolgende conflict allerm minst gespaard.

Middeleeuwse veldslagen om Oudenaarde

In elke militaire poging van de Vlaamse graven (en van de Bourgondische hertogen die in 1384 graaf van Vlaanderen waren geworden) om de politieke macht van de Vlaamse steden Brugge, Gent en Ieper te beknotten, werd Oudenaarde het tactische doelwit van verdedigende Gentenaars of oprukkende grafelijke/hertogelijke troepen. Indien de Vlaamse graven hun macht over hun territorium wilden uitbreiden, dienden ze in de eerste plaats de macht van de steden over hun kwartier in te perken. Vaak werkte de elite van de Vlaamse steden deze grafelijke interventies tegen; voornamelijk in de Arteveldestad was het verzet tegen de aanvechting van de kwartiermacht groot – dat bewijst het zo dadelijk aangesneden verhaal van de Gentse opstand van 1379-1382. Meer dan een eeuw lang zou de stedelijke macht over de kwartieren voor de graaf een strijdpunt vormen, daarvan getuigen de voorbeelden van 1452 en 1485. In de zestiende eeuw kantelde echter de machtsbalans. Na de overwinning van Maximiliaan van Oostenrijk in 1492 en van Keizer Karel in 1540 bekam het centrale gezag in Vlaanderen dat de macht van Gent over zijn kwartier, en het zelfbestuur van de stad, beknoot werd. Na een nieuw politiek conflict zou Gent in 1584 in de Vlaamse graven zijn meerdere moeten erkennen, en de macht over zijn kwartier definitief moeten afstaan. Ook toen ontsnapte Oudenaarde niet aan het krijgsgewoel.

Bekijken we even in detail drie veldslagen om Oudenaarde met twee vragen in het achterhoofd. Welke rol speelde de veldslag in de geschiedenis van Vlaanderen? Wat betekende de veldslag voor Oudenaarde?

1382

Het aantreden van de Bourgondische hertogen als graven van Vlaanderen in 1382 ging met krijgsgeweld gepaard. In een poging om Gent onder druk te zetten, liet graaf Lodewijk van Male in mei 1379 het grafelijke garnizoen te Oudenaarde versterken. Gent was toen in een conflict gewikkeld met de graaf naar aanleiding van het Brugse initiatief om een kanaal van Kortrijk tot Brugge aan te leggen, een alternatieve verbindingsweg voor de Gentse Lieve (de zogenaamde ‘Zuidleie’). De graaf steunde het Brugse initiatief, dat echter een latente bedreiging vormde voor de graantrafiek van Gent. Het conflict dat eruit ontspon, greep de graaf aan om de Gentse kwartiermacht in vraag te stellen, maar Gent liet niet betijen. Elke provocatie van de graaf werd van militair antwoord gediend.⁹ Na de grafelijke

9 M. Vandermaesen & M. Ryckaert, ‘De Gentse opstand (1379-1385)’, in M. Vandermaesen, M. Ryckaert & M. Coornaert, *De witte kaproenen, de Gentse opstand (1379-1385) en de geschiedenis van de Brugse Leie*,

troepenversterking te Oudenaarde, gaf Filips van Artevelde, zoon van de beroemde Jacob, in juni 1379 de opdracht de Scheldestad te omsingelen en de rivier af te sluiten, opdat de bevoorrading van de stad mank zou lopen. Bovendien bedreigde Gent de stad door op de ‘*mont d’Audenarde*’, zoals de Franse chroniqueur Froissart vermeldt, een groot kanon te plaatsen.¹⁰ Met deze berg wordt ongetwijfeld de Kezelberg bedoeld, de berg die gezien zijn strategische waarde zowat in elke veldslag om Oudenaarde een belangrijke rol zou spelen. De kapitein van de stad, de graafgezinde Daneel van Halewijn, liet daarop de stadsmuren door aarde omgeven om eventuele kanonschoten te breken. De stad werd niet ingenomen, maar het signaal werd door de graaf begrepen. Onderhandelingen startten, maar kwamen niet tot een vergelijk. Integendeel, de spanningen liepen hoog op in het graafschap. Toen de Bourgondische hertog Filips de Stoute zijn schoonvader te hulp snelde, besliste de beroemde veldslag te Westrozebeke over het lot van Filips van Artevelde. De Gentse kapitein sneuvelde, maar zijn stad gaf zich niet over. Meer nog, de nieuwe Gentse kapiteins, Frans Akkerman op kop, namen belangrijke militaire steunpunten rond hun moederstad in. Oudenaarde werd in juni 1382 snel en makkelijk bezet. Volgens Froissart gebeurde dat omdat de wallen rond de stad drooggelegd waren.¹¹

Oudenaarde werd op dat moment een belangrijk steunpunt in wat we de ‘militaire gordel’ rond Gent kunnen noemen. Zoals in latere opstanden trok Gent in 1382 een brede ‘militaire gordel’ op rond de stad. Deze denkbeeldige cirkel bestond uit verschillende forten in alle windrichtingen rond de stad. In het *zuiden* schermde de lijn Oudenaarde-Geraardsbergen-Kortrijk het graafschap af van hertogelijke aanvallen vanuit Henegouwen, Doornik, Frans- en Waals-Vlaanderen. In het *oosten* trokken de Gentse milities een verdedigingslijn Geraardsbergen-Schendelbeke-Ninove-Aalst-Dendermonde op. De Dender kreeg een lange fortenlinie. In een latere fase trachtten de Gentenaars het kasteel van Rupelmonde, de oostelijke toegang tot de Schelde én de belangrijkste Brabantse rivier, de Rupel, te veroveren. Ook in het oosten bouwden de Gentenaars dus een verdedigingslijn op, om troepen uit Brabant te verhinderen het Gentse kwartier binnen te trekken. In het *noorden* namen de Gentse troepen Biervliet in om de toegang naar de zee open te houden. Ook in de komende maanden moesten een aantal kustplaatsen het ontgelden (Hulst, Axel, Zelzate, Assenede, Boekhoute, enzovoort). In het *westen* ten slotte probeerden de Gentenaars Kortrijk te veroveren, de poort naar de Leie, de tweede belangrijkste rivier en bevoorradingsweg van het graafschap. Stroomafwaarts aan de Leie werd Deinze ingepalmd, een lijn die werd doorgetrokken naar Nevele. Kortom, de denkbeeldige cirkel Biervliet, Poeke, Kortrijk, Oudenaarde, Geraardsbergen, Aalst, Dendermonde, Rupelmonde, Hulst trok een beschermende gordel op rond de hoofdstad om vijandige aanvallen af te weren en de bevoorrading van de stad veilig te stellen.

Twee jaar lang slaagden de Gentenaars erin om deze ‘cirkel’ in stand te houden, maar in 1384 vielen de militaire bastions rond de stad, één voor één. Na een helaas slecht gedocumenteerde veldslag te Oudenaarde, waarvan weinig details bekend zijn, diende

Gent, 1979, p. 7-31; R. De Muynck, ‘De oorzaken en het karakter van de Gentse oorlog (1379-1385)’, *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* (voortaan: HMGOG), V (1951), p. 305-318.

10 J. Froissart, *Chroniques*, J. Kervyn de Lettenhove (ed.), Brussel, 1869, dl. X, p. 60.

11 *Ibidem*, p. 259.

Frans Akkerman zich in Gent terug te trekken. Hij werd er, waarschijnlijk omwille van zijn onvermogen de stad te verdedigen, kort nadien vermoord. In 1385 diende Gent te capituleren, zij het eervol. In de Vrede van Doornik beloofde Gent het gezag van de Bourgondische hertog te erkennen – Filips de Stoute volgde de overleden Lodewijk van Male op – op voorwaarde dat de hertog de Gentse privileges bevestigde. Gent en Filips de Stoute ondertekenden deze ‘modus vivendi’ in december 1385.¹² De Gentse kwartiermacht werd dus niet opgeheven, Oudenaarde vond in Gent nog steeds zijn ‘wettelijk hoofd’, zoals dat toen heette. Als we de gevolgen van de veldslag van 1384 voor de geschiedenis van Vlaanderen bekijken, dan kunnen we van een machtsbalans tussen graaf en Gent spreken. Het belangrijkste gevolg van deze woelige episode voor de stad Oudenaarde was de oprichting van het Bourgondische kasteel. Hertog Filips de Stoute gaf nog voor de Vrede van Doornik de opdracht om vier nieuwe burchten in strategische steden in Vlaanderen op te richten, namelijk in Sluis, Nieuwpoort, Kortrijk en Oudenaarde.¹³ De eerste bouwcampagne in de laatstgenoemde stad vatte aan in oktober 1385, de afwerking zou tot in het tweede kwart van de vijftiende eeuw op zich laten wachten. De laatste restanten van het omvangrijke bouwwerk verdwenen in 1967 (afbeelding 2). Op beide oevers waar de Schelde de stad uitstroomt (vlak bij het huidige gerechtsgebouw) werd een toren opgericht, die beide verbonden werden met een brug. In een latere fase werd het kasteel uitgebreid met een omwalde binnenkoer met nutsgebouwen. Uit het relaas van de hier besproken veldslagen blijkt dat het kasteel een (beperkt) permanent garnizoen had, maar de capaciteit had om in oorlogstijd grotere legereenheden te herbergen. Het kasteel had niet enkel een militaire waarde, maar diende ook om het prestige en het gezag van de nieuwe graaf van Vlaanderen, de hertog van Bourgondië, glans te geven. Tevens bewoonden voortaan hertogelijke vertegenwoordigers de residentie, hoewel ze niet in de eerste plaats als woonplaats was ingericht. De burcht was hoe dan ook een imposant bouwwerk dat elke passant op de Schelde en in Oudenaarde diende te overtuigen van de macht van de Bourgondische hertog (afbeelding 3). Ook Gent was gewaarschuwd...

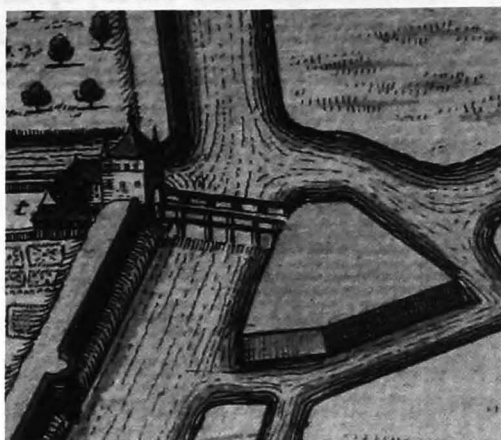

Afbeelding 2: Postkaart daterend van voor de kanalisatie van de Schelde. Het gebouw vooraan in beeld is een restant van het Bourgondisch kasteel.¹⁴

12 M. Boone, *Gent en de Bourgondische hertogen, ca. 1384 – ca. 1453: een sociaal-politieke studie van een staatsvormingsproces*. Brussel, 1990, passim

13 K. Posschet, ‘Het Bourgondische kasteel te Oudenaarde als onderdeel van een laatmiddeleeuwse defensie-strategie’, *HGOKO*, 44 (2007), p. 427-429.

14 Uit J. Velghe & H. Rau, *Oudenaarde en deelgemeenten*, Oudenaarde, 2006.

*Afbeelding 3: De Bourgondische toren in de zeventiende eeuw
(uit Sanderus, Flandria Illustrata, 1644).*

1452

De volgende veldslag te Oudenaarde kadert in de Gentse opstand van 1449-53. In het midden van de vijftiende eeuw was de macht van de Bourgondische hertogen gegroeid. In 1435 had Filips de Goede vrede gesloten met de Franse koning, in 1436-38 had de Bourgondische hertog een opstand van Brugge onderworpen en de ambachten er van de macht verdrongen, en kort nadien was Gent aan de beurt.¹⁵ Niet zozeer het voorstel voor de heffing van een nieuwe belasting op zout, zoals in de traditionele historiografie wordt aangenomen, maar de verregaande inmenging van de hertog in de stedelijke politiek en de daaraan verbonden overtredingen van de Gentse privileges vormden de oorzaak voor een diepgaand conflict tussen Filips de Goede en zijn moederstad. Gesteund door de leidende elites in de andere steden van het graafschap en andere gewesten van de Nederlanden weigerde Filips de Goede toe te geven aan de Gentse eis om de macht over zijn stedelijk kwartier te behouden. De hertog zag de werking van zijn groeiende staatsapparaat immers steeds meer gehinderd door de inmenging van Gent in zijn kwartier. Ook de politieke invloed van de Gentse ambachten in het stadsbestuur was een doorn in zijn oog. Omdat de ambachten een verregaande invloed hadden op de verkiezing van de Gentse schepenen konden zij makkelijk de politiek van de stad sturen. Aangezien de hertog daarentegen eigen getrouwen in de schepenbank wenste te benoemen (omdat hij onder andere voor de goedkeuring van beden afhankelijk was van de 'goodwill' van het stadsbestuur), kwam hij in 1449 in conflict met de ambachtsbesturen. De hertog had namelijk in dat jaar de Gentse schepenverkiezingen willen manipuleren, maar de ambachten hadden dat grotendeels weten te verhinderen. Daneel Sersanders, de leider van de Gentse ambachten, weigerde nog verder politieke samenwerking met de hertog en zijn vertrouwelingen in de stad. Een politieke patstelling was het gevolg, die ondanks een verzoeningspoging in het voorjaar van 1450 niet meer goed kwam. De Gentse opstand was een feit.

¹⁵ Hetgeen volgt, werd uitvoerig behandeld in: J. Haemers, *De Gentse opstand (1449-1453). De strijd tussen netwerken om het stedelijke kapitaal*, (Standen en Landen, CV) Kortrijk-Heule, 2004. Voor een algemene achtergrond, zie W. Blockmans & W. Prevenier, *De Bourgondiërs, de Nederlanden op weg naar eenheid (1384-1530)*, Amsterdam, 1997.

Toen het Filips de Goede in 1451 duidelijk werd dat hij op de onderhandelingstafel geen gelijk kon halen, startte hij een economische blokkade tegen Gent. Te Oudenaarde werd de Schelde afgesloten waardoor – voor de zoveelste maal in de geschiedenis van het graafschap – de Gentse achilleshiel geraakt werd. Als reactie versterkte Gent de fortificaties van de stad en de belangrijkste strategische punten in het kwartier, de bastions van de zogenaamde ‘militaire gordel’ werd opnieuw ingepalmd en uitgebouwd. Naast onder andere de kastelen van Rupelmonde, Schendelbeke, Poeke en Nevele¹⁶, kwam uiteraard Oudenaarde opnieuw in het vizier. Maar omdat Bourgondische troepen vrij snel de stad konden inpalmen, onder leiding van kapiteins Simon de Lalaing en Lodewijk van Schoorisse, kwam het niet tot een Gentse verovering van de stad. Gedurende de winter van 1451-52 bleef het relatief rustig in het Gentse kwartier omdat hertog Filips de Goede amper weerstand kon bieden tegen de militarisering van Gent. De financiële en militaire middelen van de Bourgondische staat waren ontoereikend om de Gentenaars van weerwoord te dienen. Maar in het voorjaar van 1452 verzamelde de Bourgondische hertog nieuwe fondsen. Zowel bij functionarissen als bij vertrouwelingen leende hij geld. Ook in de andere gewesten waarover hij de heerschappij had (zoals in Holland en Brabant) vroeg hij beden aan om een troepenmacht naar het Gentse kwartier te sturen. In april 1452 trokken Bourgondische troepen vanuit Brabant op naar Gent, hetgeen een paniecreactie in de stad veroorzaakte. Met een grootse mobilisatie beslisten de Gentse leiders, met Lieven Boone op kop, Oudenaarde te belegeren. De Gentenaars waren er in de voorbije maanden immers niet in geslaagd de stad politiek onder controle te krijgen – ze vormde dus een zwakke schakel in de militaire gordel die Gent in een opstand traditiegetrouw wou oprichten.¹⁷ Op 14 april 1452 ving het beleg aan.

Ook te Oudenaarde werden maatregelen getroffen. De poorten van de stad werden versterkt en alweer werd aarde aangedragen om de stadswallen aan te dikken – de arbeiders werden met bier betaald.¹⁸ Kanonnen werden op de wallen geïnstalleerd, en het stadsbestuur betaalde personen om ze te bedienen. Nog tijdens het beleg, dat blijkbaar niet zo waterdicht was, werd een Oudenaardist naar Doornik gestuurd om er salpeter en buskruit te kopen.¹⁹ De stad financierde dus haar verdediging gedeeltelijk zelf, terwijl de manschappen door de Bourgondische hertog betaald werden. Men kan hieruit besluiten dat de stad aan de zijde van de Bourgondische hertog stond. Maar de (beperkte) financiële steun van het stadsbestuur aan de Bourgondische legermacht lijkt ons eerder een reactie van zelfbehoud. Wat stond de stad anders te doen? Ze was het slachtoffer geworden van haar strategische ligging, en, zoals zo vaak in de geschiedenis, zonder eigen toedoen in een conflict tussen Gent en het centrale gezag beland. Waarschijnlijk wenste de stad neutraal te blijven en zowel de Gentenaars als de Bourgondische troepen buiten haar wallen te houden. Maar eenmaal ingenomen door een partij, kon ze deze enkel steunen. Om bovendien oorlogsvernielingen

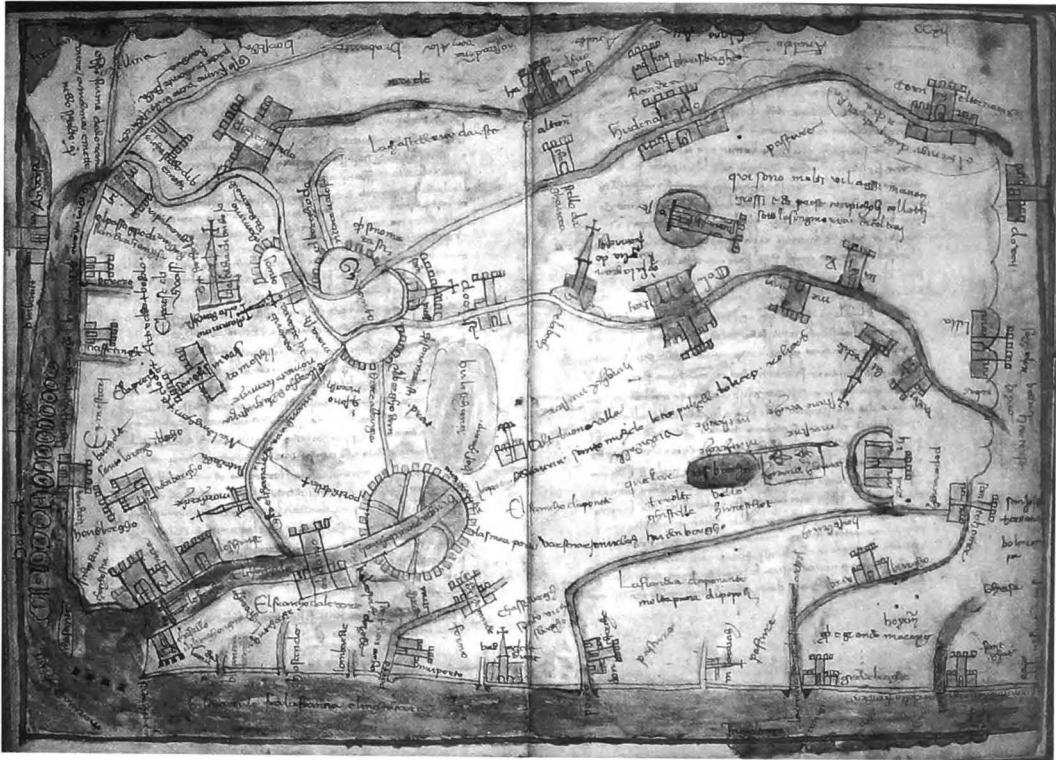
16 J. Haemers, ‘Oorlog in Nevele. De slag om Nevele (25 mei 1452) en de afbraak van het kasteel van Nevele in 1489’, *Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring ‘Het Land van Nevele’*, 37 (2006), pp. 383-405.

17 In de Gentse stadsrekeningen vindt men meer details over het Gentse leger; onder andere zwaar bewapende boten vergezelden het Gentse leger (SAG: 400, 17, 217v-224r).

18 De stad betaalde 15 lb. 2 s. par. aan drie Oudenaardisten omdat ‘te huerlieder huus ghehaelt es gheweest XIII vate ouder hoppe ende bier die zij gaven drincken int belech van der stede den goeden lieden, mannen ende vrouwen, als zij omme dbehoudt ende versterckenesse van der stede herde droughen met buttermanden ende anders aen dbollewerc ter Berchpoorten, ter Beverpoorten ende ter Eynporten’ (Stadsarchief Oudenaarde (voortaan SAO): Oud Archief, reeks 1148, stadsrekening 2/2/1452-2/2/1453, 49r).

19 *Ibidem*, 50v.

tot een minimum te beperken, werd de stad versterkt en verdedigd, maar meer dan bang afwachten, konden de inwoners van de stad niet. Over het lot van die inwoners vangt men overigens weinig op in de kronieken. Enkel de Oudenaardse stadsrekening vermeldt dat het stadsbestuur 202 mude koren kocht en uitdeelde aan de ‘goeden scamelen aerme lieden’ die de stad hielpen versterken ‘in den tijt dat de stede van Audenarde beleit was’.²⁰ Gelukkig voor Oudenaarde duurde het beleg niet lang. Bourgondische troepen die in de buurt van Doornik gelegerd waren bezetten Spiere en Helkijn ten zuidwesten van Oudenaarde en begaven zich naar Oudenaarde. Een eerste rechtstreekse confrontatie tussen Gentse milities en Bourgondische ‘pickardts’ (de Gentse benaming voor de hertogelijke troepen die vooral uit Picardië afkomstig waren) was een feit in deze opstand. Op 24 april, in enkele uren tijd, verdreef de Bourgondische heirmacht de Gentse troepen. ‘De pickardts niemande sparende sloughen ‘t al doot’, aldus een kroniek.²¹ ‘*Dieu, qui garde toujours ses amis*’²², had dus voor een klinkende overwinning voor de hertog gezorgd. De Bourgondische troepen deden zich te goed aan de Gentse bevoorrading die er achter bleef. Naast een militair debacle betekende de belegering van Oudenaarde dus ook een aanzienlijk financieel verlies voor de Arteveldestad.

Afbeelding 4: Anonieme Italiaanse kaart uit 1452 (Stadsbibliotheek Brugge). Interessant is de manier waarop de plaatsen worden aangeduid. Oudenaarde (bovenaan) is weergegeven als een belangrijke, versterkte stad.

20 *Ibidem*, 50r.

21 *Kronyk van Vlaenderen van 580 tot 1467*, P. Blommaert & C.P. Serrure (eds.), Gent, 1840, dl. II, p. 133.

22 Aldus de Bourgondische hofschrijver Georges Chastellain, *Oeuvres*, J. Kervyn de Lettenhove (ed.), Brussel, 1863, dl. II, p. 227. Een uitvoerig relaas vindt men in de kroniek van Jacques de Lalaing (een neef van Simon, kapitein van Oudenaarde). Dit verhaal is echter heel kritisch te benaderen, want het is erg Bourgondischgezind. Het ‘livre’ werd uitgegeven door J. Kervyn de Lettenhove in het hierboven vermelde ‘Oeuvre’ van Georges Chastellain (Brussel, 1866). Een hertaling van deze kroniek in hedendaags Frans (door Colette Beaune) vindt men in D. Régnier-Bohler (ed.), *Splendeurs de la cour de Bourgogne. Récits et chroniques*, Parijs, 1995, 1205-1409.

Volgens latere bronnen lieten de Gentenaars in de belegering ook het kanon 'de Dulle Griet', in die tijd de grootste vuurmond van Westerse makelij, te Oudenaarde achter. Maar dit is een verzinzel van latere auteurs. Het kanon werd weliswaar in de periode 1430-1448 vervaardigd maar werd door de Gentenaars in de Gentse oorlog van 1452-1453 niet gebruikt.²³

De Gentenaars waren niet opgewassen tegen de Bourgondische overmacht. Het was 'als eene vliege tegen eene olifant', merkt de Rantere in de achttiende eeuw op.²⁴ Door geldgebrek kon de Bourgondische hertog niet vóór de zomer van 1453 een grote troepenmacht op de been brengen om het Gentse stadsleger de definitieve nederlaag toe te brengen. Op 23 juli 1453 daarentegen hakte Filips de Goede de Gentenaars in de pan te Gavere, na een mislukte Gentse poging om de Schelde weer vrij te krijgen. De veldslag gaf aanleiding tot de voor Gent vernederende vrede van Gavere, die voor het eerst sinds het ontstaan van het Gentse kwartier in de twaalfde eeuw de rechten van Gent op het omliggende platteland beperkte. In tegenstelling tot in 1385 was de Bourgondische hertog in 1453 dus aan de winnende hand. Hij kon het gezag van het centrale (zij het nog steeds relatief primitieve) staatsapparaat danig uitbreiden door de Gentse politieke, juridische en economische macht over het stedelijke hinterland (waaronder Oudenaarde) af te schaffen. Een staatkundige evolutie die zich al in het begin van de vijftiende eeuw had ingezet, versnelde zich door de Gentse nederlaag. Langzaam maar zeker ontstond een centrale staat in de Bourgondische Nederlanden die zich steeds minder gehinderd zag door lokale of regionale privileges. De veldslagen te Oudenaarde en te Gavere hadden aangetoond dat de hertog over grotere financiële reserves beschikte dan de belangrijkste steden van zijn territorium – een schijnbaar onomkeerbare evolutie. Voor Oudenaarde zelf veranderde er na de Gentse opstand van 1449-1453 niet veel. De stad kon zich voortaan onafhankelijker van Gent gedragen, maar zag de Gentse heerschappij door de Bourgondische vervangen. De kleine steden in het Gentse kwartier bevonden zich tussen hamer en aanbeeld en ze ondergingen relatief passief de strijd tussen de voornaamste politieke machten in het graafschap.²⁵

1485

Dat was niet anders in 1485. De onverwachte dood van hertog Karel de Stoute, zoon van Filips de Goede, op het slagveld te Nancy in januari 1477 was voor de Gentenaars het sein om de vrede van Gavere af te schaffen. Meer nog, Gent en Brugge maakten toen van de

23 Latere chroniqueurs (uit de zestiende eeuw) plaatsen een later gebruik (van het eind van de vijftiende eeuw?) iets te vroeg terug in de tijd. Negentiende-eeuwse auteurs (zoals Frans de Potter) namen, in hun elegie over het kanon, deze vermeldingen, wat al te onkritisch, voor waar aan. Hoe dan ook, het kanon raakte uiteindelijk in Oudenaarde verzeild, van waaruit het in 1578 door de Gentenaars naar Gent gesleept werd. Zie M. Beyaert, 'Nieuw historisch onderzoek van de Dulle Griet bombarde in Gent', *HMGOG*, 53 (1999), p. 3-59 en R. Vermeir, 'Grote kannonnen en kleine Karels: city-marketing, gemeenteraadsverkiezingen en geschiedenis', *HMGOG*, 54 (2000), p. 3-4. Vermeir hangt echter nog onterecht de visie aan die het eerste gebruik van het kanon in 1452 plaatst.

24 B. De Rantere, *Geschiedenis van Oudenaarde van 1398 tot 1468*, D. Tack & M. De Smet (eds.), Oudenaarde, 1986, p. 92.

25 Zie over deze problematiek: P. Stabel, *De kleine stad in Vlaanderen. Bevolkingsdynamiek en economische functies van de kleine en secundaire stedelijke centra in het Gentse kwartier (14de – 16de eeuw)*. Brussel, 1995 en *idem*, 'Entre enclume et marteau. Les petites villes flamandes, les membres de Flandre et le duc de Bourgogne', *Publications du Centre Européen d'Études Bourguignonnes*, 33 (1993), p. 91-105.

tijdelijke zwakte van de Bourgondische dynastie gebruik om het staatsbestel anders in te richten. De Staten-Generaal verkregen een grote inspraak in het fiscale en militaire beleid van de Bourgondische dynastie en lokale en regionale rechten werden in ere hersteld.²⁶ In het graafschap Vlaanderen herwonnen de grote steden de politieke heerschappij over hun kwartier en via een systeem van volksvertegenwoordiging konden ze ook de grafelijke politiek beïnvloeden. Toen de echtgenoot van de nieuwe gravin Maria van Bourgondië, aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk, vanaf 1479 echter een gelijkaardige politiek als Filips de Goede en Karel de Stoute begon te voeren, kwam Gent opnieuw in opstand. Een onverwachte gebeurtenis doorkruiste echter de ruzie tussen Maximiliaan en Gent. Toen Maria van Bourgondië in maart 1482 tijdens de jacht van haar paard viel in het park van het kasteel van Wijnendale, en enkele dagen later te Brugge overleed, lag de weg naar de macht voor de opstandelingen open. Gent, Brugge en Ieper palmde in de daaropvolgende maanden het grafelijke bestuursapparaat in. Ze installeerden in 1483 een regentschapsraad die voortaan het beleid in het graafschap zou waarnemen. Deze raad oefende het regentschap over Filips de Schone uit, de minderjarige zoon van Maria en Maximiliaan. Maximiliaan liet echter niet begaan en hij eiste zelf het regentschap op. De Vlaamse regentschapsraad weigerde echter zich over te geven. De strijd om het regentschap over Filips de Schone te Vlaanderen noemt men de 'Vlaamse Opstand' (1482-1492).²⁷ Aangezien de Vlaamse regentschapsraad enkel politieke zeggenschap had over het graafschap Vlaanderen, en Maximiliaan over alle andere Bourgondische gewesten (Holland-Zeeland, Brabant, Henegouwen, enzovoort) het regentschap uitoefende, lag een politieke strijd voor de hand. Het regentschap over Filips de Schone was de inzet. Toen Maximiliaan van Oostenrijk na onderhandelingen zijn gelijk niet kon halen, startte hij een militair offensief tegen het graafschap Vlaanderen.

Oudenaarde betaalde nogmaals het gelag. In een verwoede poging Gent alweer economisch naar de keel te grijpen, gaf Maximiliaan de kapitein-generaal van de Nederlanden, Filips van Kleef, in het najaar van 1484 de opdracht Dendermonde en Oudenaarde te bezetten.²⁸ Beide steden waren tot dan toe de regentschapsraad trouw gebleven. Op 4 januari 1485 echter slaagden de Bourgondisch-Habsburgse troepen Oudenaarde in te nemen. Daags voordien bereikte de troepenmacht, onder leiding van de aartshertog zelf, vanuit Ath de stad. Volgens de Bourgondische hofchroniqueur, Jean Molinet, gebeurde de inname van Oudenaarde na het verraad van één van de door de regentschapsraad aangestelde kapiteins van de stad, Wouter van Rekkem. Hij zou namelijk 's nachts de stadspoorten geopend

26 W. Blockmans (ed.), 1477. *Het algemene en de gewestelijke privilegiën van Maria van Bourgondië voor de Nederlanden*, (Standen en Landen, LXXX) Kortrijk-Heule, 1985.

27 Hetgeen volgt is gebaseerd op J. Haemers, *For the common good? The central state and urban revolts during the reign of Mary of Burgundy (1477-1482)*, Turnhout, 2008, ter perse. Een uitstekende synthese van de Vlaamse Opstand is W. Blockmans, 'Autocratie ou polyarchie? La lutte pour le pouvoir politique en Flandre de 1482 à 1492, d'après des documents inédits', *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, 140 (1974), 257-368. In verband met de oorlog, raadplege men A. De Fouw, *Philips van Kleef. Een bijdrage tot de kennis van zijn leven en karakter*, Groningen, 1937.

28 J. Haemers, 'For the Common Good? State power and Urban Revolts in the Reign of Mary of Burgundy (1477-1482)', in J. Haemers, H. Wijsman & C. Van Hoorebeeck (eds.), *Entre la ville, la noblesse et l'Etat: Philippe de Clèves (1456-1528), homme politique et bibliophile*, (Burgundica, XII) Turnhout, 2007, p. 39. Over de politieke geschiedenis van Oudenaarde in deze periode: D. Vander Meersch, 'Esquisses historiques sur la ville d'Audenarde (1482-1486)', *Messenger des Sciences Historiques et Archives des Arts de Belgique*, 1846, p. 35-62 en 297-332; 1847, p. 102-135, 319-347 en 437-458.

hebben voor de troepen van Maximiliaan.²⁹ Het is best mogelijk dat Oudenaarde op die manier, zonder bloedvergieten, is overgelaten aan de Habsburgse keizerszoon. Betreft het verraad? Of was het verzet tegen de Gentse overheersing in Oudenaarde alomtegenwoordig? Wegens een gebrek aan bronnen is het moeilijk een uitspraak te doen in deze zaak. Eerder merkten we al op dat een pragmatische keuze van Oudenaarde in een politiek conflict door een vorm van zelfbehoud kon ingegeven zijn. Mogelijk hoopte de stad in 1485 (indien ze van het initiatief van Wouter van Rekkem op de hoogte was) lijf en leden te sparen door een geweldloze overgave. Hoe dan ook, Maximiliaan legde in de ochtend in het Oudenaardse stadhuis de eed als regent over Filips de Schone af. Het Gentse bastion op de Schelde was gevallen.

Maar nog was de strijd te Oudenaarde niet afgelopen, want de Gentenaars gaven zich niet gewonnen. Als vanouds, wanneer de stad een conflict had met de graaf, had Gent de hulp ingeroepen van de Franse koning om haar militair bij te staan.³⁰ Vanuit Doornik lanceerde Philippe de Crèvecoeur, heer van Esquerdes en maarschalk van de Franse koning Karel VIII, in samenspraak met de Gentenaars een nieuwe aanval op de Habsburgse troepen, die nog steeds te Oudenaarde onder leiding van Maximiliaan van Oostenrijk gelegerd waren. Op hun beurt hadden Gentse troepen te Ename en te Velzeke postgevat en, aldus onze bron, er respectievelijk de abdij en de kerk versterkt. Te Ename zouden de Gentenaars zelfs grachten en bolwerken opgetrokken hebben.³¹ Aartshertog Maximiliaan had ondertussen weten te ontkomen naar Aalst. Op een dag voor Pinksteren namen de Gentenaars de Kezelberg en een molen in die aan de heer van Pamele toebehoorde. Vanuit het Bourgondische kasteel liet Jean de Lannoy, heer van Maingoval en kapitein van Oudenaarde, het Gentse leger beschieten, en een troepenmacht de berg optrekken. Het offensief had succes: verschillende Gentenaars raakten gewond of gedood, en de overgebleven troepen (onder leiding van de Gentse kapitein Adriaan Vilain, heer van Rassegem) vluchtten naar de moederstad. De versterkingen te Velzeke en Ename werden afgebroken. Een zoveelste overwinning van de Bourgondische dynastie op de Gentenaars was een feit. Maximiliaan was voortaan heer en meester in Oudenaarde. Hij ontsloeg het stadsbestuur dat door de regentschapsraad was aangesteld, en stelde vertrouwelingen als schepenen aan.³²

De gevolgen van het Gentse verlies zijn voorspelbaar. Na nog enkele maanden krijgsgewoel diende de stad zich over te geven, de Vlaamse regentschapsraad werd afgeschaft en het graafschap diende met de Vrede van Brugge van 28 juni 1485 Maximiliaan als enige regent over Filips de Schone te erkennen. Voortaan werd het graafschap weer op centralistische en zelfs autocratische wijze bestuurd. Hoewel in 1488 de regentschapsraad opnieuw opgericht werd nadat Maximiliaan van Oostenrijk in de stad Brugge gevangen genomen werd, bleek de jaren nadien duidelijk dat de Habsburgse dynastie te sterk was geworden voor de Vlaamse steden. Na zijn vrijlating slaagde Maximiliaan er in Vlaanderen gewapenderhand te veroveren. In 1492 verloor Gent het pleit definitief met de Vrede van Cadzand. De macht over de kwartieren werd (nogmaals) afgeschaft, en medestanders van de aartshertog

29 J. Molinet, *Chroniques*, G. Doutrepont & O. Jodogne (eds.), Brussel, 1935, dl. I, p. 438-440.

30 Haemers, 'Philippe de Clèves', *passim*.

31 Molinet, *Chroniques*, dl. I, p. 448.

32 Meer details bij Vander Meersch, 'Esquisses historiques', 1847, p. 128 e.v. In de daaropvolgende maanden zou het Maximiliaangezinde stadsbestuur zijn greep op Oudenaarde versterken. Met de goedkeuring van de aartshertog vergoedde ze hertogelijk personeel met geld uit de stadskas voor diensten aan Maximiliaan, richtte ze de Sint-Sebastiaansgilde op en verhoogde ze de belastingen om het stijgende aantal bedes aan de vorst te kunnen betalen (p. 442 en 448).

palmden het stadsbestuur van de Arteveldestad in. Met de opstand tegen Keizer Karel in 1539 kon Gent het tij niet keren – waarover zo dadelijk meer. Pas bij de fundamentele verzwakking van het Spaanse gezag in 1577 verrees de Gentse feniks weer uit zijn as. De stad wierp toen het Habsburgse gezag van zich af, en herstelde de macht over het kwartier. Een nieuwe militaire strijd was het gevolg en te Oudenaarde – waar anders? – kwam het alweer tot een treffen. Gent had Oudenaarde in 1577 weten in te nemen, maar op 5 juli 1582 veroverde Alexander Farnese de stad na een tactische aanval van op de Kezelberg (afbeelding 5).³³ Gent hield weliswaar nog twee jaar stand, maar in 1584 delfde de stad het onderspit. Voorgoed werd de Gentse machtsaanspraak over het hinterland het zwijgen opgelegd.

*Afbeelding 5: Zicht op Oudenaarde van aan het Kezelfort op de Edelareberg
(foto Jelle Haemers).*

Conclusie

Als men het krijsgebeuren te Oudenaarde van de veertiende tot en met de zestiende eeuw vergelijkt met dat van 1708 valt op dat de middeleeuwse veldslagen om en belegeringen van Oudenaarde veel kleinschaliger waren. Noch Gent, noch de Vlaamse graaf hadden voldoende financiën om omvangrijke legers, gelijkaardig aan die van 1708, te mobiliseren, laat staan permanent te onderhouden. Tot grootschalige confrontaties voor Oudenaarde

³³ Meer hierover in P. Borremans, 'Alexander Farnese bevrijdt Oudenaarde in 1582', *HGOKO*, 44 (2007), p. 203-274.

kwam het in de middeleeuwen dus amper. De stad viel wel ten prooi aan belegeringen van zowel grafelijke als Gentse troepen. Oudenaarde was daarbij steeds – letterlijk – het lijdende voorwerp in de conflictueuze relatie tussen Gent en de Bourgondische hertog. Zoals de veldslag van 1708 had het middeleeuwse oorlogsgeweld voor de inwoners van de Scheldestad op korte termijn verregaande gevolgen: van een manke bevoorrading tot oorlogsslachtoffers. Op lange termijn hadden de middeleeuwse veldslagen misschien nog wel een ingrijpender gevolg voor Oudenaarde dan de slag van 1708. Terwijl ‘1708’ enkel een zoveelste (weliswaar erg gewelddadig) treffen was in een opvolgingscrisis op dynastiek niveau, hebben de talrijke nederlagen en mislukte belegeringen van de Gentenaars tot een versterking van het centrale gezag in de Nederlanden geleid. Deze politieke evolutie heeft het leven van de inwoners van het graafschap beslissend beïnvloed – meer dan de veldslag van 1708. Enige relativisering van het belang van het laatstgenoemde krijgsgebeuren is tegen die achtergrond dus niet misplaatst. Eén stem ontbreekt voorlopig in ons verhaal: die van de ‘gewone’ Oudenaardist. Aangezien hij of zij geen bronnen heeft nagelaten waarin zijn of haar visie op het middeleeuwse oorlogsgeweld valt te lezen – in tegenstelling tot wat 1708 betreft³⁴ – is het moeilijk de politieke opinie en de verzuchtingen van de inwoners van Oudenaarde te reconstrueren. Toch staat één gebeurtenis ons toe een blik te werpen op de politieke visie van de Oudenaardist, met name de vroegmoderne opstand van 1539.

Ambachten in opstand in 1539

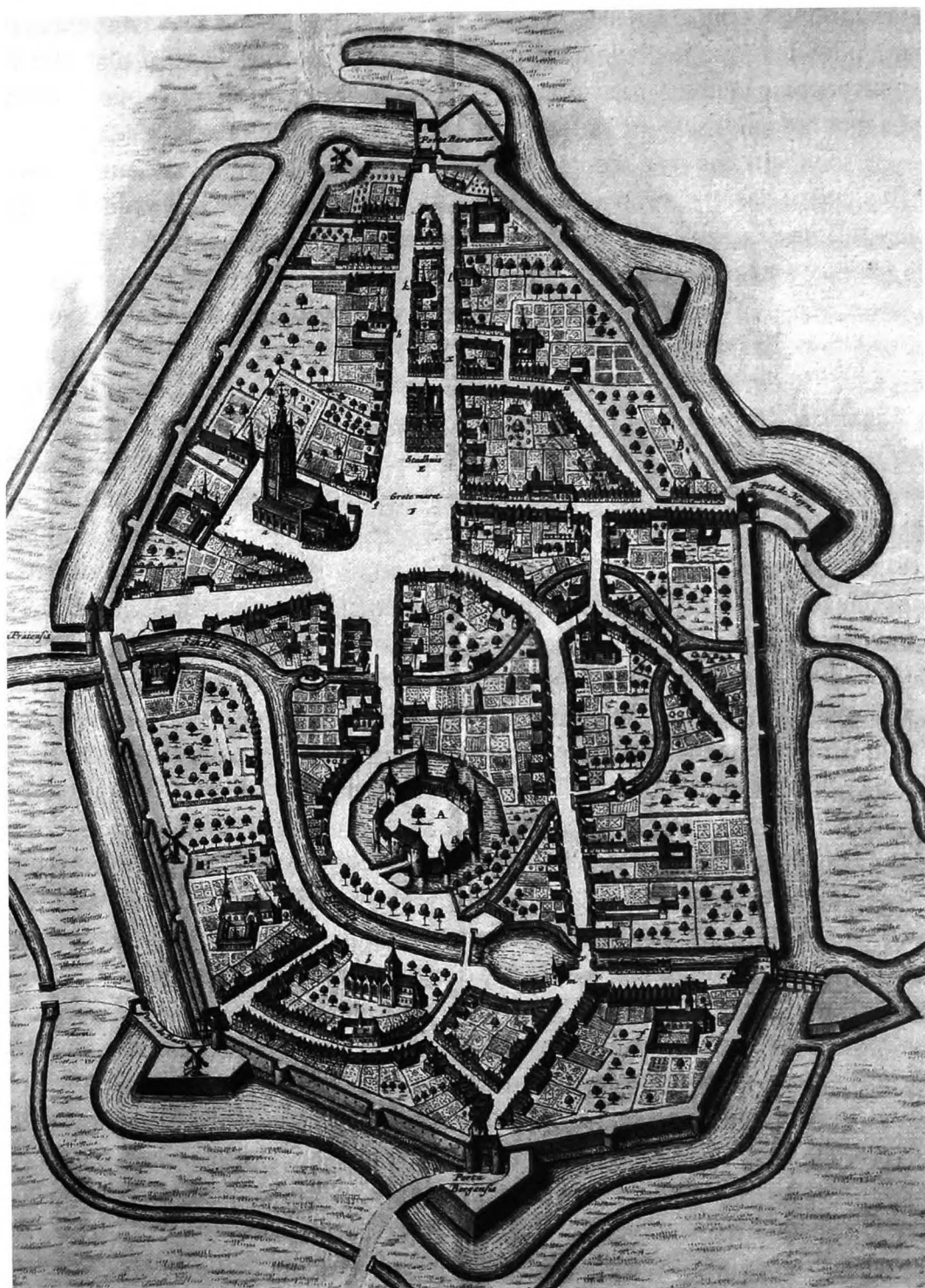
Het verhaal van de Gentse opstand van 1539 en de keizerlijke bestraffing van 1540 is genoegzaam bekend.³⁵ Reeds in 1537 weigerde de stad nog langer beden goed te keuren die zouden dienen om de oorlogen van Keizer Karel V te betalen, de stad vocht de overtredingen van tal van privileges aan en ook het godsdienstbeleid van de keizer lag onder vuur. In 1539 kwam het tot een openlijke confrontatie tussen de Habsburgse wereldvorst en zijn geboortestad, die nadien met de ‘Concessio Carolina’ zwaar gestraft werd. Minder bekend is echter de golf van opstanden in het Gentse kwartier in het najaar van 1539. Zowel in Oudenaarde, als in Kortrijk, Geraardsbergen en Ninove was er een verregaande sympathie voor de Gentse zaak. Meer nog, in Oudenaarde en Kortrijk profiteerden de stedelijke ambachten van de Gentse contestatie van het keizerlijke gezag en het kortstondige machtsvacuüm aan de top van het Habsburgse staatsapparaat om politieke eisen door te drukken in de stad. In wat volgt, is het niet zozeer de bedoeling het verloop van deze opmerkelijke gebeurtenissen nogmaals te herhalen, want ze zijn reeds afdoende bestudeerd – zij het dat een nieuw diepgravend onderzoek naar de achtergrond van de opstandelingen en de precieze context van het gebeuren meer dan wenselijk is.³⁶ In dit artikel willen we bondig en in de mate van het mogelijke een kort onderzoek verrichten

34 Zie bijvoorbeeld het ooggetuigenverslag over de veldslag van 1708, uitgegeven door P.-J. Lachaert, ‘Leven langs de Schelde. Een manuscript uit Eine over de Slag bij Oudenaarde en de krijgsverrichtingen van de Spaanse Successieoorlog (1708-1711)’, in *idem*, *Oudenaarde 1708*, p. 79-108.

35 W. Blockmans, *Keizer Karel V (1500-1558). De utopie van het keizerschap*, Leuven, 2000. Voor de opstand te Gent en Oudenaarde, zie J. Decavele & P. Van Peteghem, ‘Gent ‘absoluut’ getemd’, in J. Decavele (ed.), *Gent, apologie van een rebelse stad*, p. 107-133, en in het bijzonder J. Dambruyne, ‘Keizer Karel: meester of knecht’, in J. Decavele (ed.), *Keizer tussen stropdragers. Karel V, 1500-1558*, Leuven, 1990, p. 156-173.

36 Wat Oudenaarde betreft, dateert de voornaamste studie uit 1860: D. Vander Meersch, ‘Verhael van den opstand der gemeente van Audenaerde tegen hare wettige overheid ten jare 1539 gedurende de Gentsche onlusten van hetzelfde jaer’, *Annales de la Société royale des Beaux-Arts et de la Littérature de Gand*, 18 (1859-61), p. 43-158.

naar de politieke visie van de Oudenaardse opstandeling. In deze zoektocht staat ons één document ter beschikking, met name een rekwest van de Oudenaardse ambachten. Om dit rekwest correct in te schatten, dienen we echter eerst kort uit te weiden over de aard en de achtergrond van dit document enerzijds en de gebeurtenissen van 1539 te Oudenaarde anderzijds.

Afbeelding 6: Oudenaarde door Sanderus, *Flandria Illustrata*, 1644.

Geïnspireerd door de gebeurtenissen in Gent gebruikten uitdagers van het gevestigde gezag in Oudenaarde de tijdelijke politieke chaos om een aantal politieke eisen kenbaar te maken. Om deze kracht bij te zetten, en een onmiddellijke repressie van het verzet te

verhinderen, omringde begin oktober 1539 een gewapende menigte het Bourgondische kasteel te Oudenaarde, waar Filips de Lalaing, de plaatselijke vertegenwoordiger van de keizer, op dat moment verbleef. Het kleine keizerlijke garnizoen was niet opgewassen tegen de menigte, en dus besloot de gouverneur van het kasteel de aanwezige troepen niet in te zetten tegen de bevolking. Omdat de keizer zelf in Spanje vertoefde, en de regentes, Maria van Hongarije, de handen vol had met de Gentse opstand, konden de opstandelingen in Oudenaarde hun gang gaan. Het verzet was duidelijk geleid door de ambachten van Oudenaarde, die daags na het beleg van het Bourgondische kasteel, op 7 oktober, hun eisen aan het stadsbestuur kenbaar maakten. Dat het ambacht van de tapijtwevers daarbovenop extra eisen aan het stadsbestuur stelde, doet vermoeden dat zij de motor achter het protest waren – of toch althans van de gelegenheid gebruik maakten om hun eisen door te drukken. Ze deden dat in de vorm van een rekwest. Dat gebruikelijke politieke medium in het Ancien Régime is een soort van klachtenbrief of pamflet waarin de klachten van een bepaalde groep van de stedelijke bevolking (in dit geval de ambachten) over het beleid werden uiteengezet en gerechtvaardigd. Deze soms uitvoerige en goed gedocumenteerde verhandelingen waren een officieel verzoekschrift waarin om gepaste maatregelen van de autoriteiten werd gevraagd. Het Oudenaardse stadsbestuur was gewaarschuwd, en om hun eisen te benadrukken, volgden de dagen erna enkele gewelddadige, maar zeer gerichte en symbolische acties in de stad. Kort na de bekendmaking van het rekwest bijvoorbeeld brak een woedende menigte het belastingshuis op de Grote Markt af met de bedoeling het fiscale beleid van de stad aan te klagen. Het wapendepot van de stad werd ingenomen en met de buit richtten de ambachten een soort van burgerwacht in. Vervolgens trokken de opstandelingen naar de Sint-Walburgakerk en sloegen er een heiligenbeeld in stukken, meer dan waarschijnlijk om het repressieve godsdienstbeleid in de stad te hekelen. Onder het uiten van bedreigingen aan de burgemeester en de voltallige schepenenbank trok een aantal opstandelingen naar huizen van notabele burgers en kloosters om er eten en drank te halen. De leiders van de ambachten bevelen enkele schepenen, die van corruptie verdacht werden, op te sluiten en te berechten.³⁷ In die context werd de meerderheid van de eisen van de ambachten ingewilligd.

Die eisen vinden we terug in het rekwest, dat gedeeltelijk werd uitgegeven door Vander Meersch in 1860 (afbeelding 7).³⁸ Ze zijn van fiscale, militaire en politieke aard. Ten eerste eisten de ambachten inspraak in de militaire verdediging van de stad. De bewaking van de ‘Bourgoenschen torre’ en de daar aanwezige wapens dienden onder de voogdij van de ambachten geplaatst te worden. Met deze eis hoopten de ambachten niet alleen een stedelijke repressie te voorkomen, voortaan zouden ze over de dwangmiddelen beschikken om het stadsbestuur tot toegevingen te dwingen. Ten tweede wensten de ambachten dat belastingen naar de letter van oude privileges werden geheven. De invoering van nieuwe belastingen diende dus onderhandeld te worden met de vertegenwoordigers van de ambachten. Belastingen die niet op de manier tot stand gekomen waren, dienden afgeschaft te worden. De ambachten trokken dus de fiscale politiek van de stad naar zich toe. Ten derde wensten de ambachten een verregaande invloed op het politieke besluitvormingsproces in de stad te verwerven, en tevens een verregaande controle op de uitgaven te bekomen. Zes

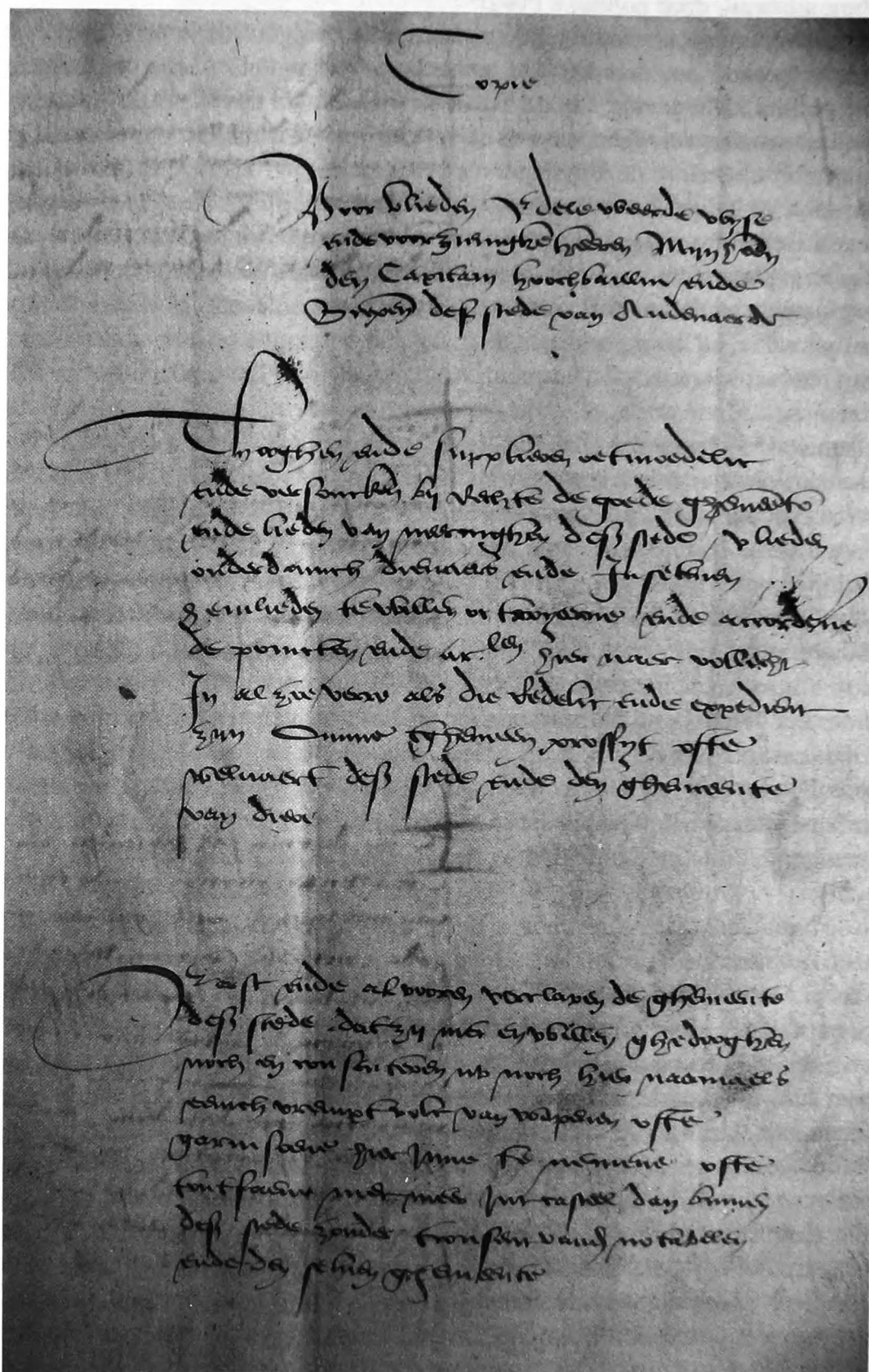
37 Voornamelijk schepenen Jacob van Quickelberghe was kop van jut omdat hij, aldus de opstandelingen, een voor de stad nadelig belastingsoktrooi van de centrale overheid had bekomen (Vander Meersch, ‘Verhael van den opstand’, p. 66 e.v.).

38 *Ibidem*, p. 51-54. Het origineel bevindt zich in het stadsarchief van Oudenaarde: Oud Archief Oudenaarde, reeks 95 (Beroerten), nr. 1 (1235).

‘communmeesters’ zouden voortaan de openbare goederen van de stad besturen, met de bedoeling misbruik door politieke mandatarissen te voorkomen. Het rekwest eiste dat het salaris van functionarissen niet verhoogd werd, maar volgens de in privileges vastgelegde bedragen uitbetaald zou worden. De ambachten verlangden tevens een berechting van corrupte politici, de naleving van de fiscale privileges van de religieuze gemeenschappen in de stad en een nieuw reglement voor de verkiezing van de ambachtsbesturen. Ten vierde eisten de ambachten dat de privileges van hun nering strikt nageleefd zouden worden. Voornamelijk de tapijtwevers benadrukten in de eisenbundel die ze toevoegden aan de algemene klachtenbrief van de ambachten, de naleving van de bestaande economische reglementering zoals die in de privileges van het ambacht was vastgelegd. Kortom, in het rekwest eisten de ambachten dat een aantal (al dan niet vermeende) politieke wantoestanden zouden ophouden, en dat de bestuurders in de stad bestaande rechten zouden nakomen. Conform het corporatistische samenlevingsmodel dat de ambachten in de meeste middeleeuwse steden voor ogen stond (waarover zo dadelijk meer), eisten de Oudenaardse ambachten in 1539 bovendien inspraak in het bestuur van de stad. Ze wensten een grotere politieke participatie in het stadsbestuur door hun vertegenwoordiging invloed te laten verwerven in de samenstelling van politieke adviesorganen, mandaten en de schepenbanken van de stad. De ambachten eisten dus naast het respect voor hun eigen privileges en die van de stedelijke gemeenschap, een eerlijke politiek en een transparant bestuur van openbare middelen (enkele dagen na de bekendmaking van hun eisen zouden de ambachten overigens de stadsrekeningen op corruptie napluizen en de privileges van de stad van op het stadhuis aan de verzamelde menigte op de grote markt laten voorlezen). Dit betekent niet dat de ambachten een ‘democratisch’ bestuur van Oudenaarde wensten. Ze hoopten voornamelijk zelf in het bestuur van de stad betrokken te worden, en bijgevolg ijverden ze niet voor de erkenning van de eventuele rechten van corporatieve groeperingen die geen privileges hadden. Meer dan de naleving van bestaande privileges en inspraak in de stedelijke politiek stond er eigenlijk niet in hun politieke programma.

Gezien de bronnensituatie is het voor de historicus onmogelijk de politieke aspiraties van de ‘gewone Oudenaardist’ te achterhalen (wie dat ook moge zijn), maar toch biedt het rekwest van oktober 1539 een unieke inkijk in de politieke opinie van personen die in periodes van politieke stabiliteit uitgesloten zijn van het stedelijke besluitvormingsproces. In oktober 1539 zagen de Oudenaardse ambachten de kans schoon om hun eisenbundel kenbaar te maken en hun visie aan de gezagsdragers op te dringen over wat ‘goed bestuur’ in hun ogen zou moeten zijn. Het valt op dat het ‘*cahier de doléances*’ van de Oudenaardse ambachten inhoudelijk weinig verschillen vertoont met de politieke verzuchtingen van ambachten in Gent en Brugge in gelijkaardige laatmiddeleeuwse en vroegmoderne opstanden. De politieke visie die zich in een dergelijke eisenbundel weerspiegelt, kunnen we onder de noemer van het ‘corporatisme’ plaatsen. Meer nog, ‘corporatisme’ was in de gehele Nederlanden een essentieel onderdeel van de stedelijke samenleving geworden.³⁹ Cruciaal voor het corporatisme was de aanzienlijke mate van onafhankelijkheid die corporatieve instellingen (zoals ambachten) dankzij privileges en allerlei voorrechten bezaten. Corporatieve privileges waarborgden onder andere lidmaatschapsrechten en zelfbestuur door de leden

39 Voor wat volgt baseren we ons op een beschrijving van het corporatisme zoals het in de Noordelijke Nederlanden bestond (M. Prak, *Republikeinse veelheid, democratisch enkelvoud. Sociale verandering in het Revolutietijdvak. 's Hertogenbosch, 1770-1820*, Nijmegen, 1999, p. 22-25).

Afbeelding 7: Een kopie van het rekwest uit 1539 (SAO: Oud Archief Oudenaarde, reeks 95 (Beroerten), nr. 1 (1235)); foto Pieter-Jan Lachaert).

van de corporatie. Het corporatisme was in dat geval gebaseerd op een institutionele configuratie van semi-autonome, lokale instellingen die de belangrijkste maatschappelijke sferen bestreken (er waren bijvoorbeeld ook sociale, religieuze en culturele corporaties, zoals schuttersgilden, broederschappen en rederijerskamers in een laatmiddeleeuwse stad). Een centraal element van het corporatisme was de plaatselijke uniciteit. Hoewel de corporatieve ordening in de Vlaamse steden grote onderlinge gelijkenissen vertoonde, bestonden er steeds kleine maar betekenisvolle verschillen. Aan die verschillen ontleenden steden hun eigen karakter én de overtuiging dat het 'lokale' een waarde op zichzelf was, die bedreigd kon worden door buitenstaanders en die tegen die bedreiging ook moest beschermd worden. Een optimale garantie voor de corporatieve organisaties in de Vlaamse steden tegen (al dan niet vermeende) 'gevaaren van buitenaf' was politieke representatie in het stadsbestuur.⁴⁰ Dat de Oudenaardse ambachten in 1539 voornamelijk inspraak en respect voor privileges eisten, toont aan dat ook zij het corporatistische samenlevingsmodel aanhingen dat in de Nederlanden gangbaar was.

Maar het corporatistische bestuur van de stad was in gevaar, want in hun bestreving minder beïnvloedbare groeperingen uit het stedelijke besluitvormingsproces te houden, met de bedoeling makkelijker stedelijke gelden voor hun beleid te verkrijgen, hadden de Bourgondische hertogen en hun Habsburgse opvolgers, zoals reeds vermeld, in de voornaamste Vlaamse steden de politieke participatie van ambachten beperkt. Dat was in Oudenaarde niet anders. Het hoogtepunt van de 'overwinning' van de Habsburgse keizer op het Gentse corporatisme in 1540 zou zich ook in Oudenaarde doen gelden. Nadat hij in de Nederlanden was aangekomen en met de Gentenaars afgerekend had, bestraft Karel V op 9 november 1540 ook de stad Oudenaarde met een boete, een vernederend onderwerpsritueel te Brugge en een nieuwe ordonnantie over de bestuursstructuur van de stad. In een '*Concessio Carolina*', zoals hij er Gent ook één had opgelegd, schafte hij alle bestaande privileges van de stad af. Ook Geraardsbergen en Kortrijk werden met dezelfde straf bedacht.⁴¹ In een vijfendertig tal artikelen richtte de Habsburgse keizer met de '*Concessio*' een nieuwe institutionele structuur in voor de stad, naar het voorbeeld van Gent. Voortaan zouden keizerlijke vertegenwoordigers het stadsbestuur aanstellen; van inspraak van de ambachten was bijgevolg geen sprake meer. Met de ordonnantie werd de hele stad bestraft, maar uit de tekst blijkt duidelijk dat Karel V de drijvende kracht achter de opstand van 1539, de ambachten, viseerde. Het negende puntje van de Concessie verbiedt de ambachten expliciet ooit nog een gezamenlijke bijeenkomst te organiseren zonder toelating van de keizer of het stadsbestuur. Indien ze dat toch deden, dan beschouwde de

40 M. Boone, 'Armes, coursses, assemblees et commocions: les gens de métiers et l'usage de la violence dans la société urbaine flamande à la fin du Moyen Age', *Revue du Nord*, 87 (2005), p. 1-33; P. Stabel, 'Guilds in late medieval Flanders: myths and realities of guild life in an export-oriented environment', *Journal of Medieval History*, 30 (2004), p. 187-212; M. Prak, 'Corporate politics in the Low Countries: guilds as institutions, 14th to 18th centuries', in M. Prak, C. Lis, J. Lucassen & H. Soly (eds.), *Craft guilds in the early modern Low Countries. Work, power and representation*, Aldershot, 2006, p. 74-5. Een algemeen overzicht van opstanden vindt men in J. Dumolyn & J. Haemers, 'Patterns of urban rebellion in medieval Flanders', *Journal of Medieval History*, 31 (2005), p. 369-393 (Nederlandstalige vertaling: 'Middeleeuwse opstanden in Vlaanderen', *Vlaams Marxistisch Tijdschrift*, 41 (2007), p. 65-80).

41 P. Van Peteghem, 'Exemplaire bestraffing', in Decavele (ed.), *Keizer tussen stropdraggers*, p. 188. De 'Oudenaardse Concessie' werd uitgegeven door T. de Limburg-Stirum, *Coutumes des pays et comté de Flandre. Quartier de Gand. Tome cinquième. Coutumes de la ville d'Audenarde*, Brussel, 1886, dl. II, p. 218-224. De vergelijking met Gent vindt men in M. Boone, 'Le dict mal s'est espandu comme peste fatale'. Karel V en Gent, stedelijke identiteit en staatsgeweld', *HMGOG*, 54 (2000), p. 31-63.

Concessie hen als ‘*rebelles et désobéissants*’, en in dat geval zouden een confiscatie en de doodstraf volgen.⁴² In 1540 muilkorfde Karel V dus niet alleen de Gentse ambachten, ook te Oudenaarde werd de politieke inspraak van de ambachten tot een minimum herleid. Een tijdperk was voorbij...

Besluit: vloek en zegen

Oudenaarde was vaak het strijdtoneel van politieke onlusten en militaire confrontaties tussen de overheid en haar onderdanen. Enerzijds raakte Oudenaarde verzeild in een machtsstrijd om de dominantie in het graafschap Vlaanderen. De Scheldestad vormde om zijn strategische ligging een bastion van de grafelijke macht, of een ankerpunt van de Vlaamse economie in het algemeen, en de Gentse in het bijzonder. Beide machtskernen, Gent en de Vlaamse graaf, waren politieke concurrenten en vochten bijgevolg op verschillende momenten in de middeleeuwen om de politieke heerschappij in het graafschap. Oudenaarde werd ongewild het slachtoffer van een dergelijke politieke en militaire strijd, zoals in 1708, maar desondanks heeft de stad zich toch kunnen ontwikkelen tot een regionaal centrum in Vlaanderen. De strategische ligging is dus niet alleen een vloek maar ook een zegen voor Oudenaarde.

Anderzijds heerste er ook in de stad bijwijlen een hevige machtsstrijd. In het najaar van 1539 vochten de Oudenaardse ambachten voor respect voor bestaande rechten en politieke participatie. De ambachten, die de meerderheid van de bevolking verenigden, hoopten in het snel veranderende tijdperk van de zestiende eeuw de centrale elementen van het middeleeuwse corporatistische samenlevingsmodel te behouden, maar ze botsten op een stedelijke elite die de macht in de stad in eigen handen hoopte te concentreren, en daarbij gesteund werd door de centrale overheid. In 1540 werd de stad zwaar gestraft voor de opstand – tot aan het eind van het Ancien Régime waren de ambachten gemuilkorfd. Uiteindelijk hebben de ambachten hun politieke strijd verloren, zonder echter in de daaropvolgende decennia aan economische macht te moeten inboeten. Verder onderzoek is gewenst naar de politieke en sociale situatie in het vroegmoderne Oudenaarde, maar één ding wordt duidelijk. De Oudenaardse gemeenschap stond vaak onder spanning door druk van buitenaf of binnenuit, waarvan de ‘gewone’ Oudenaardist vaak het slachtoffer werd, maar toch vond hij/zij steeds kansen om in moeilijke omstandigheden een uitweg te vinden.

42 De Limburg-Stirum, *Coutumes des pays*, dl. II, p. 218 en 222.

GENT BELEGERT OUDENAARDE IN 1452.

GENTSE BANIEREN IN DE BASILIEK VAN HALLE (1453)

1. EEN SNUIFJE GESCHIEDENIS

1452 en 1453 zijn belangrijke data in de geschiedenis van Oudenaarde.

In 1452 wordt Oudenaarde door de Gentenaars belegerd omdat ze partij kozen voor hun graaf Philips de Goede. In 1453 volgt daarop de veldslag te Gavere. Het staand leger ⁽¹⁾ van Philips de Goede verslaat de milities van de Gentse neringen in de Scheldekouters bij Gavere. (fig. 1)

Waarom was Gent, de grootste stad van Vlaanderen, maar ook de meest rebelse, in oorlog met zijn hertog? De hertog trachtte zoals zijn vader, Jan Zonder Vrees, de machtige en rijke Vlaamse steden te integreren in zijn centralistisch staatsmodel⁽²⁾.

Hiervoor diende hij te tonen dat hij militair dew sterkste was maar moest hij tevens een financiële strategie op poten zetten om zijn staand leger te betalen, om zijn kostelijke en kostbare hofhouding te financieren en om de demonstratie van zijn rijkdom tentoon te spreiden .

Om minder afhankelijk te zijn van de beden (belastingen) die jaarlijks door de adel en de neringen werden gestemd, voerde hij algemene belastingen in op verbruiksgoederen o.a. in 1452 op het zout, la gabelle genoemd.

Dit was de druppel die de emmer deed overlopen .Gent riep zijn Raad bijeen en aanvaardde de gabelle niet. Philips verliet in toorn de stad .”*daeromme dat den hertoghe gram was ende trock huutter stede ende bleef er langhe huutte;*” ⁽³⁾

2. PHILIPS DE GOEDE (1419-1469) WAS VOLGENS ZIJN BIOGRAAF EEN VAT VOL TEGENSTRIJDIGHEDEN

Hij was zeer vlot en **goed** in de omgang, vooral met vrouwen. Getuige daarvan waren zijn 26 bastaardkinderen.Dit waren er 21 meer dan zijn vader Jan zonder Vrees. ⁽⁴⁾

Hij is en was **goed** ,beroemd en gegeerd, als kunstmecenas.Hij lokte naar zijn Bourgondisch hof de kunstelite van Europa., om zijn tijdgenoten, keizers en koningen te overbluffen. Nergens werd er zoveel kunst en praal tentoongespreid als daar.

De gebroeders van Eyck had hij aangetrokken en royaal betaald als “valet de chambre”. Twee rijke Gentse patriciërs ,Elisabeth Borluut en Joos Vijdt ,wilden voor hem niet onderdoen en bestelden bij de Van Eyck’s Het Lam Gods.

Prachtige handschriften werden met miniaturen versierd en Geeraard Tavernier ,van Oudenaarde afkomstig, was hierbij zeer gegeerd.De heer Lodewijck van Gruuthuse legde een prachtige verzameling aan van verluchte handschriften.⁽⁵⁾

Hij was **goed** in tomeloze wreedheid.

Zijn vader, Jan zonder Vrees, was in een complot door enkele edelen vermoord.(fig. 2)

“ In de maand oktober van 1419 vertrokken uit Oudenaarde veertien voetschutters en tweëndertig pijkeniers ter hulpe van den hertog Philips om te wreken den dood van zijn vader. “ (D.R.) Toen hij één van de vermoedelijke moordenaars van zijn vader wist te snappen liet hij hem voor een stadspoort van Dyon op een wreedaardige manier vierendelen. ⁽⁶⁾

Het garnizoen van het kasteel van Gavere werd zonder pardon, na de overgave, voor de kasteelmuur opgeknoopt. Bij de slag van Gavere in 1453 werden geen krijgsgevangenen gemaakt. Wie niet binnen de Gentse stadsmuren geraakte werd afgeslacht en de laatste 300 die weerstand boden werden op het slagveld opgehangen.

Hij was goed in kerkelijke diplomatie. Het Westers Schisma 1378-1415, met twee pausen een Franse te Avignon en een Italiaan te Rome , met twee en zelfs drie pretendentes voor de pauselijke waardigheid⁽⁵⁾, was juist opgelost dankzij de hulp van de hertogen.

Dit werd door de Philips verzilverd. Hij sloot een concordaat met de nu enige Roomse paus en kreeg daardoor het recht van voordracht en benoeming van bisschoppen abten en prelaten.

Zijn eigen bastaardzoon liet hij benoemen tot bisschop van Terwaen, een andere als bisschop van Utrecht en nog een andere als abt van St.-Baafs. De kerkelijke hiërarchie werd aldus een verlengstuk en een propagandacel van het staatsapparaat. Meer dan 50 % van de bisschoppen, abten en prelaten waren bastaardkinderen of gunstelingen van de hertog.⁽⁷⁾ Zelfs het ontluikend onderwijs trachtte hij in zijn greep te houden. In het Walburga-archief vind je een schrijven van de hertog gericht aan de bisschop van Doornik en aan de pastoors en kapelannen van Oudenaarde waarin hij Hendrik van Leinsberghe aanbeveelt als schoolmeester én in 1447 volgt er een 's hertogelijk vonnis waardoor hij Oudenaarde verplicht zijn advies te volgen.⁽⁸⁾ Hij was **goed in** de politieke machtsdiplomatie, in het smeden van netwerken, van machtsgroeperingen, in het aan hem binden van de adellijke kringen. Hij deelde aan de adel en aan de Gentse stedelijke elite belangrijke posten uit. Zijn meesterzet was echter het stichten van de ORDE van Het GULDENVLIES. De Orde vergaderde eens per jaar op het feest van Sint-Andreas.

Philips was een **goed en vroom man** op zijn eigengereide manier. Op zijn verplaatsingen, zelfs in volle oorlogsgebeuren, werd er steeds in een wagen, een kapel meegevoerd. Hij ging verscheiden malen op bedevaart naar O.-L.-Vrouw van Halle en naar Boulogne. Elke dag woonde hij een H. Mis bij.

Voor elke belangrijke veldslag bad hij steeds tot God en de H. Maagd om hem de overwinning te schenken. Op de banier of de standaard van het hertogelijk “ enseigne” stond de Maagd Maria afgebeeld. ^(9 en 10)

* * *

3. BELEGERING VAN OUDENAARDE 1452

3.1. HOE WAS DE TOESTAND IN GENT IN 1452 ?

Als respons op de oorlogsdreiging en de harde houding van de hertog is de radicale fractie aan het bewind gekomen. Ze stellen drie hoofdmannen aan die de stad zullen verdedigen;

Lievin Boone, Jan Willey en Evrard Botelaer. Weldra trok Lievin Boone, als een nieuwe Artevelde alle macht naar zich toe ,en er wordt een speciale oorlogsbelasting, de talia,aan iedereen opgelegd. Het hertogelijk gezinde netwerk en de leden van de stedelijke elite werden uit de stad verbannen.

De Gentse hoofdmannen zoeken naar bondgenoten in het strijd tegen de hertog. Ze schrijven brieven naar Luik, Haarlem, Leiden en Dordrecht, maar allen reageren afwijzend.

Dan zoekt men steun in het eigen Gentse kwartier :Aalst, Kortrijk, Geraardsbergen ,Oudenaarde, Dendermonde, zullen wel weigeren om vreemde troepen op hun grondgebied toe te laten, maar alleen Ninove beloofde onvoorwaardelijk steun aan Gent.

3.2. OUDENAARDE BEREID ZICH VOOR OP EEN BELEGERING.

Zo zit de stad Oudenaarde nu tussen twee vuren. Enerzijds worden ze door Gent gepraamd en gesmeekt partij voor het rebelse Gent te kiezen. Anderzijds heeft Philips twee van zijn vertrouwelingen Jan van Schorisse en Lodewijck van Gruuthuse tot kapiteins van de stad benoemd. Zij moeten het Gents gezinde netwerk intomen en de bevoorrading van Gent controleren. Later wordt zijn trouwe vazal Simon de Lalaing als gouverneur van de stad benoemd

Bovendien hadden Philips en Jan Zonder Vrees heel wat geld en moeite besteed aan het versterken van de stad.Voor elke poort werden bolwerken opgericht en de vesten werden verdiept en verbreed.Tussen 1410 en 1452 werd Oudenaarde, alhoewel tot het Gentse Kwartier behorende, een stevige Bourgondische vesting. Getuige daarvan zijn de vele vermeldingen bij De Rantere van uitgaven en inspanningen om de muren en de poorten te versterken .

“1410 Hertog Jan kwam te Oudenaarde om te maken den toren achter ’t Bourgondisch kasteel” hierdoor kon men de scheepvaart naar en de bevoorrading van Gent controleren.

In 1412 wordt de Eynepoort gemaakt en versterkt.

In 1414 werd ghemaekt den nieuwen toren en de muer en werd de veste gegraven achter de Baerpoorte .

In 1416 werd het Spei gemetst (tol betalen en controle op de Gentse bevoorrading)

1420 begon men te metsen en te maken de Meerspoorte.

1426 werd de veste gedolven achter ’t hospitaal.

In 1434 werd gemaakt de Beverpoorte door Andriers Diermo.

In 1435 was er oproer in Vlaanderen waarop de graaf de steden die hem trouw bleven deed versterken.

In 1436 werd gemaakt buiten de Beverpoorte en de Eynepoorte een bolwerk ten koste van de stede.

*In 1450 In dit jaer kwamen binnen Oudenaarde aldaar gezonden zijnde vanwege onzen geduchten here den hertog Philips, Jacquemont Dupont, Johan Thomars,, en Jan Bonhier. gezworen meesters metsers en **sterkteaanleggers** van Doornik dewelke alhier kwamen om de stede te visiteren en om twee bolwerken aen te leggen buiten d’Eynepoorte en de Bergpoorte waarvoor de stede moest betalen XXIII ponden parisis.*

1452 In dit jaer versterkte men voortdurend de stede langs de Beverpoorte maekende een bolwerk in arduinsteen en driehonderdertigduizend careelstenen. ⁽¹¹⁾ D.R.

Bovendien was het een traditie dat de Oudenaardse adel en de kapitaalkrachtige elite de

hertog steunden .

Toen Philips de Goede in 1436 besloot Calais (Engelse enclave) te belegeren werden Gent en Brugge verplicht militair bij te springen. Ze lieten hem echter vlug in de steek. De Oudenaardse schutters van de St.-Jozefsgilde bleven de hertog steunen en de stad betaalde alle oorlogskosten die er mee gepaard gingen. “ *totale somme van al den uytgeve van den voorzeijde oorloge Vm II c IIIxVIII£ .*”

Vanaf 1450 voelt Oudenaarde de Gentse bedreiging sterk naderen. Oudenaarde rust de stad uit om aan een belegering te kunnen weerstaan.

“1450 In dit jaer dede de stede maeken aen Johannes De Smet vierduisend voetbogen geschut, en ook kopende in Bergen te Henegouwen vele crapandellen en bussen om groten weerstand te kunnen bieden.” D.R.

De 19de van de fruitmaand 1450 ontboden de heren schepenen van de stad alle meesters busschutters om te kunnen overzien de bussen ende de engien deser stad om te plaatsen op de vestingen en in 't zelfde jaer kocht men bij Jan Lefevre te Doornik 24 ijzeren couleuven ⁽¹²⁾ welke kosten 24 schele parisis het stuk.

In 1452 wordt schepen J. Hanin naer Maestricht gestuurd om de busschietter Gilles de Tarescon te engageren voor Oudenaarde alsook Jan van de Putte, busschietter van Valenciennes .(Busschietters werden dus ook gekocht of gehuurd.) Ook werd in datzelfde jaar mondvoorraad voor een nakende belegering opgeslagen. “ de stad kocht 200 mudden koren voor in casu van belegering”. D.R.

3.3. HET BEDROG VAN DIE VAN SYNGHEM OF HET STRATEGISCH LEUGENTJE VAN LIEVIN BOONE .

Zowel bij Kervyn de Lettenhove als bij de Oudenaardse kroniekschrijver De Rantere is er het verhaal van een sleutel en zelfs van een bos sleutels die de beslissing om Oudenaarde aan te vallen zou hebben bespoedigd. Beiden vertellen ook het verhaal van de chantage met de dreigende terechtstelling van de kinderen de Lalaing. De Rantere zelf ,trekt dit romantisch verhaal in twijfel in een voetnoot. ⁽¹³⁾ Hier gaan we dan !

“ Die van Asperen en Synghem (door de Lalaing uit de stad gezet) zonden enige van hun volk naer Gent om hulpe,hen doen zeggende dat men de stad lichtelijk krijgen zoude omdat ze niet behoorlijk versterkt en was en kwalijk voorzien van krijgstuig en levensmiddelen. Lievin Boone gaat op dit verzoek in en overtuigt de ganse gemeente door hen te laten verstaan dat hem door Oudenaarde de sleutels van de stadspoorten gezonden waren en hij toonde een grote sleutel van een molen”.

Dit leugentje zou hem later zijn hoofd kosten en dat van zijn twee gezellen.

4. OUDENAARDE WERD DAAROP DOOR DE GENTENAARS VOLLEDIG OMSINGELD

4.1 DE BELEGERING

Simon de Lalaing zendt de onderhandelaars , de delegatie van Gent wandelen ,die op dreigende manier hulp van Oudenaarde eiste en stuurt ook inwoners van Zingem en Asper buiten de stadsmuren, omdat hij ze verdenkt van sympathie voor Gent. Gent dreigt met vergelding. (fig. 3)

Gent kampeert met een gans tentendorp en heel wat geschut op de Kezelberge en op de Molenkouter. Gedurende tien dagen wordt Oudenaarde beschoten met donderbussen crapadellen en vogelaeren, maar De Lalaing houdt stand. De stad riposteerde heftig; 16 man bedienden de steenstukken, de crapadellen de couleuvren en de vogelaeren. Een zekere Jan Van Quickelberghe verlaat, geholpen door Oudenaardse schippers, op heimelijke wijze de stad om in Doornik busstenen, poeder, solfer en salpeterte kopen. De familie de Lalaing wordt door De Rantere en door Kervyn de Lettenhove in een romantisch verhaal tot de staat van heldendom verheven zoals het later ook geschiedt ,langs de Gentse kant, met de deken van de beenhouwers, Seyers, later Sneyers geworden ,die met de banier van zijn nering in de ene hand en het zwaard in de andere, op zijn knieën voort vecht en als een held sneuvelt.

De Lalaing moedigt door zijn heldhaftig verweer alle borgers tot een kloeke verdediging aan.

Zelfs mevr. de Lalaing steunt haar heldhaftige ridder. : “ Ook zag men dat de vrouwen, onder het beleid van de huysvrouw van de heer de Lalaing ballen, kogels, stenen buskruid en alle materialen dienende tot de verdediging van de stad naer de vesten droegen, op dewelke hunne echtgenoten de rechtvaardige rechten van den troon en hunne heilzame vrijheid met bloed en macht te verdedigen stonden” D.R. (dergelijke zinnen vind je in De Leeuw van Vlaenderen en bij Kervyn de Lettenhove).

4.2 DE CHANTAGE MET DE KINDEREN.

Daarna volgt het bijna bijbels verhaal **van de chantage met de kinderen van de familie de Lalaing**. Ik citeer het verhaal van De Rantere.

De Gentenaars wisten dat de twee jongste kinderen van de familie de Lalaing niet in Oudenaarde maar in Voeren in Henegouwen verbleven en dat beide ouders Oudenaarde verdedigden. Een bende snode Gentenaars brachten in het halfduister twee schreiende kinderen van dezelfde ouderdom onder de stadsmuren . Ze dreigden de zogezegde kinderen van de Lalaing te halsrechten indien de stad zich niet overgaf.”Maer niets kon de trouw van den prins aen sijn Heer doen verflauwen “ Vervolgens schoten de Gentenaars pijlen in de stad met briefjes met het verzoek aen de borgers om zich over te geven. Maer ook zij bleven trouw aen hun prins en Heer .” (D.R.)

De Lalaing stuurde vervolgens twee boodschappers P De Mey en Willem van den Bossche naar Geraardsbergen ,waar de hertog verbleef ,om hulp aan de hertog te vragen. Philips vroeg aan de graaf d'Estampes om in te grijpen. Op 18 april 1452 ontving de Lalaing terug een delegatie van Gent met de vraag zich over te geven maar Simon de Lalaing weigert opnieuw. Dan daagt er, op verzoek van Philips, hulp op door de graaf d'Estampes Deze moest op vraag van de hertog eerst naar Geraardsbergen. vertrekken dat door Gent werd aangeval- len. Deze vraag werd echter door de graaf d'Estampes genegeerd, onder druk van Jaques de Lalaing, die eerst zijn neef Simon wou bevrijden te Oudenaarde. Hij slaagt er in met zijn troepen en een gelijktijdig geplande uitval van Simon de Lalaing de stad te ontzetten.

De Gentenaars breken het beleg op, vluchten in wanorde en laten heel wat belegeringsma- teriaal achter, tenten, geschut, vogelaeren, crapadellen en één groot geschut. Dit is geweest

de Dulle Griete of de Roden Duivel aldus genoemd omdat hij rood geverfd was “⁽¹⁴⁾

Na de slag van Oudenaarde is het wantrouwen te Gent tegenover de drie hoofdmannen gegroeid. Ze worden “slapscheten” genoemd en militair onbekwaam verklaard. De radicale strekking moet de plaats ruimen voor de meer gematigde strekking. Op 30 april 1452 worden de drie hoofdmannen gehalsrecht. “ om enige valsheden gedaen te hebben in ’t uittrekken naer Oudenaarde”. Hun bezit werd geconfiskeerd.

Simon de Lalaing werd Ridder van het Gulden Vlies geslagen en Oudenaarde kreeg van Philips de eretitel van “*allergetrouwste vesting van zijn land*” D.R.

In Gent wordt door het slaan van de alarmklok het verlies te Oudenaarde aangekondigd, maar te Oudenaarde haalde men de trofeeën van de overwinning binnen. onder het luiden van de “triumphklokke “ en het geschal van pipers en trompetten .⁽¹⁵⁾

De trofeeën werden tentoongesteld voor het “raedhuis “, en in de kerke hing men de banieren en de harnassen van de gesneuvelden. Deze gewoonte was een uiting van dankbaarheid omdat God en of de H. Maagd hen de overwinnig had geschonken. Het had de betekenis van een ex-voto.

5. NA DE ONTZETTING VAN DE STAD HEEFT DE UITEINDELIJKE CONFRONTATIE IN GAVERE PLAATS

Dendermonde en Lokeren worden door de hertogelijke troepen bevrijd.. Opnieuw volgt er een heldhaftig verhaal bezingende de heldenmoed van Jaques de Lalaing. (fig. 4) Er ontstaat bij Lokeren een gevecht tussen enkele afgezonderde ridders en een massa razende boeren .Jacques de Lalaing lost dit op zijn eentje op “ Il déploya tant de courage qu’il parvint à arrêter presque seul la multitude des assaillants. Sans la valeur héroïque du jeune sir de Lalaing pas un seul de ceux qui étaient entrés à Lokeren en seraient sortis vivant. « .

Gent bezette drie belangrijke burchten ten zuiden van Gent : Poeke, Schendelbeke en Gavere. Ze worden een voor een belegerd en veroverd.

Bij de belegering van het kasteel van Poeke sneuvelt de held Jacques de Lalaing. Hij wordt getroffen door een steen uit een kanon van op de vestingmuur. Hij viel neer, wou praten sloot de handen samen en stierf. “ Il fut, écrit son chroniqueur, (Georges Chastelain) son modèle et son héros. “ Jacques était la pure incarnation de l’idéal chevaleresque : « beau comme Paris, sage comme Ulysse, enflammé comme Hector, mais doux après la bataille, humble et toujours courtois « (G. Chastelain.) (fig 4)

Te Gent verzamelen de militias achter hun banieren, ze worden uit de stad gelokt en trekken op naar Gavere .Toen ze Gavere bereikten ,was het kasteel reeds ingenomen. Het kleine garnizoen ,dat zich na bitse strijd overgaf, werd zonder genade, voor de poorten en aan de kantelen opgehangen als afschrikwekkend voorbeeld.

Het werd een veldslag in open veld in de Scheldemeersen rond Semmerzake.

Volgens sommige Gentse kroniekschrijvers ontplofte de buskruitvoorraad van het Gentse leger middenin hun verzamelde troepen door de domme fout van een “ busschietere” ⁽¹⁰⁾ die er per ongeluk een brandende lont liet invallen. Hierdoor ontstond paniek in de Gentse

rangen. Andere Bourgondische bronnen stellen dat na een geweldige charge van de Bourgondische adellijke ruitery de Gentse ongeoefende milities uit elkaar stoven. Oorlogsverslaggeving, zeker de middeleeuwse, is zelden betrouwbaar en altijd getint.

Het werd een bloedige slachtpartij. De Gentenaars wiken en trachten Gent te bereiken. De laatste 300 die nog weerstand boden werden op bevel van de hertog op het slagveld opgehangen. Philips was goed in tomeloze afschrikwekkende wreedheid.⁽¹¹⁾ Er sneuvelden, volgens verschillende kroniekschrijvers 22000 Gentenaars, anderen spreken van 16000, en sommigen houden het bij 6000. Volgens een recent onderzoek van dr. Jelle Haemers zijn er slechts 2400 Gentenaars op het slagveld gesneuveld. De buit werd verzameld en 's anderendaags binnen Oudenaarde gebracht.

Op 25 juli 1453 schreef de hertog van Bourgondië een brief aan de koning van Frankrijk vanuit zijn kamp te Gavere met de volgende slotzin: "En terminant, je vous signifie que vous serez bien joyeux de mes dites nouvelles et de la grace que Dieu m'a fait presentement."

6. HOE GENT VAN PLUNDERING EN BRANDSCHATTING WERD GESPAARD

Bij Kervyn de Lettenhove vind je op pagina 245 een prachtig verhaaltje dat meer dan waarschijnlijk tot de wereld van de legenden behoort. Na de slag wou hertog Philips naar Gent trekken, om naar aloude gewoonte de stad te brandschatten en te plunderen.

Men zocht een gids die de streek kende om de gemakkelijkste en kortste weg naar Gent te tonen. Men sprak een boer aan, bedreigde hem en verplichtte hem voor hen uit te gaan als wegwijzer. Hij gehoorzaamde tenslotte en voerde de opdracht uit niettegenstaande lijfsgevaar. Hij bracht het Bourgondische leger en hertog Philips langs allerlei om- en kronkelwegen terug in het kamp van waaruit ze vertrokken waren.

Hoe is het mogelijk schreeuwde Philips, ik verwachtte dat men mij recht naar Gent zou brengen en men brengt mij terug thuis waar ik vertrokken was. De boerengids was plots spoorloos. Zo kregen de Gentenaars de tijd om de stad te bereiken, de vesting te verdedigen en werden ze van plundering gespaard. Voorwaar een mooie legende.

7. DE 24STE WERD EEN WAPENSTILSTAND GESLOTEN OM DE DODEN TE BEGRAVEN

De 30ste juli werden de voorwaarden ervan te Oudenaarde plechtig afgekondigd. Daarin werd vastgesteld het volgende:

- 1. Dat van de beroepen, acten ende processen, ingebrogt ofte nog hangende voor de wetten of officiën van de stede van Oudenaarde, mistgaders ook die van de casselrije, die van Gent niet meer en zullen mogen vragen van het nog te doen.*
- 2. Dat de stede en de casselrije van Oudenaerde zal blijven vrij ende onafhankelijk van de macht van de casselrije van Gent.*
- 3. Dat door gene vergiffenis van prinsen ende hertogen, die van Gent niet meer en zullen geraken aen de oppermacht van de stede van Oudenaerde.*
- 4. Dat de Petercelle en de Heuvelpoorte langs waer de Gentenaers op enen donderdag in het gepasseerde jaer naer Oudenaerde getrokken waren om die stad te belegeren voor*

eeuwig alle donderdagen van het jaer zouden gesloten zijn.

5. *Dat de Gentenaren den graeve zouden betalen enen boete van driehonderd duisend ridders en vijftig duisend dito, tot het herbouwen van verscheidene kerken in Vlaenderen alsook die van Sion in Oudenaerde.*
6. *Dat er ten minsten 2000 Gentenaers den graef of zijnen zoon, den graeve van Charolois zullen moeten tegemoet komen een halve mijle buiten de stad in de volgende orde:-de hoofdmannen ende de raadsheren in hun hemde,-al de andere ontgord en met het hoofd ongedekt,-dat ze allen tegelijk op hun knieën moeten vallen en door iemand in de franse tale doen zeggen dat zij zonder redenen en als weerspannigen tegen den graef de wapens hebben opgenomen, hoofdmannen hebben aengesteld en vele geweldenaerijen hebben gepleegd, die hen nu uit ter herten leed sijn, en over dewelke zij ootmoedig vergiffenisse bidden en vragen, en dat sij hem vervolgens allen te samen bermhertugheid zouden bidden .” De Rantere*

Hieruit is af te leiden dat Oudenaarde zich van de betutteling door Gent op rechtskundig en financieel gebied wou bevrijden en daarin de steun kreeg van de hertog.

8. GENTSE BANIEREN VOOR O.L.VROUW VAN HALLE

Op 30 juli op het middaguur te Ledeberg, vlakbij de St.Lievenspoort buiten de muren ontving de graaf op plechtige wijze de onderwerping van de magistraten en de burgerij van Gent. Bij baron Kervyn de Lettenhove vind ik het uitgebreid verslag, het spektakel van de onderwerping van Gent. (20) (fig 5)

“Il se plaça au milieu de son armé rangée en ordre de bataille. Il était armé de toutes pieces et il montait le cheval, qui avait été blessé sous lui dans les prés de Semmersake . Le maréchal de Bourgogne conduisait successivement près du duc les magistrats et les bourgeois de Gand, les uns dans leurs chemises et petits draps, -les autres vêtus de deuil sans ceintures et sans chaperons. Le Moine de St.-Bavon prit la parole en leur nom et demanda par trois fois merci pour le peuple de Gand.

Philippe répondit en Français : Soyez dooresnavant bons sujet et nous serons bon en loyal seigneur. Puis sans entrer à Gand il reprit la route d’Audenarde.

On portait devant lui, comme trophées de sa victoire les bannières des métiers qu’il s’était fait remettre (65) et ce fut par son ordre **qu’on les déposa, partie à Notre Dame de Halle, partie à Notre Dame de Boulogne** Depuis ce jour, de fréquentes pèlerinages se dirigèrent de Gand vers ces santuaires vénérés. »

Dergelijk verhaal vind ik ook bij De Rantere

“Na het sluiten van deze vrede is graef Philips binnen Oudenaerde gekomen met een prachtig gevolg van edele en aenzienlijke personen en schutters te peerde. Elk van hun hadde een baniere van Gent in de hand in teken van victorie ende ging logeren in het hospitael.”
D.R.

De banieren of standaarden van neringen en broederschappen speelden een belangrijke rol in het sociale leven in de late middeleeuwen. Ze hadden een grote symbolische waarde. Militaire milities van de ambachten en neringen en ook de broederschappen verzamelden achter hun banierdrager.

9. HISTORISCHE CONTROLE ! IS DIT GEEN FICTIE ?

Uit historische interesse en omdat ik een jaar geleden in broederschappen was ondergedompeld, heb ik contact gezocht met de heer Libert Theunckens historicus van de basiliek te Halle, om even na te gaan of Philips de Goede in de jaren 1453 te Halle geweest was, of zijn naam in het Gulden Boek (10000 namen) stond en of er ooit te Halle in 1453 banieren van Gent als ex-voto door Philips de Goede waren overhandigd.

En ja hoor !! Dat klopt ! Daar heeft Libert Theunckens een duidelijk bewijs van gevonden. Deze banieren werden ooit in de basiliek van Halle opgehangen. Ze zijn samen met vele andere ex-voto's tijdens de Franse Revolutie echter geroofd .. verdwenen .

Justus Lipsius beschrijft in zijn **Diva Virgo Hallensis** wat volgt:

“Philips de Stoute hertog van Bourgondië stierf te Halle. Philips de Goede zijn kleinzoon kwam hier minstens zesmaal de Moeder Gods begroeten. Hij schonk Halle de mildste giften Een groot beeld van O.L.Vrouw met louter goud bedekt. Nog heeft hij gegeven de Twaalf Apostelen in zuiver zilver die men hedendaags nog ziet. Aan elke zijde van het altaar een engel in zilver, houdende een kandelaar. Twee krijgslieden in zilver, een te voet en een te paard. Twee krijgslieden in goud waarvan de ene een bijl en de andere een lans hield . Zijn vrouw Isabella van Portugal gaf een beeld, mensengrootte half zilver half goud.

Na de veldslag te Gavere, welke Philips in juli 1453 gewonnen had op de Gentenaren, verplichtte hij, zijne zo fiere onderdanen hem de banieren hunner gilden en ambachten over te leveren. **De helft ervan werd gedragen naar Onze Lieve Vrouw van Boulogne en de andere helft naar O.L.Vrouw van Halle** “⁽³⁾ (Olivier de la Marche Mémoires) Justus Lipsius schrijft ook dat Karel de Stoute ten minste driemaal naar Halle kwam op bedevaart en aan de kerk een zilveren valk schonk. (fig 6)

10. GEBOORTE VAN KERSELARE

Halle was in 1453 het voornaamste bedevaartsoord van Vlaanderen. In 1451 wordt in Kerselare bij Oudenaarde een O.-L.-Vrouwebeeldje aan een kerselaar opgehangen. In 1452 verdwijnt het toen de Gentenaars Oudenaarde belegerden en hun tenten op de Kezelberge hadden opgeslagen. In 1453 blijft het zoek maar op kerstavond 1454 duikt het weer op, polychroom bijgewerkt en opgeknapt door Geeraerd Tavernier. De Rantere noteert in zijn kroniek in 1454 wat volgt: “In dit jaer op Kerstavond heeft juffrouwe Catherine van Brakel doen wederbrengen het miraculeuse beeldje van Onze Lieve Vrouwe van Kerselaere het welke verloren was sedert den achttienden van de wijnmaand veertienhonderd tweeënvijftig, hetzelfde hadde berustend geweest bij Geeraerd Tavernier en in 't zelfde jaer geschieden de eerste mirakelen. “ M.S. De Kronijke van Oudenaarde. D.R. en V.D.B..

VOETNOTEN

1. JEAN PHILIPPE LECAT De Bourgondische Uitdaging – Elsevier Brussel- 1985 pag. 305

“Naast de feodale lichten en de weinig betrouwbare stadsmilities hadden de hertogen van Bourgondië een eerste kern van een permanente strijdkracht opgericht “de

ordonantiegebenden “Door een ordonantie in 1471 legde Karel de Stoute de basis van een permanent (staand) professioneel corps.

2. JELLE HAEMERS Gavere 1453 Feiten en Verhalen – Zottegems genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde .Overdruk, Handelingen 2003 pag. 222
3. MARC BOONE - WALTER PREVENIER Prinsen en Poorters 1384 –1530 Mercator-fonds 1998 pag. 235
4. WILLEM BLOCKMANS - WALTER PREVENIER - De Bourgondiërs 1384 –1530 Meulenhoff –Kritak 1997 pag. 57 - “Jan Zonder Vrees had 4 onwettige kinderen, twee meer dan zijn vader en 23 minder dan zijn zoon.”
5. Idem 3. pag. 314 Lodewijck van Gruuthuse 1427 –1492 Raadsman van Philips de Goede Voor zijn verdiensten na het slagveld te Gavere tot ridder van het Guldenvlies geslagen.
6. DE RANTERE S.A.O. Geschiedenis van Oudenaarde 1398-1468 Denis Tack en Marc Desmet. Sanderus 1968 pag 26
7. idem 4 pag 68. In de Bourgondische landen kon geen zetel van bisschop of abt worden bekleed zonder dat de kandidaat zich bij voorbaat tot een hertogelijke clan had bekeerd. Alle kerkelijke benoemingen waren politieke benoemingen.
8. Walburga Archief. Zaksken ,2, Oudenaarde. clas. Lavaux N° 1446 -1447 doos 81- 90
9. idem 1. De Bourgondische uitdaging ; pag 268
10. idem 1 pag 269
11. idem 6 Opsomming van alle versterkingswerken door de Bourgondiërs uitgevoerd tussen 1410 en 1452.
12. en 14. De engiën der stede. Verzamelwoord voor alle geschut dat bij de belegering werd aangewend –van het Fr. les engins= de werktuigen.
couleuven = klein kanon met lange loop Fr. une couleuvre = een adder crapandulen : klein kanon met korte loop en weinig reikwijdte . Fr. un crapaud = een pad.. Ribandekens = soort steenwerper op één wiel genoemd naar zijn onderstel. taergen = schilden -.vogelaeren = steenwerper met opgespannen veer. Bussen en (niet bossen zoals foutief gekopieerd) = donderbussen. De bedienaar is een busschietere.
13. idem 6 voetnoot. De Cronijke van Oudenaarde en van Ename vermelden dit feit niet. Volgens De Rantere zou het wel vermeld staan bij Charles de la Marck een tijdgenoot.
14. Trofeeën in Walburga opgehangen?? In het Walburga archief vind ik hiervan niets terug.
15. Ook in Halle zijn alle belangrijke ex-voto's tijdens de Fr. Revolutie gestolen.
16. Baron Kervyn de Lettenhove. La Flandre sous les Ducs de Borgogne, Tome Premier Beyaert Storie, Bruges. Pag. 234
17. idem 16. pag ; 231
18. Jelle Haemers. De Gentse Opstand 1449-1453 UGA 2004 pag. 232
19. idem 16. pag. 248
20. idem 16 pag. 249

Fig 1. Filips de Goede 1419–1469

Fig 2. Jan zonder Vrees in 1419 vermoord.

Fig 3. Simon de Lalaing in 1452 gouverneur van Oudenaarde.

Fig 4. Jacques de Lalaing neef van Simon de Lalaing sneuvelt bij de belegering va het kasteel van Poeke.

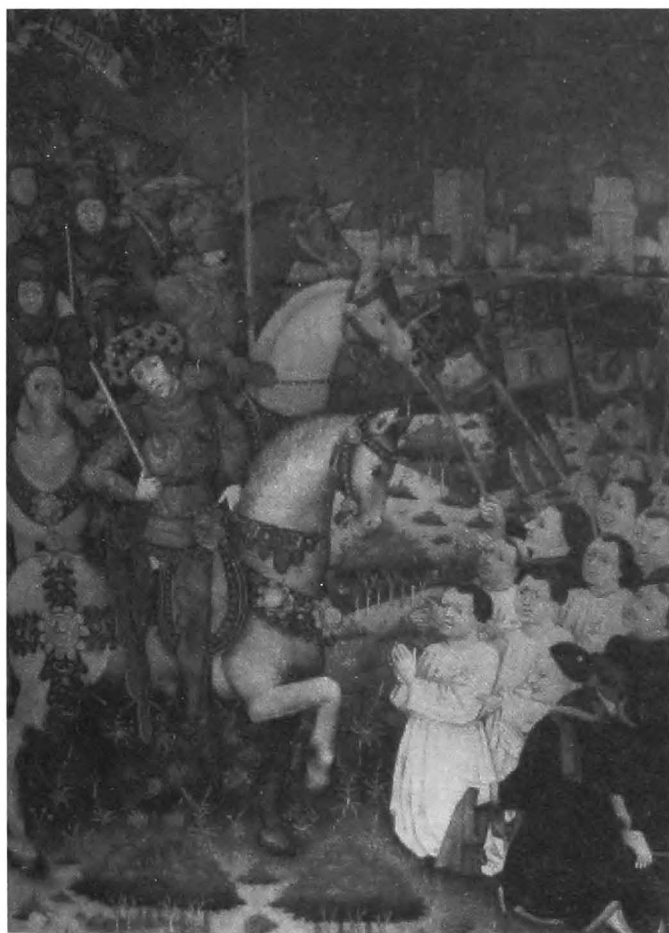

Fig 5. De Zoen van Gent 1453.

Op 30 juli 1453 , te Ledeberg, vlakbij de Sint-Lievenspoort, ontving de graaf de onderwerping van de magistraat en de Burgerij van Gent .

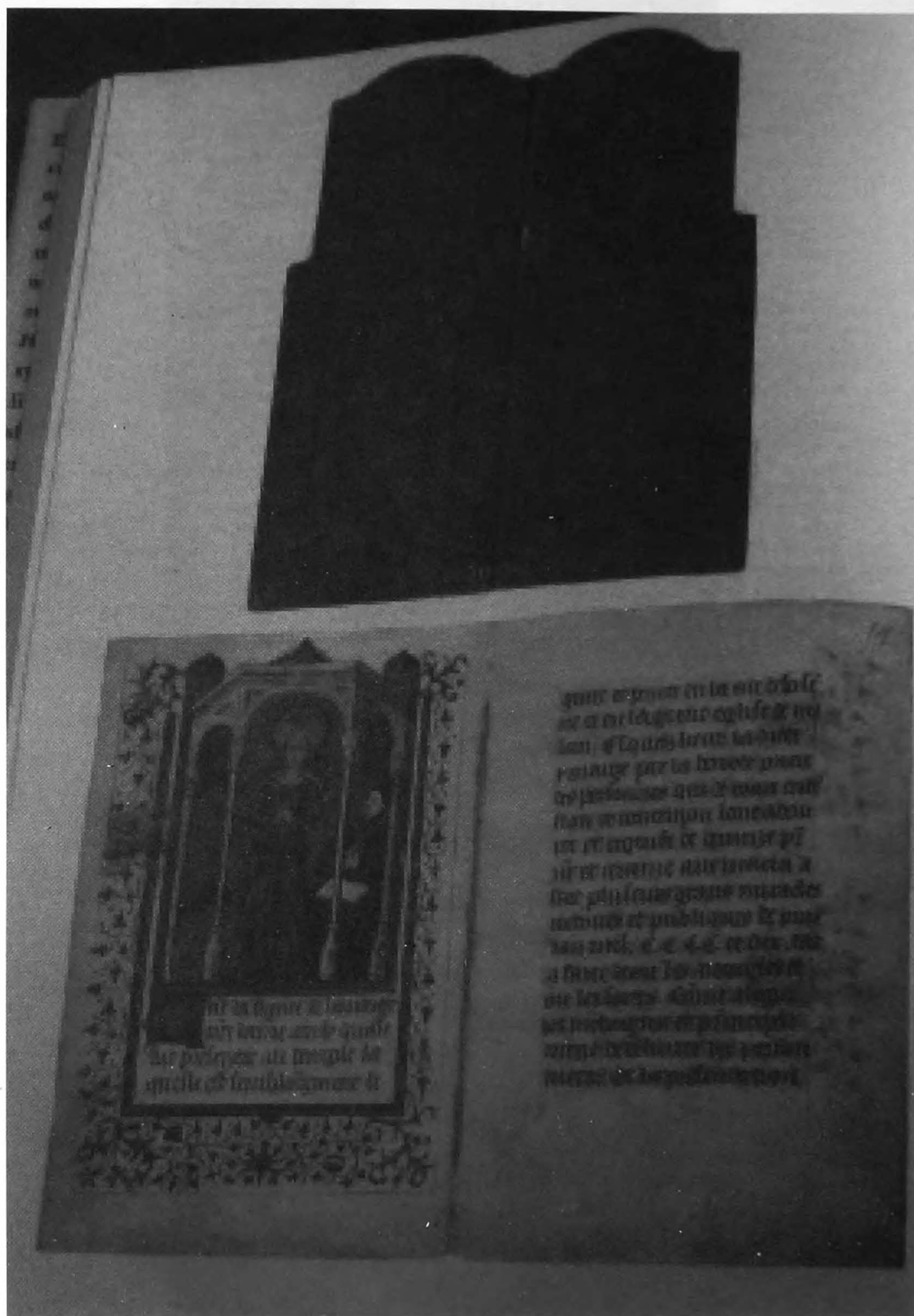

Fig 6. Het huisaltaar van Filips de Goede,
toegewijd aan O.L.Vrouw, steeds op het slagveld aanwezig.

HET GOED TER RIJT (MELDEN) EN TE GRAMEES (NUKERKE) – 14DE TOT 15DE EEUW

1. TER RIJT

De familie van Gramees (ook Gramez) duikt op in de archieven in de 2de helft van de 14de eeuw.

We kennen enkele leden van deze familie naar aanleiding van een geschil in verband met de belastingen die in 1372 geïnd werden in het land van Aalst, meer bepaald in Melden en Nukerke¹.

De grafelijke raad oordeelde toen dat een paar scheidsrechters moesten aangesteld worden om te bepalen hoeveel elk dorp zou bijdragen. Naar aanleiding van dat geschil werden de personen aangeduid die hun dorp vertegenwoordigden. We mogen dus aannemen dat het om de prominente inwoners van Melden en Nukerke ging.

Voor Melden citeert de akte volgende parochianen: Jan van Gramees, Goesin van Gramees², Jan Van De Wincle, Jan Raet, Jan Van Der Schelden, Geert de Ruddere en Gillis van Graelmont (of Gremaelmont).

Voor Nukerke waren dat Hughe van Gramees, Jan De Crits, Jan De Wulf, Gillis Van Baersbanc, Jan Van De Vivere, Jan Boonstoel en Gillis Van Der Linden.

In 1382 geeft Jan Van De Wincle een leen aan zijn zoon Jan als geschenk bij diens huwelijk met de dochter van Gillis van der Moten. Onder de getuigen her Jan van Rijt, pastoor van Melden, Hughe van Gramees, Jan van Gramees, Goesin van Gramees, Willem van der Moten, Olivier van der Moten en Joes Van De Wincle³.

De familie van Gramees was dus erg talrijk aanwezig en zij bezat de hoeve Ter Rijt (Melden) en een hoeve in Nukerke, die naderhand het goed Te Gramees zou heten.

Hughe van Gramees is de best gekende. Hij was getrouwd met Yde van Wiese, dochter van Robbrecht. Zijn staat van goed werd voor de schepenen van de Keure van Gent gebracht op 27 nov. 1389. Zijn vrouw was toen al hertrouwd met een zekere Bouden Trijls.

Hughe liet 4 minderjarige kinderen na: Huugskin, Geenkin, Robbekin en Callekin⁴.

De staat van goed vermeldt de goederen in Nukerke maar Melden werd onbegrijpelijk niet aangeduid.

In Nukerke betreft het vooral het tienderecht met 2 afhankelijke lenen, gehouden van de

1 N.DE PAUW, *Bouc van de Audiencie*, Gent, 1901, deel 1, p. 253, 26 jan. 1372.

2 H. NOWE, *Les Baillis Comtaux*, 1929, p. 398. De auteur citeert een zekere Goswin van Grammez, die baljuw was van Oudenaarde tussen 16 sept. en 25 nov. 1380.

3 SAO, Staten van Goederen, deel 1, f° 21 v°, 15 jan. 1382.

4 SAG, Register van Gedeele, 9, f° 15 v°, 27 nov. 1389.

heerlijkheid Berchem, toen in het bezit van de familie van Gavere-Schorisse. Verder bezat Hugo het goed Ter Houven (12 bu) bij de kerk van Nukerke, een hoeve in Nukerke, een *bulck* Ter Biest en nog 3 bu e.a.

Het echtpaar Hughe van Gramees-Yde van Wiese had 3 bu land gereserveerd om met de opbrengst een *capelrie* te stichten in de kerk van Nukerke maar 6 jaar later is hier nog niets van in huis gekomen.

In 1395 werd overgegaan tot een definitieve verdeling van de goederen onder de drie kinderen (Geert is intussen vermoedelijk gestorven, hij werd niet meer vermeld)⁵.

De oudste zoon Huughe erft het leen in Melden (Ter Rijt) en Nukerke met drie afhankelijke lenen en een hoeve en het *biestkine* in Nukerke.

Robbrecht, de tweede zoon, krijgt het goed Ter Houven in Nukerke en nog drie lenen in Melden⁶.

Dochter Kateline van Gramees had recht op het vruchtgebruik van de tiende Ter Roest (sic!) en bezat 3 bu, gelegen naast de kerk in Nukerke⁷. Naderhand kreeg Kateline nog gronden in Schellebelle, afkomstig van haar moeder, en financiële tegemoetkomingen van haar broer Hughe⁸.

Rond 1400 woonde Hughe van Gramees in Melden op het goed Ter Rijt, en Robbrecht in Nukerke, misschien wel op het goed Ter Houven of op een hoeve die later Te Gramees zou heten.

Rond 1404-1405 trouwde Hughe van Gramees, ridder, met Agnes Van De Wincle, dochter van Dierlaey, uit Melden⁹. Daar Hughe geen poorter was van Oudenaarde en trouwde met een poortersvrouw moest hij *issuerecht* of de tiendepenning aan de stad betalen. In 1405 betaalde hij voor die bruidsschat 38 lb.17 s.par. aan de stad.¹⁰

Al vrij vlug verlaat Hughes van Gramees het landelijke Melden en vestigt zich in Gent. In 1403 verpachtte hij Ter Rijt aan Arent Van Den Hende¹¹.

Ter Rijt was 17 bu groot (ca.21 ha). In de pacht was ook een zeker schoofrecht begrepen, d.w.z. het recht op een aantal tarwe- of haverschoven na de oogst, behalve dit recht op het goed Ter Elst aldaar, eigendom van Daneel Van Den Bossche en zijn vrouw.

Hughe moest de gebouwen in goede staat brengen voor het ingaan van de pacht en gedurende 9 jaar – duur van de pacht – zou hij instaan voor het voedsel van de duiven. In ruil hiervoor kreeg hij ieder jaar 24 koppels duiven naast de jaarlijkse pachtsom van 13 lb.gr.

Even geraakte ridder van Gramees in financiële ademnood. Hij verkoopt een erfelijke rente van 8 lb.gr.torn. aan Jan Utenhove tegen een gerede som van 129 lb.torn. Hij bezet de rente, d.w.z. hij verzekert de jaarlijkse betaling van 8 lb.gr., met de opbrengst van zijn hoeve Ter Rijt¹². Vermoedelijk heeft Hughe de som niet kunnen terugbetalen want even later verkocht hij Ter Rijt aan Jan Utenhove, f^s Jan, een Gentenaar.

Er was naderhand nog een geschil gerezen in verband met die verkoop want Hughe van 5 SAG, Register van Gedeele, 10, f° 16 v°, 26 nov. 1395.

6 Ter Houven, gelegen bij de kerk in Nukerke, was een leen gehouden van de baron van Pamele. Zie SAO, Leenrapporten, 23, f° 123 v°, 7 sept. 1556.

7 De ligging van Ter Roest is onbekend.

8 SAG, Register van Gedeele, 12, f° 107, 4 juni 1400 en 13, f° 7 en 8, 21 okt. 1402. Kateline trouwde met Jan Passcharis, een Gents poorter.

9 SAO, Staten van Goederen, deel 2, f° 213. De familie Van De Wincle bezat het goed 'Te Wincle' in Melden.

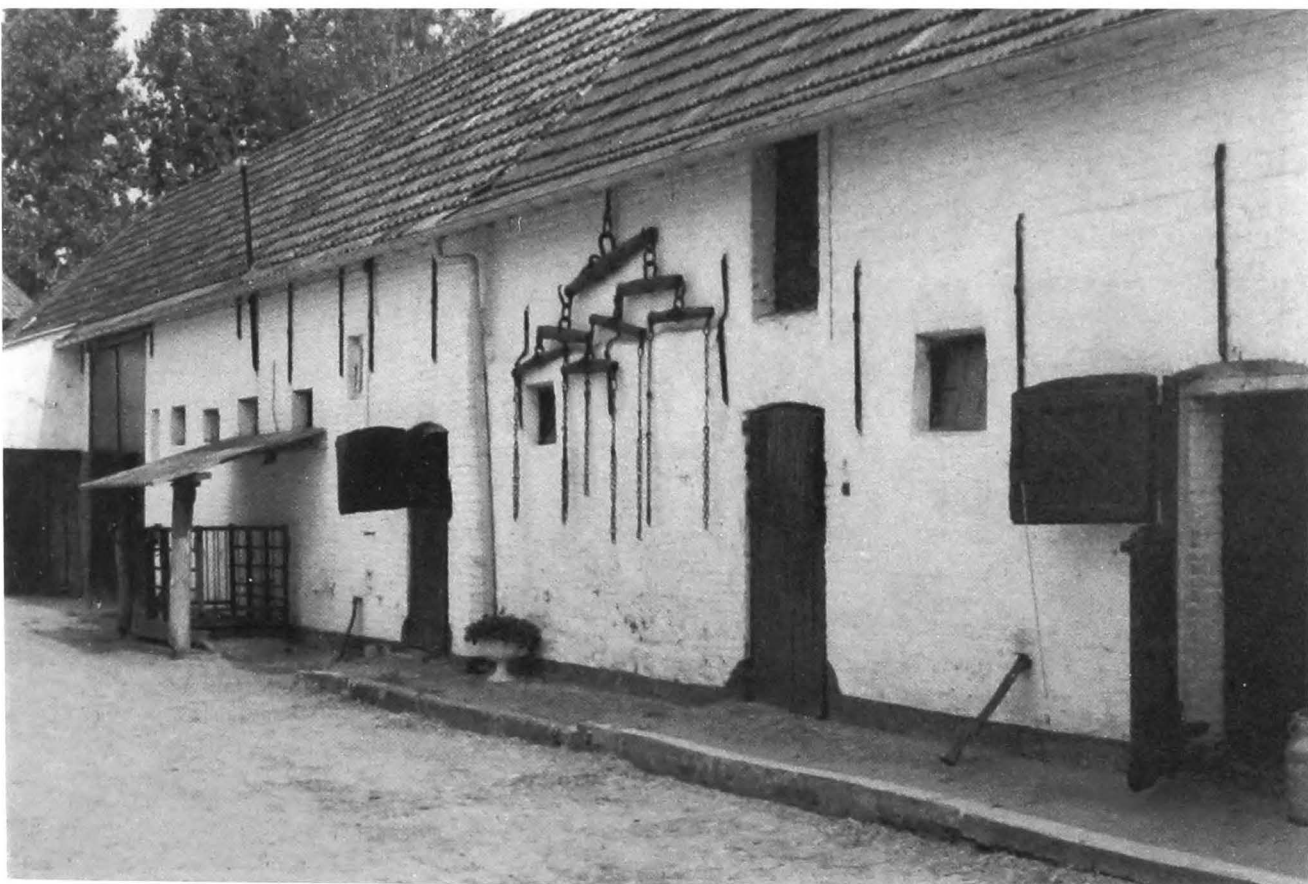
10 SAO, Renten 3059, Tiendepenning, f° 103 v°.

11 SAG, Register van de Keure, 17, f° 24 r°, 15 dec. 1403

12 SAG, Register van de Keure, 18, 1404-1405, f^o3, 24 sept. 1404.

Binnenzijde “Het goed Ter Rijt”, boven de ingangsdeur bemerkt men het wapenschild van De Heer van Quickelberghe

Binnenzijde van het goed ter Rijt, rechterzijde: de stallen

Gramees had in de koopakte een last aangeduid die lager lag dan in werkelijkheid. De koop betrof niet alleen Ter Rijt maar in totaal 4 verschillende lenen¹³.

We bezitten nog een vroeg pachtcontract uit 1409¹⁴. Jan Utenhove, f^r Jan, verpachtte dit jaar Ter Rijt voor de duur van 9 jaar voor 17 lb.10 s.gr. per jaar aan Jan De Man. Ter Rijt was toen aangegroeid tot 22 bu (ca. 27 ha). De akte vermeldt dat Jan Utenhove mag komen vissen op Ter Rijt. Voor de Gentenaar die Jan Utenhove toch was, kon dit niet zo'n belangrijk voorrecht geweest zijn.

De familie van Gramees, bij wie in iedere generatie een Hughe of Hugo verschijnt, blijft heel de 15de eeuw in Gent of omgeving wonen.

Zo stierf in 1487 Hughe van Gramees, getrouwd met Cateline Ruebins. Hun enige zoon Huugsken erfde nog een aantal percelen grond in Melden, o.m. in de Wynckeldriesch, waar zijn grootmoeder woonde (Agnees Van De Wincle, dochter van Dierlaey), maar ook grond in Drongen, Gottem, Landegem, enz.¹⁵.

De familie Utenhove bleef vermoedelijk tot diep in de 15de eeuw eigenaar van Ter Rijt, dat ze vanuit Gent verpachtten in termijnen van 9 jaar.

Het betreft de tak van de Utenhoves, die van vader op zoon watergraven van Vlaanderen waren, en in de *Sceltstrate* woonden, zo o.m. Jan I Utenhove en Josine Van Der Keukene († 1409), zoon Jan II († 1463) en Kateline Sersanders, en kleinzoon Jan III en Denyse Everwijn.

Jan I Utenhove was uitermate rijk. Hij bezat niet alleen Melden (Ter Rijt) maar ook het goed Ter Scuere in Gent (Heilige Kerstparochie) 43 ha groot, een goed in Gentbrugge, 23 ha, het goed Pulaer in Destelbergen, ca. 73 ha in twee delen, en nog gronden in West-Vlaanderen, o.m. in Wervik. Men mag het bezit van deze familie op ca. 200 ha schatten¹⁶. Jan II bouwde een schitterende carrière op als baljuw van Dendermonde, schepen van de Keure van Gent en watergraaf van Vlaanderen. Op 27 oktober 1436 werd hij benoemd tot baljuw van Oudenaarde en hij oefende die functie uit tot 13 april 1439¹⁷.

Kateline, één van zijn dochters, trouwde met Wouter van der Meere, f^r Wouter, uit een vooraanstaande Oudenaardse familie¹⁸.

De zoon, Jan III Utenhove, trouwde met Denyse Everwijn (1461). Hij pachtte in 1485 van de Jacopinen in Gent een drietal percelen land in Melden, o.m. op de Waerde, niet ver van Ter Rijt¹⁹.

Waarschijnlijk was het deze Jan III die Ter Rijt verkocht aan de familie Van Quickelberghe. Voor het eerst in 1509 krijgen we een volledig denombrement van Ter Rijt, ingediend door Michiel Van Quickelberghe bij de baljuw en leenmannen van Tussen Maarke en Ronne, waarvan Ter Rijt gehouden was²⁰.

Het goed Ter Rijt was toen 24 bu groot (ca.30 ha). In de 30 ha was een stuk land begrepen,

13 SAG, Register van de Keure, 19, 17 juli 1407.

14 SAG, Register van de Keure, 20, f° 7 v°, 11 okt. 1409.

15 SAG, Register van Gedeele, 38, f° 4 en f° 85, 23 aug. 1487. Hughe van Gramees woonde misschien in Drongen, waar hij in 1482 een landgoed van 41 bunder had gekocht van Jan van der Meere, f^r Wouter, en van Kateline Utenhove. Zie SAG, Register van de Keure, 56, f° 200, 17 juli 1482.

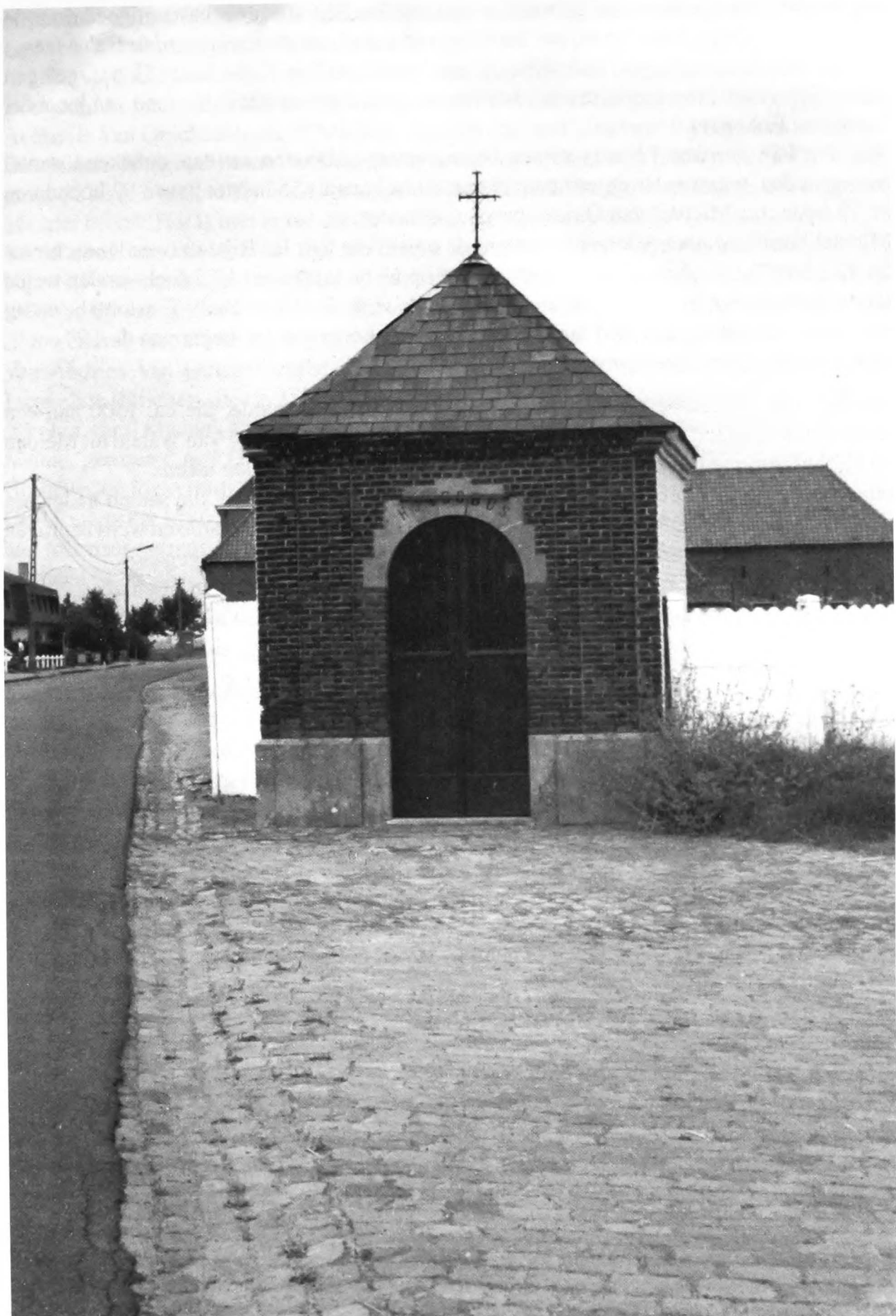
16 SAG, Register van Gedeele, 14, f° 130, 23 mei 1409.

17 Zie J. VAN ROMPAEY, *Het grafelijk baljuwsambt*, 1967, p. 614 e.v. Jan II Utenhove was baljuw van Dendermonde van 1426 tot 1428 en van 1429 tot 1436.

18 SAG, Register van Gedeele, 23, f° 92, 21 jan. 1445.

19 SAG, Register van de Keure, 58, f° 68, 23 dec. 1485.

20 SAO, Fonds Pamele, nr. 23, Leenrapporten, f 97, 22 okt. 1509.

De kapel toegewijd van De Heer Jacobus, bekende halte van pelgrims in de Middeleeuwen

geheten *trot*, dat voorheen een achterleen was van Ter Rijt, maar als bastaardgoed door de eigenaar was aangeslagen en bij het hoofdleen gevoegd, *nu gheenclaveerd in tselve leen*. Michiel Van Quickelberghe had recht op een landschoof op 42 bu land (51 ha), gelegen achter Sint-Jacobs (nu nog bestaande hoeve en kapel), beginnende in het land van joncheer Jacob van Rokegem.

Van Ter Rijt werden 13 achterlenen (*manscepen*) gehouden en een onbekend aantal rentegronden, waarvan de eigenaars met hun allen jaarlijks 55 halster haver, 92 hoenderen en 10 s.par. aan Michiel Van Quickelberghe betaalden.

Michiel bezat nog andere leengoederen in de omgeving van Ter Rijt, zo twee landschoven op 42,5 bu (52 ha) cijnsgrond, een landschoof op 13 bu (16 ha) en 17,5 dachwanden weide tussen de kerk van Melden en de molendom in de wijk Te Meerssche²¹. Tenslotte bezat hij een rente van 8 lb.gr. sjrs, die Jan Utenhove, f^s Jan, kocht aan het begin van de 15de eeuw, toen deze nog geen eigenaar was van Ter Rijt²².

Michiel Van Quickelberghe was een nieuwkomer in Oudenaarde, die ca. 1500 aan een blitscarrière begon²³. Hij was getrouwd met de onbekende Margriete Van Walem uit Melden en hij was vermoedelijk een succesvolle handelaar in wol of wollen lakens.

Hij woonde op de Garenmarkt (de Kleine Markt) in drie woningen, die samen heden ten dage *Te Steenhuyse* heten. Hij was herhaaldelijk schepen van Oudenaarde en werd begraven in de Sint-Walburgakerk in 1533. Zijn vrouw was hem in 1526 voorafgegaan²⁴.

Het echtpaar had vijf kinderen: Anthonis, Adriaen, Barbele, Andries en Michiel.

Michiel Van Quickelberghe en zijn vrouw hebben een verdeling van hun goederen gemaakt, waarnaar men nog altijd op zoek is²⁵.

Een aantal pachtcontracten en verdeling van goederen van de erfgenamen van Michiel laat ons toe de bezittingen van Michiel te reconstrueren.

Vooreerst was er Ter Rijt, vermoedelijk gekocht van de familie Utenhove. Michiel erfde van vader Vincent en leen van 7 bu (10 ha) en nog 12 cijnspercelen in Moregem²⁶; hij kocht de heerlijkheid Svoldersvelt in Kerkhove, 13 bu (18,50 ha) van Adriaen van Rokegem. Hij gaf dit landgoed aan zijn dochter Barbele – als huwelijksgift – die trouwde met Vastraat van der Moten²⁷.

In 1499 kocht Michiel van Jacques Savarijs en zijn vrouw 9,5 bu (13,5 ha), gehouden van de heerlijkheid Ten Doorne in Elsegem²⁸. In 1504 kocht hij van de erfgenamen van Boudin Diericx, een geestelijke, een *behuusd* goed in Mater, groot 33 à 34 bu (40 ha)²⁹.

21 In het Land van Aalst was 1 bu (1ha 22a) gelijk aan 4 dachwanden.

Eén dachwand was 30a 74ca groot.

22 Zie voetnoot 12.

23 Over de vader van Michiel, nl. Vincent, is weinig of niets geweten. De familie Van Quickelberghe was afkomstig van Wortegem.

24 LE BARON DE BETHUNE, *Épitaphes et monuments des églises de la Flandre*, Brugge, 1900, p. 133. De baron schrijft: «Noch eenen zaerck met metael, licht Michiel Van Quickelberghe, heere van Hueverhuus, Waneghem ende van Lede, obiit den 12 juni 1533 ende jonckvrau Margriete Van Walem, obiit den 29 lauwe 1526.

25 SAO, Acten en Contracten, 17, f° 207, 7 april 1527. Uit deze akte blijkt dat Michiel Van Quickelberghe wijzigingen aanbracht aan de verdelingsakte, die voor de voogden van de stad was neergelegd.

26 SAO, Staten van Goederen, deel 9, f° 292, sept. 1488.

27 SAO, Staten van Goederen, deel 15, f° 120, 6 april 1527.

28 SAO, Acten en Contracten, deel 4, f° 76. In de verkoop was ook een tiendrecht begrepen, gegeven op de voornoemde 9,5 bu. Dit land lag in Elsegem of in Kerkhove.

29 SAO, Acten en Contracten, deel 5, f° 232, 15 dec. 1504. In latere akten is van dit landgoed geen sprake meer.

Hij bezat een heerlijkheid in Wortegem, gehouden van Wakken, en het goed Ter Moten in Lede bij Wannegem, groot 12 bu (17 ha)³⁰.

In 1512 verkocht Lodewijk van Halewijn de dorpsheerlijkheid Wannegem, ook geheten Ten Heuverhuus, groot ongeveer 80 ha, aan Michiel³¹. Deze heerlijkheid werd doorgegeven aan Anthonis Van Quickelberghe, f^s Michiel, die trouwde met jonkvrouw Marie van Huerne. Een laatste landgoed heette Te Vransbeke (ook Fransbeke), een pachtgoed in Opbrakel, groot 52 bu (63 ha!), in het bezit van de zoon van Michiel Van Quickelberghe, die eveneens Michiel heette. Het is niet zeker dat de vader er al eigenaar van was³².

Na de dood van Michiel Van Quickelberghe senior erfde zijn zoon Andries het goed Ter Rijt. Hij was ontvanger van Hare Majesteit in de Raad van Vlaanderen en dit reeds in 1529³³. Hij was gehuwd met jonkvrouw Margriete Halsberghe en stierf reeds vóór 1565. Zijn weduwe verpachtte in dat jaar voor haar neef het goed Ten Heuverhuus³⁴.

Van Andries Van Quickelberghe is slechts één kind bekend, nl. Gillis. Hij huwde met Jacqueline Buridaen, die ca. 1585-1586 overleed. Uit dit huwelijk werden heel wat kinderen geboren, o.m. Michiel, Jan, Jacques, Catherine, Philipotte en vermoedelijk ook jonkvrouw Jeanne, getrouwd met Gillis de Chasteler, jonkvrouw Jacquemine, getrouwd met Joos de Gruutere, en jonkvrouw Margriete, getrouwd met meester Jan De Rijcke³⁵.

Op 18 augustus 1586 hertrouwde Gillis Van Quickelberghe met Margriete Vennemans, en had met haar vermoedelijk nog twee kinderen. Hij leefde nog zes jaar met deze vrouw en overleed in Melden, op het goed Ter Rijt, op 27 dec. 1590³⁶.

De familie Van Quickelberghe zou zeker nog één eeuw eigenaar blijven van Ter Rijt.

Hier volgt een lijst van alle besproken titularissen:

1. Hughe I van Gramees, heer van Ter Rijt, tot 1389	
2. mer Hughe II van Gramees, ridder, heer van Ter Rijt, tot 1407	- erfenis
3. Jan I Utenhove, f ^s Jan, tot ca. 1417	- aankoop
4. Jan II Utenhove, tot 1463	- erfenis
5. Jan III Utenhove, tot na 1485	- erfenis
6. Michiel Van Quickelberghe, tot 1533	- aankoop
7. Andries Van Quickelberghe, tot 1565	- erfenis
8. Gillis Van Quickelberghe, tot 1591	- erfenis
9. Michiel Van Quickelberghe, tot ?	- erfenis

2. TE GRAMEES

Hierboven werd uiteengezet dat in 1389 Hughe I van Gramees verspreide gronden bezat in Nukerke, o.m. het leen Ter Houven bij de kerk aldaar. Verder haalde de familie een goed deel van haar inkomsten uit een tiendrecht, geheven op gronden in het dorp en leen van de

30 SAO, Acten en Contracten, deel 9, f° 46, 29 juli 1518. en deel 10, f° 16, 13 hoymaand 1519.

31 R. CASTELAIN, *De Heerlijkheid Ten Heuverhuus*, GOKO, 1991, p. 77-100.

32 SAO, Acten en Contracten, deel 42, f° 130, 19 lauwe 1552, en deel 46, f° 1 v°, 28 mei 1556.

33 SAO, Acten en Contracten, deel 19, f° 161, 29 jan. 1529. Michiel Van Quickelberghe en zoon Antoon stelden zich borg voor de sommen die Andries moet betalen aan de Keizerlijke Majesteit.

34 SAO, Acten en Contracten, deel 55, f° 251, 8 april 1565.

35 SAO, Acten en Contracten, deel 70, f° 158 v°, 7 febr. 1586. Uit de akte blijkt dat Jacqueline Buridaen in Gent overleden is.

36 SAO, Staten van Goederen, deel 34, f° 102 v° - 105 v°, 16 nov. 1591.

heerlijkheid Berchem.

Hughe II, de zoon van Hughe I, heeft vermoedelijk een deel van zijn bezittingen, o.m. een hoeve in Nukerke en *tbiestkine*, verwisseld voor een aantal lenen die zijn broer Robbrecht in Melden bezat.

Vanaf 1400 bezat Robbrecht alleen nog eigendommen in Nukerke.

Robbrecht vestigde zich waarschijnlijk in het dorp want in 1415 kocht hij van Simoen Van Der Poert een woning aan de kerk³⁷. Hij was ook eigenaar van het tiendrecht.

In 1409 stond hij voor 65 lb.153 gr. in het krijt bij Jan van Hecke en Riquard van Liedekerke. Hij beloofde hen te betalen met de opbrengst van de tiende van Nukerke; hij wentelde de betaling af op zijn pachter van de tiende, Jan Van Moorsele³⁸.

Robbrecht en zijn schoonzoon slaagden erin om in Nukerke, rond hun bezit, nieuwe percelen te verwerven en het geheel om te bouwen tot een belangrijke hoeve *het goed Te Gramees*.

Dit gebeurde tussen 1410 en 1430.

In 1422 verpachtten Wouter van Rechem en jonkvrouw Margriete van Gramees, dochter van Robbrecht, het goed Te Gramees en het tiendrecht voor negen jaar aan Colart De Crits tegen een jaarlijkse pachtprijs van 19 lb.14 s.gr.³⁹

In 1446 was het goed Te Gramees 33 bu 69 r of ca. 40 ha groot⁴⁰. Vermoedelijk betrof het uitsluitend cijnsgoed, daar jaarlijkse cijns of heerlijke rente moest betaald worden⁴¹.

Robbrecht trouwde ongeveer in dezelfde periode als zijn broer, ridder Hughe II. Zijn vrouw heette Margriete van den Hecke, f^o Lodewijk, een patriciërsvrouw uit Oudenaarde. Hij zelf was geen poorter van Oudenaarde. In 1405 betaalde hij aan de stad de tiendepenning op alles wat hij erfde van zijn schoonvader Lodewick van den Hecke en van zijn oom Ingel van Herlegem⁴². Hij erfde o.m. het goed Ten Hecke, gelegen op de grens van Ooike met Lede.

Met Margriete van den Hecke had Robbrecht twee dochters, Margriete en Kateline en met Jeanne Meulicoux, één van de meiden, drie bastaardzonen, Geraerd, Jan en Willeken⁴³. Deze laatste wordt niet meer vermeld in 1421.

In 1433 kwam Geraerd om het leven en Jan Van Der Bruggen (Meulicoux), broer of neef van Jeanne Meulicoux, eiste de erfenis op van de bastaard. Jan Passcharis, de voogd van de bastaardkinderen van Robbrecht, bracht het probleem bij de schepenen van Gedelee in Gent. Die oordeelden dat Van Der Bruggen geen recht had op de erfenis daar Geraerd nog een bastaardbroeder had van dezelfde moeder – *die beede lagen in enen lichame* – zodat Jan van Gramees de enige erfgenaam was⁴⁴.

Jan werd in 1423 gekwetst door Geerard De Wesemael, waardoor hij een lid van zijn duim

37 SAG, Register van de Keure, 23, f° 53, 9 mei 1415.

38 R. NOWE, *Regesten op de registers van de Keure*, f° 472, 29 april 1409.

39 SAG, Register van de Keure, 26, f° 82 v°, 28 april 1422.

40 SAG, Register van de Keure, 38, f° 168, 11 juli 1446.

Toen was Gillis Van Der Schelden de pachter.

41 Tot nog toe weten we niet tot welke heerlijkheid (of heerlijkheden) Te Gramees thuishoorde.

42 SAO, Renten 3059, Tiendepenning, f° 103 v°.

Hij betaalde 150 lb. par.

43 Jeanne Meulicouc (ook Meulencoucke) alias Van Der Bruggen, bezat een huisje in Melden. Zie SAG, Register van Gedelee, 18, f° 52, 26 juli 1424.

44 SAG, Register van Gedelee, 20, f° 25 v°, 15 mei 1433.

verloor. Hij werd hiervoor financieel vergoed om o.m. de *chirurgijnskosten* te betalen⁴⁵. In 1426 wordt Jan *uutbesteed* bij een tinnenpotgieter in Ninove, om er het vak te leren⁴⁶.

Over de wettelijke kinderen van Robbrecht van Gramees hebben we meer informatie.

Zowel Margriete als Kateline trouwden met mannen uit het huis van Rechem, afkomstig uit Rekkem bij de Franse grens⁴⁷.

Margriete trouwde met Wouter van Rechem, zoon van Willem en van Margriete Cabeliau, dochter van Claeis, en Kateline trouwde met Zegher van Rechem, zoon van Daneel en van Kateline Reyniers. Wouter en Zegher waren neven (cousins germains)⁴⁸.

Het was Wouter van Rechem die de stede Te Gramees erfde, samen met de tiende van Nukerke en drie lenen die van het tiendrecht afhingen⁴⁹.

Kateline zou het goed Ten Hecke krijgen als haar moeder, Margriete van den Hecke, intussen hertrouwd met Joos van Valmerbeke, zou overlijden⁵⁰.

Wouter van Rechem bezat ook in Rekkem en Halewijn gronden, zo o.m. tgoed Te Rekkem (in Rekkem), groot 25,5 bu (36 ha) en nog 17 bu (24 ha) in Halewijn. Die beide goederen werden door Wouters ouders (Willem en Margriete Cabeliau) verpacht tijdens zijn minderjarigheid⁵¹.

Tussen 1422 – toen verpachtte Wouter van Rechem Te Gramees – en 1438 werd Te Gramees en de tiende van Nukerke verkocht aan de familie Clocmans⁵².

Door het huwelijk van jonkvrouw Cateline Clocmans, dochter van Simoen en van jonkvrouw Cateline Vroombouts, met Jacob Utenhove in 1438, kwamen de tiende in Nukerke en Te Gramees in handen van de familie Utenhove, weliswaar niet dezelfde tak Utenhove als die welke Ter Rijt in Melden bezat⁵³.

In 1438 werden de tiende en het goed Te Gramees, 19 bu, samen verpacht aan Jan Rombaut.

Cateline Clocmans bracht nog 20 s.gr. erfelijke rente in, geheven op cijnslanden in de omgeving van Te Gramees. Het zijn vermoedelijk die cijnslanden die tussen 1438 en 1446 werden afgekocht en bij het pachtgoed gevoegd.

In 1446 verpachtte Jacob Utenhove het goed Te Gramees en de tiende aan Gillis Van Der Schelden. Te Gramees was toen 33 bu groot⁵⁴.

Jacob Utenhove was afwisselend schepen van de Keure, van Gedeele, pachter van de accijns op het koren in Gent en stadsontvanger. Zijn eerste vrouw, Katelijne van Leyns, stierf vóór 1438 want in dat jaar trouwde hij met Cateline Clocmans. Uit dit laatste huwelijk is slechts één kind bekend, nl. Nicolas (Claeis) Utenhove.

Claeis trouwde in 1463 met Loyse de Maeck, dochter van Lauwereins⁵⁵. Dit huwelijk duurde

45 SAG, Register van Gedeele, 18, f° 17 v°, 21 mei 1423.

46 SAG, Register van Gedeele, 19, f° 2, 30 aug. 1426.

47 Margriete was korte tijd getrouwd met Simoen van de Kerchove.

48 Over de bezittingen van de familie van Rechem leze men E. WARLOP en R. SOETE, *Oud Rekkem*, Kortemark-Handzame, 1979.

49 SAG, Register van Gedeele, 18, f° 40, 4 febr. 1422. Volgens deze akte was de stede Te Gramees in 1422 nog maar 5 vierendeel groot, met nog 4 bu cijnsgrond erbij, al bij al niet meer dan 7 ha.

50 Robbrecht van Gramees, de eerste man van Margriete van den Hecke, overleed ca. 1417.

51 SAG, Register van Gedeele, 15, f° 24, 29 jan. 1412.

52 Er is geen verwantschap tussen de beide families, zodat men mag aannemen dat Te Gramees verkocht werd.

53 SAG, Register van Gedeele, 22, f° 60, 30 dec. 1438.

54 SAG, Register van de Keure, 38, f° 168, 11 juli 1446.

55 SAG, Register van de Keure, 47, f° 52 v°, 28 april 1463.

slechts drie jaar. Het echtpaar stierf in 1466⁵⁶ en liet slechts één kind na, Roelken Utenhove, die alle goederen van zijn ouders erfde. Dit waren het goed Ten Eekhoutte in Steenhuse, groot 17 à 18 bu (21,5 ha), het goed in haumeersch of Ter Muelen in Scheldewindeke, groot 51 bu (62 ha), het goed Te Gramees in Nukerke, 30 bu (36 ha) en de tiende aldaar, verpacht aan Dierlaey Van Der Donckt, een tiende in Beoosterblijde in Axel-Ambacht, een rente op het *heerscip* van Sint-Janssteene en een tiende in Zaamslacht.

Een akte van 1475 meldt dat het goed Te Gramees tot 38 bu (47 ha) uitgegroeid was en dat de grootvader van Roelken in Nukerke en in het buurdorp Etikhove 15,5 bu 8 roeden en 8 dachwanden land had gekocht⁵⁷.

Roelant Utenhove was pas twintig jaar oud toen hij in 1484 in het huwelijk trad met Anthonine de Keghele, dochter van meester Jan en van jonkvrouw Cateline van Steelant⁵⁸.

Door de oorlogen, na de dood van Karel de Stoute, lag Te Gramees er vermoedelijk vervallen bij.

Olivier Van Der Donckt pachtte het in 1489 voor de duur van twaalf jaar, maar onder zeer gunstige omstandigheden. De eerste twee jaren van de pacht moest hij slechts 5 lb.gr. betalen, het derde jaar 8 lb.gr. en de andere negen jaren 10 lb.gr. De eerste drie jaren werden dus beschouwd als de herstelfase⁵⁹.

Het jaar nadien werd het huwelijk van Roelant Utenhove en Anthonine de Keghele in het bisdom Doornik ontbonden⁶⁰.

Vijf jaar later wordt in een akte gesignaleerd dat Roelant Utenhove overleden is⁶¹. Toch had hij een opvolger, nl. Roelken Utenhove. Dit kind wordt vermeld samen met zijn moeder Anthonine de Keghele in 1501. Anthonine was toen al enkele jaren getrouwd met Simoen van der Haghen en had er reeds een dochtertje bij, nl. Tanneken van der Haghen⁶².

Roelken Utenhove, zoon van Roeland, werd dus na 1495 de nieuwe eigenaar - onder voogdij - van Te Gramees.

De eigenaars van Te Gramees waren achtereenvolgens

1. Hughe van Gramees, tot 1389	
2. Robbrecht van Gramees, tot 1417	erfenis
3. Wouter van Rechem, tussen 1417 en 1438	erfenis
4. Simoen Clocmans, vóór 1438	koop
5. Jacob Utenhove, tot 1454	huwelijksgift
6. Nicolas Utenhove, tot 1466	erfenis
7. Roeland Utenhove, tot 1495	erfenis
8. Roeland Utenhove, na 1495 tot ?	

56 SAG, Register van Gedeele, 30, f° 57, 22 dec. 1466.

57 SAG, Register van Gedeele, 33, f° 43, 23 nov. 1475.

58 SAG, Register van Gedeele, 36, f° 164, 11 aug. 1484.

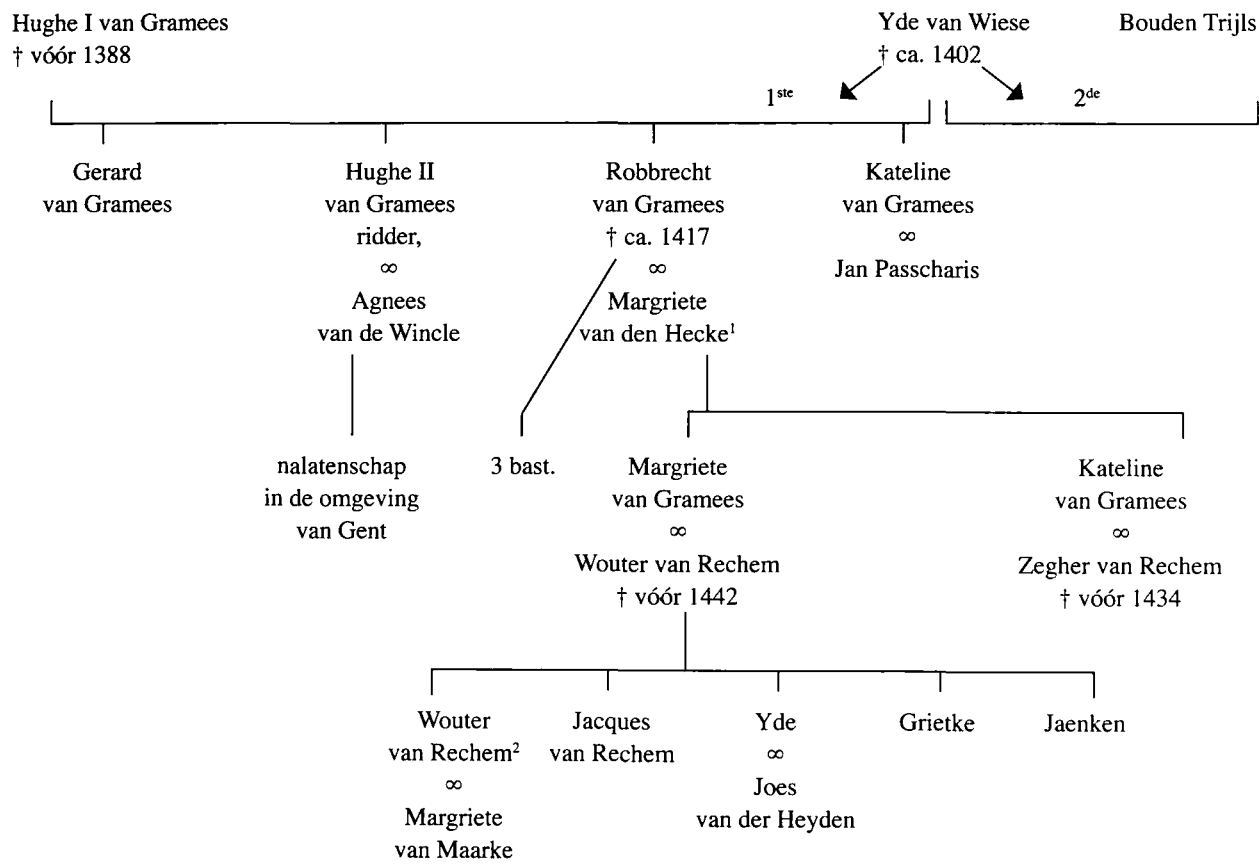
59 SAG, Register van de Keure, 60, f° 63 v°, 8 lauwe 1489.

60 SAG, Register van de Keure, 60, f° 150, 2 oogst 1490.

61 SAG, Register van Gedeele, 40, f° 50, 3 juni 1495.

62 SAG, Register van Gedeele, 42, f° 59, 28 mei 1501.

Bijlage – Genealogische tabel familie van Gramees

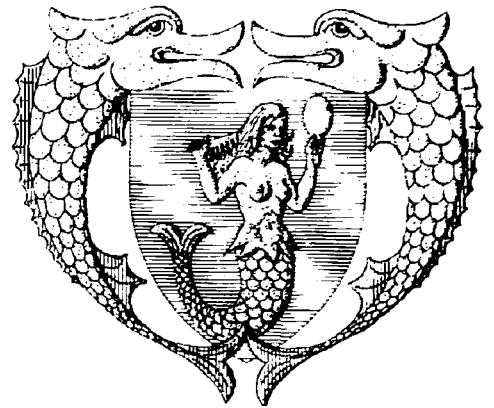

1 Zij trouwde in een tweede huwelijk met Joos van Valmerbeke.
2 Hij of zijn vader verkocht Te Gramees aan de familie Clocman.

GENEALOGIE VAN MEIRHAEGHE

DEEL V

Met dit vijfde deel wordt de Genealogie Van Meirhaeghe in het Oudenaardse afgesloten. Daarmee werden zo goed als alle Van Meirhaeghes die tussen 1200 en 1800 in de dorpen van de kasselrij Oudenaarde geleefd hebben in kaart gebracht. In Deel III en IV kwamen vier van de zeven stamhouders uit de XIII^{de} generatie – de broers Pieter, Jan, Frans en Roegier Van Meirhaeghe – én hun nageslacht aan bod. In dit vijfde en laatste deel volgen we de drie resterende stamhouders: hun achterneven Olivier, Lodewijk en Pieter Van Meirhaeghe, en hun nageslacht in het Oudenaardse doorheen de 17de en de 18de eeuw tot op of over de drempel naar de 19de eeuw. We sluiten af met een hoofdstuk heraldiek. Er werden twee Van Meirhaeghe-familiewapens uit de 16de eeuw teruggevonden, waarvan de wapenfiguur respectievelijk een *meermin* en een *dolfijn* voorstelt. Beide oude wapens werden verenigd in een nieuw, hedendaags Van Meirhaeghe-familiewapen. Om de graatgenealogie die volgt tot leven te wekken, volgen eerst enkele voorbeschouwingen i.v.m. het huwelijk in het algemeen en meer specifiek binnen het geslacht Van Meirhaeghe tijdens de 17de en de 18de eeuw. We belichten hun partnerkeuze in het licht van hun geboorteplaats, hun voorhuwelijkse seksueel gedrag en de maanden waarin ze huwden.

DORPSLIEFDES

Mijn grootmoeder (1883-1967) vertelde vaak hoe riskant het in haar *jongen tijd* – vóór Wereldoorlog I – was om buiten de dorpsgrenzen een lief te gaan zoeken. Een allochtoon was toen niet iemand die afkomstig was van een ander continent, maar iemand van een andere parochie... Jonge mannen die van buiten het dorp *te vrijen* kwamen, konden niet zonder slag of stoot de plaatselijke jonge dochters veroveren. *Vreemden* waren niet welkom en riskeerden een flink pak slaag of zelfs een mes tussen de ribben, wanneer ze probeerden de *inheemse* meisjes te versieren. Het fenomeen om een partner in de directe omgeving te zoeken wordt met een duur woord *endogamie* genoemd. Endogamie is dus het huwen met een partner die tot dezelfde groep behoort. In wat voorafging maakten we reeds kennis met een vorm van *sociale endogamie* wanneer we de Van Meirhaeghes steevast zien huwen met partners uit dezelfde rijke boerenstand. Hierna hebben we het over geografische of regionale endogamie of het huwen met een partner van hetzelfde dorp of dezelfde streek. We stellen de vraag in hoeverre die dorpsmentaliteit inzake partnerkeuze bij de Van Meirhaeghes in

de cijfers weerspiegeld wordt en in welke mate er tijdens de 17de en de 18de eeuw bij de Van Meirhaeghe-huwelijken sprake is van geografische endogamie.

Voor de periode 1600-1800 werd bij 270 huwelijken uit de streek van Oudenaarde en Tielt (West-Vlaamse tak van de stamboom) nagegaan waar bruidegom en bruid vandaan kwamen. Naar gelang van het dorp van herkomst van de partners, onderscheiden we vier groepen:

1. Huwelijken tussen dorpsgenoten : beide partners werden in hetzelfde dorp geboren of woonden in hetzelfde dorp op het ogenblik van het huwelijk.
2. Huwelijken tussen buurdorpsgenoten : de partners zijn afkomstig uit twee aan elkaar grenzende dorpen.
3. Huwelijken tussen streekgenoten : de partners zijn afkomstig uit dorpen die slechts door één derde tussenliggend dorp geografisch van elkaar gescheiden zijn.
4. Rest : huwelijken waarbij de partners niet in één van de voorgaande drie groepen kunnen ondergebracht worden.

Dit leverde de volgende cijfers en percentages op :

	Totaal aantal huwelijken	270	100 %
1	tussen dorpsgenoten	134	50 %
2	tussen buurdorpsgenoten	93	34 %
3	tussen streekgenoten	36	13 %
4	rest	7	3 %

Deze cijfers stemmen helemaal overeen met de bevindingen die wijlen C. Vandenbroeke publiceerde in zijn boek *Vrijen en Trouwen van de Middeleeuwen tot heden* ¹. We citeren: *“Als algemene regel geldt immers dat in zowat de helft van de gevallen een jongen en een meisje uit hetzelfde dorp elkaar hun jawoord gaven; van de ‘vreemde’ partners kwam de overgrote meerderheid dan nog uit de onmiddellijke buurdorpen. Vrijers die zich over meer dan vijf of tien kilometer verplaatsen zijn zeer grote uitzonderingen”*.

Commentaar bij deze cijfers:

- Bij 50 % van de Van Meirhaeghe-huwelijken waren bruidegom en bruid dorpsgenoten. Dit percentage zou nog een stuk hoger liggen mochten we een aantal burens, die enkel door de dorpsgrens van elkaar gescheiden leefden en dus in de tweede groep werden ondergebracht, bij de dorpsgenoten rekenen. Bij nader toezien blijken immers heel wat *buurdorpsgenoten* in feite elkaars *naaste gebuurs* te zijn en elkaar dan ook veel beter te kennen dan de dorpsgenoten die aan het andere eind van het dorp woonden.
- 84 % van de huwelijken (50 + 34) werden gesloten tussen partners die binnen een straal van 5 kilometer woonden. Als we straal 10 km nemen en dus ook de *streekgenoten* in rekening brengen, totaliseren we zelfs 97 % ! Een overduidelijk bewijs dat geografische en regionale endogamie toen inderdaad de algemene regel was.
- De bijna te verwaarlozen restgroep van 3 % bevestigt de uitspraak van R. Castelain die

in zijn werk *Het leven op het platteland tussen Kortrijk en Oudenaarde, 16de - 18de eeuw* zegt dat trouwlustigen geen 20 km ver reisden om een partner te vinden ². Afstanden werden in die dagen grotendeels te voet afgelegd en twintig kilometer betekent in deze optiek dat de vrijer in kwestie over de heen- en terugreis naar en van zijn geliefde zo'n acht uur zou doen! Het is duidelijk dat er op die manier voor liefdeszaken weinig tijd en adem zou resten... Zij die hun huwelijkspartner wél ver van huis vonden, situeren zich vooral tussen de meest gefortuneerden. In dit geval overbrugde de goedgevulde geldbeugel moeiteloos de geografische afstand tussen de geliefden.

Bruidegom en bruid konden elkaar in meer dan de helft van de gevallen reeds van kindsbeen af. Men kon zich dus een vrij goed beeld vormen van de persoonlijkheid, de familie en het vermogen van de partner. In een dorp waar iedereen iedereen kende, was de kans op verrassingen dan ook klein en voelde men zich zelden in zijn trouwverwachtingen bedrogen².

VOORHUWELIJS-PAREN

En hoe zat het met het *voorhuwelijks-paren* of het voorhuwelijks seksueel gedrag van de Van Meirhaeghes? Wachtten ze, zoals de kerk voorschreef, tot de eerste huwelijksnacht om het huwelijk te consumeren? Of waren ze reeds seksueel actief tijdens de vrijage? Om daarover geldige uitspraken te kunnen doen, hebben we precieze informatie nodig omtrent de huwelijksdatum van de partners en de geboortedatum van hun eerste kind. Een eenvoudige berekening – huwelijksdatum minus 9 maanden - laat ons dan toe om te bepalen of hun eerstgeborene vóór of na het huwelijk verwekt werd. Die precieze informatie vinden we in de parochieregisters die grosso modo pas vanaf het 1600 werden bijgehouden. Dit betekent meteen dat over het voorhuwelijks seksueel gedrag (dat in de geboorte van een kind resulteerde) van voorouders die tussen 1200 en 1600 leefden, geen uitspraken kunnen gedaan worden die door cijfers worden gestaafd. Vanaf het begin van de 17de eeuw kan dat dus wel.

We selecteerden voor de periode 1600-1800 uit onze genealogie 250 Van Meirhaeghe-huwelijken die voldoen aan de twee noodzakelijke vereisten inzake huwelijksdatum van het echtpaar en de geboortedag van hun eerste kind. De resultaten werden in de onderstaande tabel samengevat. Het weze gezegd dat alleen tot *voorhuwelijks-paren* wordt besloten wanneer het kind binnen de 8 maanden na de huwelijksdatum werd geboren. Baby's die gedurende de 9de maand na de trouwdag ter wereld kwamen – een tiental - beschouwen we bewust *niet* als het resultaat van voorechtelijke sex. Op die manier wordt althans een deel van eventuele vroeggeboorten uitgeschakeld.

Periode	Aantal huwelijken	Aantal huwelijken "van moeten"	% huwelijken van moeten"
1600-1649	26	3	11,5 %
1650-1699	68	7	10,2 %
1700-1749	77	5	6,4 %
1750-1800	79	15	18,9 %
1600-1800	250	30	12 %

- De algemene conclusie luidt dat bij 12 % van de huwelijken – één huwelijk op acht

- die tijdens de 17de en de 18de eeuw werden gesloten, de bruid zwanger was. Met andere woorden of cijfers betekent dit dat gemiddeld 1 huwelijk op 8 *van moeten* werd ingezegend en *dat er dus reeds geklept werd vóór de pastoor de ringen had gezegend*.

- We zien ook dat het percentage huwelijken *van moeten* tijdens de 17de eeuw vrij stabiel blijft: 11,5 en 10,2 %. Tijdens de jaren 1600 was bij één Van Meirhaeghe-huwelijk op tien de bruid zwanger. Er is zelfs een lichte daling naar het einde van de eeuw toe.
- Tijdens de eerste helft van de 18de eeuw zet die dalende trend zich door en er is zelfs een forse terugval van het percentage tot 6,4 %, wat bijna een halvering is. Slecht één huwelijk op 15 wordt *van moeten* afgesloten.
- Gedurende de tweede helft van de 18de eeuw doet zich dan een spectaculaire stijging voor. Het percentage van de vorige periode wordt quasi verdrievoudigd tot ongeveer 19 % ! Dit wil zeggen dat 1 huwelijk op 5 *van moetis* was! Opvallend is ook dat de helft van alle voorhuwelijkse concepties voor de beide eeuwen samen – 15 op 30 - in deze periode getotaliseerd wordt. Bij nader inzien situeren 12 van die 15 huwelijken zich in het laatste kwart van de 18de eeuw, tussen 1775 en 1800.

Het geslacht Van Meirhaeghe vormt hiermee geen uitzondering, maar volgt gewoon de algemene trend die zich in de maatschappij voltrok en die ook in de buurlanden merkbaar was. In zijn al eerder geciteerde studie stelt C. Vandenbroeke : “*Van de zeer stabiele situatie, waarbij het voorhuwelijkse verkeer op zowat 20 % mag geschat worden, volgt tussen 1770-1780 en 1800-1820 een verdrievoudiging van deze verhouding*”. Hoewel onze cijfers beduidend lager liggen – 12 i.p.v. 20 % - zien we bij de Van Meirhaeghes toch ook duidelijk die opvallende stijging van het *voorhuwelijks-paren* tijdens de laatste decennia van de 18de eeuw.

Hoe is die plotse stijging te verklaren? Waren de Van Meirhaeghes van vandaag op morgen oversekst geraakt? Uiteraard niet. Vooraleer de moraalridder te spelen is het altijd nuttig de maatschappelijke context te bekijken. Dit verhoogde *voorhuwelijks-paren* was namelijk niet het resultaat van zogenaamde zedenverwilderings, maar een gevolg van de sociaal-economische veranderingen die zich na 1750 voltrokken. Vanaf het midden van de 18de eeuw was er, voor het eerst in de geschiedenis, een voortdurende aangroei van de bevolking. Dit leverde problemen op voor de tewerkstelling. Geen of minder werkgelegenheid zorgde voor toenemende spanningen op de huwelijksmarkt. Bij gebrek aan vooruitzichten werden huwelijken almaar langer uitgesteld en naar de toekomst verschoven. Men bleef dus noodgedwongen langer vrijgezel. De seksuele behoeften van deze jonge volwassenen lieten zich echter heel wat moeilijker uitstellen. Tijdens hun jarenlange vrijages bleven ze uiteraard seksueel actief, met alle risico's op zwangerschap, aangezien veilige anticonceptiva toentertijd onbestaande waren.

Net zoals de grootschalige studies aantonen, wijst ook ons beperkt onderzoek uit dat de Van Meirhaeghes tijdens het Ancien Régime vóór het huwelijk seksueel actief waren. Nochtans was het standpunt van de kerk toen al heel duidelijk en strikt : seks was alleen geoorloofd binnen het huwelijk, dus pas na de huwelijksvoltrekking. Toch zien we hoe

een aanzienlijk percentage van de verloofden zich daar niet aan stoorde. En dan vertalen onze cijfers alleen nog maar die seksuele relaties die in een voldragen zwangerschap resulteerden. Ze zeggen ons niets over al die andere *niet-coïtale* en dus risicoloze manieren om te vrijen of over de methodes die gebruikt werden om een zwangerschap te voorkomen of te onderbreken. De donderpreken van de pastoor konden in geen geval de lokroep van de liefdesvogel overstemmen.

Het ziet er naar uit dat men zich toen evenmin veel zorgen maakte om een zwangerschap voor de buitenwereld verborgen te houden. Een klassiek afleidingsmanoeuvre bestaat erin om, bij het constateren van de zwangerschap, met bekwame spoed te huwen, om zo de situatie vooralsnog te verdoezelen. We zien echter dat onze voorouders daar niet echt om bekommerd waren. In bijna de helft van de gevallen van onze *huwelijken van moeten* – 13 op 30 - werd zolang gewacht om te trouwen dat het voor iedereen overduidelijk moet geweest zijn wat er gaande en vooral komende was. Je kon gewoon niet meer naast de bolle buik kijken. We noteren vier huwelijken waarbij de bruid op haar trouwdag in haar 7de zwangerschapsmaand was; drie huwelijken die tijdens de 8ste maand werden afgesloten en vijf waarbij de bruid in haar laatste weken of dagen was. Of in haar laatste uren, zoals Monica Colpaert die op 8 februari 1798 te Kanegem huwde met Jan Jacob Meirhaeghe. Hun zoontje Franciscus Meirhaeghe werd er bij wijze van huwelijkscadeau en per express afgeleverd op 9 februari 1798. 's Anderendaags dus !

HUWELIJKSMAANDEN

Een andere vraag luidt of er zich bij de huwelijksluiting seizoen- of maandschommelingen voordeden? Werden de huwelijken gelijkmatig over alle maanden van het jaar gesloten of genoten bepaalde maanden de voorkeur? Werd er de ene maand meer gehuwd dan de andere en, zo ja, waarom? De antwoorden op deze op het eerste gezicht niet zo relevante vragen leren ons een en ander over de voorvaderlijke mentaliteit en de gebruiken rond het huwelijk.

Voor de periode 1600-1800 werden 379 Van Meirhaeghe-huwelijken uit het Oudenaardse geselecteerd. Zuiver rekenkundig (379 : 12 = 31,5) zouden er elke maand gemiddeld 31 à 32 huwelijken moeten voltrokken worden. De realiteit ziet er echter heel anders uit :

januari	30	juli	34
februari	44	augustus	20
maart	8	september	38
april	41	oktober	27
mei	60	november	39
juni	30	december	8

Meteen is duidelijk dat de huwelijken alles behalve gelijkmatig over het hele jaar gespreid zijn, maar uitgesproken piek- en dalperiodes vertonen.

- De vier pieken situeren zich in de maanden *februari, mei, september en november*.

- De drie dalmaanden zijn *maart, augustus en december*.

Vanwaar die ups en downs? De maanden maart en december vormen, met telkens slechts acht huwelijken, twee absolute dalmaanden. Het is geen toeval dat deze maanden ongeveer samenvallen met de Vasten en de Advent. Deze periodes, die respectievelijk het hoogfeest van Pasen en Kerstmis voorafgaan, werden door de kerkelijke overheid niet geschikt bevonden voor het vieren van bruiloften. Het waren periodes van inkeer, penitentie en devotie. En van vlees derven, zowel aan tafel als in bed.

In de *“Catechismus of Christelijke Leering ten gebruike der katholieke jonkheid en andere geloovigen”*, lezen we het antwoord op de vraag: *“Waarom laat de heilige Kerk de huwelijken niet toe in den advent en den vasten?”* Het antwoordt luidt: *“Omdat het tijden zijn van boetveerdigheid en godsdienst, dewelke door de blijdschap die op de bruiloften gemeenlijk geschiedt, belet worden”*. *“Gemeenzame Onderwijzingen en Avondlezingen”*, een stichtelijk boek uit 1864 dat geschreven werd door Monseigneur De Segur, schetst de gevaren waaraan de genodigden op bruiloftsfeesten blootgesteld worden: *“Eindelyk, begint de bruiloft, waer er meermaels maer al te veel misbruiken plaets hebben. Ongetwyfeld is het toegelaten zich op eene betamelyke wyze te verzetten; maer men moet met de grootste zorgvuldigheid vlugten al wat de palen van eene geoorloofde en zuivere vreugd zou kunnen te buiten gaen. En zoo is het geenszins prysbaer te dansen en te springen en een groot deel van den nacht in eten en drinken over te brengen. De bruiloftsmaelyd die gewoonlyk veel te lang duert en al te kostelyk is, geschiedt ook niet altyd gelyk het zou moeten zyn; en de overdaed in eten en drinken, die er maer al te dikwyls gedaen wordt, is alsdan geene mindere zonde dan in andere omstandigheden. ‘t Is als men te veel eet en te veel drinkt, dat men in die andere buitensporigheden valt welke maer al te gemeen zyn in de bruiloftsfeesten. Zoo dan : Godsdienst, eerbied, zuivere en eerbare vreugd : ziedaer wat er boven op de feestkaart van eene christene bruiloft staen moet”*³. Einde van het bisschoppelijk citaat dat in ieder geval garant staat voor weinig vrolijke trouwfeesten, waarop meer azijn dan brandewijn geschonken wordt.

Eten en drinken, dansen en springen, dit kon zeker tijdens de vasten en de advent niet getolereerd worden. Dat het er op bruiloftsfeesten inderdaad *lustig* aan toe ging, zien we op de schilderijen van o.m. Pieter Brueghel de Oude (zie illustratie : De Bruiloft). Karel Van Mander vertelt dat de meester zich vaak onder de deelnemers van dergelijke feesten mengde: *“Hier hadde Bruegel zijn vermaeck, dat wesen der boeren in eten, drincken, dansen, springen, vrijagien en ander kodden te sien, welck dingen hij dan seer cluchtigh en aerdigh wist met verwen nae te bootsen”*⁴. Alle hiervoor genoemde buitensporigheden treffen we aan op zijn *Dans van de Bruid* uit 1566 en op *De Boerenbruiloft* uit 1568: een op de tonen van de doedelzak wervelende bende van dansende boeren en boerinnen, een feestvarken dat een respectabele kruik wijn of bier soldaat maakt, een vrijpostig zoenend paartje... *“Wein, Weib und Gesang”*, dingen waarvan men zich zeker in de advents- en vastentijd moest onthouden. In tegenstelling tot de voorschriften omtrent voorhuwelijkse seksualiteit, werden de verbodsregels in verband met de huwelijkssluiting tijdens deze beide periodes stipt nageleefd. Slechts 4 % van ons totaal aantal huwelijken werd in *“in tempore clauso”* of in deze *beloken of gesloten tijd* ingezegend. Voor deze huwelijken

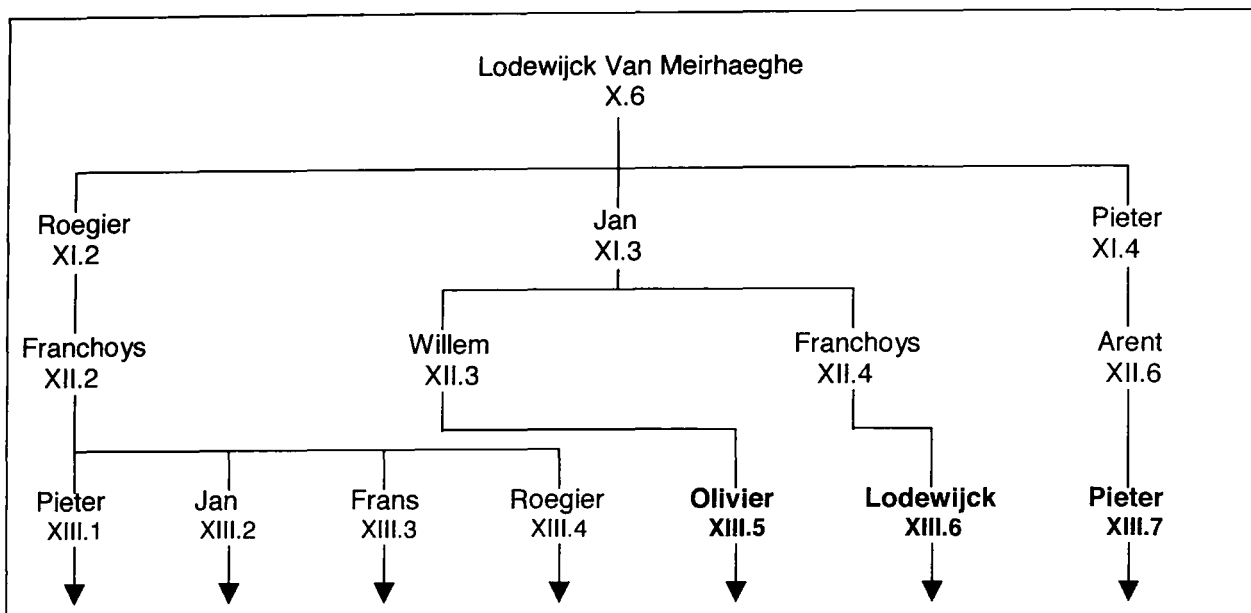
moest door de kerk *dispensatie* verleend worden en daarvan werd in de huwelijksakte steevast melding gemaakt.

Waar de dalmaanden maart en december vanuit godsdienstig of kerkelijk oogpunt kunnen verklaard worden, schuilen achter de terugval in augustus sociaal-economische motieven. Onze voorouders leefden in een agrarische maatschappij en zelfs een 21ste- eeuwse stadsmus weet dat augustus de oogstmaand is en dus een erg drukke tijd voor de landbouwer. Er was absoluut geen tijd om uitgebreid feest te vieren (zie illustratie : Albrecht Dürer, dansende boeren). En dat er toentertijd inderdaad uitgebreid bruiloft werd gevierd, bewijst een verordening van Keizer Karel uit 1531 die tot in de 18de eeuw meermaals bekrachtigd werd. Daarin werd gesteld dat trouwfeesten niet langer dan twee dagen mochten duren en dat er slechts veertig genodigden mochten aanwezig zijn... Niet langer dan twee dagen!? Inderdaad, want trouwfeesten, waarbij zowat het hele dorp was uitgenodigd, duurden toen

vaak meerdere dagen, soms bijna een week... Het is duidelijk dat dergelijke festiviteiten dagenlang het hele economisch leven lam legden en dat werd nu ook door de wereldlijke autoriteiten niet langer gedoogd. Voor het ontluikend kapitalisme betekende *time* immers veeleer *money* dan *honey*. Hier kon de kerkelijke moraal een bondgenootschap sluiten met de burgerlijke arbeidsethiek : volgens de ene waren feesten *gelegenheden tot zondigen* en volgens de andere *tijd- en dus geldverlies*. In gemeenschappelijk front werd geprobeerd aan deze festiviteiten, waartoe ook de bruiloftsfeesten mogen gerekend worden, paal en perk te stellen. Tot meerder glorie van God én van de Mammon...

Welke verklaring schuilt achter de vier piekmaanden : februari, mei, september en november? De februari- en novemberpiek moeten gezien worden in het licht van de onmiddellijk op die maanden volgende vasten- en adventsperiode. Onze voorouders wilden nog snel huwen alvorens deze verbodsperiodes ingingen. In september worden de huwelijken ingezegend die wegens de drukke zomertijd waren uitgesteld. Zoals in het volksliedje : “*De boerkens dansen van vreugd’ en plezier, als d’ oogst is binnengereden*”. Rest dan nog de absolute piek in de meimaand (16 %). Een rationele verklaring luidt dat de pacht- en dienstcontracten eind april - begin mei vervielen en dat het zoeken naar een vaste materiële basis deze piek veroorzaakte. Maar misschien vertaalt zich hier ook een universeel natuurfenomeen? In mei leggen immers alle vogels hun ei en voelt ook de homo sapiens de drang om in deze schitterende lentemaand een nestje te bouwen. Door de dichters van weleer wordt *mei* vaak met *minne* geassocieerd zoals in dit middeleeuwse *Meilied*, waarin een jongeling als teken van zijn liefde, zijn meiboom onder het venster van zijn geliefde wil planten : “*Schoon lief, hoe ligt gij hier en slaapt; in uwen eersten drome; Wilt opstaan en den mei ontvaan; Hij staat hier al zo schoone*”. Men hoeft niet per se een *dirty mind* te hebben om de dubbelzinnigheid van deze woorden op te merken en om in die viriel rechtopstaande meiboom een fallus te herkennen, bloeiend symbool van vruchtbaarheid. Een finale round-up van het resultaat van al dat trouwen, voorhuwelijksparen en *meiboomplanten* volgt hierna.

stamtafel 1

XIII.5. OLIVIER VAN MEIRHAEGHE

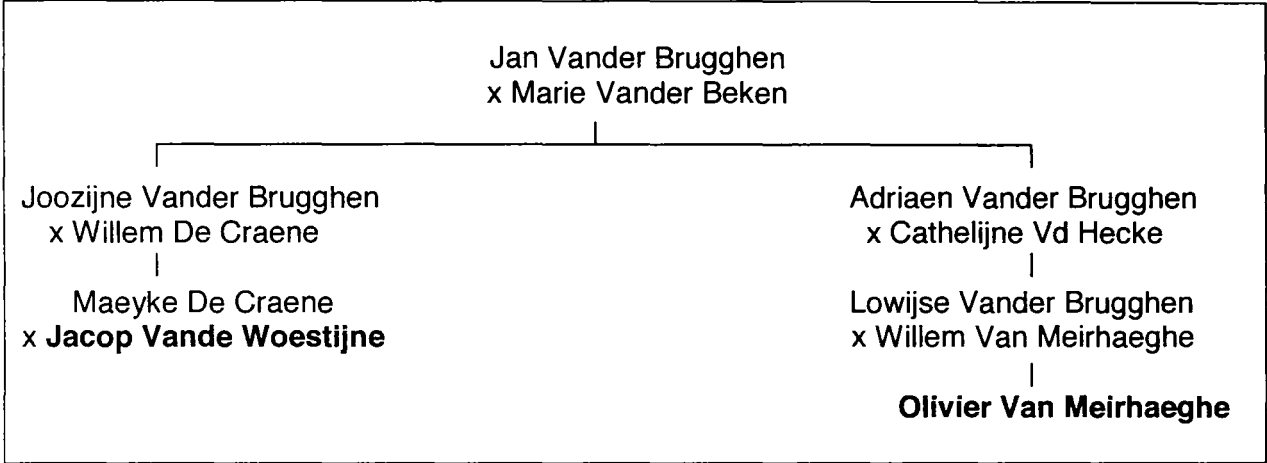
Over de endogame huwelijkspolitiek van de Van Meirhaeghes hadden we het in de vorige afleveringen al vaker. Ook nu weer noteren we een aantal consanguïne huwelijken en huwelijken tussen naamgenoten. Deze treffen we dit keer vooral aan tussen de nakomelingen van Olivier Van Meirhaeghe (XIII.5) die zich op deze wijze vanaf het einde van de 18de eeuw de maatschappelijke ladder weer opwerken.

Olivier Van Meirhaeghe werd omstreeks 1575 te Wortegem geboren als zoon van Willem Van Meirhaeghe en Lowijse Vander Brugghen, een dochter uit een notabel geslacht uit Kruishoutem. Zijn vader Willem Van Meirhaeghe (XII.3), die als landbouwer te Wortegem een middelgroot bedrijf uitbaatte, overleed in 1581, toen Olivier nog een kind was. Kort daarna overleed ook zijn enig broertje Hanskin. Op die manier werd Olivier de enige erfgenaam van het ouderlijk patrimonium. Het is op zijn minst merkwaardig dat hij naderhand de ouderlijke hoeve te Wortegem niet in bezit nam, maar zich integendeel omstreeks het jaar 1600 te Huise vestigde, het geboortedorp van zijn echtgenote.

Olivier Van Meirhaeghe huwde omstreeks 1600 te Huise met **JACOBA CNUDE** (Cnuds, Knudts). De Cnuddes vormden een aloud geslacht waarvan de roots te Kruishoutem liggen. Te Huise werden hun negen kinderen geboren, waarvan er vier als kind overleden. Zo werd Olivier de stamvader van wat wij de *tak Huise* van deze stamboom noemen, tak die vandaag de dag nog altijd overvloedig bloeit. Zijn nakomelingen verspreidden zich tijdens de 17de en de 18de eeuw vooral over de dorpen Ouwegem, Asper, Zingem, Mullem, Wannegem-Lede en Kruishoutem.

Op 26 juni 1608 verscheen Olivier Van Meirhaeghe voor de schepenen van de stad Oudenaarde om er met Jacob Vande Woestijne (X.1.2.f), zoon van Lowijs Vande Woestijne en Marie Van Meirhaeghe, een geschil bij te leggen ⁵. Beide mannen verklaarden “*veraccordeert te sijne*

met elckanderen ter causen vande differentie (omwille van het meningsverschil) twelck apparct was tusschen hemlieden te rijsen". Wat was die *differentie* die tussen hen was gerezen en waarover ze tenslotte *veraccordeert* waren? Welnu, drieëntwintig jaar eerder - op 2 maart 1585 - was Jacob Vande Woestijne in het bezit gekomen van "*den pachtgoede ligghende binnen de prochie van Crushautem, toebehoort hebbende Cathelijne Vanden Hecke wedewe van Adriaen Vander Bruggen, groot ontrent helff (elf) bunderen ende xlij (42) roeden*". Het pachtgoed te Kruishoutem waarvan sprake, had ooit toebehoord aan Adriaen Vander Bruggen en Cathelijne Vanden Hecke, de ouders van Lowijse Vander Bruggen en dus de grootouders langs moederszijde van Olivier Van Meirhaeghe. Jacop Vande Woestijne was eveneens met de clan Vander Bruggen uit Kruishoutem verwant : hij was immers gehuwd (geweest) met Maeyke De Craene, dochter van Willem De Craene en Joozijne Vander Bruggen (zie Deel II, X.1.2.a en f). Laatstgenoemde was de zuster van voornoemde Adriaen Vander Bruggen en dus ook een kind van Jan Vander Bruggen en Marie Vander Beken ⁶. Het ging hier dus duidelijk over een erfeniskwestie.

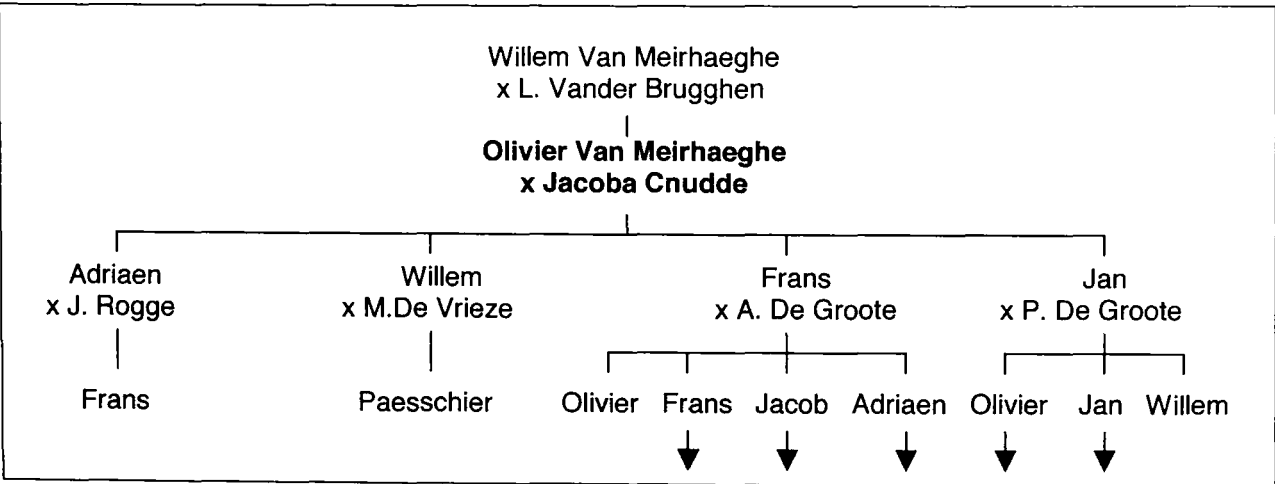

stamtafel 2

De onenigheid moet ontstaan zijn bij de erfverdeling in 1585 en al die tijd – bijna een kwarteeuw! - had Olivier Van Meirhaeghe de rechtmatigheid van de verdeling aangevochten. We begrijpen Olivier best, want een pachtgoed van vijftien hectaren geeft men niet zomaar uit handen. Advocaten kostten toen ook al handenvol geld en uiteindelijk werd het gerechtelijk duel dan ook gestaakt. Olivier zag de droom om herenboer te worden definitief aan zich voorbijvliegen. Hij beloofde "*Jacob te laeten ghebruycken tvoornoemde goet, zonder hem daerinne eenich molest (schade) te willen doene in wat manieren*". Hij verklaarde verder dat hij niet langer "*bij pretext van millithey*" (in vijandschap) wou leven met achterneef Jacob Vande Woestijne, omdat deze laatste "*in gratuithey ende schoonhey*" (belangeloos, vrijwillig) aan elk van de twee kinderen van Olivier – Adriaen en Willem Van Meirhaeghe - de som van vijf pond groot had gegeven. Daarmee mocht de zaak dan al geregeld en geklasseerd zijn, Olivier greep duidelijk naast de unieke kans om een stevige materiële en dus ook maatschappelijke basis te verwerven. Hij zou een bescheiden landman blijven. Hoe het Olivier en de zijnen tijdens de eerste decennia van de 17de eeuw is vergaan, is niet helemaal duidelijk, maar de staat van goed die na zijn dood werd opgemaakt laat ons wel toe enkele conclusies te trekken omtrent zijn vermogen en solvabiliteit.

Olivier Van Meirhaeghe overleed te Huise in januari 1653. Een maand later, op 28

februari 1653, werd de boedelbeschrijving van het sterfhuis opgemaakt: *“Van Olivier van Meirhaeghe, overleden in Huyse in january 1653, staet van goede overbrocht bij Jacquelijne Cnudde als hauderigghe”* ⁷. We citeren enkele passages. *“Patrimoine noch matrimoine en is hier ghene bevonden”*, m.a.w. er vallen geen goederen te verdelen, noch van vaderszijde, noch van moederszijde. Wat betreft de *“conqueste goederen”* of de bezittingen die tijdens zijn huwelijk verworven werden, blijft alles tot een erg bescheiden minimum beperkt : *“2 vierendeelen ende 50 roeden in Huijsse te Losere ende aldaer belast met 7 schellingen tsjaers aen Jooris Vanden Hende, oolick (slecht) landt met een cleen huseken (klein huisje) daerup staende; ander baeten van huijsijnghe ende boomen: dat is thuijseken ende een schuerken (huisje en schuurtje) daer den overledenen ghestorven is, staende opden pacht vanden Heere van Huijsse; item wat fruijtboomen daerop staende”*. Olivier bezat dus aan onroerende goederen alleen *“een cleen huseken”* met 0,8 hectare *“oolick landt”*, d.w.z. grond van minderwaardige kwaliteit, plus nog een *“huijseken met schuerken”* dat hijzelf bewoonde en waar hij gestorven was. Inclusief de fruitbomen, werd de waarde van deze twee huisjes én de grond geschat op 370 pond parisis. Aan zijn kinderen had hij bij hun huwelijk toch een bruidschat meegegeven : *“Eerst Willem Van Meirhaeghe, commende ten huijwelek met Maijken De Vrieze, heeft ghehad tot 408 pond, 6 schellingen; Item Franchois Van Meirhaeghe, commende ten huijwelek met Arijntken sGrooten, heeft ghehad tot 396 pond, 16 schellingen; item Adriaen Van Meirhaeghe heeft ghehad ten huijwelek met Joosijntken Roghs, heeft ghehad tot 436 pond, 16 schellingen; Item Heyndrick De Groote, commende ten huijwelick met Loyseken Meirhaeghe, heeft ghehad 480 pond; Jan Van Meirhaeghe, commende ten huijwelick met Pierijntken De Groote, heeft ghehad 396 pond”*. Olivier had dus aan zijn vijf kinderen ter gelegenheid van hun huwelijk, de totale som van 2118 pond parisis geschonken. Elk kind kreeg gemiddeld een bruidschat van 423 pond parisis, wat telkens 50 pond meer is dan de geschatte waarde van de hiervoor genoemde onroerende goederen. En er blijven bij de dood van Olivier ook onbetaalde rekeningen openstaan: *“6 pond tsjaers schuldich aenden armen van Huijsse”* en 35 ponden vanwege de *“funeralien”* of begrafenisonkosten. We zien dat de *“gereede baeten”* – 283 ponden - niet opwegen tegenover de *“ghemeene vlieghende commeren”* of lasten die 626 ponden bedragen. De erfgenamen van Olivier werden dan ook, op hun verzoek, *“onverlet ghestelt intert (intrede) te doene ofte renunchieren (verzaken) ter purgierynghe (aanzuivering van de schulden)”*. Er rest dus een negatief saldo van 343 ponden en de kinderen van Olivier verzaken dan ook aan de erfenis...

stamtafel 3

Behoorden de overgrootvader en grootvader van Olivier Van Meirhaeghe nog tot het selecte kransje van Wortegemse dorpsnotabelen, dan was zijn vader al tot halfweg de maatschappelijke ladder afgedaald. Olivier zelf slaagde er niet in het tij te keren. Het zag er bij de start anders nochtans goed uit. Zoals we zegden was Olivier, nadat zijn enige broer Hanskin heel jong gestorven was, de enige erfgenaam van het ouderlijk goed. Hem kwam bovendien het erfgoed toe van Adriaen Vander Brugghen en Cathelyne Vanden Hecke, zijn grootouders langs moeders zijde. Zijn moeder, Lowijse Vander Brugghen, had namelijk twee broers, Joos en Franchois Vander Brugghen die allebei vrij jong en ongehuwd stierven. Zijn nonkel Franchois overleed kort na het overlijden van Oliviers moeder omstreeks 1583 en nonkel Joos Vander Brugghen werd omstreeks 1584 vermoord in de omgeving van Wetteren (zie Deel III, p 105-108). "*Olivierkin van Merhaghe*" was hun enige erfgenaam. Ondanks het feit dat hij door het noodlot dat zijn familieleden trof financieel begunstigd werd, slaagde hij er niet in zich economisch te handhaven. Terug naar af en zijn kinderen konden weer van voorafaan beginnen... En dat deden ze ook. Het zou echter nog vier à vijf generaties duren alvorens een Van Meirhaeghe van de *tak Huise* weer het burgemeesterschap veroverde.

Liet Olivier Van Meirhaeghe geen fortuin na, hij had wel een bijbels nageslacht. Tussen 1600 en 1800 werden meer dan 200 nakomelingen geboren die de naam Van Meirhaeghe droegen. Te Huise alleen al zagen tijdens de 17de en de 18de eeuw zo'n 160 Van Meirhaeghes het levenslicht. Dit betekent dat er te Huise om het half jaar een Meirhaeghe boven de doopvont werd gehouden! Het ligt dan ook voor de hand dat de meerderheid van de Van Meirhaeghes die vandaag de dag leven, tot het nageslacht van Olivier behoort ⁸.

Van Olivier Van Meirhaeghe en Jacoba Cnudde werden te Huise negen kinderen geboren, waarvan er vier als kind overleden:

1. ADRIAEN VAN MEIRHAEGHE

Adriaen Van Meirhaeghe werd geboren te Huise op 1 april 1602 als zoon van Olivier en Jacoba Cnudde. Hij huwde een eerste maal te Huise op 30 juli 1633 met **JUDOCA ROGGE**. Hun eerste vier kinderen werden te Huise en hun vijfde kind werd te Kruishoutem geboren:

- a. **Olivier Van Meirhaeghe**, geboren op 24.3.1634.
- b. **Frans Van Meirhaeghe**, geboren op 8.9.1635 en overleden te Kruishoutem op 28.3.1672. Hij (?) huwde te Kruishoutem op 6.2.1670 met **Judoca Demeyer**. Hun kind te Kruishoutem geboren :
 1. Judoca Van Meirhaeghe geboren op 17.4.1670 en er overleden op 3.12.1694 (24 j).
- c. **Francisca Van Meirhaeghe**, geboren op 6.12.1637. Zij (?) huwde met **Gillis Coussement** uit Nokere, waar drie kinderen geboren werden : Adriaen (° 26.9.1663), Pieter (° 9.11.1665) en Maria (° 9.3.1668) Coussement.
- d. **Jacobus Van Meirhaeghe**, geboren op 23.3.1639.
- e. **Jan Van Meirhaeghe**, geboren op 28.9.1642.

Judoca Rogge overleed omstreeks 1643 en weduwnaar Adriaen Van Meirhaeghe hertrouwde te Huise op 23.2.1644 (ook ingeschreven te Kruishoutem op 6.1.1644) met **CATHARINA DEVRIEZE**. Uit dit huwelijk werd te Huise nog een kind geboren:

f. **Petronilla Van Meirhaeghe**, geboren op 20.1.1646 en overleden 25.1.1646 (5 dagen)

2. WILLEM VAN MEIRHAEGHE

Willem (Guilielmus) Van Meirhaeghe, die naar zijn grootvader werd genoemd, werd geboren te Huise op 13 mei 1603 als zoon van Olivier Van Meirhaeghe en Jacoba Cnudde. Hij overleed te Huise omstreeks 1631 (svgo dd. 7.8.1631). Hij huwde te Huise op 22 september 1624 met **MARIA DEVRIEZE** fa Jan. Ze hadden minstens drie kinderen :

a. **Paesschier Van Meirhaeghe**, geboren ca 1625. Hij huwde een eerste keer ca 1656 met **Passchijne Mijlander**. Uit dit huwelijk werden te Huise minstens vier kinderen geboren :

1. Adriaen Van Meirhaeghe, geboren op 30.8.1657.
2. Paschasia Van Meirhaeghe, geboren ca 1659 en overleden te Huise op 17.9.1676 (17 j).
3. Pieter Van Meirhaeghe, geboren op 13.8.1661.
4. Olivier Van Meirhaeghe, geboren op 9.2.1664 en overleden te Huise op 23.9.1677 (13 j).

Na het overlijden van zijn echtgenote hertrouwde Passchier Van Meirhaeghe te Huise op 22.7.1668 met **Anna De Vleeschauwer**. Hun eerste en enige kind:

5. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 9.3.1669 en overleden te Huise op 13.3.1669 (4 d).

Op het ogenblik van de geboorte van het kind, was de vader reeds drie maand overleden. Paesschier Van Meirhaeghe overleed nl. te Huise op 19.12.1668, geen vijf maand na zijn tweede huwelijk. Hij werd 43 jaar oud.

- b. **Jan Van Meirhaeghe**, geboren ca 1627; leeft nog in 1653, genoemd in staat van goed van grootvader Olivier.
- c. **Georgia Van Meirhaeghe**, geboren ca 1630. Zij huwde **Michiel De Temmerman**. Ze overleed te Kruishoutem op 9.12.1692 (62 j).

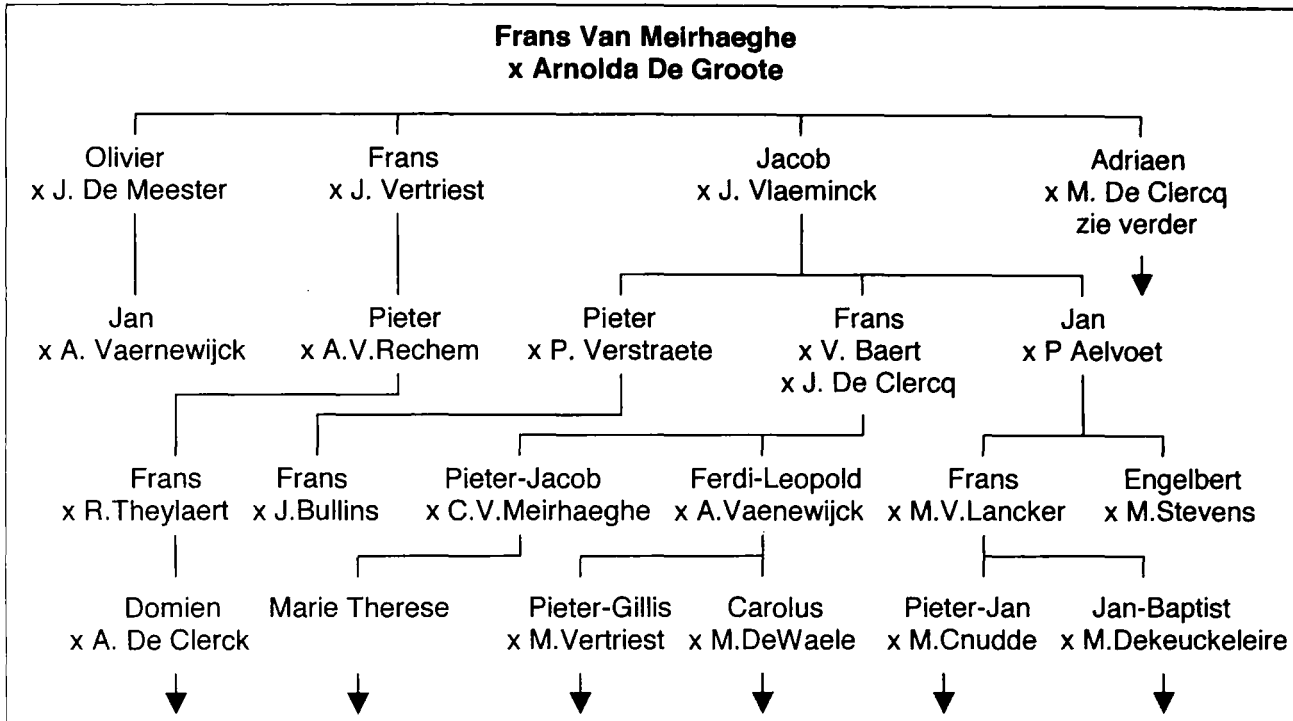
3. FRANCISCUS VAN MEIRHAEGHE

Geboren te Huise op 8 april 1604 en kort na de geboorte overleden.

4. FRANCISCUS VAN MEIRHAEGHE

Franciscus Van Meirhaeghe werd geboren te Huise op 20 april 1609 als zoon van Olivier Van Meirhaeghe en Jacoba Cnudde. Hij huwde te Huise op 15 september 1635

met **ARNOLDA DEGROOTE** fa Jacobus. Franciscus Van Meirhaeghe overleed te Ouwegem op 9 januari 1667 (Staat van Goed Oudenaarde : svgo dd. 11.3.1667). Hun tien kinderen die, op één na, te Ouwegem geboren werden:

stamtatel 4

a. **Olivier Van Meirhaeghe**, geboren ca 1636 en genoemd naar zijn grootvader. Hij huwde te Ouwegem op 28.11.1664 met **Judoca De Meester**. Hun kinderen waarvan de eerste twee te Ouwegem en de volgende te Huise geboren werden:

1. Pieter Van Meirhaeghe, geboren op 25.10.1665 en overleden te Huise op 23.8.1667 (2 j).
2. Livina Van Meirhaeghe, geboren ca 1669 en overleden te Huise op 18.10.1709 (40 j).
3. Jacobus Van Meirhaeghe, geboren op 29.3.1670.
4. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 23.6.1673 en overleden te Huise 17.3.1675(?). Hij (?) huwde te Asper op 19.8.1704 met Andrea Vaernewijck die te Huise overleed op 6.4.1725. Hun kinderen te Asper geboren :
 - a. Adriaen Van Meirhaeghe ° 23.9.1705 en overleden te Asper op 30.9.1705 (7 d).
 - b. Frans Van Meirhaeghe ° 23.3.1707.
5. Arnold Van Meirhaeghe, geboren op 29.2.1676.
6. Frans Van Meirhaeghe, geboren op 17.10.1679.
7. Arnolda Van Meirhaeghe, geboren op 9.3.1684 en overleden te Huise 14.2.1697 (13 j).

b. **Jacobus Van Meirhaeghe**, geboren te Ouwegem op 7.3.1638 en kort daarna overleden.

c. **Frans Van Meirhaeghe**, geboren te Huise op 29.4.1640 en overleden te Huise

op 15.1.1694 (53 j)

(svgo dd. 25.3.1694). Hij huwde te Ouwegem op 29.4.1670 met **Jacoba Vertriest** fa Pieter. Hun kinderen te Wannegem-Lede geboren:

1. Petrus Van Meirhaeghe, geboren ca 1671 en overleden te Wannegem-Lede op 25.9.1730. Hij huwde te Wannegem-Lede op 21.2.1694 met Anna Van Rechem fa Louis die te Wannegem-Lede overleed op 5.11.1742. Hun tien kinderen die allen te Wannegem-Lede ter wereld kwamen:
 - a. Maria Francisca Van Meirhaeghe ° 17.12.1695.
 - b. Jacoba Van Meirhaeghe ° 8.12.1699.
 - c. Anna Van Meirhaeghe ° 25.5.1701.
 - d. Petronilla Van Meirhaeghe ° 23.9.1704 en er overleden op 22.1.1764; zij (?) huwde te Wannegem-Lede op 31.1.1728 met Pieter Gaspard Bovijn die er overleed op 10.12.1778. Te Wannegem-Lede werden van hen tussen 1729 en 1748 negen kinderen geboren.
 - e. Adriana Van Meirhaeghe ° 12.1.1706 en er overleden op 17.4.1708 (2 j).
 - f. Pieter Van Meirhaeghe ° 30.3.1708.
 - g. Jan Van Meirhaeghe ° 6.7.1710 en overleden op 25.11.1710 (4 mnd).
 - h. Frans Van Meirhaeghe ° 26.7.1712; hij (?) huwde te Wannegem-Lede op 30.10.1745 met Rosa Theytaert; Frans en Rosa overleden te Wannegem-Lede respectievelijk op 2.5.1787 (75 j) en 23.9.1746. Hun zoon te Wannegem-Lede geboren:
 1. Domien Van Meirhaeghe ° 17.9.1746 en † Wannegem-Lede op 26.4.1829 (82 j); hij huwde te Ename op 9.11.1784 met Agnes Declerck; hun kinderen te Wannegem-Lede geboren :
 - a. Charles Alexander Van Meirhaeghe ° 2.8.1785.
 - b. Anna Carola Van Meirhaeghe ° 22.10.1786.
 - c. Rosalia Van Meirhaeghe ° 27.1.1788 en er † op 3.8.1867; huwde er in 1815 en 1823 resp. met Jan-Baptiste De Buck en met Jan-Baptiste De Ruyck.
 - d. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 10.8.1789.
 - e. Frans Van Meirhaeghe ° 12.3.1790.
 - f. Amelie Van Meirhaeghe ° 3.3.1792.
 - g. Pieter Van Meirhaeghe ° 21.4.1793.
 - h. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 10.12.1795 en er † op 29.1.1834; huwde er in 1816 met Judocus Corijn.
 - i. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 15.3.1797
 - i. Gillis Van Meirhaeghe ° 18.11.1714; hij (?) huwde te Wannegem-Lede op 17.4.1773 met Joanna Maria Harnau fa Jacob.
 - j. Anna Van Meirhaeghe ° 4.5.1717.
 2. Petronilla Van Meirhaeghe, geboren op 24.2.1677.
 3. Judoca Van Meirhaeghe, geboren op 11.5.1679.
 4. Joanna Maria Van Meirhaeghe, geboren op 16.3.1681.
- d. **Jacobus Van Meirhaeghe**, geboren op 29.1.1645. Hij huwde omstreeks 1678

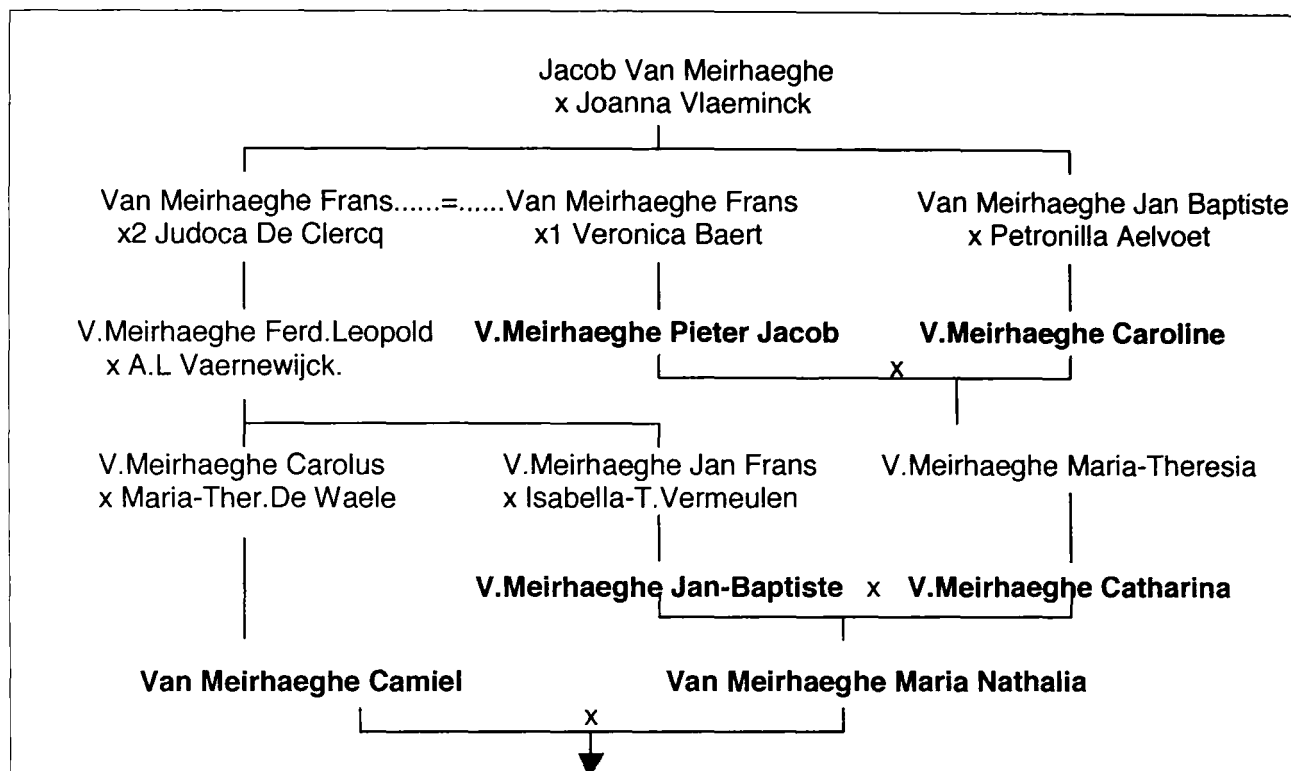
met **Joanna Vlaemynck** fa Jan. Jacobus Van Meirhaeghe overleed te Huise op 26.12.1720 (75 j) en Joanna Vlaemynck overleed te Huise op 3.10.1724 (74 j) (svgo dd. 13.5.1721). Hun elf kinderen werden te Huise, Mullem en Ouwegem geboren:

1. Joanna Maria Van Meirhaeghe, geboren te Ouwegem op 2.4.1679 en overleden te Huise op 24.4.1754 (75 j). Zij huwde met Adriaen Delsoir.
 2. Arnolda Van Meirhaeghe, geboren te Huise op 31.3.1682 en overleden te Huise op 17.6.1741 (59 j). Zij huwde 1ste x te Huise op 30.4.1704 met Erasmus Neus, die te Huise overleed op 11.1.1731. Zij huwde 2de x te Huise op 8.6.1733 met Jacob Van Quickelborne.
 3. Petrus Van Meirhaeghe, geboren te Huise op 4.7.1683 en overleden te Huise op 8.9.1741 (58 j). Hij huwde te Mullem op 8.1.1708 met Petronilla Verstraete fa Jan, die te Huise overleed op 1.7.1739. Hun kinderen te Mullem geboren:
 - a. Frans Van Meirhaeghe ° 23.7.1711 en overleden te Huise op 21.11.1744 (svgo 16.11.1745; hij (?) huwde te Zingem op 9.1.1742 met Jacoba Bullins fa Jan; hun kinderen te Huise geboren:
 1. Jan-Bapiste Van Meirhaeghe ° 9.12.1742; hij huwde te Petegem-Deinze op 7.1.1772 met Isabella Theresia Jacoba De Poortere; hun kinderen te Zingem geboren:
 - a. Maria Theresia Joanna Van Meirhaeghe ° 16.1.1773.
 - b. Isabella Antonia Van Meirhaeghe ° 17.1.1774.
 - c. Pieter Jan Albert Van Meirhaeghe ° 10.2.1775.
 - Jan-Baptiste Van Meirhaeghe † Zingem vóór de geboorte van zijn derde kind op 9.10.1774 en werd er in de kerk begraven (32 j).
 2. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 8.6.1744 en † Huise 22.6.1744 (14 d).
 - b. Jan Van Meirhaeghe ° 6.7.1713.
 - c. Joanna Van Meirhaeghe ° 28.8.1715 en † Huise 19.10.1741 (26 j).
4. Jan Van Meirhaeghe, geboren te Huise op 29.12.1684 en † te Huise op 7.6.1687 (2j 6m).
5. Ludovica (Louise) Van Meirhaeghe, geboren te Huise op 31.7.1686. Zij huwde te Mullem achtereenvolgens op 7.1.1710 met Paulus Vlaemynck en op 19.4.1730 met Judocus Loosveldt fs Jacques. Zij overleed te Mullem op 12.3.1753 (66 j). Haar staat van goed werd op 18.9.1753 overgebracht door weduwnaar Judocus Loosveldt. Een tweede staat van goed dateert van 28.11.1755.
6. Livina Van Meirhaeghe, geboren op X.2.1688 en overleden te Huise op 9.10.1689 (18 m).
7. Suzanna Van Meirhaeghe, geboren te Huise op 11.8.1690. Zij huwde te Huise op 6.11.1715 met Pieter Semais. Suzanna overleed te Zingem op 27.9.1730 (40 j).
8. Judoca Van Meirhaeghe, geboren op X.3.1692 en overleden te Huise op 2.10.1692 (7 m).
9. Franciscus Van Meirhaeghe, geboren op Mullem op 13.8.1693. Hij huwde

een 1ste x te Huise op 30.6.1720 met Veronica Baert. Hun kinderen te Huise geboren :

- a. Joanna Francisca Van Meirhaeghe ° 18.2.1722 en † Huise 24.4.1726 (4 j).
- b. Maria Van Meirhaeghe ° 28.12.1723.
- c. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 5.10.1726 en † Huise op 26.10.1727 (1 j).
- d. Pieter Jacob Van Meirhaeghe ° 30.10.1728 en † te Huise 30.3.1813 (85 j); hij huwde te Zingem op 3.9.1757 met zijn volle nicht Carolina Van Meirhaeghe, ° Huise 30.3.1733 als dochter van Jan en Petronilla (H) Aelvoet. (zie verder verwantschapstafel 1) en † te Huise op 13.5.1801 (68 j). Van hen worden te Huise 13 kinderen geboren: 10 meisjes, 2 jongens en 1 doodgeboren naamloos kindje. Van de 12 levend geboren overlijden er 8 als kind. Zes van hen stierven binnen het half jaar. Als we het levenloos geboren kindje meetellen, komen we binnen dit gezin tot een kindersterfte van 70%.
 1. Maria Isabella Van Meirhaeghe ° 6.6.1758 en † 25.12.1846 (88 j), ongehuwd.
 2. Maria Jacoba Van Meirhaeghe ° 2.9.1759 en † 16.12.1759 (3,5 maand)
 3. Maria Regina Van Meirhaeghe ° 14.10.1760 en † 19.10.1760 (5 dagen).
 4. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 17.10.1761 en † 26.3.1768 (6 j 5 m).
 5. Jan Frans Van Meirhaeghe ° 13.8.1763 en † 12.10.1763 (2 maand).
 6. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 26.11.1764 en † 10.3.1765 (3,5 m).
 7. Maria Judoca Van Meirhaeghe ° 11.1.1766 en † 17.4.1796 (30 jaar).
 8. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 16.8.1767 en † Huise 27.4.1823 (56 j). Zij kreeg als ongehuwde moeder volgend kind:
 - a. Catharina Van Meirhaeghe ° 1800; net als haar moeder werd ze ongehuwd moeder; te Huise werden van haar minstens drie onwettige kinderen geboren: 1. Francisca Xaveria Van Meirhaeghe (° 17.4.1821 en † 20.4.1821, 3 d); 2. Francisca Xaveria Van Meirhaeghe (° 2.6.1822, zij huwde te Huise op 13.5.1841 met Frans Van Meirhaeghe, zoon van Jan-Baptiste Van Meirhaeghe en Anna Florentina Gevaert en kleinzoon van Ferdinand Leopold Van Meirhaeghe en Anna Ludovica Vaernewyck) en 3. Maria Theresia Van Meirhaeghe (° 6.12.1829 en † 15.6.1892). Tenslotte trad Catharina Van Meirhaeghe toch nog in het huwelijk; zij huwde te Huise op 8.5.1833 met haar achterneef Jan-Baptiste Van Meirhaeghe, zoon van Jan Frans Van Meirhaeghe en Isabella Theresia Vermeulen. Uit dit huwelijk werden te Huise nog drie kinderen geboren, o.a. hun dochter: 4. Maria Nathalia Van Meirhaeghe ° Huise 14.12.1833 en † te Mullem 4.8.1910, huwde te Huise op 18.5.1863 met haar achterneef Camiel Van Meirhaeghe, weduwnaar van Rosalie Heyse † Mullem 6.5.1862, burgemeester van Mullem (zie XIII.5.4.d.9.h.4.a).

Onderstaande verwantschapstafel 1 geeft wellicht een antwoord op de vraag hoe deze eerder bescheiden tak erin slaagde om in korte tijd fortuin te verzamelen en welstellend te worden. Een endogame huwelijkspolitiek of trouwen met bloedverwanten kan daar zeker toe bijdragen: zo bleef het fortuin *all in the family*.

verwantschapstafel 1

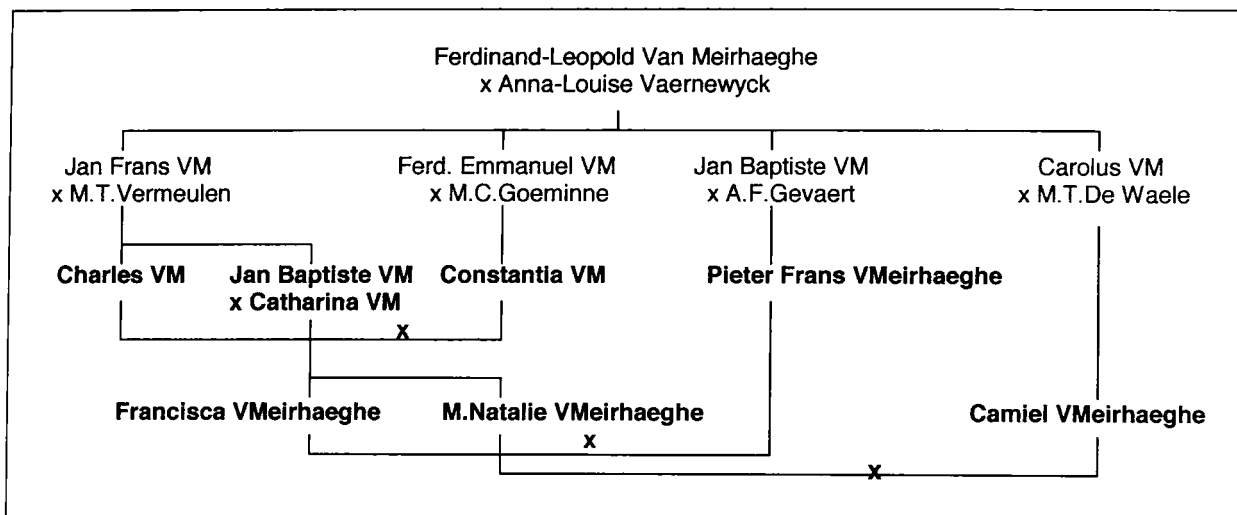
9. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 18.10.1769 en † 27.4.1770 (6 m).
10. Naamloos doodgeboren kind ° 30.1.1771 (0 d).
11. Jan Baptiste Van Meirhaeghe ° 24.3.1772 en † 5.4.1772 (12 dagen).
12. Maria Coleta Van Meirhaeghe ° 19.6.1773 en † Huise 26.1.1854 (80 j).
13. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 16.3.1775 en † 17.6.1778 (3 j 3 m).

- e. Jan Frans Van Meirhaeghe ° 4.12.1730.

Veronica Baert overleed te Huise op 17.3.1747 (53 j). Frans Van Meirhaeghe hertrouwde vijf maanden later te Huise op 25.8.1747 met Judoca De Clercq fa Jan met wie hij in de 2de graad verwant was; hun kinderen te Huise geboren:

- f. Maria Francisca Van Meirhaeghe ° 15.5.1748 en † Huise 29.5.1748 (14 d).
- g. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 1.7.1749 en † Mullem 8.12.1769 (20 j).
- h. Ferdinand Leopold Van Meirhaeghe ° 8.12.1751; hij huwde te Eine op 19.5.1770 met (Jo) Anna Ludovica Vaernewijck; van hun 13 kinderen werden de eerste drie te Eine en de overige tien te Mullem geboren; aansluitend bij de voorgaande verwantschapstafel blijft het aantal consanguïne huwelijken zich onder de nakomelingen van dit echtpaar verder uitbreiden; vijf van

hun kleinkinderen huwen onderling met een neef of nicht Van Meirhaeghe:

verwantschapstafel 2

1. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 22.2.1771 en † Huise 22.12.1819 (48 j); huwde Victor Verleyen.
2. Pieter Gillis Van Meirhaeghe ° 6.4.1772; huwde 1ste x te Eine op 25.11.1794 met Maria Theresia Vertriest en 2de met Ferdinandine Herman uit Kruishoutem; Pieter Gillis Van Meirhaeghe † Wannegem-Lede op 8.12.1839 (67j); weduwe Ferdinandine Herman hertrouwde met Bernard Adam en † als “bijzondere” te Wannegem Lede op 9.4.1852. Dochter uit het tweede huwelijk Maria Xaveria Van Meirhaeghe x Wannegem Lede 16.1.1828 met Charles Louis Vander Straeten; hun zoon Ivo Vander Straeten huwde met Eugenie Van Meirhaeghe, dochter van Charles Louis Van Meirhaeghe en Dominica Sprangers uit Dikkelvenne.
3. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 13.1.1774; † Wannegem-Lede 4.8.1828 (44 j); hij huwde met Anna Florentina Gevaert uit Oudenaarde; hun kinderen te Huise en te Wannegem-Lede geboren, o.a. hun zoon:
 - a. Frans Van Meirhaeghe ° Huise 12.10.1814 en † Huise 21.7.1876 (61 j); hij huwde te Huise op 13.5.1841 met achternicht Francisca Xaveria Van Meirhaeghe ° Huise op 2.6.1822 als dochter van Catharina Van Meirhaeghe (zie hoger : XIII.5.4.d.9.d.8.a).
4. Carolus (Charles) Van Meirhaeghe ° 6.11.1775 en † Mullem 23.6.1859 (84 j); hij huwde met Maria Theresia De Waele ° Mullem 6.7.1792 fa Pieter-Frans De Waele en Maria Francisca Van Damme, en † Mullem 5.2.1837 (44 j). Hun zoon :
 - a. Camiel Van Meirhaeghe ° Mullem 4.1.1833, burgemeester Mullem, huwde 1ste x Rosalie Heyse die te Mullem † 6.5.1862; Camiel hertrouwde te Huise op 18.5.1863 met achternicht Marie Nathalie Van Meirhaeghe ° Huise 14.12.1833 als dochter van Jan-Baptiste Van Meirhaeghe en Catharina Van Meirhaeghe, † te Mullem op

4.8.1910. (zie hoger : verwantschapstafel 2 en onmiddellijk hierna onder 5.a)

5. Jan Frans Van Meirhaeghe ° 6.8.1777 en † te Huise op 5.12.1819 (42 j); hij huwde met Maria Therese Vermeulen; hun zonen:
 - a. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° Asper ca 1815, huwde te Huise op 8.5.1833 met achternicht Catharina Van Meirhaeghe ° ca 1800 als dochter van Maria Theresia Van Meirhaeghe (zie hoger: XIII.5.4.d.9.d.8.a).
 - b. Charles Van Meirhaeghe; huwde te Huise op 14.8.1860 met zijn nicht Constantia Van Meirhaeghe (zie verder onder 8).
 6. Pieter Van Meirhaeghe ° 14.5.1779.
 7. Pieter Jacob Van Meirhaeghe ° 24.5.1781 en † te Mullem op 1.5.1789 (8 j).
 8. Ferdinand Emmanuel Van Meirhaeghe ° 28.6.1783 en † Huise 27.11.1859 (76 j); hij huwde te Huise op 6.5.1818 met Maria Catharina Goeminne fa Jacob Goeminne en Maria Theresia Verleyen, † Huise 26.6.1863; landbouwers; te Huise werden van hen minstens vijf kinderen geboren, o.m. Constantia Van Meirhaeghe ° Huise 25.5.1821 die te Huise huwde op 14.8.1860 met haar neef Charles Van Meirhaeghe, zoon van Jan Frans Van Meirhaeghe en Maria Theresia Vermeulen.
 9. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° ca 1785 en † Mullem 25.6.1788 (3 j)
 10. Benedictus Van Meirhaeghe ° 9.1.1787 en † Mullem 19.4.1788 (14 m).
 11. Philippe Van Meirhaeghe ° 25.3.1789 en † Mullem 7.7.1790 (14 m).
 12. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 20.6.1790.
 13. Seraphien Van Meirhaeghe ° 5.12.1792.
- i. Felicita Van Meirhaeghe ° 22.7.1756 en † Mullem 2.11.1759 (3 j).

Het gezin Frans Van Meirhaeghe verhuisde naar Mullem waar Judoca De Clercq overleed omstreeks 1766 (svgo dd. 12.6.1766). Hij (?) hertrouwde te Huise op 3.7.1759 met Anna Ludovica Verleyen. Frans Van Meirhaeghe † Mullem op 7.9.1778 (85 j).

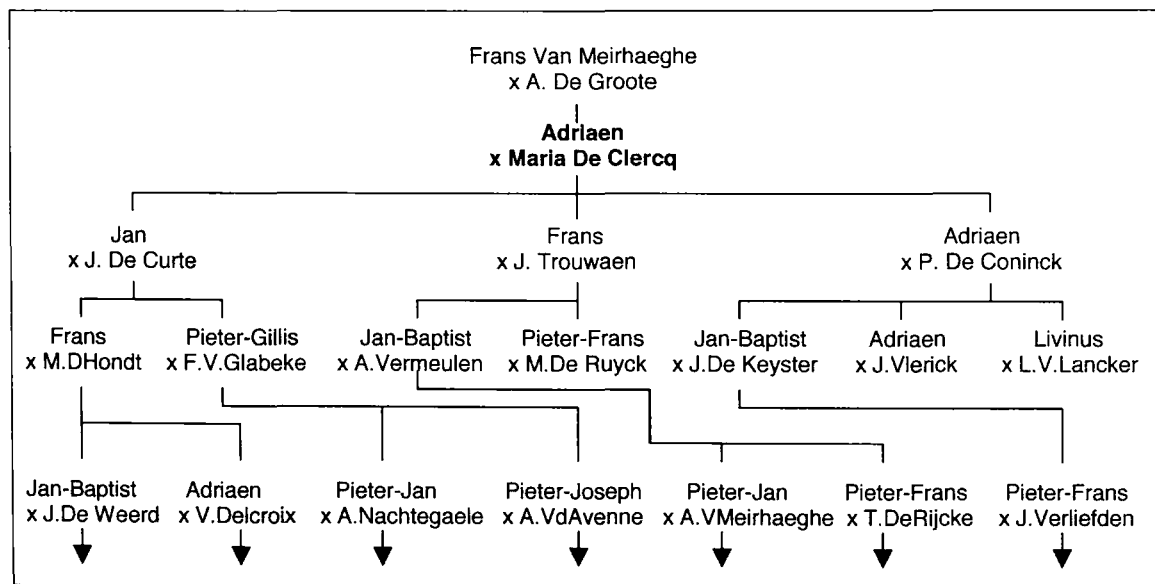
10. Jan Van Meirhaeghe, geboren te Huise op 4.12.1697 en overleden te Zingem op 15.11.1768 (71 j). Hij huwde te Huise op 17.4.1721 met Petronilla (H)Aelvoet, geboren te Huise ca 1699 en aldaar overleden op 7.1.1783. Hun kinderen te Huise geboren:
 - a. Anna Ludovica Van Meirhaeghe ° 30.3.1722 en † 7.7.1734 (12 j).
 - b. Petronilla Van Meirhaeghe ° 18.6.1723 en † 23.9.1741 (18 j).
 - c. Jacobus Van Meirhaeghe ° 27.1.1725 en † Zingem 15.8.1753 (28 j)
 - d. Joanna Maria Van Meirhaeghe ° 27.1.1727 en † 23.12.1741 (15 j).
 - e. Barbarina Van Meirhaeghe ° 29.3.1729; zij (?) huwde met Ludovicus Vermeersch met wie ze in de 3de graad verwant was.

- f. Frans Van Meirhaeghe ° 9.3.1731 en † Huise 26.1.1810 (81 j); hij huwde te Heurne op 11.6.1766 met Maria Livina Van Lancker fa Adriaen, † Huise 23.5.1820; van hen werden o.m. deze twee kinderen geboren:
1. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° Huise 14.4.1768 en † te Huise 3.1.1827 (58 j); hij huwde te Zingem op 15.6.1790 met Maria Catharina Cnudde fa Jan Cnudde en Brigitte Schepens, † 24.1.1844; hun tien kinderen werden te Huise en te Zingem geboren.
 2. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° Zingem 4.4.1771 en † Huise 23.11.1844 (72 j); hij huwde te Huise op 13.3.1803 met Maria Joanna De Keuckelaere fa Pieter-Frans en Maria Florentina De Krijger, † Huise 1.3.1830; hun kinderen werden te Huise geboren.
- g. Carolina Van Meirhaeghe ° 30.3.1733.
- h. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 14.9.1735 en ? † Zingem 29.8.1760 (25 j).
- i. Zacheus Van Meirhaeghe ° 10.3.1738 en † 24.12.1741 (3 j).
- j. Charles Van Meirhaeghe ° 29.10.1740 en † 20.12.1740 (2 m).
- k. Engelbert (Albertus) Van Meirhaeghe ° 29.2.1742 en † 1.1.1788 (46 j); huwde ca 1768 met Maria Livina Stevens fa Olivier, † Nokere op 29.3.1796; hun kinderen te Huise geboren :
1. Emmanuel Van Meirhaeghe ° 5.9.1769.
 2. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 9.3.1771.
 3. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 6.5.1773 en † Huise 25.5.1778 (5 j).
 4. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 24.6.1775.

11. Jacobus Van Meirhaeghe, geboren op Huise op 11.5.1699 en † Huise 26.4.1700 (1 j).

e. **Carolus Van Meirhaeghe**, geboren op 4.1.1648 en te Huise † op 27.1.1648 (23

f. **Adrianus Van Meirhaeghe**, geboren op 4.12.1649. Hij huwde te Ouwegem op 29.11.1687 met **Maria De Clercq** fa Jan. Adriaen Van Meirhaeghe overleed te Ouwegem op 8.11.1712 (63 j). (svgo dd. 31.3.1713; 8.3.1718). Hun zes kinderen te Ouwegem geboren (zie ook bovenstaande stamtafel 5):

stamtafel 5

1. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 17.10.1688. Hij huwde te Wortegem op 5.9.1711 met Joanna Francisca De Curte. Na de dood van zijn eerste echtgenote, hertrouwde Jan Van Meirhaeghe te Asper op 16.1.1721 met Adriana Colpaert. Hij overleed te Ouwegem op 19.6.1759 (71 j). Kinderen te Huise uit het eerste huwelijk geboren :
 - a. Anna Ludovica Van Meirhaeghe ° 5.6.1712; zij huwde te Petegem-Oudenaarde op 10.7.1741 met Frans Notebaert ° ca 1702 fs Pieter en Anna Callant; Frans Notebaert en Anna Van Meirhaeghe † te Petegem-Oud. resp. op 10.5.1770 (68 j) en 8.3.1772 (59 j); hun kinderen werden geboren te Petegem-Oud.
 - b. Petronilla Van Meirhaeghe ° 26.2.1714.
 - c. Frans Van Meirhaeghe ° 3.2.1716 en † Ouwegem op 26.2.1785 (69 j); hij huwde te Ouwegem op 23.8.1746 met Maria Monica DHondt; hun kinderen te Ouwegem geboren :
 1. Maria Regina Van Meirhaeghe ° 3.2.1748 en † 25.10.1757 (9 j).
 2. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 18.10.1749; hij huwde te Zingem op 5.6.1787 met Joanna Catharina De Weerdt fa Frans, weduwe van Bavo Van Lancker met wie ze kinderen had, o.m. Jan en Isabelle Theresia Van Lancker. Jan Baptiste Van Meirhaeghe pachtte in 1788 van Thomas Van Lancker te Zingem een "*behuijsde en beplante hofstede inde Speelstraete*" °; hun kinderen te Zingem geboren :
 - a. Naamloos doodgeboren kind ° 1.5.1788.
 - b. Coleta Van Meirhaeghe ° 6.5.1791.
 - c. Seraphien Van Meirhaeghe ° 29.9.1792.
 3. Adriaen Van Meirhaeghe ° 23.6.1753; hij huwde te Mullem op 20.8.1782 met Veronica Delcroix; hun zes kinderen, waarvan er minstens vier als kind overleden, werden te Mullem geboren:
 - a. Frans Louis Van Meirhaeghe ° 10.5.1783 en er † 12.11.1783 (6 m).
 - b. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 27.8.1784 en er † 18.9.1791 (7 j).
 - c. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 15.1.1787 en er † 23.2.1791 (4 j).
 - d. Maria Francisca Van Meirhaeghe ° 3.3.1789 en er † 21.2.1791 (2 j).
 - e. Maria Sophia Van Meirhaeghe ° 12.2.1791.
 - f. Charles Louis Van Meirhaeghe ° 10.8.1794.
 4. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 14.9.1754; zij (?) huwde te Ouwegem op 14.9.1784 met Albanus Putman.
 - d. Pieter Gillis Van Meirhaeghe ° 2.5.1718 en † Petegem-Oud. op 6.9.1791 (73 j); hij huwde te Petegem-Oud. op 24.5.1759 met Florentina Van Glabbeke, † Petegem-Oud. op 2.6.1791; hun kinderen te Petegem-Oud. geboren :
 1. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 10.4.1760; huwde te Huise op 23.5.1786 met Anna Maria Nachtergaele; hun kinderen te Petegem-Oudenaarde geboren:
 - a. Amalia Van Meirhaeghe ° 18.5.1787.
 - b. Seraphina Van Meirhaeghe ° 25.11.1788 en † Petegem 10.1.1789 (2 m).
 - c. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 8.8.1791 en † Bevere 1856 (65

- j); hij huwde te Nokere op 22.10.1817 met Amelie De Waele ° Nokere 26.10.1793 als dochter van Pieter-Jan De Waele en Maria Joanna Demeester, en † Bevere 1871; hun kinderen te Nokere geboren : 1. Rosalia Van Meirhaeghe ° 6.11.1818; 2. Charles-Louis Van Meirhaeghe ° 9.11.1820.
- d. Coleta Van Meirhaeghe ° 13.10.1793 en † Bevere 7.9.1796 (3 j).
- e. Isabelle Van Meirhaeghe ° 20.11.1795.
2. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 27.1.1762; zij huwde te Petegem-Oud. op 17.7.1792 met Frans Vanden Broecke.
3. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 22.10.1763.
4. Martinus Van Meirhaeghe ° 11.11.1765 en † Petegem-Oud. 12.4.1790 (25 j).
5. Pieter Joseph Van Meirhaeghe ° 8.11.1767; hij huwde te Petegem-Oud. op 21.2.1792 met Anna Catharina Vanden Avenne; hun eerste drie kinderen te Petegem-Oudenaarde geboren:
- a. Rosalia Van Meirhaeghe ° 8.3.1793.
- b. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 6.10.1794.
- c. Maria Sabina Van Meirhaeghe ° 20.7.1796.
6. Pieter Gillis Van Meirhaeghe ° 1.3.1770 en † Petegem-Oud. 7.5.1788 (18 j).
2. Joanna Van Meirhaeghe, geboren op 18.10.1692 en overleden te Ouwegem 10.6.1710 (17 j).
3. Franciscus Van Meirhaeghe, geboren op 27.9.1696 en overleden te Ouwegem op 22.5.1752 (55 j) (svgo dd. 11.7.1752). Hij huwde te Huise op 20.5.1722 met Judoca Trouwaen fa Carolus. Hun 15 kinderen, waarvan er minstens 8 als kind overleden, werden te Ouwegem geboren:
- a. Isabella Van Meirhaeghe ° 13.5.1723 en † te Ouwegem op 2.6.1762 (38 j); zij huwde te Ouwegem op 10.7.1754 met Laurens De Bruyne.
- b. Catharina Theresia Van Meirhaeghe ° 4.1.1725; zij (?) huwde te Ouwegem op 13.9.1747 met Frans Ghyselink.
- c. Maria Victoria Van Meirhaeghe ° 4.2.1727 en † Ouwegem op 24.4.1808 (81 j); zij (?) huwde te Ouwegem op 9.7.1754 met Domien Vanden Bossche.
- d. Joanna Francisca Van Meirhaeghe ° 23.6.1729 en † Huise 4.9.1761 (31 j); zij (?) huwde te Ouwegem op 29.4.1760 met Pieter Jan De Rijcke.
- e. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 28.12.1731 en † Ouwegem 1.12.1741 (10 j).
- f. Petronilla Van Meirhaeghe ° 27.1.1734 en † Ouwegem op 27.4.1744 (10 j).
- g. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 4.4.1736; hij huwde te Ouwegem op 12.5.1767 met Alexandrina Vermeulen; Jan-Baptiste en Alexandrina overleden te Ouwegem resp. op 24.4.1798 (62 j) en op 21.8.1812; hun kinderen te Ouwegem geboren:
1. Anna Theresia Van Meirhaeghe ° 8.2.1768 en † Ouwegem op 12.10.1854 (86 j); zij huwde te Ouwegem op 16.9.1794 met Jan-Baptiste De Vrieze.

2. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 19.2.1769 en † 15.3.1786 (17 j).
 3. Maria Regina Van Meirhaeghe ° 21.8.1772; zij huwde te Ouwegem op 25.1.1804 met Philip Jacob Vander Bauwheede.
 4. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 28.6.1775 en † Huise op 29.6.1811 (36 j); hij huwde te Huise op 8.8.1804 met zijn achternicht Albertina Van Meirhaeghe, ° Huise 9.3.1779 als dochter van Jan-Baptiste Van Meirhaeghe en Joanna Catharina De Keytser en † Huise 13.5.1808 (29 j); vóór haar huwelijk had Albertina Van Meirhaeghe het leven geschonken aan een kind dat door het huwelijk door Pieter-Jan Van Meirhaeghe gewettigd werd :
 - a. Jan Baptiste Van Meirhaeghe ° Huise 9.10.1801 en † Huise 22.6.1874 (73 j); hij huwde te Huise op 28.9.1832 met Marie Therese Paepens ° Zwijnaarde ca 1807 en † Huise 1.1.1839; hun kinderen te Huise geboren, o.a. Ivo Van Meirhaeghe (° 2.4.1832, x Rosalie Vande Wiele), Charles-Louis Van Meirhaeghe (° 1834, x Florentia Vande Castele) en Henri Van Meirhaeghe (° 1837, x Lucie Van Parijs).
 5. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 4.8.1778 en † Ouwegem op 12.2.1853 (74 j); hij huwde 1ste x op 24.6.1811 met Sophie Josepha Gevaert die een jaar later reeds overleed op 21.8.1812; hij huwde 2de x op 6.1.1813 met Maria Theresia De Rijcke ° Ouwegem 8.1.1787 als dochter van Jan en Brigitte Rogge, en † te Ouwegem op 10.1.1864; hun zes kinderen werden te Ouwegem geboren.
 6. Ferdinanda Van Meirhaeghe ° 26.2.1782 en † Huise op 1.2.1823 (41 j); zij huwde te Ouwegem op 14.10.1810 met Bernard Vander Bauwheede uit Huise.
 - h. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 19.3.1738.
 - i. Livina Van Meirhaeghe ° 29.9.1740 en † Ouwegem 25.4.1744 (4 j).
 - j. Maria Anna Jacoba Van Meirhaeghe ° 12.2.1743 en † Ouwegem 21.4.1744 (14 m).
 - k. Engelbert/Angelus Van Meirhaeghe ° 8.2.1745 en † Ouwegem 9.2.1745 (1 dag).
 - l. Maria Anna Regina Van Meirhaeghe ° 28.6.1746 en † op 23.9.1819 (73 j); zij (?) huwde te Ouwegem op 7.11.1769 met Pieter Vermeulen.
 - m. Naamloze doodgeboren tweeling ° 10.9.1769.
 - n. Pieter (Frans) Van Meirhaeghe ° 8.12.1751 en hij † Huise 17.12.1792 (41 j); hij huwde te Ouwegem op 6.2.1774 met Maria Joanna De Ruijck fa Gillis, ° ca 1750; hun kinderen te Ouwegem geboren :
 1. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 4.1.1775; zij huwde te Ouwegem op 4.1.1775 met Joseph Degroote.
 2. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 7.6.1776.
 3. Isabella Rosa Van Meirhaeghe ° 3.1.1778 en † 16.12.1816 (38 j); zij huwde Alexander Van Haecke.
 4. Jacobus Van Meirhaeghe ° 19.8.1779.
 5. Pieter Van Meirhaeghe ° Huise 4.10.1781.
- Maria Joanna De Ruijck overleed te Huise op 12.8.1782 (32 j). Pieter-

Frans Van Meirhaeghe hertrouwde te Huise op 19.6.1783 met Maria Anna Judoca Clauwaert; hun kinderen te Huise geboren :

6. Sabina Van Meirhaeghe ° 20.4.1784 en † 17.9.1831 (46 j); zij huwde Joseph Vindevoghel.
7. Ferdinand Van Meirhaeghe ° 8.3.1785 en † Huise 24.7.1810 (25 j).
8. Xaveria Van Meirhaeghe ° 20.1.1788 en † 10.7.1802 (14 j).
9. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 17.10.1789 en † Huise 15.11.1789 (3 weken).
10. Seraphina Van Meirhaeghe ° 16.12.1790 en † Huise 16.12.1792 (2 j).

4. Adriaen Van Meirhaeghe, geboren op 17.3.1699 en overleden te Huise op 5.9.1773 (74 j). Hij huwde te Huise op 1.5.1726 met Petronilla De Coninck fa Pieter, geboren te Huise ca 1700 en er overleden op 5.7.1766 (76 j). Hun negen kinderen te Huise geboren:

- a. Frans Van Meirhaeghe ° 22.11.1727 en † Huise 5.3.1728 (3 m).
- b. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 27.7.1730 en † Huise 31.8.1745 (15 j).
- c. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 21.11.1732; hij huwde te Huise op 5.5.1759 met Joanna Catharina De Keyster fa Jan, † Huise 10.7.1793; hun negen kinderen te Huise geboren :

1. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 20.5.1760 en † Huise 9.5.1796 (36 j); hij huwde te Ouwegem op 10.5.1785 met Joanna (Maria/Catharina) Regina Verliefdens; hun vijf kinderen, waarvan het eerste te Ouwegem en de volgende te Huise geboren werden:
 - a. Pieter Van Meirhaeghe ° 21.11.1785.
 - b. Jan Baptiste Van Meirhaeghe ° 22.1.1788 en † Huise 3.4.1867 (79 j); hij huwde met Joanna Catharina De Vrieze fa Jan-Baptiste De Vrieze en Anna Catharina Van Meirhaeghe uit Ouwegem; van hen werden te Huise minstens 11 kinderen geboren.
 - c. Philippina Van Meirhaeghe ° 24.3.1790.
 - d. Joanna Theresia Van Meirhaeghe ° 6.2.1792.
 - e. Ferdinandina Van Meirhaeghe ° 14.2.1794.
2. Barbara Van Meirhaeghe ° 18.1.1763 en † 26.8.1800 (37 j); zij huwde te Zingem op 2.1.1788 met Jacques Van Heuverswijn fs Jan-Baptiste.
3. Augustinus Van Meirhaeghe ° 17.1.1765 en † 21.1.1665 (4 dagen)
4. Doodgeboren naamloos tweelingbroertje † 17.1.1765 (0 d).
5. Ferdinanda Van Meirhaeghe ° 1.1.1769 en † Huise 9.11.1769 (10 m).
6. Petronilla / Isabella Van Meirhaeghe ° 23.5.1771 en † Huise 3.1.1829 (57 j); zij huwde te Huise op 20.7.1799 met Pieter Jan Van Heuverswijn uit Kruishoutem.
7. Joanna Theresia Van Meirhaeghe ° 4.11.1773 en † Huise 25.9.1840 (76 j); zij (?) huwde te Huise op 5.4.1799 met Pieter Frans Gijsels.
8. Adriaen Van Meirhaeghe ° 24.7.1776 en + Huise 8.1.1821 (44 j); hij huwde 1ste x te Huise op 19.2.1798 met Joanna Catharina Vlerick fa Gillis uit Eke, † Huise 20.8.1814; hij huwde 2de x te Huise op 10.5.1815 met Carolina Desseyn; uit beide huwelijken werden te Huise minstens

8 kinderen geboren.

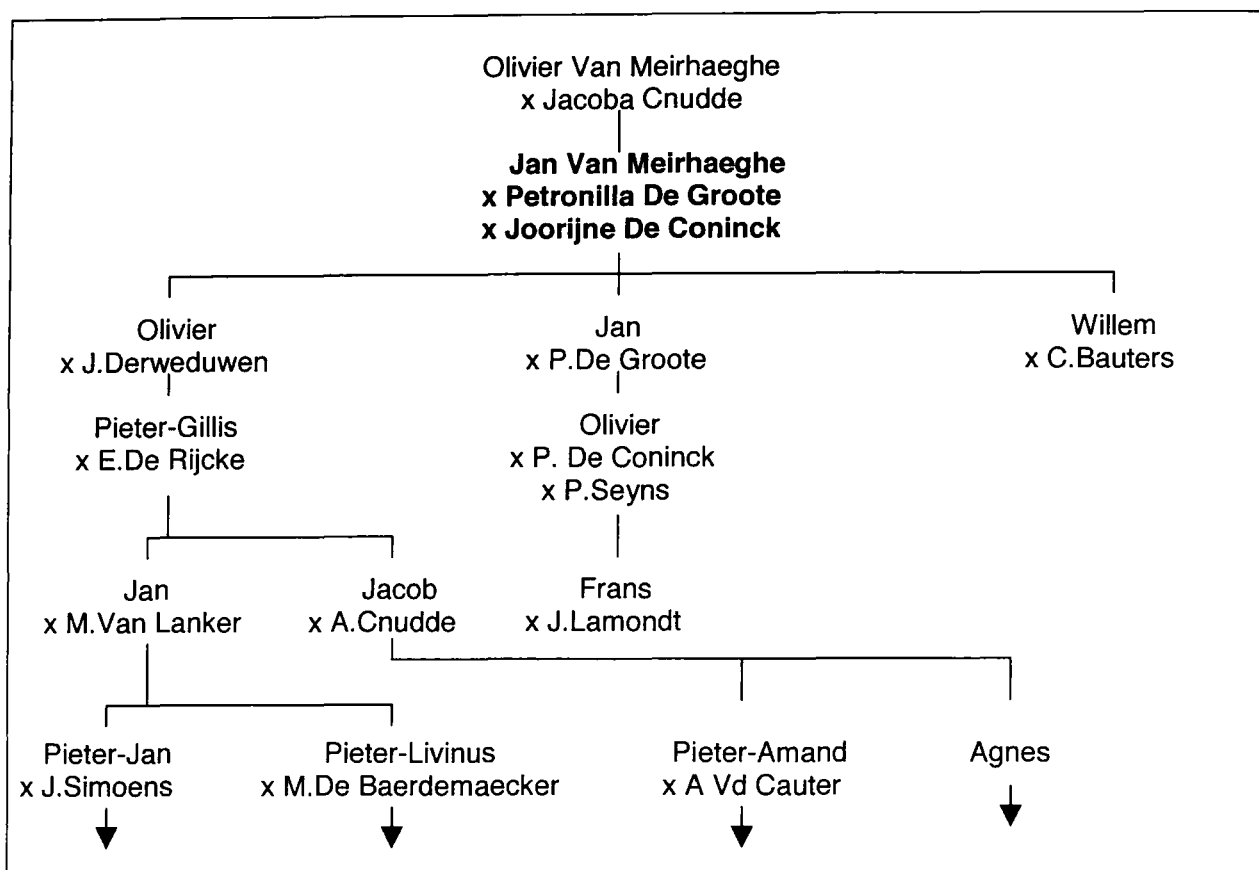
9. Albertina Van Meirhaeghe ° 9.3.1779; huwde in 1804 met haar achterneef Pieter Jan Van Meirhaeghe (zie hiervoor: XIII.5.4.f.3.g.4).
- d. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 5.11.1734.
- e. Livinus Van Meirhaeghe ° 5.9.1737 en † Ouwegem 4.8.1804 (67 j); hij huwde te Asper op 17.7.1777 met Livina Theresia Van Lancker fa Augustijn; hun 9 kinderen waarvan de eerste drie te Asper en de overige te Ouwegem geboren werden :
 1. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 26.6.1779 en † Huise 11.9.1784 (5 j).
 2. Isabella Maria Van Meirhaeghe ° 12.2.1781.
 3. Jan Frans Van Meirhaeghe ° 7.10.1782; huwde Marie Therese Vlaeminck; migreerde naar Detroit-USA.
 4. Sophie Van Meirhaeghe ° 19.4.1784 en † Huise 19.9.1785 (1,5 j).
 5. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 9.2.1786.
 6. Louis Van Meirhaeghe ° 9.3.1788.
 7. Joseph Van Meirhaeghe ° 13.12.1789.
 8. Angela Van Meirhaeghe ° 25.1.1792.
 9. Pieter Jacob Van Meirhaeghe ° 24.4.1794.
- f. Joseph Van Meirhaeghe ° 30.1.1740.
- g. Isabella Theresia Van Meirhaeghe ° 16.3.1742; zij huwde te Huise op 12.9.1769 met Pieter Jan De Ruijck.
- h. Judoca Van Meirhaeghe ° 14.3.1744 en † Huise 1.10.1746 (2 j).
- i. Albertina Van Meirhaeghe ° 22.2.1746; zij huwde te Huise op 5.2.1769 met Jacob Gysselinck en op 26.3.1775 met Pieter Frans Vander Schelden uit Asper.
5. Livina Van Meirhaeghe ° 14.4.1701 en † Huise 23.11.1775 (74 j). Zij huwde op 17-jarige leeftijd te Ouwegem op 11.1.1718 met Joseph Vander Straeten.
6. Petronilla Van Meirhaeghe 4.9.1703 en † Ouwegem op 9.8.1747 (43 j). Zij huwde op 19-jarige leeftijd te Ouwegem op 10.2.1722 met Jan Ghysselinck.
- g. **Petronilla Van Meirhaeghe**, geboren ca 1650.
- h. **Ludovica Van Meirhaeghe**, geboren op 25.5.1651.
- i. **Petrus Van Meirhaeghe**, geboren op 21.1.1654.
- j. **Joannes Van Meirhaeghe**, geboren op 8.4.1659.

5. JOOZIJNE VAN MEIRHAEGHE

Geboren te Huise op 8 september 1611.

6. JAN VAN MEIRHAEGHE

Jan Van Meirhaeghe werd geboren te Huise op 19 september 1613 als zoon van Olivier Van Meirhaeghe en Jacoba Cnudde. Hij huwde te Huise op 30 januari 1638 met **PETRONILLA DE GROOTE** die geen acht maand later reeds te Huise overleed op 20 augustus 1638, kort na de geboorte van haar eerstgeborene:

stamtafel 6

a. **Oliverius Van Meirhaeghe**, geboren te Huise op 3.8.1638. Hij huwde te Zingem op 30.4.1670 met **Joanna Derweduwe** fa Jan. Olivier Van Meirhaeghe overleed te Huise op 26 april 1711 (72 j). Zijn weduwe Joanna Derweduwe overleed te Asper op 27 december 1722 (svgo dd. 12.4.1715). Hun acht kinderen werden te Huise geboren:

1. Livina Van Meirhaeghe, geboren op 27.6.1671 en overleden Huise 11.16.1695 (26 j). Zij huwde met Jooris De Clercq.
2. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 13.1.1673 en overleden Huise 10.11.1673 (10 mnd).
3. Adriaen Van Meirhaeghe, geboren op 20.2.1676 en overleden op 21.1.1677 (1 j).
4. Olivier Van Meirhaeghe, geboren op 28.12.1677.
5. Willem Van Meirhaeghe, geboren op 16.1.1681 en overleden op 17.9.1684 (3 j).
6. Frans Van Meirhaeghe, geboren op 28.1.1684. Hij huwde Suzanna De Deken ° ca 1685. Frans Van Meirhaeghe en echtgenote overleden beiden te Huise resp. op 19.3.1763 (78 j) en 14.3.1745 (60 j).
7. Maria Anna Van Meirhaeghe, geboren op 6.10.1686 en overleden te Asper op 21.12.1742 (56 j) (svgo dd. 17.7.1744). Zij huwde te Asper op 6.5.1708 met Adriaen De Scheerder fs Geeraert ° Asper 29.5.1672. Hun kinderen : Sieur Olivier De Scheider; Jacob De Scheider te Laarne, Frans De Scheider koopman te Gent; Andries De Scheider, koopman te Gent; Jan De Scheider en Anne Marie De Scheider. Maria Anna Van Meirhaeghe hertrouwde te Asper

8. Pieter Gillis (Petrus-Egidius) Van Meirhaeghe, geboren op 28.4.1690 en overleden te Huise op 18.12.1741 (50 j). Hij huwde omstreeks 1713 met Elisabeth De Rijcke fa Frans ° ca 1695 en overleden te Zingem op 8.4.1754 (59 j). Hun tien kinderen te Huise geboren:
- a. Jan Van Meirhaeghe ° ca 1714; hij huwde te Zingem op 5.2.1743 met Maria Joanna Van Lancker fa Jacob, ° ca 1715; hun zeven kinderen te Zingem geboren :
1. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 26.11.1743; zij huwde 1ste x te Zingem op 2.5.1778 met Pieter Amand Vande Walle; huwde 2de x te Zingem op 20.1.1795 met Jan-Baptiste Vlaeminck fs Frans, weduwnaar van Livina Vande Velde.
 2. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 31.12.1745; zij huwde te Zingem op 28.4.1772 met Pieter Frans Nachtergaele uit Heurne.
 3. Carola Van Meirhaeghe ° 26.6.1748 en † Zingem 8.10.1796 (48 j); zij huwde te Zingem op 4.5.1773 met Pieter Frans Brossé fs Pieter.
 4. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 13.10.1750; hij huwde te Zingem op 10.8.1775 met Joanna Maria Catharina Simoens; ze was de dochter van Pieter Amand en Marie De Groote “*sijne verlaeten huijsvrauwe*”; van haar vader werd anno 1779 nl. gezegd “*mits sijn lanckdeurig vertreck uijt den lande nu omstrent de thien jaeren sonder van hem eenigh tijdynghe gehadt te hebben*” ¹¹. Hun kinderen te Zingem geboren:
 - a. Sabina Coleta Van Meirhaeghe ° 30.4.1776, anno 1826 was ze dienstmeid te Kanegem.
 - b. Isabella Maria Van Meirhaeghe ° 10.12.1777.
 - c. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 10.1.1780.
 - d. Joanna Judoca Van Meirhaeghe ° 28.1.1781.
 5. Petrus Livinus Van Meirhaeghe ° 18.7.1753 en † Zingem op 23.1.1806 (52 j); hij huwde te Zingem op 15.5.1781 met Maria Francisca De Baeremaecker fa Gerard uit Asper, † Zingem op 3.1.1820; hun eerste vier kinderen te Zingem geboren:
 - a. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 1.3.1782.
 - b. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 27.9.1784 en † Zingem 13.11.1784 (7 wkn).
 - c. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 16.11.1786; huwde Victoria Naessens.
 - d. Sophie Van Meirhaeghe ° 1.9.1792 en † Zingem 14.9.1792 (2 wkn).
 6. Isabella Maria Van Meirhaeghe ° 16.5.1758 en † Zingem 13.3.1768 (10 jaar).
 7. Engelbert/Angelus Van Meirhaeghe ° 7.8.1761 en † Zingem 26.9.1778 (17 jaar).
- Maria Joanna Van Lancker overleed te Zingem op 31.12.1776 (61 j) en Jan Van Meirhaeghe hertrouwde binnen het jaar te Asper op 11.11.1777 met Petronilla Van Houwe. Jan Van Meirhaeghe overleed drie maand na zijn

Asper op 7.11.1791.

- b. Frans Van Meirhaeghe ° 24.8.1716.
- c. Pieter Van Meirhaeghe ° 18.10.1718.
- d. Olivier Van Meirhaeghe ° 1.1.1721 en † Huise 13.12.1721 (1 j).
- e. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 9.6.1722 en † Zingem op 1.8.1791 (69 j); zij huwde te Zingem op 31.10.1747 met Jacobus Vermeersch.
- f. Adriaen Van Meirhaeghe ° 1.3.1725 en † Huise 5.8.1741 (16 j).
- g. Frans Van Meirhaeghe ° 7.12.1727 en † Huise 30.5.1732 (4 j).
- h. Olivier Van Meirhaeghe ° 5.5.1730 en † Huise 14.5.1730 (9 d) en zijn tweelingbroer
- i. Pieter Joseph Van Meirhaeghe ° 5.5.1730.
- j. Jacob Van Meirhaeghe ° 15.8.1735; hij huwde te Zingem op 5.5.1762 met Anna Maria Cnudde ° Huise 27.10.1736, fa Louis en Elisabeth Vanden Berghe; hun kinderen te Zingem geboren:
 - 1. Rosalia Van Meirhaeghe ° 26.1.1763 en † Zingem 1.11.1790 (27 j); zij huwde te Zingem op 15.5.1781 met Thomas De Coninck.
 - 2. Pieter Amandus Van Meirhaeghe ° 20.9.1764 en † Zingem 25.6.1823 (58 j); wever in de Pulmstraat; hij huwde te Zingem op 1.5.1787 met Anna Regina Vande Cauter ° 14.3.1768 als dochter van Pieter Livinus en Maria Catharina Van Herpe en † Zingem 5.12.1838; hun zeven kinderen te Zingem geboren:
 - a. Charles Louis Van Meirhaeghe ° 1.6.1788 en † Huise 23.8.1882 (94 j); hij huwde te Zingem op 26.11.1811 met Francisca Huys ° Ouwegem 20.5.1788 en † Huise 10.1.1870; woonplaats: Pulmstraat Zingem; beroep: wever, werkman; nageslacht te Zingem.
 - b. Theresia Van Meirhaeghe ° 16.1.1791 en † Zingem 9.5.1792 (1 j, 4 m).
 - c. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 1.3.1793 en † Zingem 9.7.1811 (18 j).
 - d. Seraphien Van Meirhaeghe ° 5.6.1796 en † Zingem 16.10.1839 (43 j); hij huwde te Asper op 9.5.1820 met Sophie Zutterman ° Asper fa Pieter Zutterman en Maria Joanna Vanden Berghe, † Niel 1867; wever, geletterd, woonplaats : Pulmveld te Zingem; hun te Zingem

geboren kinderen
weken uit naar de
steenbakkersstreek
van Boom, Reet,
Niel, o.a. Henri Van
Meirhaeghe ° 1822,
x Marie Sophie
Possemiers; Petrus
Jacobus (Joannes)
Van Meirhaeghe
° 1824, x Regina
Van Hoofstadt en

[illegible]

Leopold Van Meirhaeghe ° 1833, x Sophie Vande Vondel en Joanna Maria Van Seghbroeck. Kleinzoen Pieter Jan Van Meirhaeghe, zoon van Leopold, ° Reet 25.9.1869 en † Reet 9.11.1964, werd burgemeester van Reet (zie rouwzantje) ¹².

- e. Beatrice Van Meirhaeghe ° 21.3.1799 en † Zingem 21.4.1849 (50 j); huwde te Zingem op 19.4.1820 met Jan Frans De Vrieze uit Eine.
- f. Eugene Francies Van Meirhaeghe ° 30.12.1801 en † Gent 21.4.1849 (48 j); huwde te Zingem op 31.10.1838 met Eugenie Van Mullem uit Huise.
- g. Sylvie Van Meirhaeghe ° 24.4.1806 en † Zingem 16.3.1809 (3 j).
- h. Charles Joseph Van Meirhaeghe ° 12.5.1809 en † Zingem 28.5.1809 (14 d).
- i. Jan Frans Van Meirhaeghe ° 3.10.1810.
- j. Charles Joseph Van Meirhaeghe ° 12.10.1812; hij huwde met Amelie Goeminne ° Mullem ca 1815; hun zoon Jan-Baptiste Van Meirhaeghe huwde Elodie Geiregat wiens elf kinderen te Nazareth en te Eke geboren werden.
- 3. Agnes Van Meirhaeghe ° 12.2.1768 en † Zingem 13.3.1815 (47 j); ongehuwde moeder van vijf kinderen te Zingem geboren:
 - a. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 22.5.1787 en † 26.2.1792 (5 j).
 - b. Bernard Van Meirhaeghe ° 4.5.1791 en † Zingem 10.8.1856 (65 j); wannemaker; hij huwde te Zingem op 8.11.1821 met Victoria De Clercq; nageslacht te Zingem.
 - c. Theresia Van Meirhaeghe ° 12.4.1794; had een buitenechtelijk kind Coleta Van Meirhaeghe ° 1827; Theresia huwde op 21.8.1834 met Joseph Merchie.
 - d. Francisca Van Meirhaeghe ° 7.11.1801 en † 7.1.1802 (2 m).
 - e. Victoria Van Meirhaeghe ° X.6.1804 en † 14.12.1804 (6 m).
- 4. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 12.4.1770.
- 5. Maria Sabina Van Meirhaeghe ° 1.5.1771; ongehuwde moeder van 2 kinderen te Zingem geboren:
 - a. Francisca Van Meirhaeghe ° 2.5.1793 en † 25.9.1793 (4 m).
 - b. Sophie Van Meirhaeghe ° 27.8.1808.
- 6. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 27.3.1774.
- 7. Emmanuel Van Meirhaeghe ° 22.11.1776 en † 31.10.1837 (61 j); hij huwde op 3.4.1799 met Maria Catharina Van Quickelberghe ° ca 1776 en † 11.12.1833; beroep: wannemaker; hun kinderen te Zingem geboren:
 - a. Sophie Van Meirhaeghe ° 12.8.1799
 - b. Lucia Francisca Van Meirhaeghe ° 9.1.1802
 - c. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 7.5.1804 en † 28.8.1875 (71 j); zij huwde met Charles De Groote.
 - d. Amelie Van Meirhaeghe ° 3.2.1807 en † 10.4.1824 (17 j).

- e. Seraphin Van Meirhaeghe ° 22.5.1810 en † 26.1.1817 (6 j).
- f. Petrus Van Meirhaeghe ° 31.10.1812 en † 5.10.1859 (47 j);
hij huwde op 16.4.1834 met Rosalie Audooren; nageslacht te
Zingem.
- g. Victoria Van Meirhaeghe ° 9.2.1820.

Jan Van Meirhaeghe, weduwnaar van Petronilla De Groote hertrouwde, na het overlijden van zijn echtgenote op 20 augustus 1638, te Huise op 18 februari 1640 met **JOORIJNE** (Georgine) **DE CONINCK**, dochter van Willem. Te Huise werden van hen minstens vier kinderen geboren :

- b. **Willem Van Meirhaeghe**, geboren op 21.2.1641 en er als kind overleden.
- c. **Maria Van Meirhaeghe**, geboren op 5.11.1642. Zij huwde te Huise op 25.8.1669 met **Willem Bauters** fs Antoon (svgo dd. 31.1.1708).
- d. **Jan Van Meirhaeghe**, geboren op 5.3.1645 en overleden te Huise 10.6.1718 (73 j). Hij huwde te Huise op 22.7.1668 met **Petronilla De Groote** fa Godfried, ° ca 1646 overleden te Huise op 17.11.1706 (60 j). Hun kinderen te Huise geboren :
 - 1. Georgia Van Meirhaeghe, geboren op 18.2.1669.
 - 2. Petronilla Van Meirhaeghe, geboren op 28.3.1671 en (?) overleden te Ouwegem op 14.7.1727 (56 j). Zij huwde te Huise op 25.7.1692 met Jan Naessens. Ze vestigden zich te Ouwegem waar hun kinderen geboren werden.
 - 3. Joanna Van Meirhaeghe, geboren op 21.12.1674 en overleden te Huise op 2.12.1742 (68 j). Zij huwde met Frans Santens.
 - 4. Olivier Van Meirhaeghe, geboren op 26.4.1678 en overleden te Huise op 5.1.1731 (53 j) (svgo dd. 29.2.1732). Hij huwde te Huise op 9.4.1706 met Petronilla De Coninck fa Pieter. Hun kinderen:
 - a. Jan Van Meirhaeghe ° Huise 7.3.1707 en † Huise 16.11.1721 (14 j).
 - b. Frans Van Meirhaeghe ° Huise 23.1.1709 en † Huise 19.7.1750 (40 j); hij (?) huwde te Huise op 26.4.1734 met Joanna Lamondt (Lamens), † Huise op 26.12.1769; hun kinderen te Huise geboren:
 - 1. Judoca Van Meirhaeghe ° 24.1.1735 en † Huise 11.10.1805 (70 j); zij (?) huwde te Huise op 4.4.1763 met Jan Weymeersch.
 - 2. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 4.2.1737 en † Huise 10.7.1737 (5 m).
 - 3. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 15.12.1738 en † Huise 28.5.1739 (6 m).
 - 4. Frans Van Meirhaeghe ° 14.8.1740 en † Huise 25.3.1741 (7 m).
 - 5. Livinus Van Meirhaeghe ° 8.2.1743.
 - c. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° Ouwegem 20.11.1711.
Petronilla De Coninck overleed te Huise 7.2.1716. Olivier Van Meirhaeghe hertrouwde te Mullem op 28.4.1716 met Jacoba Seyns fa Corneel en Margriete De Coninck. Hun kinderen te Huise geboren:
 - d. Adriaen Van Meirhaeghe ° 22.2.1717.
 - e. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 27.2.1719 en † Huise 11.5.1719 (3 m).
 - f. Willem Van Meirhaeghe ° 25.5.1720 en † Mullem 19.4.1742 (22 j).
- 5. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 25.3.1681.

6. Livina Van Meirhaeghe, geboren op 9.4.1684. Zij huwde te Huise op 2.8.1711 met Pieter Stoppelaere. Hun zoon Frans De Stoppeleire huwde Livijne Van Hoeke, beiden overleden te Asper resp. op 5.2.1780 en 10.1.1780 ¹³.
- e. **Willem Van Meirhaeghe**, geboren op 14.2.1655 (leemte van 10 jaar met vorig kind!) en overleden te Dikkelvenne in 1698 (43 j). Hij huwde te Zingem op 25.4.1675 met **Catharina Bauters**. Het echtpaar vestigde zich te Asper waar hun (?) kinderen geboren werden:
 1. Martinus Van Meirhaeghe ° 19.12.1675 en haar tweelingszuster:
 2. Maria Van Meirhaeghe ° 19.12.1675.
 3. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 16.4.1678.
 4. Maria Van Meirhaeghe ° 7.5.1679.
 5. Joanna Van Meirhaeghe ° 24.9.1683.

Jan Van Meirhaeghe overleed te Huise "*int ghehuchte Te Voorde*" omstreeks 1675. De staat van goed vermeldt geen patrimoniale of matrimoniaale goederen. Tijdens zijn eerste huwelijk had hij volgende goederen verworven : partij land van 75 roeden te Huise-Maldegem, een vierendeel land en een behuisde hofstede van 10 honderdlands. Joorijne De Coninck overleed te Zingem op 24.12.1690 ¹⁴.

7. LUDOVICA VAN MEIRHAEGHE

Ludovica (Lowijse) Van Meirhaeghe werd geboren te Huise op 13 januari 1616. Zij huwde te Huise op 15 augustus 1637 met **HENDRICK DE GROOTE**.

8. JACOBUS VAN MEIRHAEGHE

Geboren te Huise op 14 juli 1618.

9. MARIA VAN MEIRHAEGHE

Geboren te Huise op 10 juli 1619.

Hierna volgen enkele niet-geïdentificeerde Van Meirhaeghes die hoogstwaarschijnlijk tot de "tak Huise" behoren:

Te Huise werd op 9.3.1591 ene Petrus Van Meirhaeghe geboren als zoon van Adriaen (of Andreas?) Van Meirhaeghe. Ene Adriana Van Meirhaeghe dochter van Petrus huwde te Huise in 1679 met Adriaen Heijse en overleed er in 1701 op 78-jarige leeftijd. Was zij de omstreeks 1623 geboren dochter van voornoemde Petrus zoon van Adriaen Van Meirhaeghe?

Van Frans Van Meirhaeghe en Joozijne Van Hamme werd te Kruishoutem een kind geboren op 30.12.1671 : Paulus Van Meirhaeghe, overleden Kruishoutem 27.11.1694.

Van Adriaen Van Meirhaeghe en Anna Maria vander Straeten werd te Zingem een kind geboren op 21.11.1735 : Pieter Frans Van Meirhaeghe.

Petrus Van Meirhaeghe huwde ca 1741 met Maria Anna Vindevoghel, die te Huise overleed op 29.3.1776. Hij is wellicht de Petrus Van Meirhaeghe fs Olivier, die op 21.5.1776 te

Huise hertrouwde met Joanna Catharina Bekaert fa Alexander. Petrus en Joanna Catharina overleden te Huise resp. op 7.5.1789 (87j) en 18.10.1794 (54 j); hun kind : Maria Theresia Van Meirhaeghe ° Huise 20.3.1778.

Frans Van Meirhaeghe huwde te Mullem op 19.7.1745 met Joanna Vanden Dorpe die te Huise overleed op 6.8.1761.

Petrus Livinus Van Meirhaeghe huwde te Asper op 13.2.1770 met Anna Maria Derweduwen die te Asper overleed op 22.11.1780. Te Asper werden drie kinderen geboren : 1. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 15.11.1770. 2. Jan Baptiste Van Meirhaeghe ° 22.6.1773. 3. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 29.11.1775. Wellicht is hij de Petrus Livinus Van Meirhaeghe die te Ouwegem hertrouwde op 21.8.1781 met Maria Rosa De Buck. Uit dit huwelijk werd een kind geboren, Carola Van Meirhaeghe, ° Asper 23.4.1785. Het is wellicht zijn zoon uit zijn eerste huwelijk Jan-Baptiste Van Meirhaeghe die te Huise huwde op 18.5.1799 met Anna Maria Ghyselinck, overleden te Huise op 15.3.1834.

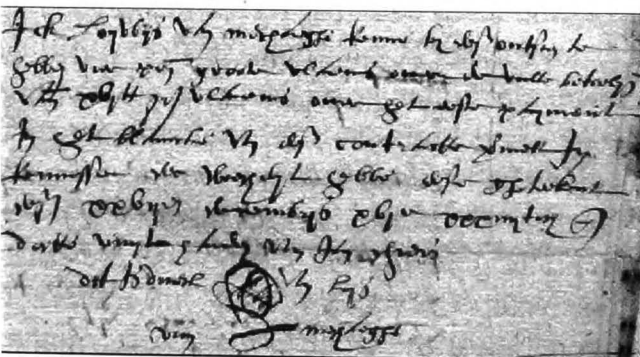
Josephus Van Meirhaeghe, woonachtig te Eke, huwde te Ouwegem op 13.5.1786 met Angela Petronilla Vyncke ° Sint-Denijs. Beiden waren al eens eerder gehuwd ¹⁵.

XIII.6. LODEWIJCK VAN MEIRHAEGHE

Lodewijck of Loys Van Meirhaeghe werd te Wortegem geboren omstreeks 1570 als zoon van Franchoys Van Meirhaeghe en Willemijne Tsantele (XII.4). Hij huwde te Wortegem in september 1598 met **ADRIANA NAESSENS**.

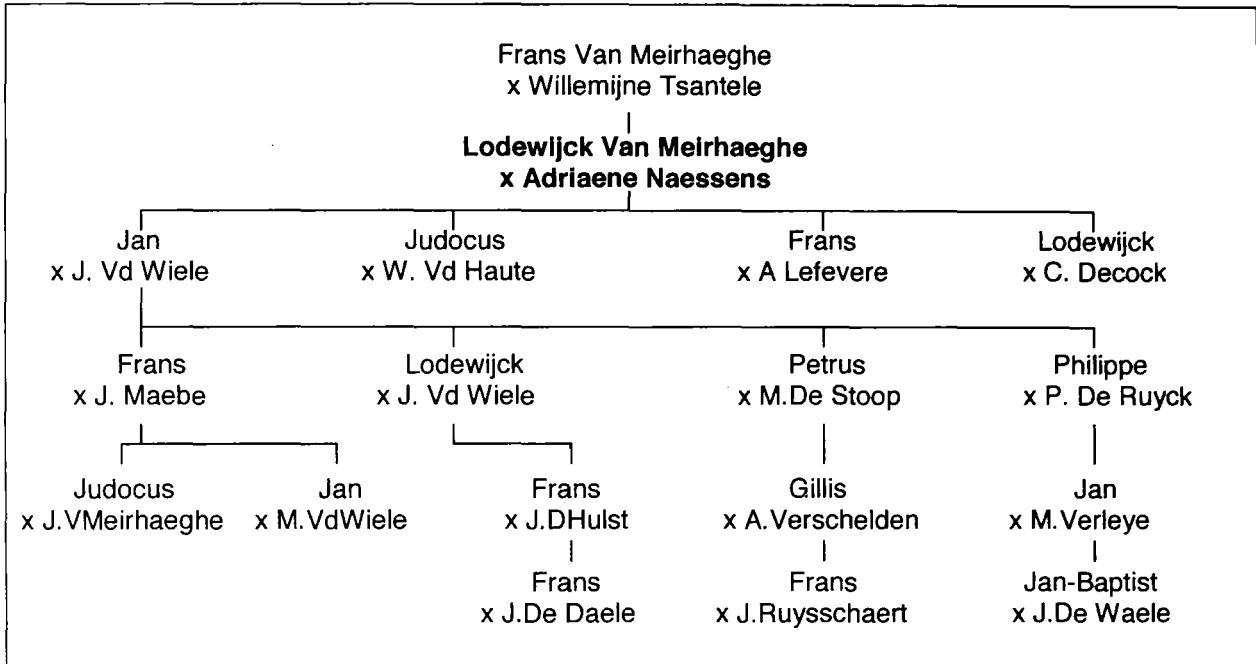
In de registers van de schepenbank van de “*heerlicheede ende vierschare van Waelem bestreken binnen de prochie van Worteghem*” zien we Loys Van Meirhaeghe regelmatig opduiken om allerlei zaken wettelijk te laten registreren. Zo kocht hij op Sint-Jansdag 1630 een rente jegens Loys Vander Gauwen. Een jaar eerder had laatstgenoemde Loys een doorgang of “*ghelijcke passaege duer de dreve met perden, waghennen ende ploughen, met coeyen ende calveren, schaepen ende dierghelickx*” doorheen een stuk land genaamd “*de hoogheweede*” moeten garanderen ¹⁶. Op 27 oktober 1634 verkocht Loy aan Jan Chiers voor de som van 128 pond groot, 14 honderdlands op diezelfde “*hoogheweede*”. Hij ondertekende deze verkoopacte met zijn “merkteken” waarin de “L” van zijn voornaam duidelijk herkenbaar is (zie illustratie) ¹⁷.

Op 26 april 1633 hebben de baljuw en de schepenen van Walem op verzoek van Loys “*ghevisiteert de schaede hem ghedaen in syn bosch ghelegghen tusschen thof van hem Loys ende thof daer Gillis Maebe up wont door het onbehoorlijck cappen van wissen*”. De dader is onbekend en de schade wordt geschat op 13 pond parisis ¹⁸. Uit de notulen van 31 mei 1635 blijkt dat Reynier Vande Walle, echtgenoot van Mayken Vanden Dorpe, van Loys Van

Meirhaeghe de som van 362 pond groot geleend heeft, lening die Vande Walle jaarlijks met 22 pond groot vlaams moet afbetalen ¹⁹.

Loys Van Meirhaeghe en zijn echtgenote Adriaene Naessens overleden te Wortegem, respectievelijk in 1652 en 1645. Tussen 1600 en 1626 werden uit hun huwelijk te Wortegem tien kinderen geboren:

Stamtafel 7

1. JAN VAN MEIRHAEGHE

Jan Van Meirhaeghe werd te Wortegem geboren in juli 1600 en overleed er op 1 januari 1644, amper 44 jaar oud. Hij huwde te Wortegem op 21 oktober 1623 met **JUDOCA** (Joozijne) **VANDE WIELE**, dochter van Pieter Vande Wiele en Judoca Vennins en kleindochter van Philippe Vande Wiele en Agnes Van Meirhaeghe (XI.2.2). Van hen werden te Wortegem acht kinderen geboren :

- a. **Frans Van Meirhaeghe**, geboren op 15.8.1624. Hij huwde somstreeks 1649 met **Jacoba Maebe**. Zij overleed te Wortegem op 22.8.1679. Frans Van Meirhaeghe overleefde zijn weduwe met twintig jaar en overleed te Wortegem op 2.4.1699 (75 j). Wortegem had in die dagen erg te lijden onder de krijgsverrichtingen. Dit weerspiegelt zich o.m. in een document omtrent de aanvraag tot schadevergoeding die door Frans Van Meirhaeghe werd ingediend. Op 24 mei 1697 kwamen de burens van Frans Van Meirhaeghe getuigen dat hij ten gevolge van de oorlog bijna compleet geruïneerd was... Ze verklaren bereid te zijn om dit te gepasten tijde nogmaals voor de rechters te herhalen, opdat Frans "*naar behoren zou gevalideerd*" of vergoed worden en om dus zijn verzoek tot schadeloosstelling kracht bij te zetten. Frans Van Meirhaeghe, die een niet onbemiddeld landbouwer was, had inderdaad in zijn oude dag – hij was toen reeds de zeventig voorbij – meer dan zijn deel gehad. Gedurende vier opeenvolgende jaren werd zijn oogst - *bestaende in*

coorne, haever ende andere vruchten, midtsgaeders haudt (hout), clofhaudt ende andere meubelen - hetzij verwoest, hetzij opgeëist om de troepen van bontgenoot en vijand te foerageren. Hij kreeg achtereenvolgens het ongewenste bezoek van het Franse leger dat te Sint-Eloois-Vijve kampeerde, van de geallieerden die te Wortegem zelf legerden, van de Spanjaarden die te Kaster hun tenten hadden opgeslagen en nogmaals van de Fransen die te Machelen en te Kruishoutem lagen. Uiteindelijk kwam er met de Vrede van Rijswijk in 1697 toch een einde aan deze Negenjarige Oorlog ²⁰. Van Frans Van Meirhaeghe en Jacoba Maebe werden te Wortegem acht kinderen geboren :

1. Judoca Van Meirhaeghe, geboren op 6.7.1650.
2. Judocus Van Meirhaeghe, geboren op 9.9.1651. Hij huwde te Wortegem op 29.8.1683 met Judoca Van Meirhaeghe, geboren te Wortegem op 8.2.1659 als dochter van Arnold Van Meirhaeghe en Joanna Tavernier (zie XIII.7.10). Hun vier kinderen te Wortegem geboren:
 - a. Anna Van Meirhaeghe ° 26.7.1684 en † Wortegem 18.3.1761 (78 j); zij huwde te Wortegem op 4.6.1710 met Jan Gevaert met wie ze in de 4de graad verwant was; hun kinderen te Wortegem geboren: Judoca Gevaert (° 10.9.1711); Judoca Gevaert (° 27.1.1713, huwde Gabriel De Stoop); Jan Gevaert (° 16.3.1715); Frans Gevaert (° 20.2.1717); Joanna Gevaert (° 4.2.1719, huwde Gillis Robbens) en Elisabeth Gevaert (° 11.2.1721).
 - b. Judocus Van Meirhaeghe (?) ° 29.5.1685.
 - c. Arnold Van Meirhaeghe ° 7.5.1686; † te Wortegem op 30.11.1767 (81 j), ongehuwd.
 - d. Judocus Van Meirhaeghe ° 31.3.1688.
3. Adriana Van Meirhaeghe, geboren op 10.4.1653.
4. Frans Van Meirhaeghe, geboren op 6.11.1655.
5. Majintken (Willemijne) Van Meirhaeghe, geboren op 18.4.1657.
6. Pieter Van Meirhaeghe, geboren op 3.1.1659 en overleden te Wortegem op 30.9.1712 (53j).
7. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 23.7.1660. Hij huwde te Wortegem op 12.1.1697 met Maria Vande Wiele, met wie hij in de 3de graad verwant was. Hun kinderen te Wortegem geboren:
 - a. Maria Van Meirhaeghe ° 20.5.1696, geboren voor het huwelijk van haar ouders.
 - b. Anna Van Meirhaeghe ° 21.9.1697.
 - c. Joanna Van Meirhaeghe ° 4.2.1702.
 - d. Gelasia Van Meirhaeghe ° 10.9.1704.
 - e. Jan Van Meirhaeghe ° 27.4.1708.
8. Elisabeth Van Meirhaeghe, geboren op 20.2.1665. Zij huwde te Wortegem

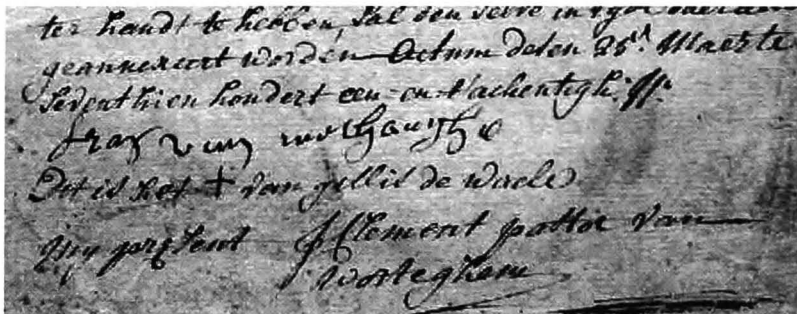
op 6.5.1691 met Frans Tavernier, geboren te Moregem op 12.5.1669 als zoon van Gillis en Judoca De Waele (Swaelen) Hun kinderen: Franciscus Tavernier (° Nokere 1.4.1694); Arnold Tavernier (° Nokere 27.2.1696); Abel Tavernier (° Wortegem 6.7.1700, huwde Elisabeth Tack); Anna Tavernier (° Wortegem 11.10.1703, huwde Louis Delrue) en Maria Tavernier (° Wortegem 8.4.1710, huwde Christiaan Lefevere). Elisabeth Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 11.9.1734 (69 j). Dit echtpaar vormt een voorouderpaar (KW 394 en 395) in de kwartierstaat van moederszijde van de auteur én van zijn echtgenote).

- b. **Adriana Van Meirhaeghe**, geboren op 6.9.1626. Zij huwde te Wortegem op 14.1.1651 met haar achterneef **Frans Vanden Driessche**, zoon van Jacob en Joanna Van Meirhaeghe. Van hen werden te Wortegem vijf kinderen geboren: Frans Vanden Driessche (° 24.11.1651); Jacobus Vanden Driessche (° 11.10.1653); Adriana Vanden Driessche (° 19.4.1656); Jan Vanden Driessche (° 3.1.1660) en Petrus Vanden Driessche (° 3.3.1662). Adriana Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 31.3.1713.
 - c. **Arnolda Van Meirhaeghe**, geboren op 19.4.1629. Zij (?) huwde met **Jooris Dels**.
 - d. **Jan Van Meirhaeghe**, geboren op 13.1.1632.
 - e. **Lodewijck Van Meirhaeghe**, geboren op 5.3.1635. Hij huwde te Wortegem op 22.11.1670 met **Joanna Vande Wiele**. Van hen werd te Wortegem wellicht deze zoon geboren:
 - 1. Frans Van Meirhaeghe, geboren op 14.12.1670 en er overleden omstreeks 1715 (svgo dd. 21.4.1716). Hij huwde te Wortegem op 23.2.1694 met Jacoba DHulst fa Christiaan. Zij overleed te Wortegem op 23.7.1749. Hun kinderen te Wortegem en te Anzegem geboren :
 - a. Jacoba Van Meirhaeghe ° Wortegem 21.12.1696 en † 27.9.1712 (16 j).
 - b. Gillis Van Meirhaeghe ° Wortegem 25.1.1698.
 - c. Frans Van Meirhaeghe ° Anzegem 16.3.1700; hij huwde 1ste x omstreeks 1723 met Joanna De Daele; hun kinderen te Wortegem geboren :
 - 1. Frans Van Meirhaeghe ° 30.3.1724.
 - 2. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 10.3.1726.
 - 3. Isabella Van Meirhaeghe ° 20.3.1728.
- Joanna De Daele overleed te Wortegem op 31.7.1728. Frans Van Meirhaeghe hertrouwde te Wortegem op 27.4.1729 met Petronilla De Langhe; hun kinderen te Wortegem geboren :
- 4. Petrus Egidius Van Meirhaeghe ° 25.5.1732; hij huwde te Wortegem op 8.5.1781 met Maria Catharina Loquet, weduwe van Judocus Dewaele; hun zoon te Wortegem geboren : Frans Van Meirhaeghe ° 1.4.1782;

Maria Catharina Loquet overleed te Wortegem op 18.3.1784; Pieter Gillis Van Meirhaeghe † Wortegem 2.5.1794 (61 j).

5. Joanna Van Meirhaeghe ° 15.1.1734.
6. Frans Van Meirhaeghe ° 7.11.1735.
7. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 21.9.1737.
8. Josephus Van Meirhaeghe ° 16.2.1742.
9. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 17.7.1744 en † Wortegem 11.7.1774 (20 j).

Frans Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 8.6.1782. Een jaar voor zijn overlijden had hij nog een *hofstede* te Wortegem verpacht aan Gillis De Waele voor 16 gulden courant jaarlijks; Frans ondertekende het pachtcontract op 25.3.1781 (zie illustratie). Petronilla De Langhe overleed te Wortegem op 27.11.1788.

ter hand te hebben, sal den sevre in goet vanden
geanneert worden Octum Deden 25de Maet te
Seyent hien hondert een en tachtentigh.
Frans van Meirhaeghe
Dit is het + van Gillis de Waele
Hij geynt Jfflement jacht van
Worteghem

- d. Joanna Van Meirhaeghe ° Anzegem 27.10.1702.
- e. Maria Anna Van Meirhaeghe ° Anzegem 13.2.1705.
- f. Pieter Van Meirhaeghe ° Anzegem 5.2.1707.
- g. Jan Van Meirhaeghe ° Anzegem 6.2.1710.
- h. Ludovicus Van Meirhaeghe ° Anzegem 12.6.1712.

f. Petrus Van Meirhaeghe, geboren op 29.9.1637. Hij (?) huwde in 1676 met **Margriete De Stoop**. Hun kinderen te Wortegem geboren :

1. Petronilla Van Meirhaeghe, geboren op 5.7.1677.
2. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 17.12.1678.
3. Joanna Van Meirhaeghe, geboren op 5.10.1680.
4. Gillis Van Meirhaeghe, geboren op 8.1.1683 en wellicht te Wortegem overleden op 19.8.1726. Hij huwde te Wortegem op 14.2.1711 met Agnes Verschelden, overleden te Wortegem op 1.6.1751. Hun kinderen te Wortegem geboren :
 - a. Agnes Van Meirhaeghe ° 15.11.1711; zij (?) huwde te Anzegem op 17.1.1742 met Steven Noreilde; Agnes Van Meirhaeghe † te Anzegem op 16.5.1760 (49 j).
 - b. (Pieter-) Frans Van Meirhaeghe ° 5.3.1715 en † te Anzegem op 12.2.1792 (77 j); hij huwde te Anzegem op 10.1.1742 met Joanna Ruijschaert fa Willem; hun kinderen te Anzegem geboren:

1. Maria Anna Theresia Van Meirhaeghe ° 6.10.1742.
 2. Pieter Antoon Van Meirhaeghe ° 7.2.1746 en † 3.5.1746 (3 m)
 3. Petrus Josephus Van Meirhaeghe ° 10.12.1747 en † 8.4.1750 (2 j).
 4. Maria Josepha Van Meirhaeghe ° 11.10.1754 en † 23.10.1755 (1 j).
- c. Pieter Van Meirhaeghe ° 11.5.1717 en † Wortegem 25.1.1762 (45 j), ongehuwd.
- d. Antoon Van Meirhaeghe ° 18.7.1719; hij huwde driemaal : 1ste x te Anzegem op 13.5.1755 met Catharina Van Houtteghem fa Jacobus, † te Anzegem op 22.1.1761; 2de x te Moregem op 25.5.1762 met Maria De Jaeghere en 3de x te Moregem op 27.5.1768 met Maria Joanna Vergote. Uit deze drie huwelijken werd geen nageslacht geboren. Antoon Van Meirhaeghe overleed te Moregem op 29.12.1774 (55 j).
- e. Elisabeth Van Meirhaeghe ° 1.5.1722 en † te Wortegem 8.11.1764 (svgo dd. 29.3.1765).
- f. Adriana Van Meirhaeghe ° 23.2.1725; zij huwde te Wortegem op 10.2.1750 met Judocus De Poortere; hun kinderen te Petegem-Oudenaarde geboren, o.m. Petrus Franciscus De Poortere (° 19.7.1758) en Jan-Baptiste De Poortere (° 30.1.1764); Adriana Van Meirhaeghe † te Petegem op 12.6.1770 (45 j); Judocus De Poortere † aldaar op 14.1.1787.
5. Joanna Van Meirhaeghe, geboren op 2.5.1685. Zij huwde te Wortegem op 16.4.1706 met Frans De Vos. Hun kinderen te Wortegem geboren: Joanna De Vos (° 10.1.1707), Jan De Vos (° 3.2.1709), Livina De Vos (° 7.3.1710), de tweeling Jan en Judoca De Vos (° 10.11.1713) en Pieter-Jan De Vos (° 29.4.1718).
6. Maria Van Meirhaeghe, geboren op 12.11.1686. Zij huwde te Wortegem op 16.11.1710 met Jan Vanden Dorpe, geboren te Wortegem op 13.10.1679 als zoon van Frans Vanden Dorpe en Maria De Bruyn, met wie ze in de 3de graad verwant was. Hun kinderen te Wortegem geboren: Maria Vanden Dorpe (° 27.5.1611) en Gillis Vanden Dorpe (° 19.2.1713). Maria Van Meirhaeghe hertrouwde na de dood van haar man te Wortegem op 31.9.1713 met Jan Van Rechem, met wie ze nog een kind had : Joanna Van Rechem (° Wortegem 26.9.1715).
7. Petronilla Van Meirhaeghe, geboren op 19.9.1688.
8. Petrus Van Meirhaeghe, geboren op 30.6.1690 en zijn tweelingzuster:
9. Margaretha Van Meirhaeghe, geboren op 30.6.1690.
10. Petrus Van Meirhaeghe, geboren op 25.10.1691. Is hij het die te Brugge overleed op 22.9.1727?
- g. **Philippe Van Meirhaeghe**, geboren op 7.6.1640. Hij huwde omstreeks 1669

met **Petronilla De Ruyck**. Zij overleed te Wortegem op 4.8.1678. Philippe Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 12.4.1687 (47 j). Van hen werden te Wortegem vier kinderen geboren:

1. Jan Van Meirhaeghe, geboren op 22.3.1670. Hij huwde te Ooike op 5.6.1695 met Maria Verleye fa Jan. Zij was de weduwe van Pieter Van Meirhaeghe uit Nokere (zie: XIII.4.12.c). Jan Van Meirhaeghe overleed te Ooike op 25.9.1728 (58 j). Maria Verleye overleed te Ooike op 11.5.1740 (svgo dd. 31.3.1730). Hun kinderen te Ooike geboren:

- a. Pieter Jan Van Meirhaeghe (?) ° 6.12.1695.
- b. (Maria) Francisca Van Meirhaeghe ° 14.4.1698; zij huwde te Ooike op 31.1.1723 met Antoon Vanden Borre fs Jacob, weduwnaar van Joozijne Tsiantele; hun kinderen o.m. te Wortegem geboren : Pieter Norbert (° 28.1.1724), Jan-Baptiste (° 3.10.1724), Jan-Baptiste (° 18.12.1735). Antoon Vanden Borre en Maria Francisca Van Meirhaeghe overleden te Desselgem, resp. op 31.1 en 27.7.1746.
- c. Adriana Van Meirhaeghe ° 10.5.1700 en † Kruishoutem op 19.11.1771; zij huwde te Kruishoutem op 8.5.1729 met Philip Cnockaert.
- d. Pieter-Jan Van Meirhaeghe ° 31.5.1702 en † te Ooike op 6.6.1703 (8 m).
- e. Jan (Baptiste) Van Meirhaeghe ° 17.4.1704; hij huwde te Ooike op 2.9.1729 (en te Kruishoutem op 14.5.1729) met Joanna De Waele ° Kruishoutem op 4.4.1705, fa Maerten De Waele en Elisabeth De Clerck; hun kinderen te Ooike geboren :

1. Maria Francisca Van Meirhaeghe ° 10.7.1730 en † 13.7.1730 (3 d).
2. Joanna Theresia Van Meirhaeghe ° 5.7.1731; zij (?) huwde te Ooike op 7.2.1758 met Jan Nuckeels (Nichels).
3. Maria Francisca Van Meirhaeghe ° 19.3.1734; † 5.5.1757 (23 j).
4. Jan Van Meirhaeghe ° 5.2.1735; hij (?) huwde 1ste x te Moregem op 14.9.1762 met Joanna Vanden Hove, weduwe van Martin De Clercq, en 2de x op 7.7.1788 met Angelina Dierens fa Frans, weduwe van Frans Veys (svgo dd. 17.5.1763). Geen nageslacht bekend.
5. Pieter Van Meirhaeghe ° 3.12.1737.
6. Joseph Van Meirhaeghe ° 15.11.1740.

Na het overlijden van Jan Van Meirhaeghe te Ooike op 19.6.1746 (42 j) (svgo dd. 28.2.1747), hertrouwde Joanna De Waele te Ooike op 25.10.1742 met Pieter Thienpondt. Joanna De Waele overleed te Ooike op 29.4.1757 (svgo dd. 17.10.1758).

- f. Anna Van Meirhaeghe ° 17.4.1710.
- g. Maria Van Meirhaeghe ° ca 1711 en † te Wortegem op 25.10.1761 (50 j) (svgo dd. 20.3.1764); zij huwde te Ooike op 1.9.1734 met Antoon Vande Woestijne fs Antoon en Jacoba Vander Straeten, ° Wortegem 24.3.1709 en † te Wortegem op 24.4.1777 (66 j); tussen 1735 en 1751 werden

van hen te Wortegem zeven kinderen geboren: Marianna (° 10.6.1735); Petrus Antonius (° 30.1.1737); Joseph (° 26.2.1739); Maria Francisca (° 16.11.1741); Judocus (° 5.1.1744); Catharina (° 11.3.1746) en Pieter Frans Vande Woestijne (° 7.4.1751, huwde Maria Catharina De Waele).

- h. Arnold Van Meirhaeghe ° 23.3.1715; † te Ooike op 30.3.1715 (1week).
- 2. Maria Van Meirhaeghe, geboren op 13.9.1672. Zij huwde te Wortegem op 22.6.1698 met Philippe Vanden Burie.
- 3. Joanna Van Meirhaeghe, geboren op 27.12.1675.
- 4. Adrianus Van Meirhaeghe (?), geboren op 10.12.1676.
- h. **Judoca Van Meirhaeghe**, geboren op 7.5.1644. Zij huwde omstreeks 1665 met **Gillis Vande Wiele**. Van hen werden te Wortegem vier kinderen geboren: Maria Vande Wiele (° 24.7.1666); Pieter Vande Wiele (° 16.9.1668); Judoca Vande Wiele (° 2.4.1670) en Arnolda Vande Wiele (° 20.1.1672).

2. ANNA VAN MEIRHAEGHE

Anna Van Meirhaeghe werd omstreeks 1604 te Wortegem geboren (svgo dd. 6.7.1649). Zij huwde te Wortegem op 3 juni 1628 met **FRANCISCUS MAEBE** zoon van Goofaert. Broer Gillis Maebe huwde Jacoba Van Meirhaeghe. Hun kinderen werden te Wortegem geboren:

- a. **Jan Maebe**, geboren op 12.4.1629.
- b. **Frans Maebe**, geboren op 27.4.1631.
- c. **Agellius, Maebe**, geboren op 19.4.1633.
- d. **Judocus Maebe**, geboren op 9.6.1641.
- e. **Adriana Maebe**, geboren op 20.1.1644.

3. JUDOCUS VAN MEIRHAEGHE

Judocus of Joos Van Meirhaeghe werd te Wortegem op 7 oktober 1607 en overleed te Nokere op 26 februari 1659 (51 j). Hij huwde te Nokere op 18 januari 1633 met **WILLEMIJNE VANDEN HAUTE**, dochter van Steven. Te Nokere werden twee kinderen geboren:

- a. **Anna Van Meirhaeghe**, geboren op 24.11.1633. Zij huwde te Nokere op 28.7.1660 met **Frans Van Hulle**. Hun kinderen te Nokere geboren : Willemijne Van Hulle (° 17.10.1661) en Judocus Van Hulle (° 24.1.1664).
- b. **Willemijne Van Meirhaeghe**, geboren op 10.6.1637. Zij huwde in de Sint-Baafskerk te Gent op 21.1.1663 met **Arnold De Schietere** met wie ze in de 3de graad verwant was. Hij was geboren in Wortegem op 5.6.1641 als zoon van Antoon De Schietere en Arijne Van Meirhaeghe; hun kinderen (zie ook Deel

III, XIII.1.3) : 1. Antoon De Schietere (° Wortegem op 12.5.1664; huwde met Maria Van Cauwenberghe). 2. Philippe Nicasis De Schietere (° Eine 31.1.1666). 3. Arnold De Schietere (° Eine 7.1.1668). Na de dood van Arnold De Schietere in 1668, hertrouwde Willemijne Van Meirhaeghe met **Gillis De Vrieze**. Willemijne Van Meirhaeghe overleed in 1694 (57 j).

4. JOANNA VAN MEIRHAEGHE

Joanna of Janneke Van Meirhaeghe werd te Wortegem geboren op 21 december 1609. Zij huwde te Wortegem op 17 september 1634 met **JAN VANDEN DORPE**, geboren te Wortegem op 10.8.1611 als zoon van notaris en griffier Jan Vanden Dorpe en Joanna De Bosschere. Te Wortegem werden drie kinderen geboren:

- a. **Janneke Vanden Dorpe**, geboren op 12.1.1636. Zij huwde te Wortegem op 17.8.1668 met **Frans Wante**. Joanna Vanden Dorpe overleed te Wortegem op 9.4.1730 (94 j).
- b. **Jan Vanden Dorpe**, geboren op 12.7.1649. Hij huwde te Wortegem op 21.8.1685 met **Joozijne Van Honacker**.
- c. **Adriaen Vanden Dorpe**, geboren op 19.6.1652. Hij huwde te Wortegem op 9.2.1681 met **Janneke Blaublomme**.

5. PIETER VAN MEIRHAEGHE

Geboren te Wortegem op 1 januari 1613 en er vermoedelijk als kind overleden.

6. FRANCISCUS VAN MEIRHAEGHE

Frans Van Meirhaeghe werd te Wortegem geboren op 14 juni 1615 en overleed te Wortegem omstreeks 1655 (40 j) (svgp dd. 24.3.1656). Hij huwde met **ANNA LEFEVERE**. Hun kind te Wortegem geboren :

- a. **Adriana Van Meirhaeghe**, geboren op 21.4.1648. Wellicht is zij het die op 5.9.1666 te Wortegem huwde met **Gillis Van Waembeke**, met wie ze een kind had: Egidia Van Waembeke (° Wortegem 30.6.1667). Zij hertrouwde te Wortegem op 20.6.1669 met **Pieter De Gardyn**. Hun kinderen te Wortegem geboren : Gillis De Gardyn (° 23.7.1670); Anna De Gardyn (° 19.3.1674); Frans De Gardyn (° 30.4.1678); Georgia De Gardyn (° 6.7.1679) en Frans De Gardyn (° 2.9.1684). Adriana Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 15.8.1701 (53 j).

7. MARIA VAN MEIRHAEGHE

Maria Van Meirhaeghe werd te Wortegem geboren op 17 april 1618 en overleed te Wortegem op 28 september 1677 (59 j). Zij huwde te Wortegem op 18 juli 1638 met **PETRUS VANDER BEKEN**, geboren te Wortegem op 25 september 1616 als zoon van Andries en Joanna Vanden Dorpe. Tussen 1639 en 1665 werden te Wortegem hun negen kinderen geboren :

- a. **Andreas Vander Beken**, geboren op 2.6.1639.
- b. **Franciscus Vander Beken**, geboren op 27.2.1641.
- c. **Maria Vander Beken**, geboren op 8.2.1643.
- d. **Joannes Vander Beken**, geboren op 5.2.1648.
- e. **Egidius Vander Beken**, geboren op 16.11.1651.
- f. **Judocus Vander Beken**, geboren op 7.1.1655.
- g. **Anna Vander Beken**, geboren op 11.1.1658.
- h. **Joannes Vander Beken**, geboren op 9.7.1662.
- i. **Ludovicus Vander Beken**, geboren op 28.1.1665.

8. MARGRIETE VAN MEIRHAEGHE

Margriete Van Meirhaeghe werd te Wortegem geboren op 2 mei 1621. Zij huwde te Wortegem op 23 augustus 1641 met **GILLIS VANDER STRAETEN**, (vermoedelijk) zoon van Frans Vander Straeten en Anna Van Meirhaeghe. Hun drie kinderen te Wortegem geboren :

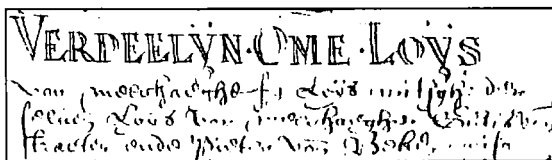
- a. **Franciscus Vander Straeten**, geboren op 15.6.1642.
- b. **Joanna Vander Straeten**, geboren op 21.2.1645.
- c. **Judocus Vander Straeten**, geboren op 13.5.1651.

Na het overlijden van haar echtgenoot in juli 1660 hertrouwde Margriete Van Meirhaeghe te Wortegem op 9 november 1660 met JAN VAN DEN HEEDE (Guillaeme, die te Wortegem overleed aldaar omstreeks 1691).

9. LODEWIJCK VAN MEIRHAEGHE

Ludovicus of Loys Van Meirhaeghe werd te Wortegem geboren op 27 september 1626. Wellicht is hij het die huwde te Wortegem op 27 januari 1657 met **CATHARINA VAN BENEDEN**. Hun kinderen te Wortegem geboren :

- a. **Anna Van Meirhaeghe**, geboren op 6.4.1657 en kort daarna overleden.
- b. **Pieter Van Meirhaeghe**, geboren op 29.10.1659 (?).

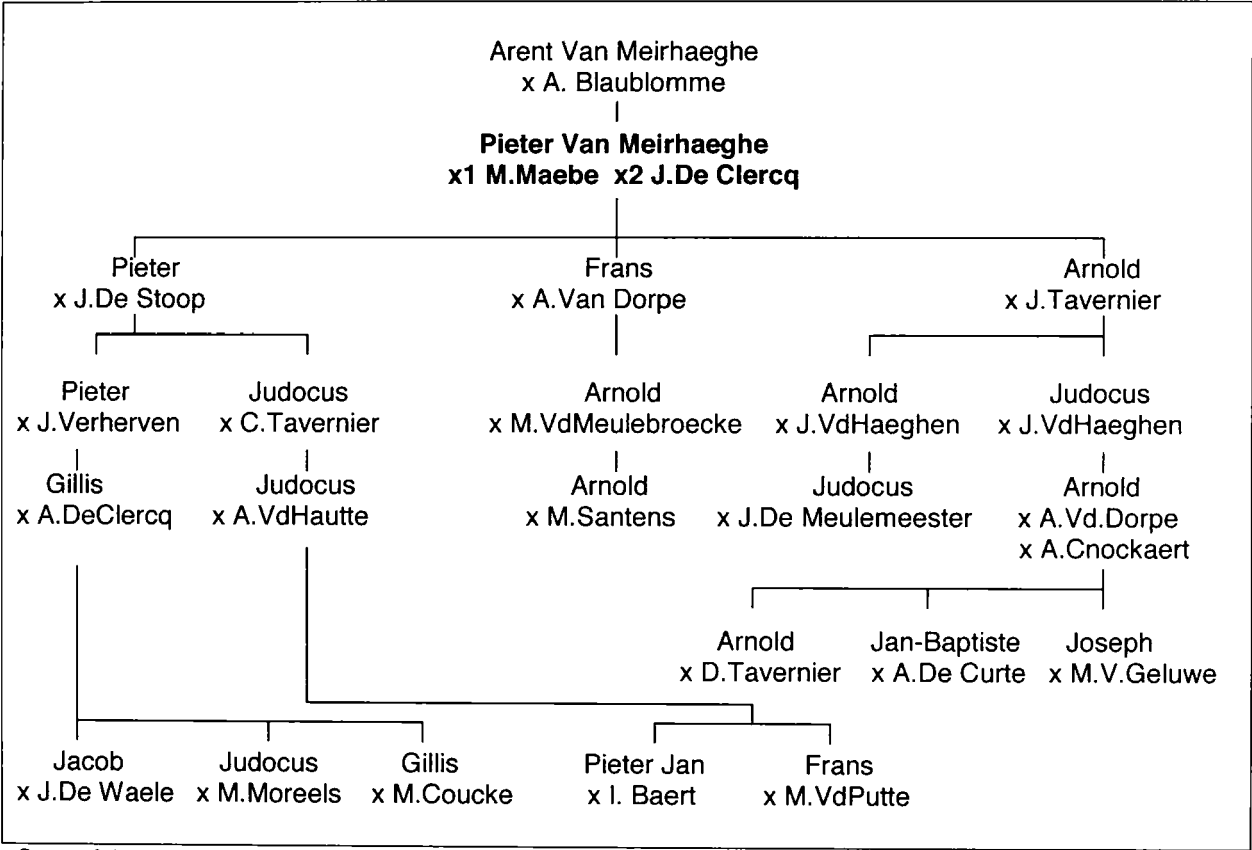
Loys Van Meirhaeghe en zijn echtgenote overleden kort na elkaar te Wortegem, respectievelijk op 29 en 19 oktober 1668. In de staat van goed is sprake van de zeven *staken* van de nalatenschap van zijn ouders van Loys

Van Meirhaeghe en Adriaene Naessens. Een hofstede van 17 honderdlands te Oud-Moregem kwam toe aan kleindochter Willemijne Van Meirhaeghe die met Arnold De Schietere gehuwd was.

10. JACOB VAN MEIRHAEGHE

XIII.7. PIETER VAN MEIRHAEGHE

Pieter Van Meirhaeghe werd omstreeks 1570 te Wortegem geboren als zoon van Arent Van Meirhaeghe en Adriana Blaublomme (XII.6). Pieter Van Meirhaeghe was koster van Wortegem. Hij huwde een eerste keer te Wortegem in oktober 1594 met **MARGRIETE MAEBE**, dochter van Gillis Maebe en Catelijne Tack ²¹. Hun vier kinderen werden te Wortegem geboren. Margriete Maebe overleed te Wortegem omstreeks 1603. Haar staat van goed werd overgebracht op 29.1.1604. Weduwnaar Pieter Van Meirhaeghe hertrouwde omstreeks 1605 met **JANNEKE DE CLERCQ**, dochter van Christiaen. Uit dit tweede huwelijk werden te Wortegem tussen 1608 en 1630 nog acht kinderen geboren. Pieter Van Meirhaeghe, "*custos huius ecclesiae*" of koster van deze kerk, overleed te Wortegem op 12 oktober 1638. De boedelbeschrijving van het sterfhuis dateert van 10 februari 1639 ²². Op 26 april 1650 volgde nog een verdeling van Janneken De Clercq en Pieter Van Meirhaeghe aan de dochters Janneken en Joosijntje Van Meirhaeghe.

Stamtafel 8

1. PIETER VAN MEIRHAEGHE

Pieter Van Meirhaeghe werd geboren te Wortegem op 11 september 1595. Hij huwde te Wortegem op 9 juni 1629 met **JOOZIJNE DE STOOP**, dochter van Frans. Pieter Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 4 februari 1635, drie maand na de geboorte van zijn derde kind ²³. Zijn weduwe Joozijne De Stoop hertrouwde met **Jan Breda**. Uit het huwelijk van Pieter Van Meirhaeghe en Joozijne De Stoop werden drie kinderen geboren:

- a. **Janneke Van Meirhaeghe**, geboren te Waregem op 15.4.1630. Zij huwde te Nokere op 10.11.1662 met **Jan De Tavernier**, zoon van Pieter en Joanna Gevaert. Hun kinderen te Nokere geboren: 1. Joanna De Tavernier (° 22.1.1664, huwde Jan De Stoop en Jan Ruyschaert); 2. Judoca De Tavernier (° 29.9.1665, huwde Abraham Clochet) en 3. Maria De Tavernier (° 15.4.1666, huwde Pieter Frans De Stoop).

- b. **Pieter Van Meirhaeghe**, geboren te Wortegem op 14.4.1632 en overleden te Anzegem op 19.4.1679 (47 j). Hij huwde te Wortegem op 23.10.1657 met **Judoca Verherven** (Vander Erven). Hun kinderen werden geboren te Wortegem en te Anzegem waar het echtpaar zich achtereenvolgens gevestigd had:
 1. Margriete Van Meirhaeghe ° Wortegem 24.7.1658. Zij (?) huwde met Michiel Vanden Dorpe. Hun kinderen werden te Bevere geboren.

 2. Gillis Van Meirhaeghe ° Wortegem 19.2.1660. Hij huwde te Anzegem op 24.2.1691 met Anna De Clercq. Hun kinderen te Anzegem geboren :
 - a. Maria Van Meirhaeghe ° 13.11.1691 en er † 1.12.1691 (14 d).
 - b. Jan Van Meirhaeghe ° 22.8.1693 en als kind overleden.
 - c. Pieter Van Meirhaeghe ° 16.11.1696.

 - d. Jacobus Van Meirhaeghe ° 3.10.1699 en † te Anzegem 21.4.1746; hij huwde te Anzegem op 11.7.1730 met Joanna De Waele; hun kinderen te Anzegem geboren :
 1. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 18.3.1732 en † 12.4.1746 (14 j).
 2. Naamloos doodgeboren kind ° 23.1.1736.
 3. Joseph Van Meirhaeghe ° 18.4.1738 en † 15.9.1744 (6 j).
 4. Laurens-Bernard Van Meirhaeghe ° 17.2.1744 en † 28.1.1745 (1 j).

 - e. Jan Van Meirhaeghe ° 25.11.1701 en er † 29.6.1704 (3,5 j).
 - f. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 28.9.1703.
 - g. Jan Van Meirhaeghe ° 15.12.1705 en er ongehuwd † 8.3.1799 (94 j).

 - h. Judocus Van Meirhaeghe ° 27.2.1708; hij (?) huwde een 1ste x te Tiegem op 23.7.1732 met Maria Anna Moreels die te Anzegem † op 8.5.1751; hij hertrouwde te Anzegem op 23.11.1751 met Joanna Tsiobbels fa Pieter; hun kinderen te Anzegem geboren:
 1. Maria Francisca Van Meirhaeghe ° 4.11.1752 en † te Anzegem op 15.3.1817; zij huwde te Anzegem op 2.9.1776 met Pieter Vande Meulebroecke; landbouwers.
 2. Pieter-Jan Van Meirhaeghe ° 31.12.1753 en † 24.3.1755 (14 m).

Joanna Tsiobbels † te Anzegem op 6.5.1755; Judocus Van Meirhaeghe

trouwde een 3de x met Petronilla Delrue, die te Anzegem † op 22.4.1762.
Judocus Van Meirhaeghe † te Wortegem op 20.12.1775 (67 j).

- i. Gillis Van Meirhaeghe ° 8.2.1711 en † Anzegem 6.6.1775; hij huwde te Anzegem op 22.6.1741 met Maria Francisca Coucke fa Willem, † Anzegem 10.9.1783; hun kinderen te Anzegem geboren:
 1. Pieter-Frans Van Meirhaeghe ° 17.2.1742; hij was luitenant-baljuw van de heerlijkheid van Hemsrode; hij huwde te Anzegem op 9.7.1767 met Maria Joanna Theresia Vanden Dorpe fa Judocus; zij † Anzegem 12 prairial an 12 (1.6.1804); hun tien kinderen te Anzegem geboren:
 - a. Willem Constant Van Meirhaeghe ° 26.11.1768 en † Anzegem op 24.3.1853; “garde-champêtre”, wever, dagloner; huwde te Anzegem op 10.4.1805 met Isabella Rosa Van Hulsen (Hulden, Hulste) die na de dood van haar man hertrouwde met Angelus Vanden Berghe; nageslacht te Anzegem: o.a. zoon Ivo Van Meirhaeghe ° Anzegem 14.2.1806, wever, geletterd, huwde te Anzegem 21.10.1829 met Francisca De Muynck, nageslacht te Anzegem, o.a. Désire Van Meirhaeghe, ° Anzegem 8.8.1830, herbergier, huwde met Catharina De Rore, weduwe Jan-Baptiste Verdonck, nageslacht te Anzegem; en Henri Van Meirhaeghe ° Anzegem 19.6.1848, huwde met Marie Coulon en vestigde zich te Ingelmunster waar hij hoofdonderwijzer was.
 - b. Isabella Clara Van Meirhaeghe ° 9.8.1770; huwde te Anzegem op 29.9.1796. met Pieter Tieberghein uit Sint-Eloois-Vijve ²⁴.
 - c. Jan Baptiste Nicolaes Van Meirhaeghe ° 13.5.1772 en † 29.5.1775 (3 j).
 - d. Pieter Jacob Van Meirhaeghe ° 1.4.1774 en † 9.12.1774 (8 m).
 - e. Maria Josepha Van Meirhaeghe ° 13.10.1775 en † 4.12.1776 (14 m).
 - f. Maria Josepha Van Meirhaeghe ° 24.6.1778.
 - g. Pieter Charles Van Meirhaeghe ° 28.1.1781 en † Anzegem op 3.4.1868; kloefkapper, geletterd; huwde te Anzegem op 14.1.1818 met Regina Beyens, weduwe van Pieter Joseph De Vos uit Otegem, † te Anzegem op 1.12.1840; nageslacht te Anzegem.
 - h. Joanna Theresia Van Meirhaeghe ° 23.8.1783.
 - i. Ludovicus Van Meirhaeghe ° 23.2.1786.
 - j. Maria Sophia Van Meirhaeghe ° 2.8.1788.
 2. Jan-Baptiste Nicolaes Van Meirhaeghe ° 6.12.1743 en † te Anzegem op 24.6.1806; hij huwde te Anzegem op 21.6.1769 met Maria Catharina Vande Velde fa Olivier, † Anzegem op 6.6.1817; hun kinderen te Anzegem geboren:

- a. Joseph Van Meirhaeghe ° 9.4.1770 en † 20.1.1774 (3 j).
 - b. Judocus Raymondus Van Meirhaeghe ° 21.8.1772 en † te Deerlijk op 6.4.1847 (78 j); herbergier, wever; huwde te Anzegem op 21.11.1799 met Maria Joanna Vande Kerckhove die te Deerlijk overleed op 15.10.1815; hertrouwde met Francisca Desmedt uit Oostrozebeke, † te Deerlijk op 30.3.1855; nageslacht uit beide huwelijken werd geboren te Anzegem, Waregem, Deerlijk en Tiegem.
 - c. Anna Catharina Van Meirhaeghe ° 21.9.1774 en † 5.8.1778 (4 j).
 - d. Barbara Van Meirhaeghe ° 11.6.1777 en † 16.8.1809 (32 j).
 - e. Pieter Joseph Van Meirhaeghe ° 21.2.1780 en † te Anzegem op 3.5.1847 (67 j); dagloner, wever, omloper; huwde te Anzegem op 19.6.1802 met Victorine Beyens uit Beveren Leie; nageslacht te Anzegem; Victorine Beyens † te Anzegem op 30.5.1816; Pieter Joseph Van Meirhaeghe hertrouwde te Anzegem op 28.1.1818 met Rosalie De Croes, ° Anzegem 22.9.1796; uit beide huwelijken werden te Anzegem minstens 16 kinderen geboren.
 - f. Frederic (Godfried) Van Meirhaeghe ° 15.8.1782 en † te Anzegem op 6.2.1848 (76 j); wever, dagloner, werkman; hij huwde te Anzegem op 19.8.1809 met Francisca Victoria De Clercq; nageslacht te Anzegem en Ingooigem.
 - g. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 16.1.1785.
 - h. Charles-Louis Van Meirhaeghe ° 1.3.1787 en † 25.6.1806 (19 j).
 - i. Rosalie Van Meirhaeghe ° 27.11.1792 en † 5.6.1798 (5 j).
3. Isabella Rosa Van Meirhaeghe ° 10.3.1746 en † 1.5.1746 (2 m).
4. Jacobus Van Meirhaeghe ° 24.7.1747 en † te Anzegem op 7.4.1822; hij huwde te Anzegem op 16.9.1772 met Maria Anna Helstraete fa Joseph uit Ingooigem; van hen werden te minstens 10 kinderen geboren:
- a. Pieter Jan/Joseph Van Meirhaeghe ° Anzegem 18.7.1773.
 - b. Pieter Antoon Van Meirhaeghe ° Anzegem 22.1.1775 en † 11.1.1784 (9 j).
 - c. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° Anzegem 16.8.1776 en † 2.5.1777 (8 m).
 - d. Willem Constant Van Meirhaeghe ° Ingooigem 27.7.1780 en † Anzegem 21.2.1804 (23 j).
 - e. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° Ingooigem 17.11.1782 en † 28.11.1782 (9 d).
 - f. Maria Joanna Josepha Van Meirhaeghe ° Anzegem 26.2.1784; huwde te Anzegem 10.1.1840 met Marcel Moerman uit Wortegem; ze overleed daags na haar huwelijk te Anzegem op 11.1.1840.
 - g. Maria Victoria Van Meirhaeghe ° Anzegem 27.7.1786.
 - h. Xaverius Van Meirhaeghe ° Anzegem 23.10.1788 en † 27.9.1789 (11 m).

- i. Constantinus Van Meirhaeghe ° Anzegem 25.11.1789 en † 25.11.1789 (1 d).
- j. Joseph Van Meirhaeghe ° Anzegem 8.7.1791 en † Florence, Italië in hospitaal Bonifacio binnengebracht op 6.9 en er overleden op 30.9.1811 "*suite de fièvre*"; hij was fuselier du Régiment de Line, 3° Batterie, 2° compagnie in de Napoleontische legers.

Maria Anna Helstraete overleed te Anzegem op 1.7.1803. Jacobus Van Meirhaeghe hertrouwde te Anzegem op 11.1.1804 met Maria Theresia Andries (Anrijs?) fa Gillis en Isabella Clara Van Wijnsberghe; † te Anzegem op 15.11.1822; te Anzegem werden minstens nog 5 kinderen geboren:

- k. Ivo Van Meirhaeghe ° 6.11.1805; wever; huwde te Anzegem op 14.5.1834 met Regina Vande Meulebroeck; nageslacht te Anzegem; Ivo overleed te Anzegem op 22.4.1847 (42 j).
 - l. Charles-Louis Van Meirhaeghe ° 7.4.1812; huwde te Anzegem op 16.6.1841 met Virginie Nuyttens.
 - m. Sabina Van Meirhaeghe ° 1.5.1815.
 - n. Angelus Van Meirhaeghe ° 28.5.1821 en † 16.12.1821 (7 m).
 - o. Leonard Van Meirhaeghe ° 29.3.1809; dienstknecht, wonend Op den Berg; huwde te Tiegem op 30.5.1837 Nathalie Van Daele; nageslacht te Tiegem
5. Joseph Van Meirhaeghe ° 10.2.1750 en † Anzegem 15.7.1794; hij huwde te Anzegem op 1.8.1781 met Maria Joanna Crommelinck fa Frans uit Anzegem; hun kinderen te Anzegem geboren :
- a. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 6.1.1782 en † te Anzegem op 25.9.1866 (78 j); hij huwde te Anzegem op 26.11.1806 met Isabella Rosa De Tremmerie, † Anzegem 25.5.1852, fa Jan en Maria Agnes Messiaen; landbouwer, wever; nageslacht te Anzegem.
 - b. Pieter Joseph Van Meirhaeghe ° 27.8.1783 en † te Anzegem op 26.2.1810 (27 j); landbouwer; huwde Maria Regina Vercaempst; nageslacht te Anzegem en te Tiegem.
 - c. Maria Regina Van Meirhaeghe overleden op 7.12.1824.
 - d. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 16.3.1789 en † 18.1.1798 (9 j).
6. Willem Hilarius Van Meirhaeghe ° 13.1.1753 en † te Anzegem op 6.11.1805; hij huwde omstreeks 1778 met Maria Anna Christiaens fa Jan uit Sint-Eloois-Vijve; zij † Anzegem 20.2.1802; van hen werden te Anzegem minstens 13 kinderen geboren:
- a. Anna Catharina Van Meirhaeghe ° circa 1778; huwde Jan-Baptiste Dejonckere; † Anzegem 28.8.1829.
 - b. Naamloos doodgeboren kind ° 17.2.1779.
 - c. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 7.4.1780.

- d. Isabella Rosa Van Meirhaeghe ° 11.12.1781 en † 24.3.1785 (3 j).
- e. Maria Constantia Van Meirhaeghe ° 3.5.1783 en † 18.12.1784 (1,5 j).
- f. Ludovicus Van Meirhaeghe ° 8.2.1785.
- g. Isabella Rosa Van Meirhaeghe ° 11.12.1786.
- h. Sophie Van Meirhaeghe ° circa 1787; zij huwde Louis Arie en † Anzegem op 6.3.1861.
- i. Jan Baptiste Van Meirhaeghe ° 7.3.1789 en † 29.12.1789 (10 m).
- j. Naamloos doodgeboren kind ° 30.10.1790.
- k. Constance Van Meirhaeghe ° ca 1792 en † Anzegem 18.1.1802.
- l. Isabella Rosa Van Meirhaeghe ° 11.12.1796 en † Anzegem op 10.10.1847; huwde te Anzegem 27.8.1813 Frederic De Be(y)ls uit Deerlijk; kloefkapper.
- m. Francisca Van Meirhaeghe ° 5.5.1797; huwde te Moen op 19.1.1825 met Constant Verbays.

Maria Christiaens overleed te Anzegem op 20.2.1802. Willem Van Meirhaeghe hertrouwde omstreeks 1802 met Maria Anna Rosa Buysschaert; hun kinderen

- n. Amelie Van Meirhaeghe ° 1802 en † Anzegem 13.1.1804 (2 j).
- o. Constant Van Meirhaeghe ° 1804 en † Anzegem 4.7.1805 (1 j).

- 7. Carolus Boromeus Van Meirhaeghe ° 4.11.1755 en † te Anzegem op 21.12.1839; Charles Van Meirhaeghe, landbouwer in de *Leystraete*, huwde te Anzegem op 22.5.1783 met Isabella Rosa De Baene fa Jacob uit Ouwegem; zij † te Anzegem op 12.12.1828; Charles Van Meirhaeghe hertrouwde te Anzegem op 28.1.1829 met Joanna Theresia Naessens weduwe van Antoon Sulmon die te Anzegem † op 8.5.1825. Joanna Theresia Naessens † Anzegem op 5.12.1850; kinderen uit het 1ste huwelijk te Anzegem geboren:

- a. Isabella Rosa Van Meirhaeghe ° 29.9.1783 en † te Anzegem op 3.2.1857; zij huwde te Anzegem op 17.9.1810 met Frans Hombecq uit Wortegem.
- b. Maria Sabina Van Meirhaeghe ° 2.4.1785 en † 14.5.1787 (2 j).
- c. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 27.11.1887 en † 30.12.1789 (2 j).
- d. Maria Josepha Van Meirhaeghe ° 10.3.1790; huwde te Anzegem op 15.5.1822 met Pieter Frans Baert uit Anzegem.
- e. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 16.2.1793 en † te Anzegem 23.9.1847; zij huwde te Anzegem op 13.7.1825 met Ivo Van Tieghem uit Anzegem.
- f. Pieter Van Meirhaeghe ° 18.10.1796; landbouwer, geletterd; huwde te Anzegem 28.5.1828 met Victoria Amelie Van Hulle ° Anzegem 28.9.1805 en er † op 26.6.1869; nageslacht te Anzegem.
- g. Francisca Van Meirhaeghe ° 6.2.1798; huwde te Anzegem op

30.1.1828 met Jan Baptiste Vanden Heede uit Anzegem.

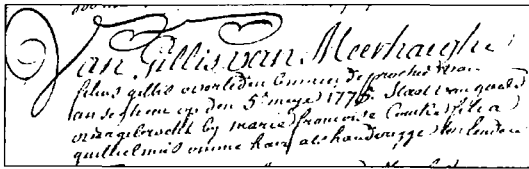
- h. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° omstreeks 1802; † Anzegem 23.9.1847.

8. Arnold Van Meirhaeghe ° 24.12.1757.

9. Maria Anna Rosa Van Meirhaeghe ° 8.4.1760 en † te Anzegem op 17.3.1825; zij huwde te Anzegem op 11.11.1784 met Jan-Baptiste De Praetere.

Wellicht was Gillis Van Meirhaeghe ook de vader van een onwettig kind met Adriana Delmulle, kind dat net vóór zijn huwelijk geboren werd:

10. Pieter-Gillis Van Meirhaeghe, ° Tiegem 31.3.1740; hij huwde te Kaster 27.11.1759 met Anna Maria Theresia De Meyere fa Jan uit Avelgem.

Gillis Van Meirhaeghe overleed te Anzegem op 6.6.1775 (staat van goed : zie illustratie) Maria Francisca Coucke overleed te Anzegem op 10.9.1783.

j. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 23.1.1714 en er † 29.8.1715 (1 j, 7 m).

3. Joanna Van Meirhaeghe ° Anzegem 16.6.1661 en er overleden op 20.7.1697 (38 j).

4. Jan Van Meirhaeghe ? ° ca 1663. Hij huwde te Nokere op 29.10.1688 met Barbara Coussement, ° Nokere 27.9.1661 als dochter van Karel Coussement en Margriete Hannaerts. Hun kinderen te Nokere geboren:

a. Catharina Van Meirhaeghe ° 5.1.1691; huwde te Nokere met Adriaen De Sloovere die te Nokere overleed op 19.7.1747.

b. Livinus Van Meirhaeghe ° 21.4.1693 en overleden vóór 1717.

Na het overlijden van Jan Van Meirhaeghe hertrouwde Barbara Coussement met Gillis Van Heuverbeke fs Adriaen. Zij overleed te Nokere op 13.4.1717. Haar oom Gillis Coussement was gehuwd met Francisca Van Meirhaeghe.

5. Judocus Van Meirhaeghe ° ca 1667, overleden te Anzegem op 21.4.1679 (12 j).

6. Pieter Van Meirhaeghe ° Anzegem 10.10.1668.

7. Judocus Van Meirhaeghe ° ca 1669, overleden te Anzegem op 30.4.1674 (5 j).

8. Maria Van Meirhaeghe ° Anzegem 14.2.1671.

9. Antoon Van Meirhaeghe ° Anzegem 17.6.1672.

10. Judoca Van Meirhaeghe ° Anzegem 15.5.1676.

c. **Judocus Van Meirhaeghe**, geboren te 19.11.1634. Hij huwde te Wortegem op 28.4.1672 met **Catharina De Tavernier**, geboren te Nokere op 25.7.1645 als dochter van Jan en Magdaleene Vanden Dorpe. Zij overleed te Wortegem op

8.8.1686. Joost Van Meirhaeghe hertrouwde met Anna Haffaerts en overleed te Wortegem in december 1691. De zeven kinderen uit het eerste huwelijk te Wortegem geboren:

1. Joanna Van Meirhaeghe ° 20.3.1673.
2. Philippa Van Meirhaeghe ° 13.5.1674 en overleden te Wortegem op 11.3.1702. Zij huwde te Wortegem op 24.5.1695 met Laurens Blaublomme.
3. Judoca Van Meirhaeghe ° 26.11.1676 en overleden te Petegem-Oudenaarde op 28.10.1743 (67 j). Zij huwde te Bevere op 3.9.1706 met Jan Willocq fs Jan, overleden te Petegem op 13.5.1741 (66 j). Hun kinderen te Petegem geboren: Jan (° 19.11.1707), Maria Anna (° 22.3.1712), Joanna Theresia (° 19.4.1715) en Joos Willocq (° 23.7.1717).
4. Anna Van Meirhaeghe ° 12.6.1679 en overleden te Petegem-Oudenaarde op 28.12.1751 (72 j). Zij huwde te Petegem op 17.7.1707 met Arnold De Baeremaecker, overleden te Petegem-Oud. op 24.2.1749 (69 j). Hun kinderen te Petegem geboren : Arnold De Baeremaecker (° 20.9.1712) en Maria Anna De Baeremaecker (° 12.11.1724).
5. Joannes Van Meirhaeghe ° 16.6.1681.
6. Joanna Van Meirhaeghe ° 15.6.1682 en overleden te Wortegem op 7.1.1776 (93 j).
7. Judocus Van Meirhaeghe ° 27.5.1685. Hij huwde te Petegem op 15.10.1717 met Anna Vanden Haute fa Carolus. Joos Van Meirhaeghe en Anna Vanden Haute overleden te Petegem resp. op 31.3.1751(66 j) en op 27.12.1758 (65 j) (svgo dd. 15.10.1751). Hun kinderen te Petegem geboren:
 - a. Judocus Van Meirhaeghe ° 13.7.1718.
 - b. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 25.11.1719 en † 25.10.1731 (12 j).
 - c. Elisabeth Van Meirhaeghe ° 4.7.1721 en † 7.7.1721 (3 d).
 - d. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 21.9.1722 en † te Petegem op 28.8.1794 (72 j); hij huwde te Bevere op 24.9.1748 met Isabella Baert; hun kinderen te Bevere geboren :
 1. Maria Sabina Van Meirhaeghe ° 11.12.1750; zij huwde te Bevere op 26.9.1774 met Pieter Gillis Libbrecht; van hen werden tussen 1775 en 1794 te Petegem-Oud. minstens 11 kinderen geboren.
 2. Jacobus Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 21.1.1753; hij huwde te Bevere op 6.2.1780 met Maria Joanna Vander Straeten; hun kinderen te Bevere geboren:
 - a. Pieter Anselm Van Meirhaeghe ° 8.3.1781.
 - b. Frans Van Meirhaeghe ° 5.5.1784.
 - c. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 10.3.1788 en † Wannegem-Lede op 30.9.1873 (85 j); zij huwde te Wannegem-Lede op 12.4.1807 met Eugene Ketels.
 - d. Pieter Van Meirhaeghe ° 27.11.1790 en † 29.11.1790 (2 d).

- e. Anna Regina Van Meirhaeghe ° 19.5.1792.
 - f. Amelia Van Meirhaeghe ° 31.3.1796.
- e. Elisabeth Van Meirhaeghe ° 1.11.1724 en † 1.4.1749 (24 j).
- f. Frans Van Meirhaeghe ° 13.4.1726; hij huwde te Desselgem op 24.10.1751 met Maria Joanna Vande Putte, ° ca 1731 en † te Petegem op 11.6.1777 (46 j); hun 12 kinderen te Petegem-Oudenaarde geboren:
1. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 3.10.1752; hij huwde te Petegem-Oud. op 28.4.1778 met Isabella Notebaert; hun kinderen te Petegem-Oud. geboren :
 - a. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 27.5.1778 en † 7.6.1778 (8 d).
 - b. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 22.3.1780.
 - c. Ludovicus Van Meirhaeghe ° 22.6.1782 en † 5.10.1785 (3 j).
 - d. Benedictus Van Meirhaeghe ° 3.4.1784 en † 7.1.1786 (2 j).
 - e. Rosalia Van Meirhaeghe ° 20.5.1786.
 - f. Carolina Van Meirhaeghe ° 13.6.1789 en † 20.2.1791 (18 m).
 - g. Carola Van Meirhaeghe ° 26.8.1794.
 2. Pieter Andreas Van Meirhaeghe ° 29.11.1753; hij huwde te "Petegem-Oud. op 13.9.1782 met Maria Josepha Vanden Broecke; hun kinderen te Petegem-Oud. geboren:
 - a. Frans Van Meirhaeghe ° 25.6.1783.
 - b. Sophie Van Meirhaeghe ° 28.6.1785 en verdronken ("*in aqua*") op 28.4.1789 (5 j).
 - c. Livinus Van Meirhaeghe ° 8.12.1787.
 - d. Coleta Van Meirhaeghe ° 25.5.1790.
 - e. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 8.2.1793.
 - f. Maria Francisca Van Meirhaeghe ° 13.8.1795.
 3. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 5.2.1755.
 4. Jan Baptiste Van Meirhaeghe ° 5.4.1756.
 5. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 22.8.1758; zij (?) huwde te Petegem-Oud. op 4.5.1783 met Joseph Notebaert.
 6. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 22.9.1760; zij (?) huwde te Petegem-Oud. op 20.4.1784 met Frans Vande Wiele uit Moregem.
 7. Maria Jacoba Van Meirhaeghe ° 16.2.1763; zij huwde te Petegem-Oud. op 21.5.1787 met Jacobus De Meulemeester.
 8. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 5.7.1763; hij huwde te Petegem-Oud. op 5.5.1789 met Joanna Catharina Moerman; hun kinderen te Petegem-Oud. geboren :
 - a. Carolina Van Meirhaeghe ° 30.1.1790.

- b. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 23.9.1791.
 - c. Pieter Van Meirhaeghe ° 19.1.1794.
 - d. Ludovicus Van Meirhaeghe ° 24.8.1796.
9. Fideel Van Meirhaeghe ° 23.5.1767 en † 30.5.1767 (7 d).
 10. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 27.7.1768 en † te Bevere op 29.4.1787 (19 j).
 11. Maria Joanna Van Meirhaeghe ° 30.11.1770 † op 17.7.1771 (6 m).
 12. Petronilla Van Meirhaeghe ° 25.2.1772 en † op 10.3.1772 (2 w).
- g. Florentina Van Meirhaeghe ° 18.6.1728 en † op 28.10.1731 (3 j).
 - h. Judoca Van Meirhaeghe ° 25.5.1731 en † op 8.6.1731 (14 d).
 - i. Jan Van Meirhaeghe ° 10.10.1732 en † te Olsene op 22.3.1785; hij (?) huwde 1ste x te Olsene op 16.1.1761 met Anna Catharina De Smet; hun kinderen te Olsene geboren :
 1. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 10.10.1761.
 2. Emmanuel Van Meirhaeghe ° 20.8.1763; hij huwde te Kruishoutem op 27.6.1786 met Maria Joanna Van Damme fa Jacob uit Nazareth; hun kinderen te Kruishoutem geboren :
 - a. Regina Van Meirhaeghe ° 22.8.1787.
 - b. Pieter Van Meirhaeghe ° 21.11.1789.
 - c. Rosalia Van Meirhaeghe ° 4.9.1791.
 - d. Frans Van Meirhaeghe ° 12.6.1793.
 - e. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 6.2.1795.

Jan Van Meirhaeghe huwde 2de x te Machelen op 3.3.1783 met Suzanna Cortvriendt; hun kinderen :

3. Maria Van Meirhaeghe ° Olsene 27.1.1784 en er † 16.3.1784.
 4. Naamloos doodgeboren kind ° Olsene 21.3.1785.
 5. Maria Sabina Van Meirhaeghe ° Olsene 3.8.1786.
 6. Isabella Van Meirhaeghe ° Machelen 15.12.1790 en er † 4.3.1790.
 7. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° Machelen 22.12.1794.
- j. Joanna Theresia Van Meirhaeghe ° 16.11.1734; zij huwde te Petegem-Ouden. op 3.7.1759 met Pieter Andreas Vanden Holle die † te Petegem op 29.3.1768.

2. FRANCISCUS VAN MEIRHAEGHE

Frans Van Meirhaeghe werd geboren te Wortegem omstreeks 1597 als zoon van Pieter en Margriete Maebe. Hij huwde te Wortegem op 21 februari 1634 met **ANNA VANDEN DORPE**, dochter van Joos en Maria Vanden Hecke. Anna Vanden Dorpe overleed te Wortegem in 1651. Uit hun staat van goed dd. 28.2.1651 blijkt dat de partners resp. 13 honderd lands en 3,5 honderd lands van hun patrimoniaal goed

verkocht hadden. Bovendien hadden ze een behuisde hofstede van 7 vierendelen en 3 roeden, gelegen onder de heerlijkheid van Walem, tijdens hun huwelijk gekocht. Deze hoeve werd geschat op 1780 pond parisis. “*Het woonhuys, de schuere, het overbuer en den ovene, alle jonge potkens, kerselaerkens, wulchkens met nog andere jonge tuynboomkes*” werden geschat op 652 pond paisistr. Het echtpaar had zich zwaar in de kosten gestoken, want ze hadden voor een bedrag 1070 pond parisis. leningen aangegaan ²⁵. Hun kinderen te Wortegem geboren :

- a. **Judoca Van Meirhaeghe**, geboren op 3.6.1635 en overleden vóór 1651.
- b. **Anna Van Meirhaeghe**, geboren op 14.8.1637.
- c. **Arnold Van Meirhaeghe**, geboren op 7.8.1640. Hij (?) huwde te Wortegem op 11.8.1669 met **Maria Vande Meulebroecke**. Van hen werden te Wortegem minstens drie kinderen geboren :

1. Maria Van Meirhaeghe ° 17.2.1670 en † Wortegem op 12.10.1709 (svgo dd. 3.1.1710 en 13.4.1708). Zij (?) huwde te Ooike 23.11.1701 met Lieven Wante fs Joos met wie ze in de 3de en 4de graad verwant was. Hun kinderen te Wortegem geboren: de tweeling Arnolda en Petronilla (° 14.9.1702), Elisabeth (° 31.5.1704) en Maria Anna Wante (° 3.8.1706). Na de dood van haar echtgenoot hertrouwde Maria Van Meirhaeghe te Wortegem op 9.12.1707 met Pieter Beyaert, zoon van Jan Beyaert en Jacoba Van Meirhaeghe (?). Hun kind te Wortegem geboren : Anna Beyaert (° 24.2.1709).
2. Arnold Van Meirhaeghe ° 3.10.1672 en † te Ooike op 18.11.1727. Hij (?) huwde te Ooike op 26.4.1702 met Jacoba Vander Beken. Hun kinderen te Ooike geboren:
 - a. Frans Van Meirhaeghe ° 31.1.1703 en † 19.9.1706.
 - b. Joanna Van Meirhaeghe ° 29.7.1705.
 - c. Elisabeth Van Meirhaeghe ° 5.7.1707.
 - d. Jan Van Meirhaeghe ° 12.12.1708 en † 12.2.1709.
 - e. Petronilla Van Meirhaeghe ° 1.5.1710.
 - f. Naamloos doodgeboren kind ° 9.6.1712.

Jacoba Vander Beken overleed te Ooike op 14.6.1712. Arnold Van Meirhaeghe hertrouwde met Maria Anna De Ruijck fa Adriaen, † te Ooike op 19.12.1757. Van hen werden te Ooike nog vijf kinderen geboren:

- g. Arnold Van Meirhaeghe ° 13.7.1716 en † te Huise op 3.10.1757; hij (?) huwde te Huise op 13.2.1740 met Maria Santens fa Frans, † te Huise op 22.11.1777; hun kinderen te Huise geboren:
 1. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 24.10.1741 en † 16.1.1746 (5 j).
 2. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 8.1.1744 en † 30.3.1745 (14 m).
 3. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 12.10.1746 en † 19.6.1777 (20 j).

4. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 5.2.1750 en † 20.12.1750 (10 m).
5. Frans Van Meirhaeghe ° 9.1.1754 en † 1.1.1778 (24 j).

- h. Joanna Van Meirhaeghe ° 24.6.1718.
 - i. Jan Van Meirhaeghe ° 15.4.1721; hij (?) huwde te Moregem op 16.8.1759 met Andrea Schepens fa Pieter die † Moregem 27.3.1773.
 - j. Judoca Van Meirhaeghe ° 19.4.1724 en † 18.10.1729 (5 j).
 - k. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 3.8.1727 en † 6.2.1757 (30 j).
3. Pieter Van Meirhaeghe ° 26.7.1676.

d. **Joannes Van Meirhaeghe**, geboren op 14.2.1644 en overleden vóór 1651.

3. **EGIDIA VAN MEIRHAEGHE**

Egidia of Gillijne Van Meirhaeghe werd geboren te Wortegem omstreeks 1599 als dochter van Pieter en Margriete Maebe. Zij huwde te Wortegem op 7 oktober 1630 met **JAN VANDE BRUYWIERE** fs Jacob. Het echtpaar vestigde zich te Petegem-Oudenaarde waar hun zoon geboren werd:

a. **Pieter Van Bruywiere**, geboren op 14.8.1631.

Jan Vande Bruywiere overleed kort na de geboorte van zijn eerstgeborene. Zijn staat van goed dateert van 19.2.1632. Gillijne Van Meirhaeghe hertrouwde kort daarna met **JUDOCUS MOUTON**. Hun kinderen te Petegem-Oudenaarde geboren:

b. **Margaretha Mouton**, geboren op 7.4.1634.

c. **Joanna Mouton**, geboren op 25.8.1638.

d. **Naamloos**, geboren op 7.5.1639.

4. **ELISABETH VAN MEIRHAEGHE**

Elisabeth Van Meirhaeghe werd geboren te Wortegem omstreeks 1601 als dochter van Pieter en Margriete Maebe. Zij huwde te Wortegem op 18 november 1631 met **JUDOCUS VANDEN DORPE**, zoon van Joos en Maria Vanden Hecke. Haar broer Frans Van Meirhaeghe (XIII.7.2) huwde met de zuster van Judocus Vanden Dorpe, zodat we hier van een "*double alliance*" kunnen spreken. Hun drie kinderen te Wortegem geboren :

a. **Judocus Vanden Dorpe**, geboren op 21.8.1632.

b. **Pieter Vanden Dorpe**, geboren op 18.4.1634.

c. **Leon Vanden Dorpe**, geboren op 14.12.1636 en genoemd naar zijn peter Lyoen Van Meirhaeghe. Hij overleed te Wortegem op 15.6.1654.

Elisabeth Van Meirhaeghe overleed te Wortegem omstreeks 1653. In datzelfde jaar werd de boedelbeschrijving van het sterfhuys opgemaakt.

5. **JACOBA VAN MEIRHAEGHE**

Jacoba of Jacquemijne Van Meirhaeghe werd geboren te Wortegem op 13 september 1608 als dochter van Pieter en Joanna De Clercq. Zij huwde te Wortegem op 12 november 1633 met **ADRIANUS VANDEN HAUTE** fs Joos. Ze vestigen zich te Wannegem-Lede waar hun zes kinderen geboren werden :

- a. **Joanna Vanden Haute**, geboren op 19.9.1634.
- b. **Pieter Vanden Haute**, geboren op 17.12.1636.
- c. **Adrianus Vanden Haute**, geboren op 8.9.1638.
- d. **Margaretha Vanden Haute**, geboren op 24.10.1640.
- e. **Jacoba Vanden Haute**, geboren op 16.1.1643.
- f. **Carolus Vanden Haute**, geboren op 18.2.1646.

Jacoba Van Meirhaeghe overleed te Wannegem-Lede op 16 juli 1649 (svgo 1649-1650).

6. **MARGARETHA VAN MEIRHAEGHE**

Margriete Van Meirhaeghe werd geboren te Wortegem op 23 februari 1611 als dochter van Pieter en Joanna De Clercq. Zij huwde te Wortegem op 5 januari 1641 met **GABRIEL BALCAEN**, een telg uit de clan Balcaen die in het naburige Nokere stevig de bestuurlijke touwtjes in handen had. De Balcaens waren tijdens de 17de eeuw het sterkst vertegenwoordigd in de Nokerse dorpsambten : Willem Balcaen: schepen van Nokere ter Borch in 1615; Passchier Balcaen: baljuw in 1635 voor een periode van ongeveer 30 jaar; Jooris Balcaen: baljuw in 1667; Roegier Balcaen: schepen in 1670; Adrianus Balcaen: baljuw van Saubeke in 1670 en bovengenoemde Gabriel Balcaen: schepen in 1670. Het echtpaar vestigde zich te Nokere waar Margriete Van Meirhaeghe overleed op 16 februari 1654 (svgo dd. 12.6.1655).

7. **ADRIANA VAN MEIRHAEGHE**

Adriana Van Meirhaeghe werd geboren te Wortegem op 27 september 1613 als dochter van Pieter en Joanna De Clercq. Zij huwde te Wortegem op 10 juli 1638 met **PIETER CALLANT**, geboren te Wortegem in november 1610 als zoon van Willem Callant. Het echtpaar vestigde zich te Petegem-Oudenaarde waar hun kinderen geboren worden :

- a. **Anna Callant**, geboren op 7.4.1639.
- b. **Arnolda Callant**, geboren op 18.1.1641.
- c. **Margaretha Callant**, geboren op 20.7.1645.
- d. **Egidia Callant**, geboren op 8.2.1649.
- e. **Petrus Callant**, geboren te Wortegem op 19.1.1653.

8. **ARNOLDA VAN MEIRHAEGHE**

Geboren te Wortegem op 30 juli 1616 als dochter van Pieter en Joanna De Clercq.

9. **JOANNA VAN MEIRHAEGHE**

Geboren te Wortegem op 4 juni 1618 als dochter van Pieter en Joanna De Clercq.

10. **ARNOLD VAN MEIRHAEGHE**

Arnold Van Meirhaeghe werd op 17 december 1620 als zoon van Pieter en Joanna De Clercq geboren te Wortegem, waar hij het ambt van koster uitoefende. Of hij, zoals zoveel kosters, eveneens het ambt van dorpsonderwijzer uitoefende, is onbekend. Daarmee zette hij een familietraditie voort (zie deel II, p 347 kostersdynastie Van Meirhaeghe). "*Arnault Van Merhaeghe, coster*" was eveneens pachter van de tienden die onder Walem ressorteerden. Hij huwde omstreeks 1647 met **JOANNA DE TAVERNIER**, geboren te Wortegem op 14 januari 1626 als dochter van Pieter De Tavernier en Adriana Tsiobbels, die na de dood van haar eerste echtgenoot, hetrouwde met Joos Van Meirhaeghe, weduwnaar van Joanna Vanden Berghe (zie deel II, XIII.2.2). Arnold Van Meirhaeghe, "*custos parochiae de Worteghem*" of koster van Wortegem, overleed te Wortegem op 28 november 1675. Zijn weduwe overleed een kwarteeuw later te Wortegem op 6 april 1709. Zoals zoveel verwanten van deze gefortuneerde tak, werd ze in de kerk begraven. Hun zes kinderen te Wortegem geboren:

- a. **Pieter Van Meirhaeghe**, geboren op 18.1.1648. Hij huwde te Nokere op 25.5.1727 met **Francisca Zanchier**. Pieter Van Meirhaeghe overleed te Nokere op 80-jarige leeftijd op 29.11.1728.
- b. **Arnold Van Meirhaeghe**, geboren op 17.11.1649. Hij huwde te Wortegem op 28.4.1675 met **Jacoba Vander Haeghen**. Arnold Van Meirhaeghe, griffier van Wortegem en pachter van het Hof van Walem, overleed te Wortegem op 8.11.1691. Zijn weduwe hertrouwde met **Pieter Vander Straeten**, baljuw van Wortegem. Laatstgenoemde werd te Wortegem geboren op 7.2.1663 als zoon van Jacobus Vander Straeten en Judoca Van Meirhaeghe. Van Arnold Van Meirhaeghe en Jacoba Vander Haeghen werden te Wortegem zeven kinderen geboren:
 1. Joanna Van Meirhaeghe ° 15.5.1676 en overleden te Wortegem op 11.8.1747. Zij huwde te Wortegem op 16.4.1698 met Pieter De Waele ° Wortegem 6.10.1677 als zoon van Pieter De Waele en Magdaleene Vande Wiele. Te Wortegem werden tussen 1699 en 1721 elf kinderen geboren ²⁶.
 2. Judocus Van Meirhaeghe ° 15.6.1678.
 3. Judoca Van Meirhaeghe ° 13.3.1681. Zij huwde een 1ste x met Gillis Van Meirhaeghe (XIII.1.2.b.7) die op 22.7.1710 te Wortegem overleed (zie Genealogie Van Meirhaeghe Deel III, p 147) Zij huwde vier maanden later een 2de x te Wortegem op 19.11.1710 met Frans Minnaert fs Loys. Hun kinderen werden te Wortegem geboren. Judoca Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 6.5.1745 en werd in de kerk begraven (svgo dd. 10/20.5.1747).
 4. Arnold Van Meirhaeghe ° 2.3.1684. (zie ook verder XIII.7.10.d.2).
 5. Maria-Theresia Van Meirhaeghe ° 17.3.1686 en overleden op 8.3.1700 (14 j). Haar lichaam werd bijgezet in het familiegraf in de kerk van Wortegem.

6. Judocus Van Meirhaeghe ° 19.10.1688. Hij was baljuw van Ooike. Hij huwde te Ooike op 8.2.1714 met Joanna De Meulemeester fa Arnold. Joanna De Meulemeester overleed te Ooike op 29.3.1744 en werd in de kerk begraven. In 1762 schonk Judocus Van Meirhaeghe aan de kerk van Ooike een gouden kelk met zilver versierd en pateen ²⁷. Judocus Van Meirhaeghe, “*praetor in vita sua*”, overleed te Ooike op 12.12.1763 (75 j) en werd er in kerk begraven. Hun kinderen te Ooike geboren:
- a. Arnold Van Meirhaeghe ° 16.12.1714 en † 21.8.1740 en in kerk begraven (26 j).
 - b. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 20.8.1717 en † 8.9.1717 (3 w).
 - c. Joanna Petronilla Van Meirhaeghe ° 11.9.1718 en † Nokere 5.10.1771 (53 j). Zij huwde te Ooike op 12.7.1743 met Pieter Jan Vande Wiele ° Kruishoutem 19.1.1712, zoon van Pieter Vande Wiele en Joanna Theresia Dhuyvetter, kleinzoon van Pieter Vande Wiele en Barbara Dhuyvetter en achterkleinzoon van Pieter Vande Wiele en Maria Van Meirhaeghe. Het echtpaar vestigde zich te Nokere waar Pieter Jan Vande Wiele burgemeester was en waar hun zeven kinderen geboren werden, o.m. Jan-Baptiste Vande Wiele, priester en François Vande Wiele, jurist. Hun zoon Philippe Jacob Vande Wiele huwde met Petronilla Livina Minnaert; hun dochter Victoria Vande Wiele huwde met Martin-Jan Stapleton ²⁸. In de buitenmuur van de Sint-Ursmaruskerk van Nokere werd hun grafsteen aangebracht : “*Sepulture van den eersaemen Pieter Joannes Van de Wiele fs Pieter, geboortig van Cruyshautem, borgemeester, overleden tot Nokere den 2 maerte 1792 op den ouderdom van 81 jaeren, weduwnaer van Joanna Van Merhaeghe fa Judoci, overleden den 5 october 1771, oud 53 jaeren*”.
 - d. Jan Van Meirhaeghe ° 1.12.1721.
 - e. Judoca Van Meirhaeghe ° 19.3.1724; huwde te Ooike op 14.5.1748 met Pieter Frans Vande Wiele ° Kruishoutem 20.2.1720, zoon van Pieter en Joanna Theresia Dhuyvetter, broer van de voornoemde Pieter Jan Vande Wiele, zodat we van een “double alliance” kunnen spreken ²⁹. Hij was baljuw van Ooike, waar hij overleed op 15.6.1772. Judoca Van Meirhaeghe overleed te Ooike op 8.10.1771 en werd er in de kerk begraven. Hun huwelijk bleef kinderloos. De helft van haar goederen werd geërfd door de kinderen van haar zuster Joanna Petronilla Van Meirhaeghe. Pieter Frans Vande Wiele hertrouwde ca 1773 te Nokere met Isabella Rosa De Coninck fa Abraham x Petronilla Ruysschaert.
 - f. Maria Anna Catharina Van Meirhaeghe ° 8.2.1727 en † 10.9.1771 en in de kerk begraven (43 j).
 - g. Isabella Van Meirhaeghe ° 19.7.1730 en † 30.11.1730 (4 m).
7. Livina Van Meirhaeghe ° 13.4.1691.

c. Joanna Maria Van Meirhaeghe, geboren op 1.2.1653.

d. **Judocus Van Meirhaeghe**, geboren op 16.11.1655. Hij huwde te Wortegem op 24.9.1682 met **Judoca Vander Haeghen**. Judoca Vander Haeghen overleed te Wortegem op 8.11.1694. Judocus Van Meirhaeghe hertrouwde vijf maand later te Wortegem op 6.4.1695 met **Joanna Van Meirhaeghe**, weduwe van Antoon De Schietere (zie deel II, XIII.1.2.h).

[illegible]

Judocus en Joanna Van Meirhaeghe, "*uxor posthuma custodis*" (echtgenote van de koster), overleden beiden kort na elkaar te Wortegem, respectievelijk op 7.5 en 8.6 1728 (svgo dd 19.10.1728; zie illustratie). Bij leven was Judocus

(soms ook Josephus genoemd) Van Meirhaeghe, net als zijn grootvader Pieter en vader Arent en net als zijn zoon Arnold en kleinzoon Jan-Baptiste Van Meirhaeghe, koster te Wortegem. Op 15.12.1727 legde hij een “*getuijgenisse*” af over de te kleine inkomsten van de Wortegemse pastoors. “*Joos Van Merhaghe als coster den tijt van over de veertigh jaeren*” verklaart dat hij “*de heeren pastoors seer dickmaels hebben sikh hooren beclaeghen over het cleijn provenue der pastorije van Worteghem*” (Handtekening Joos Van Meirhaeghe : zie illustratie)³⁰.

W. L. M. er Hayle
7727

Uit het eerste huwelijk werden te Wortegem vijf kinderen geboren :

1. Joanna Van Meirhaeghe ° 29.2.1684. Zij huwde met Frans Dierins en Jan De Volder.
2. Arnold Van Meirhaeghe ° 2.12.1686. Hij huwde 1ste x te Bevere op 1.4.1710 met Anna Vanden Dorpe fa Michiel en Margriete Van Meirhaeghe, met wie hij in de 3de graad verwant was. Hij was koster van Wortegem. Uittreksel uit verkoop tiendevruchten Wortegem anno 1738 met handtekening van Arnold Van Meirhaeghe : zie illustratie ³¹.

mij p. n. 17 de Ras Viedp. in wotlegem
 mij p. n. 17 de Ras Viedp. in wotlegem

Hun kinderen, behalve het eerste, werden te Wortegem geboren:

- a. Pieter Van Meirhaeghe ° Bevere 30.11.1712.
b. Joanna Van Meirhaeghe ° 10.4.1714.

- c. Arnold Van Meirhaeghe ° 2.1.1716.
- d. Judoca Van Meirhaeghe ° 22.2.1717; zij huwde te Wortegem op 20.2.1740 met Pieter Gillis Vander Straeten fs Gillis met wie ze in de 3de graad verwant was; hun acht kinderen werden te Wortegem geboren tussen 1741 en 1754; Judoca Van Meirhaeghe overleed te Wortegem 24.11.1754 (svgo dd 14.10.1755).
- e. Pieter Van Meirhaeghe ° 1.1.1719.
- f. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 8.12.1720; zij huwde achtereenvolgens met Sieur Pieter Joseph Dugardyn (te Ooike op 3.11.1720), met meester chirurgijn Francies De Baere (weduwenaar van Adriana Bauters en Maria Francisca De Wilde) en met Pieter Wijlandt. Ze overleed wellicht te Doornik.
- g. Arnold Van Meirhaeghe ° 24.12.1721; hij huwde te Wortegem op 23.4.1748 met Barbara Tavernier ° Mullem 30.3.1728 als dochter van Jan en Petronilla Dermaut; zij † Wortegem 13.6.1782 en werd in de kerk begraven. Hun kinderen te Ooike geboren:

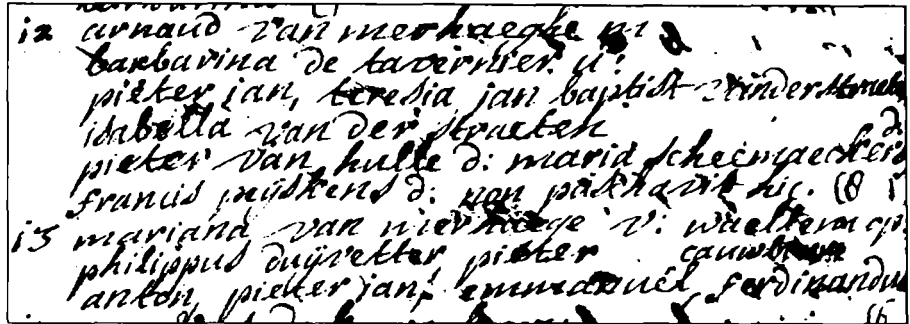
1 Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 10.3.1749; hij huwde te Wortegem op 22.11.1777 met Ferdinandina De Decker; hun kinderen, waarvan de twee eerste te Oudenaarde en overige te Wortegem geboren werden:

- a. Alberta Van Meirhaeghe ° x. 9.1778.
- b. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 20.1.1780.
- c. Victoria Van Meirhaeghe ° 11.11.1781.
- d. Frans Van Meirhaeghe ° 18.9.1783; “*agent d'affaires*” en “*adjoint en maire*” en schepen van Wortegem; hij huwde te Kaster op 18.10.1814 met Sophie Teerlinck, ° Kaster 13.5.1787 als dochter van Pieter en Marie Therese Putman; “*bijzondere*”; nageslacht te Wortegem, o.a. Euphemie Victoria Van Meirhaeghe ° Wortegem 2.2.1821, die huwde met Marcellinus Juliaan Plancquaert, geneesheer en burgemeester van Wortegem, ouders van Hector Plancquaert, auteur en Daensistisch politicus.
- e. Isabella Theresia Van Meirhaeghe ° 22.5.1785 en † te Anzegem 22.4.1842; *bijzondere*, winkelierster;
- f. Charles Louis Van Meirhaeghe ° 30.8.1787 en † te Wortegem 6.4.1795 (7 j).
- g. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 11.3.1789 en † Anzegem 24.5.1816; particuliere; zij huwde te Anzegem 16.6.1813 met Charles Ivo Baert, landbouwer.
- h. Rosalia Van Meirhaeghe ° 8.6.1791 en † Wortegem 9.4.1792 (10 m).
- i. Barbara Van Meirhaeghe ° 28.3.1793; zij huwde met Jan-Baptiste Beyens.
- j. Naamloos doodgeboren kind ° 28.10.1795.

2 Naamloos doodgeboren kind ° 20.3.1750.

- 3 Barbara Theresia Van Meirhaeghe ° 22.3.1751; zij huwde Charles De Winne, burgemeester en notaris.
- 4 Maria Anna Van Meirhaeghe ° 12.8.1752 en † Ooike 20.10.1752 (2 m).

Na de geboorte van hun laatste kind vestigde het echtpaar Arnold Van Meirhaeghe en Barbara De Tavernier zich opnieuw te Wortegem op het gehucht Cauwborre. (uittreksel Status Animarum anno 1763 : zie illustratie : 12 gezin Van Meirhaeghe-De Tavernier) ³² :

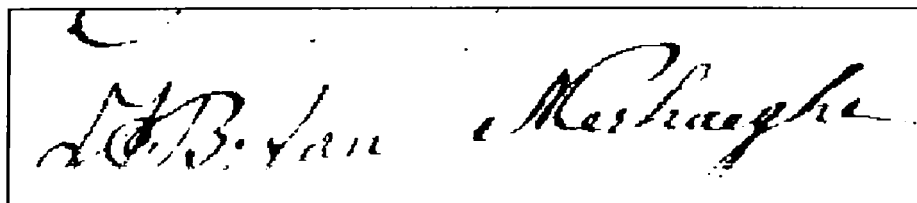

- h. Anna Maria Van Meirhaeghe ° 9.9.1723.
- i. Frans Van Meirhaeghe ° 3.1.1725 en † 22.5.1745 en in het koor van de kerk begraven (20 j).

Anna Vanden Dorpe overleed te Wortegem op 1.1.1726. (svgo dd. 5.2. en 12.10.1745) Arnold Van Meirhaeghe hertrouwde te Petegem op 22.1.1727 met Anna Maria Cnockaert fa Jan. Arnold Van Meirhaeghe overleed te Wortegem op 12.2.1743 en werd in het koor van de kerk begraven, links van zijn vader : “sepultus in choro beatae Maria Virginis a sinistris patris suis”. Anna Maria Cnockaert overleed aldaar op 16.4.1787. Uit dit tweede huwelijk werden te Wortegem nog zeven kinderen geboren:

- j. Maria Anna Van Meirhaeghe ° 22.11.1727 en † te Anzegem op 15.8.1803; zij (?) huwde te Wortegem op 28.10.1755 met Pieter Jan De Sutter; hun 7 kinderen werden tussen 1757 en 1768 te Wortegem geboren.
- k. Joanna Theresia Van Meirhaeghe ° 8.4.1730.
- l. Jan Baptiste Van Meirhaeghe ° 25.6.1731; koster van Wortegem en laatste van de Van Meirhaeghe kostersdynastie die 250 jaar geduurd had; hij huwde 1ste x te Wortegem op 5.7.1757 met Anna Louise De Curte ° ca 1730 fa Nicasis en Joanna Catharina De Schietere; hun kinderen te Wortegem geboren:
 1. Isabella Van Meirhaeghe ° 14.6.1758; zij huwde te Wortegem op 20.6.1780 met Pieter Frans De Deken.
 2. Jan-Baptiste Van Meirhaeghe ° 18.7.1760; hij (?) huwde met N. Dheydens.
 3. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 17.6.1762; dorpsonderwijzer te Wortegem,

- hij huwde te Anzegem 20.2.1805 met Isabella Rosa Van Houtteghem fa Arnold en Maria Jacoba Vande Meulebroecke.
4. Naamloos doodgeboren kind ° 6.2.1764.
 5. Regina Van Meirhaeghe ° 18.12.1764; haar peter was Olivier De Curte, baljuw van Ouwegem, van wie *grafsepulture* in kerk Ouwegem.
 6. Barbara Van Meirhaeghe ° 12.1.1770.

Handtekening koster Jan-Baptiste Van Meirhaeghe

Anne Louise De Curte overleed te Wortegem op 16.1.1770 (40 j). Koster Jan-Baptiste Van Meirhaeghe hertrouwde te Wortegem op 5.11.1771 met Joanna Theresia De Jans uit Kruishoutem; uit dit tweede huwelijk werden nog negen kinderen geboren:

7. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 25.2.1773; hij huwde te Wortegem op 17-jarige leeftijd op 10.2.1790 met Ferdinande Vanden Hende, “*minorannis sed cum consente*”, en tekent de huwelijksakte; hun kinderen te Wortegem geboren:
 - a. Naamloos doodgeboren tweeling ° 6.2.1791.
 - b. Pieter Frans Van Meirhaeghe ° 5.4.1792.
 - c. Ignace Frans Van Meirhaeghe ° 26.10.1793.
 - d. Naamloos doodgeboren kind ° 15.10.1795.
 - e. Amelia Van Meirhaeghe ° circa 1796 en † Anzegem 13.6.1867, ongehuwd.
8. Arnold Van Meirhaeghe ° 25.11.1774.
9. Joanna Catharina Van Meirhaeghe ° 22.12.1776.
10. Jacobus Van Meirhaeghe ° 26.4.1778.
11. Pieter Joseph Van Meirhaeghe ° 22.2.1781.
12. Louis Van Meirhaeghe ° 4.1.1783.
13. Sabina Van Meirhaeghe ° 18.3.1785.
14. Ferdinanda Van Meirhaeghe ° 27.12.1786.
15. Dominicus Van Meirhaeghe ° 6.11.1789 en zelfde dag, uur later, overleden.
- m. Isabella Van Meirhaeghe ° 24.11.1733; zij (?) huwde Wortegem 8.1.1774 met Pieter Antoon Moreels.

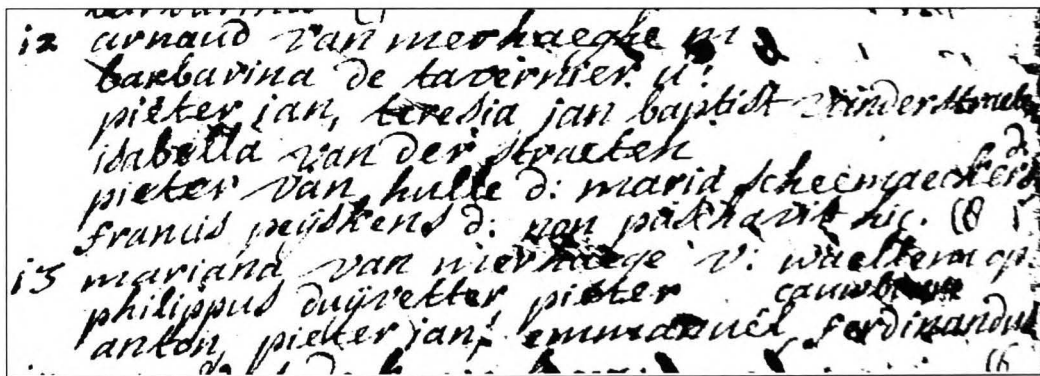
- n. Josephus Van Meirhaeghe ° 7.4.1736 en † te Wortegem op 28.8.1794 (57 j); schepen van Finnis en Meulebeekse; hij huwde te Wortegem op 20.11.1770 met Maria Anna Van Geluwe fa Nicolaes, met wie hij in de 3de en 4de graad verwant was; hun kinderen te Wortegem geboren:

1. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 14.9.1771; zij huwde te Wortegem op 30.6.1791 met Pieter Frans Verhellen.
2. Pieter Jan Van Meirhaeghe ° 25.12.1773.
3. Maria Catharina Van Meirhaeghe ° 30.3.1775 en † te Anzegem op 11.9.1852; zij huwde op 9.5.1799 met schoenmaker Eugene Seynhaeve uit Anzegem.

Maria Anna Van Geluwe overleed te Wortegem op 5.6.1778 (45 j). Joseph Van Meirhaeghe hertrouwde te Wortegem op 7.9.1790 met Isabella Theresia De Waele met wie hij in de 2de, 3de en 4de graad verwant was; hun kinderen te Wortegem geboren:

4. Frans Van Meirhaeghe ° 22.9.1790 en er † 27.5.1795 (4 j).
5. Sophie Van Meirhaeghe ° 23.8.1793 en † Anzegem 21.3.1824 in het huis van haar schoonbroer Eugene Seynhaeve (30 j).

Handtekening van Joseph Van Meirhaeghe (zie illustratie) onder een onkostennota dd. 22.9.1768 vanwege vrachtvervoer van materiaal voor herstellingswerken aan de kerk van Wortegem, o.a. van "700 hierementiers (Armentiers?) steen gehaelt nae de Leije" van "calck (gehaald) nae Audenaerde" en van "savel" binnen Wortegem³³.

The image shows a handwritten signature in cursive script, likely the signature of Joseph Van Meirhaeghe mentioned in the text. The signature is written on a document that contains other names and dates, such as "12" and "13" followed by names like "Barbarina de Laverrière", "pieter jan, teresia jan baptist", "isabella van der", "pieter van hulle d: maria scheepgecker", "fransus", "maria van", "philippus", "anton", "pieter jan", "emmanuel", and "ferdinand". The signature is written in dark ink on a light-colored paper.

- o. Jacobus Van Meirhaeghe ° 8.5.1739 en † Wortegem 8.10.1769 (30 j).
- p. Maria Theresia Van Meirhaeghe ° 28.6.1742 en † Wortegem 23.1.1796 (54 j).
3. Judocus Van Meirhaeghe ° 25.2.1689. Hij overleed ongehuwd te Wortegem op 10.4.1714 (25j).
4. Maria Van Meirhaeghe ° 16.4.1692. Zij (?) huwde te Wortegem 9.6.1716 met Pieter De Bosschere. Maria Van Meirhaeghe overleed te Anzegem op

10.1.1760 en werd in de kerk begraven (68 j).

5. Anna Van Meirhaeghe ° 16.4.1692, tweelingszuster. Zij (?) huwde te Wortegem op 26.10.1715 met Lieven Balcaen fs Paeschier. Tussen 1716 en 1737 werden van hen te Wortegem acht kinderen geboren. Lieven Balcaen overleed te Wortegem op 14.8.1762. De staat van goed werd door Anna Van Meirhaeghe overgebracht op 7.1.1763.

e. **Judoca Van Meirhaeghe**, geboren op 8.2.1659.

f. **Adriana Van Meirhaeghe**, geboren op 28.11.1662; zij (?) huwde wellicht te Wortegem op 29.4.1692 met **Jacobus Vande Meulebroecke**.

11. **JUDOCA VAN MEIRHAEGHE**

Geboren te Wortegem op 3 maart 1624 als dochter van Pieter en Joanna De Clercq.

12. **ANNA VAN MEIRHAEGHE**

Geboren te Wortegem op 20 december 1630 als dochter van Pieter en Joanna De Clercq.

Niet geïdentificeerden :

Jacobus Van Meirhaeghe huwde Anna De Curte; hij overleed omstreeks 1691, woonplaats Berchem; zij hertrouwde met Pieter De Bock; (svg 3.1.1691). Hun dochter Anna Van Meirhaeghe ° ca 1674. Namen het voogdijschap over Anna waar : Pieter Van Meirhaeghe, halfbroer van vader Jacobus en Jan Van Hecke echtg. van Marie Van Meirhaeghe. Jacobus zou de zoon kunnen zijn van Jacobus en Hermine Nicaise (zie XII.1.3.b.a)

Van Adriaen Van Meirhaeghe en Judoca Nijs werden te Ingooigem twee kinderen geboren : Francisca Van Meirhaeghe (° 7.10.1703) en Joanna Van Meirhaeghe (° 28.9.1705).

Jan Van Meirhaeghe fs Pieter; hij kan de zoon zijn van Petrus Van Meirhaeghe en Joanna Vande Woestijne (XIII.1.2.b.); huwde te Wortegem op 13.4.1712 met Anna Rommel, ° Wortegem 13.7.1678 als dochter van meester-chirurgijn Jan Rommel en Suzanna Van Wettene. Anna was weduwe van Antoon Van Eerseele die te Wortegem † op 16.7.1711. Hun kind Maria Joanna Van Meirhaeghe ° Wortegem 23.9.1713. Zij werd beëdigde voedvrouw in 1762. Zij huwde te Wortegem op 10.11.1736 met Jan Saelens; te Wortegem werden van hen 12 kinderen geboren.

Pieter (Frans) Van Meirhaeghe ° ca 1716; huwde te Schorisse op 5.12.1737 met Joanna Maria Roos fa Pieter. In januari 1774 deed Christiaan Benedictus Roman, brouwer te Mater, klacht op de goederen van het echtpaar over levering van bier ³⁴. Ze overleden te Schorisse respect. op 7.9.1776 en 31.1.1780. Te Schorisse werden van hen acht kinderen geboren : 1. Anna Louise Van Meirhaeghe (° 1.3.1739, huwde te Schorisse op 2.5.1762 met Joos De Temmerman). 2. Maria Philippa Van Meirhaeghe (° 6.6.1741 en † 25.10.1746). 3. Isabelle Van Meirhaeghe (° 28.8.1743, huwde te Schorisse op 24.7.1768 met Pieter Joseph De Temmerman). 4. Pieter Antoon Van Meirhaeghe (° 15.10.1745 en † 12.1.1746).

5. Pieter Joseph Van Meirhaeghe (° 28.11.1746 en † 10.12.1746). 6. Jan Baptiste Van Meirhaeghe (° 22.3.1748). 7. Maria Catharina Van Meirhaeghe (° 3.9.1750, huwde er op 15.10.1771 met Jan Clarens). 8. Maria Philippa Van Meirhaeghe (° 8.10.1753, ze had één onwettig kind met Jan Baptiste Schiettecatte : Maria Christina Van Meirhaeghe ° 27.2.1772 en twee onwettige kinderen met Pieter Frans Van Malleghe uit Elzelles, met wie ze in de derde graad verwant was : Maria Coleta Van Meirhaeghe ° 24.9.1775 en Benedictus Van Meirhaeghe ° 16.1.1777).

* * * * *

Tot besluit volgt hierna een overzicht omtrent het mannelijk nageslacht van de zeven stamhouders van de 13de generatie in de periode nà het Ancien Régime. Hierbij wordt geen rekening gehouden met het nageslacht van latere migranten naar Frankrijk en de Verenigde Staten, waarover we slechts fragmentaire informatie hebben.

- XIII.1. Pieter Van Meirhaeghe : had nageslacht in de 19de en wellicht ook in de 21ste eeuw.
- XIII.2. Jan Van Meirhaeghe : had nageslacht in de 19de en wellicht ook in de 21ste eeuw.
- XIII.3. Frans Van Meirhaeghe : zijn nageslacht reikt niet verder dan 17de eeuw.
- XIII.4. Roegier Van Meirhaeghe : van zijn acht zonen bestendigde alleen zoon Jan de naam en hij heeft nageslacht tot in de 21ste eeuw. Jan Van Meirhaeghe week uit naar Kanegem en is de stamvader van quasi alle hedendaagse Meirhaeghes of Meerhaeghes-zonder-Van, waartoe ook de auteurs behoren.
- XIII.5. Olivier Van Meirhaeghe : heeft een talrijk nageslacht dat reikt tot in de 21ste eeuw.
- XIII.6. Lodewijck Van Meirhaeghe : het is twijfelachtig of zijn nageslacht verder reikt dan de 19de eeuw.
- XIII.7. Pieter Van Meirhaeghe : had nageslacht in de 19de en wellicht ook in de 21ste eeuw.

Het *Familiearchief Van Meirhaeghe*, dat bij de auteur berust, bevat o.m. een hoop informatie uit registers van Burgerlijke Stand van de gemeenten uit de voormalige kasselrij van Oudenaarde en van ver daarbuiten. Op basis daarvan kunnen de meeste hiervoor behandelde stamreeksen verder uitgebouwd worden tot op het einde van de 19de eeuw en vaak tot een stuk in de 20ste eeuw. Dit familiearchief staat ter beschikking van de geïnteresseerde lezer of zoeker die ons altijd kan contacteren. Zoals u zag, resten er wat betreft de 17de en de 18de eeuw, nog een aantal onzekerheden en vraagtekens. Het spreekt voor zich dat alle aanvullingen en rechtzettingen welkom zijn.

* * * * *

HERALDIEK : MEERMIN EN DOLFIJN IN HET FAMILIEWAPEN VAN MEIRHAEGHE

MEERMIN

Op 1 maart 1984 werd het nieuw familiewapen [Van] Meirhaeghe, dat grafisch ontworpen werd door wijlen dr. E. Warlop, archivaris van het Rijksarchief Kortrijk, door het *Heraldisch College* van de *Vlaamse Vereniging voor Familiekunde*, officieel als *oud familiewapen* goedgekeurd en onder het nr. 41 geregistreerd. Aan de aanvrager, wijlen mijn vader Jan Meirhaeghe, werd samen met de afbeelding ook de volgende *Wapenbrief* bezorgd : “Op aanvraag van Jan Meirhaeghe, Europastraat 15, Ingelmunster, werd na grondig onderzoek op heraldisch, historisch en genealogisch gebied nevenstaand oud wapen geregistreerd door publicatie in *Vlaamse Stam*. De beschrijving van dit wapen luidt” :

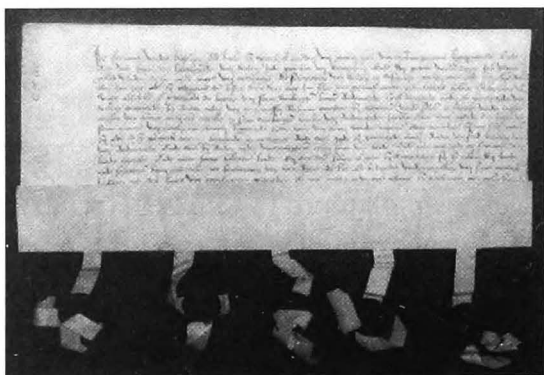
*In lazuur een omgewende zeemeermin van goud.
Het schild getopt met een helm van zilver,
getralied, gehalsband en omboord van goud,
gevoerd en gehecht van keel,
met wrong en dekkleden van goud en van lazuur,
en als helmteken een dolfijn van goud, gebaard, gevind en gestaart van keel*

In *Vlaamse Stam*, tijdschrift van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, werd dit familiewapen afgedrukt, samen met de stamreeks of voorouderreeks vanaf Lodewijck Van Meerhaghe (IX.3) tot en met de auteurs van deze genealogie, vader en zoon: Jan en Herman Meirhaeghe³⁵. Het familiewapen werd als *oud wapen* geregistreerd omdat het een bestaand wapen is dat door een rechtstreekse voorvader van de aanvragers werd gebruikt, namelijk door Lodewijck Van Meerhaghe (X.6). Deze Lodewijck Van Meerhaghe is overigens de stamvader van alle Meirhaeghes, met of zonder *Van* en hoe hun naam ook moge gespeld zijn en waar ze vandaag de dag ook mogen leven.

Familiewapen Van Meirhaeghe

Hoe en waar werd het oorspronkelijk familiewapen aangetroffen? Een eerste aanwijzing werd gevonden in de genealogie van de familie *de Schieter de Lophem* ³⁶. De de Schieteres waren, zoals al vaak gezegd, een aloud Wortegems geslacht dat door talrijke huwelijken met de clan Van Meirhaeghe verbonden was en waarvan naderhand een tak geadeld werd. Een voetnoot in *Histoire de la Famille de Schieter* vermeldt : “*Van Meirhaeghe: d’argent au dauphin d’azur*”. Het familiewapen Van Meirhaeghe zou dus een *azuurblauwe dolfin op een veld of achtergrond van zilver* dragen. De auteur voegt daar echter aan toe: “*toutefois Loy Van Meirhaeghe, homme de fief de la seigneurie de Walhem à Wortegem scellait d’une sirène*” - of vertaald - “*Loy Van Meirhaeghe, leenman van de Heerlijkheid van Walem te Wortegem zegelde evenwel met een zeemeermin*”. Loy of Lodewijck hechtte als schepen zijn zegel aan een oorkonde die bewaard wordt in het archief van de Sint-Walburgakerk te Oudenaarde, dat in de Dekenij berust ³⁷. De tekst, waarin o.m. sprake is van grond “*liggende in de Merhaghe*” die toebehoorde aan de kerk van Sint-Walburga te Oudenaarde, werd in Deel II onder X.6 opgenomen ³⁸. Aan de bedoelde oorkonde, die dateert van 1520, bleken vijf gave lakzegels bevestigd te zijn en op het vijfde zegel is het bewuste zeemeerminnetje meteen herkenbaar : goed geschapen vrouwelijk bovenlijfje met alles erop en eraan, sierlijke vissenstaart ³⁹. De meermin wordt afgebeeld zoals ze in de heraldiek altijd wordt voorgesteld : de beide armen opgeheven, terwijl ze in de linker en de rechter hand respectievelijk een ronde spiegel en een kam vasthoudt.

Oorkonde schepenbank Walem 1520

Zegel van Lodewijck Van Meerhaghe

Het meerminwapen waarmee Loy of Lodewijck Van Meerhaghe (X.6) zegelde, zou tot de *sprekende familiewapens* kunnen gerekend worden. Hiermee wordt bedoeld dat de afgebeelde wapenfiguur de naam - of in dit geval een deel van de familienaam - als het ware vertaalt in een aanschouwelijke afbeelding. Zo droeg Wortegemnaar Pieter Vande Wiele een *wiel* in zijn familiewapen, een sprekend voorbeeld van een sprekend familiewapen. De familienaam Van Meirhaeghe is echter heel wat moeilijker door een figuur of tekening voor te stellen en alleen het eerste deel van de naam - *meer* - zou dan door middel van een *meer-min* uitgebeeld worden. Voor het tweede deel - *haghe* - werd geen aanschouwelijke voorstelling gezocht, gevonden of gebruikt ⁴⁰.

Eerder zegden we dat Lodewijck Van Meerhaghe (Genealogie Van Meirhaeghe, Deel II, X.6) te Wortegem op “*het goed te Cauborre*” woonde en dat zijn eigendommen “*up cauborre*” of “*cauwenborre de cautere*” gelegen waren. Tussen zijn bezittingen noteren

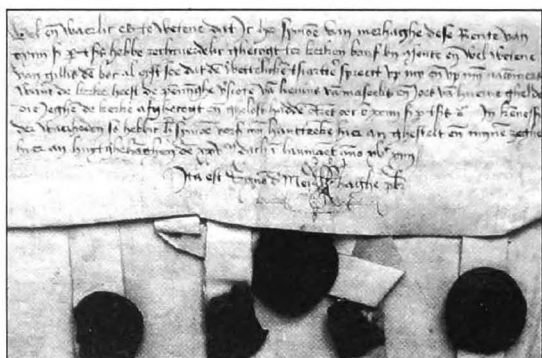
we ook “*XI honderdlands ghenampt den meerman*” en “*II honderdlands inden meerman*”⁴¹. Hij had deze bezittingen geërfd van zijn vader, die eveneens Lodewijck Van Meerhaghe heette (IX.3). In de boedelbeschrijving van laatstgenoemde treffen we beide stukken grond reeds aan: “*X honderdlands int stick ghenampt den meerman*” en “*noch X honderdlands ghenampt den meerman*”⁴². Deze bezittingen kwamen later in het bezit van Philip Vande Wiele die huwde met Agnes Van Meerhaghe (Deel II, XI.2.2, p 334), kleindochter van Lodewijck Van Meerhaghe (X.6). Een citaat uit het renteboek van de Sint-Pietersabdij te Walem uit 1573 : “*Philips Vande Wiele over (zijn schoonvader) Rogier Van Merhaghe over Lodewick Van Merhaghe: VIII honderdlands in mannyns velt den meyrman*”⁴³.

Vader Lodewijck en zoon Lodewijck Van Meerhaghe bezaten dus gronden die de merkwaardige naam *de meerman* droegen. Een meerman is uiteraard de mannelijke partner van de meermin. Zou er een verband zijn tussen de akker die de naam *meerman* droeg en de *meermin* uit het zegel? Maar waarom dan als wapenfiguur een meermin en geen meerman gekozen? En waarom had men uitgerekend aan een stuk akkerland – en bijvoorbeeld niet aan een vijver of poel – de naam *meerman* gegeven? Of deden er op en rond de *Cau(wen) borre* – wat niet alleen *veld dat slecht beschut is tegen de koude noorder- of oostenwind* kan betekenen, maar ook *koude bron* – verhalen de ronde over watergeesten, meermannen en meerminnen die deze *kouwe born* bewoonden? Had Lodewijck zijn familiewapen geërfd van een voorvader die om nog andere redenen gekozen had voor de meermin, dat fascinerende en raadselachtige mengwezen, half mens-half vis, waarvan niet alleen in de oude mythologieën en religies overvloedig sprake is, maar waarover in die dagen ook tal van legenden in Vlaanderen – en vooral aan de Vlaamse kust – de ronde deden?⁴⁴ Of vonden de Van Meirhaeghes dicht bij huis inspiratie? Zo bestond er te Oudenaarde toentertijd op de Garenmarkt een herberg die *De Meerminne* heette. En in de plaatselijke stoeten en optochten trokken figuranten mee die als meermin of meerman verkleed waren zoals *Licke*, de nar van de heer van Schorisse, die een *zot habyt* liet maken om er in 1445 in de jaarlijkse Sacramentsprocessie mee op te stappen?⁴⁵

Het zegel aan de voormelde oorkonde biedt geen informatie omtrent de kleuren van Lodewijcks wapen. Voor het nieuwe familiewapen werd gekozen voor een meermin van *goud* op een veld van *lazuur* (blauw). Deze kleuren werden niet willekeurig, maar welbewust gekozen : ze werden ontleend aan het gemeentewapen van Wortegem dat een *gouden* zonnebloem op een *blauw* veld draagt. Zo verwijzen de kleuren van het familiewapen naar Wortegem, de bakermat van het geslacht Van Meirhaeghe. De kleur blauw kan bovendien, net als de meermin, met het element *water* in de familienaam geassocieerd worden.

En Lodewijck was niet de enige die met een meermin zegelde. Ook het zegel van zijn generatie- en leeftijdgenoot én achterneef Symoen Van Meerhaghe (IX.1.1), pastoor van Wortegem, droeg een meermin. Het *Fonds Varlez* bevat o.m. een *tsartere* of charter dat in 1514 eigenhandig door Symoen geschreven werd⁴⁶. De slotformule luidt : “*in kennessche der waerheden so hebbe ic mijn hantteeken en ghestelt ende mijn zeghel hier an huytgehanghende*”. Onder de tekst prijkt inderdaad de gracieuze handtekening van Heer Symoen en onderaan het document *uithangende*, zijn gaaf zegel met zijn familiewapen: de meermin.

Familiewapens worden van vader op zoon (of dochter) overgedragen. Vanuit dit perspectief zouden Lodewijck en Symoen Van Meerhaghe, die achterneven waren, hun familiewapen via hun respectieve vader en grootvader kunnen geërfd hebben van hun gemeenschappelijke overgrootvader Willem Van Meirhaeghe (VII.1) die te Wortegem leefde van 1370 tot 1417 (zie verder: stamtafel). Dit zou betekenen dat het meerminzegel of -wapen reeds omstreeks het jaar 1400 in de familie gebruikt werd. Misschien kunnen we deze hypothese ooit nog eens bevestigen of weerleggen. Het *Fonds Varlez* bevat verder nog een oorkonde uit 1349 waarin Jan Van Meerhaghe (IV.3) genoemd wordt als schepen van de Heerlijkheid van Walem, samen met zijn drie collega's en de baljuw ⁴⁷. De vijf zegels waarmee zij deze oorkonde waarmerkten, zijn helaas verloren gegaan. We weten dus alleen dat Jan Van Meerhaghe zegelde en dat hij dus per definitie een familiewapen moet gehad hebben. Zou hij halfweg de 14de eeuw reeds met een meermin gezegeld hebben?

oorkonde Heer Symoen Van Meirhaeghe

zegel Heer Symoen Van Meirhaeghe

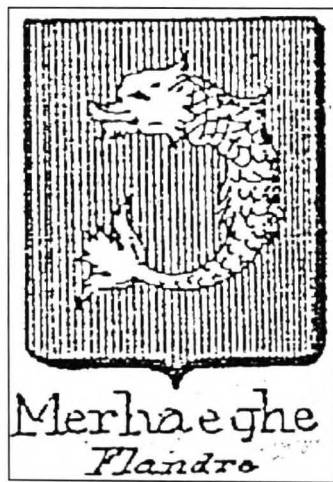
DOLFIJN

Daarnet werd gezegd dat de beschrijving van het nieuw familiewapen [Van] Meirhaeghe spreekt van : “*als helmteken een dolfin van goud, gebaard, gevind en gestaart van keel (rood)*”. De dolfin die het familiewapen topt of bekroont, werd evenmin willekeurig gekozen. Dit al even fascinerende zeezoogdier sierde namelijk het familiewapen van een aantal 16de eeuwse Van Meerhaghes uit Oudenaarde.

- Hiervoor zagen we reeds dat de *Genealogie de Schietere* melding maakt van “*een dolfin van lazuur (blauw) op een veld van zilver*” als wapen van de familie Van Meirhaeghe ⁴⁸.
- Rietstaps *Armorial General* of *Wapenboek* vermeldt voor familie *Merhaeghe* uit Vlaanderen : “*een dolfin van zilver op een veld van keel*” ⁴⁹. Rietstap vertelt er echter niet bij door welke *Merhaeghe* dit wapen gedragen werd. Het antwoord op deze vraag vonden we in de *Miroir des Notabilités Nobiliaires* ⁵⁰. In dit 19de eeuwse genealogisch werk wordt een fragment behandeld van de notabele familie Vande Woestijne, waarmee de Van Meirhaeghes via diverse huwelijken verbonden waren. Er wordt meer bepaald gesproken over het echtpaar Loy Vande Woestijne alias Meerman en Marie

Van Meerhaghe (X.1.2). Marie Van Meerhaghe overleed in 1566 en werd begraven in de Walburgakerk te Oudenaarde, onder een grafsteen waarop volgens de auteur haar familiewapen was aangebracht. En de schrijver gaat verder: “*l’écusson de Merhaeghe est de gueules au dauphin d’argent*”, of vertaald, “*het wapen van Merhaeghe is een dolfijn van zilver op een veld van keel (rood)*”. Meteen weten we waar Rietstap de mosterd vandaan gehaald had.

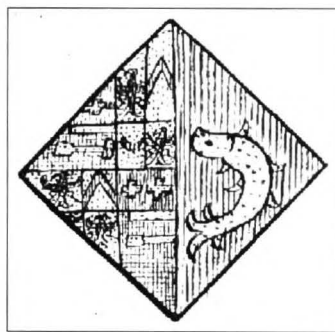
- De volgende dolfijn troffen we aan in een 19de eeuwse foliant dat als titel draagt: “*Register van fondation van jaergetijden, borsen voor studenten ende jonghe dochters, aarme kinderen bij acten inter vivos, testamente, legaten alsoock eenige documenten regarderende het hospitaal van Audenaerde*” van de hand van P.F. van Meldert de Devaal ⁵¹. Het betreft hier de beschrijving van de grafzerk van Antheonis Vande Kerckhove alias De Lattre en Jonkvrouw Anna Van Meerhaghe (X.4.4), gelegen in de kerk van Pamele-Oudenaarde, geïllustreerd met een schets van het wapenschild van de familie Vande Kerckhove alias de Lattre en een rouwbord waarop de wapens Vande Kerckhove en Van Meirhaeghe verenigd staan afgebeeld ⁵². De tekst luidt als volgt : “*Zaerck ligghende inde prochie kercke van Pamel binnen Audenaerde – schets familiewapen Vande Kerckhove alias De Lattre – Sepulture van den eersamen Anth(onius) de Lattre geseyt Vanden Kerchove fs Paesschiers, die overleet den 5 7bre 1600 ende van jo(nkvrouw) Anna Van Merhaghe fa Gillis, overl(eden) 18 april 1584, hadden tsamen in huijwelijcke 10 kinderen, Gillis, Cathelyne, Jacques, Marie, Elena, Jan, Anna, Anth(oon), Michiel ende Abraham Bidt voor de zielen – schets familiewapen van het echtpaar Vande Kerckhove-Van Meirhaeghe*” (zie illustratie)

Rietstap

Transcriptie grafschrift

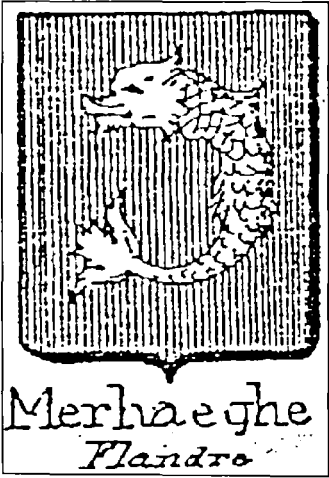

Detail: rouwbord

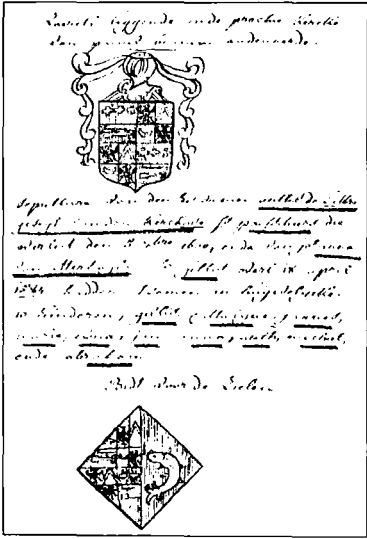
Op het ruitvormige rouwbord – dit is een bord dat ingelijst werd opgehangen in de kerk ter nagedachtenis van een overledene – staat het volgende afgebeeld : enerzijds het wapen van Anthoon Vande Kerckhove en anderzijds het wapen van zijn echtgenote Anna Van Meirhaeghe : “*een dolfijn van goud op een veld of achtergrond van keel of rood*”.

Van Meerhaghe (X.1.2). Marie Van Meerhaghe overleed in 1566 en werd begraven in de Walburgakerk te Oudenaarde, onder een grafsteen waarop volgens de auteur haar familiewapen was aangebracht. En de schrijver gaat verder: “*l’écusson de Merhaeghe est de gueules au dauphin d’argent*”, of vertaald, “*het wapen van Merhaeghe is een dolfin van zilver op een veld van keel (rood)*”. Meteen weten we waar Rietstap de mosterd vandaan gehaald had.

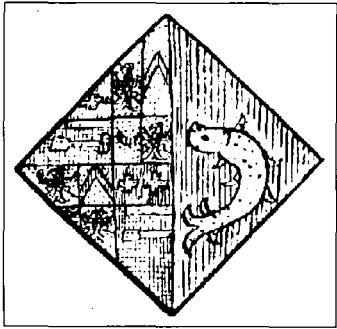
- De volgende dolfin troffen we aan in een 19de-eeuws foliant dat als titel draagt: “*Register van fondation van jaergetijden, borsen voor studenten ende jonghe dochters, aarme kinderen bij acten inter vivos, testamente, legaten alsoock eenige documenten regarderende het hospitaal van Audenaerde*” van de hand van P.F. van Meldert de Devaal ⁵¹. Het betreft hier de beschrijving van de grafzerk van Antheonis Vande Kerckhove alias De Lattre en Jonkvrouw Anna Van Meerhaghe (X.4.4), gelegen in de kerk van Pamele-Oudenaarde, geïllustreerd met een schets van het wapenschild van de familie Vande Kerckhove alias de Lattre en een rouwbord waarop de wapens Vande Kerckhove en Van Meirhaeghe verenigd staan afgebeeld ⁵². De tekst luidt als volgt : “*Zaerck ligghende inde prochie kercke van Pamel binnen Audenaerde – schets familiewapen Vande Kerckhove alias De Lattre – Sepulture van den eersamen Anth(onius) de Lattre geseyt Vanden Kerchove fs Paesschiers, die overleet den 5 7bre 1600 ende van jo(nkvrouw) Anna Van Merhaghe fa Gillis, overl(eden) 18 april 1584, hadden tsamen in huijwelijcke 10 kinderen, Gillis, Cathelyne, Jacques, Marie, Elena, Jan, Anna, Anth(oon), Michiel ende Abraham Bidt voor de zielen - schets familiewapen van het echtpaar Vande Kerckhove-Van Meirhaeghe*” (zie illustratie)

Rietstap

Transcriptie grafscript

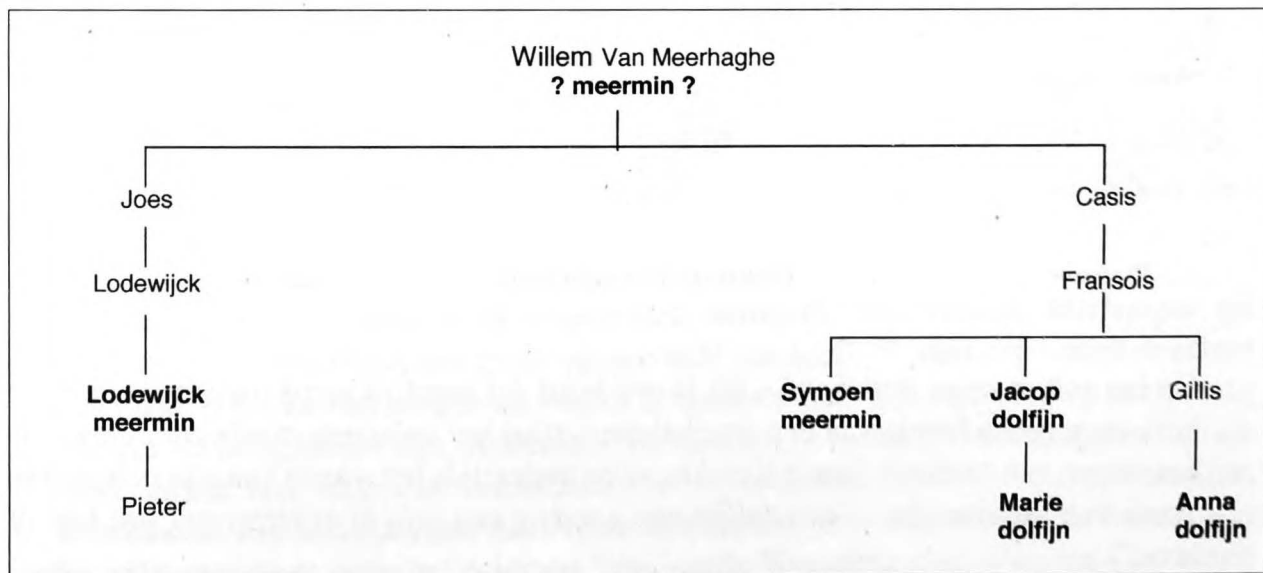

Detail: rouwbord

Op het ruitvormige rouwbord – dit is een bord dat ingelijst werd opgehangen in de kerk ter nagedachtenis van een overledene – staat het volgende afgebeeld : enerzijds het wapen van Anthoon Vande Kerckhove en anderzijds het wapen van zijn echtgenote Anna Van Meirhaeghe : “*een dolfin van goud op een veld of achtergrond van keel of rood*”.

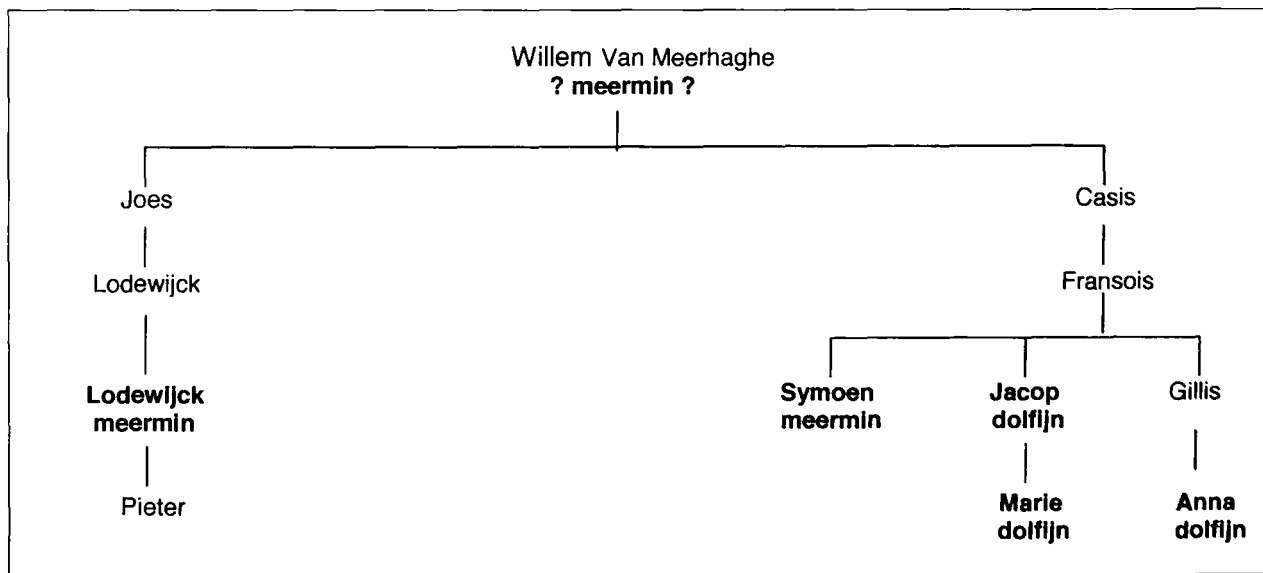
- Een vierde verwijzing vonden we in het genealogische tijdschrift *Le Parchemin* ⁵³. In zijn bijdrage behandelt Colonel de Lannoy er een tak van de familie de Lannoy te Oudenaarde van de 15de tot de 17de eeuw. Hij heeft het o.m. over het echtpaar Jacop Van Meerhaghe en Jeanne de Lannoy (X.1) en in een voetnoot (nr.19) schrijft hij over het familiewapen van Jacop: “*Van Meirhaeghe, à un poisson dressé sur sa queue, la tête à dextre*”. In vertaling klinkt dit als volgt: “*Van Meirhaeghe, een vis, (vertikaal) rechtopstaand op de staart, de kop naar rechts gewend*”. Waar hij dit wapen aantrof, vermeldt de auteur niet. Het is duidelijk dat hij de afbeelding foutief geïnterpreteerd heeft en dat Jacop Van Meerhaghe geen *vis* maar een *dolfijn* in zijn familiewapen voerde, net als zijn hiervoor genoemde dochter Marie overigens. Op oude tekeningen en afgesleten zegels zijn een dolfin en een vis niet altijd makkelijk van elkaar te onderscheiden. Bovendien wordt een dolfin in de heraldiek met schubben afgebeeld, daar waar hij in realiteit natuurlijk zo glad is als een aal. Wanneer men geen voorkennis heeft van het voorkomen van de dolfin als wapenfiguur binnen een bepaalde familie, is een vergissing snel gemaakt.

Alle hiervoor genoemde, 16de-eeuwse dolfin dragers – Jacop Van Meerhaghe, zijn dochter Marie en haar nicht Anna Van Meerhaghe fa Gillis - behoren tot de “tak Oudenaarde”. Jacop Van Meerhaghe en de vader van Anna, Gillis Van Meerhaghe, waren beiden zonen van Fransois Van Meerhaghe (IX.1) en dus broers van voormelde Symoen Van Meerhaghe (zie verder : stamtafel). Merkwaardig is nu dat pastoor Symoen Van Meerhaghe, die de oudste zoon was van Fransois, geen *dolfijn* (zoals zijn broers) maar een *meermin* in zijn schild voerde. Erfde alleen de oudste zoon het volle of originele wapen dat een meermin voorstelde? De kans is groot dat Symoen dit wapen van zijn vader Fransois geërfd had. We hebben er het raden naar waarom zijn jongere broers niet eveneens opteerden voor het meerminwapen - dat ze dan, ter onderscheiding van elkaar, konden *breken* door toevoeging van andere elementen - maar kozen voor een heel andere en nieuwe wapenfiguur, namelijk voor een dolfin. Er is wel, net als bij de meermin, de associatie met het element *water* (Meer) in de familienaam. Beide tot de verbeelding sprekende waterwezens worden bovendien reeds van in de Oudheid in tal van mythen en legenden in elkaars gezelschap gesignaleerd. De keuze voor de dolfin als helmteken in het nieuw familiewapen [Van]

- Een vierde verwijzing vonden we in het genealogische tijdschrift *Le Parchemin* ⁵³. In zijn bijdrage behandelt Colonel de Lannoy er een tak van de familie de Lannoy te Oudenaarde van de 15de tot de 17de eeuw. Hij heeft het o.m. over het echtpaar Jacop Van Meerhaghe en Jeanne de Lannoy (X.1) en in een voetnoot (nr.19) schrijft hij over het familiewapen van Jacop: “*Van Meirhaeghe, à un poisson dressé sur sa queue, la tête à dextre*”. In vertaling klinkt dit als volgt: “*Van Meirhaeghe, een vis, (vertikaal) rechtopstaand op de staart, de kop naar rechts gewend*”. Waar hij dit wapen aantrof, vermeldt de auteur niet. Het is duidelijk dat hij de afbeelding foutief geïnterpreteerd heeft en dat Jacop Van Meerhaghe geen *vis* maar een *dolfijn* in zijn familiewapen voerde, net als zijn hiervoor genoemde dochter Marie overigens. Op oude tekeningen en afgesleten zegels zijn een dolfin en een vis niet altijd makkelijk van elkaar te onderscheiden. Bovendien wordt een dolfin in de heraldiek met schubben afgebeeld, daar waar hij in realiteit natuurlijk zo glad is als een aal. Wanneer men geen voorkennis heeft van het voorkomen van de dolfin als wapenfiguur binnen een bepaalde familie, is een vergissing snel gemaakt.

Alle hiervoor genoemde, 16de- eeuwse dolfin dragers – Jacop Van Meerhaghe, zijn dochter Marie en haar nicht Anna Van Meerhaghe fa Gillis - behoren tot de “tak Oudenaarde”. Jacop Van Meerhaghe en de vader van Anna, Gillis Van Meerhaghe, waren beiden zonen van Fransois Van Meerhaghe (IX.1) en dus broers van voormelde Symoen Van Meerhaghe (zie verder : stamtafel). Merkwaardig is nu dat pastoor Symoen Van Meerhaghe, die de oudste zoon was van Fransois, geen *dolfijn* (zoals zijn broers) maar een *meermin* in zijn schild voerde. Erfde alleen de oudste zoon het volle of originele wapen dat een meermin voorstelde? De kans is groot dat Symoen dit wapen van zijn vader Fransois geërfd had. We hebben er het raden naar waarom zijn jongere broers niet eveneens opteerden voor het meerminwapen - dat ze dan, ter onderscheiding van elkaar, konden *breken* door toevoeging van andere elementen - maar kozen voor een heel andere en nieuwe wapenfiguur, namelijk voor een dolfin. Er is wel, net als bij de meermin, de associatie met het element *water* (Meer) in de familienaam. Beide tot de verbeelding sprekende waterwezens worden bovendien reeds van in de Oudheid in tal van mythen en legenden in elkaars gezelschap gesignaleerd. De keuze voor de dolfin als helmteken in het nieuw familiewapen [Van]

Meirhaeghe is nu duidelijk : de dolfin was de wapenfiguur van een 16de- eeuwse tak van het geslacht Van Meirhaeghe. De kleuren *goud* en *rood*, werden ontleend aan het stadswapen van Oudenaarde, de woonplaats van de dolfinndragers en tevens de hoofdplaats van de kasselrij waarbinnen het geslacht Van Meirhaeghe zich eeuwenlang ontwikkeld heeft. In het nieuwe familiewapen hebben we dus de twee bestaande, eeuwenoude familiewapens of wapenfiguren bijeengebracht: *meermin* en *dolfin*.

Na de 16de eeuw troffen we vooralsnog geen meermin- of dolfinzegels meer aan, zodat we er geen idee van hebben hoeveel opeenvolgende generaties het familiewapen nog verder gebruikt hebben. Andere Van Meirhaeghe-wapens of zegels met andere wapenfiguren werden tot nu toe niet gevonden. Het archief van de Sint-Pietersabdij bevat een originele oorkonde uit 1544 waaraan oorspronkelijk vijf zegels bevestigd waren, nl. die van Jan Van Heilbrouck, baljuw van Walem, en de schepenen Pauwel Vanden Dorpe, Pieter Vande Wiele, Jan Vande Woestijne en Pieter Van Meirhaeghe ⁵⁴. Slechts drie zegels bleven bewaard; twee zegels – o.m. dat van Pieter Van Meirhaeghe - zijn jammer genoeg verdwenen. Pieter Van Meirhaeghe was de zoon van Lodewijck en de kans is dus groot dat ook hij met een meermin zegelde.

KEUZE

De keuze voor de meermin als wapenfiguur mag dan al van enige originaliteit getuigen, ze was niet zo evident. Al sedert een paar duizend jaar was de mythische sirene en/of zeemeermin een op zijn minst dubbelzinnig fabelwezen ⁵⁵. Ze had de kwade roep dat ze met haar onweerstaanbaar gezang zeelui en ander *mansvolk* lokte, verleidde en de dood insleurde... De positieve, goddelijke of spirituele eigenschappen die ze in de oudheid toch ook nog volop bezat – de Feniciërs vereerden de liefdesgodin Atergatis die half vrouw, half vis was – verdwenen echter volledig tijdens de christelijke Middeleeuwen. Voor de kerk werd de langharige en fraai gewelfde *maerminne* of *meerminne* de belichaming van één van de zeven hoofdzonden, *luxuria*, beter gekend als wellust of onkuisheid. De kam en de spiegel waar ze stevast mee wordt afgebeeld, en die ze geërfd had van de liefdesgodin Afrodite die overigens ook uit het schuim van de golven werd geboren, werden beschouwd als de attributen van de prostituee, de lichtekooi... De zeemeermin werd dus een *femme fatale* die voor het godvrezende volk werd afgeschilderd als de vleesgeworden ontucht die mannen in het verderf stortte. Dit alles in overweging genomen, lijkt de keuze voor een meermin als wapenfiguur inderdaad niet zo vanzelfsprekend en het is minstens merkwaardig te noemen dat een priester als Meester Symoen Van Meerhaghe met een zeemeermin zegelde en niet met een *zedige* dolfin zoals zijn broers het deden. De beslissing om een welbepaald familiewapen aan te nemen werd immers nooit lichtzinnig genomen. Wat dreef de Van Meirhaeghes ertoe om, ondanks haar dubieuze reputatie, toch weloverwogen voor een meermin te kiezen?

Afgezien van het negatieve imago waarmee het christendom haar in het Westen opzadelde, bleef de meermin op andere continenten toch ook een positief wezen. Zo zijn meerminnen en dolfinnen universeel present in het sjamanistisch universum. In hun door plantaardige, bewustzijnsverruimende middelen (ayahuasca, ibogaïne, psylocibine paddenstoelen, mescaline, peyotecactus) of via andere methodes opgewekte trances en visioenen, ontmoeten

de sjamanen heel frekvent meerminnen en dolfijnen ⁵⁶. De intelligenties of entiteiten uit die andere (bewustzijns)werelden manifesteren zich door middel van dieren en theriantropen of wezens die half dier half mens zijn. Deze hybriden zijn dan vaak het vruchtbaar resultaat van sex tussen een mens en een entiteit uit die andere wereld. Een kind, geboren uit een meerminmoeder en menselijke vader, blijft achter in de onderwaterwereld waar het een machtig sjamaan wordt. Hedendaagse Zuid-Amerikaanse sjamanen aanroepen, wanneer ze ayahuasca innemen en genezingen uitvoeren, de *vegetalistas* (genezers, sjamanen) die onder water leven en van wie de moeders meerminnen zijn ⁵⁷.

Ook 21ste- eeuwse, Westerse gebruikers van ayahuasca signaleren regelmatig ontmoetingen met meerminnen (zie illustratie: detail ayahuascavisioen Peruviaanse sjamaan-schilder Pablo Amaringo)⁵⁸. Zou het kunnen dat de Van Meirhaeghes hun familiewapenfiguur niet aan de alledaagse werkelijkheid ontleend hebben, maar aan dergelijke psychedelische ervaringen of visionaire zielenreizen? Had de meid van de pastoor van Ooike in 1660 immers niet verklaard “*dat het geweten was dat de Van Meirhaeghes van geslachte tot geslachte toveraers en toveressen waren*” ⁵⁹...

NAWOORD

Deze studie wees uit dat de bakermat van het geslacht Van Meirhaeghe te Wortegem stond, meer bepaald te Meerhaghe, een plaatsnaam die reeds in de 10de eeuw vermeld wordt en waar de familienaam van werd afgeleid. De eerste bij naam gekende Van Meirhaeghes duiken er op in de 13de eeuw. Tot op het einde van de 16de eeuw blijven ze binnen het dorp wonen, op één tak na die gedurende enkele generaties in de 16de eeuw te Oudenaarde opgang maakte. Vanaf het begin van de 17de eeuw wordt Wortegem te klein voor de almaar verder uitdeinende stamboom en de Van Meirhaeghes vestigen zich in de omliggende dorpen. Omstreeks die tijd noteren we ook de eerste uitwijkelingen die de kasselrij Oudenaarde verlaten om zich in andere streken te vestigen. Op het einde van de 18de eeuw woont de meerderheid van de Van Meirhaeghes echter nog altijd te Wortegem.

Vanaf de oorsprong in de 13de eeuw behoorden de Van Meirhaeghes tot de meest vermogende landbouwersgeslachten van Wortegem en omliggende dorpen en dat blijft zeker zo tot op het einde van de 18de eeuw. Op de plaatselijke maatschappelijke ladder situeren ze zich in de subtop. Hun status was gebaseerd op grondbezit; we vinden hen terug als pachters of eigenaars van middelgrote landbouwbedrijven. Velen waren al heel vroeg geletterd en in elke generatie vinden we naamgenoten terug in de uitoefening van openbare ambten of publieke functies, hetzij als pastoor of koster, hetzij als baljuw, burgemeester, schepen, griffier, armenmeester of prater. De Van Meirhaeghes voerden een typische huwelijkspolitiek

en huwden eeuwenlang met partners uit een beperkte kring van notabele geslachten zoals de Vande Wieles, de Vande Woestijnes, de Vanden Dorpes, de Dhuyvetters, de De Waeles e.a. Dat resulteerde in talloze consanguïne huwelijken. Vanaf de 18de eeuw voltrok zich wat betreft aanzien en vermogen in bepaalde takken een neerwaartse evolutie die zich in de 19de eeuw nog scherper manifesteerde.

NOTEN

1. C. VANDENBROEKE, Vrijen en Trouwen van de Middeleeuwen tot heden, Elsevier, Brussel-Amsterdam, 1986.
2. R. CASTELAIN, Het leven op het platteland tussen Kortrijk en Oudenaarde (16de-18de eeuw), Sanderus, Oudenaarde, 1983.
3. L.G. DE SEGUR, Gemeenzame onderwijzingen en avondlezingen, Beyaert-Storie, Brugge, 1864.
4. K. VAN MANDER, Het Schilder-boeck, 1604, Het leven van Pieter Brueghel, uytnemende schilder van Brueghel.
5. Stadsarchief Oudenaarde (SAO), Acten en Contracten, boek 77, f° 25 v, dd. 26.6.1608.
6. De genealogie Vander Brugghen (13de-16de eeuw) in voorbereiding bij de auteur.
7. SAO, Staten van Goed Oudenaarde (SvGO), deel 72, f° 210, dd. 28.2.1653.
8. Om dit notenapparaat niet nodeloos te belasten wordt voor alle geboorten, huwelijken en overlijdens verwezen naar de parochieregisters van de betreffende parochies/gemeenten, waarvan de microfilms zich bevinden in het Rijksarchief Ronse, het Rijksarchief Beveren en het Algemeen Rijksarchief Brussel.
9. E. VAN DE KAUTER, Staten van Goed Asper-Zingem, deel 2, p. 209, reg. 232, nr 62 f° 211.
10. E. VAN DE KAUTER, Staten van Goed Asper-Zingem, deel 2, p.155, reg. 129, nr 5 f° 24.
11. E. VAN DE KAUTER, Staten van Goed Asper-Zingem, deel 2, p. 230, reg. 210, nr 9, f° 281.
12. H. MEIRHAEGHE, 't Meerminneke, Van Meirhaeghes Familiecontactblad, 1984, nr. 13, pp. 12-14.
13. E. VAN DE KAUTER, Staten van Goed Asper-Zingem, deel 2, p. 250, reg. 239, nr 63, f° 287 + ibidem, p 288, reg 232, nr 55, f° 181 v.
14. SAO, SVGO, deel 89, f° 247, dd. april 1675.
15. Met dank aan wijlen Cyrille Van Meirhaeghe - Oostakker, Enee Van Meirhaeghe – Heusden, Lucien Van Meirhaeghe – Zevergem, Tine Van de Vel-Wechter e.a.
16. Rijksarchief Ronse (RAR), Oud Gemeentearchief Wortegem (OGW), Wettelijke Passeringen, dd. 22.5.1629, f° 52 v.
17. RAR, OGW, Wettelijke Passeringen, dd. 27.10.1634.
18. RAR, OGW, Wettelijke Passeringen, dd. 26.4.1633, f° 124 r.
19. RAR, OGW, Wettelijke Passeringen, dd. 31.1.1635, f° 143 v.
20. RAR, Archief Kasselrij, nr 1740; zie ook 't Meerminneke nr 25, 1987, pp 4-5.
21. SAO, SvGO, deel 31, f° 135 v.
22. SAO, SvGO, deel 36, f° 144 v; deel 53, f° 84.
23. SAO, SvGO, deel 48, f° 57.

24. M. DELMOTTE, Verkiezingen, politiek en openbare opinie te Sint-Eloois-Vijve, Jaarboek 14, Geschied- en Heemkundige Kring de Gaverstreke, Waregem, 1986, p. 254.
25. F. en A. VAN DORPE, De Familie Van (den) Dorpe, pp. 121-122.
26. S. DE WAELE, De man met de pruik, een familie De Waele te Wortegem, Handelingen Geschied- en Oudheidkundige Kring Oudenaarde (HGOKO), deel 42, 2005, pp. 321-331.
27. Ooike in Beeld.
28. H. MEIRHAEGHE, Deo Gratias, verloren zoon van een Ierse vader, Kruishoutemse Heem- en Geschiedkundige Kring Hulthem, jaarboek 2007, p. 87.
29. Met dank aan Imelda Dhuyvetter, stambewaarder van de genealogie Dhuyvetter.
30. SAO, Fonds L. Varlez.
31. SAO, Fonds L. Varlez.
32. SAO, Fonds L. Varlez.
33. SAO, Fonds L. Varlez.
34. P. VAN BUTSELE, Staten van Goed Schorisse, 586, f° 131.
35. Vlaamse Stam, tijdschrift van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, 21ste jaargang, nr 5, mei 1985, pp 209-210.
36. A. de SCHIETERE de LOPHEM, Histoire de la Famille de Schietere, Tablettes des Flandres, Brugge 1968, recueil 9, p. 118.
37. Archief Dekenij Oudenaarde, Fundaties, nr.132.
38. H. MEIRHAEGHE, Genealogie Van Meirhaeghe, Deel II, HGOKO, deel 43, 2006, pp.271-389 (323).
39. De auteur van de genealogie de Schietere dateerde deze oorkonde abusievelijk op 1420 i.p.v. 1520, wellicht een tikfout.
40. H. MEIRHAEGHE, meer informatie over onze familiewapens en de symboliek van de meermin : 't Meerminneke, Van Meirhaeghes Familiecontactblad, nr.1, 1981, pp. 4-6; nr.7, 1982, pp.2-8; nr. 21, 1986, pp. 2-5; nr. 27, 1987, pp. 6-8 ; nr.31, 1988, pp. 9-12.
41. SAO, SvGO, deel 16, f° 75 r/v.
42. SAO, SvGO, deel 14, f° 104 r.
43. Rijksarchief Gent, Sint Pieters, I, 410.
44. A. VAN HAGELAND, De Magische Zee, Davidsfonds, nr 83, 1961-3, Zeemonniken en meerminnen, pp. 26-50.
45. R. CASTELAIN, De Mentaliteit van Boeren en Burgers in Oudenaarde en zijn Kasselrij (15de - 18de eeuw), Oudenaarde, 1987, p. 123.
46. SAO, Fonds Varlez, oorkonde.
47. H. MEIRHAEGHE, Genealogie Van Meirhaeghe, Deel I, Handelingen Geschied- en Oudheidkundige Kring Oudenaarde, deel 42, 2005, Boekdeel I, p. 261.
48. Koninklijke Bibliotheek Brussel, Manuscr. Fs. Gen. II, 1173.
49. J.B. Rietstap, Armorial General.
50. F.-V GOETHALS, Miroir des Notabilités Nobiliaires de Belgique, des Pays-Bas et du Nord de la France, Bruxelles 1857, Tome II, pp. 565-588.
51. P.F. VAN MELDERT de DEVAAL, Register van fondatien van jaergetijden, borsen voor studenten ende jonge dochters, aarme kinderen bij acten inter vivos, testamente, legaten alsoock eenige documenten regarderende het hospitaal van Audenaerde, p. 605. Zie ook Genealogie Van Meirhaeghe, Deel II, HGOKO, 2006, X.4.4., pp. 308-313.

- 52. Col. de LANNOY, Un rameau de la famille de Lannoy à Audenarde du XVe au XVIIe siècle, Le Parchemin, juillet-août 1981, n° 214, pp. 245-260.
- 53. Rijksarchief Gent, Sint Pieters, II, 1515.
- 54. V. DE DONDER, De lokroep van de zeemeermin, Fibula-Standaard, 1992.
- 55. G. DERIX, Ayahuasca, een kritiek op de psychedelische rede, Arbeiderspers, 2004.
- 56. G. HANCOCK, Het Oermysterie, Tirion, 2006, p. 669, noot 29.
- 57. G. HANCOCK, Het Oermysterie, Tirion, 2006, p. 351.
- 58. H. MEIRHAEGHE, Van de maerte en de tooveresse, Geschied- en Heemkundige Kring De Gaverstreke, Jaarboek 34, 2006, pp. 235-263. Zie ook : Genealogie Van Meirhaeghe, Deel IV, HGOKO, 2008, pp. 131-134.

EEN BESCHRIJVING VAN HET KASTEEL VAN PAMELE AAN HET BEGIN VAN DE 18DE EEUW

Mijnheer Maquet uit Brussel stuurde de redactie onderstaande beschrijving van het kasteel van Pamele toe. De beschrijving berust in het archief van het kasteel van Lavaux dat wordt bewaard in het Rijksarchief te Namen (Archives de l'Etat à Namur, Fiefs et seigneuries, n° 186-202, cote K 19).

Dat dit archiefstuk in het rijksarchief in Namen terecht is gekomen hoeft niet te verwonderen. In de 18de eeuw resideerde baron de Rouveroy, de heer van Pamele, in Lavaux, waar hij eveneens heer van Lavaux was. De de Rouveroy's verwierven de titel van heer van Pamele door het huwelijk in Oudenaarde van Jacques Renard de Rouveroy met Maria Valeria de Locquenghien in 1633¹. Van dit echtpaar bleef trouwens tot op heden een grafmonument bewaard in de Sint-Annakerk van Lavaux.

Grafmonument van Jacques Renard de Rouveroy en Maria Valeria de Locquenghien in de Sint-Annakerk van Lavaux (foto Th. Maquet)

¹ VAN BUTSELE, P., 1985. *De heren van Pamele-Oudenaarde*. In: *Gedenboek 750 jaar Pamelekerk Oudenaarde 1235-1985*. Oudenaarde, p.81.

De onderstaande beschrijving geeft een mooi beeld van de toestand van het kasteel, na de beschieting van Oudenaarde in 1684. In tegenstelling tot wat in de literatuur terug te vinden is, werden niet alle delen van het kasteel tot een ruïne herschapen². Bepaalde delen bleven in gebruik als munitiemagazijn en arsenaal.

De beschrijving lijkt opgemaakt te zijn door Charles Urbain de Rets de Brisuila de Chanclos, die gouverneur was van Oudenaarde tussen 1706 en 1726. Urbain de Chanclos was generaal-majoor in dienst van de Verenigde Provinciën en kolonel van een regiment ruitery. Hij werd op 9 juni 1707 officieel benoemd tot hoogbaljuw en gouverneur in Oudenaarde. Hij was hiermee de hoogste vertegenwoordiger van het centrale gezag in Oudenaarde. De functies vervulde hij reeds sinds de inname van de stad door de geallieerden (4 juni 1706). De Chanclos overleed op 11 juni 1726³.

Een voorganger van de Chanclos, baron de Courrières, logeerde ten tijde van het bombardement van 1684, in het kasteel van Pamele⁴.

A Monsieur

Monsieur de Chanclos general major
au service de sa majeste imperiale et
Catholique et Gouverneur de la
Ville d'audenarde

Le Baron de Rouveroit et de Pamele estant
obligé de donner a Messeigneurs du Conseil des
finances une specification et declaration de l'estat
ou se trouve son Chateau de Pamele, et depuis
quelque temps il est possédé par les magasins
de sa majeste imperiale et catholique ou de
ses augustes predecesseurs at fait dresser le
memoire et deduction cÿ jointe quil Vous
supplie monsieur de vouloir examiner
et ensuite certifier en faveur de justice
que ledit memoire contient la pure verité
affin quil ÿ soit adjoutté foÿ et credence quoÿ
faisant eté

² Zie bijvoorbeeld: *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Oudenaarde. Stad Oudenaarde met fusiegemeenten, 15n1*. Turnhout, 1996, p. 103.

³ VAN LERBERGHE, L., 1849. *Magistraets-persoonen der stad Audenaerde tot den jare 1793, in stads archief verzameld*. Oudenaarde, p. 13 en Den Haag, Nederlands Nationaal Archief, Archief J. van den Bergh, nr. 2195. Zie ook LACHAERT, P.-J (red.), 2008. *Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer*. Leuven, p. 102.

⁴ In verband met de "Baron de Courrières" zie voetnoot 3 van het artikel van P. VERGRACHT in dit volume van de Handelingen en uiteraard het hoger genoemde werk van VAN LERBERGHE, L., 1849, pp. 11-12.

Memoire

Pendant le bombardement de la Ville d'audenarde arrivé le 23e mars 1684 le chateau de Pamele situé au milieu de laditte Ville estoit occupé en partie par le Baron de Couriere Gouverneur pour lors audit lieu qui prennoit son logement ensuite de la convention fait entre le Baron dudit Pamele et le magistrat de laditte Ville d'audenarde qui ont paye annuellement audit seigneur Baron la somme de cinq cents florins pour ledit logement jusque au jour dudit bombardement, lautre partie dudit chateau estant occupé par le grand Baillÿ de la terre de Pamele concierge et auttre domestique

Depuis ledit bombardement le dit chateau at toujours esté occupé comme il est encore a present par le magasin de sa Majeste avec des munitions de guerre consistante en canon mortier, attirail, bombe, balle, poudre et plomb palisade et fasinne et toutte autre sorte de munitions

Ledit chateau de Pamele dans l'estat quil est a present consiste en quatre grosses tours qui sont en bon estat et dont il ÿ en at deux qui sont a l'abrÿ de la bombe,

Item un grand endroit qui est aussÿ Couvert dont on s'en sert pour l'arsenal

Ledit chateau est aussÿ renfermé tout a l'entour d'une bonne muraille de la hauteur de 20 pieds pour le moin au milieu du quel il ÿ a une grande et spacieuse coure

Quand au quartier que le gouverneur occupoit il n'est plus logable a raison que la superficie a esté entierement emporté par le bombardement

Il ÿ at aussÿ des caves dans ledit chateau dans lesquels il ÿ at des fours dont on se sert en cas de necessité,

Ledit chateau est aussÿ entourré d'un

grand fossé remplie d'eau avec un pont
pour l'entrée et outtre cela encore enviro
de la riviere de l'escaux,

Le sousigné sertiffy que ce qui est déclaré cÿ
dessus est la verité signe de Chanclos

Le sousigné notaire admis par le
Conseil provincialde sa Majeste imperiale et
catholique ordonné a Namur et y
resident certifie que la presente
expedition est conforme a son original
ce 22 juin 1716

Delahaÿe notaire
1716

DE DUITSE BEGRAAFPLAATS VAN W.O.I IN OUDENAARDE (1914-1956)

Dankzij de gegevens van de Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V. en de medewerking van Mijnheer G. Lecomte (foto's) kregen wij interessante inlichtingen over de Duitse begraafplaats in Oudenaarde. Wij danken eveneens de stadsarchivaris, de Heer Pieter –Jan Lachaert voor zijn medewerking.

In totaal lagen er 364 stoffelijke resten van Duitse oorlogsslachtoffers begraven. Het grootste deel (363) is geïdentificeerd en overgebracht naar het Duits militair kerkhof van Vladslo. Meer dan 44.000 Duitse soldaten liggen op dit kerkhof begraven, bekend door het beroemd beeldhouwwerk 'de rouwende ouders' van Käthe Kollwitz.

Het overbrengen duurde van 07/05/1956 tot 09/05/1956.

Een laatste soldaat die op dat ogenblik nog niet geïdentificeerd was, is overgebracht naar het mortuarium van het Duits militair kerkhof van Langemark, waar hij begraven ligt als onbekende soldaat.

“De Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V.” met als leuze “Arbeit für den Frieden” (Arbeid voor Vrede), 35 Allée du Petit Pas, F-59840 Lompret, is een private organisatie gemandateerd door de Duitse regering voor het beheer van de Duitse militaire graven in het buitenland en het opzoeken van nog onbekende graven. Zij doen eventueel opzoekingen naar de identificatie van de nog onbekende soldaten gestorven tijdens beide Wereldoorlogen.

Gelijkaardige organisaties bestaan voor de U.S.A. 'the American Battle Monument commission' voor Europa in Parijs en voor het Gemenebest 'the Commonwealth War Graves Commission' voor Noord Europa te Ieper, Elverdingestraat 82.

De Volksbund D. Kriegsgräberfürsorge kan helaas geen verdere inlichtingen verschaffen over de militaire slachtoffers van W.O. I daar de archieven volledig zijn vernield door de bombardementen op Berlijn op het einde van W.O. II. Eigenaardig genoeg hebben ze veel gegevens teruggevonden via de nationale archieven van België, Groot-Brittannië en Frankrijk.

Spijts alle pogingen zullen ze onvolledig blijven, vooral wat betreft de regimenten, data en plaats van het overlijden en eveneens van de geboortedatum en –plaats.

In West Europa zijn deze werkzaamheden van eerherstel volledig afgewerkt.

Gedurende jaren heeft de Volksbund gewerkt aan het heroprichten van ongeveer 450 Duitse militaire kerkhoven, waarvan alleen al 192 gelegen zijn op Franse bodem en dateren van W.O. I.

Dankzij de opening van de oostgrenzen sinds 1990/1991, heeft de bond zijn werkzaamheden naar daar kunnen verleggen.

De opgravingen en opzoekingen hebben voor het ogenblik plaats in 9 verschillende Oost-

bloklanden. Alle opgegraven soldaten worden verzameld op 30 militaire kerkhoven. Dit is soms een moeilijke opdracht gezien het klimaat en de geografische ligging.

In 2007 zijn 32.246 soldaten overgeplaatst naar een laatste rustplaats, waardig voor ieder beschaafd man.

De Volksbund onderhoudt zo 450 militaire begraafplaatsen in het Oosten. Meer dan 430.000 slachtoffers zijn nu overgebracht naar één van de 30 militaire centrale begraafplaatsen. Gezien de omvangrijke opdracht wegens miljoenen Duitse gesneuvelden zullen deze werkzaamheden zeker nog jaren in beslag nemen.

Al deze militaire begraafplaatsen zijn aangeduid in de Militaire Atlas “Am Rande der Strassen” (Aan de kant van de straat) met lokale bewegwijzering (zie Vladslo en Langemark, Hooglede en Menen).

Op het kerkhof van Oudenaarde lagen dus 364 Duitse soldaten. Dit kerkhof werd langzaam aan in gebruik genomen. De eerste drie jaren van W.O.I werden slechts enkele soldaten begraven, maar de laatste jaren van de oorlog hadden massale begrafenisplaatsen.

1914- Als eerste werd Mohr Michel (10/10) begraven en even later Bröcker Wilhelm (24/10). Op dit ogenblik was onze streek nog niet bezet door het Duitse leger, maar doorkruist door verkenningstroepen, de zo gevreesde Uhlanen. In oktober kwam het tot een treffen tussen een dergelijke verkenningsgroep en een afdeling van het Belgisch leger in de streek van Nederename. Langs Duitse zijde vielen er slachtoffers. Waarschijnlijk zijn enkele van deze slachtoffers begraven in Oudenaarde. De officier die het bevel voerde, een zekere von Bissing(?) werd verzorgd in de Kliniek van Dr. Demeulemeester.

1915 - Eén begraafing: Korbmacher Max (23/4).

1916 - Op 08/08 werd hier opnieuw een Duitse soldaat- Reimers Andreas- begraven. Hoogstwaarschijnlijk waren dit geen gesneuvelden, maar wel soldaten die door een of andere verwonding of door ziekte in de streek zijn gestorven. Gedurende deze jaren hadden de grote offensieven plaats in de Champagnestreek, de Somme en vooral Verdun. Deze gesneuvelden zijn rechtstreeks overgebracht naar Duitsland of ter plaats begraven voor zo ver er nog iets van overbleef. Hoeveel zijn er niet rechtstreeks aan moeder aarde toevertrouwd?

1917 - Het is slechts vanaf nu dat men mag zeggen dat deze begraafplaats operationeel is geworden. In 1917 werden er 104 begraven en in

1918 - 243. Dit is niet verwonderlijk aangezien het front zich meer en meer naar onze streek verplaatste en er een zeer grote griep-epidemie woedde, de z.g. Spaanse griep. Deze epidemie eiste meer slachtoffers dan de oorlog en ontzag niemand, soldaat noch burger.

In het College van Oudenaarde lag het 53^e Bayerische Kriegslazarett gezien deze streek bezet was door het IV Duitse (Bayerische) Leger. Dit Leger samen met nog twee andere verzwakte Legers maakte deel uit van de Legergroep aangevoerd door Kroonprins Rupprecht van Beieren. Het is moeilijk te zeggen hoeveel doden van dit lazarett rechtstreeks begraven zijn in Oudenaarde. Enkele foto's tonen aan met welke militaire plechtigheid deze werden

begraven in een gemeenschappelijk graf.

Gefreiter Hitler (16 R.I.Regt), gekwetst in Wervicq, Frankrijk, door een gasaanval die hem tijdelijk blind maakte, werd hier enkele dagen verzorgd (+- 15 tot 20 oktober) en dan overgeplaatst met de Sanitätszug naar het hospitaal van Pasewalk bij Stettin in Pommeren (Duitsland) tot 19/11, voor een emotionele amaurose of hysterische blindheid.

Buiten de gesneuvelden van dit Bayerische Leger liggen hier vooral in de maand oktober 1918, soldaten begraven van andere legereenheden, als het Duitse front (de Leie-Hermanstelling) doorbroken werd door het Geallieerd offensief van het 6^e Franse leger versterkt door de 37th en de 91st Amerikaanse Divisies.

Voor de laatste dagen was het zeer druk tot 30/10. Nadien ontruimde het Duitse Leger de stad en trok zich terug op de rechter Scheldeoever volgens het plan Luddendorff. De Duitse Regering had liever het leger aanstonds teruggetrokken op een kortere verdedigingslijn Antwerpen-Maas. De onderhandelingen voor een wapenstilstand waren reeds volop aan de gang. De Duitse regering poogde nog altijd betere voorwaarden af te dwingen door zich geordend terug te trekken op een kortere verdedigingslijn. Door zolang te talmen vielen er in beide kampen nog talrijke onnodige slachtoffers.

Het valt op dat ook na de bevrijding van Oudenaarde (1 november) door de Geallieerden er nog enkele Duitse soldaten begraven werden: op 05/11/1918 –Kommitski ?, Krüger Bruno , Mehner Herman, ene Wolen? en op 10/11 Ehrbauer Xavier. Allen hopeloze gevallen die niet meer vervoerbaar waren.

1919 - Op 28/01 werd de laatste Duitse soldaat -Schwarzer Paul- ten grave gedragen.

Onder de slachtoffers vindt men een vijftal leden van het Duitse Vliegeniers Korps:

- Kaufhold Heinrich ° Bernterode 03/12/1898 FLG/Kasta 24 (Kampfstaffel)	+ Wortegem 08/11/1917 Vladslo Nr. 517 Blok 4
- Kirsch Arno ° Danzig 09/04/1893 Kasta 24 / KG4	+ Moorseele 15/10/1917 Vladslo Nr. 549 Blok 4
- Liebler Arthur ° Stuttgart 12/08/1891 Ltnd R. Kasta 24/KG4	+ Staden 30/10/1917 Vlaslo Nr. 528 Blok 4
- Werner Hugo ° Leipzig 22/10/1893 VFW Kasta 22 (Vice Feldwebel) KG/4	+ Torhout 11/11/1917 Vladslo Graf Nr. 512 Blok 4
- Schröder Wilhelm ° Saarbrücken 20/03/1898 VFW/Kasta 24/KG4	+ Staden 30/10/1917 Vladslo Nr. 527 Blok 4

Het feit dat de piloten van Kasta 24/Kg IV begraven werden in Oudenaarde, hoewel ze

op diverse plaatsen omkwamen, wijst volgens Dhr G. Lecomte op het feit dat er in de onmiddellijke nabijheid van Oudenaarde een vliegplein bestond. De in de Duitse sector omgekomen bemanningsleden werden naar de stad overgebracht die het dichtst bij het bedoelde vliegveld lag. Zo werden de omgekomen piloten die van op Scheldewindeke opereerden meestal naar de Westerbegraafplaats in Gent overgebracht.

Volgens sommige buurtbewoners zouden de Duitsers in Kruishoutem op de Zijldegemkouter, een vliegplein hebben aangelegd. Deze kouter ligt aan de rechterkant van de baan Oudenaarde- Kruishoutem, rechtover de plaats waar vroeger de Kapellemolen stond. Die molen werd op bevel van de Duitsers afgebroken op 18/08/1917. Na de oorlog werd een andere molen naar die plaats overgebracht, die definitief verdween door de storm van 7/04/1943. De afbraak van de molen in augustus 1917 bevestigt de stelling dat er daar een vliegplein (hoe primitief ook) werd aangelegd in die periode. Het feit dat Flg Hugo Werner te Wortegem om het leven kwam, wijst op een mogelijk ongeval bij het opstijgen: rekening houdend met de overheersende ZW wind en gezien de vliegtuigen steeds tegen de wind in opstijgen, ligt Wortegem in het verlengde van de gebruikte startbaan. In Wortegem lag eveneens een primitief vliegplein op de gronden van de hoeve Van Cauwenberghe .

In verband met het vliegveld van Kruishoutem vond Dhr. G. Lecomte in het boek “Luchtoorlog boven West-Vlaanderen” door Bernard Deneckere de volgende vermelding op blz. 213/214: “KG 3 wordt ook aan het front ingezet tijdens de Derde Slag om Ieper. Duinkerke, Calais en Boulogne krijgen regelmatig het bezoek van het Enlandgeschwader (KG3). Ook andere eenheden bommenwerpers worden tijdens deze veldslag ingezet. Vanaf juni 1917 is KG 1 actief bij de 4de Armee. De eenheid heeft hptm. Alfred Keller als commandeur en vliegt met Friedrichshafen bommenwerpers van op het vliegveld te Ascq (Rijsel). Midden juni komt daar nog KG 4 bij (KG = Kampfgeschwader = bommenwerpersgroep). Deze vliegt vanuit Kruishoutem.

KG 4 vloog mogelijk op het type Friedrichshafen of Gotha en dat veronderstelt een bemanning van minstens 3 personen. In Staden kwamen op 30/10/1917 twee bemanningsleden om. Een derde bemanningslid kan ongedeerd of gekwetst zijn geweest.”

Wellicht zou de Geschied- en Oudheidkundige Kring 'Hultheim' van Kruishoutem nog verdere inlichtingen kunnen verschaffen.

Van drie gesneuvelden werd de datum van overlijden niet vermeld:

Brandt Karl	Graf 584	Blok 4
Fröde ?	Graf 470	id.
Hertel Hugo	Graf 391	id.

Het oorspronkelijk Duits kerkhof was gelegen langs de kant van de Dijkstraat waar een sober driehoekige muurplaat nog te zien is met volgend opschrift:

‘ Niemand hat grossere Liebe denn die dass er sein Leben lässt für seine
Freunde es starben für das Vaterland’
Karl Brocher, Richard Mohr, *Max Lorbmacher*, ein unbekantter Krieger, *Andreas Reimers*, *Hugo Heitel*, Herman Brandt, *Walter Gunther* (foto G.Lecomte).’

Het gaat niet om Max Lorbmacher maar wel **Korbmacher**;

Het is niet Hugo Heitel, zoals eerder gemeld, maar wel **Hugo Hertel**.

Niet twee maar wel vier van de Duitsers waarvan de naam op het monument staat, liggen dus in Vladslo:

Andreas Reimers	8/08/1916	blok 4	graf 392
Günther Walter	2/05/1917	blok 4	graf 393
Max Korbmacher	23/04/1915	blok 4	graf 390
Hugo Hertel	geen datum	blok 4	graf 391

Monument Oud.	Lijst Vladslo	Datum	Opmerkingen
Hermann Brandt	Karl Brandt	00/00/'00	? Blok 4/Graf 584
Karl Bocker	Wilhelm Bocker	24/10/'14	? Blok 4/Graf 388
Walter Gunther	Walter Günter	02/05/'17	Blok 4/Graf 393
Hugo Hertel	Hugo Hertel	00/00/'00	Blok 4/Graf 391
Max Korbmacher	Max Korbmacher	23/04/'15	Blok 4/Graf 390
Richard Mohr	Michel Mohr	10/10/'14	Blok 4/Graf 389
Andreas Reimers	Andreas Reimers	08/08/'16	Blok 4/Graf 392

Die eerste gesneuvelden uit Oudenaarde blijken dus in Vladslo gegroepeerd te liggen (let op de nummers van de graven). Wilhelm Bröcker is misschien Karl Bocker van het monument maar dan zou Karl niet zijn eerste voornaam zijn maar wel een tweede of een derde voornaam waaronder hij bij zijn strijdmakkers gekend was. Volgens de zelfde gedachtegang kan Michel Mohr, Richard Mohr zijn en zou Karl Brandt, Hermann Brandt kunnen zijn (het nummer van diens graf hoort evenwel niet bij de andere groep).

Op het monument staat ook een onbekende – wellicht gaat het om de onbekende die naar Langemark werd overgebracht.

Vanaf 1917 openden de Duitsers een grotere begraafplaats langs de Groenstraat. Tegen de muur hangt nu nog het Offerkruis. De sokkel is versierd met een Duitse helm 14-18 en met het opschrift: Wanderer verweilen in Andacht.

Er waren dus meer dan waarschijnlijk twee verschillende begraafperken, eerst een kleiner en later een groter.

De berging van de gesneuvelden kende in alle oorlogvoerende legers de zelfde evolutie. Zij die achter het front stierven ten gevolge van hun verwondingen of aan ziekten, vonden de eerste jaren van de krijgsv verrichtingen hun laatste rustplaats in afzonderlijke perken van burgerlijke begraafplaatsen.

De frontsoldaten werden tijdens het gevecht ter plaatse begraven. Naarmate de oorlog vorderde en meer en meer doden vielen, werd een eerste concentratie van 'tomben' uitgevoerd en lagen alle gesneuvelden samen met hun onfortuinlijke makkers van de zelfde eenheid (Bon, Regiment of Divisie). Zo vindt men nu nog in bepaalde streken zoals in Ieper kleine verspreide kerkhoven rond een hulppost of een 'veldambulance'

(een hoeve, een schuur, een dugout). Deze verspreide geïmproviseerde begraafplaatsen lagen zo dicht bij het front dat dit gebied geregeld van kamp wisselde en bloot lag aan zware artilleriebeschieting. Menig graf werd omgewoeld en ging verloren. Men kende de naam van de gesneuvelden, maar van hun stoffelijk overschot bleef niets meer over. De opengereten lijken verdwenen in de modder en in de diepe kuilen van de granaattreffers. Het is ook niet te verwonderen dat de rattenbevolking weelderig tierde.

Hoeveel soldaten verdwenen er niet op het slagveld, open gereten door granaten, bedolven onder de puinen of verdronken in de modderige kraters van de obussen?

Zij kregen hun naam gebeiteld op de 'Missing Wall' (bv. Tynecot Cemetery, de Menenpoort, Flanders Field American Cemetery, enz.).

Anderen kregen wel een grafsteen met als opschrift:

Voor de U.S.A.: 'Here rest in honoured glory an american soldier, known but to God'

Voor de Britten: 'A soldier of the great war known unto God'

Voor de Duitsers: 'Ein unbekannte Krieger'

Voor de Fransen: 'Un soldat inconnu'

Voor de Belgen: 'Onbekende soldaat – soldat inconnu'

Vele Duitse gesneuvelden kregen een laatste vredige en waardige rustplaats in Vlaamse grond, in de streek van Ieper. Dit kan niet gezegd worden van de Duitse Monumenten op het stedelijk kerkhof van Oudenaarde. Zij staan er helaas erg verwaarloosd bij zoals nog meerdere andere grafstenen. Het zijn en blijven toch geschiedkundige documenten die getuigenis afleggen van een tragische periode, die voor ons zeer leerrijk blijft.

*Doodsprentje van één van de zovele militaire slachtoffers die stierven in het Kriegslazaret van Oudenaarde. Jüngerl. Franz Bernauer Botens-Sohn van Obing
Er liegt begraben im Militärfriedhofe zu Audenaarde in Belgien.*

Duits monument aan de zijmuur, links van de ingang langs de Dijkstraat. De tekst luidt: “Niemand hat grossere liebe denn die das er sein leben lässt für seine freunde es stärben für ihr Vaterland. Karel Brocker, Richard Mohr, Max Lorbmacher, ein unbekannter kriegler, Andreas Reimers, Hugo Heitel, Herman Brandt, Walter Gunther (foto G. Lecomte)

(1917-1919) Het tweede Duits militair kerkhof gelegen aan de Groenstraat. Het Offerkruis met onderaan op de sokkel: “Wanderer verweile in Andacht”.

Details foto's van het Duits Offerkruis.

Begravenis van een Duits soldaat op het kerkhof van Oudenaarde - Dijkstraat - in aanwezigheid van hogere Officieren met pinhelm, "Schwestern" van het Kriegslazaret en de erewacht. De aalmoezenier zegent de graven. (foto Van den Borre)

Graf van Oberleutnant Ehrhart Schmerler, gestorven op 25/10/1918 en vermoedelijk begraven op 28/10/1918. Hij was afkomstig uit Pirna in Pruisen.

*“De Rouwende Ouders” van Käthe Kollwitz
Duits Militair Kerkhof te Vladslø*

BIBLIOGRAFIE

- Handelingen G.O.K. 61. L.Raepsaet : Een merkwaardige Grafzerk op het kerkhof van Oudenaarde.
- Het modern archief van de stad.
- Deweer Jean-Pierre, Hitler voor Hitler (Zijn verblijf in het Bayerische Kriegslazarett – 53 te Oudenaarde.)- Tijdschrift ‘ Schrapnel’ Western Front Association België, nr 2 maart 1990- uitgever Willy Labbeke. (met uitgebreide bibliografie)
- De fototheek van de heer G.Lecomte alsook zijn documentatie over het D. Vliegeniers Korps.
- Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V. 35 Allée du Petit Pas, F. 59840 Lompret

PROFESSOR DOCTOR MARCEL HOEBEKE

EEN BIBLIOGRAFIE EN EEN HOMMAGE

Marcel Joseph Hoebeke werd geboren op 11 juli 1918 te Leupegem – Oudenaarde. Wat een symbolische dag voor iemand die later een eminent lid zou worden van die unieke Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent. Zijn geboorte als vierde en jongste telg van het gezin moet heel wat hoopvolle verwachtingen gewekt hebben nu die helse eerste wereldoorlog (1914 – 1918) naar zijn einde liep.

Zijn ouders waren Carolus Ludovicus Hoebeke (Leupegem 27 november 1876 – Oudenaarde 9 oktober 1957) en Marie Zoë Slots (Nukerke 16 februari 1877 – Oudenaarde 23 juni 1954). Zij waren eenvoudige lui. Moeder Zoë kwam van Russeignies - Rozenaken waar de familie Slots uit Nukerke een grote hoeve uitgebouwd had. Vader Charles had een moeilijke jeugd. Zijn vader Casimir Hoebeke, geboren te Paulatem op 4 april 1849 trok met zijn vrouw Maria Paeme en een andere zoon François naar Frankrijk. Hij werkte eerst in Rijsel en woonde nadien in Alfortville in de omgeving van Parijs en nog later in Montgeron om er de kost te verdienen. Charles bleef achter in Leupegem bij zijn grootouders de familie Paeme – De Cabooter.

Er was nog lange tijd contact met de “Franse tak” van de familie. François Hoebeke woonde in Montgérón. Hij had twee dochters Simone Hoebeke (° Alfortville 12 aug. 1910 + Montgeron juli 1967) die trouwde met Marcel Debever uit de streek van Rijsel en Jacqueline Hoebeke gehuwd met Marcel Giraud wonende in Charenton. Zij hadden ook kinderen. Onlangs zijn we Annie Debever, dochter van Simone Hoebeke en haar kinderen op het spoor gekomen via Geneanet.

Charles was als eenvoudige arbeider te min voor de familie Slots. Maar hij was een noeste werker en geraakte aan een vaste job bij “ den ijzeren weg” de huidige NMBS. Als baanarbeider of “ piocher” voor het onderhoud van de spoorbanen bracht hij het tot “chefpiocher” die de leiding had over een ploeg baanarbeiders. Hij waakte over hun veiligheid door met vlag en toeter – wij bewaren deze nog altijd als een kostbaar familiebezit - te verwittigen voor aankomende treinen. Charles Hoebeke had het beste voor met zijn kinderen en daarvoor was geld nodig. Hij was erin geslaagd om in een baanhuis aan een overweg te gaan wonen. En zijn vrouw kon dan wat bijverdienen door het bedienen van de inrollende hekkens.

Met uitzondering van de dochter Julia Hoebeke (1903-1936), die al vroeg wat moest meehelpen in het gezin en helaas op de leeftijd van 33 jaar stierf en drie jonge kinderen naliet konden de zoons middelbaar en de jongste twee zelfs hoger onderwijs volgen.

Maurice Hoebeke (1900-1957) deed zijn lager middelbaar aan de Ecole Moyenne de l’Etat à Renaix (Ronse) en werd later onderstationschef te Oudenaarde.

Edgard Hoebeke (1912 – 1982) werd letterkundig regent (Nederlands, Frans, geschiedenis

en aardrijkskunde) en werd - nadat hij leraar geweest was te Jodogne (Geldenaken), Ronse en Oudenaarde – stichter en directeur van de Rijksmiddelbare school te Waregem.

Marcel Hoebeke (1918 – 1990) werd regent en later licentiaat en doctor in de Germaanse talen

Charles Hoebeke was heel fier over wat zijn kinderen bereikt hadden en vertelde het dikwijls dat de kinderen van Charles “ het assekrabberke” – een andere omschrijving voor zijn beroep – het toch ver gebracht hadden en triomfeerde daarmee over de familie Slots.

Marcel Hoebeke werd geboren op de Schapendries te Leupegem, nu een deelgemeente van Oudenaarde, aan de voet van de Koppenberg, een groene bult in de Vlaamse heuvelrij. Hij hield van zijn streek en hij kende de Vlaamse auteurs en zijn ideologische streekgenoten als Isidoor en Herman Teirlinck, Reimond Stijns en Omer Wattez uit hun werken die zich afspeelden in de streek.

Wij vinden dit terug in zijn rede die hield bij de viering van Isidoor en Herman Teirlinck door de Koninklijke Academie voor Nederlandse taal en Letterkunde te Oudenaarde op 21 september 1979. Deze hulde herhaalde hij op 15 mei 1987 op verzoek van zijn broer Edgard Hoebeke met een voordracht voor het Willemsfonds – Waregem over De Teirlincks, een hulde aan twee grote Zuid-Oostvlamingen.

In zijn rede beschrijft hij Zuid-Vlaanderen als volgt: “ Een land waar de luchten anders zijn dan elders, waar de winden waaïen en buitelen zoals ze het nergens doen, het land ook waar het volk zo lang in ongeletterdheid en onbeschaafdheid is blijven leven.” En toch is hij het niet helemaal eens met zijn oud-professor Prof.Dr. Frank Baur waar deze schrijft: “daar is in onze gewesten geen streek te noemen waar de buitenbevolking meer gesloten is ... waar de dorpscriminaliteit vaker opflakkert in alle verbeelding overtreffende gemeenheid van familietragedies en wraakroepende doodslag.”

Hoebeke heeft in zijn jeugd wel “ die geslotenheid van karakters gekend, de ruwheid van zeden en gebruiken, zoals de hanengevechten, het “scharminkelen”, de drankzucht en de huiselijke drama’s” maar hij heeft ook honderden zachtzinnige mensen gekend en dan denkt hij in de eerste plaats terug aan zijn vader.

Op zijn kindertochten liep hij veel langs de Maarkebeek, een zijriviertje van de Schelde, om er te vissen en om er te genieten van de natuur langs de waterkant. Op de flanken van de Koppenberg leerde hij de bloemen, de planten, de bomen, de vogels en vele andere dieren kennen. Daar ook heeft hij zijn volk zien wroeten en feestvieren en van dat volk heeft hij de gebreken en de goede hoedanigheden ontdekt en heeft hij hun noden en tekorten leren doorgronden.

Marcel Hoebeke liep lagere school in de nabije gemeenteschool van Leupegem. Nadien trok hij zoals zijn oudere broers naar het Atheneum van Ronse en volgde er de wetenschappelijke afdeling. Hij was zeer sterk in wiskunde wat verklaart waarom hij later als filoloog zich meer aangetrokken voelde tot de droge filologie of de taalkunde dan tot de natte filologie of de literatuur. Dit merkwaardige onderscheid tussen droge en natte filologie danken we aan Prof. Dr. W.A.P. Smit uit Utrecht.

In 1935 trok hij na de derde wetenschappelijke naar de Middelbare Rijksnormaalschool te Gent waar hij regent Germaanse talen werd in 1938. Ditzelfde jaar nog vervulde hij

zijn legerdienst bij de artilleri³. Door de mobilisatie in 1939 bleef hij onder de wapens en na het uitbreken van de oorlog in mei 1940 belandde hij enkele weken in Duitse krijgsgevangenschap.

Door de oorlogsomstandigheden geraakte hij natuurlijk niet aan werk en om de kost te verdienen trok hij naar Avelin in Noord-Frankrijk waar hij landarbeid verrichtte op de boerderij van de familie van Cyrille Slots, een broer van zijn moeder. Daar leerde hij ook het Picardisch dialect van de Franse taal kennen en dat zou later van pas komen bij zijn filologisch werk.

In 1942 werd hij studiemeester aan het Atheneum te Leuven en studeerde hij op eigen kracht Latijn en Grieks om in 1944 ook voor de Centrale Examencommissie zijn diploma van Grieks-Latijnse Humaniora te behalen wat vereist was om de studies van Germaanse Filologie aan te vatten.

In 1943 trouwde hij met Lydie De Bleecker (Oudenaarde 14 maart 1921 – Gent 21 juni 1989) met wie hij 3 kinderen had. (Astrid ° 6 januari 1944 – Georgine ° 27 februari 1945 – Alex ° 15 januari 1949)

In januari 1945 schreef hij zich in aan de Rijksuniversiteit Gent en reeds in 1948 werd hij licentiaat in de Germaanse filologie met de grootste onderscheiding na het voorleggen van een proefschrift over de spelling en de klankleer van de ambtelijke taal in de Oudenaardse archieven van de 13de tot de 15de eeuw.

Hij kon onmiddellijk aan de slag als leraar Nederlands aan de Rijksnormaalschool te Gent en als 30-jarige werd hij de opvolger van zijn oud-leraar, de letterkundige Achilles Mussche. Van 1948 tot 1968 bleef hij leraar aan deze school en droeg hij bij tot de vorming van 20 generaties regenten die ten allen kante in het Vlaamse onderwijs terecht kwamen of andere diverse taken vervulden. Uit hun mond kan je nog horen vertellen over de gevreesde verhandelingen, die docent Hoebeke hen oplegde. (zie verder)

Zijn licentiescriptie werd verder uitgewerkt tot een monumentaal doctoraal proefschrift waarmee hij promoveerde in 1960. Nog verder aangevuld werd dit werk bekroond door de Kon. Academie in 1963 en in 1968 uitgegeven onder de titel: De Middeleeuwse oorkondentaal te Oudenaarde (van de 13de eeuw tot ongeveer 1500) als nr. 3 in het Leonard Willemsfonds (686 bladzijden!)

Prof. Vanacker looft dit werk als “veruit de beste taalhistorische monografie in het Nederlandse taalgebied.” Dit werk brengt een grote methodologische vernieuwing omdat Prof. Hoebeke aandacht schenkt aan de verschillende “handen” of scribenten die te Oudenaarde werkzaam waren. Elke klerk wordt een persoonlijkheid op zichzelf met eigen taal- en spellingkenmerken volgens zijn herkomst en scholing. De methode werd al eerder toegepast door historici maar dan met paleografisch-diplomatische doeleinden zoals bij de uitgave van oorkonden van Boudewijn VIII en IX door Prof. W. Prevenier. (Jaarboek van Kon.Academie – 1974 – p.107)

Prof. Hoebeke voelde zich ook - nog voor zijn taalkundig doctoraat - aangetrokken tot de geschiedenis zoals blijkt uit zijn boek: “ Uit de geschiedenis van het Onze-Lieve-Vrouwenhospitaal te Oudenaarde” van 1953 en tot de Middelnederlandse literatuur met de uitgave van “Het Spel van de V vroede en de V dwaenze Maegden” in de Zwolse herdrukken in 1959.

Van 1949 af vinden wij talrijke artikels van Marcel Hoebeke in verband met taalkunde en ook over plaatsnamen en toponymie terug in tijdschriften als Taal- en Tongval, de Mededelingen van de Vereniging voor Taalkunde te Leuven, De Nieuwe Taalgids, Wetenschappelijke Tijdingen, Hulde-Albums, enz. (zie zijn bibliografie) In de Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde lezen wij artikels over Oudenaardse figuren en de geschiedenis van de stad.

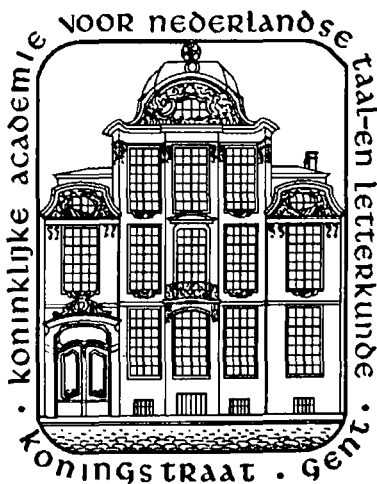
Dergelijke veelzijdige en intense activiteit kon niet onopgemerkt blijven en van 1965 tot 1972 werd hij part-time docent aan het Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken te Antwerpen met de cursussen algemene dialectologie, sociologie van de taal en ook algemene taalkunde. Later van 1968 af werd hij full-time docent aan het Provinciaal Tolkeninstituut te Gent met de cursussen fonetiek en grammatica.

Een ware bekroning voor zijn rijke taalkundige activiteit is zijn benoeming in 1971 tot docent en later tot hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent als opvolger van Prof. Pée. Aanvankelijk doceert hij fonetiek. Hierbij probeert hij een brug te slaan tussen fonetiek en fonologie. Hij maakt ook kennis met de methodologische vernieuwingen van de transformationele-generatieve grammatica.

In 1971 verschijnt zijn “ Beknopte klankleer van het Nederlands” een standaardwerk bij de leraren- en tolkenopleiding.

Later van 1974 tot 1980 doceert hij ook in het aggregaat de bijzondere methodeleer partim Duits waarbij zijn rijke onderwijservaring van nut is.

In de openbare vergadering van 24 oktober 1973 wordt hij opgenomen als lid van Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL). Zoals hij aan de Normaalschool de opvolger werd van Achilles Mussche werd hij nu de opvolger van de literator Raymond Brulez. Als taalkundige hield hij bij zijn aanvaarding in de Academie een merkwaardig referaat als hommage aan zijn voorganger. (Jaarboek KANTL – 1974 – p. 109-117) Van 1976 af aanvaardt hij de functie van vaste secretaris van de Academie.

Ter gelegenheid van de opname van Prof. Hoebeke als lid van de Academie werd door de stad Oudenaarde een huldezitting georganiseerd in de Schepenzaal van het stadhuis op zondag 25 november 1973 te 11u30. Het was die dag de tweede autoloze zondag en zijn broer Edgard was met een “zware fiets” van Waregem naar Oudenaarde gekomen om deze zitting bij te wonen.

Schepen van Culturele zaken Etienne Vandermeersch dankte de Geschied- en Oudheidkundige Kring, waarvan de gevierde voorzitter was, voor dit initiatief. Hij schetste de historiek en de doelstelling van de Academie. Hij loofde de professor voor zijn jarenlang filologisch werk. Als Oudenaards Academielid droeg hij ook bij tot de naam en de faam van Oudenaarde.

De gevierde dankte zeer ontroerd en vergastte de aanwezigen nog op een toespraak met als titel “Het Oudenaards archief en de andere bronnen voor de kennis van het verleden”. Daaruit bleek zijn grote deskundigheid betreffende de Oudenaardse archieven die hij kende als “zijn binnenzak”

Op donderdag 19 september 1974 bracht Koning Boudewijn samen met Koningin Fabiola een bezoek aan de stad Oudenaarde. Na de verwelkoming door burgemeester Thienpont en gouverneur De Kinder werd een werkvergadering gehouden in de schepenzaal van het stadhuis met toespraken van schepen Van der Meersch over “Verleden en heden van de stad Oudenaarde”, prof. Desmidt van de Commissie van Landschappen en Monumenten over “De klassering van gebouwen”, architect Wari over “De restauratie van het stadhuis”. Ook Prof. Hoebeke hield een referaat over “Het ontstaan van de stad en de geleidelijke uitbouw”. Hij had de eer het vorstenpaar rond te leiden en uitleg te verschaffen over de historische gebouwen in de omgeving van de Markt. 's Avonds werd tijdens een academische zitting 125 jaar Kamer van Handel en Nijverheid der Vlaamse Ardennen gevierd in aanwezigheid van de streekgenoten Minister Herman De Croo en Staatssecretaris d'Haeseleer.

Naast zijn professorale functie en zijn druk wetenschappelijk werk was hij vele jaren actief in de Geschied- en Oudheidkundige van Oudenaarde. Gedurende vele jaren - tot 1980 - was hij ook de voorzitter van deze kring. Lees daarover het artikel van M.J. Tulleken “De betekenis van het werk van Prof. Dr. M. Hoebeke voor de geschiedenis van Oudenaarde” (in Hulde-Album Prof.Dr.Marcel Hoebeke – RUG Gent – 1985)

Bij het einde van het Academiejaar 1984 -1985 werd hem eervol ontslag verleend als professor en werd hij toegelaten tot het emeritaat. Bij die gelegenheid werd door het Seminarie voor Nederlandse Taalkunde van de Rijksuniversiteit een Hulde-Album Prof. Dr. Marcel Hoebeke uitgegeven waarin 48 bijdragen van bevriende en eminente streekgenoten, bekende taalkundigen en literatoren te vinden zijn.

Op vrijdag 11 oktober 1985 werd door de stad Oudenaarde een academische zitting georganiseerd in de Volkszaal van het stadhuis ter huldiging van Prof. Dr. Marcel Hoebeke – “een notoir Oudenaardist” en ereburger van de stad - bij zijn afscheid aan de Gentse universiteit.

Vooreerst sprak er Jean-Pierre Van der Meiren, toenmalig schepen van cultuur en zelf een historicus en leraar geschiedenis. Hij beklemtoonde de belangrijke bijdrage en het pionierswerk dat Prof. Hoebeke leverde voor een betere kennis van de oudste geschiedenis van de stad. Prof. Hoebeke gebruikte de geschiedenis als onmisbare hulpwetenschap voor zijn filologisch onderzoek. Zijn topprestatie als filoloog was zijn doctoraal proefschrift.

Tot 1985 was hij archivaris van het OCMW-archief van Oudenaarde. Hij zat dus in een bevoorrechte positie voor de studie van de oude oorkonden en dat leidde ook tot baanbrekend werk voor de topografie van Oudenaarde. Op basis van de gevonden plaatsnamen kon hij het plan van de stad omstreeks 13de eeuw reconstrueren. Tot dusver was alleen het plan Deventer gekend uit de late 16de eeuw.

Uit naam van de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte sprak Prof. Dr. Walter Prevenier als toenmalig dekaan in “een spirituele en pittige stijl” over zijn omvangrijk oeuvre. Ook hij verklaarde dat Prof. Hoebeke zowel een eminent filoloog als een excellent historicus was. Hij prees de accuraatheid van zijn historisch werk en de sociale bewogenheid die hij daarbij toonde. De appreciatie van zijn historisch werk als filoloog werd bekroond door zijn opname als lid van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis op 10 oktober 1987.

Prof. Dr. Jan Moons bracht de hulde als voorzitter van de Kon. Academie voor Taal – en Letterkunde. Hij loofde zijn werk als lid sinds 1973 en als “ijverige en werkzame” vaste secretaris sinds 1976 voor het met veel zorg en toewijding bewaren van de “goederen” van de Academie.

Prof. Dr. V.F. Vanacker, directeur van het seminarie voor Nederlandse Taalkunde en Vlaamse Dialectologie, belichtte ook de veelvuldige activiteiten van de gevierde waarin Oudenaarde en de streek altijd centraal stonden. Hij uitte grote waardering voor zijn fonetische studie van de Oudenaardse dialecten en hun projectie tegenover een historische achtergrond.

Burgemeester Jan Verroken herinnerde eraan dat beiden elkaar reeds kenden vanuit hun Meldense jeugd. Hij was fier over zijn eminente stadsgenoot. Hij hoopte dat hij door zijn ontslag als universiteitsprofessor nog meer tijd zou hebben om zich te wijden aan de studie van de geschiedenis en de taal van Oudenaarde.

In zijn dankwoord bleek dat de professor-emeritus nog heel wat ideeën had voor de studie van de toponymie van Oudenaarde en Zuid-Oost-Vlaanderen en dat hij ook nog verder taalonderzoek wou verrichten in de stedelijke geschriften van de 14de en de 15de eeuw. Hij dankte tot slot zeer ontroerd zijn ouders die zijn studies hadden mogelijk gemaakt.

Op 15 oktober 1986 zagen we Prof. Dr. Marcel Hoebeke als vast secretaris met fierheid Hunne Majesteiten Koning Boudewijn en Koningin Fabiola welkom heten in de Aula van de Rijksuniversiteit Gent voor de Jubileumviering van 100 jaar Kon. Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.

Dr. J. Deschamps begroette als voorzitter de aanwezigen en hield de slotrede. Dr. M. Hoebeke deed de lectuur van de adressen (= het betoog van de gevoelens van de Academie ten opzichte van de koning) . Prof. Dr. A.L. Sötemann, lid van de Kon. Academie van Wetenschappen te Amsterdam en buitenlands erelid van de Academie sprak uit naam van de buitenlandse ereleden.

Prof. Dr. R.F. Lissens hield de feestrede.

De laatste jaren van zijn leven had hij een tweede woning hij in Beauvoorde, een schilderachtig polderdorp nabij Veurne in de nabijheid van het kasteel dat door zijn eigenaar jonker Arthur Merghelynck aan de Kon. Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde geschonken werd en waar de jaarlijkse zomerzitting gehouden werd.

Hij kon helaas niet lang genieten van zijn emeritaat. Als verstokte roker sloeg de gevreesde ziekte toe. En op 2 juli 1990 – een paar weken voor hij 72 zou worden - stonden wij aan zijn sterfbed in het ziekenhuis van Gentbrugge. We zagen hem zacht en rustig maar helaas veel te vroeg heengaan zoals hij geleefd had. Hij werd begraven op het Campo Santo te Sint-Amandsberg. Anton van Wilderode zijn vriend uit de Academie hield de homelie in de kerk van Sint-Amandsberg.

Hieronder volgt het gedicht van **Anton van Wilderode** dat wij op het gedachtenisprentje lezen:

Vader, wij hebben u begraven en de grond erkend
Zacht om te slapen, zacht om te vergeten:
Zand dat vervloeit en water, ongeweten,
Herinnering en droefheid voormaals onbekend
Gij zult niet eenzaam zijn, maar slapen slapen
Met sterren 's avonds een onblusbaar vuur
En, rond uw eiland, het traagstromend water.
De bomen wuiven tijdloos en ieder uur

Gij zult niet eenzaam zijn. De bloemen en de kruiden
Werden maar even in hun bloei gestuit
En elke lente loopt de wingerd uit
Wanneer de jonge wind keert van het zuiden.

Gij zult niet eenzaam zijn: de nachtegaal zal fluiten.

Wij probeerden deze biografie wat op te smukken met enkele persoonlijke toetsen en toch blijft ze een vrij zakelijke uiteenzetting. Maar we stellen er prijs op om onze **persoonlijke waardering** voor “nonkel Marcel” wat uitvoeriger uit te drukken.

Wij hadden de beste familierelatie en toen we zelf nog in Oudenaarde woonden deden we regelmatig samen een autotochtje in de streek. Toen uitte hij dikwijls zijn grote liefde voor de Koppenbergstreek en met een zekere nostalgie zag hij de oude Germanen er nog rondlopen. Hij liet ons genieten van zijn rijke taalkundige vorming en zonder wetenschappelijke pedanterie maar met veel gedegen kennis zocht hij de verklaring voor de toponiemen op onze route. Ook zijn vissersbloed uit zijn jeugd kwam nog regelmatig boven en we zaten af en toe met hem aan de waterkant.

Nonkel Marcel was een volksmens. We trokken regelmatig naar het voetbal in Oudenaarde en de professor, de ereburger van Oudenaarde, zat niet op een dure tribuneplaats maar hij stond op de volksplaatsen met de eenvoudige mensen uit Leupegem die hij nog kende uit zijn jeugd. Met hen sprak hij zijn dialect dat hij omschreef als “een dialect van een stukje Zuid-Oost-Vlaanderen aan de zuidelijke rand van Oudenaarde met Leupegem, zijn geboortedorp, als kern dat thans bij Oudenaarde gevoegd is, met Nukerke waar zijn moeder geboren was en Melden, waar hij was opgegroeid en tenslotte Oudenaarde zelf waar hij 20 jaar gewoond had en waar zijn vrouw geboren was”. (gelezen in een taalkundig artikel “ Het systeem der mannelijke augmentatieven bij mannelijke persoonsnamen – zoals bv. Bertie, Torrie, enz. - in een Zuid-Oostvlaams dialect” uit Naamkunde Jg.1 – 1969 - afl. 2-4- p.208-230)

Hij aanvaardde het peterschap van onze oudste dochter Ilse. en hij was regelmatig op onze familiefeesten aanwezig. Daar konden wij luisteren naar zijn verhalen zonder opschepperij over zijn belangrijke ontmoetingen met eminente professoren en Vlaamse literatoren als Christine d’Haen, Karel Jonckheere, Hubert Lampo en vooral Anton van Wilderode. Daar vertelde hij ook over zijn jeugd- en familieherinneringen.

Onvergetelijk waren zijn verhalen over zijn ontmoetingen met Koning Boudewijn. Als bestendig secretaris van de Academie werd hij regelmatig naar het paleis ontboden om de

koning te adviseren in verband met taalproblemen. Hij sprak met de koning heel gewoon van man tot man over de dagelijkse problemen en zo bij voorbeeld ook over hun reumatische kwaaltjes en de mogelijke therapie.

Wij bewaren van nonkel Marcel de beste herinneringen. Hij was een eenvoudig en wijs man. Maar hij raadde mij als filoloog aan niet te doen zoals hij gedaan had. Hij vroeg zich af of al die inspanningen die hij geleverd had voor zijn filologisch werk wel zinvol geweest waren. Geniet van je vele reiservaringen en van de goede dingen des levens en probeer gelukkig te zijn bij je vrouw en kinderen was zijn boodschap.

Wij hadden hem graag nog veel langer onder ons gehad want hij had ons zeker nog veel te vertellen. Hij had ook nog veel stof voor interessant taalkundig werk. Maar helaas er is van zijn rijke bibliotheek en zijn vele taalnotities – buiten een doos notities in het bezit van Luc Van Durme - niet veel overgebleven.

Wij hebben hieronder de volledige lijst van zijn bibliografie afgedrukt. Dit is misschien alleen rechtstreeks interessant voor mensen met taalkundige belangstelling maar toch hebben dit willen doen omdat het een beeld geeft van de veelzijdigheid van Prof. Hoebeke en van de enorme werkkraft die hij tijdens zijn leven aan de dag heeft gelegd.

Wij hopen dat ons werkstukje bij onze kinderen en kleinkinderen en de andere leden van de familie Hoebeke de herinnering aan deze indrukwekkende familiegenoot levendig zal houden.

Hieronder volgt een **memento** geschreven door **Dr. Luc Van Durme** uit Velzeke-Zottegem, een eminent taalkundige en lid van Kon. Academie voor Ned. Taal- en Letterkunde. Hij werkte verder op het domein waarop Prof. Hoebeke bezig was.

Memento over Prof. Hoebeke door Dr. Luc Van Durme

Prof. dr. Marcel Hoebeke heb ik, net als prof. Vanacker, ervaren als een wijze en bezorgde vaderfiguur. Ik was altijd zeer welkom bij hem op de Academie (ook vroeger op het archief in Oudenaarde). Ik had steeds het gevoel dat hij mij echt verwachtte en alle tijd voor mij wou vrijmaken. Zijn personeel keek met ontzag naar hem op. Hij '(be)stuurde' de Academie.

De sympathie was wederzijds. Als Zuid-Oost-Vlaming was ik wellicht de enige die hem daar kwam opzoeken. Voor mij was hij de allerbeste middeleeuwer - foneticus (zwerend bij Van Loey, zijn lichtend voorbeeld). Van zijn kant zag hij in mij de jonge toponymist die allerlei toponymische enigma's als sneeuw voor de zon zou doen smelten ('Luc, als Van Durme het niet weet, wie dan wel...')

Prof. Taeldeman zegde dikwijls: 'Als er op de Nederlandse Taalkunde één prof rondloopt voor wie ik echt respect heb, is het 'Hoebaciaco' (zinspelend op prof. Hoebekes voorliefde voor oude etymologieën)'

Inderdaad prof. Hoebeke was erin geslaagd om naast de oude ook de moderne linguïstiek onder de knie te krijgen. Als emeritus vertrouwde hij mij later toe dat de moderne linguïstiek voor hem een (professioneel niet te vermijden) tijdsverkwisting was geweest. Zijn voorliefde ging uit naar de etymologie van bijna niet te ontraadselen woordjes. Zijn grote wetenschappelijke sterkte lag m.i. echter niet zozeer in de inventiviteit, wel in de uiterst gedegen kennis en beheersing van het wetmatige domein van de historische

linguïstiek (getuige zijn briljante Nederlandse grammatica en zijn . Klankleer van het Mnl. Oudenaards - over dat onderwerp zou ik met hem niet graag voor een publiek de degens hebben gekruist...) Wiskundig aangelegd waakte hij bij wijze van spreken over de wetenschappelijke implementatie van de taalwetten. Het glibberige terrein van de zgn. taalexpressiviteit ontsnapte daardoor (deels) aan zijn interesse.

De Academie was voor hem meer dan een tweede thuishaven. Later heb ik begrepen waarom. Hij was volgens mij de laatste secretaris die men echt ‘un grande Klassieke stijl ’ kan noemen. Al werd ik later zelf lid, ik heb mij op de Academie nooit meer echt thuis gevoeld, ik vermoed omdat vooral hij er niet meer was.

Ons definitief afscheid moet hij hebben aangevoeld. Het was paasvakantie en zoals gewoonlijk deed hij mij uitgeleide tot de monumentale voordeur. Hij kloeg (weer) over zijn gezondheid (en de nare gevolgen van het roken) en prees de mijne. Hij vroeg mij niet te lang te wachten met een volgende bezoek. Ik stemde in. Zijn ogen sluitend en verhullend achter zijn borstelige wenkbrauwen, de grote poort zachtjes sluitend als een huisbewaarder, fluisterde hij: “Als het niet te laat zal zijn, Luc, als het niet te laat zal zijn” ’. Ik protesteerde nog even om hem moed in te spreken... Het was evenwel te laat. Toen ik begin juli dat jaar met mijn vriend Luc De Both terugkeerde van een prospectiebezoek aan Trier vond ik thuis zijn rouwbrief. De Berlijnse muur was gevallen en een goede vriend was niet meer... (Luc Van Durme)

Hier volgt nog een **“getuigenis”** over Prof.Hoebeke van zijn ex-collega aan de universiteit **Prof. Dr. Walter Prevenier**

Getuigenis over Prof. Hoebeke door Professor emeritus Dr.Walter Prevenier

Minzaam, erudiet, loyaal, behulpzaam, vrijgevig, belangeloos, bescheiden, stipt en betrouwbaar. Het is een keuze uit de vele epitheta waarmee men de persoonlijkheid van Marcel Hoebeke poogde te contereiten.

Toen ik in 1985, als decaan van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Gentse Universiteit, de eer en het plezier had hem in ‘zijn’ Oudenaarde mede te mogen huldigen, was dat een leuke terugkeer naar mijn eigen verleden. Het was immers precies in Oudenaarde dat ik hem voor het eerst had ontmoet en leren waarderen. In mijn zoektocht, als jong doctorandus, naar oorkonden van de middeleeuwse graven van Vlaanderen, had ik een spoor menen te vermoeden in de oorkonden van het middeleeuws Onze-Lieve-Vrouwehospitaal van Oudenaarde, bewaard in het archief van de Commissie voor Openbare Onderstand in de schaduw van de indrukwekkende Sint-Walburgakerk.

Ik was er voor, in 1961, vanuit mijn toenmalige woonplaats, Ronse, naar Oudenaarde gefietst, over de relatief stevige heuvels van de Vlaamse Ardennen. Mijn geluk kon dan ook niet op toen Marcel Hoebeke, die ik enkel van naam kende, en die toen fungeerde als ‘vrijwillig’ archivaris van het C.O.O., in de stemmige kamer van het 18e eeuwse Rococogebouw voor mij een hoogst origineel charter uit 1202 van ‘mijn’ graaf Boudewijn IX uit een kostbare doos toverde, het door mij liet kopiëren en fotograferen, om me vervolgens nog te trakteren op een heerlijk Oudenaards bruin ‘Om me vleugels te geven voor mijn terugtocht naar Ronse’, was zijn ironische commentaar.

Ik merk nu, op de foto van de hulde in 1985 dat ik ook daar mocht genieten van de door mij als nectar gekoesterde bruine godendrank uit Oudenaarde. En zo begrijp ik stilaan de

oorsprong van de euforie waarmee Karel V, pastoor Schuermans, en zoveel anderen na hen, zo gretig in de ban kwamen van de ongetwijfeld bijzonder verblindende schonen van deze mooie stad.

In 1961 had ik er geen flauw vermoeden van dat ik voor mijn bescheiden archiefwerk geholpen was door een hoogst bekwaam en begaafd filoloog, een erudiet die een jaar voordien, in Gent, met groot succes een monumentaal doctoraat had afgelegd over de ambtelijke taal te Oudenaarde. Allicht heeft hij me dat, bij die Oudenaardse pint wel verteld, maar door zijn legendarische bescheidenheid had hij dat waarschijnlijk zo onderkoeld vertolkt dat ik er ten onrechte onvoldoende aandacht aan geschonken had. De omvang van mijn evidente onderschatting werd me perfect duidelijk toen Marcel Hoebeke in 1971 benoemd werd aan mijn Gentse alma mater, in opvolging (en tot opluchting van vele collegae en studenten) van de legendarische Willem Pée.

Van dan af hadden we vele sporadische ‘brief encounters’, tijdens faculteitsvergaderingen, maar vooral bij de deliberaties van de studenten Germaanse, waarbij ik zelf ook stelselmatig aanwezig was. Nu zijn deliberaties van studenten een exquise gelegenheid om zowel de externe, als de onderliggende, persoonlijkheid van iemand te leren kennen. Men geeft er zich immers bloot door de rechtlijnigheid of de onberekenbaarheid waarmee men reageert op de vraag van de voorzitter over slagen of buizen, men ervaart er of iemand onredelijk stug of overdreven mild is, of iemand op betrouwbare en accurate manier ondervraagd heeft, zijn verantwoordelijkheid durft nemen, of er voor wegvucht in een onthouding. Marcel Hoebeke was terzake een rots van geloofwaardigheid, streng maar rechtvaardig, vervuld met empathie voor zijn studenten, die hij, ondanks de grote aantallen, bijna steeds persoonlijk kende, in staat om een heldere grens van goed en kwaad te trekken, tot groot profijt van de collegae die veel waarde hechtten aan zijn onbevooroordeeld oordeel.

Mijn derde reeks ‘ontmoetingen’ met Marcel Hoebeke heb ik zelf geprovoceerd, als secretaris van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, in Brussel. In deze Commissie houden in essentie historici toezicht op de edities van oude historische teksten. Deze kwaliteitsbewaking vergt evenwel dat ook filologen, resp. voor de Middelnederlandse en oud-Franse teksten, een blik over hun schouder gooien, om na te trekken of de ons aangeboden manuscripten wel blijf geven van de vereiste eruditie en accuratesse. Toen in 1987 de filoloog Adolphe Van Loey overleed, na 20 jaar lidmaatschap van de Commissie, aarzelde ik geen moment om Marcel Hoebeke te vragen deze nuttige taak waar te nemen. Tot mijn vreugde hapte hij toe. Zo fungeerde hij, al te kortstondig, van 1987 tot aan zijn overlijden in 1990, als onze toeverlaat en veilige gids om goed en kwaad te onderscheiden.

Toen hij overleed werd hem warme hulde gebracht. Zelfs posthuum bleef hij zijn rol spelen, want ik had op basis van zijn opmerkingen bij bijdragen, rapporten en jaarverslagen van de commissie, een lijstje samengesteld van de meest voorkomende flaters tegen de spelling en de taalnormen. Het dient nog steeds.

Tijdens de hulde in Oudenaarde in 1985 heb de gevierde er op geattendeerd dat hij in de weinig benijdenswaardige positie zat van tegelijk gepercipieerd te worden als een voortreffelijk filoloog en een getalenteerd historicus. Het lijkt een voordeel, maar het is meestal een handicap. De filologen zijn dan immers geneigd te zeggen ‘hij is stellig een uitstekend historicus, maar is hij ook wel een ware filoloog?’, en de historici vice versa. In het geval van Marcel Hoebeke ging de boutade echter nooit op. Beide vakgebieden, historici en filologen, en in het bijzonder de leden van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, hebben hem steeds gezien als een van hen, ‘à part entière’. Het is een

zeldzaam voorrecht. En het was voor mij een voorrecht deze warme humanist gekend te hebben. (Walter Prevenier -november 2007)

Prof. Dr. V.F. Vanacker schreef een **In memoriam Marcel Hoebeke** in de Handelingen van de Kon. Commissie voor Toponymie en Dialectologie- LXIII – 1990-91 – pp.23-31

Vooreerst herhaalt hij nog enkele biografische gegevens, belicht zijn carrière en zijn taalkundige activiteiten. Wij citeren een aantal lovende woorden uit dit artikel:

- Zijn werk werd “in allerlei facetten gekenmerkt door kennis en precisie.”
- “Het wetenschappelijk werk van Dr. M.Hoebeke dwingt bewondering af, niet alleen door de degelijkheid maar ook door opvallende wetenschappelijke vertakkingen.”
- Ik heb Dr. Marcel Hoebeke leren appreciëren als een gedegen wetenschapsman, die met nauwgezette standvastigheid de juiste interpretatie en verklaring zocht voor taalkundige feiten.”
- “ Het heengaan van M.Hoebeke betekent voor de studie van toponiemen en voor de dialectstudie in Vlaams-België een verlies. Degelijkheid en uitgebreide feitenkennis, maar ook aanpassing aan de moderne richtingen in de taalkunde karakteriseren zijn werk, dat respect afdwingt.”

Hier volgen nog herinneringen van **twee oud-studenten van Prof. Hoebeke** aan de Rijksnormaalschool te Gent.

Romain Platteau, afkomstig uit Waarmaarde-Avelgem, oud-leraar aan het RITO – nu KA Geraardsbergen – en later aan het KA Waregem, schrijft het volgende:

Toen ik van plan was aan de rijksnormaalschool te Gent de studies voor regent aan te vatten werd mij vanuit een paar bronnen gewezen op de aanwezigheid van een streng leraar Nederlands en dat was Marcel Hoebeke. De eerste lessen vielen echter bijzonder mee en ook later viel mijnheer Hoebeke in de smaak omdat in zijn lessen hij nogal veel verwees naar de streek: de Vlaamse Ardennen, Oudenaarde en de Kluisberg.

Hij was ook zeer begaan met de studenten. Een klein voorbeeld. In mijn eerste jaar was ik bij het voorrexamen - een verhandeling - er niet door en dan mocht men niet aan het eigenlijke examen deelnemen. Een paar dagen nadien was ik met de fiets naar Gent enkele spullen gaan ophalen op mijn kot. Bij het terugkeren stak mijnheer Hoebeke mij voorbij. Hij had mij waarschijnlijk herkend, stopte en sprak mij moed in voor de tweede zitting. Dit vergeet ik nooit.

Nadien heb ik mijnheer Hoebeke nog eens ontmoet ter gelegenheid van een voordracht in het kultuurcentrum te Waregem. Hij herkende mij en kon niet nalaten zijn beklag te doen over de daling van de kwaliteit van het opleidingsniveau van de leraren want het moet gezegd worden de faam en het niveau van de Rijksnormaalschool waren enorm groot en dat hebben veel universiteitsstudenten ondervonden wanneer ze het na een mislukte tweede zit het kwamen proberen aan de normaalschool. Weinigen hielden het ook daar vol.

Gilbert Vanlimburg, oud-leraar Nederlands-Engels aan het KA Geraardsbergen schrijft uitvoerige herinneringen aan Prof. Hoebeke

Door mijn vriend en oud-directeur van het Geraardsbergse Atheneum, James Marchand, werd mij gevraagd wat markante herinneringen en/of beschouwingen te verwoorden m.b.t.

zijn aangetrouwde oom, de heer Marcel Hoebeke, toenmalig docent Nederlands aan de R.N. Gent van wie ik meer dan 50 jaar geleden (1953-56) les gekregen heb in de Sectie Germaanse Talen. Vele feiten zijn ongetwijfeld, mede door de welbekende “tand des tijds” wat vaag geworden, maar toch...

Een eerste impressie die onuitwisbaar in mijn geheugen gegrift blijft, is de schrikwekkende manier, waarop deze imposante man ons “groentjes”, in het eerste jaar, duidelijk maakte dat spellingfouten in een verhandeling of welke scriptie ook, niet getolereerd werden. En toen ik zo onoplettend was dit toch te laten gebeuren werd ik, op zo’n ijzingwekkende bulderton hierop attent gemaakt dat ik er op dat ogenblik ernstig aan dacht om mijn studies aan het regentaat stop te zetten en een richting te kiezen waar taalbeheersing minder belangrijk was. Achteraf bekeken, na zelf 40 jaar als leraar Nederlands in het L.S.O. gewerkt te hebben, acht ik mij gelukkig dat ik dit toen niet gedaan heb en moet ik toegeven dat de ontzagwekkende manier waarop Marcel Hoebeke deze en andere materie aanpakte, ontgensprekelijk de juiste was.

Zeer frappant was ook de wijze waarop docent Hoebeke zijn cursussen literatuurgeschiedenis inkleedde. Getalenteerd verteller, die hij ongetwijfeld was, wist hij mij meermaals doorheen deze, meestal dorre aaneenschakeling van data, namen en titels te boeien, met het aanhalen van ludieke, frivole, pittige details en belevenissen uit het leven van de gerenommeerde schrijvers en dichters. Zaken die op deze manier toch bleven “hangen” en ons een duurzaam inzicht gaven in de geschiedkundige achtergronden van de behandelde personen, periodes en strekkingen. Veel drogere leerstof was vervat in de lessen spraakkunst. Voor zover ik mij nog herinner werd ik ingewijd in een totaal andere vorm en benadering van de spraakkunst en taalvormen, dan wat ik daarvoor op het Atheneum geleerd had. De essentie van deze vernieuwende aanpak zal voor mij later, in mijn beroepsleven, wel een bepaalde rol gespeeld hebben, maar veel ben ik er toch van vergeten.

Ook niet van de poes was het onderdeel “Practische Uitspraakleer van de Nederlandse Taal” aan de hand van het handboek van Prof. Edgard Blancqaert. Termen als stemhebbende en stemloze consonanten, zoals labialen, gutturalen, nasalen en palatalen heb ik nog wel onthouden, maar de totaliteit van de cursus is wel heel vaag geworden. Hoewel de kennis omtrent woordklemtoon (stadhuis, Nieuwjaar enz.) en een correcte uitspraak van woorden als ‘jenever’ en ‘geranium’ ongetwijfeld uit die studietijd dateren. Het regelmatig luidop lezen van woordenreeksen met afwijkende uitspraak ten opzichte van onze dialecten, was ook zo’n schrikbeeld; gezien opnieuw die terechtwijzende bulderstem weerklonk, waar ik steeds geweldig van onder de indruk was.

In het laatste jaar leerde ik een totaal andere docent kennen. Werd in het eerste jaar veelvuldig de hakbijl gehanteerd, des te goedlachser en gemoedelijker werd hij voor ons groepje van acht (ooit begonnen met ongeveer 30 studenten), “Germanisten” in spe, die samen met de “Literairs” (van de sectie Letterkunde) verscheidene onderhoudende lessen in dit onderdeel bijwoonden, in een uiterst aangename sfeer. Memorabel was ongetwijfeld zijn interesse voor de Vlaamse dialecten, soms in praktijk omgezet met de hulp van zijn studenten. Zo was er bij de “Literairs” een geboren moppentapper, met de zoetgevooisde naam, Antoon Frickelo, die toestemming kreeg om, in zijn sappig West-Vlaams, de meest ondeugende moppen te tappen. Nadien werden die moppen dan gebruikt als lesmateriaal om de bijzonderheden en verschillen in onze dialecten aan te tonen, gestoeld op de schriftelijke traditie en literaire geschiedenis ervan. Zo kreeg ikzelf als opdracht voor mijn eindwerk dieper in te gaan op de dialectische terminologie van wat te vinden was rond het thema “De ast in West Vlaanderen”, gevolg van het feit dat onze docent te weten gekomen

was dat een dergelijke droogoven in mijn toenmalige straat, in het West-Vlaamse dorpje Langemark in werking was. Nogmaals een bewijs van het brede interesseveld van deze docent.

Als besluit bij deze kanttekeningen kan ik stellen dat de dualiteit in de menselijke natuur, en zeker bij onderwijsmensen, uitgesproken aanwezig is. Idem bij docent Hoebeke. Ik verkies logischerwijze de persoonlijkheid uit het laatste jaar regentaat. De sympathieke gemoeds-gesteldheid leerde ik nog meer appreciëren bij een gezellig gesprek met hem, ten huize Marchand-Hoebeke, een aantal jaren geleden.

BIBLIOGRAFIE

Biografische gegevens over Marcel Hoebeke vonden we in

- Voorstelling als lid van de Academie door Prof. V.F. Van Acker in Jaarboek KANTL – 1974 - p.106 -107
- Inleiding Hulde-Album door Prof. V.F. Vanacker – p. 9 - 12

Gegevens over de Teirlinckhulde (21 september 1979) vonden we in

- De brochure met de toespraak van Prof. Hoebeke uitgegeven door de Kon. Academie
- Gaston Durnez –Arm Vlaanderen lag in Zegelsem – Het Nieuwsblad – di.25 september 1979
- Herman Teirlinck herdacht (sdap) – Het Laatste Nieuws – september 1979

Bibliografie van Prof. Dr. Marcel Hoebeke

Boeken

- Uit de Geschiedenis van het Onze-Lieve-Vrouwenhospitaal te Oudenaarde. Oudenaarde 1953
- Het spel van de V vroede en de V dwaenze Maegden. (Zwolse herdrukken, nr.37,1959 – Tweede druk 1979 in de Reeks Nederlandse Klassieken)
- De Middeleeuwse oorkondentaal te Oudenaarde-13de eeuw - +- 1500. (Spelling en klankleer). Gent, Kon.Vl.Ac.Taal-en Letterkunde,1968
- Beknopte klankleer van het Nederlands.Antwerpen,1971
- Gedenkboek van de eeuwfeestviering (1886-1986) Kon. Academie voor Ned. Taal- en Letterkunde,Gent, 1986 (in samenwerking met Dr.W.Rombauts)

Artikelen

- Het Middelnederlands van de Oudenaardse teksten. Taal en tongval I (1949) p.119-128
- De etymologie van het toponiem Oosche. Med.Ver.Naamkunde Leuven XXV (1949), p.59-62
- De etymologie van Oudenaarde. Hand. Geschied- en Oudheidkundige Kring Oudenaarde X (1952) p.32-49
- Nog steeds de palatalisatie van germ. *ǣ* > *ě* vóór r + gutturaal en labiaal in de Zuidnederlandse dialecten. Taal en Tongval III (1951),p.121-127 en IV(1952)

p.63-83

- Briefwisseling van en met Jan Jozef Raepsaet. Hand. Geschied- en Oudheidkundige Kring Oudenaarde X (1953) p.190-236
- Zuidoostvlaams uit de 18de eeuw. Taal en Tongval VI (1954) p.104-107
- Windgat, een technische term in de Zuid-Nederlandse toponymie. Med. Ver. Naamkunde Leuven XXX (1954) p.127-132
- Bruwaen onder Bevere. Album E. Blancquaert. Tongeren 1958 p.431-436
- De vroegste sporen van diftongering in Oudenaardse bronnen. Taal en Tongval X (1958) p.49-53
- Iets over de Middeleeuwe scribenten, inzonderheid te Oudenaarde. Hand. Kon. Zuidned. Mij. Taal – en Letterkunde en Geschiedenis XIV (1960) p.161-205
- Te ansichten syn de liede milde. De Nieuwe Taalgids LIV (1961) p.134-136
- Die romanischen Sunstrate im Süden von Ostflandern. Studia Onomastica Monacensia deel III – 1961 –p.345-349
- Het woord meinsel en varianten. Taal en Tongval XIV (1962) p.81-96
- De vormen van de verba pura metr presensvocaal â in de Oudenaardse middeleeuwse ambtelijke teksten. Taal en Tongval XVI (1964) p.125-130
- Gwijde van Dampierre schept orde in Petegem aan de Schelde. Hand. Geschied- en Oudheidkundige Kring Oudenaarde XIII (1964) p.109-124
- Een Westvlaamse oorkonde in Oudenaarde. Taal en Tongval XVII (1965) p.145-147
- Commentaar bij de kaart Oudenaarde. Belgische steden in reliëf. Brussel 1965 p.263-294
- Zuidoostvlaams budze “mutsaard”; ofr.bouge en bonghe. Hand.Kon.comm.Top. en Dial.XLI (1967) p.131-158
- Het systeem der augmentatieven in een Zuidoostvlaams dialect. Naamkunde I (1969) p.208-230
- Onze streektaal in verband met de oogst.Jb. Heemk. Kring “ Scheldeveld” I (1970) p.55-57
- De middeleeuwse oorkondentaal te Oudenaarde. (Enkele laattijdige correcties en aanvullingen door de auteur aangebracht) Versl. en Med. Kon. Vl.Ac.Taal-en Letterkunde 1971 p.358-361
- Worden en zijn als hulpwerkwoorden van de lijdende vorm in de Oudenaardse oorkondentaal. Taal en Tongval XXIII (1971) kol. 94-98
- Nogmaals Martijn van Torhout. Wetenschappelijke tijdingen 30 (1971) kol.94-98
- Middelnederlands dutte. De Nieuwe Taalgids 65 (1975) p.455-459
- Een toponymische uitstapje naar Flobecq. Naamkunde 4 (1972) p.71-83
- Assimilatie en Sandhi in het Nederlands (Enkele kanttekeningen) Album Willem Pée –Tongeren - 1973 p.233-247
- Een toponymisch uitstapje naar Flobecq. Correctie, aanvulling en samenvatting in het Frans. Naamkunde 5 (1973) p.163-167
- Moderne foneemtheorieën en spelling. Hand.Vl.Fil.Congres. 29 (1973) p.37-54
- Fonologie, fonetiek en spelling in een nieuw licht. Versl. en Med. Kon. Ac.Ned. Taal en Letterkunde 1973 p.251-269
- Dr. Désiré-Joseph VanderMeersch (1789-1863) in E. Vanderrmeersch-Lantmeeters- Uit de geschiedenis van het geslacht Vandermeersch te Oudenaarde-Oudenaarde 1973 p.5-72
- Westvlaams Bezong, Bezow. Hand.Kon.Comm.Top. en Dial. XLVII - (1973) p.81-92
- Herdenking Raymond Brulez, tekst van de toespraak gehouden op de openbare

vergadering van 24 oktober 1973. Jb.Kon.Ac.Ned.Taal- en Letterkunde 1974 p.109-116

- De vokalisering van de /l/ in enkele Zuidoostvlaamse dialecten. Voorbeelden van non-uniqueness. Taal en Tongval XXVI (1974) p.129-152
- Voorzetselconstructies met infinitief + te in een Zuidnederlands dialect. Taal- en Letterkundig Gastenboek voor Prof.dr. G.A. van Es. Groningen 1975 p.67-84
- Brabantse oorkonden in Oudenaards privébezit. Spel van Zinnen. Album A.van Loey. Brussel 1975 p.151-155
- Netherlandic Dialectology today Michigan Germanic Studies 1 (1975) p.47-67
- De Proosdij te Petegem-aan-de-Schelde.Aantekeningen en status questiones. Hand. Geschied- en Oudheidkundige Kring Oudenaarde XVIII p.223-241
- Sporen van romanisering tussen Leie en Schelde ? Jb.De Gaverstreke3 (1975) p.208-210
- Een klerikaal kader voor een 19de eeuwse antiklerikale Vlaamse roman (uit de 19de eeuw) Versl. en Med. Kon.Ac.Ned.Taal- en Letterkunde 1975 p.294-308
- Zur Anwendung der generativen Phonologie in der Beschreibung von Dialecten. Niederdeutsche Wort 16 (1976) p.127-138
- Over “Oudenaardse lemmers” en nog wat. Versl. en Med. Kon.Ac.Ned. Taal- en Letterkunde 1977 p.314-337
- De romanisering in Zuidoostvlaanderen in de spiegel der plaatsnamen. Naamkunde IX (1977) p.127-138
- Begroeting van de heer W.Couvreur, als nieuw lid van de Academie. Jb.Kon. Ac.Ned.Taal- en Letterkunde 1977 p.176-186
- Mnl.en(sch), eins(ch),nijdig, grimmig,wrokkig,onvriendelijk,etc.Versl.en Med. Kon. Ac. Ned.Taal- en Letterkunde 1978 p.86-103
- Herdenking Isidoor en Herman Teirlinck. Versl.en Med.Kon. Ac. Ned.Taal- en Letterkunde 1980 p.45-64 ook in Kultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen 1879 p.34-49
- Mnl.Cawety “ verleider,koppelaar” Liber Amicorum Dr.G.Degroote (Uitg. Znl. Mij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis) 1980 p.29-39
- Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde – Moderne Encyclopedie van de Wereldletterkunde – Antwerpen-De Standaard – 1980- deel 6 p.348
- Enkele fonologische tegenstellingen tussen Oudenaards en Ronses. Taal en Tongval XXXIII (1981) p. 87-96
- Voorwoord tot “d’Hoppe - Parel aan de grens” door S.de Lange en L.de Temmerman – Brakel – 1981
- Nog sporen van “parasitaire K” in Zuid-Oost-Vlaanderen. Taal en Tongval XXXV (1983) p.67- 71
- Het toponiem Haverie, Averie. Feestbundel voor Maurits Gijsseling. Leuven - Instituut voor Naamkunde – 1884 - pp.146-168
- De stichting van de parochie Pamele. Gedenkboek 750 jaar Pamelekerk. Oudenaarde-1985- pp.25-40
- Het toponiem Hongerie. Wortes anst Verbi gratia (donum natalicum Gilbert A.R. De Smet) Acco – Leuven – 1986
- Drie merkwaardige klankveranderingen in het Oudenaards van de laatste honderd jaar. Vruchten van zijn Akker. Opstellen van oud-medewerkers en oud-studenten voor Prof.V.F. Vanacker, hem aangeboden bij zijn afscheid van de Rijksuniversiteit Gent, onder redactie van M.Devos en J.Taeldeman – Gent – 1986 – pp.237-253
- Duivie te Petegem a/d Schelde. Raf Seys in schrift en beeld. Coclariensia. Koekelare – 1986 – pp. 198-213

- Boslaai. Kanttekeningen bij een woord van Karel Jonckheere. Keerbergen – 1886 – pp. 50-54
- Kanttekeningen bij de taal van de Enaamse Codex. Mescellania Neerlandica. Opstellen voor Dr. J.Deschamps ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag (red. E.Cockx en F.Hendrickx) Leuven – Peeters – 1987
- Martijn van Torhout. Nationaal Biografisch Woordenboek-12-Brussel – 1987 – kol. 746-756
- De “Kale” van Oudenaarde. Proeve van etymologie van het woord Kale. Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde-25-1988-pp.23-46
- Zuidvlaams leitie c.s. Album Moors. Een bundel opstellen aangeboden aan Joseph Moors ter gelegenheid van zijn 75ste verjaardag. Redactie S.Theissen-J.Vroman-Liège –Université de Liège – Cipl. 1989 – pp. 139-155

Boekbesprekingen

- J.Goossens – Semantische vraagstukken uit de taal van het landbouwbedrijf in Belgisch Limburg – 2 dln. Antwerpen-De Ned. Boekhandel – 1963 – Wet.Tijdingen Jg.25 (1966) kol. 136-137
- E.Eylenbosch – Woordgeografische studies in verband met de taal van het landbouwbedrijf in West-Brabant en aangrenzend Oost-Vlaanderen (Werken uitgegeven door de Kon. Comm. Voor Top. en Dial.nr. 10 – Wet.Tijd. Jg.25 (1966) – kol. 137-140
- J.Goossens - Die niederländische Struktergeographie und die “Reeks Nederlandse Dialectatlassen” Amsterdam-Noord-Holl.Uitg.Mij.1965 – Wet. Tijd. 25 (1965) kol. 152-154
- Jan Van Bakel – Kleine arlas van de Klomperij in nederland en Vlaams-België- Amsterdam – Noord-Holl. Uitg. Mij. 1963 – Wet.tijd. 25 (1966) kol.154-156
- R.Janssens-Sieben – De Borchgravinne van Vergi. Uitgave en commentaar – Gent – Kon.Vl.Ac.Ned.Taal- en Letterkunde – 1970 – Belg.Tijdsch. Fil. en Gesch. L (1972) p.487-490
- R.Willemyns – Bijdrage tot de studie van de klankleer van het Brugs op het einde van de Middeleeuwen – (Werken uitg. Kon. Comm. Top. en Dial. 12) Leuvense bijdragen 62 (1973) p.63-68 – Ook in Belg. Tijdsch. Fil. en Gesch. LII – (1974) p.102-104
- R.Mantou – Actes rédigés en français dans la partie flamingante du Comté de Flandre (1230-1350) Etude linguistique (Mém.de la Comm. Royale de Top. et de Dial. 15) – Beiträge zur Namenforschung 3 (1975) p. 318-322
- Jo Daan en M.J. Francken – Atlas van de Nederlandse klankontwikkeling (ANKO) Amsterdam – Noord-Holl. Uitg. Mij – 1972 – Leuv. Bijdr. 64 (1975) p.81-85
- J.Goossens – Historische Phonologie des Niederländischen – Tübingen – M. Niemeyer – 1974 – Leuv. Bijdr. LXVII – p.320-326

Verslagen

- P. Van Hauwermeiren – Het leesbaarheidsonderzoek. (Met toepassing op Nederlandse teksten) Versl. en Med. Kon. Ned. Ac.Taal- en Letterkunde – 1973 – p.194-197
- A. Deprez – Een studie over de briefwisseling van Dr. Ferdinand Augustijn Snellaert (1809 – 1872) met bronnenbeschrijving, inventaris, bibliografie van de correspondenten, biografie en registers. – Versl. en Med. van de Kon. Ac.Ned;

- Taal- en Letterkunde – 1975 – p.150-151
- L. De Grauwe – Een lexicologische studie in woordgeografisch perspectief van de Wachtendonckse Psalmfragmenten, met inbegrip van de glossen van Lipsius, met proeve van kritische leestekst en glossaria. Versl. en Med. Kon. Ac. Ned. Taal- en Letterkunde – 1975 – p.121-124
 - J. Taeldeman – De klankstructuur van het Kleitse dialect. Een synchronische studie met referenties aan het diachrone en geografische kader. Versl. en Med. Kon. Ac. Ned. Taal- en Letterkunde – 1976 – p.292-296
 - Theo Coun – De middelnederlandse vertalingen van de Regula Sancti Benedicti. Versl. en Med. Kon. Ac. Ned. Taal- en Letterkunde – 1977 – p.226-227
 - S. Top – De historische Bakelandt en zijn bende in het volkslied en de literatuur. Versl. en Med. Kon. Ac. Ned. Taal- en Letterkunde – 1978 – p.216-220
 - W. Van Belle – Aanzet tot de studie van de taal van psychotici. Versl. en Med. Kon. Ac. Ned. Taal- en Letterkunde – 1980 – p.368-369
 - Paul Kempeneers – Toponymie van Tienen – Versl. en Med. Kon. Acad. Ned. Taal- en Letterkunde.
 - Victor Mennen – Toponymie van de Vrijheid Lommel. Versl. Med. Kon. Acad. Ned. Taal- en Letterkunde – 1988 – afl.3 – pp.459-464

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF EN DE MUSEALE STUKKEN VAN DE KONINKLIJKE SCHERMMAATSCHAPPIJ "SINT-MICHIEL" UIT OUDENAARDE (1818- 1974)

ONDERWERP

Omvang: 3 archiefdozen, 3 losse kaders, 1 los stuk (groot formaat) en 50 museale stukken.

Overdracht 15 maart 2007 door de heer Valentin Mahieu, Prins Léopoldstraat 21, 9700 Oudenaarde.

De gift omvat archief van de vereniging en zijn leden (vooral de secretarissen: P. Van Mallegheem en Léon Allegaert).

Reeds eerder was een deel van het archief van de Schermmaatschappij "Sint-Michiel" Oudenaarde aan de stad Oudenaarde geschonken. Het archief kwam in het Streekmuseum terecht en berust nu in het stadsarchief van Oudenaarde. Naar aanleiding van de recente overdracht werden de twee archiefonderdelen bij elkaar gevoegd. Aan het einde van de inventaris vindt u een concordantielijst voor deze stukken.

Het vaandel van de vereniging

INLEIDING

De Oudenaardse schermmaatschappij werd gesticht in 1815. In 1818 werd de Schermmaatschappij Sint-Michiel door het stadsbestuur van Oudenaarde erkend als vereniging. Van deze eerste vereniging vinden we activiteiten terug tot 1828.

De vereniging werd heropgericht in 1838. Eén van de eerste uitgaveposten die in het kasboek wordt vermeld is de aankoop van materiaal van de schatbewaarder van de eerste “uiteengescheidene” schermmaatschappij Sint-Michel. Op penningen die de vereniging won in deze periode wordt ze aangeduid als “Sint-Michiel 2”.

Ook tijdens deze tweede periode kende de vereniging soms moeilijke tijden. In 1848 richtte een nieuwe schermmaatschappij het verzoek tot het stadsbestuur om haar te erkennen als “stads schermmaatschappij onder de benoeming van St. Michel”. De stad willigde deze vraag niet in aangezien de voorgaande maatschappij met die naam blijkbaar toch nog bestond¹.

Een derde belangrijke periode in de geschiedenis van de schermmaatschappij startte toen Paul Raepsaet voorzitter werd van de vereniging (ca. 1879, in opvolging van Théophile Devos) en Prosper Van Malleghem secretaris (ca. 1882). In 1886 werd voor het eerst een internationale schermwedstrijd georganiseerd in Oudenaarde naar aanleiding van het verkrijgen van de titel “koninklijke vereniging”. In 1890 vond vervolgens opnieuw een internationaal groots opgezet schermfeest in Oudenaarde plaats naar aanleiding van het 75-jarig bestaan en in 1891 was de vereniging één van de medeoprichters van een nationale schermbond.

In 1909 werd Joseph Verhoost voorzitter van de vereniging, met Auguste Vandermeersch als ondervoorzitter en Emiel D’haese als secretaris. In 1921 werd Léon Allegaert secretaris. In het begin van de jaren ’20 kende de vereniging een heropflakking van de activiteiten.

In 1932 werd Auguste Vandermeersch voorzitter (na het overlijden van J. Verhoost in oktober 1931)². Na het overlijden van August Vandermeersch in 1939 werd Louis Raepsaet in januari 1940 voorzitter van de vereniging. Hij bleef dit tot aan zijn overlijden in 1969³.

Het momenteel in het stadsarchief berustende archief van de vereniging laat niet toe de recentere geschiedenis van de vereniging in beeld te brengen. Feit is wel dat er nog steeds een schermvereniging actief is onder de naam Koninklijke Schermmaatschappij Sint-Michiel Audenaerde vzw. De activiteiten van deze club gaan door in zaal “The Loft” in Ronse.

(bron: <http://users.skynet.be/vlaamseschermbond/clubs/kssma.html> , geraadpleegd op 18 april 2007)

1 SAO, Modern archief Oudenaarde, register met uitgaande briefwisseling, brief 16554 dd. 8 mei 1848.

2 Heel wat foto’s van leden van de vereniging zijn dan ook te vinden in de fotoverzameling Vandermeersch, waarvan u de overdrachtslijst kan vinden in de leeszaal van het stadsarchief.

3 Zie Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde, XVI, 1969, 2, pp. 99-100: *In memoriam de heer Louis Raepsaet, voorzitter van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Oudenaarde 1952-1969.*

Fotoverzameling Vandermeersch, nr. 78: De Schermmaatschappij Sint-Michiël omstreeks 1910
 V.l.n.r. en van achter naar voor: Rij 1: Ivo Note, Joseph Raepsaet, Victor Dhaese, Arthur Jacques, Victor
 Vanden Bossche - Rij 2: Louis Raepsaet, Prosper Van Mallegheem, August Vandermeersch, Jozef Martens
 (of Van Overmaete of Dabin) Vooraan schermend: Emiel Bayens en Leon Allegaert

STRUCTUUR VAN DE INVENTARIS

- Overzicht van de museale voorwerpen (1847-1933)
- Inventaris van het archief (1818-1974)
 - A. Reglementen
 - B. Administratie
 - a) Ledenlijsten
 - b) Financiën
 - c) Vergaderingen
 - d) Inkomende brieven
 - e) Uitgaande brieven
 - C. Wedstrijden en plechtigheden georganiseerd door de vereniging
 - D. Brevetten, menukaarten en visitekaartjes
 - E. Foto's en kaders
 - F. Archief van andere archiefvormers: Nationale Schermbond van Professors en Liefhebbers
 - G. Documentatie
- Concordantielijst

OVERZICHT VAN DE MUSEALE VOORWERPEN (1847-1933)

1. Kist met het vaandel van de vereniging. Opschrift op de kist: "Koninklijke Schermmaatschappij Sint-Michel-Audenaarde". Opschrift op het vaandel: "Société de St. Michel d'Audenaerde- 1818" + strik in driekleur + rouwband + standaard

- 2-36. Verzameling penningen in een kader achter glas,
2. Societeit St. Michiel 2- Audenaarde. Koninklijke Medaille, 1847
 3. Gent « N'envie pas jamais ne cherche. Pro patria et honore. Gand »
« Confrerie d'Armes de St. Michel. Grand Concours. Prix d'éloignement
décerné à la confrérie de St. Michel n°2 à Audenaarde », 1857_07_13
 4. Gent « N'envie pas jamais ne cherche. Pro patria et honore. Gand »
« Confrerie d'Armes de St. Michel. Grand Concours. Prix d'éloignement
décerné à la confrérie de St. Michel n°1 à Audenaarde », 1857_07_13
 5. Gent « N'envie pas jamais ne cherche. Pro patria et honore. Gand » « Confrerie
royale de St. Michel. Prix d'éloignement décerné à St. Michel 2 Audenaarde »,
1860_07_15
 6. Antwerpen. “Société d'Escrime St. George Anvers. Concours du 17 août 1862 ».
« Prix décerné à la Société la plus éloignée », 1862_08_17.
 7. Antwerpen « Société d'Escrime St. George à Anvers », « Prix à la Société la plus
nombreuse », 1863_08_16
 8. Antwerpen « Société d'Escrime St. George à Anvers », « Prix à la Société la plus
éloignée », 1863_08_16
 9. Gent « N'envie pas jamais ne cherche. Pro patria et honore. Gand » « Confrerie
royale de St. Michel. Prix d'éloignement remporté par St. Michel 2 Audenaarde »,
1867_07_15
 10. Lille « Concours de Lille ». « Prix d'éloignement à St. Michel d'Audenaarde,
1869_01_24
 11. Gent “Société St. Georges. Gand. Concours du 12 juillet 1869. Prix pour la
société la plus nombreuse remporté par St. Michel 2 Audenaarde », 1869_07_12
 12. Gent « Société d'Escrime St. Georges Gand », « Prix à la Société la plus
nombreuse », 1879_07_15/16
 13. Gent « Société d'Escrime St. Arnaud Gand ». « Concours de 1881 » « Prix du
plus grand nombre », 1881
 14. Rotterdam “De Schermv. E.M.M. te Rotterdam aan hunnen vrienden de K.S.V.
St. Michel Oudenaarde”, 1886_09_05
 15. Oudenaarde “Hotel de ville d'Audenaarde, Huldebewijs van den katholieken
Schoolpenning aan de Koninklijke schestraatschappij St. Michel te Oudenaarde”,
1887_02_20
 16. Gent. « 19de Bondsfeest van de “Fédération Belge de Gymnastique, Gent,
1889_07_20/28 3 exemplaren (goud-zilver-brons)
 17. Antwerpen. “Cercle des Maitres d'Armes. Anvers La plus belle tenue de
route”. 1889_08_11
 18. Oudenaarde. “Koninklijke Scherm Maatschappij Sint-Michiël Oudenaarde .
Keizerfeest”, 1890
 19. Oudenaarde. « aangeboden door het eerelid J. Mercey senior aan de
Schermvereniging St. Michiel te Audenaarde 1815-1890, 1890_09_14
 20. Rotterdam “E.M.M. Aangeb. Door de K.S.V.-E.M.M. aan St. Michel 1815”,
1890_09_14
 21. Rotterdam. “E.M.M. Rotterdam 1e prijs verst kom. Vereniging 1864-1894”,
1894
 22. Den Haag. “‘s Grav. Ver. Excelsior aangeb. Aan de VER. St. MICHEL 1818
24 mei 1903”, 1903
 23. Gent. « Provincie Oost Vlaanderen. Gent ». “Souvenir du 75ième anniversaire de
l'indépendance belge. 1830-1905, 1905
 24. Oudenaarde. “Getrouw totter doot. Audenaarde. Jubilé national 1830-1905”,
1905

25. Oudenaarde. "Getrouw totter doodt. Audenaarde. Keizerfeest der Vereenigde Handboogschutters. Audenaarde", 1906_07_08
26. Oudenaarde. "Koninklijke Schermmaatschappij Sint-Michiël Audenaarde. Keizerfeest. Dubbelen Koning Achiël De Vleeschouwer". 1908_03_08
27. Oudenaarde. "Albert Koning der Belgen" "Koninklijke Schermmaatschappij St. Michiël Audenaarde. Keizerfeest Dubbelen Koning. Louis Raepsaet", 1912_04_14
28. Oudenaarde "Albert Koning der Belgen" "Gaaiboldersmaatschappij De Eendracht Audenaarde. Keizerfeest", 1913_05_18
29. Oudenaarde. "Audenaerde Sint-Sebastiaen 1428-1928 Jubelfeest-Fête jubilaire", 1928
30. Oudenaarde "Audenaerde. Herinnering inhuldiging monument weggevoerden-Souvenir inauguration monument des déportés", 1928_08_12
31. Oudenaarde "Kon. Scherm St. Michiël. Audenaerde". 1930
32. Gent. "Eeuwfeest St. Joris Gent, 1830-1930", 1930
33. Oostende. "Onthulling van het standbeeld Léopold II. Oostende", 1931_07_19
34. « A la société la plus éloignée », s.n., s.d.
35. « Alles voor het vaderland". "Majoor Van Stolk. Oud-commandant van het korps Kon. Scherpschutters", s.d.
36. insigne met lint, s.n. , s.d.

37-48. Losse penningen

37. Oudenaarde. "Societeit St. Michiël". "Zoek Nooit. Wijk niet. 2den Prijs der Liefhebbers behaald door Richard Roelens. Kampstrijd". 1870_09_11 [omhulsel ontbreekt]
38. Gent « 50ième anniversaire de l'Indépendance Belge. Concours donné par la société d'Escrime & gymnastique St. Arnaud . Gand". "Prix offert à la société comptant le plus grand nombre de tireurs", 1880 [omhulsel ontbreekt]
39. Oudenaarde. "Koninklijke Schermmaatschappij Sint-Michiël Audenaarde. Keizerfeest. Dubbelen Koning Achiël De Vleeschouwer". 1908_03_08 [idem nr. 26]
40. Oudenaarde. "Albert Koning der Belgen" "Koninklijke Schermmaatschappij St. Michiël Audenaarde. Keizerfeest Dubbelen Koning. Louis Raepsaet", 1912_04_14 [idem nr. 27] 4 exemplaren
41. Oudenaarde. "Koninklijke Schermmaatschappij St. Michiël Audenaerde". "P. Van Mallegem. Koning". 1913
42. Oudenaarde. "Koninklijke Schermmaatschappij St. Michiël Audenaerde". "Léon Allegaert. Koning". 1914
43. Oudenaarde. "Albert. Roi Des belges-koning der Belgen". "Koninklijke Schermmaatschappij St. Michiël Audenaerde. "Michel De Keyser. Koning". 1924
44. Oudenaarde. "Albert. Koning der Belgen". "Kon. Scherm. St. Michiël Audenaerde. "Fredor Huysman. Koning". 1930
45. Oudenaarde. "SM Albert. Roi des Belges". "Kon. Scherm. St. Michiël Audenaerde. "Raph. Dhaeze. Koning". 1932
46. Oudenaarde. "SM Albert. Roi des Belges". "Kon. Scherm. St. Michiël Audenaerde. "Léon Allegaert. Koning". 1932
47. Oudenaarde. "Leopoldus III. Rex Belgarum". "Kon. Scherm. St. Michiël Oudenaerde. "Paul Van Kemseke. Koning". 1933
48. Drie beschadigde losse omhulsels voor penningen 3 exemplaren

49. Kostuum+ pet van Louis Raepsaet als voorzitter	2 stukken
50. Pet van een lid van de vereniging	1 stuk

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF (1818-1974)

A. Reglementen

1. Register met het reglement (1818, 1828, 1838), ledenlijsten (1818-1827, 1838-1840, 1861, 1875-1883), notulen (1819-1827, 1838-1853, 1861, 1879-1886) en de erkenning door de stad Oudenaarde in 1818. In dit register bevinden zich los een aantal telegrams, het reglement van 1847 en een brief van de Koning waarin aan de maatschappij de titel “Société Royale” wordt verleend (1886), 1818-1886	1 register
2. Reglementen , 1836 en 1887 (2 ex.)	3 stukken
3. Handgeschreven kopie van “Handleiding der praktische schermkunst (Oudhollandsch of Fransche methode) door T. Kuijpers, onderwijzer van de Scherm- en Gijmnastiekvereniging “Progressus” te Rotterdam, s.d. (ca. 1900)	1 stuk
4. Ontwerp van een reglement, 1921	1 stuk
5. Reglement, 1934	1 stuk
6. Geannoteerde versie van de publicatie: “Le code du Fleuret” van auteur FRÈRE, René (het ex. bevat een visitekaartje van de auteur), ca. 1950	2 stukken
7. Gestencilde versie van een schermreglement (23 pp.), s.d.	1 stuk

B. Administratie

a) Ledenlijsten

8. Ledenlijst, 1881	1 register
9. Ledenlijst, 1909	1 stuk
- Ledenlijst, 1919-1939 [in nr. 26]	
10. Ledenlijsten, 1907, 1919-1938, 1946-1959	1 register
11. Ontslag van twee leden, 1921	3 stukken
12. Voorstellen van leden, 1922	2 stukken
13. Voorstel om A. Van Den Borre lid te maken van de maatschappij, ca. 1922	1 stuk
14. Voorstel om J. Vande Meulebroucke lid te maken van de maatschappij, 1943	1 stuk

b) **Financiën**

15. Kasboek, 1846-1864	1 register
16. Kasboek, 1858-1876	1 register
17. Staat met de ontvangsten, 1866-1867	2 stukken
18. Kwijtschrift voor de levering van medailles, 1876	1 stuk
19. Kwijtschrift voor de aankoop van 6 handschoenen, 1876	1 stuk
-. Kasboek, 1878-1906 [+adresboek+ledenlijsten, zie nr. 8]	1 register
20. Rekening in verband met de organisatie van een wedstrijd, 1881	1 stuk
21. Kwijtschrift voor de levering van medailles, 188?	1 stuk
-. Kasboek, 1907-1959 [zie nr. 10]	1 register
22. Kwijtschriften voor boetes voor afwezigheden op begrafeningen, ca. 1921	10 stukken
23. Nota van de penningmeester in verband met de rekening van 1921, 1921	1 stuk
24. Betaalde facturen van 1939 tot en met 1965	1 pak
25. factuur van 16 juni 1974 i. v.m. de levering van het internationaal wedstrijdreglement + wijzigingen	1 stuk

c) **Vergaderingen**

26. Notulenboek met persknipsels en foto's, 1909-1940	1 register
27. Verslag van een vergadering, klad, ca. 1922	1 stuk
28. Uitnodigingskaart voor een vergadering (blanco drukwerk), ca. 1922	1 stuk

d) **Inkomende brieven**

29-63. Inkomende brieven 1880-1946

29. Brief van de "Cercle d'Escrime Saint-Georges" uit Liège in verband met een wedstrijd naar aanleiding van de feesten rond 50 jaar België, 1880	1 stuk
30. Brief van Baron Pijcke de Peteghem waarin hij het aangeboden ere-voorzitterschap aanvaardt, 1881	1 stuk
31. Brief van de "Magazins de la Bourse" uit Brussel in verband met de levering van een schermkostuum aan P. Van Malleghem, 1881	

1 stuk

32. Brief van de “Turnvereeniging” uit Gent in verband met een “grooten kampstrijd van schermen”, 1882

1 stuk

33. Brief van de “Rotterdamsche Scherm-Vereeniging Eendracht maakt Macht” in verband met de inrichting van een wedstrijd naar aanleiding van het 20-jarig bestaan, 1884

1 stuk

34. Brief van de “Kralingsche Scherm-, Schiet- en Muziekvereeniging-De Leeuw der Nederlanden” in verband met een wedstrijd naar aanleiding van het 2-jarig bestaan, 1884

1 stuk

35. Brief van de “Cercle d’Escrime” uit Dinant in verband met de inrichting van een wedstrijd, 1884

1 stuk

36. Brief van de “Kralingse Scherm-, Schiet- en Muziekvereeniging-De Leeuw der Nederlanden” in verband met een wedstrijd, 1885

1 stuk

37. Brief van de “Onderlinge Amsterdamsche Schermcursus in verband met de inrichting van een wedstrijd naar aanleiding van het 10-jarig bestaan, 1885 2 stukken

38. Brief van het stadsbestuur van Oudenaarde in verband met de inrichting van het Keizerfeest op 7 februari 1886, 1886

1 stuk

39. Brief van de « Société du Cercle d’Escrime de Roux » naar aanleiding van het overlijden van Mr. Brogneaux, 1886

1 stuk

40. Brief van E. De Witte waarin hij het aangeboden vice-voorzitterschap aanvaardt, 1886

1 stuk

41. Brief van de “Société Royale d’Escrime-Jeanne d’Arc » uit Gent naar aanleiding van het overlijden van Th. Lammens, 1887

2 stukken

42. Brief van het gemeentebestuur van Berchem in verband met de wedstrijd georganiseerd door “De Vrije Wapenbroeders” uit Oudenaarde ter gelegenheid van de kermisfeesten, 1889

1 stuk

43. Brief van de “Koninklijke Rotterdamsche Schermvereeniging-Eendracht maakt Macht” in verband met de inrichting van een wedstrijd naar aanleiding van het 25-jarig bestaan, 1886

1 stuk

44. Brief van de « Société d’Escrime de Mons » in verband met de inrichting van een wedstrijd, 1891

1 stuk

45. Brief van de “Club Gymnastique-A chacun son droit » uit Gent in verband met de inrichting van een wedstrijd, 1892

1 stuk

46. Brief van de “Club d’Armes d’Anvers” in verband met de inrichting van een wedstrijd, 1892

1 stuk

47. Brief van de “sGravenhaagsche Schermvereeniging-Excelsior” in verband met de inrichting van een wedstrijd ter gelegenheid van het 10-jaris bestaan, 1893
2 stukken
48. Brief van de Schermvereniging “Oranje” uit Rotterdam met een uitnodiging tot bezoek en deelname aan een wedstrijd, 1893
1 stuk
49. Brief van de “Scherm-Vereeniging-Oranje” uit Rotterdam in verband met de inrichting van een wedstrijd, 1894
2 stukken
50. Brief van de “Société Royale d’Escrime-Jeanne d’Arc » uit Gent in verband met de inrichting van een wedstrijd ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de vereniging, 1894
1 stuk
51. Brief van de “Société Royale d’Escrime-Jeanne d’Arc » uit Gent met uitnodiging voor een feest ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de vereniging, 1894
1 stuk
52. Brief van O. Van Hulle uit Sint-Denijs-Westrem in verband met de afwezigheid op een feest, 1919
1 stuk
53. Brief van H. Van Avermaete uit Elsene in verband met de aanwezigheid op een feest, 1920
1 stuk
54. Brief van “Cambier & Vandenhende” uit Eine met een lijst van de leden van de schermvereniging van Ronse, 1920
1 stuk
55. Brief van de “Gaaiboldersmaatschappij St. Arnoldus” met een oproep om deel te nemen aan de stoet ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan op 6 juni 1920, 1920
1 stuk
56. Brief van M. De Steur uit Duitsland (bezet gebied) in verband met de afwezigheid op een feest, 1920
1 stuk
57. Brief van baron Behaeghel uit Calmont in verband met een excursie van de schermvereniging in het kasteelpark te Calmont, 1920
1 stuk
58. Brief van burgemeester Léon Thienpont met bedanking voor de bloemen en de deelname aan de stoet ter gelegenheid van zijn inhuldiging als burgemeester, 1922
1 stuk
59. Brief van de “Schermmaatschappij De Klauwaerts” uit Sint-Amandsberg in verband met praktische schikkingen voor een door hen georganiseerde wedstrijd, 1922
2 stukken
60. Brief van de “Schermmaatschappij De Klauwaerts” uit Sint-Amandsberg in verband met het 25 jarig jubelfeest van twee leraars, 1922
1 stuk
61. Brief van de “Schermmaatschappij Sint-Joris” uit Gent in verband met een wedstrijd ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan
1 stuk

62. Brief van O. Cambier uit Eine in verband met een uitnodiging 1 stuk
63. Brief van E. Combel uit Oudenaarde waarin deze zijn ontslag aankondigt, 1946
1 stuk

e) **uitgaande brieven**

64-71. Uitgaande brieven, 1886-1922

64. Brief aan Oudenaardse verenigingen met oproep om deel te nemen aan de stoet ter gelegenheid van het keizersfeest op 2 februari 1886, 1886 (modelbrief) 1 stuk
65. Brief aan koning naar aanleiding van het overlijden van prins Boudewijn op 23-01-1891, 1891 (minuut) 1 stuk
66. Brief aan de Jaskaartmaatschappij van Oudenaarde in verband met een optocht ter gelegenheid van het Keizerfeest, 1894 1 stuk
67. Brief in verband met de organisatie van een wedstrijd ter gelegenheid van het 25-jaar voorzitter Paul Raepsaet en 25 jaar penningmeester Albert Raepsaet, 1903
2 stukken
68. Brief aan de Oudenaardse verenigingen in verband met een optocht ter gelegenheid van het Keizerfeest, 1908 (modelbrief) 1 stuk
69. Brief aan het stadsbestuur van Oudenaarde in verband met de organisatie van een keizersfeest, minuut, ca. 1922 1 stuk
70. Brief aan de weduwe en familie in verband met het overlijden van Emiel Dhaese, 1921 1 stuk
71. Brief aan de heer Thas uit Gent met een uitnodiging voor een wedstrijd, ca. 1922
2 stukken

C. Wedstrijden en plechtigheden georganiseerd door de vereniging

72. Inschrijvingslijst voor een avondmaal in het “Hof van Vlaanderen” op zondag 20 januari 1878 ter gelegenheid van de koningscherming, 1878 1 stuk
73. Dossier in verband met de organisatie van een “Grand concours international d’escrime à l’épée” naar aanleiding van de verkrijgen van de titel “Koninklijke Vereniging” op 5 september 1886 1 pak
74. Dossier in verband met de organisatie van een “Grand Concours international d’Escrime” in Oudenaarde naar aanleiding van het 75-jarig bestaan van de vereniging op 14 en 15 september 1890 1 pak

75. Affiche voor de “Groote Internationale Schermkampstrijd” op 25 september 1910
1 stuk
76. Dossier in verband met het “eeuwfeest” met o.a. een redevoering van de voorzitter bij die gelegenheid, 1920
3 stukken
77. Stukken in verband met het schermfeest van 26 februari 1922
6 stukken
78. Stukken in verband met de schermrijkskamp van 22 oktober 1922
9 stukken

D. Brevetten, menukaarten en visitekaartjes

79. Menukaart voor het diner van de “Société Royale d’Escrime “Jeanne d’Arc” uit Gent op 9 november 1890. Exemplaar van Prosper Van Malleghem
1 stuk
80. Brevet van de Rotterdamsche Scherm-Vereeniging “Eendracht maakt Macht” met zilveren medaille voor de vereniging op een wedstrijd, 1895
1 stuk
81. Visitekaartjes van de vereniging [19de eeuw?]
3 stukken
82. Visitekaartje van C. Dessort, scherminstructeur uit Reims
1 stuk

E. Foto's en Kaders

83. Kader (30 x 26.5 cm) met foto (16.5 x 12 cm) van de leden van de vereniging, ca. 1880-1900
1 stuk
84. Kader (20.5 x 17 cm) met foto (12 x 10 cm) met drie leden van de schermvereniging (staand-zittend-staand), behangen met medailles, ca. 1880-1900
1 stuk
85. Kader (50 x 35 cm) met foto (25.4 x 20 cm) van de leden van de “Club d’Armes d’Anvers” aangeboden aan de wapenbroeders uit Oudenaarde, ca. 1880-1900
1 stuk
86. Foto (25.5 x 37 cm) op karton met médaillons van de leden van de vereniging “Audenaarde 1815-1887. Koninklijke Schermmaatschappij St. Michel” en legende bij de nummering v.l.n.r. en van achter naar voor:
- rij 1: nr. 32 H. Praet, nr. 33 Oct. Van Den Bossche, nr. 34 H. Haelvoet, nr. 23 F. Van Der Banck, nr. 35 L. Vandeputte, nr. 36 A. De Praeter, nr. 37 L. Van Gheluwe,
 - rij 2: nr. 20 V. Warrie, nr. 30 P. Lodens, nr. 11 J. Warrie, nr. 12 F. Schneider, nr. 29: P. De Vos, nr. 21 C. De Wolf,
 - rij 3: nr. 26 F. Van Malleghem, nr. 10 A. Provoyeur, nr. 7 A. Raepsaet, nr. 4 F. Van Ommeslaeghe, nr. 8 T. Libert, nr. 9 K. Mahieu, nr. 17 Baron A. de Crombrughe de Looringhe,
 - rij 4: nr. 16 L. Thienpont, nr. 3 voorzitter P. Raepsaet, nr. 1 ere-voorzitter Baron Pycke de Peteghem, nr. 2 Ed. De Witte onder ere-voorzitter, nr. 15 T. De Vacht,
 - rij 5: nr. 13 F. Verhoost, nr. 5 E. D’haenens, nr. 6 P. Van Malleghem, nr. 14(?): E.

Van Cauwenberghe,

- rij 6: nr. 27 J. Steyaert , nr. 28 C. Haelters, nr. 22 J. Libert, nr. 18 Fr. Libert, nr. 24 C. Van Der Banck, nr. 25 A. D'haenens, nr. 19 P. Versmessen,
- rij 7: nr. 38 C. Speckens, nr. 39 R. De Clercq, nr. 40 E. De Keyser, nr. 41 L. Rooms, nr. 42 E. De Vleeschouwer, nr. 31 Osc. Van Den Bossche,
- rij 8: nr. 44 E. Verheyden, nr. 45 E. Callant, nr. 46 J. De Vacht, nr. 43 A. Vandendriessche), 1887

foto door Phot. C. Wante Gand⁴

1 stuk

87. Foto (14 x 9.8 cm) op karton van de kampioen van de vereniging, geflankeerd door een ovale kader met wedstrijdpenningen, ca. 1900

1 stuk

88. Kader met foto van de leden van de vereniging voor het Liedtskasteel: "Gedenkenis Jubelfeest Meester Prosper Van Malleghem, 1875-1925", 1925

1 stuk

89. Kader met portret van Jules Lievijs. Opschrift: " De Koninklijke Schermmaatschappij St. Michiel aan haar wapenbroeder Jules Lievijs, slachtoffer der Duitsche ballingschap 1940-194.

1 stuk

90. Foto Louis Raepsaet als voorzitter, tussen 1940-1969
foto door Photo Elite, Krekelput 2, Audenarde

1 stuk

F. Archief van andere archiefvormers: Nationale Schermbond van Professors en Liefhebbers

91. Kader met foto " Les délégués des Sociétés fondatrices de la Fédération Belge d'Escrime: Club d'Armes d'Anvers, Jeanne d'Arc de Gand, St. Michel et De Vrije Wapenbroeders d'Audenarde. Gand, le 9 novembre 1890 », 1890_11_09
foto door Edmond Sacré, Gand⁵

92. Menukaart voor het diner van de "Sociétés d'Escrime, Club d'Armes d'Anvers, Société Royale St. Michel en De Vrije Wapenbroeders d'Audenarde" aan de "Société Royale Jeanne d'Arc" uit Gent ter gelegenheid van de oprichting van de nationale federatie op 11 januari 1891. Exemplaar van Proper van Malleghem

1 stuk

93. Brief van de "Fédération nationale d'Escrime » met secretariaat in Antwerpen in verband met de oprichting van een nationale federatie en een voorstel en defintieve versie van de statuten en het reglement, 1891

3 stukken

94. Ledenlijsten, 1913-1914

2 stukken

⁴ Te identificeren als Constant Wante, actief in Gent, Rue haute 66 tussen ca. 1887 en 1890. In JOSEPH, S.F., e.a. 1997. Directory of Photographers in Belgium 1839-1905. Volume I. Antwerpen, p. 414.

⁵ Te identificeren als Edmond Sacré, actief in Gent, tussen ca. 1874 en 1921. In JOSEPH, S.F., e.a. 1997. Directory of Photographers in Belgium 1839-1905. Volume I. Antwerpen, p. 341-342.

G. Documentatie

95. Programma van het Ie Westergouwfeest te Oostende op 8 en 9 september 1889 ingericht door de Belgische Turnbond 1 stuk
96. Tijdschrift van het Nedertlandsch Gymnastiek-Verbond, jg. 1890, nr. 2 (uitgegeven in Amsterdam) 1 stuk
97. Programma van de “Granc Concours d’Escrime International » in Scheveningen op 12-13-14 augustus 1892, 1892 1 stuk
-
98. Huwelijksaankondiging van Lea Thienpont en Robert Caeyman, 1921 1 stuk
99. Programma van het schermtoernooi en turnfeest ingericht op 20 juli 1930 op den Kouter ingericht door de Schermgilde Sint-Joris uit Gent, 1930 1 stuk
100. Programma van het Gala-wapenfeest op zondag 14 september 1930 ingericht door de Koninklijke Schermmaatschappij Sint-Michiël uit Gent, 1930 1 stuk
101. VISSER, G. Ken uw sport. Schermen. Amsterdam, Duwaer en zonen, ca. 1961 1 stuk
102. “De “in-conditie-stelling” van de schermer” van het Koninklijk Militair Instituut voor Lichamelijke Opvoeding, 1969 1 stuk
103. “Basisreglement voor het schermonderricht” van het Koninklijk Militair Instituut voor Lichamelijke Opvoeding, 1972 1 stuk
104. internationaal wedstrijdreglement van de Koninklijke Nederlandse Amateur Schermbond + wijzigingen, ca. 1974 2 stukken
105. flyer “Schermen: ’n moderne sport” uitgegeven door de K.N.A.S., s.d. 1 stuk
106. Naaipatroon voor een “moulage corsage”, s.d. 1 stuk

CONCORDANTIELIJST:

Streekmuseum, Archiefdozen, X. Schermmaatschappij
Oud nr.

1. = nieuw nummer 8
2. = nieuw nummer 15
3. = nieuw nummer 16
4. = nieuw nummer 26
5. = nieuw nummer 1

BOEKBESPREKING

LEVENSVERRHALEN UIT DE VLAAMSE ARDENNEN MANSHEMDEN, KABUIZEN EN ANDERE MARCHANDISE

In april 2006 kreeg een lang gekoesterd project voor het eerst concrete gestalte. De heemkundige kringen van de Vlaamse Ardennen, in samenspraak met Vormingplus, hadden namelijk een oproep gedaan aan alle belangstellenden om een oudere persoon uit hun familie, kennissenkring of omgeving te interviewen en zo het verhaal van een nog levende getuige neer te schrijven. De verhalen en geschiedenis van de “kleine mensen” is immers een deel van de “grote geschiedenis” van de streek. Voor Vormingplus, dat in de regio tal van vormingsactiviteiten aanbiedt op het vlak van kunst, cultuur, muziek en dans, was het project ook een uitstekende gelegenheid om de deelnemers een aantal vaardigheden – de juiste vragen stellen, aandachtig luisteren, selecteren bij de uiteindelijke redactie van het verhaal – bij te brengen.

Uiteindelijk zijn zeven amateur-schrijvers uit de Vlaamse Ardennen bereid gevonden om het levensverhaal op te schrijven van hun levende streekgenoten. Gedurende ruim twee jaar zijn zij maandelijks samen gekomen in één van de bibliotheken van de Vlaamse Ardennen (Brakel, Kluisbergen, Maarkedal, Oudenaarde, Ronse en Wortegem-Petegem), waar zij van Vormingplus, meer bepaald van vooral Sonja Focketyn, informatie kregen om het verhaal op een vlot leesbare wijze op papier te krijgen.

Wie waren de dapperen? **Nicole De Groote** (Brakel) schreef het verhaal van haar vader Jozef De Groote (°1917- +1997) **Erwin Van Coppenolle** en **Myriam Castelein** (Oudenaarde) het levensverhaal van Adriënné Verliefdén (°1920), pianiste en zangeres en oud-lerares aan de plaatselijke muziekacademie, **Rolande Baudélet** (Oudenaarde) de levensgeschiedenis van Gabriëlle Van Der Haeghen (°1926), herbergierster in Welden, **Wouter Ronsijn** (Brakel) het levensverhaal van Margriet en Maria Van de Wattijne (°1928 en °1930), zijn grootmoeder en haar zuster, **Bertien Buyl** (Kluisbergen) de kinder- en jeugdherinneringen en de voorliefde voor bloemen, planten en tuinen van Amanda en Pernelle, twee anonieme boerendochters en ten slotte vertelde **Lut De Jaegher** (Schorisse) het verhaal van Marie Paule Van Nieuwenhuyze en van haar huis, dat door haar overgrootvader, Frederik Van Nieuwenhuyze werd gebouwd.

Hoe heeft **Sonja Focketyn**, die naast de begeleiding ook verantwoordelijk was voor de samenstelling en de eindredactie, uit het amalgaam van de uitgeschreven interviews een boeiend en vlot leesbaar boek gedistilleerd? De diverse en waardevolle documenten geven immers een beeld van zes afzonderlijke levens in de Vlaamse Ardennen (Oudenaarde, Welden, Etikhove, Brakel, Zwalm en Kluisbergen) vanaf omstreeks 1890 tot de jaren zestig. Gelukkig is het geen verzameling geworden van de zes levensverhalen na elkaar

verteld. Er werd gestreefd naar een eenheid en die werd bereikt door de zes verhalen uiteen te trekken en te hergroeperen per thema (geboorte, het ouderlijk huis, schoolidyllen, leren en werken, oorlogsjaren, het opgroeien na de oorlog, de veranderende tijden) gerangschikt in chronologische volgorde. Brakel is met twee geïnterviewden goed vertegenwoordigd, namelijk met Jozef De Groote, geboren in Munkzwalm maar later gendarme in Nederbrakel en met Margriet en Maria Van de Wattijne van Opbrakel. Eén klein citaat.

“Ik ben in Welden naar school gegaan op mijn kloefen en met een zwarte schort aan. Het was toen nog een vuile Reytstraat waar we altijd moesten doorlopen. In ’t klooster hier waren er vijf of zes zusters...De laatsten zijn vertrokken in 1973.

In het eerste studiejaar zat ik bij juffrouw Cecile De Vos. Ze was de enige lekenjuffrouw en natuurlijk ongehuwd. En onder de leiding van juffrouw Cecile heb ik mijn eerste communie gedaan...Op mijn eerste communie kwamen ’s middags meter en peter en nog een nonkel en een tante of twee een stuk taart eten en na vier uur een rozijnenboterham. Meer was dat niet. Als cadeau kreeg ik zo’n kadertje waar “Geloofd zij Jezus Christus” op stond en een wijwatervaatje. Ik had wel een mooi wit kleedje met een diadeem van witte zijden roosjes.

We speelden op straat want we moesten niet bang zijn van de auto’s er waren er geen. We speelden met de marbels of gienzegeze, een soort tennis met een klos en twee planken... Een springtouw hadden we ook en ballen, zelfgemaakt en gevuld met paardenhaar, of uit mousse”...

Details, ja maar ze schetsen toch een hele wereld, die wij nu toch niet meer kennen. En dat was nu juist het opzet van het hele project. Met een hele waaier aan herinneringen de wereld (in de Vlaamse Ardennen) van vooral de eerste helft van de 20ste eeuw laten herleven, een wereld die de ouderen onder ons nog min of meer gekend hebben, maar die voor de jongere generaties reeds in een mistig ver verleden ligt.

“Manshemden, kabuizen en ander marchandise”: absoluut aanbevolen aan iedereen die de Vlaamse Ardennen een warm hart toedraagt.

Het boek is verkrijgbaar in de Stedelijke Openbare Bibliotheek van Oudenaarde.
Meer info via bibliotheek@oudenaarde.be of telefonisch via 055 30 19 33

ARCHIEFNIEUWS 2007-2008

Het stadsarchief wil meer zijn dan de bewaarplaats van de administratieve documenten van de stadsdiensten. Alle archieven die relevant zijn voor de geschiedenis van Oudenaarde kunnen in het stadsarchief terecht.

Ook in 2007 en 2008 mocht het stadsarchief weer vele schenkingen van privé-personen en verenigingen in ontvangst nemen. Onschuldige telefoontjes in de strekking van “Ik heb hier een aantal oude boeken liggen, wilt ge eens komen kijken ...” mondden uit in de overdracht van interessante archieven en collecties.

Hieronder geven we een overzicht van de meest opmerkelijke aanwinsten van het stadsarchief van de jaren 2007-2008:

1. **ARCHIEF VAN DE KERK VAN BEVERE (1493-20STE EEUW)**

De oudste vermelding van een pastoor in Bevere (parochie Sint-Pietersbanden) dateert uit 1255. De kerk stond tijdens het Ancien Régime (de periode tot aan de Franse revolutie) onder het patronaat van de pastoors van de Sint-Walburgakerk van Oudenaarde. De meeste tienden in Bevere werden eveneens genoten door deze pastoors¹.

De kerk werd gedurende haar bestaan verschillende malen herbouwd en kreeg verschillende locaties. Zo werd in 1682 de eerste steen gelegd van een nieuwe kerk. Deze kerk werd ingeplant langs de Deinzestraat, op de plaats van het huidige kerkhof van Bevere. Deze kerk zou dienst blijven doen tot 1876.

Vanaf 1873 werd gestart met de voorbereidingen voor de bouw van nog maar eens een nieuwe kerk. Dit is de kerk die nu nog steeds dienst doet als Beverse parochiekerk. In 1875 werd zij ingehuldigd. In november 1918 had zij zwaar te lijden onder de Duitse beschietingen aan het einde van de Eerste Wereldoorlog.

Het archief van de kerk van Bevere is gedurende eeuwen nauwgezet bijgehouden. Niettegenstaande Bevere bij verschillende belegeringen om Oudenaarde zwaar te lijden had, is vandaag toch nog een vrij volledig archief van de kerk voorhanden. Het archief klimt op tot de tweede helft van de 15de eeuw (voor wat het bestuur van de gemene weide de Donkt betreft) en de eerste helft van de 17de eeuw (voor wat de kerk en de armentafel betreft).

Over de plaatsen waar het archief van de kerk van Bevere in vroegere tijden werd bewaard is weinig bekend. Er mag worden aangenomen dat het archief vanaf omstreeks 1824 berustte in de pastorie aan de Deinzestraat. Dit gebouw –de voormalige refuge van de abdij van Beaulieu in Petegem– was door het gemeentebestuur aangekocht in 1824 om er de pastorie in onder te brengen². De afgelopen decennia raakte het archief verspreid op verschillende

¹ Zie ook DE SMET, M., 1995. *Kroniek van de Sint-Pietersbandenkerk van Bevere*. Oudenaarde. En DE POTTER F. en BROECKAERT, J., 1903. *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, Beveren, reeks VI, deel 1*. Gent.

² BOGAERT, C., 1996. *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 15n1. Provincie Oost-*

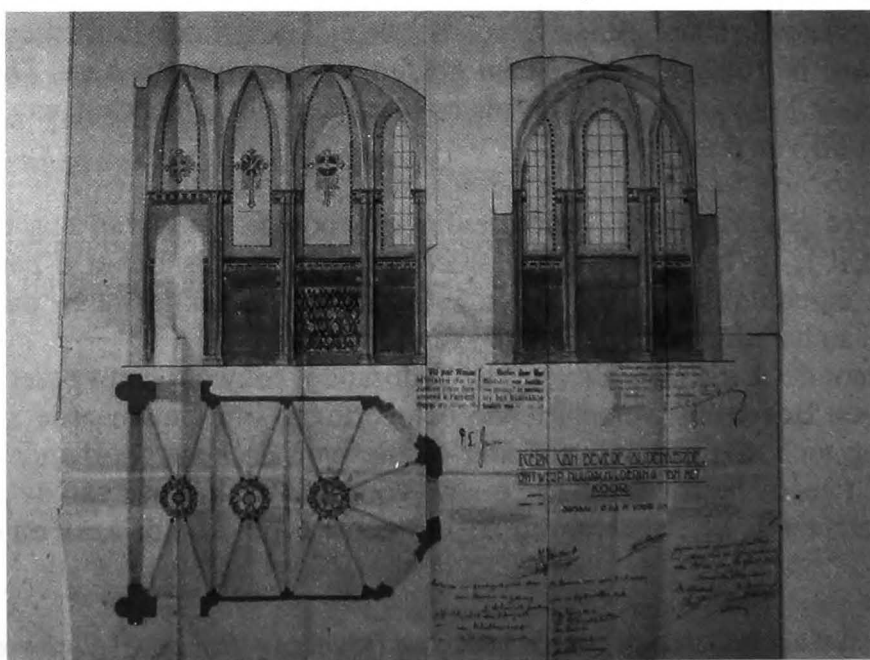
plaatsen. Een deel van het archief kwam (in de jaren '60 van de 20ste eeuw?) terecht in het stadsarchief van Oudenaarde. Het bevat in hoofdzaak Ancien Régimearchief (processen en stukken in verband met de comptabiliteit) en omvat ongeveer één strekkende meter archief. Een ander deel van het archief werd overgedragen aan het Rijksarchief van Ronse, waar er in 1970-71 een inventaris van werd opgesteld³. Een derde deel van het archief bleef berusten in de pastorie van Bevere. Dankzij de bekommernis van pater Luc Coppejans, de heer Marc De Smet en de kerkfabriek van Bevere o.l.v. Mijnheer De Baeremaeker kon de in bewaargeving van dit archief, dat zeer waardevol is voor de geschiedenis van Bevere en Oudenaarde, in december 2007 plaatsvinden. In augustus 2008 volgde een tweede overdracht naar aanleiding van de verhuis van pater Coppejans.

Naar aanleiding van de in bewaargeving van 2007-2008 werd met het Rijksarchief Ronse overeengekomen dat het archief dat zich daar bevindt eveneens naar het stadsarchief Oudenaarde zal worden overgebracht. De bedoeling is om de verschillende delen uiteindelijk in één inventaris te beschrijven.

De inhoud van het archief omvat naast het kerkarchief en het archief van de armentafel (een soort voorloper van het huidige OCMW) ook het archief van de Donktmeesters.

De Donkt te Bevere was een gebied dat nog tot in de 19de eeuw ongeveer 30 hectare omvatte en waarvan het gebruik als weide gedurende eeuwen was toegewezen aan een bepaald deel van de Beverse parochianen.

De eerste vermelding van de gemene weide (= weide in gemeenschappelijk bezit van een groep mensen) in de meersen van de Schelde klimt op tot 1253. In dat jaar geeft ridder Olivier van Machelen, de dorpsheer van Bevere, formeel zijn goedkeuring aan het reeds bestaande gebruik waarbij omwonenden hun vee konden weiden op de Donkt. In ruil voor de afstand van de bezitsrechten door de dorpsheer betaalden de gebruikers jaarlijks een cijns van 6 ponden Vlaams.

Kerk Bevere, overdrachtslijst, nr. 211: plan van een herstelling van het interieur van de kerk na de schade opgelopen tijdens Wereldoorlog I

Vlaanderen. Arrondissement Oudenaarde. Stad Oudenaarde met fusiegemeenten. Turnhout, p. 220.

3 VAN DER DONCKT, R., 1971. *Bevere-Oudenaarde (St. Petrus)*. In: *Inventarissen van archieven van kerkfabrieken (Oud Regiem)*. Deel I. Rijksarchief Ronse. Voor de delen die zich in het stadsarchief Oudenaarde bevinden zijn ondertussen voorlopige overdrachtslijsten voorhanden in de leeszaal van het archief.

Niet elke inwoner van Bevere had toelating om de Donkt te gebruiken. Men moest binnen een bepaald gebied wonen of een uitzonderlijke machtiging bekomen. Ook was niet elk stuk vee toegelaten op deze weide: enkel het vee dat zich reeds in het bezit van de inwoner van Bevere bevond halfweg maart kon hier worden geweid. Met deze laatste bepaling wilde men de overbeweiding van de Donkt voor commerciële doeleinden tegengaan. Men redeneerde dat de beesten die men kon laten overwinteren in de stal, de dieren waren die voor het persoonlijk gebruik van de bewoners dienden en die niet werden verhandeld.

Voor de goede orde op de “gemene weide” werd een instelling in het leven geroepen die de goede gang van zaken op de Donkt moest controleren en het aantal dieren dat mocht worden geweid moest registreren. Wanneer teveel dieren op de weide werden toegelaten moest hiervoor een boete worden betaald. Dit bestuur bestond in principe uit de pastoor van Bevere en twee andere gerechtigde inwoners die door hem werden aangeduid. De bijeenkomsten van de pastoor en deze “donktmeesters” vonden plaats in de kerk.

In de loop der eeuwen onderging het gebruik en bestuur van de Donkt verschillende wijzigingen. De instelling bleef echter operationeel tot 1882 –ze overleefde dus de Franse Revolutie- toen na een beslissing van de hogere overheid de Donkt in eigendom werd toegewezen aan de gemeente Bevere. In 1882 nam de gemeente ook het bestuur door de Donktmeesters over. Zeker tot omstreeks 1900 bleef een deel van de weide in gebruik als gemeenschappelijke weide voor omwonenden. Pas in de 20ste eeuw raakte dit middeleeuwse gebruik volledig in onbruik⁴.

2. 6000 PERKAMENTEN EN CHIROGRAFEN GEORDEND

Voorgeschiedenis

“*Perkamenten en chirografen welke nog te lezen zijn*”. Onder deze eufemistische hoofding somde archivaris Paul De Muynck de ongeveer 6000 schepenbrieven, chirografen en andere oorkonden op in zijn inventaris van het Oud archief van de stad Oudenaarde. De documenten zaten verspreid over 57 dozen en slechts één doos (doos 50) was min of meer ontsloten.

De wanorde in de dozen was totaal. De Muynck raakte er blijkbaar dusdanig door in verwarring dat hij het bestand tweemaal opnam in zijn inventaris: onder nr. 925 “Perkamenten en chirografen” en aan het einde van boek 6 “Processen”⁵.

In de jaren '80 kregen deze dozen opnieuw wat aandacht. Marga Bonte inventariseerde de “oorkonden voor 1500” en archivaris Mevrouw Tulleken-Vandeveldt ontfermde zich over het kistje Vandermeersch⁶. De oorkonden trokken ook de aandacht van Rik Castelain die ze als hoofdzakelijk “rentekopen” identificeerde⁷.

Na 1986 raakte de verzameling opnieuw in de grootste wanorde. Delen van dit archiefbestanddeel raakten zoek en ook de eerder door Marga Bonte en Mevrouw Tulleken geïnventariseerde bestanddelen raakten verspreid en vermist. Bij Prof. dr. Paul Trio wordt de toestand beschreven: “*Sommige dozen zitten overvol, zodat de akten erin samengeperst zitten, wat op termijn tot verdere aftakeling leidt; heel wat akten zijn in slechte tot zeer*

4 ERRERA, P., 1891. *Les masuirs. Recherches historiques et juridiques sur quelques vestiges des formes anciennes de la propriété en Belgique*. Bruxelles, t. 1, pp. 334-340 en DE POTTER F. en BROECKAERT, J., 1903. *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, Beveren, reeks VI, deel I*. Gent, pp. 3-7.

5 DE MUYNCK, P., 1942. *Inventaris Oud archief Oudenaarde [7 delen]*. Oudenaarde, p. 269 en pp. 446-453.

6 BONTE, M., 1980. *Oorkonden tot 1500 bewaard op het stadsarchief te Oudenaarde*. In: HGOKO (Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde), XX, 1ste afl., pp. 69-94 en TULLEKEN, M.J., 1986. *De inhoud van het kistje D.J. Van der Meersch*. In: HGOKO, XXIII, pp. 111-124.

7 CASTELAIN, R., 1983. *Het leven op het platteland tussen Oudenaarde en Kortrijk: 16de-18de eeuw*. Oudenaarde, p.54

*slechte staat door vochts aantasting*⁸. Ook Bert De Roo merkte bij de opmaak van zijn licentieverhandeling de wanorde op⁹.

Plan van aanpak

Dankzij de inzet van student geschiedenis Maarten Vanhessche konden in de zomermaanden van 2007 en het voorjaar van 2008 ongeveer 6000 oorkonden op datum worden geordend. Nadien werd dit werk gecontroleerd en werd aan elk archiefstuk afzonderlijk een uniek nummer toegekend op basis van de jaardatering (oude stijl) en een volgnummer. Elk archiefstuk werd in een aparte enveloppe ondergebracht waarop het nummer werd aangetekend.

Vervolgens werd een korte beschrijving opgemaakt in een Excell-databank. Naast het unieke nummer zijn hier de archiefvormer, de nauwkeurigere datering (oude stijl) en opmerkingen genoteerd. De zegels die nog aan sommige oorkonden bevestigd waren werden beschermd met een passend zegelhoesje.

Oorkonde met gebroken zegels handelend over een akkoord over gronden tussen de abdij van Kornelimunster en de abdij Maagdendale, 1268 (plaatsingslijst oorkonden Maagdendale, nr. 19)

8 TRIO, P., 2005. *Het 'Oud' Stadsarchief van Oudenaarde (vóór 1830). Een kritisch rapport over de inhoudelijke waarde, de actuele conservering en de ontsluiting. Met voorstellen tot remediëring.* Oudenaarde, intern rapport, pp. 49-50.

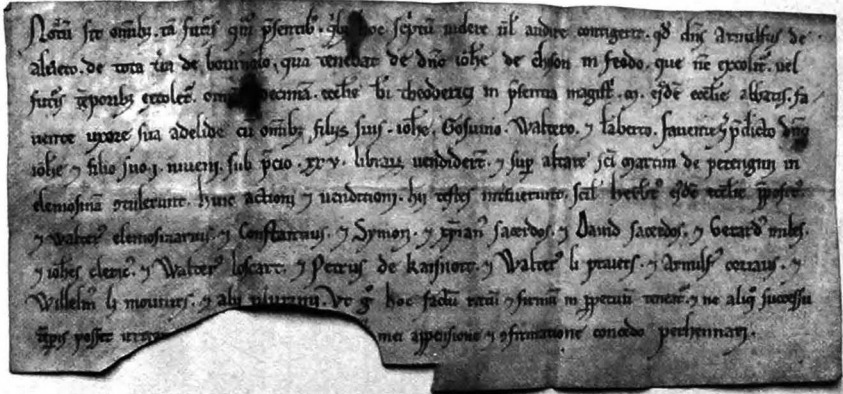
9 DE ROO, B., 2003. *De middeleeuwse administratie van Oudenaarde: een diplomatische en paleografische studie van de stedelijke akten (1189-1451).* Universiteit Gent, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, p. 28

Voorlopig resultaat

Alle oorkonden die Marga Bonte publiceerde in de Handelingen van 1980 (Oorkonden tot 1500: bewaard op het stadsarchief te Oudenaarde) werden teruggevonden. Ook de volledige inhoud van het kistje Vandermeersch werd teruggevonden.

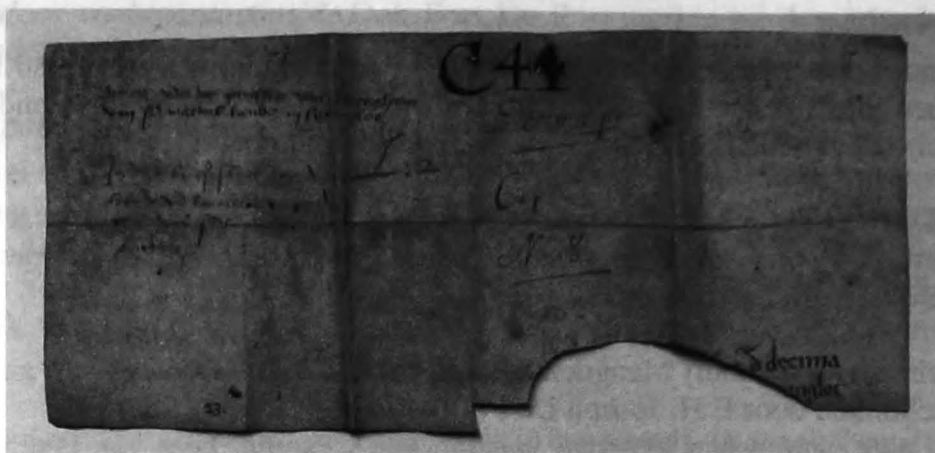
Opmerkelijk was dat naast het gekende materiaal ook nog heel wat onbekende schepenbrieven en andere oorkonden uit de periode vóór 1500 werden teruggevonden. Tot de opmerkelijkste vondsten behoren:

- 1) Archief van de abdij Maagdendale (1246-1794): dit archief werd aangekocht of geschonken door E.H. Joseph De Potter tussen 1927 en 1953.
- 2) Een akte waarin een leenman van Jan van Cysoing, heer van Petegem de Sint-Martinustiende van Petegem in het gehucht Bouvelo schenkt aan de Proosdij van Petegem uit ca. 1230. Dit stuk, meteen één van de oudste documenten die worden bewaard in het Oudenaardse stadsarchief, is afkomstig uit het archief van de abdij van Beaulieu te Petegem¹⁰.
- 3) Een vidimus van de schepenbank van Oudenaarde uit 1579 van een akte uit 1368 waarin Gossuin du Quesnoy door Godfried van Looz, heer van Heinsberg na het overlijden van Maria van Oudenaarde (Maria II van Mortagne) als leenman wordt erkend voor het land tussen Maarke en Ronne
- 4) Een brief van Willem van Nassau aan de gouverneur van Oudenaarde uit 1579, in verband met troepenversterkingen die naar Oudenaarde dienden gestuurd te worden. Deze brief werd in de 19de eeuw gepubliceerd door Kervyn de Volkaersbeke, Ph. en Diegerick, J. in “Documents historiques concernant les troubles des Pays-Bas, 1577-1584». Gand, 1847-1849

Voorzijde van oorkonde 1230_001: een akte waarin een leenman van Jan van Cysoing, heer van Petegem de Sint-Martinustiende van Petegem in het gehucht Bouvelo schenkt aan de Proosdij van Petegem uit ca. 1230

¹⁰ Zie over de proosdij: HOEBEKE, M., 1977. *Prévôté de Petegem-sur-l'Escaut*. In : *Monasticon Belge, tome VII. Province de Flandre Orientale, volume 2*, pp. 137-141. Het archiefstuk dat werd teruggevonden draagt op de dorsale zijde de aantekening C44. Deze aanduiding komt overeen met een beschrijving in de inventaris van het archief van de abdij van Beaulieu uit 1659. Het archiefstuk bevond zich later in de collectie van de Oudenaardse ere-archivaris Jules Ketele (DE MEULEMEESTER, M. 1926-1929. *Les archives de l'abbaye de Beaulieu à Peteghem*. In : HGOKO, VII, p. 207 en 238).

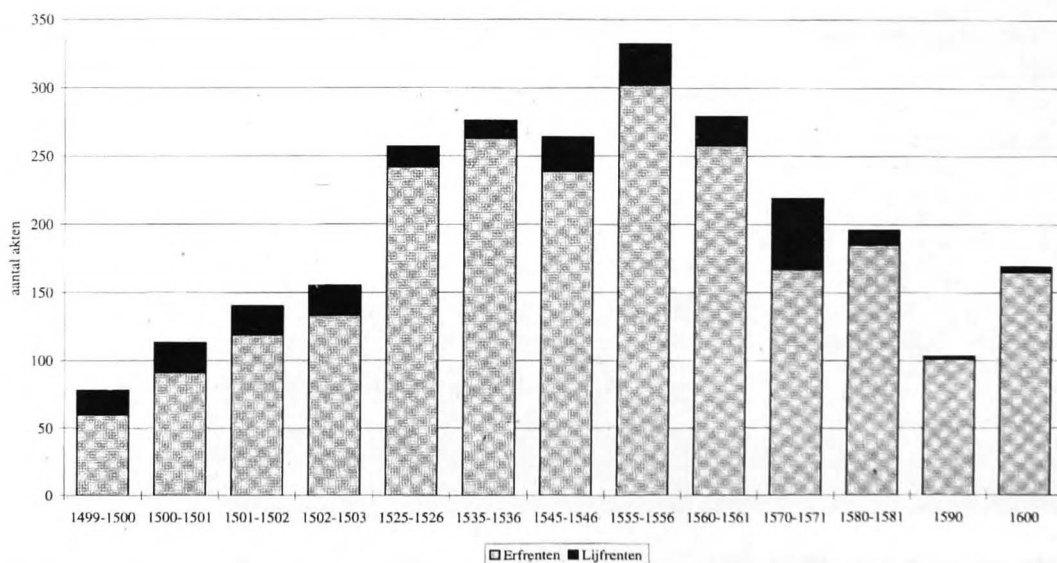
Achterzijde van oorkonde 1230_001

De meeste oorkonden handelen over rentekopen en zijn chirografen.

De rentekopen uit de periode na 1536 zijn ook terug te vinden in de Registers van Renten¹¹. Vooral de chirografen van vóór 1536 zijn dus interessant omdat zij mogelijk als unieke bron informeren over de renteverkopen in de periode voorafgaand aan 1536¹².

De temporele verdeling van de rentekopen is opmerkelijk: de meeste oorkonden dateren uit de periode 1536-1556. Ook enkele jaren aan het einde van de jaren '20 van de 16de eeuw zijn goed vertegenwoordigd. Na 1556 is er een spectaculaire terugval. De spreiding lijkt grote overeenkomsten te vertonen met de evolutie in Gent (zie onderstaande grafiek). Verder onderzoek is echter nodig om deze parallel te bevestigen of te nuanceren.

Grafiek 14 Aantal akten betreffende bezette erf- en lijfrenten, 1499-1600

De evolutie van het aantal Oudenaardse renten lijkt een grote overeenstemming te vertonen met de evolutie in Gent (grafiek uit DAMBRUYNE, J., 2001. Mensen en centen. Het 16de eeuwse Gent in demografisch en economisch perspectief. Gent, p. 127)

¹¹ Zie Oud archief Oudenaarde, nr. 1026: diverse registers vanaf 1536.

¹² Zie in dit verband ook de opmerking van Peter Stabel i.v.m. de ondervetegenwoordiging van rentetransacties in de Oudenaardse schepenregisters. Peter was blijkbaar niet op de hoogte van de aanwezigheid van de 1000-den chirografen van rentekopen en de registers van renten in het Oudenaardse stadsarchief. STABEL, P., 1989. *Conjunctuur en immobiliënmarkt in Oudenaarde: eind 15^e-16^e eeuw*. In: HGOKO, XXVI, p. 5

Opgedeeld naar archiefvormer zijn enkele opmerkelijke conglomeraten te ontdekken:

- 1) leenverheffingen voor het leenhof van Berchem, 1502-1509
- 2) akten afkomstig van de Doornikse officialiteit (kerkelijke rechtbank) en van Doornikse burgers en notarissen, 1297-1544
- 3) stukken uit processen gevoerd voor de Souvereine Raad in Doornik uit de periode van het Frans bestuur, 1669-1678
- 4) stukken uit processen gevoerd voor de Grote Raad en de Raad van Vlaanderen
- 5) een aantal documenten die betrekking hebben op de heren van Pamele-Oudenaarde¹³, de kerk en de armen van Pamele¹⁴, de kerk en de armen van Melden¹⁵ en de familie Beaumez/Beaumersch¹⁶ en afkomstig lijken uit de archieven van deze respectievelijke archiefvormers.
- 6) een opmerkelijk aantal stukken afkomstig van Henegouwse schepenbanken en heerlijkheden zoals Guermignies (Pottes), 1478-1572; Lessen, 1483-1538 en Escanaffles, 1513-1514.
- 7) een aantal documenten afkomstig van de heerlijkheid “Aaishove” in Kruishoutem, 1495-1617

Toekomst

Het archiefbestanddeel met “perkamenten en chirografen” zal nog verder worden aangevuld met chirografen en schepenbrieven die worden gerecupereerd uit het op trefwoord gesorteerde “oud archief” van de stad Oudenaarde¹⁷. Eens deze operatie is afgerond, kunnen de documenten met betrekking tot duidelijk te onderscheiden archiefvormers worden afgezonderd en gedetailleerder worden beschreven.

Ook de rentekopen die dateren uit de periode vóór 1536 verdienen een verder onderzoek en mogelijk ook een betere beschrijving.

3. HERONTDEKKING VAN REEDS AANWEZIG ARCHIEF: EEN HAARDTELLING VAN OUDENAARDE UIT 1540, EEN LANDBOEK VAN LEUPEGEM UIT 1645, EEN BOEKRUITER EN “HET SPEL VAN DE V VROEDE ENDE VAN DE V DWAEZE MAEGDEN”

Dankzij de zoektocht in het archief van Prof. Dr. Paul Trio, waarover u reeds eerder werd geïnformeerd in de Handelingen van 2006, konden een aantal stukken uit het stadsarchief die reeds jarenlang vermist waren terug in de oude orde worden hersteld. Zo werd een haardtelling van Oudenaarde uit 1540 herontdekt (Oud archief Oudenaarde, 95/1 Beroerten) en werd het landboek van Leupegem uit 1645 uit een doos te voorschijn getoverd Oud archief Oudenaarde-Vreemd Archief- nr. 64 Leupegem, nr. 13).

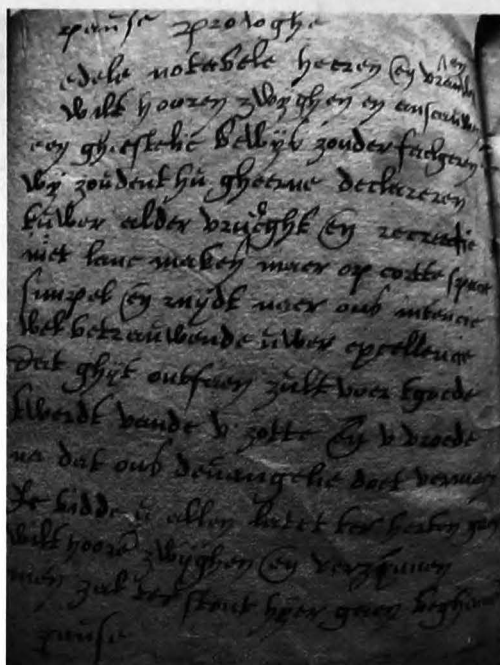
13 1404_001, 1542_015, 1543_188, 1550_133, 1556_019, 1556_062, 1556_176, 1562_007, 1563_005, 1564_006, 1578_003, 1599_002, 1643_001, 1647_001, 1679_003

14 1349_001, 1365_001, 1389_001, 1389_002, 1399_003, 1433_001, 1481_001, 1482_003, 1486_001, 1500_011, 1553_084, 1554_110

15 1556_081, 1601_006, 1615_001, 1615_003

16 1478_002, 1552_177, 1553_175, , 1563_005, 1564_006, 1577_002, 1609_001, 1623_005, 1629_003

17 Uit het trefwoord nr. 484 Genealogie werden bijvoorbeeld reeds perkamenten en chirografen gerecupereerd die duidelijk afkomstig zijn uit hetzelfde “bronbestand”, getuige de overeenkomstige dorsale nummering (mogelijk soms van de hand van archivaris Bartholomeus De Rantere).

Het manuscript van de "V vroede en V dwaze maagden" dook na 160 jaar opnieuw op.

Bij de inventarisatie van de boeken van de stadsboekerij werd een zeer zeldzame 17de eeuwse boekruiter ontdekt (Stadsboekerij nr. 9497). De boekruiter is een voorloper van het boeklint.

De meest opmerkelijke vondst van de afgelopen jaren is echter zonder twijfel de herontdekking van het originele handschrift van de "V vroede en V dwaze maagden" (Oud archief Oudenaarde, nr. 1006 Rederijkers, nr. 47). Dit handschrift, de oudst bekende Nederlandstalige variant van een bekend middeleeuws rederijkerstoneelstuk, was sinds 1846 spoorloos !!!!!

Meteen werd het voorgedragen als topstuk van de stad Oudenaarde ter gelegenheid van de Erfgoeddag op 22 april 2007, waar het strandde op een verdienstelijke zesde plaats.

4. **KONINKLIJKE SCHERMMAATSCHAPPIJ "SINT-MICHEL" UIT OUDENAARDE (1836-1974), JOZEF BRAET (1882-1916), FAMILIES THIENPONT EN DE LOOZE, GRIFFIERS, BALJUWS EN ONTVANGERS IN DE DORPEN MAARKE-KERKEM EN ETIKHOVE (1591-1840), RODE KRUIS OUDENAARDE (1914-2000).**

Mijnheer Valentyn Mahieu schonk archief van deze oude Oudenaardse sportvereniging. Verschillende Oudenaardse prominenten waren lid van de vereniging, zoals de Oudenaardse burgemeester Paul Raepsaet.

Een inventaris van het archief vindt u elders in deze Handelingen.

Oudenaardist, advocaat en spion Jozef Braet (°Gent, 1882 - +Gent, 1916) werd tijdens de Eerste Wereldoorlog in Gent geëxecuteerd door de Duitse bezetter. Oudenaarde bracht na de Eerste Wereldoorlog hulde aan Jozef Braet door de straat aan zijn woonhuis te herdopen tot Jozef Braetstraat. Het archief van Jozef Braet werd vanuit Oudenaarde enkele jaren geleden overgebracht naar het KADOC in Leuven (zie www.archiefbank.be). Enkele interessante familiedocumenten bleven echter in Oudenaarde en werden nu, door

bemiddeling van historicus Jan Van Der Fraenen, aan het stadsarchief geschonken. In de schenking van Mevrouw Vanmaercke-Gottigny bevinden zich ondermeer een plaasteren model van de bronzen gedenkplaat die ter ere van Jozef Braet werd vervaardigd door de Oudenaardse kunstenaar Edgard Fobert en de kogels waarmee Jozef Braet om het leven werd gebracht¹⁸. Ter gelegenheid van erfgoeddag werd op 13 april 2008 in het archief een tentoonstelling rond Jozef Braet opgezet.

Via de familie Leyman ontving het archief het archief van de families Thienpont en De Looze¹⁹. De archiefstukken dateren uit de periode 1591- ca. 1840 en geven een mooi beeld van de verschillende functies die verschillende familieleden bekleden in de administratie van heerlijkheden (ter Thondt in Maarke, Ladeuze in Etikhove, Fiennes in Etikhove en Wortegem, Ter Plancken in Wortegem, baronnie van Boelare), schepenbanken (Maarke, Kerkem, Isselmoregem) en kerken (Kerkem). Een overdrachtslijst is voorhanden in de leeszaal van het archief.

Ook de lokale Rode Kruisafdeling deponeerde haar archief in het stadsarchief. De lokale afdeling werd opgericht in 1914. Het archief van de vereniging is echter pas goed bewaard vanaf de jaren '20 van de 20ste eeuw. Vooral over de Tweede Wereldoorlog bevat het archief interessante gegevens.

Het archief van de lokale afdeling van het Rode Kruis in Oudenaarde bevat ondermeer affiches uit de Tweede Wereldoorlog.

¹⁸ Zie ook artikel VAN DER FRAENEN, J., 2008. *Aan Joseph Braet. Door de Duitsers voor den kop geschoten den 11 augustus 1916. Een oorlogsheld uit Oudenaarde: zijn leven, dagboek en herinnering*. In: HGOKO, XLV, pp. 359.

¹⁹ A. Leyman was tot de jaren '50 een gewaardeerd medewerker van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde. Zie: LEYMAN, A., 1952. *Proeve tot verklaring van de betwiste latijnse teksten van 1110 en 1117*. In: HGOKO, X, afl. 1, pp. 81-93, IDEM, 1953. *De vroegste geschiedenis van Ename*. In: HGOKO, X, afl. 2, pp. 262-292; IDEM, 1956. *Een confrerie of broederschap van Onze-Lieve-Vrouw te Pamele rond het jaar 1090*. In: HGOKO, feestnummer 1956, pp. 93-97 IDEM, 1958. *Proeve ener Geschiedkuncige schets van de familie Raepsaet*. ongepubliceerd. Over A. Leyman zie HOEBEKE, M., 1958. *In memoriam Dr. A. Leyman*. In: HGOKO, XI, afl. 2, pp. 200-202.

5. ARCHIEF VAN DE GEMEENTE MATER (1827-1971)

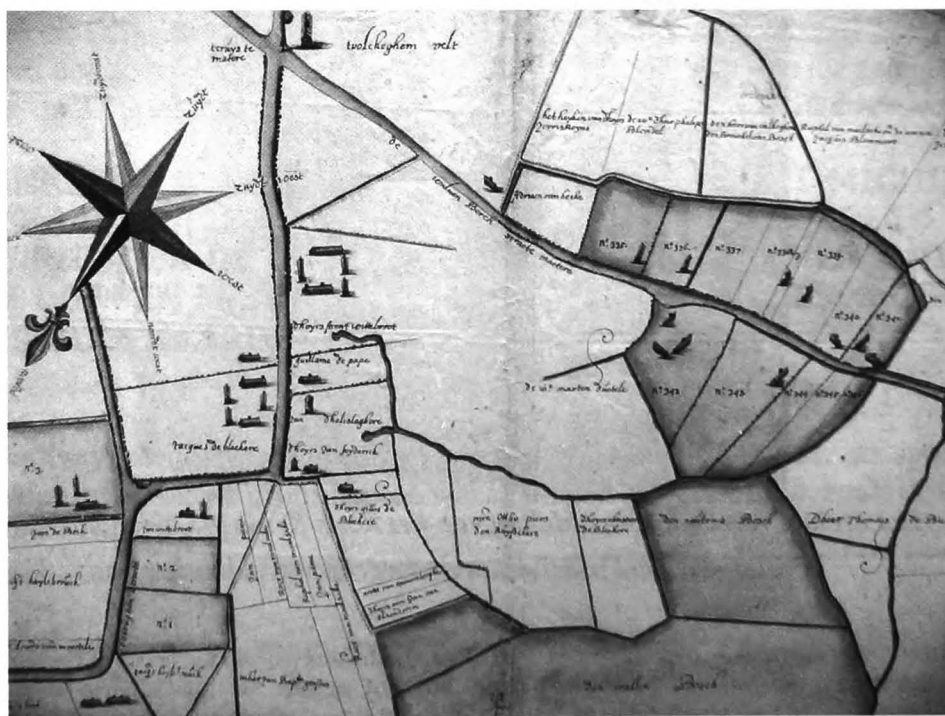
Een particulier recupereerde tijdens de fusieperiode een groot aantal documenten die afkomstig waren van het gemeentebestuur Mater. De documenten dreigden weggegooid te worden en verloren te gaan. Deze documenten, ondermeer notulen van de gemeenteraad, werden in 2008 aan het stadsarchief Oudenaarde gerestitueerd.

6. FILMS, FOTO'S, SCHILDERIJEN, TEKENINGEN EN KAARTEN

Van de heer Antoine De Smet uit Gavere ontving het archief foto's van de rechtekking van de Schelde en de aanleg van de N60 (omstreeks 1960) en foto's van een bloemententoonstelling in het Liedtskasteel tijdens het interbellum.. Mevrouw Roman de Mettelinge schonk het stadsarchief een foto van de benoemingsakte van Beatrix Van Meldert als abdis van Maagdendale op 14 mei 1768. Via Frankie Van Rossem verwierf het stadsarchief foto's van de bevrijdingsfeesten na Wereldoorlog II. Jan De Meester hielp ons aan waardevol iconografisch materiaal van de drukkerij De Meester. De stedelijke bibliotheek stuurde ons een DVD met filmbeelden van dezelfde bevrijdingsfeesten en de familie Van Ooteghem bezorgde ons unieke filmbeelden van Elsegem van de hand van de Beverse amateur-cineast Léon Wittinck.

Mevrouw Lydie Geens uit Oudenaarde schonk een kader met de foto's van de leden van de Oudenaardse verzetsgroep BNB uit de Tweede Wereldoorlog. De heer Ryckaert uit Lennik bezorgde het archief een uniek album met doodsprentjes van Oudenaardse notabele families uit de periode 1850-1933.

Mevrouw Fredericq-Lilar gaf het stadsarchief de toelating het kaartenarchief van de abdij van Ename dat zich in haar bezit bevindt te scannen. De kaarten tonen gekende plekken, vooral in de buurt van Mater, in een ver verleden.

Kaart van de bezittingen van de abdij van Ename aan de grens tussen Mater en Volkegem, in de buurt van de Wolvenberg, ca. 1650 (Inventaris kaarten en plans abdij Ename door Guido Tack, nr. 31)

Notaris Lucie Vandermeersch en Mevrouw Elsa Lantmeeters-Vandermeersch schonken aan het archief een indrukwekkende fotoverzameling met 157 verschillende fotoafdrukken uit de periode 1894-1934.

Fotoverzameling Vandermeersch: een zwemwedstrijd uit de tijd toen de zwemclub nog gewoon een zwembad was aan de Meerspoort.

Via Mevrouw Delouvroy uit Edelare verwierf het archief een houtskooltekening van de Grachtschelde, die werd gemaakt omstreeks 1940. Deze tekening vormt een tweeluik met een andere tekening die zich reeds in de collecties van de stad Oudenaarde bevond.

Bij Mevrouw Ide in Woutergem (Deinze) werd het schilderij van de laatste abdis van Maagdendale gelokaliseerd. Antonia Magerman werd in 1776 verkozen als abdis van de abdij Maagdendale. In december 1796 werd het klooster door de Fransen ontruimd en afgeschaft. Antonia Magerman werd verplicht om terug in te trekken bij haar ouders, in het huis waar zij geboren was in Melden (Oudenaarde): het Hof ter Reydt. Ze stierf in 1807.

Het archief liet een foto op ware grootte aanmaken van het schilderij. Deze afbeelding zal worden opgehangen in de leeszaal van het archief bij de reeds aanwezige schilderijen van andere abdisen. Het portret zal officieel worden voorgesteld op erfgoeddag 2009 op 26 april 2009.

Maria Catharina Magherman, de laatste abdis van de abdij Maagdendale.

7. **ARCHIEF IN HET BUITENLAND KEERT TERUG NAAR OUDENAARDE**

Via de archivaris van Duinkerke (Frankrijk) kwam het stadsarchief in bezit van enkele archiefstukken van de familie Bonné-De Bleeckere (1802-1815). Eén van de nakomelingen uit dit huwelijk huwde met Edouard Liefmans die van 1830 tot 1844 burgemeester was van Oudenaarde.

Na een tip van een lid van de heemkring Westerring uit Eine werden in de Verenigde Staten archiefstukken betreffende de oprichting van de Ohio-brug in Eine opgespoord (1925-1932) in het archief van de 37th Division Battle Monument Commission uit Ohio.

Het spook van de 1708-herdenking waarde door Oudenaarde (www.oudenaarde1708.be) en dus kon ook het stadsarchief niet onberoerd blijven... In Groningen (Nederland) kon het stadsarchief een propaganda-prent aankopen die de laatste grote overwinning van Marlborough en het Nederlands-Engelse bondgenootschap in Bouchain (1711) in herinnering brengt.

Mijnheer David Langridge (uit Hyde in Engeland) stuurde het archief afdrucken van 16 foto's die de grootvader van zijn vrouw, Sam Ainsworth, maakte bij een bezoek aan de stad Oudenaarde in 1887.

Een marktdag in Oudenaarde in 1887

(ter hoogte van het Vleeshuis- huidige Bibliotheek)-foto Sam Ainsworth

8. OUDENAARDSE WEEKBLADEN UIT DE 19DE EN 20STE EEUW

Van de familie Vandenhende-De Saveur ontving het stadsarchief exemplaren van het lokale weekblad "De Scheldegalm" uit 1860-1862. Via de collega-archiefinstelling SOMA ontving het stadsarchief een exemplaar van het Oudenaardse weekblad "'t Ware Vosken" (20 januari 1867).

De heer Philippe Raepsaet schonk de volledige ingebonden jaargangen van het weekblad "de Scheldeklokke". De "Scheldeklokke" was de spreekbuis van de Katholieke Associatie in het Arrondissement Oudenaarde. Het blad verscheen tussen 1925 en 1939.

De heer Jan Amez schonk namens het Davidsfonds Oudenaarde diverse weekbladen uit de jaren '70 en '80 van de 19de eeuw: "'t Ware Vosken" (1874-1875), "De Katholiek Burger" (1875-1881) en "De Katholieke Vlaming" (1880-1881).

Vanwege het uitzonderlijk karakter van deze schenkingen (volledig + weinig geraadpleegde en verzorgd ingebonden exemplaren) werd door het stadsbestuur meteen geld vrijgemaakt om deze weekbladen, die gedrukt werden op broos krantenpapier, op microfilm te kopiëren.

In overleg met de stedelijke bibliotheek werden ook een aantal kwetsbare oude

Oudenaardse weekbladen naar het archief overgebracht. Ze zijn vanaf nu raadpleegbaar op de microfilmleestoestellen in onze leeszaal!

Een overzicht van alle kranten en weekbladen in het stadsarchief vindt u in de leeszaal van het Oudenaardse stadsarchief.

De geschenken weekbladen werden overgebracht op microfilm om ze voor de toekomst te bewaren.

9. PUBLICATIES EN DOCUMENTATIE

De bibliotheek van het stadsarchief werd door diverse personen verrijkt met documentatie en publicaties. Vooral de schenkingen van voormalig rijksarchivaris G. Gadeyne en de voormalige leden van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Herman Canfijn en Raymond Van Craeynest waren van belang. Hun giften omvatten diverse historische boeken en tijdschriften. Mijnheer Gadeyne schonk aan het stadsarchief ook zijn persoonlijk archief in verband met de Rotary-prijsvraag die in 1975 werd ingericht over "Oudenaarde 1708".

Mijnheer Bekaert uit Gent schonk het archief kopieën van persoonlijk archief van Joseph Devos, procureur des Konings in Oudenaarde omstreeks Wereldoorlog I.

PRAKTISCH:

*** Het stadsarchief van Oudenaarde is open elke werkdag van 8.30 uur tot 12 uur en van 13.30 uur tot 16.30 uur. We helpen u graag bij uw zoektocht naar voorouders, bouwplannen en opzoeken rond andere historische onderwerpen.**

**Abdij Maagdendale-stadsarchief
Maagdendale 13**

9700 Oudenaarde

E: archief@oudenaarde.be

T: 055/300706

OPROEP:

Voor Erfgoeddag 2009 (26 april 2009) is het stadsarchief op zoek naar gelegenheidsgedichten, die naar aanleiding van een huwelijk, jubileum, etcetera aan de voorgevel van een huis werden bevestigd.

De bedoeling is om (afbeeldingen van) deze gedichten te confronteren met gelegenheidsgedichten die in het stadsarchief terug te vinden zijn.

Heeft u nog het spandoek bewaard dat ter gelegenheid van uw huwelijk, pensioen, kampioenschap van de lokale duivenbond, of andere gelegenheid aan uw gevel werd bevestigd door burens of vrienden? Heeft u hier nog een foto van? Hangt er momenteel een spandoek aan een gevel in uw straat?

Signaleer het dan aan de medewerkers van het stadsarchief!

Ze komen graag bij u langs om uw verhaal op te tekenen, uw foto's in te scannen en uw spandoek te bekijken! Ook lichtjes aangebrande of ronduit schunnige gedichten zijn welkom.

LENEN EN HEERLIJKHEDEN IN HET OUDENAARDSE

Onderstaande lijst is niet exhaustief, zij werd aangevuld iedere keer dat we lenen of heerlijkheden aantreffen, ook bij opzoekingen die strikt genomen niets te zien hadden met feodale of rechtsheerlijke problemen. De belangrijkste bronnen waren de Acten en Contracten en de Staten van Goederen van de stad. Onderzoeken in de bestuurlijke documenten van Pamele en zijn Baronie zouden ongetwijfeld nog heel wat meer toponiemen opgeleverd hebben, doch we consulteerden deze bronnen slechts sporadisch. Een belangrijke bron nl. Leenboek Pamele, nr. 23, zou hier veel nuttige aanvullingen kunnen bezorgen.

De goederen bevinden zich niet uitsluitend in de Kasselrij Oudenaarde en het Land van Aalst. Af en toe komen ook lenen en heerlijkheden voor die in de Kasselrij Kortrijk lagen. Sommige Kortrijkse burgers en edelen trouwden met Oudenaardse partners zodat hun boedelbeschrijvingen gronden in de beide districten vermelden.

1. AMMANSCIP (van), Oudenaarde Act. en Contr., deel 2, f° 108, 15 sept. 1448

Jacob Thienpont huurt van Jan van Huuse, ontvanger van de lande van Rode en Windeke, dammanschip van Oudenaerde.

2. AMMANYE (d' – van Eine) S.v.G., deel 11, f° 57, 1502

Willem Windels erft van Inghel Windels een leen dwelc es dammanye van Eyne ende van dese leene es den bodem 5 vierendeel erven in 3 percelen.

3. AUDENAERDSEN (theerscip van den), Kruishoutem

S.v.G., deel 10, f° 139, 5 okt. 1496

Van edele en weerde mer Arent van Scoerssche, rudder, heer van Nokere, Bevere en Eerboeyghem.

De heer bezat... item noch theerscip van den Audenaerdsen, een leen gehouden van de banerije van Pamele en zijn 42 lb. p. sjrs in penninc renten die diversche gronden schuldich zijn binnen de prochie van Cruushoutem.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 29, 22 lauwe 1502

Leenhof van de baronie van Pamele

Jacob van Schorissche, zoon van Arent, bezit theerschip = erf. rente van 40 lb. p. + goeder in natura zich bestreckende in Petegem en Kruishoutem, gehouden van de baronie.

4. AVEGHEER (naefgheers, tleen te), Waregem

Stadscharters nr. 4, s.d., 1432

Testament van Lauwereins de Schietere en Beele van den Berghe.

Jacob, de oudste zoon, zal hebben tgoedekin dat men heet tleen te naefgheers, groot 5,5 bu. dat men houdt van Oste Wulveric.

S.v.G. Pamele, 74, f° 66, 12 lauwe 1514

Van Anthonis Schieters, f° Willems, alven overgebracht door joncvr. Jakeline Vileyns. Anthonis bezit een leen ghenamt tgotkin te avegheers, 5 bu.; hiervan hangt een leen af van 2 bu. Het hoofdleen is gehouden van Franssoys van den Heede.

5. AVELGHEM (hove van), Avelgem S.v.G., deel 9, f° 49r° e.v., 1477

Van Arent Cabbelyaux alven op de maerct.

De kinderen van Joesse Crupenninc erven een leen, gehouden van mijne here van de Gruuthuuse van sijnen hove van *havelghem* ende es een erf. rente bestreckende in de prochie van Hoeteghem, Heersteren, Avelghem, Waermaerde, Castere, enz. ...

Fonds Pamele, nr. 23, f° 8r°, 16 dec. 1494

Leenhof van de baronie van Pamele

Rapport van Jan van Gruuthuuse, heer van Avelgem, morto, Assemont, van de heerl. Avelgem, 33 bu., + alle justitie + 53 lenen.

6. AUWEGHEM (heerscip van)

Wez. III, 1427-1443, f° 159v°, 6 sporcle
1439

Gehouden van Gavere.

Daneel van Maldegheem ∞ (contract) joncvr. Annees Cockers, f° Jan. Zij krijgt het heerscip mee van haar moeder.

7. BAEST (Ter), Waregem

Act. en Contr., deel 76, f° 114r°, 23 april
1607

Partaigie van Mr. Jan van den Dijcke, f° Jans, en Joozyne Sconyncx.

Meester Gillis van den Dijcke ... binnen de prochie van Wareghem wesende tpatrimonieel leen omtrent 3,5 bu., gehouden van den leenhove van vijfve dendermonds, ghenaeamt tgoet ter Baest.

8. BAERTS (Te), Waregem

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-1479

Zie Ter Elst.

9. BALGERSLEENE (s), Kwaremont S.v.G., deel 5, f° 205, 1440

Van Willem van der Heyden.

De zoon Willem erft 1/3 van sbalgersleene in Quaermont, gehouden van joncheer Oudaerde Blondeele, gr. 5 bu. + 2 renten.

10. BAKELANT (de heerlijkhe van), Waregem

Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 06 1579

Zie Emsrode.

Daneel van Lummene zal verkrijgen tleen metten behuuse pachtgoede gheheten de heerlijkhe van Bakelant, groot wesende 10 bu. ofte daeromtrent, ligghende in de prochie van Waregem op de Brabantstrate.

Act. en Contr., deel 14, f° 232, 22 hoy 1523

Noch een leen gehouden van K. M. van de Stenen Man dwelck leen es een behuust pachtgoet, groot 10 bu., ligghende in de prochie van Waregem in de Brabantstrate, gheheten de herlichede van Bakelant.

Stenen Man, 1400, f° 17v°, 19 dec. 1625

Jonkh. Cornelis de Bruyne, f° Cornelis, heer van Walle, heeft verheven een leen in de Brabantstrate geheten de heerlijkheid van Bakelant.

Stenen Man, 1400, f° 53v°, 28 juli 1627

Joncvr. Jozyne de Steur, w^{we} Jan de Moor, verheft het leen (10 bu.) op haar gesuccedeerd van jonkheer Frans Gheert van Lummene.

Stenen Man, 1414, f° 213, 25 oct. 1672

Antone Doosterlinck, f° Abraham, geproc. bij joncvr. Marie de Bruyne, f° Anthonis, krijgt ½ van het leen; de andere helft is voor Angelus de Bruyne.

11. BANC (tgoedt ter), Moen

Verk. en Verh., 28, f° 99v°, 1407

Jan de Hardere pacht tgoedt ter Banc, toebeh. Areken van der Banc, f° Mattijs, gr. 13 bu. 9 j, 42 lb. 15 s. p. sjrs, s.d. 1407.

Wez. II, f° 85v°, 1414-1417

Gillis van Overvelt pacht 13 bu. 3 v. toebeh. Jhanneken en Areken van der Banc, geheten tgoedt ter Banc in Mouden, 9 j, 55 lb. p. sjrs.

Wez. II, f° 125, 1419

Olivier van Camerbeke pacht tgoedt ter banc, toebeh. Matthijs van der Banc, 9 j, 55 lb. p. sjrs.

Act. en Contr., deel 7, 1511

Jan van der Brugge en joncvr. Barble Ruuflaert verdelen o.m. ½ van een pachtgoed ghenampt ter Banc in Mouden, 15 bu.

12. BANC (Ter), Waregem

S.v.G., deel 19, f° 122, 5 juni 1546

Van Meerle van der Bauwheede, f° Joos, overleden in de prochie van Sulte.

Bauwin van der Bauwheede, f° Meerle, erft een leen ghenampt tgoedt ter Banc, ligghende in Wareghem op de vors. casselrie, bij Merels vader ghecocht jeghens Clays de Bosschere omme 600 lb. p.

Verk. en Verh., 30, f° 107, 20 nov. 1466

Amant Stalins heeft gehuurd tgoedt ter Banc, liggende in de prochie van Wareghem, van Clayse van Overbosch, weeze, gr 7 bu., duur 6 j. voor 33 lb. 10 s. p. sjrs.

Verk. en Verh., 30, f° 196, 23 hoym. 1473

Overname van de pacht van Amant Stalins door Jacob de Gheselle, toebehorend aan Clayse de Bosschere.

SAG, Reg. van de Keure, f° 51v°/1, 9 mei 1401

Neelken Goedhalse, f° Gillis, en Wouter de Meersman verpachten ter Banc, 6,5 bu., aan Pieter van Wijchuuse, gehouden van Daneel van Haelwine.

13. BASSEGHEM, (leen en heerlijkheede van), Kaster

S.v.G. deel 16, f° 58, 10 lauwe 1531

Van Joos van Wadripont, gheseit van Coorde, f° Raesse, sciltcnape.

Raes erft een leen gehouden van den Wyenschen, gheheeten tleen en heerlijkheede van Basseghem, dwelc leen hem bestreckende es in diversche prochien als Castre, Waermaerde, Tyeghem, Otegem, Oycke ende binnen de stede van Oudenaerde, groot wesende 14,5 bunder.

Act. en Contr., deel 2, f° 77, 26 braec 1444

Raes van Cordes, f° Raes, kocht van Diederik van Anvaing, f° Diederic, tgoet te Basseghem, gelegen in Kaster en Kerchove, moet 26 lb. gr. betalen.

Act. en Contr., deel 20, f° 24, 1530

Joos van Cordes verpacht zijn bos van Basseghem.

14. BASSEYEN (heerlicheede ende viersschare), Anzegem en Wortegem

Act. en Contr., deel 74, f° 202v°, 24 dec. 1598

Vor bailly ende scepenen van Joos van de Wiele tzijnder heerlicheede ende viersschare van Basseyen bestreckende binnen Wortegem en Ansdighem.

Act. en Contr., deel 65 bis, f° 74v°, 9 lauwe 1577

Verdeling van goederen van Joos van de Wostijne, f° François, en Lippine Speleers, f^a Jans.

Act. en Contr., deel 65, f° 45, 13 oct. 1575

Margriete van de Wostijne zal hebben de heerlicheede van Basscheyen in Ansdighem en Wortegem, gehouden van de Co M^t van den leenhove den Steenen Man te Oudenaarde.

Stenen Man, nr. 1407, f° 1v°, 12 juni 1589

Joos van de Wiele, f° Arents en Margriete van de Wostijne, f^a Joos, verkopen de heerlijkheid aan Jan van de Wiele, f° Willem.

Stenen Man, nr. 1412, f° 22, 6 nov. 1653

Joncvr. Anne Jacqueline Bossier erft het van meester François Bossier.

Stenen Man, nr. 1412, f° 121, 26 oct. 1657

Joncvr. Anna Jacqueline Bossier, vrouw van Wortegem en Bassée, f^a François, verkocht aan Jan van den Bossche, heer van Vichte, de heerl. Worteghem en Bassee, gehouden van de Stenen Man.

15. BAUWEEDE (heerlycke van der), Waregem, Zulte

S.v.G., deel 19, f° 90r°, 3 mei 1544

Van joncheer Anthéunis van der Vichten mijns heren sone gestorven te Watene.

Willem van der Vichte, zijn broer, erft de heerlijkhe van der Bauweede, groot omtrent de drie bunderen en 1 v. ... daertoe behorende een bailliu met scepenen, vermeughende tol, vond, bastaerd goet, enz...

Verk. en Verh., 30, f° 137, 7 april 1467

Jan van der Meulne, gheseyt Vude, heeft ghenomen in pachte tgoet ter Bauweeden in de prochie van Warighem toebeh. Hannekin van den Bossche, f° Olivier, groot 16 bunder huur 6 j, 54 lb. p. sjrs.

Verk. en Verh., 30, f° 121, 9 wede 1467

Willem Snaet pacht dit goet van Olivier van Overbosch kinderen.

SAG, Reg. van de Keure, f° 169, 1357-1358

Vonnis tussen Daneel van der Bauweede en Jacob van Darover, pachter van het goed ter Bauweede.

16. BAUWEE (Ter), leen Waregem S.v.G., deel 20, f° 122, 5 juni 1546

Van Merle van der Bauweede, f° Joos, overleden in de prochie van Sulte.

Bauwin, f° Merle van der Bauweede, erft een leen ligghende in de prochie van Wareghem op de casselrie van Curterycke, ghenaempt tgoet ter Bauwee, geprezen voor 1440 lb. p.

17. BAVEG(H)EM (Te), Moen S.v.G., deel 8, f° 28, s.d. 1462

Van Joos Crupennincx alvan Arentssone.

De kinderen erven een rente op een leen toebehorende Willem van der Moten, Wauters sone, gheheeten tgoet te Baveghem ressorterende te Nieneve.

S.v.G., deel 14, f° 232, 22 hoym. 1523

Van mijnder joncvr. Cateline Illoers alven de gheselnede van Jooris van Lummene, gheseyt van Maercke, lenen aan Neelken oudste zoon.

Een leen gehouden van de K.M. van zijn hove ende bourg van Nieneve ende es voors. leen de herliche en theerscip van Baveghem in Mauwen, 13 bunder, en vermach al tgheunt dat een hoog justicier behort van hebbene hoech justitie, middele en nedere, enz...

Verk. en Verh., 30, f° 230, 2 ma 1471

Jaspart van der Moten, f° Wauters, kenne dat ic ontfaen hebbe van Daneele Illoers. onderbailliu van Oudenaarde, mijn neve, 12 lb. p. tot de volle betaling van 66 lb. p. ten cause van de aflegginghe van mijn leene te Baveghem.

S.v.G., deel 9, f° 49, 1477

Van Arent Cabeliau: de kinderen, Joos Crupenninc erven 1/3 v. 48 lb.sjrs. bezet op tgoed te Bavegem toebeh. Daneel Illoers.

Contr. en Autor., 4, f° 41, 1524

14 bu.: pachters: Olivier en François Gareminj, eigen. : Jooris van Lummene.

Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 juni
1579

Zie Emsrode (verdeling familie Lummene)

Jan van Lummene zal krijgen de heerlichede van Bavegem en es 1/3 van de heerlichede en de prochie van Mauwen in kasselrij Kortrijk tvors. leen in lande, watere, meersch 13 bu. verpacht Domyn Rydoen ... de heerlichede staende ter trauwe ende waerhede der C.M^t. van zijne heerlichede ende burch van Nienove.

Act. en Contr., deel 46, f° 245, 24 ma 1556

Domyn en Jan Ryedom pachten Bavegem ... groot wesende 14 bu.

Act. en Contr., deel 33, f° 155, s.d., 1543

Huwelijkscontr.: Daneel van Lummene, f° Jooris, ∞ joncvr. Anna van Clessenare, f^a Jans.

Contr. en Autor., 4, f° 179, 16 sept. 1528

Pieter en Jan de Mets, gebroeders, en Laureins Roose, f° Gossaert in Bossuit, huren het leen van Jooris van Lummene.

Contr. en Autor., 5, f° 202, 1 ma 1536

Verpacht aan Jan en Pieter de Mets en Jan van de Putte, f° Jan, in Avelgem.

18. BEELOSTYNE TVELT, omgeving Waregem

S.v.G., Pamele, 74, f° 66, 12 lauwe 1514

Van Anthonis Schieters, f° Willems, alven.

Anthonis bezat dnyeuwe heerscip de Beelostyne tvelt gheeten, 3 v. gr. theet ende den bosch van Beelostinne over de beke 23^c gr. gheestimeert boven rente 5 lb. 10 s. p.

19. BEERDSVELDE (goet te), Welden Contr. en Autoris., 1, f° 50, 21 wede 1474

Jan Lettoweere, alias Coelins, pacht van Gillis Illoers, voogd van Copkin Illoers, f° Goessaert, tgoet te Beerdsvelde, groot 21 bu. 9 j., 45 scilden.

20. BEKE (Ter Beken), Mullem

Stenen Man nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

Een leen in Mullem, toebeh. aan joncheer Joos Cabelliau, heer van Augoet.

21. BEKEN (Ter), Elsegem

Act. en Contr., deel 5, f° 25 r°, 8 mei 1503

Verdeling goederen Roelant van Anvaing, f° Andries, en joncvr. Amandyne de le Donck, f^a Jan.

Arent erft tleen ter Beken in Elsegem gehouden van joncheer Adriaen van Rokeghem van zijn hove ten Doorne.

S.v.G., deel 14, f° 139, 21 sp. 1520

Van Arents van Anvaing, f° Roelants, † Elsegem.

Adriaen, de oudste zoon, erft een leen geheten tgoet ter Beken in Helseghem, gr. mette hofstede in water, weede en lande 15 bu. 3 v.; dit leen vermag een bailliu omme metter wet

van mijnen heere van Rokeghem wet te doene naer costume en es gehouden van de vors.
here van Rokeghem van sijnder hove ten Doerne.

S.v.G., deel 3, f° 217, 1421

Jan van Anvaing erft van vader Diederick tgoet ter Beke, 17 bu. 3 v., gehouden van Janne
van Rokeghem van zijn hove Ten Doerne.

Act. en Contr., deel 72, f° 84, 23 jan. 1590

Joncvr. Agnes van Hameyde, gheseit van Anvaing, ∞ joncheer François van Ladeuze, heer
van Etikhove, verkopen Ter Beken (Elsegem) aan Jacques van den Broucke, f° Jans.

22. BEKEN (Ter), Anzegem

Act. en Contr., deel 75, f° 62r°, 23 mei 1602

Verdeling goederen van Jooris de Bosschere, f° Arends, en Johanna van de Wiele.

Jooris, de oudste zoon, zal hebben 2 leengoederen waarvan deen gehouden es van Frans
van der Straeten van zijnder heerlijkheid ter Beken in Anzegem.

Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 juni
1579

Zie Emsrode.

Jooris van Lummene krijgt tleen en de heerlichede van der Beken en es een heerlijke rente
haer bestreckende naerst de vors. heerlichede van Emserode in de prochie van Ansdighem
... staende ter trauwe ende waerhede aan mijn heere van huuse en datte van zijnder
heerlichede van upperlozere (zie Uplozere).

Stenen Man, nr. 1405, f° 66 en 79, 58

Regn. Van Brederode verkocht de heerlijkheid in 1536(?) aan Jan van Crombach.

23. BEKEN (tleen ter), Kwaremont

Act. en Contr., deel 87, f° 97, 23 ma. 1641

Catheryne van der Varent, f° Antonis, zal verkrijgen, bij verdeling, een leen in Quarмонт,
gehouden van Maerke ende Ronne, ghenaempt ter Beken, groot 3 bunder, bezit een baljuw
en 5 achterlenen.

Act. en Contr., deel 83, f° 240v°, 2 sept.
1628

Zelfde akte als hierboven.

Act. en Contr., deel 42, f° 196, 1553

Willem van der Heyden, f° Christoffel, verpacht ter Beken + watermolen.

Fonds Pamele, nr. 24, f° 90, 13 nov. 1509

Willem van der Heyden, f° Willem, bezit een hostede + watermolen, 3 bu., in Kwaremont,
+ 6 achterlenen, gehouden van Maarke en Ronne.

24. BEKEN (Ter), Heestert

Act. en Contr., deel 65, f° 78, 5 dec. 1575

Michiel de Meyere, f° Jans, huurt ... van Jan en Nicolas de Poyvre huerl. goet ter Beken
gheleghen in de prochie van Eestert, groot 27 bu. 10^c.

25. BELLEN (Te),= Ter Beken, Heestert Act. en Contr., deel 60, f° 82 v°, 16 nov. 1570

Jan Garemyn, f° Rogiers, heeft gehuurd jehens Jan en Nicolas de Poyvre huerl. goet gheheeten te Bellen ghelegghen in de prochie van Eestert, groot 27 bu. 10^c.

26. BERCHEM (Hof te) Act. en Contr., deel 4, f° 23, 1499

Pieter Blanstrain huurt van Jan Boulet thof te Berchem behalve de wâl en de woning + paardenstal + veldeken voor het hospitaal + landschoof.

S.v.G., deel 8, f° 57, s.d. 1463

Van Willems alven van de Walle.

Joncvr. Mergriete erft een leen in den Scheldemeersch groot 10 bunder 1 dachwand, gehouden van den heere van Gruuthuuse van zijn herscepe van Berchem.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 73, ca 1510

Leenhof van de baronie van Pamele

Jan van Brugge, heer van Gruuthuuse, bezit theerscip te Berchem (gehouden van Maerke en Ronne): hofst. + wal + 3 bunder 3 dachwand meers + 3 justities + 50 lenen, waarvan 2 met hoge rechtsmacht nl. theerscip van Zulzeke en Kwaremont en ook Welden.

27. BERGHE, Petegem-Oudenaarde Act. en Contr., deel 48, f° 112v°, 27 oct. 1558

Fr. Bette, f° Franc., pacht van Anthéunis v. Coye, f° Fr., een pachthof in Petegem ten Berghe, gr. 7 bu. 3 v. gehouden van het Casteel van Peteghem.

Act. en Contr., deel 76, f° 161, 14 april 1608

Gr. 6,5 bu. 18 roeden; was eigendom van Jacob van de Wostijne, f° Loys, ws. in proces met de familie De Bleeckere, f° Jan.

28. BERGHE (Ten), Anzegem Act. en Contr., deel 75, f° 62r°, 23 mei 1602

Zie ook **BULCKE**

Verdeling goederen van Jooris de Bosschere, f° Arends, ende Johanna van de Wiele.

Jooris, de oudste zoon, zal hebben de heerlichede ten Berghe metgaders de twee lenen binnen de prochie van Ansdighem gehouden van den eerbare Gillis van de Wostijne van zijne hove ende heerlijkhede van Buelcke.

Act. en Contr., deel 72, f° 261v°, 3 sept. 1592

Joos de Bosschere van zijne heerlichede ten Berghe.

Act. en Contr., deel 65 bis, f° 40v°, 10 sept. 1576

Joos de Bosschere van zijne heerlichede ten Berghe.

Act. en Contr., deel 63, f° 88v°, 20 02 1573

Joos de Bosschere van zijne heerlichede ten Berghe.

29. BESCHACKERE, Huise

Dagb. van Schepenen, 93, s.º, 1489

Joës Vindevoghele huurt de hofstede, 5 bu., toebeh. Lauwers van Simaey.

30. BEVERE (prochie ende heerlichede), Bevere / Oud.

S.v.G., deel 10, fº 139, 5 oct. 1496

Van edele ende weerde mer Arents van Scoerissche, ridder, heer van Nokere, Bevere en Eerboeyghem.

De heer bezat ... item noch een leen ende es de prochie ende heerlichede van Bevere bij Oudenaerde met haren toebehoorten ghehouden van mijne heere van Praet van sine hove ter Wostinen.

31. BEVERWAEN (tgoet te), Bevere / Oud.

Act. en Contr., deel 67, fº 57vº, 16 ma. 1579

Jacob Baert, fº Gillis, heeft gehuurd van Jacques de Lalaing en joncvr. Anne de Chasteleer een behuust pachtgoet ghenaeft tgoet te Beverwaen ghelegghen in de prochie Bevere, groot in hofstede ... 9 bu. 3 v.

32. BIESDONCK, Machelen

Act. en Contr., deel 40, fº 54, 11 sept. 1550

Pacht van priorin van het hospitaal aan Martin Cnockaert.

Act. en Contr., deel 72, fº 2vº, 5 jan. 1589

Philips van Wontergem pacht het.

33. BIEST (Ter), Ingooighem

S.v.G., deel 1, fº 48, 21 nov. 1385

Van Jans alven van der Moten en van jonckvr. Katelinen alven van Bouveloe. Willem van der Moten erft tgoet ter biest in Ingoedighem.

S.v.G., deel 6, fº 129, 1448

Van Jacob Cabelliaux alven op de maerct.

Arent Cabelliau brengt in over den coopscat te wetene tgoet ter biest ... gecocht jeghen Lonys de le Croes over 3600 lb. par.

S.v.G., deel 9, fº 49, 1477

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Van Arent Cabelliaux alven op de maerct.

De kinderen van Joesse Crupenninc erven tgoet ter Biest ghelegghen in de prochie van Ingoedeghem, groet zijnde int gheheele onder leen, erve, meersch ende bosch 29 bu. 1 v., verpacht aan Wauter de Bosschere geprezen 3600 lb. par. tvors leen es gehouden van den Stenen Man.

Act. en Contr., deel 5, fº 130, 1503

1 v. 14 r. in Oteghem aan tgoet ter biest gehouden van Joos van Brugghe.

Stenen Man, nr. 1400, f° 17r°, 23 aug. 1623

Charles de la Motte, heer van Ingooigem, geeft het aan zoon jonkheer Philips de la Motte in huwelijk. ... Nu is er in verheven Baptiste della Faille, lic. in de rechten.

Stenen Man, nr. 1406, f° 69, 11 aug. 1569

Franchoise van der Zichele, weduwe van Jooris van Rockelfin, heeft het leen verheven.

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

Ter Biest is dan 12 bu. en in bezit van Lodewyck Rockefyn.

Stenen Man, nr. 1409, f° 47, 4 april 1634

Weduwe van Guillaume van der Meere klacht op de heerl. Ter Biest, toebeh. jonkheer Philippe de la Motte, heere van Kerckhove en Ingooigem.

34. BIESTVYVERE + 4 andere vijvers, Petegem

Act. en Contr., deel 79, f° 35, 30 oct. 1612

Gehouden van Petegem.

Andries van de Steene pacht ze van Guillaume van Richardot, heer van Lembeke, Dottenijs, Petegem, Asper, Zingem.

35. BLAUWER POORTE (Ter), Kerkhove of Waarmaarde

Act. en Contr., deel 19, f° 264, 1529

Eigendom van Philips Pievaeke (verpachting).

36. BLIECX (tgoet te s), Kruishoutem S.v.G., deel 9, f° 303, 1490

Van joncvr. Adriane van der Meulne alve weduwe van wijlen was Jan van Clessenare.

Jan van Clessenare erft tgoet te sblicx en es leen gehouden van den hove van Ayshove omtrent 3 bu. verp. 16 lb. par.

37. BOENGAERDE (tgoet ten), Wortighem

S.v.G., deel 6, f° 51, s.d., 1443

Van Wouters van der Meere, Jacobs van den Hoede en joncvr. Mergreeten Crupenninx.

Wouter van der Meere, f° Wouter, zal verkrijgen eerst tgoet ten boengaerde in de prochie van Wortighem, verpacht aan Jan van de Wiele

S.v.G., deel 1, f° 173, 2 dec.1396

Deel tussen Jacob van den Hoede en joncvr. Marie, zijn zus, vrouw van Danneel van den Bossche.

Jacob van den Hoede erft tgoet ten boengaerde in Wortegem, groot 13,5 bu.

S.v.G., deel 1, f° 26, s.d. 1384

Van ser Jacob van den Hoede († 1383).

Jacob, f° Jacob, en joncvr. Marie erven de hofstede ten boengaerde.

Act. en Contr., deel 3, f° 194r°, 1487

Dierlay Blaublomme, f° Willem, pacht tgoet toebeh. Pieter Pilgoens, geseit de Clerc.

Act. en Contr., deel 4, f° 174, 1500
Jaspart van der Heyden, f° Willems, ∞ joncvr. Agnees Pilloens, f° Pieter.
Joncvr. Beatrice van der Varent, f° Arent, weduwe van Pieter Pilloens, geeft aan haar
dochter al haar goet te Wortegem, geldende 5 lb. gr. sjrs.

38. BOERECHEM (leen en heerlijkheid), Zingem en Huise

Act. en Contr. deel 43, f° 119, 10 jan. 1553

Zie Bouverie onder Mullem.
Zie Lancackere onder Ouwegem.

Act. en Contr., deel 27, f° 127, 1538
Franchois doignies, heer van Quesnoyt, verpacht 5 v. te Booreghem in Huuse.

Stenen Man, nr. 1400, f° 9, 1 juni 1625
Kerstiaen de Meulenare, voogd van Joos Hoste, f° Joos, oudste hoor van Barbara van den
Heede, een leen en heerlijkheid, gen. de heerl. van Boeregem, gelegen in Huise, gr. 6 v.

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79
Pierre van Theemsche eigenaar van de heerl. van Boereghem.

39. BOGAERDE, (tgoet ten), Lede, Huise

Act. en Contr., deel 17, f° 105, 14 nov. 1526

Gillis Ponts gheseit lanoit, f° Raes, heeft ghecocht jeghen Arent van der Varent, f° Anthonis,
ontvanger van edele Jacob van Gavere, heere van Bevere en Nokere, ... sijn gheheel goet
ghenaempt tgoet ten Boogaerde ligghende in de prochie van Lede en Huusse

40. BOLENCHY, Bevere

S.v.G., deel 1, f° 14v°, 7 mei 1381

Van Zeghers alven van Eerlighem en van joncvr. Marien van der Crayen, Zeghers wive.
5 vierendeel en 1/3 van 1 vierendeel te Bevere bij tgoet te Bolency.

S.v.G., deel 2, f° 85, 12 sept. 1405
Van Lodewicx alven van den Hecke en van joncvr. Van Herleghems sijn wijf was.
Jan van den Hecke erft tgoet te Bolenchy.

S.v.G., deel 3, f° 161, 1419
Van Jan van den Hecke, f° Lodewicks: Bolenchy is 10,5 bu. en 32,5 r. mette 2 lenen.

S.v.G., deel 1, f° 20, 1378
De kinderen van Jan van Woufighem erven van joncvr. Haeten Hoens, weduwe van Jan
van den Asoete, tlant ter Meere bachten Pieters van Herligem te Bollency.

Verk. en Verhur. nr. 29, f° 5v°, 1419
Rase Colpaert essc. de oere van Janne van den Hecke van hout op tbolenchy.

Act. en Contr., deel 58, f° 83v°, 5 sporcle
1568
Pieter de Pourcq, f° Gillis, heeft genomen in loyalen pacht jeghens vrou Florence van

Rechem, wedewe van mer Philips bastaard van Lalaing ... huer pachtgoet gheleghen binnen de prochie van Bevere ghenaeemt tgoet te Bolenchy.

Act. en Contr., deel 29, f° 214, 17 sporcle
1539

Philips van de Wiele, f° Jans, in Bevere, huurt van Philips, bastaard van Lalaing, heere van Mouillerie, zijn goed te Bolenchy in Bevere.

Act. en Contr., deel 18, f° 4, s.d. 1528

Pieter van de Wiele, f° Jans, huurt dit goed.

Act. en Contr., deel 32, f° 205, 1543

Philips bastaard van Lalaing, heer van Mouillerie, verpacht zijn goed

41. BONNELOE, Wortegem (ook 42, 43) S.v.G., deel 1, f° 49, 1385

Van Jans alven van der Moten en Katel. Van Bonneloe.
De weduwe van Arent Cabeliau erft tleen te Bonneloe.

S.v.G., deel 5, f° 190, 1440

Willem van der Moten bezit tgeheel goed te Bonneloe.

S.v.G., deel 9, f° 49, 1477

De kinderen van Joes Crupenninc erven van Arent Cabeliau den bos geheten bonnele, gr. 36 bu. (waarin 9 taillen).

S.v.G., deel 1, f° 46v°

Van ser Inghel Bruuns († 1385)
Joncvr. Marie erft tleen te Bonneloe gehouden van Lodewicke van Namen.

S.v.G., deel 4, f° 15, 1423

Van joncvr. Marie alven van Heurne Gillis wijf was van der Moten.
Tgheel goet ten hoede te bonneloe ende al datter toehoort.

42. BOUVELOE, Wortegem S.v.G., deel 8, f° 226, nov. 1475

Van Willems alven van der Moten Gillis zone.
De kinderen erven op bouveloe onder bosch en landt 19 bunder verpacht an tcloester van Peteghem.

43. BONNELOEBOSCH, Petegem Act. en Contr., deel 7, f° 267, 5 oogst 1512

Merle de Pape, f° Merels, ende Willem Liebaert pachten van Vastrard en Ysaac van der Moten heurl. bosschen ... in de bonneloebosch.

Act. en Contr., deel 10 f° 8v°, 1519

Act. en Contr., deel 23, f° 67, 1533

Jan van der Meere, casteleyn van Petegem, verpacht de warande te Wortegem in 't

gehuchte van Bonneloe.

Act. en Contr., deel 27, f° 83, 1537

Joncheer Philips de Gruutere, f° Philips, bezit een gheelen bosch liggende in den bouveloobos.

44. BORCH (tgoet ter), Nokere

S.v.G., deel 10, f° 139, 5 oct. 1496

Van edele en werde mer Arents van Scoersse ...

Arent bezat eerst de prochie van Nokere daer in een behuust pachtgoet ghenampt tgoet ter Borch, groet in tgeheele onder winnende lant bosch ende watre 32 bundere of daer omtrent, es een leen gehouden van de banerie van Pamele.

Act. en Contr., deel 15, f° 245, 2 ma. 1524

Discussie over de overname van de pacht van tgoed Ter Borch in Nokere.

Dagb. van Schepenen, 95, 12 nov. 1503

Lauwers van den Driessche, f° Matthijs, uit Anzegem, pacht het van Jacob van Schorisse, heer van Bevere en Nokere.

Contr. en Autor., 3, f° 263, 23 dec. 1503

Pacht aan Clement van den Driessche.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 15v°, 12 juli 1507

Leenhof van de baronie van Pamele

Joncheer Jacob van Schoorisse, heer van Bevere en Nokere, bezit thof ter Borch, 52 bu. + windmolen (verbrand) + alle justitie + 26 lenen.

45. BORCH (Ter), Meulebeke

S.v.G., deel 15, f° 161 e.v., 3 april 1529

Van joncheer Philips de Beer, heere van Meulebeke en van Merckem en van joncvr. Marie van Heurne, sijne gheselnede.

Eerst tleen ende heerlijkheide van Meulebeke gehouden van den huuse van Dermonde gheseyt thof ter Borch, hoghe justitie, middele ende nere, tbeste hooft, thiende, manscepenen ende andere toebehoorten.

46. BOSCHDRIESSCHE (tgoet ten), Wortegem

Act. en Contr., deel 70, f° 292, 20 nov. 1586

Anthone Poule, f° de Jacques, recognut avoir prins de Mr. Jehan van Roost en ferme sa cense appellé tgoet ten Boschdriessche en la paroiche de Worteghem contenant 20 bonniers.

47. BOSSCHE (Ten), Brakel

S.v.G., deel 1, f° 148, 14 sept. 1394

Wez. I, f° 157v°

Zie Ten Riede

Bernaerd van den Bossche, f° Gillis, zal hebben tgoet ten Bossche dat men haut van den huuse te Brakel.

Act. en Contr., deel 24, f° 84, 1534

Philips Scietcats pacht van Raes van Braekel zijn goed in Opbrakel geheten ten Bossche.

Act. en Contr., deel 43, f° 119, 10 jan. 1553

Zie Morsele in Outrijve

Georges van Braekel zal verkrijgen le fief, terre et seigneurie du bois enclave au villaige de Bracle tenu du seigneur de Braecle ayant toute justice contenant 61 bonniers.

48. BOSSCHE (Ten), Heestert
1618

Act. en Contr., deel 81, f° 135v° , 6 sept.

Arent van Lerberghe, f° Joos, met Jacqueline Nijffel, zijn moeder, huren van Heyndrick de Hennijn zijn pachtgoet ligghende in de prochie van Heestert ghe-naempt tgoet ten Bossche groot 25 bu. 12^c 12 r.

Act. en Contr., deel 78, f° 144, 18 oct. 1611

Zelfde acte.

49. BOSSCHE (Ten), Moen

S.v.G., deel 3, f° 146, 1418

Van Inghelram Skokers alven te Curterike.

Jan Skokers erft tgheele goed ten Bossche in de prochie van Mouden met al de heerlijcheden, renten, singerien, wallen, huusen, waiende cateilen, bruwerie.

Act. en Contr., deel 67, f° 107v° , 25 juni
1579

Zie Emsrode.

Jan van Lummene zal krijgen een leen, gr. 6^c gehouden van joncheer Guillaume van Bornaige, heere van Mauwen en datter van zijnen hove ten Bossche ligghende in de prochie van Mauwen.

50. BOSSENARE, Etikhove

Fonds Pamele, nr. 23, f° 96, 20 nov. 1509
Leenhof van de baronie van Pamele

Jan van Clesseneere ∞ joncvr. Margriete van Wedergrate bezitten een landscoof op 62 bu., gehouden van Maerke en Ronne.

51. BOSSENEERE, Etikhove

S.v.G., deel 8, f° 28, 1462

Van Joes Crupenninx, f° Arents.

De rente van Bosseneere: landscoef en boenscoef op de bosseneerecauter, zijnde 2 lenen gehouden van heer van Pamele van zijn hove van Maerke en Ronne.

52. BOSSUUT (herscepe van), Bossuit Contr. en Autoris., 2, f° 98, 17 nov. 1483

Raes van den Bossche kocht 1 leen in Outryve en es een vise van meersch, gr. 9 v.

gehouden van de prelaet van Ename van zijn heerscepe van Bossuit, gekocht van Janne de Cupere.

53. BOUVRIE, Mullem

Stenen Man, nr. 1488, a° 1478-79

Jean van Cooighem houdt het in leen van de heerl. Boereghem eigendom van Pierre van Theemsche.

54. BOUVERIEN (tgoet ter), Mullem

Act. en Contr., deel 55, f° 268v°, 4 meye 1566

Joos Vindevoghel, f° Gillis, heeft ghehuert van joncheer Joos van Bracle zijn behuust pachtgoet in de prochie van Mullem, gheñaempt tgoet ter bouverien gr. 18 bu.

Act. en Contr., deel 43, f° 119v°, 10 jan. 1553

Zie Morsele in Outrijve.

Josse van Braekel zal verkrijgen la terre et cense de bouverye en Mullem tenue en fief de la terre et seigneurie de Boereghem en la paroiche de Zinghem contenant 18 bonniers.

55. BROUCKE (Ten), St.-Baefsvijve

S.v.G. Pamele, 98, f° 141, 21 mei 1578

Van Joos de Schietere, f° Joos, († St.-Baefsvijve)

Joos erft een leengoed 4 bu. 1 v. in Sint-Baefs-Vijve gehouden van Wackene van zijn leenhove ten Broucke.

56. BROUCKE (Ten), Tiegem

S.v.G., deel 18, f° 142, 14 april 1539

Van Adriaens van der Moten op de Hoochstraete.

Joachim erft een leen in Tyeghem gheñaempt ten Broucke. groot mids den wal, behuuste hofstede, winnende landt, mersch, water, bosch en gheweet 9 bu. of daer omtrent.

Act. en Contr., deel 5, f° 130, 1503

1 bu. bos geheten den Schornaybosch gehouden van den goede ten Broucke in Tiegem.

Act. en Contr., deel 43, f° 12, 1553

Joncvr. Barbele van de Velde, weduwe Adriaen van der Moten, bezit tgoed ten Broucke te Tieghem, 11 bu.

Act. en Contr., deel 61, f° 162, 8 mei 1572

Gheert van der Schelden pacht van Jan van Coye, f° Jan, 11 bu. (waarin 2 bu. cijns)

57. BROUCKE (Ten), Zulzeke

Act. en Contr., deel 70, f° 38r°, 27 april 1585

Verdeling van goederen van Martin van den Heede, f° Roelands, en joncvrouw Anneese Cabbelliau.

Roelant van den Heede krijgt een pachtgoet in Zulzeke omtrent 21 bu., geheten het goet

ten Broucke en tgoet ter Moten gehouden van mijnen heer van Pamele van de lande tusschen Maercke ende Ronne.

Act. en Contr., deel 57, f° 5, 14 juni 1567

Verdeling goederen van Roeland van den Heede.

Act. en Contr., deel 33, f° 53, 2 nov. 1543

Verdeling goederen van Jan van den Heede, f° Jacobs, en joncvr. Marie van der Moten, f° Roelands.

Roeland, de oudste zoon, zal verkrijgen een pachtgoet in de prochievan Sulseke, ghenempt tgoet ten Broucke ende tgoet ter Moten, gr. 22 bu.

Act. en Contr., deel 44, f° 12v°, 1554

Familie van den Heede, eigenaars van Ten Broucke.

Act. en Contr., deel 76, f° 163, 22 april 1608

Mr. Roelant van den Eede, f° Martens, pbr., pastoor van Mater, schenkt aan Jans kinderen van den Heede, Pieter Voet en Andries van Verren 300 lb. gr., die Jan Teirlinck, f° Jan, schuldig van de aankoop van een pachtgoed.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 89, 11 oct. 1509

Leenhof van de baronie van Pamele

Hofstede + watermolen in Melden en Zulzeke, gr. 22 bu., alle justitie, gehouden van Maerke en Ronne.

SAG, Reg. van de Keure, f° 38/7, 24 02

1409

Jan van der Moten, f° Gillis, die een rente verschuldigd is van 2 lb. gr. torn, bezet ze op het goed 'Ten Broucke', 9 bu., te Zulzeke, gehouden van Lodewijk Kennoet.

58. BRUEL (Den), Asper

S.v.G., deel 12, f° 85, 1505

Van Wouter van Eighem die men seide hooreman.

1 leen ghecocht jeghens Pieter de Vos, goutslagher wonende te Ghent, ghehouden van Anthonis van der Meere, gheleghen in de prochie van Haspere, gheheeten den bruel.

59. BRUGELETTE (le fief de), Orroir Act. en Contr., deel 72, f° 80r°, 18 jan. 1590

Marie Barmeren, 22 j., schenkt dit aan Melchior Cabeliau, ridder, omdat hij haar 5 maand lang hielp in haar ziekte.

60. BU(D)SEGHEM, Kaster

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Jan van Kerkhove houdt dit leen 7,5 bu. 50 r., gehouden van Vive(?)

61. BUDRUAEN (Te), Bevere / Oud. S.v.G., deel 8, f° 235, 24 laum. 1474

Van Jans van Clesseneere alven, f° Daniels.

De kinderen erven een goet ghenampt te Budruaen en zijn twee leenen, het een gehouden van Eyne, groet 14 bunder en dander gehouden van Bevere, groot 8 bunder en van dat

leen gehouden van Bevere es men haudende een leen toebehorende de hoyre van mer Jane van Liedekerke.

62. BULCKE (Ten), Anzegem

Act. en Contr., deel 65, f° 45v°, 13 oct. 1575
deel 65 bis, f° 74v°, 9 lauwe
1577

Zie Ten Berghe.

Verdeling van goederen Joos van de Wostijne, f° Franchois, en Lippine Speleers, f° Jans. Gillis zal verkrijgen de heerlijkhedē ten Bulcke in de prochie van Anzegem en es leen gehouden van den hove van Sotteghem.

Act. en Contr., deel 14, f° 155, 8 ma 1523
Willem Stalin heeft erhuert jeghens Joos de Cabooter zijn goet ten Buelke in Ansdeghem, gr. 9 bu. leen en 4,5 bu. cijns ...

S.v.G., deel 12, f° 113, 1506

Van François de Caboetere alven.

Joes zal verkrijgen een leen gehouden van Rycort van der Gracht ligghende in de prochie van Anzeghem van zijnder herlichede te Bulke, groot 9 bunder.

Act. en Contr., deel 8, f° 382v°, 9 mei 1515

Processtuk i.v.m. leen ten Bulcke in Anzegem.

Joos de Grave, f° Jooris, ende Arend Cleutrins, f° Goossaerts, compareerde voor de schepenen van de stede van Audenaarde en belooft bij desen Franchois van de Woestynen baill. van Jan van der Gracht en dat van zijnen heersschepe ligghende in thof ten Buelke in de prochie van Ansdeghem ...

S.v.G. Pamele, deel 100, f° 104v°, 25 sp.
1558

De Johannisbos (leen) gehouden van Jan van de Wostyne van zijn heerlijkheid ten Bulcke.

63. BUNDERE (Ter), ws. Waregem

Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 06 1579

Zie Emsrode.

Danneel van Lummene zal verkrijgen tleen en heerlichede metten pachtgoede ... gheheeten tleen ter bundere gr. 4 bu. ... Staende ter trauwe ende waerhede mer Gabriël van Jausse, heere van Mastaing, ende ditte van zijn heerlijkhedē van Ayshove.

64. CABELIAUBOSCH (Den), Anzegem

S.v.G., deel 1, f° 99, 15 nov. 1387

Van Arent Cabeliaus alven.

Arent Cabeliau zal verkrijgen de Cabeliaubosch in Moregem.

S.v.G., deel 10, f° 186v°, s.d., 1499

Van Antheunis de Scietre, ghestorven in de Eynstrate (Oudenaarde).

Antheunis bezat ... een leen dwelck Antheunis cochte jeghen Willem Cabelyau ende leit in Ansdeghem es bosch 7 bunder groet, ghenaeft den Cabelyau, gehouden van de baronie van Pamele.

S.v.G., Pamele, 74, f° 66, 12 jan. 1514

Verdeling van goederen van Anthonis Schieters, f° Willems.

Anthonis bezat een leen ghe-naempt den Cabylau ende es bosch, 7 bunder gr., gehouden van minen heere van Pamele in de prochie van Ansdighem, nu verheven op Adryaan de Schietere, f° Anthonis.

S.v.G., deel 4, f° 44v°, 1423

Van Arent Cabeliaus alven.

Arent bezat 1 leen gelegen in Moregembos, 7 bunder, gehouden van joncvrouw van Keynoet.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 31v°, s. d. 1506

Leenhof van de baronie van Pamele, nr.23,

f° 31v°,s.d.

Anthonis de Schietere, f° Willem, bezit het leen, 7 bunder, gehouden van Pamele, neffens min heer van Moregembos, aan Spitaelbos van Kortrijk en aan Spitaalbos van Oudenaarde en aan Wulfskerke (noorden).

65. CABOOTERSHEET, Waregem en Vichte

S.v.G., deel 14, f° 43, 30 oct. 1517

Van Lievin de Caboetere, f° Arents, overleden binnnen de stede van Tielt.

Jooskin, de oudste zoon, erft een leen van 12 bunder ligghende in Wareghem en in der Vichten, gheheeten Cabooters heet, gehouden van den heere van Vichten.

Contr. en Autor., 4, f° 174, 4 mei 1529

Jan de Mets en Willem van Driessche huren Scaboetersheet, gr. 16 bunder, toebeh. Joosken de Caboetere, f° Lieven.

66. CAELMONT (Bos van...), tussen kerken van Amengijs, Berchem en Kwaremont

Fonds Pamele, nr. 23, f° 77v°, s.d. 1510

Leenhof van de baronie van Pamele

145 bu. a) Joncheer Anthone van Momerency, heer van Croisilles, bezit 96 bu. bos
+ hoge = justitie + 4 kleine lenen (elck 50 roeden) van de vorsters
gehouden van

± Maerke en Ronne.

180 ha b) Adriaen van Rokegem, heer van der Donckt, bezit 49 bu., in de prochie van
Berchem (dit is het verderde deel) + 1 vurster, gehouden van Maerke en
Ronne.

67. CAES (tgoet te), Ooike

S.v.G., deel 9, f° 147r°, 1481

Van Philips alven van Heurne.

Olivier van Heurne erft tgoet te Caes in Oedeke, groot 4 bunder.

S.v.G., deel 9, f° 185, 1483

Van Lipkins van Heurne alven f° Philips.

Joncvrouw Margriete van Heurne erft tgoet te Caes, 4 bu. groot.

68. CAETSBOSCH (Den, leen), Otegem Act. en Contr., deel 72, f° 40v°, 41r°, 14 aug. 1589

Her Jacob van Ameyden, gheseit van Anvaing, schenkt aan de abdij van Maegdendaele een bos, leen wesende 12 bu. in Otegem geheten den Caetsbosch, gehouden van mer René van Brugghe van zijn heerlijkhe van Avelghem.

Act. en Contr., deel 38, f° 154, 20 oct. 1548
Willem Convent, f° Pauwels, pacht den Caetsbosch van Lauwereins van Hamaide, gheseit van Anvaing.

Act. en Contr., deel 46, f° 222, 1556
Joncvrouw Anna van Lummene, f° Gillis, verpacht het bos (12bu.) aan Willem Convent en Toussain van Nieuwerborch.

Act. en Contr., deel 48, f° 172, 28 lauwe 1556
Willem Convent en Toussain van Nieuwerborch huren van her Jacob van Anvaing, pbre, den Caetsbosch (12 bu. in Otegem) in 7 tailgen, 200 lb. p. per jaar.

S.v.G., deel 10, f° 127, juni 1496
Van Godefroets alven van der Meere in de Broestraete.
Laureins erft een leen gehouden van den hove van Avelghem ende es bosch groot 12 bu., ghelegghen in Oeteghem, ghenaempt den Caetsbosch.

S.v.G., deel 18, f° 47, 18 ougst. 1537
Van joncvrouw Wouborghe van der Meere, weduwe van Adriaen van Lummene in de Einstrate.
Gillis van Lummene erft een leen ghelegghen in de prochie van Ooteghem, gehouden te leene van mijnen heere den grave van Hoorne van sijnen hove van Avelghem en es eenen bosch, ghenaempt den Caetsbosch, groot 12 bu. die geleit zijn in 7 taillen.

S.v.G., deel 19, f° 21, 8 sp. 1540
Van Gillis van Lummene, f° Adriaens, in de Einstrate: - idem.

69. CAPPELRIEGOED, Maarke Act. en Contr., deel 15, f° 97, 7 oct. 1524

Zie Tcappelriegoed.
Franchois van Lummene, procurator van Jacob van Lummene zijn natuurlijke zoon, verpacht tcapelriegoed in Maercke, 6 bu. groot.

Act. en Contr., deel 17, 1527
Goederen van de capelrie toebehorend aan de kerk van Pamele.

70. CARSELE (Te), Waregem? S.v.G., deel 4, f° 15, 1423

Van joncvrouw Marie alven van Heurne Gillis wijf was van der Moten.
Tgheheel goet te Carsele en datter toehoert.

71. CASTELEER (Chastelet), Pottes S.v.G., deel 13, f° 31r°, 3 sporcle 1512

Van François van der Meere, f° Willems.

Loykin zal erven tbehuust goet te Casteleer in Pots daer inne dat zijn 3 lenen; tgroet leen es 18,5 bu. te lene van Jan de Baudrenghien van zijnen heerscepe te Pont staende ten vollen relieffe, het 3de es hem bestreckende in de prochie van Pots ende Bossuut, groot 2,5 bu., gehouden ten leene van de herscepe van Pots; het 2de es een tiende mette zelve goede verpacht oec gehouden van den zelve herscepe te Pont.

S.v.G., deel 15, f° 26 r°, 19 ma 1524

Van Lowijs van der Meere, f° Fransoys.

S.v.G. Pamele, deel 100, f° 104v°, 25 sp.
1558

Van Andries van der Meere, f° Lowijs, † in de Borch.

Act. en Contr., deel 53, f° 14, 17 juni 1563

Verdeling goederen van Charles van der Camere ∞ joncvrouw Jeanne van der Meere.
De dochter, Janneken, krijgt de heerlijkheid van Chastelet.

72. CASTEELGOED, Petegem Act. en Contr. deel 75, f° 152v°, 22 sporcle
1604

Remeus Bauwins pacht het van de ontvanger van de hoofdpresident Richardot.

73. CATTEBEKE (tleen te), Kortrijk S.v.G., deel 5, f° 204, 1440

Van Willems van Cattebeke alven in de prochie van Curtericke.

Jans van Cattebeke erft een leen 10 bu. gr. gheheeten tleen te Cattebeke.

74. CAUBORRE, Wortegem S.v.G., deel 3, f° 123, 20 sept. 1418

Van joncvrouw Anneese Scranen Willem wijf was van Lummene in deinstrate.
In Wortegem tgoet te Cauborre.

Wez. II, f° 51, 1413

Joncvrouw Mergr. Cabeliau ∞ Jan de Vremde, gaat af van de bilevinge van de goederen van haar 1ste man, Jan Brunen, in een leen in Wortegem gehouden te Caudenborre, toebeh.
Gillis van der Meere.

Wez. II, f° 107, 1417

Willem van Lummene en joncvrouw Agnees Scranen, zijn 1ste vrouw in 1430, regelen bilevinge van Philips de Craene op tgoet te Cauborre.

Wez. III (1427-1443), f° 59v°, 1430

Simoen de Bisschop pacht van Willem van Lummene tgoet te Cauborre + 1 bu. meersch in Petegem + bulken = 11 bu., 9 j., 66 lb. par.

Act. en Contr., deel 65 bis, 27.02.1577

Demoiselle Robert Daubermont lui ordonne la maison et chateau de la mote à St.-Amant

avec la cense, la seigneurie de Cauborre à Wortegem.

75. CAUDERHEIDEN (goet ter) Eine? S.v.G., deel 5, f° 190, 1440

Willem van der Moten bezit tgeheel goet ter Cauderheiden.

76. CLEYN EYNE (Herinnes = Herne) Stenen Man, 1406, f° 216v°, 17 jan. 1585

Jean de Jauche, heer van Mastaing, baron van Eine, zoon van vrouwe Jeanne de Montmorency, verkocht dit leen, na afsplitsing van de baronie van Eine, aan Nicolas du Chastel de la Howarderies.

77. COENS (Te), Wannegem Act. en Contr., deel 28, f° 143, 1538

Joncvrouw Ysabeau van der Gracht, weduwe van Pieter Scauteete, heer van Erpe, verpacht aan Ywain Adams tgoet te Coens te Wanneghem, gr. 11 à 12 bu.

78. COERBE (leen ter) - ? - S.v.G., deel 2, f° 121, 1407

Erfenis van de weduwe van Michiel van den Dicke.
Jan erft dleen ter Coerbe, 6 bu. 1 v. groot.

79. COLBAUT (de heerlijkhed van), Kaster

COBBAUT

Act. en Contr., deel 66, f° 156, 28 juni 1578

Act. en Contr., deel 53, f° 14r°, 17 juni 1563

Zie Ingodeghem.

Chaerle van der Moten zal verkrijgen 1 leen gehouden van den heere van Vichte gheheeten de heerlijkhed van Colbaut, gheleghen in de prochie van Caester, wesende een coorenrente van 16 zacken.

S.v.G., deel 13, f° 31 (zie Conroet)

Loyken van der Meere erft 1 leen en es een heerlicke rente huer bestreckende in de prochie van Castre, ghenaeamt Cobbauts leen daer in dat jaerlicx compt 34 halster ende 3 meukins rogghe en 19 s.p. penninckrente.

S.v.G., deel 15, f° 26r°, 19 ma 1524

Loy van der Meere, f° Fransoys alven.

Andries erft 1 leen en es een heerl. rente op diversche gronden van erven in Castere gehouden van Colbauts leen.

S.v.G. Pamele, deel 100, f° 104, 25 sept.
1558

Van Andries van der Meere, f° Lowijs, † Borch, Oudenaarde.

Act. en Contr., deel 53, f 14r°, 17 juni 1563

Colbaut komt aan Jacqueline van der Camere, dochter van Charles van der Camere en van Johanna van der Meere (zuster van Joos van der Meere).

80. CONROET (Te), in de omgeving van Geraardsbergen

S.v.G., deel 13, f° 31, 3 sporcle 1512

Van François van der Meere, f° Willems, greffier van de schepenen van Oudenaarde.

Loykin erft 2 lenen ghelegghen buten ter stede van Gheraerdsberghen, ghenaeamt tpachtgoet te Conroet, tgroete leen gehouden te leene van de herlichede van Heeversbeke, groot 22 bu. en dander leen es 3 dachwand meersch gehouden van den cloestre van Sinte-Adriaens.

S.v.G., deel 15, f° 26, 19 ma 1524

Van Lowijs van der Meere, f° François, gesuccedeerd op Andries van der Meere, zijn zoon.

Deze erft 2 lenen in Eversbeke, deen 22 bu. gehouden van de heerlijkheide van Eversbeke en dander leen es 3 dachwand gehouden van de prelaet van Sente Adriaens. De twee lenen heten tgoet te Courot.

S.v.G. Pamele, deel 100, f° 104v°, 25 sporcle 1558

Van Andries van der Meere, f° Lowijs, † in den Borch, Oudenaarde.

Wez. I, f° 91r°, 4 dec. 1368

Jan Cabeliau, heer van Conroet (1368/ -78/ 1365).

S.v.G., deel 1, f° 176, jan. 1397

Erfenis van Willem Cabeliau en zijn zus Alissen.

Willem Cabeliau erft tgoet te Conroet, 26 bu.

S.v.G., deel 10, f° 137, 1496

Van Willem van der Meere, f° Willems.

François erft 1 leen in Everbeke genaamt tgoet te Coulroit, groot 22 bu.

S.v.G., deel 1, f° 98v°, 1388

Erfenis van Jacob Cabeliau en joncvrouw Beele van de Putte.

Kinderen erven de stede te Conroet (Everbeek).

Act. en Contr., deel 52, f° 169, 20.11.1562

Adriaen Jan Noents, f° Jacob, pacht tgoet te Conroet (30 bu.) toebeh. aan Joos van der Meere, f° François.

Act. en Contr., deel 53, f° 14, 17 juni 1563

Verdeling van Joos van der Meere, f° François, Johanna van der Meere, vrouw van Charles van der Camere, zuster van Joos.

Alles gaat naar kinderen van Charles van de Camere.

Joncvrouw Jacqueline: tgoed te Conroet (36 bu.) – Cobbout in Caster

Janneke: Chastelet in Pottes (3 lenen).

81. COPPENHOLE (dleen te), Waregem S.v.G. Pamele, 100, f° 21, 11 sept. 1557

Staat van goed van Anthonis de Schietere, f° Joos.

Philips de Schietere erft noch een leen ghelegghen in de prochie van Warighem, ghenaeamt dleen te Coppenhole, groot 7 bunder ... en vermach eenen baillui, tol, vond en bastard

goed gehouden van de hertoghe van Muernois (?) van zijn hove ende casteele van Inghelmunster.

S.v.G. Pamele, 98, f° 226r°, 17 juni 1581

Staat van goed van Philips de Schietere, f° Antonis, en Joessine van de Wostinnen te Cruushautem.

Verk. en Verh., 29, f° 107, 16 juni 1426

Lauwereins de Scieter cochte een leen dat Gheerts kinderen van den Eede quam van haerl. vader en es geheeten dleen te Coppenhole, gehouden van min vrouwe van Gistele in Warighem.

Verk. en Verh., 29, f° 103, mei 1426

Lauwereins de Scieter van Warighem heeft ghecocht een leen te Coppenhole dat toehoorde Janne van den Eede, f° Gheert, voor 40 lb. gr. en 20 s.

Stadscharters nr. 4, s.d., 1432

Testament van Lauwereins de Schietere.

Antheunis de Schietere zal krijgen tleengoedekin te Coppenhole, groot zijnde 7 bu., gehouden van mevrouw van Gistel.

82. CRAYEN (Ter), Anzegem en Wortegem

S.v.G., deel 8, f° 264, dec. 1474

Van Toussain van Coerde alven.

Wulfaert van Coerde erft een leen en es ghenampt tgoet ter Craeyen ende coste 36 lb. gr.

S.v.G., deel 14, f° 140, 21 lauwe 1520

Van Wulfaert van Koerde, de kleinkinderen en de kinderen van Pieter van der Beken erven tleen geheten ter Craeien gr. 10,5 bu.

Act. en Contr., deel 85, f° 44v°, 20.04.1632

Jan van der Beken, f° Joos, is houdende in pachte tgoet ter Craeyen, sorterende in Anseghem ende Worteghem ... in grootte omtrent de 15 bu.

Act. en Contr., deel 50, f° 82v°, 7 okt. 1560

Franchois van der Beken, f° Pieters, en joncvrouw Johanne van Compostelle, f° Joos, verdeling van hun goederen.

Joos zal krijgen 1 leen geheten tgoet ter Crayen.

Verk. en Verh., 29, f° 26, s.d. 1420

Arent de Kant pacht tgoed in de prochie van Ansdighem, geheeten tgoedt ter Craien, toebeh. Adriaen Crupenninghe, gr. 16 bu., 9 j., 40 lb. 9 s.par. sjrs.

83. CRAYENBULCK, Petegem-Oudenaarde

Act. en Contr., deel 86, f° 52v°, 10 juli 1637

5 bonniers de prayries nommés den Crayenbulc gisant au village de Peteghem tenu en fief du seigneur de Peteghem

(verdeling goederen van Josse le Poyvre, escuier, Sgr. Dhoussoy)

Act. en Contr., deel 82, f° 192r°, 5 mei 1632
Act. en Contr., deel 81, f° 25r°, 17 jan. 1617

84. CROMMELINS (tgoet te), Zweveghem

S.v.G., deel 10, f° 8v°, 1490

Van Cornelis van de Kerchove alven f° Jans.

Jan van de Kerchove erft ... noch een leen gheleghen in de prochie van Zweveghem, ghe-naempt tgoet te Crommelins mits de hofstede, winnende lande, meersch, watere ende weede, groot 10 bunder 1° 22 roeden.

S.v.G., deel 10, f° 54, lauwe 1492

Van Jans van de Kerchove, f° Jans, overleden binnen de stede van Curtryck.

Dierken van de Kerchove erft een leen gheleghen te Zweveghem, ghe-naempt tgoet te Cromelins, gr. 10 bu. gehouden van den hove van Venissien.

Contr. en Autor., 8, f° 72, 1492-1502

Heindrik van Heist ∞ w^{we} Jan van Kerchove, kocht van Margriete van de Kerchove, f° Jan, haerl. weese haar recht op tgeheel goed te Crommelins, afgekomen van Cornelis, haar oudste broer.

85. CROOS (heerlijkhede ter), Ingooigem, Tiegem

Act. en Contr., deel 66, f° 156, 28 juni 1578

Zie Ingodeghem.

Franchois van der Moten zal verkrijgen een leen gehouden van mijne heere van der Vichten, gheheeten de heerlijkhede ter Croos met 8 bunder helftwinninghe ... haer bestreckende in de prochie van Ingoyghem ende Tieghem.

Act. en Contr., deel 43, f° 220, 1553, s.d.

Verdeling van de goederen van joncheer François van der Moten en joncvrouw Barbele van Mortagne.

Act. en Contr., deel 39, f° 137, 17 sp. 1549

S.v.G., deel 15, f° 120, 6 april 1527

Van Vastraed van der Moten alven, f° Willems, op de Hoogstraete.

Franchois, de oudste zoon erft een leen, ghe-naempt theerscip te Croys, gehouden van mijne heere van der Vichten en es een heerl. rente haer bestreckende in de prochie van Thiedeghem en Inghoedighem van omtrent 24 capoenen, 5 rasieren witte evenen, 28,5 rasieren ruwe evene Curterycxe mate, 12 ouvlien, 2 avotten roch Curtryckse mate, 15 s. 6 d. in penninck rente, te desen leene behoren toe 8 bu. hiltwinninghe, tselve leen vermach oock een baljuw, tol, vondt, bastaard, wandelcoop en dootcoop, boeten tot 3 lb. par.en daeronder.

86. CRUCEN (ter), Ooike

Act. en Contr., deel 72, f° 98 r°, 10 mei 1590

Laten van de abt van den clooster van Eenname van zijnder heerlichede ter Cruen binnen Oycke

87. CRUYCEN (leen ter), Anzegem Act. en Contr., deel 78

In het bezit van Julien le Haie ∞ joncvrouw Margr. van der Beken, f^a Jan, huwelijkscontract.
Het leen is 10 bu. 3 v. groot (ca. 1610-1611)

88. DAENSCHÉ (hof), Tiegem S.v.G., deel 18, f° 142, 14 april 1539

Van Adriaens van der Moten.

Een leen ghelegghen in de prochie in Tyeghem anden hollenbrouck in winnende land, 3
bunder, hier van zijn gehouden 2 lenen te desen leene behoort eenen bailliu omme wet
te doene metten mannen ende ontleende scepenen van mijn heere van Nevers van sijnen
hove van sinte elois vive ghenaeamt daense.

89. DEECKHOUDT, Maarke Act. en Contr., deel 83, f° 164v^o, 22 sept.
1627

Zeker bosch ghenaeamt deekhoudt, wesende leen ghelegghen in de prochie van Maercke.

90. DIEPENBEKE (heerscip ten), Eine Stenen Man, nr.1406, f° 260v^o, 15 ma 1586
(?)

Jan van Dijcke, f^s Bernard, verkoopt aan Loys van der Plancken, f^s Geleins, theerscap ten
Diepenbeke, 4 bu. + renten.

(het ¼ van de renten is verderd en behoort nu toe aan Jan Walraeve).

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590
Vroeger aan Bernard van Dijcke, nu 2/3 aan Loys Maroten (van der Plancken)
1/3 aan Jan Walrave.

91. DIEPENDALE, Leupegem Act. en Contr., deel 23, f° 239v^o, 16 sporcle
1533

De lazare bezit er 11 dachwand lant tussen den diependale en den Edelarebos.

92. DIEPENDAELE (Ten), Deerlijk Act. en Contr., deel 46, f° 153, 07.01.1556

Verdeling goederen Jooris de Bosschere, f^s Jooris, en Margriete van der Beken, f^a
Pieters.

Willem de Bosschere zal hebben het leengoet te Diependaele, groot 5,5 bu. in de prochie
van Deerlijcke, gehouden van de koning van zijn huus ende hove van Haerlebeke.

93. DIESTVELT (heerlijkheid van), Otegem

Stenen Man, nr. 1405, f° 197, 13 oogst 1551

Mevrouw Pauline van Langlé, vrouw van Philips van Heurne, dochter van Eleonora van
Wulfsberghe. Zij heeft nog een zoon Jaspert van Langlé.

Zij houdt Diestveld van de Stenen Man.

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

De heerlijkheid behoort aan de heer van Exaerde.

Stenen Man, nr. 1405, f° 197, 13 oogst 1551

Zie hierboven.

Stenen Man, nr. 1488, f° ?, 1478-79

Gerard van Cooighem bezit het (12 bu.), gehouden van de Stenen Man, gelegen in Otegem en Ingooigem.

Stenen Man, nr. 1413, 17 april 1664

De erfgenamen van Locquenghien verkopen het aan jonkh. Guillienus van Ursel (12 bu.).

94. DONCT (Ter), Berchem

Wez. II, f° 66, 1415

De weduwe van Geraert van der Donct, nu gehuwd met Jehan van Akerne, treft regeling met Dierlaey van der Donct in zake de bilevinge van het goet ter Donct. Dierlaey pacht het goed ter Donct (1415). Als de weduwe haar bijlevinge verkoopt, heeft Dierlaey het eerste recht het te verwerven.

S.v.G., deel 8, f° 264, 1474

Van Toussain van Coerde.

Wulfaert erft 1 leen in Kerkhove, gehouden van den hove van der donct en es een heerl. rente in Kerkhove en Caster, hier toe hoort 6 bu. hiltwinninghe.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 74, 7 oogst 1510

Leenhof van de baronie van Pamele

Philips Pielvaeke, f° Jacob, (eigenaar) = 30 bu. + hoge justitie + 38 lenen gehouden van Maerke en Ronne.

Act. en Contr., deel 52, f° 192r°, 15 dec.
1562

Gillis de Pape heeft ghehuert jeghens Jan de Steur, f° Christofle, zijn pachtgoet ter Donct, groot omtrent 32 bunder.

Act. en Contr., deel 51, f° 12v°, 14 juni
1561

Pacht voor ter Donct.

Act. en Contr., deel 49, f° 102v°, 16 oct.
1559

Verkoop gedeelte van de heerlijkheid ter Donck door Pieter Pievaeke aan Jan de Steur, f° Kristoffels.

Act. en Contr., deel 48, f° 171v°, 24 lauwe
1558

Verkoop gedeelte van ter Donck.

Regeling in verband met verkoop van ter Donck.

95. DOERNE (tgoet te), Schorisse S.v.G., deel 8, f° 219, 1473

Van joncvr. Jhanen Suenen, w^{we} van Rasse van der Plancken.
Coppin en Roegeken Illoers, fⁱⁱ Goessaert, die hij hadde bij Lisbette van der Plancken,
bezitten tgoet ten doerne 7 bu.

96. DOORNE (Ten), Elsegem S.v.G., deel 2, f° 180, 15 sporcle 1410

Van meester Jans alven van der Meere.
Wouter van der Meere erft een leen van 5 bu. 1 v. gehouden van het huus ten Doerne
gheleghen in Elseghem.

Act. en Contr., deel 5, f° 25r°, 8 mei 1503

Zie ter Beken.

Act. en Contr., deel 4, f° 11, 21 ma 1498

Adriaan van Rokighem, heere van der Donct, heeft verpacht tgoet ten Doorne te Elsegem
groot 39 bu.

S.v.G., deel 14, f° 139, 21 sporcle 1520

Zie ook tleen ter Beken, gehouden van de heer van Rokeghem.

Contr. en Autor., nr.2, f° 188, 9 sept. 1487

Jan Lettoweere kocht van Wernier de Witte, f° Arents, een leen van 5 bu. 1 v. in Kerchove,
gehouden van Adriaen van Rokegem van zijn heerliche Ten Doerne.

Wez. I, f° 68, 1363

Tassin Cabeilliau erft van vader Olivier tgoet te Kercove, groot 6 bu. 1 v. gehouden van
den huuse van doerne.

S.v.G., deel 2, f° 85, 1405

Jan van den Hecke, f° Lodewick, erft een leen van 4 bu. gehouden van den huus van den
doorne.

S.v.G., deel 2, f° 103, 1406

Gillis van der Meere erft van Gillis van der Meere 1 leen, 9 bu., gehouden van thuis ten
Doorne.

S.v.G., deel 2, f° 180, 1410

Wouter van der Meere erft van meester Jan 1 leen, 5 bu. 1 v., gehouden van thuis ten
Doorne gelegen in Elsegem.

Act. en Contr., deel 4, f° 11, 1498 en 1508

Joncheer Adriaen van Rokeghem verpacht zijn goed Ter Schelden en Ten Doorne (39 bu.
3 v.)

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Messire Loys van Rokeghem houdt het leen Ten Doorne van Dendermonde, groot 16 bu.
+ Ter Schelden 18 bu. en nog een leen van 4 bu. in Kerckhove.

97. DOORNEVELDE (tleen ten), Welden, Nederzwalm

S.v.G., deel 10, f° 127, juni 1496

Van Godefroet van der Meere in de Broestraete.

De erfgenamen krijgen een leen gheleghen in Welden en Allerheleghen Zwalm, genaemt tleen ten dorne velde en es gehouden van de heerlijkhe van Gavere, groot 10 bunder 1 dachwand.

98. DORPERSLEEN, Kerkhove

S.v.G., deel 15, f° 120, 6 april 1527

Van Vastraet van der Moten, f° Willem.

Franchois erft een leen gheleghen in Kerchove, gheenaemt dorpers leen, gehouden van de grave van Nevers van zijn hove van Inghelmunster ressorterende te Vijve, gr. 3 bu. gecocht jeghens Adriaen van Rokeghem ... tot dit leen behoort een heerlijke rente op grond in Kerchove.

99. DUFFELE (leen te), Petegem

S.v.G., deel 1, f° 48, 1385

Van Jan van der Moten ∞ Kateline van Bonneloe.

Joncvr. Jhane, vrouw van Jan van Horroer (Orroir) erft tleen te Duffele.

100. DUMPELE (tgoet te), Anzegem

Dagb. van Opperv., 93, 1478

Tgoet ten Dumpele toeb. Roegeken Illoers, f° Gossaerts.

101. DUUSBEKE, Mater

Wez. I, f° 157, 1394

Bernard van den Bossche erft van Gillis van den Bossche en van Kateline te Duusbeke.

S.v.G., deel 1, f° 148, 1394

Daneel van den Bossche, f° Gillis, bezit tgoet te Duusbeke dat men houdt van Gavere.

S.v.G., deel 4, f° 87, 1426

Joeris van der Meere, f° Wouter, erft van Daneel van den Bossche 2 lenen te Duusbeke (1 gehouden van Gavere, 1 gehouden van Scoeresse).

102. EECKE (tgoet onder d'), Wortegem

S.v.G., deel 20, f° 92, 10 april 1543

Van Fransois van de Wostinen, f° Heindricx, † Wortegem.

In de erfenis is een ghecocht leen gelegen in Wortegem, genaamd onder deecke, groot 6 bunder, gehouden van de heerlijkhe van Hemsrode.

103. EECHOUTE (goed te), Kaster

Act. en Contr., deel 12, f° 159, 1522

Toebeh. aan joncvr. Jhane en joncvr. Wouborghe van den Eede.

Act. en Contr., deel 66, f° 111r°, 3 sporcle
1578

Pieter de Tavernier pacht van Jacques en Catherine van Heurne, fⁱ Jan, het goet is 6 bu. groot.

104. EEKE (heerlijkheid), gehouden van Dendermonde

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Jehan de Potelles, heer van Eeke, 3 justitiegraden.

SAG, Reg. van de Keure, f° 45v°/3, 7 mei
1407

Jan van Potteeles, heer van Eeke en Hundelgem, erkent een schuld van 1000 lb. par. ontvangen te hebben.

105. EEKEBOSCH (den), Waregem

S.v.G., deel 14, f° 43, 30 oct. 1517

Zie Cabootersheet.

1 leen van 12 bu. gehouden van minen heere van Brederode, gheheeten den eekebosch

106. EERBOYEGHEM, Moen

Act. en Contr., deel 27, f° 173, 1 ma. 1537

Joos Aelgoet, f° Olivier, heeft ghehuurt van jeghen mer Jacob van Gavere, f° Arents, heer van Bevere en Nokere, tgoet te Eerboyeghem ghelegghen in de prochie Mauwen, groot 25 bu.

107. EERTBRUGGHE, Waregem

Stenen Man, nr. 1405, f° 58-68, 66-79, 1536
(?)

Regnault van Brederode verkocht Eertbrugghe aan mer Jan van Crombach.
Eertbrugghe is gehouden van het Kasteel van Kortrijk.

108. EESTERT (Te), Eine

S.v.G., deel 15, f° 183, 8 mei 1529

Van meester Ysebrant van Buscum gheseit van Roscamp, medecijn.

De wedewe verklaart dat de meester tijdens zijn eerste huwelijk cocht een goet ligghende binnen de prochie van Eyne, geheeten tgoet te Eestert, groot 16 bunder waarvan 8 bunder leen zijn.

109. EINE (baronie)

Stenen Man, nr. 1407, 9 mei 1595

Jean de Mastaing, baron, verkoopt Eine aan Jean du Preudhomme, sgr. de la Oultre en Antoinette de Gremet, zijn vrouw, de baronie = 2 dorpen (Eine en Heurne) = 28 bunder + 1 windmolen (verbrand) + alle justitie + 84 achterlenen (waarvan sommige hoge justitie hebben).

Stenen Man, nr. 1405, f° 45, 29 juli 1538

Christoffel van Regendorff, heer van Condēt en Ronse, en Jossyne van Mastaing, dochter van François, heer van Masseme, en Elisabeth van Grimbergen, weduwe van François van Mastaing, verkopen aan haar moeder Elisabeth, de baronie van Eine.

Er in geërfd: Antoinette van Regendorff, f° Christoffel, heer van Condēt en Ronse.

110. ELST (Ter), Melden

Act. en Contr., deel 27, f° 164, 6 maart 1537

Jan Speler, f° Pieters, heeft gehuurd jehghens Joos van der Meere, heer van Voorde, zijn goet gheeten ter Elst, ghelegghen in de prochie van Meldene, groot 22,5 bu.

S.v.G., deel 4, f° 87, 1426

Van Daneel van den Bossche ∞ joncvr. Marie van den Hoede.

Joeris van der Meere, f° Wouter, erft van hen tgoet ter Elst in Melden + 2 lenen: het 1ste leen gehouden van Arent Crupenning van zijn hof ten Hove en het 2de leen gehouden van Robbrecht van de Vivere, samen 22 bu.

S.v.G., deel 1, f° 173v°, 1396

Deel tussen Jacob van den Hoede en joncvr. Marie, zijn zuster, gehuwd met Daneel van den Bossche.

Joncvr. Marie erft tgoet ter Elst, groot 21,5 bu. met 2 lenen daarin.

Act. en Contr., deel 4, f° 76, 1499

SAG, Reg. van de Keure, 467, f° 24r°/1,
15 dec. 1403

Schoofrecht op tgoet ter Elst behoorde aan Daneel van den Bossche, nu aan Hughe van Grammez.

S.v.G., deel 4, f° 87, 1425

Van Daneels alven van den Bossche en joncvr. Marie van den Hoede alven.

Joeris van der Meere, f° Wouter, zal verwerven tgoet ter Elst in Melden en twee lenen houdende van Arend Crupenninghe van den hove ten Hove.

111. ELST (tgoet ter), Waregem

Verk. en Verh., 29, f° 62, s.d. 1422

Roelant van der Leyen pacht tgoet ter Elst in Warighem, groot 7 bu.

Eig.: Gheerts kinderen van den Heede, 6 j., 38 lb. 10 s. par.

Verk. en Verh., 29, f° 95, s.d. 1425

Vernieuwing van pacht door pachter Jan van Dale, zelfde voorwaarden, toebeh. de kinderen van Geert van den Heede.

Stenen Man, nr. 1488, a° 1478-79

Robert Govert geseit van Leeuwergem bezat het leen ter Elst in Waregem, gehouden van Dendermonde (direct?) en ook het leen te Baerts in Waregem.

SAG, Reg. van de Keure, f° 61r°/11, 22 juni
1403

Geeraerd van den Heede erkent schuld van 30 lb.gr. van een leengoed te Waregem, 9 bu. dat hij kocht van Jan van den Heede (sic), f° Gillis, bast., Oste Baerts, Daneel van den

112. EMBIESE, Huise en Ouwegem Stenen Man, nr. 1407, f° 4, 1589

Tvage sterfhuys van Jan van Embiese verkocht aan Jacques van Zillebeke, geseit Taccoen, de heerl. strekt zich uit op verschillende gronden in Huise en Ouwegem.

113. EMSRODE, Anzegem Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 juni 1579

Verdeling van de goederen van joncheer Franchois van Lummene, f° Jooris, en joncvr. Catheline van Hembize, f° joncheer Jan.

Joris krijgt tgheheel leen ende heerlichede van Emsrode, gehouden van de C.M^l. van zijne hove van den Stenen Man dwelc leen es een van de zeven hoofpointers van de casselrie van Oudenaerde ... tsamen 44 bu.

De cijnsgoederen liggen in Anzegem, Waregem, Wortegem en Tiegem.

Act. en Contr., deel 52, f° 268, 15 ma. 1562
Jan de Bosschere, f° Jooris, pacht thof van Imsrode.

Act. en Contr., deel 46, f° 65v°, 15 sept. 1556
Act. en Contr., deel 41, f° 72, 9 nov. 1551
Proces in verband met pachthoeve van Hemsrode.

Act. en Contr., deel 37, f° 118, s.d. 1548
Pachtcontract: Jooris de Bosschere, f° Jooris.

Act. en Contr., deel 28, f° 81, 5 dec. 1538
Pachtcontract Jooris de Bosschere, f° Jooris.

Act. en Contr., deel 5, f° 231, 1504
Adriaen de Bosschere erft van vader Willem een leen op de zuudzijde van de Kerke van Ingooigem, gr. 12 à 13 bu., gehouden van den heere van Brederode van sijnen herscepe van Heymsrode.

Stenen Man, nr. 1405, f° 66-79, 1536 (?)

nr. 1405, f° 22, 26 mei 1536
Vrouwe Philippina van der Maercke en Regnault van Brederode, heer van Vianen, verkocht ze aan Jan van Crombach.

114. ERBOEYDECHEM, Moen (zie ook Eerboyeghem, nr. 107)
S.v.G., deel 10, f° 139, 5 oct. 1496

Van edele ende weerde mer Arents van Scoerssche, ridder, heer van Nokere, Bevere en Eerboeyghem.

De heer bezat een heerlichede ghenaeemt tleen ende heerlijchede te Erboeydeghe hem bestreckende in de prochie van Mauden en ooc in andere diverssche prochien es een leen

ghehouden van den hove van Meere (Maire bij Doornik) tbehuust goet, groet zijnde in erfachticheden omtrent 26 bu. ...

115. ERLIGHEM (Te), Eine

S.v.G., deel 2, f° 73-74, 1405

Joncvr. Wouborghe van Erlighem erft van Ingel van Erlighem tleen te Erlighem, gehouden van Gavere, gr. 10 bu. 1 v. 64 r.; joncvr. Wouborghe ∞ met Geert van der Nieuwerborch.

26

SAG, Reg. v.d. Keure, nr. 1569, f° 74v°/2,
juli 1404

Zeger Mathijs, f° Jan, pacht te Eine het goed te Erlegem, gr. 14,5 bu., van Simoen Utenhove voor zichzelf en als voogd van de kinderen van Claeis Scranen.

116. ETTINGHE, Ouwegem

S.v.G., deel 14, f° 60, 1 sept. 1517

Van Lisbetten van der Beken alven gheselnede van Meerle van der Bauweede in Wareghem.

Joosken erft een leen in Ouweghem genaempt ettinghe groot 3 bunder.

S.v.G., deel 17, f° 62r°, 16 sporcle 1534

Staat van Joos van der Bauweede, f° Meerel, idem.

117. EYNMOREGHEM (hoeve te), Mullem en Eine

S.v.G., deel 17, f° 110, 6 ma. 1535

Van joncvr. Juliaene van de Wincle, f° Jan, wedewe van Ysaac van der Moten.

Jacques de Wargny erft 1 leen van 6 vierendeel groot, geleghen in de prochien van Mullem en Eyne, gheheeten de hofstede te eynmooreghem, gehouden van Anthéunis van der Meere van zijne heerscepe te Yseghem.

118. GAMPELAERE (tgoet te), Astene

Act. en Contr., deel 61, f° 124v°, 6 ma. 1570

Leen van 22 bu. Jan de Poyvre kocht het bij decreete van de Raad van Vlaanderen op 6 maart 1570.

Het is gehouden van joncheer Charles van Herzele van zijn hove Te Hoorensche.

SAG, Reg. van de Keure, f° 74r°/6, 27 juli
1409

De familie Goederic erfde van Symoen Rijn, hun oom, het recht op opgaand hout in het goed te Stocstorems, van Overbeke, Gambeleere en van Hulsbeke te Astene, Petegem en Deinze.

119. GALANTAES (de heerliche te), Ruislede

Act. en Contr., deel 24, f° 4, 21 mei 1534

Huwelijkscontract Jan van Clessenare ∞ joncvr. Florentyne van der Vichte, f° joncheer Willems.

Zekere perchelen van goedinghen als doen ter tijt weerdt wesende de somme van 26

lb.gr. sjr., in leenen en erfachtigheden te wetene de heerliche te Galantaes ghelegghen in Ruuslede, leen wesende.

Act. en Contr., deel 18, f° 112, 21.12.1528

Zie Vichte.

Verk. en Verh., 37, f° 145, 18.01.1603

Jan van den Brande, heer van Ackere, kocht uit het sterfh. van Philips, heer van Vichte, tgoed te Galantas in Ruysleden, gehouden van Tielt, groot 36 bu.

120. GHEERBROUCK (Te), Heurne Act. en Contr., deel 47, f° 156, 23 nov. 1557

Gillis Harout heeft ghenomen in loyalen pachte jeghens me vrouwe Margriete Cabbelliau, prieuse van den hospitale taudenaerde, haer goet te Gheerbrouck.

Act. en Contr., deel 19, f 266, 7 ma. 1529

Pachtcontract : huurder : Jan Oste, f° Zegher.

Mullem, S.v.G., deel 11, f° 98, 1503

Van Jacob Annoox alven.

Jacob bezat een leen ghelegghen te Gheerbrouck in de prochie van Mulhem, gehouden van den heere van Axelwalle in Singhem, tselve leen groot wesende ½ bu. ende heet den hul.

Act. en Contr., deel 8, f° 253, 1514

Pacht voor tgoed genaempt Gheerbrouck, 42 bu.

Dagb. van Opperv., 91, 1442

Eig. hospitaal verp. aan Pieter de Meyer.

Act. en Contr., deel 48, f 57, 1559

Gillis Harout, f° Olivier, pacht het goed, 35 bu. 1 dachwand.

Dagb. van Schepenen, 91, 1442

Pacht aan Pieter de Meyer

121. GHIJSELBRECHTEGEM (heerlijkheid)

Stenen Man, nr.1413, f° 158, 4juli 1663

f° 164v°, 13 dec. 1663

Olivier Wandele, prior van het klooster van Onser Vrouw te Walle in Elsegem, koopt heerlijkh. van Gijsselbrechtegem met alle justitie (dus ook de kerk) ... verkocht bij decreet van de K.M'. Bediendelijk man wordt Adriaen Wandele, f° Bernard, te Huise.

122. GRACHT (tgoet ter), Kruishoutem S.v.G., deel 7, f° 43, 1453

(Zie ter Meulne) Van Joeris van der Meulne in d'Einestraat.

Tgoet ter Gracht te Cruushautem, groot 12,5 bu., waarvan 4 bunder leen en de rest cijns.

S.v.G., deel 9, f° 303, 1490

Van joncvr. Adriane van der Meulene, w^{wc} van wijlen was Jan van Clessenare.

Jan van Clessenare erft tgoet ter Gracht in Cruushautem, groot in tghehele mits 4 bu. leens, 8 bunder gehouden van Aishove.

Verkoping en Verhuring, 28, f° 3v°, s.d. 1399

Gillis van Belleghem te Cruushautem, heeft genomen in loyalen pacht tgoet ter Gracht, groot 11 bu. 1 v. 74 r., toebeh. Jans kinderen, van der Meulne bi joncvr. Clare Waels, 9 j., 3 lb. 10 s. p. sj.

Wez. II, f° 72, 1408

Gillis van Belleghem pacht tgoet ter Gracht, toebeh. de kinderen van Jan van der Meulen, gr. 9 bu. 1 v. 75 r.

123. GRANTVAL, Sint-Denijs (W.-VI.) S.v.G., deel 8, f° 57, 1463

Van Willem van de Walle ∞ dochter van Arent Crupenninc.

Joncvr. Mergr. erft 1 leen en es 1 bos, gr. 6 bu., geheten Grantval en gehouden van Jan Slipen.

Act. en Contr., deel 3, f 301, 1487

Eig.: joncvr. Adriane van der Straten, w^{we} Jan van Clessenare, verpacht het aan Arent van der Straten.

124. sGRAVENCOT, Nukerke

Act. en Contr., deel 41, f° 113, 1551

11 bu. in Nukerke, gehouden van Berchem.

Eig. van joncvr. Elisabeth Cabeliau, vrouw van Jooris van der Meere, f° Anthonis.

125. GROENINGHEN, Nazaret

SAG, Reg. van de Keure, nr. 930, f° 41v°/11, 31 ma.1403

Geeraerd van den Heede, f° Jan, koopt van de familie Utenhove 500 eiken op het goed te Groeninghen.

126. GROENINGHEN (tgoed bij), Kortrijk

S.v.G., deel 9, f° 36r°, meye 1477

Van joncvr. Catheline van den Brande alven Pieters van Scoresse wijf was.

Gheeraerd van Cattebeke en Joessine van Cattebeke, Gheerts wijf van Mullem, erven in de prochie van Curterijcke een goed gheleghen bij Groeninghen ghenamt tgoed bij Groeninghen.

127. HAGHEN (Ter), Moregem

Act. en Contr., deel 6, f° 36, 1509

De bijlevinghe op een leen te Moerighem, ghenaeamt leen Ter Haghen, 5 bu., gehouden van het casteel van Petegem. (= Ter Haghen Volkaertsbeke)

128. HAGHEN (Ter), Bevere

Act. en Contr., deel 38, f° 55r°, 1548

Arent Rullins daude bezit de heerlichede Ter Haghen in Bevere.

129. HAGHEN (tgoet ter), Kaster Act. en Contr., deel 61, f° 117, 17 01 1571

Gillis van der Schelden, f° Ghiselbrecht, huurt van Jan de Poyvre zijn behuust pachtgoet, gheheeten tgoet Ter Haghen + andere percelen voor een oppervlakte van 16 bu. 13^c en de windmeulen Ter Cleyen.

Act. en Contr., deel 53, f° 94, 04 11 1563

Pacht als boven.

Act. en Contr., deel 43, f° 193, 22 03 1553

Pacht als boven. Oppervl. 15 bu.

130. HALLE, Harelbeke Contr. en Autor., f° 84, 1492-1502, 20 dec. 1496

Gillis van Lerberghe, f° Jakemart, pacht van Jennet van de Walle, f° Jans, gr. 36 bu.

Contr. en Autor., f° 113, 4 laum. 1497

Thomas van de Neste, poorter van Kortrijk, huurt van Hanneke van de Walle, f° Jans, tgoed te Walle.

131. HAM (Den), Melden Act. en Contr., deel 38, f° 29, 1548

Jonckheer van Walle, van Mortagne, van Moenenbrouck, verpacht zijn meerschen die men heedt den Ham in Melden, gr. 14 bu.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 136,
Leenhof van de baronie van Pamele

Lisbette van Grimberghe, vrouw van Anghereel ∞ Frans van Mastaing, bezit den Ham = 1 bu. in Melden.

132. HARELBEKE (SPYKER van), o.m. te Sint-Denijs (W.-VI.)
S.v.G., deel 12, f 167, 1507

Van Josine van der Beken, Lauwereins Bulteels wijf.
Lauwereins Bulteel bezit 1 behuuste stede, 6 bu. 10^c, gehouden van onser gheduchte heere van zijnen spijker van Harelbeke, ligghende omtrent den Kerstelier berch an Sen Denijs ende Mouden.

133. HAUMOEREGHEM, Wortegem S.v.G., deel 6, f° 188, 5 okt. 1450

Van Ghilains Wachters alven, ghestorven te Dygon in Bourgoingen, enz. ...
Jakelot erft 1/3 v. 3 bu. bosch, ghelegghen in diversche plecken in Haumoereghem bij de goede te Wulfskercke.

S.v.G., deel 17, f° 110, 6 ma. 1535

Van joncvr. Juliaene van de Wincle, f° Jans, wedewe van Ysaac van der Moten.
Jacques de Wargny erft 1 leen, gehouden van den hove van Haumooreghem, groot 5 bundere, geheeten den Hoorne en Winckelaerebosch.

Act. en Contr., deel 87, f° 232, 13 nov. 1642

- 1 behuysde hofstede daar Joos de Stoop en zijn vrouw op woonden, ligghende in de prochie van Wortegem, gehouden van de heerlijkheide van Audmooreghem.
- Tsammels vijvere met watermeulen daerup staende, gehouden van Oudmoreghem en Emsrode.

Act. en Contr., deel 18, f° 112, 21 12 1528

Zie Vichte: verdeling van goederen van de heer van Vichte.
Philipken van der Vichten zal verkrijgen de heerlijkheide van Oudmorighem, gehouden van de Stenen Man.

134. HAUTE (Ten), Anzegem

S.v.G., deel 12, f° 113, 1506
deel 14, f° 166, 1523

Van François de Caboetere.
Joes erft een leen, gehouden van Janne Savaris, f° Jacques, geheeten tgoet Ten Haute in Anzeghem, groet 6 bunder.

135. HAUTE (leen ten), Zulzeke, Nukerke

Act. en Contr., deel 33, f° 53, 2 nov. 1543

Adolf van den Heede zal verkrijgen 1 leen, geheeten tleen Ten Haute, gehouden van den hove Ter Rijt en es een landscoef 19 bu. gr. in Zulzeke en Nukerke.

S.v.G., deel 1, f° 87, 1387

Verdeling van het goet Ten Houtte onder de kinderen van Geeraert van Griecourt.

Act. en Contr., deel 6, f° 36, 1509

Een leen = heerlijke rente op gronden te Maerke up tgoet Ten Haute, gehouden van Ampleunis Metteneye van zijn herscepe van Maerke.

136. HAUTE (tgoet ten), Heestert

S.v.G., deel 2, f° 30v°, 1404

Erfenis van Jan Paeps in Otegem.
Zoen Joes erft tgoet Ten Haute in Eestert, 14,5 bu.

137. HAUTE (tgoet ten), Maarke, Etikhove, Kerkem, Schorisse

Act. en Contr., deel 45, f° 55, 10 sept. 1555

Jan Haelters, f° Jan, f° Jan, heeft gehuurd ... haerliedder behuust pachtgoet ... gheenaampt tgoet Ten Haute, ghelegghen en streckende in de prochie van Maarke, Etichove, Kerckhem

ende Schoorisse.

Act. en Contr., deel 74, f° 235, 2 juni 1599

Jan Heerman, f° Jan, en Ghislaine Piers zijn uitgegroot van hun zus, Wouborghe Piers, w^{wc} van Joos Hovelinck, van tgoet Ten Haute, 32 bu.

Act. en Contr., Fonds Pamele, nr. 37, 20 dec. 1564

Melchior Braeckman ∞ Wouborghe Srudders, f° Jan, zuster van Jooris, heeft Jooris uitgegroot van de ½ v. tgoet Ten Houtte in de 4 voormelde dorpen, gr. 32 bu.

Die heeft behoort aan de 8 kinderen van joncvr. Wouborghe van Quickelberghe, w^{wc} van Jan de Ruddere en de andere helft heeft Adolf van Quickelberghe, f° Jooris, broeder van de overleden Wouborghe. Jooris de Rudder kreeg zijn deel van joncvr. Wouborghe van Quickelberghe, zijn moeder.

138. HECKE (Ten), Heestert

Dagb. van Schepenen, 91, 1458

Tot 1458 toebeh. aan Jan de Cabooter, f° Arent, (11 bu. 10^c) en in 1458 verkocht.

S.v.G., deel 2, f° 89, 10 lauwe 1513

Van Olivier van Heurne alven.

Patrimoine van Olivier is o.m. de helft van den goede Ten Hecke in Eestert, groot 8 bunder, verpacht aan Geert de Bosscher.

Dagb. van Opperv., 91, 1457

Eigendom van Jane Kabooters, f° Arents, in Heestert, 11 bu. 10^c lands.

139. HECKE (tgoet ten), Iselmoreghem Verk. en Verh., 31, f° 197, 3 sporcle 1513

Proces tussen Pieter van den Hecke, f° Joes, broeder in het Sion, en Godefroot van Beaumeers, geseit Drabet.

Pieter zegt dat zijn vader daar eigenaar van was; de verweerder zegt dat het goed komt van Jacob Mondekin en dat ze het al 30 à 40 jaar bezitten (hij toont afwinningsbrieven gepasseert voor schepenen van Jan Bornage, heer van Ooike en Moregem, 1471, 1476, 1486) afgewonnen na de dood van Joes van den Hecke.

140. HECKENE (tgoet ten), Ooike en Lede

Act. en Contr., deel 63, f° 68v°, 26 jan. 1573

Verdeling goederen Pieter de Moor en joncvr. Joosyne Elias.

Guillaume de Moor krijgt 1 behuust pachtgoed in Ooike ende Lede, gheheten Ten Heckene, gr. 30 bu.

Act. en Contr., deel 55, f° 147v°, 8 nov. 1565

Verdeling als boven.

Act. en Contr., deel 15, f° 210, 21 sporcle
1524

Jan Walraeve heeft ghecocht jeghen Lauwereins de Pape, f° Jans, zijn goed binnen de prochie van Oycke ende Lede, gheeten tgoed Ten Hecke, groot in tgheheele 24 bu.

S.v.G., deel 2, f° 75r°, 1405

Griele van den Hecke ∞ Robrecht van Gramez erven van vader Lodewijk van den Hecke de hofstede Ten Hecke, 3 bu. 1 v. 25 r.

Act. en Contr., deel 32 (afzonderlijk blad)
1542

Joos en Rijkaert van Rechem, fⁱⁱ Wouter, verhuren aan Gillis van der Brugghe tgoet Ten Hecke.

141. HEEDE (tgoet ten), Anzegem S.v.G. Pamele, 100, f° 21, 11 sept. 1557

Staat van goed van Anthonis de Schietere, f° Joos.

Philips de Schietere erft een behuust leen in Hansdeghem, groot 12,5 bunder, genaamt tgoet Ten Heede, gehouden van den grave van Horne van sijn hove te Oplosere.

S.v.G. Pamele, 98, f° 226v°, 17 juni 1581

Van Philips de Schietere, f° Anthonis en Joessine van der Wostinnen († Kruishoutem). Anthonis, zoon, erft een leen van 8 bunder in de prochie van Ansdighem, gheenaamt tleen Ten Heede.

142. HEEDT (tgroete), Anzeghem, S.v.G., deel 12, f° 113, 1506

Van François de Caboetere alven.

Joes krijgt een leen in de prochie van Angeghem, groet 14 bu., gheheeten tgroete heedt, ghehouden van mijnen heere van Brederoude van zijne herlichede van humsroden.

143. HEESTERT (heerlichede van) Act. en Contr., deel 9, f° 9, 5 mei 1518

Ghesien bij scepenen van der stede van Audenaerde de questie ende handelinghe van ghedinghe voor hemlieden gheresen tusschen Goossaert de Donckere als bailliu van mer Steven van Liekeercke, heesschere, ruddere van zijnder heerlichede van Heestert.

Stenen Man, nr. 1406, f° 77, 14 01 1568

Op die datum verkreeg Antheunis van Liedekerke de heerl. van Heestert en Zulte, hem verstorven van mer Philips van Liedekerke, zijn vader. De heerlijkheid is verderd aan Charles, baron van Harchies ∞ vrou Marie van Liedekerke, f° Philips.

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

Theerscip Heestert toebeh. aan Anthonis van Liedekerke, f° mer Philips, nu aan zijn zoon, Guillebert.

Heerl. = 46 bu., sterk belast aan Adriaan van der Gracht. Eigenaar: Raes van Liedekerke.

144. HEIDEN (Ter), Nukerke

S.v.G., deel 1, f° 155, 16 oktober 1395

Staat van goed van Sergoesin Cabbeliaus alven ende van joncvr. Lysbetten Vettincx, zijn wijf. Jan Cabeliau, f° Jan Sergoesinzone, erft een leen te Nukerke ende heet Ter Heiden.

145. HELST (tgoet ter), Melden, zie Elst

S.v.G., deel 12, f° 170, 1505

Van Joris van der Meere, f° Jooris, ghestorven op de Garemaerct.

Tgoet ghe-naempt Ter Elst gheleghen in de prochie van Melden, groet 22 bunder.

Act. en Contr., deel 27, f° 164, 1537

Verpacht door Joos van der Meere aan Jan Speleer (22 bunder).

146. HELST (Ter), Wortegem ?

Act. en Contr., deel 46, f° 153, 07 01 1556

Zie Diependaele.

Philips de Bosschere, f° Jooris, zal verkrijgen tgoet Ter Helst, gheseyt Ten Rynne, 4,5 bu., gehouden van mijn heer Philips van Momorenchy van zijn heerlijkheide van Uplozere, resorterende tot Huuse.

Waregem, S.v.G., deel 4, f° 125, 1427

Erfenis van Geert van den Heede en zijn vrouw.

Jan erft dleen Ter Helst.

147. HERPELGHEM, Kluisbergen

S.v.G., deel 19, f° 145, 23 05 1542

Van Jan van Seclijn, f° Goy, in de Einstraete.

Goy van Seclijn erft de heerlichede van Herpelgem in Berchem en Ruwen, gehouden te leene van Philips van Pielvaeke, nl. een stede van 6 dachwand en 1 landschoof op 10 bunder.

148. HERSELE (tgoet van), Mater

Act. en Contr., deel 24, f° 30, 1534

Eigendom van de familie van Quickelberghe; pacht van 34 bu.

149. HEUVERHUUS, Wannegem en Lede

S.v.G., deel 1, f° 38, 1384

Baudin van der Beken erft van vader Pieter 10v., stede op dleen te Walle, gehouden van Heuverhuus.

Act. en Contr., deel 4, f° 166, 1500

Den heer van Peene is heer van Heuverhuus.

Verpachting.

SAG, Reg. van de Keure, p. 152, 4
febr.1401,
24 nov. 1401, 13 ma. 1404

Gillis van Landegem, pachter van het goed 'Ten Heuverhuus' van Jan Bernage.

150. HEYDEN (den goede ter), Kwaremont

S.v.G., deel 2, f° 136, 1408
S.v.G., deel 2, f° 166, 1409

Erfenis van Wouter van Asselt.

Clare en Jhane erven trecht van den goede Ter Heyden mette husen over 362 lb.8 s.

Act. en Contr., deel 4, f° 174, 1500

Huwelijkscontract Jaspert van der Heiden, f° Willems, en joncvr. Agnes Pilloens, alias de Clerc, f° Pieter.

Willem van der Heyden en joncvr. Jehanne van Coerde, vader en moeder, geven aan Jaspert tgoet Ter Heiden, verstorven van Joes van der Heiden, broer van Jaspert, gr. 27 bu. + tgoet Ten Hulle, (18 bu.) er bijliggend.

Act. en Contr., deel 39, f° 135, 1549

Willem van der Heyden, f° Jaspert, verpacht tgoed Ter Heyden aan Adriaan Erembault.

Act. en Contr., deel 49, f° 4r°, 8 juni 1559

Pachter: Remeus Goeman, f° Joes, pacht van Willem van der Heyden, f° Jaspert.

S.v.G., deel 5, f° 205, s.d. 1440

Van Willems van der Heyden alven.

Joes van der Heyden erft twee lenen dewelke men haudende es van Gerard van Ruffelarde, ligghende in de prochie van Quarmon, gheheten de leene Ter Heyden, groot 22 bu.

S.v.G., deel 7, f° 130, 1457

Van Jacobs alven van Rokeghem mijns heere zuene.

Robbrecht van Rokeghem erft in tgoet Ter Heyden in Quaermont 1 meersch, gheheten den Beyaert, die ghecocht was jeghen Gheraert van Auterijve ende Gillis den Springhere.

Act. en Contr., deel 8, f° 217, 20 april 1513

... allen hoirs van wijlen joncvr. Yden van Rechem, wedewe van Joos van der Heyden, f° Willems, als besittere van tgoet Ter Heyden, ghelegghen in de prochie van Quaermont.

Act. en Contr., deel 4, f° 174, 1500

Huwelijk: Jaspert van der Heyden, f° Willems en joncvr. Agnees Pilloens, alias de Clerc, f° Pieter.

Vader Willem en Jehanne van Cordes geven aan hun zoon Jaspert tgoet Ter Heyden,

afkomstig van Joos, Willems broer (27 bu. in Kwaremont) en het goed Ten Hulle (18 bu.)

151. HEYLAERT (Den), leen in Anzegem Act. en Contr., deel 46, f° 153, 07 01 1556

Zie Diependaele.

Daneel de Bosschere, f° Jooris, zal verkrijgen een leen in de prochie van Ansdeghem bij de kercke, gr. 0,5 bu., ghenaempt Den Heylaert, gehouden van den hove van Avelgem.

152. HEYLBROUCK, Melden S.v.G., deel 3, f° 38, 1415

Erfenis van Jan van Heilbrouc, f° Jan.

Erfenis bestaat uit 2 lenen, groot in lande, water, vivere en meulen, samen 16 bu. (één van 9 en een ander van 6 bu.), gehouden van Lodewijck van Keynoet.

153. HOECHBEERCH (Den), Zulzeke Act. en Contr., deel 5, f° 74r°, 1503

Den bos van de w^{we} van Remeux Ruuflaerde in Zulseke, ghenaempt Den Hoechbeerch.

Contr. en Autor., nr. 4, f° 179v°, 16 juli 1529

Gillis van Lummene kocht het hout op 16 a. 17 bu., gen. den Hoochberg, toebeh. den ½ aan joncvr. Jane Ruuflaert en ½ van joncvr. Jacquemine Rufflaerts en Agnees van den Bossche.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 103, 8 nov. 1509
Leenhof van de baronie van Pamele

Jan du Pont (van der Bruggen) ∞ Barbera Rufflaert, f° Remeus, bezitten den Hoeberch = 16 bu. bos, gehouden van Maarke en Ronne, + 1 vorster.

Fonds Pamele, nr. 24, f° 114v°, 14 ma. 1507

2 lenen : Jan van den Bossche bezit ¼ van 4 bu. bos, geheten den Hoeberch, en nog ¼ van 4 bu. bos, geheten den Hoeberch, gehouden van Maarke en Ronne.

154. HOEFVE (Ten), Tiegem Act. en Contr., deel 27, f° 220, 23 mei 1538

Zie Ten Hove.

Antheunis de Schietere, f° Willems, heeft ghecocht jeghen Arent van der Moten, f° Joos, een zijn leen met zijn hoecheden, 6 bu. groot, geheten tgoedt Ten Hoefve, gheleghen in de prochie van Tydeghem, ghereserveert tvijverken.

Dagb. van Schepenen, 93, s.f., 1480

Jan den Dievele huurt het, 12 bu. groot, van Joos van der Moten, f° Willems.

Contr. en Autor., f° 70, (1480-1492), 1482

Jan den Dievele pacht het, 12 bu. + 5 v. erven van Joes van der Moten, f° Willems.

155. sHONDTS (dleen), Nokere S.v.G. Pamele, 99, f° 38, 17 sp. 1569

Van eerbare Mr Gillis van Coye, f^s Gillis, † Beerchpoorte neffens.

Lenen die nu overgaan aan Fransken den Ketelboetere; hij bezit een leen van 15 bu. in de prochie van Nokere, ghenaamt dleen shondts, ghehouden van heere van Nokere.

156. sHONTS WAL, Eine S.v.G., deel 12, f° 85, 1505

Van Wouter van Eighem die men seide hooreman.

1 leen gehouden van Eyne, geheten shons wal danof gehouden zijn 3 lenen en behoort te desen lene tol, vont, bastaerde goet en boete tot 3 lb. p.

157. HOOFDRIESCH of CRUUSHAEGHE, Tiegem

Act. en Contr., deel 87, f° 97, 23 ma. 1641

Dit heerscip is gehouden van den hove ten Bulcke, bezit baljuw, 7 schepenen, prater en heeft heerl. rechten.

Bezit een achterleen, groot 9 bu. 1 v. waarvan 8 bu. 1 v. in cijns omgezet zijn.

(Ernestyne van der Varent, f^a Antonis, erft dit leen van haar ouders)

Act. en Contr., deel 83, f° 240v°, 2 sept.
1628

Akte als hierboven.

158. HOOGHE BAUWEE (de), Waregem Act. en Contr., deel 18, f° 112, 21 12
1528

Antheunken van der Vichte zal verkrijgen het leen ende heerlijkheide ter hoogher Bauweede in de prochie van Wareghem en es een leen gehouden van Wakken.

159. HOVE (tgoet ten), Tiegem Act. en Contr., deel 41, f° 162v°, 24 ma.
1551

Zie Ten Hoefve.

Dominicus van der Poort heeft ghehuurt van Antheunis de Schietere, f^s Willems, sijn goet en leen, geheten tgoet Ten Hove, ghelegghen in Tyeghem.

Act. en Contr., deel 34, f° 167, 20 oogst
1544

Verdeling goederen Antheunis de Schietere, f^s Willems, en joncvr. Anna van der Moten, f^a Adriaens.

S.v.G., deel 20, f° 157v°, 8 mei 1545

Van joncvr. Anna van der Moten, f^a Adriaens, dwijf van Antheunis de Schietere, † 1545. Zij kochten een leen in Tyeghem, ghenaempt tgoet Ten Hove, groot 6 bu.

Jan Van Den Berghe pacht van de kinderen van Anthone de Schietere, het goed Ten Hove, 17 bunder.

160. HOVE (tgoet ende heerlichede ten), Zulzeke

Act. en Contr., deel 57, f° 21, 12 julio 1567

Jan Baert, f° Joos, heeft gehuurd van Jacques van Geersdaele tpachtgoet ghenaeamt tgoet ende heerlichede Ten Hove, groot 20 bunder.

Act. en Contr., deel 52, f° 129, 17 oct. 1562

Pachtcontract.

Act. en Contr., deel 51, f° 44, 15 juli 1561

Processtuk in verband met dit hof.

Act. en Contr., deel 51, f° 109, 29 oct. 1561

Act. en Contr., deel 45, f° 4, 12 junio 1555

Pachtcontract: Pieter Huusman, f° Marten.

Act. en Contr., deel 66, f° 71v°, 1578 ?

Hercules de Ceuninck pacht het goed, 20 bu. + watermeule van joncvr. Catharina van Heylbrouck, w^{we} van Jacques van Gheersdaele en Joos van der Meere als bijlever.

Act. en Contr., deel 83, f° 285, 1629

Jan Diericx, f° François, in Dendermonde, bezit ten Hove en bezit er een rente op van 3 lb. gr. sjr. t.v.v. Simoen Haesaert, f° Huybrecht.

S.v.G., deel 8, f° 28, 1462

Van Joes Crupenninx, Arents sone.

Bezit tgoet ten Hove in Zulzeke, gehouden van heerl. van Zulzeke en Quarмонт (heer van Juemont), 18,5 bu. + balj. + 6 manschepen.

Zie ook:

S.v.G., deel 4, f° 87, 1426.

161. HOVENE (Ten), Kerkhove, Kaster Act. en Contr., deel 64, f° 237, s.d., 1575

Proces tussen Joos van der Beken, f° Frans, eiser, en joncvr. Agnees van der Banck, w^{we} Joos Cabeliau, i.v.m. het patrimonieel leen dat Frans van der Beken bezat in Kerchove en Kaster, genaamt de heerlichede ten Hovene, gehouden van de heerlijkhe Ter Donct, gelegen binnen Vlaanderen.

162. HOYEN (tgoet ter), Kruishoutem Act. en Contr., deel 35, f° 66, 15 julio 1545

Godefroot Wyme, f° Willems, heeft ghehuurt van joncvr. Lievyne Doosterlync, f° Jans, wedewe van Anthonis van der Meere, f° Anthonis, ... haer pachtgoet ghenaeamt tgoet ter Hoyen, gr. 31 bu.

163. HUDDEGHEM (Te), Bevere S.v.G., deel 3, f° 140, 16 laum.1418

Van Jans alven van de Walle te Curterike en van joncvr. Jhane Cabbeliaus.

Willem van de Walle erft tleengoet te Huddighem, leen, erve ende eyghen zijnde, haudende van de grave van Vlaanderen.

164. HULLE (Ten), Mullem S.v.G., deel 14, f° 95, 9 oct. 1518

Van Ghiselbrecht van der Meere.

Antheunis erft een leen in Mullem, gheheeten de heerlicheide ten Hulle, 0,5 bu., gehouden van Lupaert Grenudt van sijnen hove van Axelwalle.

S.v.G., deel 18, f° 109, 30 lauwe 1538

165. HULLOPE (tgoet ten), Tiegem Act. en Contr., deel 40, f° 154v°, 29 lauwe 1550

Jan van de Vijvere, f° Gillis, heeft gehuurt ... jeghens Jan Helias, gheseit van Huddeghem, f° Jacob, zijn goed ten Hullope, ghelegghen in de prochie van Tyeghem, groot 8,5 bu.

Act. en Contr., deel 30, f° 172, 3 ma. 1540

Gillis Theunins gheseit van de Vivere, heeft ghehuurt van Jan Elias, alias van Huddeghem, zijn goet ten Hullope in Tieghem, gr. 8,5 bu.

166. HULLOPE (Ten Inloepde Tingodeghem), Tiegem
S.v.G., deel 6, f° 150r°, 1449

Van Pieter Arauts ende van Katelenen Skoteleere zijn wijfs alven in Kaecthem bij Roeselare.

De 7 kinderen zullen behouden ... den goede ten Inloepde Tingodeghem.

S.v.G., deel 10, f° 8, 1490

Van Cornelis van de Kerchove alven, f° Jans; lenen van Cornelis nu aan Jan de Dickere.

Noch een leen ghelegghen in de prochie van Tieghem, gehouden van den hove van Landreghem en es gheheten ten Illoope, groot in erven omtrent 8,5 bu.

167. HULLOPE (Ten Illoope), Tiegem S.v.G., deel 10, f° 8, 1489

Van Cornelis van de Kerchove, f° Jan, nu aan Jan, zijn broer.

Een leen in Tieghem, gehouden van den hove van Landerghem en es gelegen ten Illoope, groot 8,5 bu.

S.v.G., deel 1, f° 247, 1401

Erfenis van Jan van der Meer en joncvr. Clare.

Joncvr. Clare erft tgoet ten In Loepe.

168. HULST (goed ter), Waermaerde Act. en Contr., deel 52, f° 320, 13 05 1563

Joos de Leeman, f° Heindrik, pacht van de weezen van François van de Wostijne ∞ Janneke Swinters, 9 bu. 5°.

Verk. en Verh., 32, f° 211r°, 31 dec. 1565

Antheunis Garemin, f° Willems, in Ingooigem kocht het pachtgoet = 8 bu. 11° lands.

169. HULSTRAETE (up de), Waarmaarde

Act. en Contr., deel 7, f° 275, 1512

Jacob van der Banck verhuurt zijn goed up de Hulstraete, 6,5 bu.

170. HUUST (tlant van), Ooike

S.v.G. Pamele, 99, f° 38, 17 sp. 1569

Van eerbare Mr Gillis van Coye, f° Gillis, neffens de Berchpoorte.

De lenen behoren nu aan Frans de Ketelboeter.

Hij bezit 2 bu. in Oycke, gheheten tlant van Huust, eyghen goet gehouden van C.M^t van zijn hove en heerliche de van de Stenen Man. (Er is betwisting of dit goed cijnsgoed is!)

171. HUVETTRE (Ten), Kruishoutem

Contr. en Autoris. 2, f° 107, laum. 1482

Wouter de Ruuc en Robbrecht de Huvettre hebben gehuurt een behuuste hofstede ten Huvettre, 14 bu. groot, 9 j., 79 lb. 16 s. p. sjr.

172. HUYSGAVER (Oudegem = Ouwegem)

SAG, Reg. van de Keure, f° 55v°/5, 15 juli 1407

De w^{we} van Jan Harincx is een lijfrente van 8 lb. gr. sj. schuldig aan Lisbette van Landegem, vrouw van Willem de Vinder, van de koop van een leen, gehouden van de hertog van Bar, geheeten Huysgaver, gelegen te Oudegem.

Lisbette verkocht het aan Margr. Curthals, de w^{we} van Jan Harincx.

173. HUYSGAVERE, Ouwegem

Act. en Contr., deel 4, f° 41r°, 1499

9 bu. lands gehouden van Jooris van der Meere, f° Jooris, van zijn heerliche de van Huysgavere.

174. INGHELBOSCH (Den), Zulzeke, Kwaremont

Act. en Contr., deel 43, f° 163, datum onleesb., 1553

Verdeling goederen van Pieter van Gheersdaele, f° Jacobs, en joncvr. Cathel. Letteweerck, f° Arents.

Jacob van Geersdaele zal verkrijgen ... voorts een leen in Sulseke ende Quaermont, ghehaempt den Inghelbosch, gr. 5 bu.

175. INGODEGHEM (leen van de heerlijkhe van de kerke van), Ingooigem

Act. en Contr., deel 66, f° 156, 28 juni 1578

Verdeling goederen joncheer Jan van der Moten, f° Franchois, en joncvr. Jacqueline van der Camere.

Chaerle van der Moten zal verkrijgen tleen ende heerlijkhe van de kerke van Ingodeghem mits de costerie ... gehouden van Inghelmunster.

Act. en Contr., deel 43, f° 220r°, 1553, s.d.

Verdeling van joncheer François van der Moten en joncvr. Barbele van Mortaigne.

Act. en Contr., deel 39, f° 137, 17 sp. 1549

Verdeling als hierboven.

176. IZEGEM (grond te), Ouwegem

SAG, Reg. van de Keure, f° 32r°/1, 07 02
1408

Seger van Embieze hield van Seger en Willem van Landegem zijn grond Te Izegem in Ouwegem in leen.

De erfgenaam van Seger was joncvr. Lisbette van Embiese (=Bornage), zuster van Zegher Bornage. (Zeger van Embieze was zijn oom)

177. JOHANNISBOSCH, Elsegem, Gijsselbrechtegem

S.v.G., deel 17, f° 110, 6 ma.1535

Van joncfrouwe Juliane van de Wincle, f° Jan, wedewe van Ysaac van der Moten.

Jacques de Wargny erft 1 leen in Ghijselbrechteghem, ghe-naempt Johannis bosch, groot 4 bu., gehouden te leene van den hove van der Schelden.

S.v.G. Pamele, 100, f° 10v°, 25 sp. 1558

Van Andries van der Meere, f° Lowijs, † Burch Taudenaerde.

Een leen en es een bos in Anseghem en Elseghem, ghe-naempt Johannis bosch, gehouden van Jan van de Wostijne van zijn heerl. Ten Bulcke.

S.v.G., deel 3, f° 217, 1421

In 1421 in bezit van Jan van Anvaing den Johannis bosch, gr. 4 bu., gehouden van den huus van der Schelden.

Act. en Contr., deel 37, f° 77, 1547

Pacht.

Act. en Contr., deel 12, f° 93v°, 1521

Verpacht door Ysaac van der Moten.

178. KERCHOVE (Te), Rekkem

S.v.G. Pamele, deel 74, f° 32, 26 juni 1512

Van Joes van Rechem, † Pamele (Tussenbruggen).

Hij bezat een leen en heerlijkhe in de prochie van Rechem, groot 24,5 bu., geheeten tgoet te Kerchove, gr. 24,5 bu., gehouden van den goede ter Haghen.

179. KERKEM en ETIKHOVE

Wez. I, f° 130-134, 141, 1377, 1378, 1380

Heer Pieter van Rokighem, heer van Kerckem.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 133, 10 april 1459
Leenhof van de baronie van Pamele

Heerscip van Kerckem in Kerckem, Etikh., Maarke, Melden + bos van Maerckelinhout (100 bu.) + 22 achterlenen + 1 vorster + kosterie van Kerkem en Etikhove. Eig. Robbrecht van Rokeghem, heer van Kerckem en Ter Heyden (Vlagerlo).

180. KERKHOVE (heerl. van)

Stenen Man, nr. 1413, f° 17, 1659

Jan van Kerchove, ges. Van der Varent, heer van Cauwendaele, wil de heerl. van Kerkhove verkopen aan Robert Dovez. Er was echter naardede van Jan van Kerkhove, heer van Heenfliet, groot-valkenier van Holland.

181. KETELE (Te) – KEUTHULLE (Ten), Huise

Act. en Contr., deel 73, f° 114r°, 7 nov. 1594

Jan van Stichelen, f° Jooris, en Lieven Mestdach, f° Jan, nemen van Baudewijn in pacht zijn behuust pachtgoet in de prochie van Huuse int ghehuchte Te Ketele, groot 12 bunder.

S.v.G., deel 1, f° 169, 1395

Zoetin Cabeliaus, f° Gillis, erft tgoet Ten Keuthulle, omtrent 8,5 bu.

182. KETELS (tgoet te), Waregem

S.v.G., deel 5, f° 45, 1433

Van Joos van Caerzele alven.

Nog een leen daer Willem van Caerzele en zijn wijf op wonen, gheheeten tgoed Te Ketels.

Verk. en Verh., 31, f° 259, 1515

Jasp. Van Caseele, f° Jan, kocht van zijn zus, Margriete van Caseele ∞ Bern. Van den Dijcke, hun deel van tgoed Te Ketels.

183. KLOOSTERGOED, Petegem

Act. en Contr., deel 55, f° 87, 1565

50 bunder verpacht.

184. LANCACKERE (de heerlijkhe van), Ouwegem

Act. en Contr., deel 18, f° 109, 30 lauwe
1538

Van Gijselbrecht van der Meere, f° Ghijsbrecht.
Joos van der Meere erft een leen ghe-naempt de heerlijchede van Lancackere, gheleghen in de prochie van Auweghem, gehouden van de heer van Boereghem, groot 12 bu., onder water ende gheweet in welck leen Cathelijne Sclerx haudt haer recht van bilevinghe.

S.v.G., deel 3, f° 1, 1414 en deel 3, f° 109,
1417

Raes van Maerke (Heurne) kocht 1 leen en heet tgoedt te Lanchacker, 10 bu. groot.

185. LANCHACKER (tgoet te), Zegelsem S.v.G. Pamele, 74, f° 14, 2 sept. 1510

Van joncvr. Marye Stommelins, overleden in tclooster Maagdendale.
De joncvr. bezat een behuust pachtgoet ende es patrimoine ligghende binnen Seghelsem, ghe-naempt tgoet te Lanchackere ende es de tweedele van 33 bunder leens, ghepresen voor 2400 lb. p.

186. LANCMERSCH, Anzegem S.v.G., deel 6, f° 131, 1448; zie vorige delen,
deel 6, f° 70

Van Bernard Snijpins en joncvr. Cateline Swachters (2de vrouw).
1 leen gec. van Gelaine de Wachter, in Ansegem gelegen, geheten Lancmeersch, gr. 6 bu.

187. LANDERGHEM (Te), Anzegem S.v.G., deel 3, f° 68, s.d., 1418

Van mijns heren mijn her Wouters alven van Hemsrode in de prochie van Ansdighem.
Ende es te wetene dat mier vrauwen toehort de gherechte heelt van alder huusen ende waiende cateelen ende den wintmeulen de welke staet op tgoedt te Landerghem.

S.v.G., deel 16, f° 55, 28 ma. 1531

Van Jannen van de Rijne, f° Gillis, in Ansdighem.
De kinderen erven 5 bu. land, gehouden van mijnen heere van Eversbeke, gehouden van zijnen hove van Landreghem.

Stadscharters, nr. 30, 27 wede 1462

Testament van Jan van de Kerchove, f° Dierlaeys.
Calleken van de Kerchove zal verkrijgen 1 leen in Tieghem, 8 bu. 6^c, gehouden van meester Jan Wieland van zijn heerlijchede van Landreghem.

Stenen Man, nr. 1400, f° 36, 1 ma. 1627

Charel du Chastel, ridder, man van Isabeau Andrea, dochter van Jerome Andrea, heer van Huuse, Landergem, verheft het leen.

Stenen Man, nr. 1406, f° 39r°, 1562.

Heer Philips van Liedekerke, ridder, heer van Heestert, en zijn vrouw Marie van der Gracht, vrouw van Hersele, Wevelgem, Ledegem, geven Landregem aan zoon Anthonis, heer van Landergem, als huwelijks-geschenk.

Hij bezat een leen en heerlijkhe in de prochie van Rechem, groot 24,5 bu., geheeten tgoet te Kerchove, gr. 24,5 bu., gehouden van den goede ter Haghen.

179. KERKEM en ETIKHOVE

Wez. I, f° 130-134, 141, 1377, 1378, 1380

Heer Pieter van Rokighem, heer van Kerckem.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 133, 10 april 1459

Leenhof van de baronie van Pamele

Heerscip van Kerckem in Kerckem, Etikh., Maarke, Melden + bos van Maerckelinhout (100 bu.) + 22 achterlenen + 1 vorster + kosterie van Kerkem en Etikhove. Eig. Robbrecht van Rokeghem, heer van Kerckem en Ter Heyden (Vlagerlo).

180. KERKHOVE (heerl. van)

Stenen Man, nr. 1413, f° 17, 1659

Jan van Kerchove, ges. Van der Varent, heer van Cauwendaele, wil de heerl. van Kerkhove verkopen aan Robert Dovez. Er was echter naarhede van Jan van Kerkhove, heer van Heenfliet, groot-valkenier van Holland.

181. KETELE (Te) – KEUTHULLE (Ten), Huise

Act. en Contr., deel 73, f° 114r°, 7 nov. 1594

Jan van Stichelen, f° Jooris, en Lieven Mestdach, f° Jan, nemen van Baudewijn in pacht zijn behuust pachtgoet in de prochie van Huuse int ghehuchte Te Ketele, groot 12 bunder.

S.v.G., deel 1, f° 169, 1395

Zoetin Cabeliaus, f° Gillis, erft tgoet Ten Keuthulle, omtrent 8,5 bu.

182. KETELS (tgoet te), Waregem

S.v.G., deel 5, f° 45, 1433

Van Joos van Caerzele alven.

Nog een leen daer Willem van Caerzele en zijn wijf op wonen, gheheeten tgoed Te Ketels.

Verk. en Verh., 31, f° 259, 1515

Jasp. Van Caseele, f° Jan, kocht van zijn zus, Margriete van Caseele ∞ Bern. Van den Dijcke, hun deel van tgoed Te Ketels.

183. KLOOSTERGOED, Petegem

Act. en Contr., deel 55, f° 87, 1565

50 bunder verpacht.

184. LANCACKERE (de heerlijkhe van), Ouwegem

Act. en Contr., deel 18, f° 109, 30 lauwe
1538

Van Gijselbrecht van der Meere, f^s Ghijsbrecht.

Joos van der Meere erft een leen ghe-naempt de heerlijkhe van Lancackere, gheleghen in de prochie van Auweghem, gehouden van de heer van Boereghem, groot 12 bu., onder water ende gheweet in welck leen Cathelijne Sclerx haudt haer recht van bilevinghe.

S.v.G., deel 3, f° 1, 1414 en deel 3, f° 109, 1417

Raes van Maerke (Heurne) kocht 1 leen en heet tgoedt te Lanchacker, 10 bu. groot.

185. LANCHACKER (tgoet te), Zegelsem S.v.G. Pamele, 74, f° 14, 2 sept. 1510

Van joncvr. Marye Stommelins, overleden in tclooster Maagdendale.

De joncvr. bezat een behuust pachtgoet ende es patrimoine ligghende binnen Seghelsem, ghe-naempt tgoet te Lancackere ende es de tweedele van 33 bunder leens, ghepresen voor 2400 lb. p.

186. LANCMERSCH, Anzegem

S.v.G., deel 6, f° 131, 1448; zie vorige delen, deel 6, f° 70

Van Bernard Snijpins en joncvr. Cateline Swachters (2de vrouw).

1 leen gec. van Gelaine de Wachter, in Anzegem gelegen, geheten Lancmeersch, gr. 6 bu.

187. LANDERGHEM (Te), Anzegem S.v.G., deel 3, f° 68, s.d., 1418

Van mijns heren mijn her Wouters alven van Hemsrode in de prochie van Ansdighem.

Ende es te wetene dat mier vrouwen toehort de gherechte heelt van alder huusen ende waiende cateelen ende den wintmeulen de welke staet op tgoedt te Landerghem.

S.v.G., deel 16, f° 55, 28 ma. 1531

Van Jannen van de Rijne, f^s Gillis, in Ansdighem.

De kinderen erven 5 bu. land, gehouden van mijnen heere van Eversbeke, gehouden van zijnen hove van Landreghem.

Stadscharters, nr. 30, 27 wede 1462

Testament van Jan van de Kerchove, f^s Dierlaeys.

Calleken van de Kerchove zal verkrijgen 1 leen in Tieghem, 8 bu. 6^c, gehouden van meester Jan Wieland van zijn heerlijkhe van Landreghem.

Stenen Man, nr. 1400, f° 36, 1 ma. 1627

Charel du Chastel, ridder, man van Isabeau Andrea, dochter van Jerome Andrea, heer van Huuse, Landergem, verheft het leen.

Stenen Man, nr. 1406, f° 39r^o, 1562.

Heer Philips van Liedekerke, ridder, heer van Heestert, en zijn vrouw Marie van der Gracht, vrouw van Hersele, Wevelgem, Ledegem, geven Landregem aan zoon Anthonis, heer van Landergem, als huwelijksgeschenk.

Act. en Contr., deel 81, f° 91r°, 23 12 1617

Antonis de Tollenare, f° Olivier, heeft in pachte ghenomen ... het groot pachtgoet van de vors. heerlichede van Landreghem in Ansegem.

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

Eig. Antonis van Liedekerke, f° mer Philips.

Stenen Man, nr. 1488, a° 1478-1479

Meester Philips Wielant bezit de heerl. Landergem.

188. LANGHEN LUYN, Eine

Act. en Contr., deel 73, f° 228, 31 jan. 1591

Arnold van der Rasieren pacht het goed van Marie Bertriangle, vrouw van François de Houdion, dit de Ghiberchies, 11 bu. 1 v.

Act. en Contr., deel 77, f° 59, 9 april 1609

Arnold van der Rasieren pacht het opnieuw van François de Houdion, f° Frans, kanunnik van St.-Sauvaur van Harelbeke.

189. LANGHERHAGHEN, Elsegem

Dagb. van Opperv., 91, 1458

Verpacht aan Michiel Bulteel. Eigenaar: de weduwe van Mattheus van den Driessche.

190. LEEUWERGHEM, Waregem

Act. en Contr., deel 72, f° 327v°, 13 04 1593

Joncheer Philips du Chastel, heere van Blangerval, Rollegheem, etc. ... kent verhuurt ende in pachte gegevene te hebbene aan Gillis de Coninck, f° Gillis, tpachtgoet mette watermeulen daerup staende, ghelegghen binnen de prochie van Wareghem, ghe-naempt tgoet te Leeuwerghem.

191. LEFREMIS(ES), Maarke-Kerkem

Act. en Contr., deel 3, f° 237, 1487

De wede te Lijfremis, toebbeh. de Lasarije.

192. LEMPUT (den Leenput), Elsegem

Act. en Contr., deel 15, f° 59, 1524

Jan de Poyvre bezit 3,5 bu. welc leen es geheten den Leenput.

Act. en Contr., deel 20, f° 187, 1530

Jan de Poyvre verpacht 3,5 bu. in 1530.

Act. en Contr., deel 45, f° 16, 1555

Loys de Poyvre, f° Jan, verpacht het (3,5 bu.).

193. LEYE (Ter), Anzegem

S.v.G., deel 2, f° 80v°, 1405

Joos van der Scaghe en joncvr. Fenne van Haluin.

Joos heeft als patrimoine 1 leen, geheten Ter Leye, groot 6 bu. + hofstede + 1 v. meersch in Ingelbrechtegem.

194. Leyen (Ter), -?-

Autografen, nr. 1241, 15de eeuw

Denijs Quevijn houdt van de heer van Hemsrode tgoed ter Leyen, 9 bunder, in 3 stukken.

195. LINDE (de heerlichede ter), Waarmaarde, Kerkhove

Act. en Contr., deel 67, f 107v°, 25 06 1579

Zie Emsrode.

Jan van Lummene zal krijgen een leen ende heerlichede dwelck es een heerl. ende erf. rente van 6 s.6d. par. sjrs., bestreckende in de parochie van Waermaerde ende Kerkove ende es geheten de heerlijchede ter Linden tussen Schelde ende Leye ende es een viverken metten driesch daer de linde up staet, gehouden van Raesse van Wadripont van zijn heerlijkhede van Basseghem.

196. LINDEN (dleen ter), Eine

Act. en Contr., deel 22, f° 113, 14 11 1532

Dleen Ter Linden metter heerlichede, groot sijnde 3 bu. 1 v. 40 roeden, ligghende in de prochie van Eynmooreghem.

197. LITSAU (Te), Sint-Maria-Lierde

Act. en Contr., deel 46, f° 303, 22 11 1556

Verdeling van de goederen van Rijchart van Seclijn, f° Jans, en joncvr. Charlotte van Werchin.

Guy van Seclin zal verkrijgen de heerlichede ende tgoet Te Litsau in de prochie van Sente Marien Lierde.

Act. en Contr., deel 34, f° 20, 15 juli 1544

Verdeling goederen Jacques van der Varent, f° Gillis, en Janne Daubermont.

198. LOZERE (De), Bevere/Oudenaarde S.v.G., deel 8, f° 57, s.d. 1463

Van Willems alven van de Walle.

Joncvr. Mergriete erft een leen in Bevere en es een buelc gheheeten de Lozere, groot 6 v. gehouden van de Stenen Man.

199. LOZERE (heerlijkhede van), Waregem

Act. en Contr., deel 87, f° 232, 13 nov. 1642

14^e meersch leen wesende gehouden van mevrouwe van Huysse van de heerlijkhede van Lozere, ligghende in de prochie van Waereghem.

200. LUCHT (goet ter), Otegem

Act. en Contr., deel 5, f° 163, 14 juni 1504

Pauwels Convent pacht van Jan Libbrecht, f° Roegiers, zijn goet in Oteghem, gheheten ter Lucht, groot 16 bu. 3 v.

201. MACHELEN

Stenen Man, nr. 1407, f° 98r°, 18 mei 1595

Jan de Jausse, heer van Mastaing, etc. verheft het leen en heerl., afkomstig van wijlent Franchoise de Jausse, zijn zuster, huusvrouw van Georges de Montmorency, baron van Croisilles.

Het leen komt nu aan Jehenne de Montmorency, vrouw van Philippe van Merode.

Stenen Man, nr. 1408, f° 61, 21 april 1629

Heerl. wordt aangeslagen van mer Philippe de Merode, grave van Middelburg, onlancx overleden in duel.

202. MAELBROUCK (Te), Anzegem

S.v.G., deel 3, f° 100, 20 nov. 1417

Van joncvr. Marien Tassins alven weduwe van Jan Mondekin was.

Jan van der Meulen erft een goedekin in Ansdighem, groot 4 bunder, gheheeten tgoedt te Maelbrouck.

Contr. en Autor., f° 90v., 1 hoym. 1475

Jan Tsolle (neemt de pacht over van Jan de Prater) pacht van Joeris van der Meulne en de weduwe van Jan Waelkins voor tgoedt te Maelbrouck, 5 bu., 9 j., 22 scilden sjrs.

Contr. en Autor., f° 275, lest nov. 1480

Gheert Tsolle pacht dit van Jan Waelkins' weduwe en Geenkin van der Meulne, f° Jan, 9 j., 28 lb. 10 s. p.

203. MAELSAEKE (tgoed te), Etikhove Act.en Contr., deel 13, f° 23, 17 wede 1522

Pachtcontract; haerlieder goed (familie de Wulf en Rullins) in Ettichove, ghehaempt tgoedt te Maelsaeke, groot 10 bu.

S.v.G., deel 12, f° 267, 1510

Van Willeme Bussyns, vooght van de weesen der stede van Audenaerde.

De kinderen erven ¼ van tpachtgoed, geheeten te Malsake in Heetecove, groot 11 bu.

S.v.G., deel 1, f° 46, 1380

Van Ser Inghel Bruuns.

De zoon Jan erft dleen te Maelzaeke, gehouden van Jacob van Autighem.

204. MAERCCKE ten DRIESSCHE (Wortegem)

Act. en Contr., deel 87, f° 232, 13 nov. 1642

21^c ligghende in Oostenhuyse cautere in Wortegem, gehouden van de heerlijkhe van

Maercke ten Driessche.

S.v.G. Pamele, 74, f° 32, 26 juni 1512

Verdeling van de goederen van Joes van Rechem, overleden te Pamele.

Hij bezat een leen in Wortegem, groot onder bos ende winnende land 9 bu., geheten tgoet te Maercke, gehouden van minen here van Lavael; hiertoe behoort heerl. rente, balj. + vierscare die samen wet doet met de schepenen van Audmorighem (niet verplicht) + andere feodale voorrechten.

205. MAERCKE en RONNE, geen fonsier S.v.G., deel 8, f° 28, s.d. 1462

Van Joes Crupennincxs alven Arentssone.

De kinderen erven twee lenen, gehouden van den heere van Pamele, van zijnen lande tusschen Maercke ende Ronne, groot samen 72 bunder lantscoef (de 27^e van de 200).

206. MAERKE (Maarke)

Wez. I, f° 148, 1383

Min here Arnoud, heere van Marke.

S.v.G., deel 2, f° 26, 1404

Van minen heren alve van Maerke en van zijn vrouw, dochter van Frans van den Hole.

Frans van Maerke erft leene in Marke en eerlycheden (land, meersch, vivers, renten, bosschen en meulen).

Fonds Pamele, nr. 23, f° 119^r, 20 dec. 1532
Leenhof van de baronie van Pamele

Frans van Doignies, heer van Quesnoit, Marquillies, bezit het leen en heerscip Maercke, hem toek. van zijn moeder, joncvr. Margriete Matinée, = 20 bu. + alle justitie + 42 manscepen + 2 watermolens + capelrie (mag de 3 missen ook laten doen in zijn kapelle ter Keercken).

207. MAERKETTE (tpachtgoed in de), Schorisse

Stadscharters, nr. 31, 21 br. 1494

Cijnsgoed

Edele heer Rycoert Utenhove, ridder, heeft verkocht aan Gillis Cauterman, f° Jan, een pachtgoed in de parochie van Schorisse, genaamd tpachtgoed in de Maerkette, gr. 20 bu., cijnsgoed van Schoorisse, voor 76 lb. gr.

S.v.G., deel 9, f° 205, 1483

Van joncvr. Merg. Van Rokeghem, vrouw van Arent Cabeliau.

Lenen aan Robbrecht van Rokeghem: 6,5 bu. de markette mersch, 2 lenen: een gehouden van Scorisse en dander van de weduwe van Philips van Heurne.

208. MALDEGHEM (heerscip van), Ouwegem

Fonds Pamele, nr. 23, f° 28r°, 30 nov. 1508

Leenhof van de baronie van Pamele

Lauken van Maldegem bezit theerscip, groot 15,5 bu., gehouden van de baronie.

SAG, Reg. van de Keure, f° 44r° /7, 19 mei 1408

Goessin van Vaernewijc ∞ Lisbette Bernaige verkochten 7 bu. te Maldegem in Oudegem aan Janne van der Schaghe en Lisbette Sersimoens. 5 bu. ervan zijn gehouden van Jeanne Villain, en 0,5 bu. gehouden van Wichuuse.

209. MANEGHEM (Meulebeke)

Act. en Contr., deel 5, f° 250, 1504

Jan van de Wincle bezat een behuuse stede in Meulebeke, geheten te Maneghem, 18 bu. groot.

210. MARKELIN HAUTE, Kerkem

Act. en Contr., deel 1, f° 67, 1441

Robbrecht van de Vivere es afgegaan van 2 taillen boschhaut van den bossche van Markelin haute.

Act. en Contr., deel 30, f° 40, 1540

Geschil tussen de baron van Pamele en Gillis van der Donckt, meier van Schorisse.

Act. en Contr., deel 41, f° 109, 1551

Pacht in eigendom van de baron van Pamele.

211. MEERE (tgoet ter), Anzegem?

Act. en Contr., deel 75, f° 62r°, 23 mei 1602
Act. en Contr., deel 65 bis, f° 40v°, 10 sept. 1576

Zie Oplozere.

212. MEERE (tgoet te), Elsegem

S.v.G., deel 12, f° 170, 1505

Van Joris van der Meere, f° Jooris, gestorven op de Garemaert.

Joris bezat in de prochie van Elseghem een onbehuust goet, gheheeten tgoet ter Meere, 21 bunder ende zijn twee lenen gehaouden van Adriaen van Rokighem.

213. MEERIEN (heerlijkhede ter), Welden

S.v.G., deel 15, f° 19, lesten dec. 1524

Zie WAERDEN.

214. MEIERY van HUISE

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Messire Jan van Liekercke houdt een leen van de abdij van Corbie, nl. de Meiery Huise + 1 tiende, de tiende van Rooigem.

215. MERCKEM (de heerlijkhe van), Merkem (W.-VI.)

S.v.G., deel 15, f° 161 e.v., 3 april 1529

Van joncheer Philips de Beer, heer van Meulebeke en van Merckem, en van joncvr. Marie van Heurne, sijne gheselnede.

Een leen ende heerlijkhe van Merckem metten upperhuyze, visscherie, landt, tiende, hooghe justicie, middele ende nedere manscepen, gehouden van den Burch van Brugghe, welcke heerlijkhe litigieuse gemaect es bij joncheer Joos van Halewyn (proces voor mannen van leene van de Burch van Brugghe).

216. MESDACH (Den), Waregem

S.v.G., deel 19, f° 122, 5 juni 1546

Van Merle van der Bauweede, f° Joos, overleden in de prochie van Sulte.

Bauwin erft 2 leenen ligghende in Wareghem, ghenampt den Mesdach, op de casselrie van Curterycke, bij Joos van Bauwee gecocht om 120 lb. p.

217. MESTWEEDE (leen de), Ruien (Kl.)S.v.G., deel 19, f° 145, 23 05 1542

Van Jan van Seclin, f° Goys, in de Einstrate te Oudenaarde.

Goy van Seclin, de oudste zoon, erft het leen de Mestweede, groot 10 dachwant, in Ruwen, gehouden van Juemont.

218. MEULENE (tgoet ter), Melden

Act. en Contr., deel 57, f° 5v°, 14 juni 1567

Verdeling van goederen van Roeland van den Eede.

Elysabeth zal krijgen tgoet ter Meulne, groot 3 bu.

Act. en Contr., deel 33, f° 53, 2 nov. 1543

Zie ten BROUCKE.

S.v.G., deel 14, f° 250, 3 dec. 1523

Van joncvrouwe Margrieten van der Moten, wedewe van wijlen Jacob van den Heede, ghestorven in de Broestrate.

Jan van den Heede, f° Jacob, erft een leen mits de watermeulen, groot 3 bunder, gheleghen in de prochie van Melden, gheheeten tgoet ter Meulen, gehouden van de heere van Pamele.

Zulzeke, Verk. en Verh., 28, f° 101, 1405

Pacht van 11 of 12 v., geheten de stede ter Meulne in Zulzeke.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 89, 10 oct. 1509

Leenhof van de baronie van Pamele

Jan van den Heede, f^s Jacob, bezat het leen, 3 bunder + watermolen, gehouden van Maarke en Ronne.

219. MEULNE (tgoet ter), Kruishoutem S.v.G., deel 7, f° 43, 1453

Van Joeris alven van der Meulne in deinstrate.
Tgoet ter Meulne te Cruushautem, gr. 9 bu. 1 v.

S.v.G., deel 9, f° 303, 1490

Van joncvr. Adriane van der Meulne alven wedewe van wijlen was Jan van Clessenare.
Jan van Clessenare erft een behuust goet ghenamt tgoet ter Meulne, groot 14 bu., verpacht voor 66 lb. p. sjrs.

Verk. en Verh., 28, f° 21, 1398 (s.d. 1398-1399)

Pieter Colpaert huurt van de weduwe van Jan van der Meulen tgoet ter Meulen in Autem, 9 bu.

220. MEULNE (Ter), Mater

Act. en Contr., deel 8, f° 150, 11 maart 1513

Noël van den Dorpe heeft beloofd Joos van Waudripont, die men seit van Cordes, zijn oliemeulen, staende op zijn leen ter Meulne in de prochie van Matren, te reparerene om olye te stampene.

S.v.G., deel 19, f° 25, 13 lauwe 1540

Van joncvr. Catelyne van der Moten, wedewe van Joos van Wadripont, gheseyt van Coorde, op de Hooghstrate.

Een leen en heerlijkheide ter Meulne, ligghende in de prochie van Mater, gehouden van de castele en lande van Schoorysse, groot metten behuuse hove en wallen 18 bu. en heerlijke rente.

221. MIDDELT (goed ter), St.-Mariën of St.-Martens-Lerne

S.v.G., deel 3, f° 135

Van Pieter Hoens en joncvr. Geertruut van Hoesen († 1418).
Jan Hoen erft tgheel goet ter Middelt in Lederne.

222. MIDDERNACHT (De), Outrijve Act. en Contr., deel 63, f° 95, 4 maart 1573

Pieter de Weeldeghe, f^s Jans, heeft gehuurd van heer Jacob van Hameyde, geseyt van Anvaing, pbre, den ghehelen boom van leene, ghenaept de Middernacht, ghelegghen binnen de prochie van Aulrijve, groot 9 dachw.

Act. en Contr., deel 53, f° 209, 07 05 1564

Pacht als boven.

S.v.G., deel 1, f° 155, 1395

Jan Cabeliau, f^s Jan, f^s Sergoesin en van Lisbette Vettincx, erft een leen in Outrijve, gecocht van Pieter van der Haeghe, dat men haudt van Aishove.

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Wouter van Halewyn, ridder, houdt het leen en heerl. ter Middernacht van Aishove in leen.

S.v.G., deel 18, f° 47, 18 ougste 1537

(Zie ook Caetsbosch)

Gillis van Lummene erft noch een leen gehouden van den hove van Ayshove en es gheleghen in de prochie van Outrijve, groot 6 dachwand, genaampt tleen ter Middernacht.

S.v.G., deel 18, f° 21, 8 sp. 1540

Van Gillis van Lummene, f^s Adriaens, in de Einstrate.

223. MIELDEGHEM (Te), MILEGHEM, MYLEGHEM, MILLEGHEM, Mullem

Act. en Contr., deel 3, f° 251, 1488

Margriete van Rokeghem, f^a Loy, w^{we} van Janne Doignies, rudder, heer van Keysnoot, verpachten hun goed te Mieldeghem + leenken te Rooigem.

Act. en Contr., deel 5, f° 160, 1504

Pierre van Gavere, sciltcnape, en mevr. Marg. Van Rokeghem haerlieder goed in Mullem, geheeten tgoet te Mileghem = 16 bu.

Act. en Contr., deel 16, f° 188, 1525

Pacht voor Myleghem (16 bu.)

S.v.G., deel 3, f° 175, 11 mei 1420

Van Jans alven van Yseghem.

Joncvr. Jhane van Yseghem erft 1 leen in de casselrie Audenaerde te Mieldeghem, 3 bu. en in penninckrente...

Act. en Contr., deel 65 bis, 27 02 1577

Verdeling goederen van noble pontus daubermont, escuyer, sgr. de la Motte, et demoiselle Madeleine de Bourghove.

Jehenne Daubermont zal hebben la cense de Milleghem, gisant en la paroiche de Mullem.

Act. en Contr., deel 54, f° 63r^o, 28 juli 1564

Pacht tgoet 16 bu.

Act. en Contr., deel 9, f° 179, ca. 1519 (s.d.)

Passchier Vleemync, f^s Pauwels, huurt van edele ende weerde heer Pierre de Gavres, schiltcnape, haerlieder goed in Mulem, gheheeten tgoet te Myleghem, gr. 16 bu.

224. MOERENBROUC (tgoet te), Iedeghem

S.v.G., deel 3, f° 140, 16 laum 1418

Van Jans alven van de Walle te Curterike en van joncvr. Jhane Cabbeliaus.

Jan van de Walle, f° Jans, erft een leen gheheten tgoet te Moerenbrouc ... gehouden van den heer van Kennoet, met den meulnen, husinghe, lande, renten ende landscoef, ligghende in de prochie van Iedeghem.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 83, 24 oct. 1509

Leenhof van de baronie van Pamele

Eig.: Jan van de Walle, heer van Walle, gehouden van Maerke en Ronne.

225. MORSEELE (Te), MORTSEELE, MOORSELE, Wortegem

S.v.G., deel 18, f° 47v°, 18 ougste 1537

Van joncvr. Wouborge van der Meere, w^{we} van Adriaan van Lummene.

Gillis van Lummene erft een leen in Worteghem, genaempt de heerlichede te Morsele en es een heerlijke rente op diversche gronden, gehouden van den hove van Wacken.

S.v.G., deel 19, f° 21v°, 8 sp. 1540

Van Gillis van Lummene, f° Adriaens, in de Einstrate.

Idem.

Act. en Contr., deel 72, f° 40v°, 14 aug. 1589

Heer Jacob van Ameyden, geseyt van Anvaing, pbre, schenkt aan de abdij van Maegdendaele 1 leen in Worteghem, ghe-naempt de heerlijkhe de Mortseele, gehouden van mer Adolf van Bourgonoie, rudder, heer van Capelle, Wackene, etc. ... en datte van zijn hove van Wackene.

Act. en Contr., deel 81, f° 8v°, 18 ma.
1693(sic)

staat in registers van het jaar 1616

Jan van Roost bezit de heerl. van Moorsele te Anzegem, gehouden van Wakken.

226. MORSELE (leen en heerl.), Outrijve

Act. en Contr., deel 43, f° 119v°, 10 jan.
1553

Verdeling van goederen van Raes van Braekel, heer van den Bossche en Outrijve, en Agnes van Cooghem, f° Arnoul.

Antoine zal hebben le fief, terre et seigneurie de Morsle, tenu de sa majesté de son chastel à Courtray.

227. MORTSENBROUCK (Te), Sint-Martens-Lierde

Act. en Contr., deel 63, f° 68v°, 26 jan. 1573

Zie Ten Heckene.

Lauwereins de Moor zal krijgen een behuust pachtgoet in de prochie van St.-Martens-Lierde, gheeten tgoet te Mortsenbrouck, groot 30 bu. waarvan 9 bu. 1 dachw. leen zijn.

Act. en Contr., deel 55, f° 147, 8 nov. 1565

Zie Ten Heckene.

228. MOTEN (Ter)

Zie Ten Broucke onder Zulzeke.

229. MOTEWEEDE, Berchem

Act. en Contr., deel 87, f° 8v°, 4 febr. 1640

Mitsgaders het leen ghe-naempt de Moteweede, gheleghen te Berchem, die de zoon te voren uitkrijgt (huwelijk Antone de Windele ∞ Adriane de Pickere)

230. MUELEN (Ter), Melden

Fonds Pamele, nr. 23, f° 89, 10 oct. 1509
Leenhof van de baronie van Pamele

Jan van den Heede, f° Jacob, bezit 3 bu. + waterloop (+ watermolen), geen justitie, gehouden van Maerke en Ronne.

231. MULLHEM (de heerlichede van), Mullem

Act. en Contr., deel 65, f° 21v°, onleesbaar
1575

Verdeling van de goederen van joncheer Franchois Cabeliau, heer van Mullhem, f° Joos, en joncvrouw Agnes de Saintgenois.
Charles Cabeliau zal verkrijgen de heerlichede van Mullhem.

S.v.G., deel 10, f° 79, lesten ouste 1493

Van Gillis Cabeliaus, f° Gillis.

Joes Cabeliau erft tgoet ende herlichede van Mullem.

S.v.G., deel 1, f° 169, 1395

Gillis Cabeliau erft van vader Gillis ½ van de goede te Mullem, 26 bu. en Jacob, f° Gillis, erft de andere helft.

S.v.G., deel 10, f° 79, 1493

Van Gillis Cabelliau, f° Gillis.

Joes Cabeliau erft tgoet en herlichede van Mullem.

232. MUNTE (tgoet te), Zegelsem

S.v.G., deel 12, f° 38, 1504

Van Adriaen van Maldeghem alven.

De kinderen erven een goet, gheleghen in de prochie van Zeghelsem, geheten tgoet te

Munte, groot omtrent 10 bu.

233. NACHTEGAELE (goed ten), Maarke

Act. en Contr., deel 25, f° 303, 1535

Jan Moreels kocht tgoet ten Nachtegale, 32 dachw. (of 8 bu.), gehouden van hove van Schorisse.

234. NAT(T)ENDRIESSCHE (tgoet ten), Eine

S.v.G., deel 1, f° 107, 1389

Erfenis van Gillis van Eestert.

Joncvr. Kateline van Eestert erft tgoet ten Natendriessche, 8 bu.

235. NAZARET, (leen en heerlijkheid) Stenen Man, nr. 1488, 1478-79

Gillis van de Putte houdt ze in leen van de Stenen Man samen met het manoir Maneghem.

236. NEDERBOUVELOO, Wortegem Act. en Contr., deel 86, f° 216, 13 aug. 1639

Comp. Jan van Hecke, baljuw; Willem van den Heede, Pieter van der Straeten, schepenen van de heerlijkhede van Nederbouveloo, binnen der prochie van Wortighem.

Act. en Contr., deel 6, f° 65, 13 dec. 1509

Fransoys van de Wostyne, f° Heyndricx, huurt van Jan van de Wostyne in Wortegem dleen ghehaempt te Nederbouveloe, gr. 13 bu.

237. NEGHEN BUNDEREN (De), Moen Act. en Contr., deel 31, f° 23, 20 juni 1541

Olivier en Joos Aelgoet, f° Olivier, pachten van Jooris van den Heede, f° Willem, zeker leengoet in den westcauter te Mouden, ghehaempt de neghen bunderen.

238. NIEUWE HOF (Het), Kerkhove Stenen Man, nr. 1405, 1551

Joris van Quickelberghe, f° Jan, verkocht het Nieuwe Hof, gehouden van de heer van Gruuthuuse, waarschijnlijk aan Jan van de Walle, heer van Walle.

239. NIEUWENHOVE (tpachtgoet te), Oudenaarde - Bevere

Act. en Contr., deel 64, f° 10, 16 junio 1574

Broukstraat. Adriaen van den Broucke ... in pachte ghenomen hebbende jeghen mevrauwe van den hospitale van Audenaerde tpachtgoet van der zelve hospitaale, ghehaempt te Nieuwenhove.

Act. en Contr., deel 29, f° 283v°, 10 wede
1540

Jan Siers en Pieter Werniers (?) hebben ghenomen jeghen me vrouwe de prieuse van ons
Vrouwen hospitale haer behuust goet Te Nieuwen Hove, groot 36,5 bu.

Act. en Contr., deel 17, f° 19, 1525

Pacht van het hospitaal voor Jan Siers en Pieter Verniers, groot 35 bu.

Act. en Contr., deel 34, f° 153, 1545

Id. 36,5 bu.

Act. en Contr., deel 44, f° 232, 1555

Id. 36,5 bu.

240. NIEUWENHOVE, Waregem S.v.G., deel 13, f° 108, leste meye 1515

Van Willems van den Haute.

Willems' patrimoine bestaat uit een leen van 5 bu. gehouden van Antheunis van der Vichten
van zijn heerlijkhe van Nieuwenhove.

241. NIEUWENHUSE (hove van de), Kerkhove (zie ook nr. 238 NIEUWE HOF)

S.v.G., deel 12, f° 31, 1504

Van joncvr. Mergrieten Scranen, wedewe van Joost van Coorde.

Jennet le Poivre erft een tiende in de prochie van Kerkhove, gehouden van mijnen heere
van Gruuthuuse van sijnen hove van den Nieuwenhuse.

242. NIEUWENHUUS (Te), Lede S.v.G., deel 2, f° 75, 12 sept. 1405

Jan van den Hecke erft van zijn ouders, Lodewijck van den Hecke en N... van Eerleghem
1 leen, te Nieuwenhuus, te Lede, gehouden van Geraerd van der Donct.

S.v.G., deel 3, f° 161, 1418

Jan van den Hecke († 1418). In de erfenis: 1 leen boven de warande ter Nieuwerhuus op de
cauter, 9 v., dat men haut van Gheert van der Donckt.

243. NYEUWERBORCH (Ter), Berchem Act. en Contr., deel 6, f° 102, 1509

Johane Skeysers, wedewe van Willem Seymortier, pachtessse van den goede Ter
Nyeuweborch.

Verk. en Verh., 30, f° 253, 3 sp. 1472

1 dachw. gelegen Ter Nieuwerborch binnen de prochie van Berchem.

244. NIEUWGOET, Ingooigem of Kerkhove

Act. en Contr., deel 86, f° 52v°, 10 juli 1637

Tout le fief de la disme de Kerchove et alentour 3 bonniers de terre labourable aussi fief au dit Kerchove, tous lesdits fiefs tenues du seigneur de la mote seigneur dingoyghem à cause de sa signorie de Nieugoet.

(Verdeling van de goederen van Josse le Poyvre, escuier, sgr. Dhoussoy).

245. NIEU HEERSCIP, Waregem

Stenen Man, nr. 1405, f° 58-68, 66-79, 1536

Regnaut, heer van Brederode en Viane, verkocht het, 6 bunder. De heerlijkheid is gehouden van de heerlicheide van Asper van de KM^t.

246. NINOVE (tgoet te), Wortegem en Nokere

Act. en Contr., deel 51, f° 138r°, 20 11 1561

Jan de Waele, f° Jan, pacht het van Jan Naessins, 11 bu.

247. OEDEKE (herscepe te), Ooike

S.v.G., deel 8, f° 28, s.d. 1462

Van Joes Crupenninx alven Arentssone.

De kinderen erven een leen gehouden van mer Jan Bornadge van zijnen herscepe toedeke, 2,5 bunder groot.

248. OMMESLAGHE (tgoedt ten), op den Coppenberch, Melden en Etikhove

Act. en Contr., deel 82, f° 71r°, 14 05 1615

Verpachting van tgoedt ten Ommeslaghe toebehorend aan de lazare van Oudenaarde, groot 14 bu., gheleghen op den Coppenberch.

Act. en Contr., deel 72, f° 136r°, 11 dec.
1590

Pachtcontract.

Act. en Contr., deel 61, f° 176, 30 05 1572

Pachtcontract.

Act. en Contr., deel 53, f° 227, 05 05 1564

Pachtcontract.

Act. en Contr., deel 47, f° 222, 1557

Claeys Pot, f° Remeus, pacht 15 bu. gen. goed Ter Ommeslaghe in Etikhove, toebeh. de lazare.

249. ONDER DEEKE, (tgoet), Wortegem of Anzegem

Act. en Contr., deel 65, f° 45v°, 13 oct. 1575

Verdeling van goederen van Joos van de Wostijne, f^s Franchois, en Lippine Speleer, zijn vrouw.

Gillis van de Wostijne zal verkrijgen een leen, ghe-naempt tgoet onder deecke, mette heerlijkhe groot 6 bu. 1 v., gehouden van den hove van Hemsrode.

250. OOSTENHUYSE, Wortegem Act. en Contr., deel 87, f° 232, 13 nov. 1642

Gillis de Stoop, f^s Gillis, erft van zijn ouders het leen ten Oostenhuyse, groot 6,5 bu., gelegen binnen de prochie van Wortegem, gehouden van de baronnye van Ronse.

251. OPBRAKEL, (leen) Stenen Man, nr. 1488, a^o 1478-79

Gehouden van Eine. Olivier van Hembieze bezit het: 60 bu. + renten, enclave in land van Aalst.

Achterlenen:

- a) Jan van Hembieze: leen van 26 bu. in Obbrakel, gehouden van Opbrakel
- b) Jan van Hembieze: leen van 32 bu. in Obbrakel, gehouden van Opbrakel
- c) Bern. van Bracle: la cense van den Bossche, 61 bu. bos

252. OPLOZERE (leenhof van), Huise Act. en Contr., deel 84, f° 55v^o, 2 mei 1630

Verdeling van goederen van Arent de Baene, f^s Willems, en Margriete de Schietere, f^a Joos.

Anthone zal krijgen een partye van 4 bu. leen, gheleghen binnen de prochie van Anseghem, gehouden van den leenhove van Oplozere in Huysse.

Act. en Contr., deel 75, f° 62r^o, 23 mei 1602

Verdeling goederen van Jooris de Bosschere, f^s Arends, ende Johanna van de Wiele.

Jooris de Bosschere, de oudste zoon, zal hebben een leen, gehouden van den hove van Uplozere in Huuse, ghe-naempt tgoet ter Meere.

Act. en Contr., deel 75, f° 62r^o, 23 mei 1602

Zelfde acte: 14^c leens gehouden van den hove van Uplozere, ghelegen in tghehuchte van Ingelbrechtegem, binnen de prochie van Waregem.

Act. en Contr., deel 65 bis, f° 40v^o, 10 sept. 1576

Jooris de Bosschere zal hebben 1 beh. hofstede en zijn twee leengoederen, gehouden van Savary ende Uplozere, ghe-naempt tgoet Ter Meere.

Act. en Contr., deel 63, f° 88v^o, 20 febr. 1573

Zelfde acte als voorgaande.

S.v.G., deel 8, f° 159, 20 oogst 1470

Van Anthleunis van der Meere alven.

De kinderen erven een leen, gehouden van mijn heer van Huusse van zijn goet Toplosere,

groot 3 bunder, in Huuse.

S.v.G., deel 16, f° 55, 28 maart 1531

Van Jannen van de Ryne, f^a Gillis, in Ansdighem.

De kinderen erven een behuude hoofstede, 4,5 bu., gehouden van minen heer van Nevele, van zijn huuse en hove te Up lozere in de prochie van Huuse.

253. OUTRIJVE (leen en heerl.), Outrijve Act. en Contr., deel 43, f° 119, 10 01 1553

Zie Morsele in Outrijve.

Antoine van Braeckel zal hebben le fief, terre et seigneurie de Hauteryve, tenu du prelat et convent de Eename.

254. OVERACKER (heerliche), Harelbeke Act. en Contr., deel 18, f° 112, 21 12 1528.

Zie Vichte.

Antheunis van der Vichte zal verkrijgen 3 bu. meerschen in de wijmeerschen in Derlicke, gehouden van de heerliche van Overacker te Harelbeke.

255. PAEPS (tgoet te), Heestert Act. en Contr., deel 62, f° 2v°, 19 juni 1572

Verdeling goederen van Jan Libbrecht, f^s Pieter, en Jehanne Terrins, f^a Jacobs.

Pieter Libbrecht zal hebben een behuude hofstede ligghende in de prochie van Heestert, groot 14 bunder, ghenaeamt tgoet te Paeps, gehouden van den hove tavelghem.

Act. en Contr., deel 34, f° 20, 15 juli 1544

Verdeling goederen Jacques de le Varent, f^s Gillis, en Janne daubermont.

S.v.G., Pamele, 71, f° 13, 12 ma. 1547

Van Märgriete Crays, overleden te Ooteghem, overbrocht van Pieter Libbrecht.

De familie bezit 14 bu. leens in Heestert, gheheten te Paeps en zijn 2 lenen.

Verk. en Verh., 34, f° 141, 05 02 1594

Roegier Libbrecht, f^s Jan, pacht 17 bu. in 2 delen: te Paeps (14 bu.) waar Jan Libbrecht + vrouw op gewoond hebben, en 3 bu. genaempd ten Berch bij het lendeckerkhof.

Contr. en Autor., 1480-92, f° 31, 22 lauwe 1481

Rolland van de Meulebroucke pacht tgoed te Paeps in Heestert, toebh. Jacob Brein, f^s Jacob.

Act. en Contr. Pamele, deel 41, f° 202, 20 02 1587

Rogier Libbrecht, f^s Jan, verpacht 14 bu., genaempt tgoet te Paeps + 3 bu. in de zelfve prochie Heestert ant lendekekerkhof; het behoort toe aan Pieter Libbrecht, f^s Jan, en Rogier pacht het zelf.

256. PAMELMEERSCH

Act. en Contr., deel 32, f° 135r^o, 1543

Toebehorend: 1/3 baron van Pamele

1/3 klooster van Sion

1/3 Pieter de Rudder en joncvr. Cathelijne de Rudder, w^{we} Jacob de Moor

257. PARIJS (tgoet te), Astene

S.v.G., deel 15, f° 118, 3 april 1527

Van joncvr. Mergrieten van Leins, dwijf van Joos Cabeliau, f^s Joos, Gillis zone.

De joncvr. bezit 1 pachtgoet in Astene, gheenaamt tgoet te Parijs, groot tusschen de 56 en de 60 bunderen, daerin gheleghen een leenkin van 4 bunder, toebh. de kinderen van Ghelein Soete.

258. PEERDEBOSSCHE (goed te), Wortegem en Anzegem

Act. en Contr., deel 52, f° 44v^o, 4 juli 1562

Marten de Broecke, f^s Jan, pacht van Jacob Naessins, groot 4 bu.

259. PENCHEMONT (tgoede te), Berchem

S.v.G., deel 2, f° 75, 1405

Erfenis van Goesin Breins en van Kateline Leyns.

Zoon Gillis erft 24 lb. par. op tgoede te Penchemont.

S.v.G., deel 4, f° 125, 1427

Erfenis van Goesin van der Varent.

Jacob erft te Penchemont in Berchem een leen en es een landschoef 12 bu. groot.

260. PIERLEPAIN, Pamele

S.v.G., deel 8, f° 28, s.d., 1462

Van Joes Crupenninx alven Arents sone.

De kinderen erven een leen en es een visscherije gheleghen in de prochie van Pamele, gheheten Pierlepain, gehouden van de baron van Pamele.

261. PLANCKEN (leen ter), ?

S.v.G., deel 1, f° 204, 1398

Erfenis van Frans van Kerchove.

Jan, de zoon, erft een leen ter Plancken, 22 bu., gehouden van Jan de Monier, nog een leen ter Plancken, 2 bu., gehouden van de heer van Chin.

262. PLASSCHE (de heerlichede van), Anzegem

Act. en Contr., deel 57, f° 107v°-110, 7 april 1567

Huwelijksvoorw. tussen Denijs van der Guchten, f° Pieter, en joncvr. Jehanne Fourmanoir. Een leen ghe-naempt de heerlichede van de Plassche, sprekende op diverse gronden in Ansdighem, met laghe justitie, gehouden van den Stenen Man.

263. PLASSCHE (Ten), pachtgoed, Melden Act. en Contr., deel 55, f° 45, 1565

Rijckaert van de Meulebroucke, f° Jan, pacht van Oudaert Godefroy ∞ joncvr. Margriete Cabeliaus, f° Jan, 15 bu. + 1 bu. cijns.

264. PLASSCHE (Ten), Petegem

S.v.G., deel 8, f° 235, 24 laumaent 1474

Van Jans van Clesseneere alven, f° Daniels.

De kinderen erven een behuust goet in de prochie van Peteghem bij Audenaerde, ghe-naempt tgoet ten Plassche, gehouden van onze geduchten heere van zijn heerscepe van Peteghem, 5 bunder en in cijnsgoede ... noch 7 bunder.

S.v.G., deel 2, f° 30r°, 1404

Erfenis van meester Jan Hoens, f° Jan.

Meester Jan erfde van zijn vader ½ van de leen Ten Plassche in Petegem.

265. PODERIE (in de), Wortegem

Dagb. van Opperv., 92, 1465

3° l. in de Poderie te Wortegem.

266. POLDERE (TEN), afsplitsing van Nazaret.

Stenen Man, nr. 1406, f° 285, 27 april 1588

Joncheer Jan van den Esse, heer van Nazaret, erfde Nazaret van zijn moeder Philippotte de Grutere. Ten Poldere (52 bu.) wordt er van afgesplitst en verkocht aan Jeronimus Mas, raadslid van de Geheime Raad en joncvr. Theodora Nieupoort.

267. PONTA ROSNE, Escanaffles-Orroir

Act. en Contr., deel 46, f 237, 1556

In Schalafien te Ponta Rosna ande Vlaamse zijde.

268. POTEGHEM (tleen te), Waregem S.v.G., deel 15, f° 120, 6 april 1527

Van Vastraet van der Moten, f° Willems.

François van der Moten zal verwerven een ander leen in de prochie van Wareghem, ghe-naempt tleen te Poteghem, gehouden van mijn heere van Bredero, gr. 60 bu., de meesten deel heet wesende.

Act. en Contr., deel 66, f° 156, 28 juni 1578

Zie Ingodeghem.

Franchois van der Moten zal verkrijgen een behuust pachtgoet in de prochie van Waereghem, gheheeten tgoet te Poteghem, onder leenen ende cheynsgoed groot wesende 70 bunder ende 14^c.

Act. en Contr., deel 43, f° 220v°, 1553, s.d.

Verdeling van de goederen van joncheer Franchois van der Moten en joncvr. Barbele van Mortaigne.

Act. en Contr., deel 39, f° 137, 17 sporcle
1549

Verdeling als hierboven.

Stenen Man, nr. 1405, f° 66, 79, 1536 (?)

Regnault van Brederode verkocht de heerlijkheid aan mer Jan van Crombach. De heerl. = 17 bu. en gehouden van Eestert (Phs. Van Liedekerke).

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Jan van Leeuwergem eigenaar (= 16 bu.), gehouden van Heestert.

269. PUTTEBUELC, Ooike

S.v.G., deel 12, f° 220, 4 hoym. 1509

Van joncfr. Baerbele van Clesseneere alven wedewe van wilen den auden Joris Meere. Joeskin van der Meere, de kleinzoon, erft in Oeycke een leen genaempd den Puttebuelc.

270. QUAERMONT (goet te)

Act. en Contr., deel 55, f° 11v°, 16 juni 1565

Frans Aelgoet, f° Joos, pacht het van Pieter van Geersdaele.

271. RAPSCHIETE (tgoet te), Zulzeke

Act. en Contr., deel 70, f° 52r°, 7 ma. 1585

Zie Ruebschiete.

3 lenen liggende in de prochie van Sulseke, groot onder land, viviers ende bosch, 17,5 bu., en een watermeulen, coren malende ende olie stampende, gehouden van de heere van Pamele, van de lande van Maerke ende Ronne, ghenampt tgoet te Rapschiete.

272. RASIEREN (Ter), Schorisse

S.v.G., deel 19, f° 21v°, 8 sp. 1540

Van Gillis van Lummene, f° Adriaens, in deinstrate.

Adriaen, de oudste zoon, erft een leen genaampt ter Rasieren, gehouden van de heere van Schoorysse, en es een heerl. rente haer bestreckende omtrent de coecamer.

273. RAVERIEN (Ter), Moregem

Wez. II, f° 129, 1419

Joncfr. Mergr. Cabeliau ∞ Jan de Vremde, treffen regeling i.v.m. de bijlevinge in een leen

van 9 v. 75 r., gehouden van den goede Ter Raverien, welck leen Willem Cabeliau cochte van joncvr. Jhane Bruns, vrouw van Giselbrecht van Keelegem.

S.v.G., deel 1, f° 46, 1380

Van ser Inghel Bruuns.
De zoon Jan erft tgoet teraverien.

S.v.G., deel 2, f° 195, 1411

Deel tussen m' joncvr. van Ravescot en Jan de Vremde en zijn vrouw van het goed Ter Haverien.

S.v.G., deel 6, f° 129v°, 1448

Van Jacob Cabillaux op de maerct.
Arent Cabelliau brengt in de heerlijchede ter Averien te weten een baylliu, 7 scepenen met vele mannen ende laten over 906 lb. 5 s. 10 d. p.

S.v.G., deel 9, f° 49, 1477

Van Arent Cabbelyaux alven op de maerct.
De kinderen van Joesse Crupenninc erven eerst de heerlichede van der Raveryen ende es leen te wetene een baylliu, 7 schepenen met veel mannen, laten ende vervallen voor 906 lb. 5 s. 10 d.; item de watermeulene te Raveryen metten huus, erve en es leen voor 576 lb. p.; de hofstede ter Raveryen ende es een leen den wal mette meersch ende vijvers voor 700 lb. p.; item welcke vors 3 leenen ghehauden zijn van meester Janne van Halewin.

S.v.G., deel 14, f° 75, 28 sept.1518

Van joncvr. Wouborghe van Heurne, de gheselnede was van meester Adriaan van Quickelberghe.

Lenen verstorven aan Phs. Van Heurne, f° Phs., haar oudste broer:

- . de heerlijkhede van Averien
- . leen in de heerlijkhede van Averie daer de watermeulen op staat
- . leen ter Averie, groot met mote, water, singelen, 2 bu.

Act. en Contr., deel 74, f° 333v°, 15 02 1601

Zeker ghescil ende proces hanghende in rechte tusschen Pieter van de Wiele, f° Arents, vor bailliu ende leenmannen van jo^r Antonis van Heurne te zijnder heerlichede van Raveryen.

274. RECHEM (behuusd goet te), Huise Verk. en Verh., 30, f° 52, 1462

6 bu. toebeh. Raes Bauters kinderen.

275. RENERSMEERSCH (tgoet te), Verk. en Verh., 28, f° 14v°, (1397-1407), 1399

Jacob van der Schelden pacht van Gillis van Beyaerts' kinderen tgoet ter Renersmeersch, 9 j., gr. 4 bu. 3 v.

276. RIEDE (tgoed ten), Sint-Martens-Lierde, Sint-Maria-Lierde, Hemelveerdegem

S.v.G., deel 1, f° 148, 14 sept. 1394

Wez. I, f° 157, 1394

Van ser Gillis alven van den Bossche ende joncvr. Kateline, zijns wijfs.
Raesse van den Bossche, f° Gillis, erft tgoed ten Riede, gehouden van meester Jan de Maerschalk, over 20 lb. gr. sjrs, ende den meulen ende rente ende al tgoed dat Gillis ende mijn joncfr. hadden binnen Sint-Martens-Lierde, Hemelveerdeghem en Sinte-Marien-Lierde.

S.v.G., deel 1, f° 213, 12 oogst 1399

Geschil inzake de erfenis hierboven.

S.v.G., deel 4, f° 87, 1425

Van Daneels alven van den Bossche en van joncvr. Marie van den Hoede.
Wouter Van der Meere, f° Wouter, zal krijgen tgoed ten Riede ..., 54,5 bunder en 48 roeden groot.

277. RODE (tgoet te), Ooike

S.v.G., deel 10, f° 4r°, 25 sporcle 1489

Van Arents van den Dicke alven.

Maeyke van den Dicke erft een leen, 5 bunder, genaempt tgoet te Rode in Oeyke.

278. ROKEGHEM (heerl.), Sint-Maria-Horebeke, Matere

Act. en Contr., deel 29, f° 18, 21 junio 1539

Gillis Gosse, f° Gillis, in Horebeke, heeft ghehuert jeghens edele ende weerde vrouwe Marie van Rokeghem, wedewe van mer Arent van Gavere, rudder, heer van Nokere en Bevere, haer goet gheeten Rokeghem, gheleghen in Sente-Marien-Horebeke ende in Matere, groot 13,5 bu.

Act. en Contr., deel 19, f° 201, 22 sp. 1539

Pachtcontract: huurder: Adriaen de Wannemaker, f° Jans.

verhuurder: mevr. Marie van Rokeghem, wedewe mer Arent van Gavere.

Act. en Contr., deel 12, f° 56, 6 sept. 1521

Pachtcontract: t.vv. Jan van der Plaetsen en Symoen de Jonghe (13,5 bu.).

Act. en Contr., deel 8, f° 111, 6 oct. 1513

Jan van der Plaetsen en Symon de Jonghe hueren van vrouwe Marie van Rokeghem, wedewe van mer Arend van Schorisse, haer goed, gheheeten Rokeghem, 13,5 bu.

Act. en Contr., deel 3, f° 78, 14 april 1486

Jan van Wijmeersch, f° Jan, pacht van Robbrecht van Rokeghem tgoet te Rokeghem, 13,5 bu.

S.v.G., deel 1, f° 155, 16 oct. 1395

Zie Ter Heiden (Nukerke)

Min heer van Rokeghem bezit tleen te Rokighem in de prochie van Hoerenbeke, gecocht door Baudin Olivier en Lisbette Cabeliau, 13,5 bu. voor 728 lb.; heer van Rokegem moet de som betalen in schijven van 60 lb. par.

S.v.G., deel 10, f° 105v°, 27 dec. 1495

Van edelen en weerden Robbrecht van Rokeghem, sciltcnape, heere van Kerckem. De wedewe van Arent van Scoerissche erft tpachtgoet te Rokighem, geleghen in de prochie van Sinte-Marien-Horebeke.

279. ROOME, Outrijve

Dagb. van Schepenen, 95, 16 oct. 1503

Pieter Stalins kocht 11 v. l. in Outrijve, toebeh. de kinderen van Olivier van Heurne, voor 600 lb. par.

280. ROSIEREN (leen ter), St.-Maria-Horebeke

S.v.G., deel 1, f° 51, 1385

Lodewick van den Hecke en joncvr. Kateline, weduwe van Jan van den Hecke, zijn schoonzuster, bezitten tleen Ter Rosieren.

S.v.G., deel 6, f° 120, 1447

Verdeling tussen Robbrecht en François van Lummene, f° Arent van Lummene. François zal behouden tgheel leen te Rosieren, een meers gr. 3 dachw. en 15 r., liggende in de Rosieren in Sint-Maria-Horebeke.

S.v.G., deel 7, f° 117, 1457

Staet van Franss. Van Lummene.

De wedewe behoudt 1 leen ter Rosieren die Frans manghelde jeghen zijn broer Robbrecht.

Act. en Contr., deel 72, f° 40v°- 41r°, 14 aug. 1589

Heer Jacob van Ameyden, gheseit van Anvaing, pbtre, schenkt aan de abdij van Maegdendaele een leen genaempt de heerlijkheide ter Rozieren, wesende een heerlijke rente in Schoorisse, omtrent de coecamer gehouden van de grave van Lalaing van zijn heerlijkheide van Schoorisse.

281. ROYEN (Ter), Kruishoutem

Act. en Contr., deel 49, f° 266v°, 28 ma. 1559

Jan van der Helstraten, f° Jooris, in Cruushoutem, heeft te pachte ghenomen jeghen Anthonis van der Meere, f° Anthonis, zijn pachtgoet Ter Royen, gr. 31 bu.

282. RUEBSCHIETE (Te), Zulzeke

Verk. en Verh., 28, (1397-1407), 23 dec.
1405

Zie Rapschiete.

Jacob van Heilbrouck pacht van Jan van Heilbrouck, wees (zijn moeder is ∞ met Willem van der Broketten), land, meers, bos, vivers, meulen.

Act. en Contr., deel 64, f° 210, 18 april 1575

Pieter van de Putte, f° Jan, pacht van joncvr. Cathelijne van Heilbrouck haar goed, 18 bu. (+ watermeulen + vijvers).

Fonds Pamele, nr. 23, f° 90, 10 oct. 1509
Leenhof van de baronie van Pamele

Jan van Heilbrouck, f° Willem, bezit 2 lenen, samen geheten tgoet te Ruebsschiete, samen 16 bu. + watermeulen + bos van 6 dachw. eraan, gehouden van Maarke en Ronne.

283. RUGGHE (tgoed te), Avelgem

Act. en Contr., deel 15, f° 16, 6 mei 1524

Als van de hueringhe van eenen pachtgoede ghenampt tgoed te Rugghe, ligghende in de prochie van Avelgem, als Joos Tkindt, f° Jans, gehuurt heeft jeghens mijne heere de prelaet van Sinte Pieters bij Ghent ...

Act. en Contr., deel 9, f° 26r°, 18 wede 1518

Joozyne van Saceghem, weduwe van Jan Tkindt, geeft aan Joos, haar zoon, alzulcke inhawe als de andere kinders ghehad hebben in de minderinghe van dien 15° lands voor 24 lb. gr. Joozyne consenteert dat Joos zal comen wonen met haer up tpachtgoed te Rugghe.

284. RYT (Ter), Melden

Act. en Contr., deel 6, f° 98, 1509

Gillis van Quickelberghe verpacht zijn goed Ter Ryt, 24 bu.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 97, 22 oct. 1509
Leenhof van de baronie van Pamele

Michiel van Quickelberghe bezit 5 lenen in Melden, tgoed Ter Ryt 24 bu. + landschoof op 42 bu. + 13 manscepen, 2 landscoven op 42,5 bu. + 1 landschoof op 13 bu. en 17,5 dachw. meers + rente van 8 lb. gr. cijns, alles gehouden van Maarke en Ronne.

SAG, Reg. van de Keure, f° 24r°/1, 467, 15
12 1403

Arent van den Ende pacht het goed Ter Ryt in Melden, 17 bu., toebeh. Hugho van Grammez.

S.v.G., deel 5, f° 143, 1438

Van jouffrouwen Lyen Swolfs alven Arents van den Broucke wijf was in de Nederstraete; nu aan de zoon Jan van den Broucke.

Een leen gehouden van Jane Utenhove, Ter Ryt, ende es enen lantscoef hem bestreckende op 19 bu.

S.v.G., deel 9, f° 205, 1483

Van mer joncvr. Mergrieten van Rokeghem, f^a mer Jans, wedewe van Arent Cabelyaus. Adriaen en joncvr. Margriete van Rokeghem en mer Joris van Scoerssche erven tgoet Ter Ryt in Melden, groot 12 bu. geestimeert 1100 lb. par.

S.v.G., deel 6, f° 58, 1444

Van Eloy Crupenninc († 1444).

Goederen aan de wedewe en 6 kinderen: tgoet Ter Ryt te Melden verpacht voor 120 lb. par.

Act. en Contr., deel 81, f° 104v°, 9 april
1618

Verdeling goederen Jacques van Quickelberghe, f^s Joos, en joncvr. Cathelijne Mahieus. De kinderen Pieter en Jacques van Quickelberghe krijgen 1/3 van de leene ende goede Ter Rijdt in Melden, gehauden tussen de landen van de Maercke en Ronne.

Act. en Contr., deel 80, f° 130v°, 27 juni
1615

Zelfde akte.

Act. en Contr., deel 72, f° 76v°, 30 dec.1589

Als van alzulcke ghemeensaemhede als tsamen hadden joncheer Antonis van der Meere in causa zijnder huyvrouwe ter eender zijde ende joncheer Jacques van Geersdaele als hoir van zijn vader ter andere zijde ende dit in tgoet Ter Ryt.

Act. en Contr., deel 16, f° 29, 26 juni 1525

Uittreding uit onverdeeldheid familie Letteweerck.

Act. en Contr., deel 6, f° 98, 7 ma. 1509

Mechiel van Quickelberghe verhuurt zijn goet Ter Ryt, 24 bu., in Melden.

285. SALINS (Te), Otegem

S.v.G. Pamele, 100, f° 90, 11 april 1558

14^c lants, genaamd den hooghen lochtinc, gehouden van mer Philips van Huerene, van zijnder heerlichede Te Salins.

286. SALYNS (heerlijkheid van), Otegem (zie ook nr. 286)

Stenen Man, nr. 1405, f° 197, 13 oogst 1551

Zie ook Diestveld.

Mevr. Pauline van Langlé houdt de heerlijkheid Salyns van Landergem.

Stenen Man, nr. 1488, sine folio, 1478-79

Gerard van Cooighem bezit Salyns, 4 bu., gehouden van de Stenen Man.

287. SAUEGARDE (De) Berchem, ter Ruwen

Act. en Contr., deel 29, f° 25r°, 1539

Pauwels van de Putte, f° Pieters, bezat dit leen, gr. 8 bu.

288. SCAPERSMEERSCH, Huise

S.v.G., deel 8, f° 159, 1470

Van Antheunis alven van der Meere.

De kinderen erven 13 v. 25 r. meersch, geheeten Scapersmeersch.

289. SCARLIERSLEEN, Tiegem

Act. en Contr., deel 34, f° 167, 20 oogst
1544

Verdeling goederen Antheunis de Schietere, f° Willem, en joncvr. Anna van der Moten, f° Adriaens.

Janneken Schieders, de jongste dochter van Antheunis, zal krijgen een leen in Tydegheem, gheheten Scarliers leen, groot 5 bu., gehouden van den hove van Vijve.

290. SCAEPENBERCH (leen te), Zulzeke S.v.G., deel 1, f° 51, 1385

Lodewik van den Hecke en joncvr. Kateline, weduwe van Jan van den Hecke, zijn schoonzuster, bezitten tleen te Scaepenberch, gehouden van Juemont.

S.v.G., deel 2, f° 85, 1405

Jan van den Hecke, f° Lodewick, en N ... van Erlegem, tleen ten Scaepenbergh, 16 bu., gehouden van Juemont.

S.v.G., deel 3, f° 161, 1418

Jan van Hecke (†), goed gemeen.: leen op Scaepenberch, 16 bu., gehouden van here van Juemont in Zulzeke; de weduwe van Arent Cabeliau heeft bilevinge.

291. SCHAETSPUTTE (tgoed ten), Melden

Fonds Pamele, nr. 23, f° 104r°, 1ste helft 16^{de}
eeuw

Leenhof van de baronie van Pamele

Jan Delvael ∞ Margriete de Wolf (Swulfs), 3 bu. leen te Melden, gehouden van Maarke en Ronne.

292. SCHAGEN (heerliche van der), Anzegem

Act. en Contr., deel 23, f° 56, 27 ougst 1533

Adriaen van der Moten, f° Saladyns, kocht van Arent van Peelkem, geseit pere, zijn leengoet in Tieghem, 9 bu., gehouden van de heerliche van der Schagen in Andseghem.

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Willem van der Schaghe houdt in leen van Vichte, 16 bunder te Anzegem. Ter Schagen

heeft achterlenen o.m. 1 leen van 9 bu. in Tiegem (eig. Raes van Heilbrouck)
8 bu. in Zulte (eig. Josse Triest)

293. SC(H)AMELHOUT, Heestert Act. en Contr., deel 83, f° 49v°, 19 aug. 1626

Verdeling van goederen van Raesse van de Wostyne, f° Jacobs, en joncvr. Jacqueline Haechdoorne.

De heerlicheide van Schamelhout, groot 7,5 bu., ligghende in de prochie van Eestert, gehouden van den Stenen Man.

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

In 1590 aan de dochter van Jan Haeghdoorn.

Stenen Man, nr. 1488, (1478-79)

Eigenaar: Jan van Heilbroeck.

Stenen Man, nr. 1412, f° 85, 18 mei 1656

Sieur Raes van de Wostyne, f° Raes, verheft een leen, te Schamelhout, 7,5 bu., hem verstorven van François, zijn oudste broer, die het verkregen had van zijn moeder, Jacqueline Haegdoorne.

Stenen Man, nr. 1413, f° 118, 8 jan. 1663

Guillaume van de Wostyne erft het van Raes, zijn broer, 7,5 bu. + achterlenen.

Stenen Man, nr. 1413, f° 247, 09 02 1665

Maria Barbara Bonaventura van de Wostyne, f° Guillaume, erft Scamelhout, 7,5 bu., samen met joncvr. Barbara Voet.

S.v.G., deel 9, f° 16, laumaend 1476

Van Fransoys van Heylbrouc.

Hanneken van Heylbrouc erft een leen in Heestert, ghenamt te Scamelhout, groet 7 bunder, gehouden van de Stenen Man.

S.v.G., deel 10, f° 57v°, 1492

Van Jans alven van Heilbrouc, f° Fransoys, in Heestert.

Arent de Man erft een leen geheten tgoet te Scamelhout ..., 7 bu., ghelegghen in Heestert, etc.

294. SCHELDEN (hove ende herscepe van der), Elsegem

Act. en Contr., deel 16, f° 24, 16 juni 1525

Erfenis familie Anvaing.

...voor bailliu ende mannen, joncheer Adriaens van Rokeghem, sciltcnape, heere van der Donct, van zijn hove ende herscepe van der Schelden, ghelegghen in Elseghem.

Act. en Contr., deel 4, f° 11r°, 1498 en 1508

Joncheer Adriaen van Rokeghem, here van der Donct, verpacht aan Matthijs de Rijcke beide zijn goedinge Ter Schelden en Ten Doorne, 39 bu.

Act. en Contr., deel 70, f° 254r°, 5 sept. 1586

Martin en Jehan Desclavier, pachten van Adrien d'Aubermont, heer van Masnuy, ter Schelden en Ten Doorne.

Zie ook Ten Doorne.

S.v.G., deel 2, f° 180v°, 15 sporcle 1410

Van Jans alven van der Meere.

Wouter van der Meere erft een leen op de meersch te Elseghem, 15 vierendeel, gehouden van het huus Ter Schelden.

S.v.G., deel 15, f° 194, 15 ma. 1529

Van Pieters van der Guchte, f° Jaspaerts, in deinstrate.

Pieter, de oudste zoon, erft een leen in de prochie van Elseghem bij den Meulne, gehouden van den hove van der Schelden, toebehorende den heere van Rokeghem.

S.v.G., deel 3, f° 218, 1421

Jan van Anvaing, f° Diederik, erft den Johannisbos, 4 bu., gehouden van den huus van der Schelden.

295. SCHIELBEKE, Overboelare

S.v.G., deel 1, f° 98, 1388

Erfenis van Jacob Cabeliau en joncvr. Beele van de Putte.

De kinderen van mer Jan Cabeliau erven tgoet te Scielbeke, 9 bunder.

296. SCHOORISSE (brouwerie + neerhof van de Castele)

Act. en Contr., deel 23, f° 17, 1533

Phs., bast. van Lalaing, machtig over Phs. Van Lalaing, heer van Schorisse, verpacht dit aan Gillis van der Donct, f° Olivier.

297. SCORE (tgoet ter), Tiegem

S.v.G., deel 6, f° 40, 10 braecmaent 1443

Wel es te wetene dat Jan van Kerckhove ende Jan Cabillau zijn wettelijke verdeelt ende verscheiden elc van anderen als van eenen goedekine, gheheeten tgoed ter Score, ghelegghen in de prochie van Tiedeghem.

298. SCHUERE (heerl. ter), Anzegem

Stenen Man, nr. 1405, f° 58-68, 1538

Groot 6 bunder.

De heer van Brederode (Regnault) verkocht Ter Schueren, gehouden van Fransois van de Wostine, van zijn hove Ten Bulcke.

299. SCHUEREN (heerliche van der), Anzegem (zie ook nr. 299)

Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 juni
1579

Zie Emsrode.

Jooris van Lummene zal hebben tleen ende heerliche van der Schueren, ligghende in de prochie van Ansdeghem aen deerliche van Emserode ... groot wesende 6,5 bu. ... staende ter trouwe en waerhede aan Joos van Wostine van zijne heerliche ten Bulcke (zie aldaar).

300. SELE (Ter), Kaster

SAG, Reg. van de Keure, f° 11v°/2, 12 okt.
1406

Joncvr. Kath. van den Dale, weduwe van Olivier van der Meersch, en haar zoon Pieter en Joeris Boeyaert, f° Jan, pachten van Gillis Vaenkin, in naam van de abdij van Corbie, haer goed 32 bu. + tiende.

301. SLANGEBEKE, Zulzeke

Act. en Contr., deel 58, f° 37, 23 sept. 1568

7 bu. bos, leen, gehouden van de heerl. van Juemont, toebeh. Florence van Rechem, w^{we} mer Phs. van Lalaing.

302. SLUISEN (goed ter), Waregem

Stadscharters, nr. 13, 21 ma. 1470

Verdeling van goederen van Gossaert Illoirs en joncvr. Lysbette van der Plancken. Coppin Illoers zal erven tgheheel goed ter Sluisen in Wareghem, leen, groot 17,5 bu., gehouden van den hove van Inghelmunster.

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Gossaert Illoers is eigenaar van het leen, 17 bu.

303. SMOORS, Nokere

Act. en Contr., deel 75, f° 188, 27 nov. 1601

Pauwels de Windele, f° Willem, causa uxoris, erfgenamen van mr. Jan van den Broucke beziiten het leen.

304. STADEBROUC (Te), Schorisse

S.v.G., deel 5, f° 145, 1438

Van Arent van Lummene in de Broetstrate.

De dochter Mergriete ∞ Gayfier van der Meere, erft 1 leen dat Arent cocht van Jan van Rokighem in Schorisse in de Markette ende ten Berghe en heet tleen te Stadebrouc, dat men houd van mer Arent van Scoersse.

305. SPEELCT (heerlychede van der), SPEELT (van), SPELT (van) Asper-Zingem

Act. en Contr., deel 16, f° 120, 9 juli 1525

Huwelijkscontract joncheer Lodewijc van Vaernewyc, f° Alexander, en joncvr. Marie Disque, f° Philips.

Lodewijc krijgt met consent van de oudste zoon de heerlichede van der Speelct in Asper en Zingem, gehouden van de K.M. van de vorn. heerlijkhede van Asper en Zingem.

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Heerl. van Asper, gen. het hof ter Speelct, 2 bu. + renten, eigenaar Willem van der Vichten.

Stenen Man, nr. 1408, f° 95v°, 15 april 1630

Jonkheer Gillis van der Meere, heer van Ooike, Asper en Zingem, en Marg. Van der Zijpe, zijn vrouw, verkochten Asper en Zingem aan Gillis van der Hameyde; alleen sprake over renten, niet over land.

Stenen Man, nr. 1413, f° 114, 30 oct. 1662

Mher Georges van Crombrugge, ridder, verheft het leen en heerl. van Asper en Zingem, hem verkregen van zijn vrouw, Antoinette van der Meeren, die het kreeg van Guillaume van der Meeren.

Stenen Man, nr. 1414, f° 71, 9 juli 1667

Jonkheer Abraham van Hoobrouck, heer van Axelwalle, kocht heerl. van Asper en Zingem van de K.M^e.

S.v.G., deel 8, f° 159, 20 oogst 1470

Van Antheunis alven van der Meere.

De kinderen erven een leen van joncheer Willem van der Vichte, van zijnen hove en heerscepe van Speelt en es groot 11 bunder 1 vierendeel.

S.v.G., deel 2, f° 180, 15 sporcle 1410

Van meester Jans alven van der Meere.

Gillis van der Meere erft twee lenen, gelegen in Aspere, gehouden van den huse van Spelt.

306. STEENBEKE (tgoet te), Velzeke Act. en Contr., deel 37, f° 49, 1547

Jan de Deckere, f° Jacob, kocht het uit het sterfhuus van Barbele Stommelis, vrouw van Nicolas Savarij voor 314 lb. gr.

307. STEENBEKE (dheerlijkhe), Heurne

Act. en Contr., deel 73, f° 92v°, 19 oogst 1594

Huwelijkscontract: Adriaen Dilvael ∞ joncvr. Elisabeth van den Broucke.

Een leen in Heurne, groot 6 bu., ghenaept dheerlijkhe van Steenbeke, daer mede gaende een heerlijke rente ...

308. STEENEN GOET (Het), Wortegem Act. en Contr., deel 70, f° 154v°, 12 sp. 1586

Joos van de Wiele, f^s Arents, heeft gehuurd jehens Jan Robbins, f^s Pieters, zeker pachtgoet gheleghen binnen de prochie van Worteghem, ghenaamt het Steenen Goet, 18 bu. 2 v.

309. STRAETEN (Ter), Anzegem Act. en Contr., deel 32, f° 171r^o, 1542

Joris de Curte daude verhuurt zijn goed te Anzegem, groot 10 bunder.

310. STUVEGHEM (tleen te), Edelare Act. en Contr., deel 32, f° 19, s.d. 1542

Pieter de Bleecker, f^s Gillis, en Jooris van den Hecke en Jan Blommaert, f^s Pieters, hebben gehuurt jehens Jooris van Lummene zijn goet in Edelaer, gheeten dleen te Stuveghem, gr. 8 bu.

Contr. en Autor., 1, f° 250, 20 dec. 1479

Jan Haecke, f^s Raes, huurt 8 bu. 3 v. l. in Edelare en Volkegem, geheten te Stuveghem, toebehorend Fierken van den Broucke Janssone, 9 j., 66 lb. p.

311. STUVEGHEM (de heerlijkhe van), Volkegem

Act. en Contr., deel 67, f° 107v^o, 25 juni 1579

Zie Emsrode. Verdeling goederen familie van Lummene.

Jan van Lummene krijgt een leen 8 bu. metter hiltwinninghe, dwelc leen es gheheeten de heerliche van Stuveghem al ligghende in de prochie van Volkegem ... staende ter trauwe ende waerhede an mijn heere den grave van Bueren en datte van zijne lande en baronnie van Boulaere.

312. TCAPPELRIEGOED, Maarke Act. en Contr., deel 15, f° 97, 7 oct. 1524

Joos de Smet en Loyc de Hont hebben gehuurd van eersame ende wijze Franchois van Lummene ... tcappelriegoed ligghende binnen de prochie van Maercke, groot 6 bu.

313. TEMPELHOF, Anzegem Act. en Contr., deel 57, f° 76, 30 12 1567

Willem van den Hecke huurt van Ste Jan van Jerusalem den pachtgoede gheleghen binnen de prochie van Anseghem, ghenaempt Tempelhof.

314. THOENS, Ingooigem Verk. en Verh., 29, f° 13v^o, 1419

Jan Colins en zijn vrouw Kateline van den Barze verpachtten tgoet Thoens, 12 à 13 bunder.

Wez. III, f° 67, 12 nov. 1431

Michiel Salin pacht het goed Thoens in Ingooigem, 12 à 13 bunder, van de weduwe van Jan Coelins.

Wez. III, (1427-1443) f°75, 25 maart 1433

Akkoord tussen Jorkin Coelins en zijn zus Annees in verband met 1/3 van de leene in Ingooigem, geheten Thoens.

315. TICKELHOVE, Scheldewindeke Act. en Contr., deel 86, f° 52v°, 10 juli 1637
Act. en Contr., deel 82, f° 192r°, 5 mei 1632

Verdeling van de goederen van Josse le Poyvre, escuier, sgr. Dhoussoy.
La signorie et cense de Wiendeken appelle Tickelhove, en grandeur 64 bonniers de terre.

316. TORRE (hof en), Heurne S.v.G., deel 14, f° 95, 9 oct. 1518

Van Ghiselbrecht van der Meere.
Antheunis erft een leen in Heurne es geheten thof ende den Torre te Heurne, gehouden van den hove van Heyne, groot 2 bu. 20 r., daer af ghehouden zijn 14 tot 15 leenen.

S.v.G., deel 18, f° 109, 30 lauwe 1538

Van Ghijselbrecht van der Meere, f° Ghijselbrecht, idem.

Act. en Contr., deel 4, f° 176 (1500)

Act. en Contr., deel 5, f° 222 (1504)

Joncvr. Jane Ruuflaert, w^{we} van Jacob van der Meere, in Torrekin te Heurne.

317. TRIEST (Te), Bavikhove (kasselrij Kortrijk)

Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 06 1579

Zie Emsrode.

Franchois van Lummene zal krijgen tleen ende heerlichede ter Triest, ligghende in de prochie van Bavichove, gehouden van Jan van Coye over zijn huusvrouwe en datte van haere heerlichede ter Broucke ... dit leen is 36 bu.

Act. en Contr., deel 63, f° 107, 1 april 1573

Pachtcontract.

Act. en Contr., deel 57, f° 90, 05 02 1567

Pacht.

Act. en Contr., deel 48, f° 270, 24 05 1559

Pacht.

Act. en Contr., deel 41, f° 143, 27 sporcle
1551

Pacht.

Act. en Contr., deel 33, f° 155, 21 dec. 1543

Huwelijkscontract Daneel van Lummene, f° Jooris, ∞ Anna van Clesseneere, f° Jans.

Act. en Contr., deel 30, f° 169v°, 24 sp. 1540

Pachtcontract.

Act. en Contr., deel 23, f° 3, 3 mei 1532

Pacht.

318. TRIEST (van der), Wielsbeke, St.-Baafs-Vijve, Zulte, Meulebeke

Act. en Contr., deel 67, f° 107v°, 25 06 1579

Zie Emsrode.

Gheeraerd van Lummene zal hebben tleen en heerlichede van der Triest ... gehouden van den heere van Emsrode en es 26 bu.

Act. en Contr., deel 33, f° 155, s.d. 1543

Huwelijkscontract Daneel van Lummene, f° Jooris, ∞ Anna van Clesseneere, f° Jans.

Act. en Contr., deel 31, f° 154, s.d. 1541

Olivier van den Berghe, f° Luuc, huurt van Jooris van Lummene, f° Joos, het pachtgoed, groot 28 bu.

319. TRUBS (tgoet te), Ooike

Act. en Contr., deel 55, f° 147v°, 8 nov. 1565

Verdeling van de goederen van Pieter de Moor en joncvr. Joozyne Elias.

Jacqueline de Moor zal verkrijgen 1 behuust pachtgoed in Ooicke, 19,5 bu., genaamd tgoet te Trubs.

Act. en Contr., deel 52, f° 90, 11 ougst 1562

Successie goederen familie de Moor.

Act. en Contr., deel 51, f° 242v°, 20 april 1562

Pachtcontract voor tgoet ter Trubs.

Act. en Contr., deel 44, f° 100, 1554

Het goed ten Bossche of te Trubs in Ooike.

Act. en Contr., deel 46, f° 219, 1556

Jooris van der Beken pacht het goed te Drups, toebeh. joncvr. Catelijne Srudders, w^{we} van Jacob de Moor.

Act. en Contr., deel 55, f° 130r°, 7 nov. 1565

Uitgrooting door de familie de Moor.

Stenen Man, nr. 1405, f° 3, 10 sept. 1534

Op 3 april 1533 verkocht meester Gillis van der Beken tgoed te Truebs aan Jacob de Moor.

320. TRYPONSEEL, Orroir

Act. en Contr., deel 45, f° 238v°, 1556

Het goed is 22 bu. 3 dachw., eig. van Jaspart de Moor, f° Willem, als hoir van Willemyne Maroten.

321. TSCILDEKEN, Oudenaarde

Fonds Pamele, nr. 23, f° 33, 4 hoy 1503
Leenhof van de baronie van Pamele

Leen op het Spey, gehouden van Pamele; eigenaar Franchois van Lummene, alias Maerke, f° Jooris.

322. TSAUBEKE, Nokere

S.v.G. Pamele, 99, f° 38, 17 sp. 1569

Van eerbare Mr Gillis van Coye, f° Gillis, † neffens de Berchpoorte.
De lenen behoren nu aan Frans de Ketelboetere. Hij bezit een leen van 8 bu., gheenaemt dleen Tsaubeke in de selve prochie, gehouden van de heer van Nokere.

323. TUPHEM, Huise

Verk. en Verh., 35, 20 februari 1584

Jooris Stalins kocht het goed Tuphem, groot onder hofstede 19 bunder.

324. TYSEGHEM of CRAYENEST (tgoet), Mullem en Eine

Act. en Contr., deel 41, f° 105, 28 lauwe
1551

Jooris Spilleer, f° Jans, heeft ghehuurt en vercreghen in pachte jeghen Gillis van Winghene zijn recht, porcie van den pachtgoede, gheenaemdt tgoet Tyseghem of te Crayenest in de prochie van Mullem ende daer omtrent teyne.

Act. en Contr., deel 11, f° 124v°, 27 dec.
1520

Pauwels Royaert, f° Jan, huurt van Yzaac van der Moten zijn goed, gheenaampt te Yseghem, in de prochie van Mullem.

325. UPLOSERE, Huise

S.v.G., deel 8, f° 159, 1470

Zie ook Oplozere.

Van Antheunis van der Meere.

1 leen gehouden van mijn heere van Huusse van zijn goet Toplosere, gr. 3 bu. in Huise, + 9 manschappen (1 verdonkert).

Messire Christoffle Vilain, ridder, heer van Huise, houdt de heerl. Huise en het merendeel van de prochie Waregem in leen van Dendermonde.

326. DUPPERHOF (van Voorde), Asper Act. en Contr., deel 66, f° 197, 17 sept. 1578

Jaspart Fierins pacht van Jacques de Lalaing ∞ joncvr. Anne de Chastelet, w^{we} van Joos van der Meere, het goed, 4 bu. 1 v. in Asper.

327. VENISSIEN (leen gehouden van), Zwevegem en Deerlijk

Stadscharters, nr. 30, 27 wede 1462

Verdeling van goederen van Jan van de Kerchove, f° Dierlays, en joncvr. Marye van Remeys.

Cornelis, oudste zoon, zal krijgen tgoet te Zweveghem en Deerlick, gehouden in leen van joncheer Roegier van Haelwyne van zijn heerlijchede van Venissien, groot het leen 10 bu. 2^e en 15,5 bu. cijns.

328. VICHTE (van der), Vichte

Act. en Contr., deel 66, f° 73, 12 dec. 1577

Erfenis van joncheer Phs. van der Vichten, f° joncheer Willems.
De heerlijkhede van der Vichte daerinne begrepen de Woustyne.

Act. en Contr., deel 18, f° 112, 21 dec. 1528

Verdeling Willem van der Vichte en joncvr. Marie Tjoens.

Willeke zal verkrijgen tghehele hof, leen, heerlichede van der Vichte, ooc de brauwerie in thof met de braualame, gehouden van den Stenen Man taudenaerde.

Wez. I, f° 146, 1383

Jan van der Spelt, heere van Vichte.

329. VIMEERSCHEN (de), Deerlijk

S.v.G., deel 20, f° 90r°, 3 mei 1544

Van joncheer Antheunis van der Vichten (zie Bauweede).

Willem van der Vichte, zijn broer, erft een leen genaempt de Vimeerschen, groot omtrent de 3 bunderen, gehouden van mijn heere van Gaesbeke.

330. VIVE (Ter), leen in Waregem

Stenen Man, nr. 1405, f° 58 en 68r°, 1536

Regnault van Brederode verkocht het aan mer Jan van Crombach.

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Jan van Leeuwergem, heer van Rollegem, bezit een leen, 5 bu., gehouden van Vive.

331. VIVERE (Ten), Nukerke.

Wez. III, f° 12, 1433

Joeris van de Winkeler pacht tgoet ten Vivere, 9 j., aan 4 lb. 4 s. per jaar.

S.v.G., deel 4, f° 103, 1417, ook deel 4, f° 184

Geert, de zoon, erft tgoet te Vivere, 8 bu., gehouden van de heer van Kennoet + 1 leen van 8 bu. in den Heylbrouc en 33 bu. in teleengoet te Vivere.

S.v.G., deel 5, f° 91, los blad, 1434

Goed te Vivere.

S.v.G., deel 4, f° 184, 1430

S.v.G., deel 5, f° 22, 1431

Act. en Contr., deel 8, f° 325, 2 dec. 1514

4 lb. sjrs. erf. bezet op tgeheel goed, genaempt te Vivere, gelegen in Nukerke.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 92, 15 oct. 1509

Leenhof van de baronie van Pamele

Remeus van der Donck, f° Dierlaey, bezit te Vivere, 8 bu. + 4 achterlenen, gehouden van Maerke en Ronne.

332. VIJVERGOET, Melden en Nukerke Act. en Contr., deel 57, f° 83, 22 jan. 1567

Jan Huusman, f° Robbrecht, pacht van Anthonis Meere, f° Antheunis, ∞ Jehanne van Geersdaele, groot 25 bu.

333. VIJENSCHEN (Viveainsch), Sint-Elooïs-Vijve

S.v.G., deel 16, f° 58, 10 lauwe 1531

Zie ook Basseghem.

Van Joos van Wadripont, gheseit van Coorde, f° Raesse, sciltcnap.

Raes erft een leen ligghende in de prochie van Mauwen, Bossuit, Heestert en Helkijn, gehouden van de Vijenschen, groot 4,5 bu.

S.v.G., deel 18, f° 142, 14 april 1539

Van Adriaens van der Moten alven op de Hoochstraete.

Een leen gehouden van Cleven van zijn heerlijkheide van Viveainsch, in Tiegem gelegen, groot 6 bu. an tgoet ten hove en es ervan ghespleten.

334. VOERDE (goed ten), Asper, Zingem SAG, Reg. van de Keure, f° 41r°/6, 24 ma.

1408

Overdracht van goederen, gehouden van het goed ten Voerde, door Zeger Damman aan Jan van Kerckem.

335. VOERDE (leen geheten de), Waregem

Stadscharters, nr. 4, s.d. 1432

Testament van Lauwereins de Schietere.

Willem de Schietere zal krijgen een leen geheten de Voerde, groot 3,5 bu. in Poteghem dat men haut van joncheere Janne van Leeuwerghem.

S.v.G. Pamele, 74, f° 66, 12 lauwe 1514

Verdeling van goederen van Anthonis de Schietere, f° Willem.

Anthonis bezit o.m. 3 leene, gehouden van de herlichede te Poteghem, ligghende in Potyghem, een leen ghenaeamt de Vorde, omtrent 3 bu. + nog 1 leen van 1 bu. en 15^c gr.

336. VOERDE (tgoet te), Sint-Cornelis-Horebeke

S.v.G., deel 8, f° 28, s.d. 1462

Van Joes Crupennincx alven Arentssone.

De kinderen erven tgoet te Voerde in Sint-Cornelis-Horebeke, 10 bu. 1 v. en 16 roeden waarvan de ½ toebehoren de wedewe van Willem van Lummene.

337. VOLDERSNEST (T'), Kerkhove S.v.G., deel 15, f° 120, 6 april 1527

Van Vastraet van der Moten, f° Willem.

Franchois erft een leen gehouden van Dermonde, gecocht jeghen jonkheer Adriaen van Rokighem, geleghen in Kerkhove, ghenaeamt Tvoldersnest, groot 12 à 13 bu. waar toe behoren 2 heerl. renten op grond in Kerkhove en op gronden in Ooigem over Leye; dit leen heeft 1 balj. en 7 schepenen, boeten tot 3 lb. p.

338. VOLCKAERTSBEKE, Bevere Act. en Contr., deel 5, f° 185r°, 1504

3 v. gewet in Bevere te Volckaertsbeke.

339. VOLDERSVELT (de heerlijkh. van), Kerkhove

Act. en Contr., deel 66, f° 156, 28 juni 1578

Zie Ingodeghem.

Chaerle van der Moten zal verkrijgen een behuust leen ligghende in deselve prochie van Kerkhove, gehouden van de C^o Ma^t van den huuse van Dendremonde ... 12 bu.

Act. en Contr., deel 39, f° 137, 17 sp. 1549

Verdeling goederen Franchois van der Moten, heer van Ingooigem, en joncvr. Barbele van Mortagne, groot tussen 12 en 14 bu.

Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Messire Loys van Rokeghem bezit leen Svoldersvelt, gr. 13 bu., gehouden van Dendermonde.

340. VOLKEGEM (heerl.), Volkegem Fonds Pamele, nr. 23, f° 22, 22 oct. 1509

Leenhof van de baronie van Pamele

2 lenen, gr. 45 bu. + leen genaamd de Maesbrouc; rechten: lage justitie + duergaende waerhede. Eigenaar Jooris van Melle ∞ joncvr. Lisbette Schoonjans; nadien Willem van de Kethulle, heer van Assche.

341. VRANSBEKE (De), Opbrakel Act. en Contr., deel 46, f° 1, 28 mei 1556

Rouge Moreels, f° Jans, heeft gehuurd jeghens Michiel van Quickelberghe, f° Mechiels, zijn pachtgoet ligghende in de prochie van Upbracle, ghenaempt de Vransbeke, groot 52 bu. mits 5 bu. leens.

Verk. en Verh., 34, f° 49, 13 ma. 1573

Joeris Hoebeke, f° Gheerts, pacht het (52 bu.) van Geraert van Seclijn en zijn kinderen (Michielken en Janneken).

342. VYVE (hof te), St.-Eloois-Vijve S.v.G., deel 15, f° 120, 6 april 1527

Van Vastraat van der Moten, f° Willems.

Franchois erft een ander leen dwelck es een heerl. rente in Ingoedighem, gehouden van de grave van Nevers, van zijnen hove van Ingelmunster ressorterende te Vyve ... voort es te wetene dat de kerke van Ingoedighem staet op zekere grondt van erven van desen leene gehouden en de erfachtighe van desen leene vermach te dier causen te stellen eenen costere ende te hoorene de rekeninghe van de Kercke.

343. WAELBROUCK, Kruishoutem Stenen Man, nr. 1488, anno 1478-79

Josse van Waelbroek houdt in achterleen van Aishove 7 bunder.

SAG, Reg. van de Keure, f° 12r°/6, 8 okt. 1401

Gillis Daman kocht van Olivier van Waelbrouc een rente van 12 lb. par. bezet op het leengoed 'tgoet te Waelbrouc' in Kruishoutem, gehouden van Olivier van Wichuuse.

S.v.G., deel 2, f° 92v°, 1405

Oste van Wichuus erft een leen te Waelbrouc en heet tlaetscep van Wychuus.

344. WAELEM (tgoet te), Melden Act. en Contr., deel 42, f° 208, 9 mei 1552

Joncvr. Jehanne de Lestree heeft verhuurt Arent Meus, f° Arents, haer goet ghelegghen in Melden, gheheeten tgoet te Waelem, groot omtrent 8 bu.

345. WAEMBEKE, Anzegem R.A.Ronse, oud archief Huise, wettel. passeringen, nr. 126, f° 148

Leen en heerlijkhe, genaemd Waembeke, gehouden van Uplozere, gelegen in Anzegem

bij de watermeulen te Waembecque, gr. 6,5 bu.

Verkoop door joncvr. Marie Catheryne du Bur, weduwe van joncheer Nicolais de Meestere, t.v.v. joncheer Gillis de Coninck.

346. WAERDEN, Welden

Act. en Contr., deel 85, f° 128, 15 sept. 1683

Verdeling van de goederen van Erasmus van de Wostijne, f° Jacob.

Frans van de Wostijne, de oudste zoon, zal krijgen de heerlijkhe van Waerden in Welden, gehouden van de heere van Meere bij Aelst; heeft justitierechten.

Act. en Contr., deel 40, f° 182, 19 ma. 1550

Pachtcontract.

Act. en Contr., deel 36, f° 115, 9 dec. 1546

Pachtcontract.

S.v.G., deel 15, f° 19, lesten dec. 1524

Van joncvr. Wouborghe van Lummene, f° Adriaens, de gheselnede van Adriaen van Anvaing.

Lauwereins zal erven een leen, geheten tgoet te Waerden in Weldene met eender steenen porte, groot 6 bunder 3 dachw.; dit leen es gehouden van Phs. van Erpe van zijnder heerlijkhe van der Meere neffens de heerliche.

S.v.G., deel 10, f° 127, 1496

Van Godefroet van der Meere.

Wouborge van der Meere ∞ Adriaen van Lummene erft tgeheel goet en herscip ter Waerde in Welden, gr. 11 of 12 bu.

347. WALEM (heerlijkhe), Wortegem

Act. en Contr., deel 81, f° 57v°, 19 juni 1617

Verdelinge van goed van Martyne van de Wiele, f° Willems, weduwe lest van Pieter van de Wiele, f° Franchois, en er voor van Jan van de Wostijne, f° Joos.

Alle partijen, gehouden van de abt van Sente Pieters nevens Ghendt, van zijn heerliche van Walem in Worteghem.

Act. en Contr., deel 12, f° 71, 24 sept. 1522

Franchois van de Woestijne als baljuw van mijns heren prelaet ende abt van Sint-Pieters van zijnder heerliche van Waelem, haer bestreckende in de prochie van Worteghem.

348. WALLE (Te), Nukerke

Act. en Contr., deel 5, f° 153, 1504

Jonch. Jan en Lieven van der Valeyen bezitten tgoet te Walle, gr. 20 bu., in de prochie van Nukerke.

349. WALLE (heerscip te), Asper

Act. en Contr., deel 87, f° 97, 23 ma. 1641

Catheryne van der Varent, f^a Antonis, zal bij verdeling krijgen tleen ende heerscip te Walle, ghelegen tasper, gehouden van den Stenen Man, groot 11 bunder, met dit leen is heerlijke rente gaende; leen bezit baljuw en greffier.

Act. en Contr., deel 83, f° 240v^o, 2 sept.
1628

Partaige als hierboven.

Act. en Contr., deel 54, f° 149r^o, 18 lauwe
1564

Pacht.

Act. en Contr., deel 28, f° 138, 1538

Franchois Doignies, heer van Quesnoy en Maerke, verpacht zijn goed te Walle in Asper, gr. 10 bu. 1 v. 21 r.

Act. en Contr., deel 45, f° 144, dec. 1555

Eig.: Jan de Roisin, heer van Cordes, gehuwd met edele Ysabeau Dalliez, weduwe van François Doignies, heer van Quesnoit, Maerke, Walle; het is 10 bu. 1 v. 20 r.

Stenen Man, nr. 1406, f° 283, 27 01 1588

Anthone van der Varent heeft verheven tleen te Asper, geheten te Walle, 10 bu.

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

Vroeger de heer van Maerke, nu de erfgen. Van Rijckaert van der Varent.

Stenen Man, nr. 1413, f° 16v^o, 11 aug. 1659

Joncheer Hendrik van der Varent gaf bij partage aan Catharine Josyne van der Varent, zijn dochter, dleen en heerl. van Walle, gr. 10 bu., in Asper en gehouden van de Stenen Man.

Stenen Man, nr. 1414, f° 35, 18 02 1666

Catharine Josine van der Kerchove van der Varent erft het.

350. WALLE (Te), Kortrijk

S.v.G., deel 3, f° 140, 16 laumaend 1418

Van Jans alven van de Walle te Curterike en van joncvr. Jhane Cabbeliaus.

Jan van de Walle, f^s Jan, erft een leen geheten tgoed te Walle, ligghende in de prochie van Curterike, gehouden van de grave van Vlaanderen.

Dagb. van Schepenen, 94, anno 1497

Thomas van de Neste huurt van Hanneken van de Walle, f^s Jan, hun pachtgoed buiten de Doornikpoorte, gen. tgoed te Walle.

351. WALLE (Te), Otegem

Act. en Contr., deel 62, f° 2v°, 19 juni 1572

Zie Te Paeps.

Rougier Libbrecht zal krijgen tgoet ende heerlichede te Walle, gecocht jeghens joncheer Jan de Cherf, gr. 14 bu.

S.v.G., deel 4, f° 15, 1423

Van joncvr. Marie alven van Heurne Gillis wijf was van der Moten.

½ van den goede te Wallekine dat 10 lb. par. sjrs in pachte gelt.

S.v.G., deel 5, f° 190, 1440

Appointement tussen Janne van Heurne en Willem van der Moten, f° Gillis.

Tgoet te Wallekine, ligghende in de prochie van Oetighem, verpacht aan Luc van der Gracht.

S.v.G., deel 2, f° 83, 6 sept. 1406

Geschil tussen Jan Maeldeveys, f° Stevins, in de name van Willem Paeps kinderen en Olivier van Heurne an dander kant.

S.v.G., deel 4, f° 15, 1421

Van jounf. Marie van Heurne, vrouw van Gillis van der Moten.

Joncvr. Marie bezit ½ van den goede te Wallekine.

S.v.G., deel 5, f° 190, 1440

Willem van der Moten bezit tgoet te Wallekine in Otegem.

352. WAVELS (Te), Avelgem

Wez. II, f° 125, 1417-1418

Kerst. Van der Donct, f° Goesins, pacht tgoet te Wavels in Avelgem en Outrijve, toebeh. Joeris Wavels kinderen, gr. 12,5 bu., 9 j., 7 lb. p. per bu. + 2 mudden mesteluin.

353. WEEDEN (goede ter), Huise

S.v.G., deel 4, f° 44, 10 laum. 1419

Van Arent Cabelious alven.

1 leen gehouden van den hertoghe van Baer van den goede ter Weeden in Huuse en in Hautem.

354. WEEN (Ter), Huise (zie nr. 354)

S.v.G., deel 15, f° 5r°, 19 hoym. 1524

Van joncvr. Joezyne van der Moten, f° Adriaens, de gheselnede van Jan van Seclijn.

Pieter van Seclijn, f° Jan, een leen gehouden van de heere ter Ween in Huuse, groot 3 dachwand.

Act. en Contr., deel 1, f° 86r°, 22 oct. 1441

Een stede te Wannedeghem onder theerscip van ter Weeden.

355. WILDERGANS (Te), Nukerke S.v.G., deel 3, f° 46, 4 sept. 1416

Van Arent Blanstreins alven.

Arent, f° Arent Blanstreins, brengt in ½ van den coopschat van dleen dat men heet ter Wildergans, 26 bu.

Act. en Contr., deel 65, f° 140, 23 mei 1576

Marie van Maldegem, w^{we} van Pieter Budseleer, pacht van Guido Huustijn, poorter van Brugge, 30 bu. 30 r., in Nukerke.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 85, 28 nov. 1509

Leenhof van de baronie van Pamele

Jan van Tortelboom ∞ joncvr. Margriete Bertijns, bezit tgoet te Wildergans, 49 bu. in Nukerke, gehouden van Maarke en Ronne; geen justitie, dus geen heerlijkheid.

356. WILLEBEKE (Te), Elsegem S.v.G., deel 3, f° 217, 15 dec. 1421

Goedinghe ende deel die min heer Diederic van Aveyn ghemaect heeft.

Andries van Aveyn zal hebben dleen te Willebeke, haudende van den huus van der Schelden.

Act. en Contr., deel 87, f° 8v°, 4 febr. 1640

Toebehorend aan meester François de Pickere, advocaat.

Act. en Contr., deel 47, f° 16r°, 19 06 1557

Pacht voor 2 bunder in tvelt te Willebeke.

357. WINCLE (tgoet te), Melden S.v.G., deel 17, f° 110, 6 ma. 1535

Van joufrauwe Juliaene van de Wincle, f° Jans, wedewe van Ysaac van der Moten.

Jacques de Wargny erft 1 leen, groot 4 bu. in Melden, ghe-naempt tgoet te Wincle, gehouden van hove van Maercke en Ronne.

S.v.G., deel 2, f° 213, 1412

Erfenis van Dierlaey van de Wincle te Melden.

De w^{we} en Lodewijck, haar zoon, erven ½ van de stede + woonhuus in dleen te Wincle.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 105, 20 10 1509

Jan de Vroede bezit een leen, 6bu. 0,5 dachw. te Melden, geheten te Winckele, gehouden van Maarke en Ronne, en ook tleen te Walle in Melden, groot 4,5 bu.

Fonds Pamele, nr. 23, f° 114, 15 10 1509

Jan van de Wincle, f° Gillis, bezit de stede te Wincle in Melden, gehouden van Maarke en Ronne.

358. WIPPELGEM (Te), Elsegem

Wez. I, f° 157, 1394

Arent van den Bossche erft van Gillis van den Bossche en Kateline, zijn vader en moeder.

S.v.G., deel 1, f° 148, 1394

Idem.

S.v.G., deel 1, f° 215, 3 oct. 1399

Bernart van den Bossche bezit Wippelgem.

359. WOESTENHUUS (Ten), Wortegem S.v.G., deel 1, f° 14, 7 mei 1381

Tgoet te Wortighem, geheten te Woestenhuus, 17 bu., gehouden van mer Lodewik van Namen (van Zeghers alven van Eerlighem en joncvr. Marien van der Crayen, Zeghers wive).

Verk. en Verh., 29, f° 73, 5 oct. 1436

Dierlay van den Heede, f° Goessins, pacht tgoet ten Woestenhuus, toehoorne Driesse Crupenninghe in Wortegem, 9 j., 95 lb. 13 s. 4 d., gr. 19 tot 20 bu.

Wez. II, f° 58, 1414

Dierlay Bellanc pacht tgoet ten Woestenhuus, toebeh. Dries Crupenninc, weeze, gr. in land, meers, weede, bossche tussen 19 en 20 bu., behalve tviverke voor thof, 9 j., 76 lb. 6 s. 8 d. en 2 stenen vlas.

Dagb. van Opperv., 91, 1442

Eigenaar, Dries Crupenning, verpacht het.

Dagb. van Schepenen, 91, s.f., anno 1442

Jan Blaublomme, f° Willem, huurt tgoet van Dries Crupenning.

360. WOSTYNE (de heerlijkhe van), Sint-Denijs-Helkijn

S.v.G., deel 20, f° 97, 8 mei 1543

Van edele vrouwe Elisabeth van Gremberghe, wedewe van mer Fransois van Mastaing, rudder, baron van Eine.

Joncheer Jan van den Walle erft 1 leen, geheeten de heerlijkhe van de Wostine ... bosch van 6 v. gr. en een heerl. rente op gronden in Moen, Sint-Denijs, Kooigem en Spiere.

361. WOSTYNE alias SCHIETERSBOSCH, Waregem

S.v.G., deel 15, f° 120, 6 april 1527

Van Vastraet van der Moten, f° Willem.

Franchois van der Moten erft een ander leen aldaer gheleghen, gheheten de Wostyne alias Schietersbosch, gehouden van de vorn. here van Bredero, groot onder landt, bosch en heedt

362. WOSTYNEN (dleen van de), Vichte S.v.G., deel 20, f° 90, 3 mei 1544

Van joncheer Antheunis van der Vichten, † te Watene (zie Bauweede).

Willem van der Vichte erft noch dleen van de Wostinen, ligghende in der Vichten, gehouden van der Vichten ... er is nog een ander goed van der Wostinen (geen leen) waar een woning op stond (behuust goed), samen verpacht met dleen van de Wostine.

363. WOUDERIGHEM, Elst

Stadscharters, nr. 40, 19 hoym. 1439

Bertelmeeux Peterins, f° Jan, en Marie Fierins pachten van joncvr. Katelinen van der Craeyen, weduwe van Jan van de Steene, hun goed geheten te Wouderighem, gheleghen te Elst, gr. 17,5 bu., 9 j., 73 lb. 12 s. p. sj.

364. WOUFELGHEM (goet van), Kaster Act. en Contr., deel 20, f° 21, 1530

Joos van Watripont verpacht het aan Willem Valcke, gr. 22 bu.

S.v.G., deel 16, f° 58, 10 lauwe 1531

Van Joos van Wadripont, gheseit van Coorde, f° Raes, sciltcnape.

Raes erft een behuust pachtgoet, geheten tgoet te Wouffleghem, gr. 22 bunder, waarvan 12 bu. erve (cijns), 9,5 bu. eyghin goet, 0,5 bu. leen gehouden van Basseghem.

365. WULFSKERKE (heerlijkhede), Anzegem

Act. en Contr., deel 75, f° 62r°, 23 mei 1602

Verdeling van goederen van Jooris de Bosschere, f° Arends, ende Johanna van de Wiele.

Noch 21° l. in 2 sticken an de Herstraete binnen Ansdighem, gehouden van de heerlijkhede van Wulfskerke.

Act. en Contr., deel 72, f° 15v°, 11 ma. 1589

François de Mennoy, natif de Ray près de Hesdin et sa femme recognurent avoir prins en ferme la cense appelle tgout te Wulfkerke en la paroiche de Ansdeghem.

Act. en Contr., deel 44, f° 164, 11 ma. 1554

Meerle de Frutier, f° Jans, in Ansdighem neemt in pacht van joncheer Andries van der Meere, f° Loys, tgheheel goet ghenampt tgoet ende heerliche te Wulfskercke.

Act. en Contr., deel 22, f° 187, 22 sporcle 1532

210 groote ghetekende bomen staende op tgoet te Wulskercke in Andseghem, toebehorende de joncvr. Juliane van de Wyncle, wedewe van Ysaac van der Moten.

Act. en Contr., deel 9, f° 128, 12 sporcle
1518

Ysaac van der Moten heeft verlengd de pacht van zijn goed te Wulfskerke, ligghende in Ansdighem.

Act. en Contr., deel 4, f° 68, 15 11 1499

Meerle de Pape, f° Meerels, in Andsdeghem huurt jeghen Ysaac van der Moten zijn goed te Wulfskercke mette haerlebeecschen Stockelgaten ...

S.v.G. Pamele, 100, f° 104v°, 25 sp. 1558

Van Andries van der Meere, f° Lowijs, † in den Borch taudenaerde.

o.m. 4 lenen in Anseghem, gheheeten te Wulfskercke, groot in tgheheele met 6 bu. cheyns daerinne, 70 bunder groot met 2 watermeulen, 1 leen ervan is gehouden van Hemsrode en de 3 andere van Wakken, verpacht aan Meerel de Frutier.

366. WULGHEN (tgoet ter), Petegem-Deinze

Act. en Contr., deel 51, f° 280, 22 mei 1562

Jacob van den Torre, f° Joos, en zijn vrouw pachten van Philips Borluut, heer van Volandre ∞ joncvr. Marie van den Rijne; opp. niet aangeduid.

367. WYBERCH (leen), Wortegem

S.v.G., deel 20, f° 92, 10 april 1543

Van François van de Wostinen, f° Heindricx, te Wortegem.

In de erfenis is o.m. een leen van 4 bu. in Wortegem, geheeten den Wyberch, gehouden van Wackene en was gecocht jeghen Jan Utenhove.

368. WYCHUUS (Te), Kruishoutem

Act. en Contr., deel 1, f° 142, 15 wede 1445

Jan van Wychuus, f° Heindericx, heeft overgegeven Joose van Wychuus sinen zone hant te slaene an tleen te Wychuus in Cruushautem, 9,5 bu., gehouden van Ayshove.

Wez. II, f° 71, 1415; zie ook Wez. II, f° 99 en f° 119

Gillis de Backere pacht tgoet te Wychuus (stede, land, vivers, bulken) = 9 bu. 1 v. om 4 lb. 10 s. p. sjrs, toebeh. aan Jhoes van Wychuus.

S.v.G., deel 1, f° 98v°, 21 oct. 1388

S.v.G., deel 2, f° 27, deel 2, f° 92

S.v.G., deel 3, f° 35, deel 3, f° 215

S.v.G., deel 4, f° 133

Erfenis van Olivier van Wychuus.

Het leen te Wychuus wordt door de gezworen meters 14 bu. bevonden, waarvan Raes, f° Heindrick, de 2/3 erft en joncvr. Annees, f° Boudins, ∞ Jan Hoefs, baljuw van Oudenaarde, 1/3 krijgt (dit is 18 v. 66 r.)

Joos van Wichuus houdt 6 v. van Aishove.

369. WYNCKELE (tgoet te), Melden Act. en Contr., deel 70, f° 81, 8 juli 1585

De procureur van heer Jooris van Lummene stelt te koop het goet in Melden, geheeten tgoet te Wynckele metten landscoef, alles samen 23 bu. 1 dachw. 58 r., gehouden van Maerke ende Ronne.

370. ZELE (Ter), Kaster Act. en Contr., deel 8, f° 188, 1513

Den goede ter Zele toebehorende den abt ende prelaet van Corby in Caster.

371. ZILDIGHEM (heerl. te), Kruishoutem
S.v.G., deel 4, f° 125, 1427

Erfenis van Geert van den Heede en zijn vrouw.
Zoon Jan erft een leen van 9 bu. 1 v. te Zildighem.

372. ZULTE (Lake) Stenen Man, nr. 1407, f° 75, 29 nov. 1593

Mer Anthonis van Liedekerke, ridder, heer van Heule, Heestert en zijn vrouwe, Loyse de le Barre en hun zoon Guillebert, heer van Moorsele, verkopen aan Georges Basta, commissaris van de lichtepeerden van de M'.

Heerlijkheid = 33 bu. + rente + alle justitie + 32 achterlenen. In totaal blijkt het dat er 63 en 64 bu. zijn.

Stenen Man, nr. 1407, f° 316, 6 aug. 1590

Eigenaar Anthonis van Liedekerke.

Stenen Man, nr. 1413, f° 68, 9 juni 1661

Nicolas de Basta erft de heerl. van Zulte en thof te Lake van mher Ferdinand de Basta, zijn vader.

373. ZULTE (van ... ten Sande), Zulte (?) S.v.G., deel 12, f° 31r°, 1504

Van joncvr. Mergriete Scranen alven wedewe van wijlen Jooris van Coorde.
Jennet le Pouivre erft een leen in Wannegem, gehouden van Steven van Lyckerke van zijnen hove van Zulte ten Sande ende es een eerlicken rente ...

374. ZULZEKE en QUAERMONT (herscepe van)
S.v.G., deel 8, f° 28, s.d. 1462

Van Joes Crupenninx alven Arentssone.
De kinderen erven een leen in Zulzeke, gehouden van de heere van Juemont ter cause van zijnen hove ende herscepe van Zulzeke ende van Quaermont, 18,5 bunder, enz. ...

Van Gillis van der Meere en joncvr. Kateline van Heestert.

Gillis erft van Gillis van der Meere 1 leen Zwaluveld, gr. 5 bu. bachten tgoet ten Heeckaute dat men hautt van Ingelmunster.

Cijfers verwijzen naar plaatsnamen in bovenstaand artikel.

Amengijs	66
Anzegem	14, 22, 28, 62, 64, 82, 87, 100, 113, 134, 141, 142, 151, 186, 187, 193, 202, 211, 249, 258, 262, 292, 298, 299, 309, 313, 345, 365
Asper	58, 305, 326, 334, 349
Astene	118, 257
Avelgem	5, 283, 352
Bavikhove	317
Berchem	26, 66, 94, 229, 243, 259, 287
Bevere-Oudenaarde	30, 31, 40, 61, 128, 163, 198, 338
Bossuit	52
Brakel	47
Deerlijk	92, 327, 329
Dendermonde	104
Edelare	310
Eine	2, 75, 90, 108, 109, 115, 117, 156, 188, 196, 234, 324
Elsegem	21, 96, 177, 189, 192, 212, 294, 356, 358, 375
Elst	363
Escanaffles	267
Etikhove	50, 51, 137, 179, 203, 248
Geraardsbergen	80
Gijsselsbrechtegem	121, 177
Harelbeke	130, 254
Heestert	24, 25, 48, 136, 138, 143, 255, 293
Helkijn	360
Hemelveerdegem	276
Herinnes (Herne)	76
Heurne	120, 307, 316
Huise 354	29, 38, 39, 112, 181, 214, 252, 274, 288, 323, 325, 353,
Idegem	224
Ingooigem	33, 85, 175, 244, 314
Iselmoreghem	139
Kaster	13, 60, 79, 103, 129, 161, 300, 364, 370

Kerkem	137, 179, 210
Kerkhove	35, 98, 180, 196, 238, 241, 244, 337, 339
Kluisbergen	18, 147, 216
Kortrijk	73, 126, 350
Kruishoutem	3, 36, 122, 162, 171, 219, 281, 343, 368, 371
Kwaremont	9, 23, 66, 150, 174, 270, 374
Lede	39, 140, 149, 242
Leupegem	91
Maarke	69, 89, 137, 205, 206, 233, 312
Maarke-Kerkem	191
Machelen	32, 201
Mater	101, 148, 220, 278
Melden	110, 131, 145, 152, 218, 230, 248, 263, 284, 291, 332, 344, 357, 369
Merkem	215
Meulebeke	45, 209, 318
Moen	11, 17, 49, 106, 114, 237
Moregem	127, 273
Mullem	20, 53, 54, 117, 164, 223, 231, 324
Nazaret	125, 235, 266
Nederzwalm	97
Nokere	44, 155, 303, 322
Nukerke	124, 135, 144, 331, 332, 348, 355
Ooike	67, 86, 140, 170, 247, 269, 277, 319
Opbrakel	251, 341
Orroir	59, 267, 320
Otegem	68, 93, 200, 285, 286, 351
Oudenaarde	1, 239, 321
Outrijve	222, 226, 253, 279
Ouwegem	6, 112, 116, 172, 173, 176, 184, 208
Overboelare	295
Pamele	256, 260
Petegem-Deinze	366
Petegem-Oudenaarde	27, 34, 43, 72, 83, 99, 183, 264

Pottes	71
Rekkem	178
Ruien	217
Ruislede	119
Scheldewindeke	315
Schorisse	95, 137, 207, 272, 296, 304
Sint-Baafs-Vijve	55, 318
Sint-Cornelis-Horebeke	336
Sint-Denijs	123, 132, 360
Sint-Elooïs-Vijve	88, 333, 342
Sint-Maria-Horebeke	278, 280
Sint-Maria-Lierde	197, 227, 276
Sint-Martens-Leerne	221, 276
Sint-Martens-Lierde	276
Tiegem	56, 85, 154, 157, 159, 165, 166, 167, 289, 297
Velzeke	306
Vichte	65, 105, 328, 362
Volkegem	311, 340
Waarmaarde	35, 168, 169, 195
Wannegem	77, 149
Waregem	4, 7, 8, 10, 12, 15, 16, 18, 63, 65, 70, 81, 105, 107, 111, 158, 182, 190, 199, 216, 240, 245, 268, 302, 330, 335, 361
Welden	19, 97, 213, 346
Wielsbeke	318
Wortegem	14, 37, 41, 42, 46, 74, 82, 102, 133, 146, 204, 225, 236, 246, 249, 250, 258, 265, 308, 347, 359, 367
Zegelsem	185, 232
Zingem	38, 305, 334
Zulte	15, 318, 372, 373
Zulzeke	57, 135, 153, 160, 174, 228, 271, 282, 290, 301, 374
Zwevegem	84, 327

BESTUUR EN LEDENLIJST 2008

BESTUUR

Erevoorzitter:	Marc DE SMET
Voorzitter:	Rik CASTELAIN
Secretaris:	Pieter-Jan LACHAERT
Penningmeester:	Jos VAN EECKHOUDT
Ondervoorzitter:	Patrick DEVOS

RAADSLEDEN:	Cultuurschepen Guy HOVE
	Marc DE CLERCQ
	Dominique DEMUYTERE
	Wilfried JAMÉE
	Wim T'HOOFT
	Lucie VANDERMEERSCH
	Jean-Pierre VAN DER MEIREN
	Wilfried VANDERWEEËN
	Karl VAN HOECKE
	Martine VERMEIREN-VANWELDEN
	Erik VERROKEN
	Elie VERHAEGHE
	Paul TRIO

LEDENLIJST

A.M.-Consult.Serv BVBA, Oudenaarde
Aelvoet Carlos, Wortegem-Petegem
Algoet Guy, Kortrijk
Audoor Eric, Sint-Denijs-Westrem
Avet Hilde, Oudenaarde
Baert Hans, Staden
Baert Jozef, Brecht
Baudalet Rolande, Oudenaarde
Bauters Etienne, Waasmunster
10)Bauters Jan, Wortegem-Petegem
Bauters Michiel, Oudenaarde
Bauwens Willy, Maarkedal
Bisschops Tim, Antwerpen

Blockeel Antoon, Melle
 Bloemperk Ivan, Oudenaarde
 Blommaert Camiel, Horebeke
 Borremans Pol, Oudenaarde
 Bousard Marcel, Horebeke
 Bovend'aerde-Mertens Ivo, Hoogstraten
 20)Bovijn Gilbert, Oudenaarde
 Browaey's Jozef, Horebeke
 Browaey's Peter, Oudenaarde
 Byls Lieven, Avelgem
 Cambie Martin, Oudenaarde
 Camerlinckx Jan, Aalter
 Capiat Marc, Oudenaarde
 Carlier Julien, Gent
 Castelain Rik, Oudenaarde
 Centrum voor Streekgeschiedenis, Zottegem
 30)Claey's Jackie, Assenede
 Clinckx Erik, Oudenaarde
 Cnudde Antoon, Oudenaarde
 Cornelis Yvan, Laarne
 Craye Jozef, Kortrijk
 D'Haeyer Piet, Oudenaarde
 Daane Frederik-Jan, Horebeke
 De Bel Raoul, Kruishoutem
 De Berdt Roger, Ieper
 De Bleckere Gilbert, Oudenaarde
 40)De Bock-Roos Viktor, Oudenaarde
 De Boever Ernest, Oudenaarde
 De Brauwere Marc, Zulte
 De Buysscher Jacques, Ronse
 De Buyzer Jacobus, Dirkshorn, Nederland
 De Caluwe Georges, Kuurne
 De Clercq Marc, Oudenaarde
 De Cock Jozef, Wortegem-Petegem
 De Croo Herman, Brakel
 De Deken Edmond, Oudenaarde
 50)De Groeve Franciscus, Oudenaarde
 De Jaegher Anneleen, Oudenaarde
 De Jaegher Georges, Oudenaarde
 De Kerckhove Dominique, Brussel
 De Leersnyder Frans, Oudenaarde
 De Loenzien André, Waregem
 De Lombaerde Hervé, Anzegem
 De Machieu Pierre, Wortegem-Petegem
 De Marre Paul, Oudenaarde
 De Mets Marcel, Oudenaarde

60)De Meue Philip, Ronse
 De Moor Georgette, Oudenaarde
 De Neve Daniël, Oudenaarde
 De Potter-Paeme Chris, Horebeke
 De Pourcq Monique, Oudenaarde
 De Ruyck Lieve, Oudenaarde
 De Ruyver Dirk, Zottegem
 De Schepper Marie Thérèse, Oudenaarde
 De Smet Marc, Oudenaarde
 De Smeytere Leona, Horebeke
 70)De Spiegeleer Marie-Hélène, Oudenaarde
 De Tandt Jo, Oudenaarde
 De Tavernier Roger, Herentals
 De Vos Adriën, Oudenaarde
 De Vos Gustave, Brussel
 De Vrieze Lucien, Kruishoutem
 De Waegenare Freddy, Oudenaarde
 De Wilde Fernand, Oudenaarde
 De Wildeman Remi, Oudenaarde
 De Wintere Jacques, Waregem
 80)De Wit Elisabeth, Oudenaarde
 De Zitter Diane, Oudenaarde
 Debaets Michel, Oudenaarde
 Debeurme Jan, Kessel-Lo
 Debois J-M, Bonheiden
 Debonne Vincent, Gent
 Debruyne Roger, Oudenaarde
 Declercq Etienne, Anzegem
 Declercq Norbert, Oudenaarde
 Decorte Yves, Sint-Martens-Latem
 90)Dedier Geert, Zottegem
 Dekort Alfons, Oudenaarde
 Delarue Christiaan, Oudenaarde
 Delbeke Marnix, Oudenaarde
 Demuynck Frans, Oudenaarde
 Demuytere Dominique, Oudenaarde
 Denecker Brigitte, Kluisbergen
 Depaepe Pol, Zulte
 Dermaut Jacques, Oudenaarde
 Derveeuw Marleen, Oudenaarde
 100)Descamps Didier, Oudenaarde
 Desmet Ginette, Gent
 Desmet Paul, Oudenaarde
 Destoop Monique, Oudenaarde
 Devenijns Marc, Kluisbergen
 Devos Michel, Ronse

Devos Patrick, Kruishoutem
 Devriese Lucrèce, Zwalm
 Dewaele Sylvain, Lochristi
 Deweer André, Oudenaarde
 110)Deweer Jean-Pierre, Oudenaarde
 Dhaene Jozef, Oudenaarde
 Dhaenens Guy, Brussel
 Dhuyvetter Imelda, Kruishoutem
 Dierick Paul, Oudenaarde
 Dossche Bart, Oudenaarde
 Dumortier Rafaël, Horebeke
 Eggermont Roger, Oudenaarde
 Emmerechts Monique, Wortegem-Petegem
 Esprit Marc, Oudenaarde
 120)Everaert Marcel, Oudenaarde
 Everaert-Swinnen Geert en C., Roeselare
 Flanders Printing NV, Oudenaarde
 Franssen Cindy, Oudenaarde
 Gemeentebestuur Anzegem, Dienst Bibliotheek, Anzegem
 Gevaert Herman, Ronse
 Ghys Lucien, Oudenaarde
 Goeminne Luc, Deinze
 Goossens Bernard, Wortegem-Petegem
 Grafica-Buro VOF, Oudenaarde
 130)Gyselinck Michel, Oudenaarde
 Haegeman Jan, Brakel
 Haesevoets Patrick, Diest
 Heerman Cyriel, Oudenaarde
 Helderweirt-Battiau, Oudenaarde
 Hellemont Jozef, Wortegem-Petegem
 Herreman Joseph, Aalst
 Hove Guy, Oudenaarde
 Kinds Lieven, Kruishoutem
 Kusse Marcel, Diemen, Nederland
 140)Lachaert Pieter-Jan, Ronse
 Lakenhalle BVBA, Caroline Vanden Berghe, Oudenaarde
 Lambrecht Bernard, Oudenaarde
 Lamon Gentil, Wortegem-Petegem
 Lamon Luc, Horebeke
 Lampole John, Mont de L'Enclus
 Lanneau Hubert, Anzegem
 Lataire Renaat, Merelbeke
 Le Poivre Ariane, Brussel
 Lecomte Georges, Oudenaarde
 150)Lepez Agnes, Oudenaarde
 Levrau Philippe, Oudenaarde

Louant-Meirhaeghe Bernard, Brussel
 Marchand James, Geraardsbergen
 Martyn Georges, Avelgem
 Maton Jacques, Wortegem-Petegem
 Meerhaeghe Angelino, Humbeek
 Meirhaeghe Arent, Gent
 Meirhaeghe Balder, Sint-Amandsberg
 Meirhaeghe Frans, Deinze
 160)Meirhaeghe Herman, Gent
 Merchiers Laurent, Kruishoutem
 Meuleman Elisabeth, Oudenaarde
 Milis Ludo, Sint-Martens-Latem
 Milkain Louis, Brugge
 Missiehuis Van Scheut, Kortrijk
 Moerman Guy, Wortegem-Petegem
 Mornie Eric, Oudenaarde
 Nachtergaele Floribert, Ronse
 Naeye Marc, Oudenaarde
 170)Naus Guy, Wommelgem
 Noterman Julien, Oudenaarde
 Odberg Frank, Horebeke
 Opsommer Rik, Ieper
 Pannekoek Jean-Pierre, Oudenaarde
 Peereboom André, Oudenaarde
 Petre André, Oudenaarde
 Petre Carl, Oudenaarde
 Plancquaert Germain, Herent
 Platteau Eddy, Oudenaarde
 180)Platteau Fedor-Deweert Katrien, Oudenaarde
 Porrez Johan, Wortegem-Petegem
 Praet-Van Dorpe André, Oudenaarde
 Provost Marita, Ronse
 Puissant Anne, Oudenaarde
 Quaghebeur Antoon, Oudenaarde
 Quatannens Diederik, Antwerpen
 Raes Andy, Oudenaarde
 Raes Hilde, Oudenaarde
 Rau Hugo, Oudenaarde
 190)Rijksarchief Gent, Gent
 Rijksarchief Ronse, Ronse
 Roelstraete Johan, Heule
 Rombaut Achiël, Oudenaarde
 Ronsijn Wouter, Gent
 Sabbe-Van Melkebeke Daniël, Zulte
 Santens Filip, Waregem
 Santens Herman, Oudenaarde

Santens Lieven, Wortegem-Petegem
 Santens Marc, Oudenaarde
 200)Scheerlinck Katrien, Oudenaarde
 Schepens Daniël, Rotselaar
 Schittecatte Armand, Oudenaarde
 Schoorens Jos, Hasselt
 Schoorens Yolande, Strassen, Luxemburg
 Sinelco International N.V., Ronse
 Snoeck Jozef, Oudenaarde
 Soenen Joannes, Oudenaarde
 Spileers Marcel, Oudenaarde
 Stadsarchief Gent, Gentbrugge
 210)Stadsarchief Ieper, Ieper
 Standaert-Vandendaele Christiaan, Maarkedal
 Stedelijke Openbare Bibliotheek, Waregem
 Steurbaut Philip, Zottegem
 Stevens Willy, Knesselare
 Stichelbaut Jaak, Bissegem
 Story Scientia, Gent
 Swets Information Services, Lisse, Nederland
 Sybephar BVBA, Oudenaarde
 T'Hooft Wim, Oudenaarde
 220)Taelman Eveline, Kruishoutem
 Taelman Robert, Oudenaarde
 Tavernier Roger, Maarkedal
 Thienpont-Limpens Marie Theresia, Oudenaarde
 Titeca Norbert, Oudenaarde
 Torck Urbain, Deinze
 Trio Paul, Avelgem
 Tulleken Herman, Oudenaarde
 Turkelboom Maria, Gent
 V.V.F. Roeselare, Roeselare
 230)Valcke Adolf, Oudenaarde
 Van Acker Kamiel, Merelbeke
 Van Belle Boudewijn, Gent
 Van Butsele Paul, Ronse
 Van Coppenolle Edwin, Oudenaarde
 Van Coppenolle Luc, Oudenaarde
 Van Damme Bernadette, Merelbeke
 Van Damme Henri-Alexander Esther, Oudenaarde
 Van De Bruaene Peter, Oudenaarde
 Van De Meulebroeke Godfried, Anzegem
 240)Van De Meulebroucke Gerard, Zottegem
 Van De Sijpe Ernest, Aalst
 Van De Vel Kristien, Rotselaar
 Van De Walle Firmin, Oudenaarde

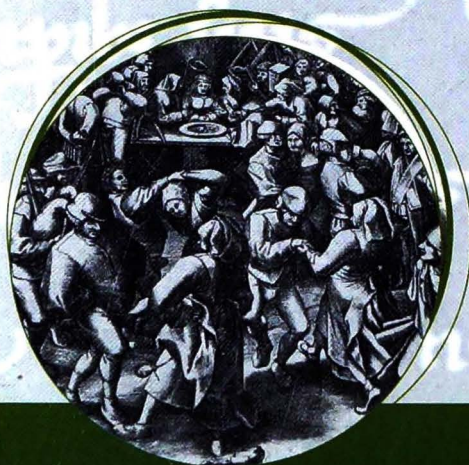
Van De Weghe Robert, Oudenaarde
Van Den Berghe Marc, Kruishoutem
Van Den Berghe Willy, Oudenaarde
Van Den Daele Luc, Oudenaarde
Van Den Eeckhout Jean-Marie, Sint-Niklaas
Van Den Kerkhove André, Oudenaarde
250) Van Den Noortgate Jan, Vloesberg
Van Der Fraenen Jan, Torhout
Van Der Meiren Jean-Pierre, Oudenaarde
Van Diggele Wim, Vlaardingen, Nederland
Van Dooren Hilde, Oudenaarde
Van Driessche Christine, Wortegem-Petegem
Van Droogenbroeck Edgard, Horebeke
Van Duyse Roland, Sint-Amandsberg
Van Eeckhoudt Jos, Oudenaarde
Van Enis Herwig, Oudenaarde
260) Van Gansbeke Jozef, Oudenaarde
Van Heddegem Paul, Oudenaarde
Van Heddegem Wilfried, Oudenaarde
Van Hoecke Baudouin, Oudenaarde
Van Hoecke Gilbert, Oudenaarde
Van Hoecke Karl, Oudenaarde
Van Honacker Francis, Sijsele
Van Honsebrouck Charlotte, Oudenaarde
Van Kwikenborne Frans, Oudenaarde
Van Maele Godelieva, Oudenaarde
270) Van Meerhaeghe Enée, Westende
Van Meirhaeghe Christiaan, Oostakker
Van Meirhaeghe Cyrille, Sint-Amandsberg
Van Meirhaeghe Lucien, De Pinte
Van Ommeslaeghe Antoine, Oudenaarde
Van Ommeslaeghe Pierre, Wortegem-Petegem
Van Opdenbosch Monique, Zottegem
Van Overmeire André, Oudenaarde
Van Quickelberghe Daniël, Zulte
Van Wegens Inge, Dworp
280) Vandenborre Marc, Oudenaarde
Vandenbroucke Filiep, Wevelgem
Vandendorpe Etienne, Oudenaarde
Vandenhende Robert, Oudenaarde
Vander Meeren Luc, Wortegem-Petegem
Vanderbruggen J., Zottegem
Vanderdonckt Paul, Merelbeke
Vanderlinden Aimé, Oudenaarde
Vandermeersch Lucie, Oudenaarde
Vandermeersch-Lantmeeters Elsa, Oudenaarde

290) Vanderstraeten Marcel, Gent
 Vanderstraeten Wouter, Oudenaarde
 Vanderweeën Wilfried, Oudenaarde
 Vandeveld Paul, Oudenaarde
 Vandevijvere Françoise, Maarkedal
 Vandevijvere Linda, Tielt
 Vandevijvere Veronique, Oudenaarde
 Vanhelmont Yolande, Zingem
 Vanhessche Maarten, Oudenaarde
 Vanhulle Frans, Oudenaarde
 300) Vanhulle Paul, Oudenaarde
 Vanmeirhaeghe-Van Poucke, Zevegem
 Vanmelkebeke Janick, Oudenaarde
 Vanmerhaeghe Anne, Oudenaarde
 Vanneste Marie-Jeanne, Oudenaarde
 Vanommeslaeghe Hilde, Oudenaarde
 Vanommeslaeghe Jean-Baptiste, Oudenaarde
 Vanommeslaeghe Paul, Oudenaarde
 Vanovermeire Jan, Maarkedal
 Vansteenbrugge Claude, Wortegem-Petegem
 310) Vansteenbrugghe Georges, Herseaux
 Vanwelden Roland, Brandenbourg, Luxemburg
 Vanwijnen Nelly, Gent
 Velghe André, Oudenaarde
 Velghe John, Oudenaarde
 Verbeurgt Simonne, Oudenaarde
 Verbist Raoul, Sint-Denijs-Westrem
 Vergracht Paul, Oudenaarde
 Verhaeghe Elie, Zingem
 Verhaeghe Nelly, Avelgem
 320) Verhenne-Hoste Eric en Liva, Oudenaarde
 Vermeiren-Vanwelden Martine, Zingem
 Vermeulen Marie-Thérèse, Gent
 Verroken Erik, Gent
 Verroken Jan, Oudenaarde
 Verspeelt Robert, Gent
 Verstockt Johan, Geraardsbergen
 Verstraeten Julien, Oudenaarde
 Veys Gerard, Oudenaarde
 Vindevogel Nestor, Kruishoutem
 330) Vindevogel Romain, Wortegem-Petegem
 Vindevogel Urbain, Denderleeuw
 Vlaeminck Marijke, Oudenaarde
 Vuylsteke Marc, Maarkedal
 Wauters Etienne, Melle
 Weyts Roger, Oudenaarde

Weyts Rudy, Oudenaarde
Wieme André, Oudenaarde
Wieme Martinus, Oudenaarde
Wieme Mia, Izegem
340)Willame Luc, Brussel
Windels Philip, Oudenaarde
Zusters Bernardinnen, Gent

INHOUD

Frederik Dhondt CLANS, CABALES EN COTERIEËN: DE SLAG BIJ OUDENAARDE EN DE PERMANENTE MACHTSSTRIJD IN DE GRAND SIÈCLE	3
Dr. P. Vergracht OVER DE TALRIJKE OPEISINGEN IN DE KASSELRIJ OUDENAARDE IN DE JAREN 1701 - 1713	36
Guido Tack PLAATSNAAM BLOTE TE MATER NEVENEFFECT VAN SLAG BIJ OUDENAARDE IN 1708	94
Jelle Haemers & Lars De Jaegher 'IN DEN TIJDT DAT DE STEDE VAN AUDENARDE BELEIT WAS'. DE POLITIEKE EN MILITAIRE GESCHIEDENIS VAN OUDENAARDE OP DE KENTERING VAN MIDDELEEUWEN EN NIEUWE TIJDEN.	97
Pol Borremans GENT BELEGERT OUDENAARDE IN 1452. GENTSE BANIEREN IN DE BASILIEK VAN HALLE (1453)	117
Rik Castelain HET GOED TER RIJDT (MELDEN) EN TE GRAMEES (NUKERKE) – 14DE TOT 15DE EEUW	131
Herman Meirhaeghe GENEALOGIE VAN MEIRHAEGHE	142
Thierry Maquet EEN BESCHRIJVING VAN HET KASTEEL VAN PAMELE AAN HET BEGIN VAN DE 18DE EEUW	216
Dr. J.P. Deweer DE DUITSE BEGRAAFPLAATS VAN W.O.I IN OUDENAARDE (1914-1956)	220
James Marchand PROFESSOR DOCTOR MARCEL HOEBEKE EEN BIBLIOGRAFIE EN EEN HOMMAGE	231
Pieter-Jan Lachaert INVENTARIS VAN HET ARCHIEF EN DE MUSEALE STUKKEN VAN DE KONINKLIJKE SCHERMMAATSCHAPPIJ "SINT-MICHIEL" UIT OUDENAARDE (1818- 1974)	248
S. De Lange BOEKBESPREKING LEVENSVERHALEN UIT DE VLAAMSE ARDENNEN MANSHEMDEN, KABUIZEN EN ANDERE MARCHANDISE	261
Pieter-Jan Lachaert ARCHIEFNIEUWS 2007-2008	263
Rik Castelain LENEN EN HEERLIJKHEDEN IN HET OUDENAARDSE	278

Deze uitgave werd gerealiseerd met de steun van de Vlaamse Overheid, de provincie Oost-Vlaanderen en de stad Oudenaarde